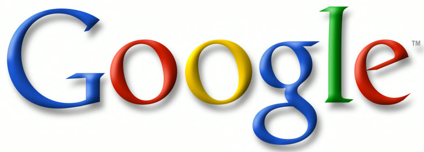

IDIOTICON FRISICUM

FRIESCH-LATIJNSCH-NEDERLANDSCH

WOORDENBOEK

DOOR

JHR MR M. DE HAAN HETTEMA

IDIOTICON FRISICUM.

Van denzelfden Schrijver:

Beknopte Handleiding om de Oude Friesche Taal gemakkelijk te lezen en te verstaan. — 1830.

Het Emsiger Landrecht van het jaar 1312. Met vertaling, aantoekeningen en facsimile. — 1830.

Proeve van een Friesch-Nederlandsch woordenboek. — 1832.

Friesche spraakleer van R. RASK, uit het Deensch vertaald en vermeerderd volgens latere mededeelingen van den schrijver. — 1832.

Jurisprudentia Frisica of Friesche Regtkennis. Met vertaling en aanteekeningen. 3 dln. — 1834—35.

Onze reis naar Sagelterland. Met eene schets dier taal. Onder medewerking van R. R. POSTHUMUS. — 1836.

Oud en nieuw Friesland. Aardrijkskundige beschrijving. — 1840.

Het Fivelingoër en Oldampster Landrecht uit de 14e eeuw. Met vertaling en aanteekeningen. — 1841.

Oude Friesche Wetten, bijeen verzameld en op nieuw nagezien (uitgegeven door het Friesch Genootschap van Geschied-, Oudheid- en Taalkunde). 2 dln. — 1846—51.

Ie deel: *a*. Het Hunsingoër Landrecht. — *b*. Het Rustringer Recht of Asegabuch. — *c*. Het Brockmer Recht of de Willekeuren der Broekmannen. — *d*. Het Emsiger Recht (1e codex). — *e*. Het Emsiger Recht (2e codex).

IIe deel: *a*. Jus Municipale Frisonum. — *b*. Boetregisters. — *c*. Geestelijke rechten. — *d*. Willekeuren. — *e*. Lex Frisionum.

Stamboek van den Frieschen, vroegeren en lateren adel. Met bijvoeging van de wapens der onderscheidene geslachten. Onder medewerking van Mr. A. VAN HALMAEL JR. 2 dln. — 1846.

Hints on the thesis »the old Friesic above all others the fons et origo of the old English" (*Lond.* 1856)

Archaic and Provincial English words compared with Dutch and Friesic. (*Lond.* 1858.)

IDIOTICON FRISICUM.

FRIESCH

LATIJNSCH—NEDERLANDSCH

WOORDENBOEK

UIT OUDE HANDSCHRIFTEN BIJEENVERZAMELD

DOOR

Jhr. Mr. MONTANUS DE HAAN HETTEMA.

LEEUWARDEN,
HUGO SURINGAR.
1874.

I nunc, et nostrae spernas primordia gentis,
Quod teneat laudis non monimenta suae.
Roma, tuae laudes pereunt: et Frisia surgit.
Vanescit fucus: Gloria pressa viget.
Macte igitur virtute tua, Frisiaca pubes,
Esto, nec a patribus degenerato tuis.

mut. mutand.

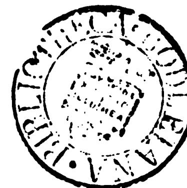
HEINNECCIUS,
in *Praefatione Corp. Jur. Germ. Antiq.*

Drukkerij van G. T. N. Suringar.

DEN FRIEZEN

UIT DEN

ALOUDEN FRIESCHEN STAM.

VOORBERIGT.

Sommigen beschouwen de **Friesche Taal** als een zamenraapsel, eigendunkelijk door de Friesche landbewoners gevormd en achten de kennis daarvan voor de wetenschap nutteloos. Veel heeft hiertoe bijgedragen, dat eenige latere schrijvers, die in deze taal schreven, lang nadat men reeds had opgehouden haar in de publieke acten te gebruiken, en toen zij reeds door het Nederlandsch verdrongen was, haar met den naam van *Boerefriesch* bestempeld hebben, en dat ieder van hen, zonder op den aard der taal te letten, eene spelling bezigde, gegrond op de klanken die hij hoorde uitspreken, maar naar de Nederlandsche klanken afgebeeld.

Sommigen meenen, dat het tegenwoordig geschreven en gesproken wordend **Friesch** een geheel ander iets is, dan de voor eeuwen gesproken taal. Deze vergissen zich; alleen het kleed, waarin die klanken liggen opgesloten, heeft allengs eenige verandering ondergaan. *)

De Friesche taal was voor eenige eeuwen de taal van het volk, dat van *Calais* tot aan *Jutland* langs de Noordzee woonde, doch zij is thans slechts die van de bewoners der tegenwoordige provincie *Friesland*, van het *Sagelterland*, van *Helgoland*, van *Noordfriesland*

*) Zie: R. R. Rask, *Frisisk Sproglaere, Kjöbenh.* 1825, en de door mij bezorgde vertaling: *Friesche Spraakleer, Leeuw.* 1832. Prof. Rask heeft, ofschoon hij de taal nooit gehoord had, op taalkundige gronden de klanken toch juist zoo aangegeven, als zij nog heden ten dage door de Friezen worden uitgesproken.

en de daarvoor liggende eilanden *Sylt* en *Föhr*, en van het eiland *Wangeroog*. Bij de laatsten evenwel minder zuiver en met Deensch, Engelsch of Platduitsch vermengd.

Hoeverre landwaarts in die taal gesproken werd, is moeijelijk te bepalen, daar wij hieromtrent in de vroegere geschiedenis niets met genoegzame zekerheid vermeld vinden, maar het is zonder twijfel, dat zij met het Gothisch, Allemannisch, Angelsaksisch, IJslandsch, Deensch, Zweedsch, Vlaamsch en Nederlandsch in aanraking geweest is, en uit die talen woorden heeft overgenomen, even als zij aan die talen woorden heeft gegeven, zooals dit nog dagelijks bij alle levende talen het geval is. Vindt men dus in deze of gene der genoemde talen een woord, waarvan men den oorsprong niet juist weet aan te geven, dan zal men het Friesch zeer dikwijls met vrucht kunnen raadplegen.

De Duitschers, doch voornamelijk de Engelschen, schijnen dit begrepen te hebben, van daar hunne belangstelling in de kennis dezer taal. Het ware te wenschen dat ook de Vlamingen en de Nederlanders zulks meer beseften.

Maar niet alleen is deze taal van belang voor den taalbeoefenaar, ook is zij dat voor den geschiedschrijver, want, zonder de kennis van de weinige tot ons gekomen en bewaard gebleven *Oude Friesche Wetten* zal men wel geen goed beeld van den staatkundigen en godsdienstigen toestand, noch van de zeden en gewoonten van het Friesche volk kunnen ontwerpen.

Het was daarom dat ik het niet onnut rekende, dit Woordenboek zamen te stellen. De bewerking en uitgave van de meeste in de Friesche taal nog bestaande bescheiden gaf mij daartoe gereede aanleiding.

Eene vijftigjarige studie van de taal, de wetten, zeden en gewoonten der Friezen doet mij, een afstammeling dier oude Friezen, vertrouwen, dat mijn arbeid vollediger en nauwkeuriger zal bevonden worden dan die van mijne voorgangers WIARDA en VON RICHTHOFEN.

Dit Woordenboek bevat alleen de taal zooals zij tot in het begin der zestiende eeuw gesproken en geschreven werd en om mij zoo eens uit te drukken, de diplomatische van

dien tijd en niet die van het dagelijksch leven. Deze laatste is voor ons met betrekking tot de spelling grootendeels verloren gegaan, ofschoon zij tot op den huidigen dag in de provincie Friesland door meer dan twee derde der bewoners — in de steden spreekt men nu Nederlandsch — nog als volkstaal gesproken wordt, zoodat het meerendeel van hen zich niet behoorlijk in het Nederlandsch weet uit te drukken.

Van vergelijking der woorden met die in aanverwante talen — ofschoon mij dit dikwerf geholpen heeft om de juiste beteekenis te vinden — heb ik gemeend mij te moeten onthouden. Uit de mededeeling van den tekst waarin het woord voorkomt, zal men zich, naar ik mij vlei, kunnen overtuigen dat mijne vertaling juist is, of althans de waarschijnlijkheid voor zich heeft.

Dikwijls heb ik de woorden — vooral in den verleden tijd, en de naamvallen van de zelfstandige naamwoorden — teruggegeven, zooals ik ze aantrof, zonder ze tot de onbepaalde wijze of tot den eersten naamval terug te brengen, daar ik vreesde (tengevolge van het dialectverschil en het onzekere omtrent de juiste spelling) alsdan misschien nieuwe woorden te scheppen, en anderen op het dwaalspoor te brengen. Men zal nu bij het zoeken van een woord en de beteekenis daarvan niet licht mistasten.

Die oude spelling juist weder te geven is hoogst moeijelijk. Die van het *Rustringer Regt* (*Asegabuch*), van het *Broekmer Regt* (*Willküren der Brockmänner*), van het *Hunsingoër*, van het *Fivelingoër* en *Oldampster Landregt* is eene meer oorspronkelijke dan die van de *Jurisprudentia Frisica* *) en van de andere stukken, daar op deze laatsten het Platduitsch en het Nederlandsch veel invloed hebben gehad. Regelmaat in de spelling is evenwel bij geen van alle gehouden.

Bij het gebruik van dit Woordenboek zij men indachtig, dat de tekst van het door mij uitgegeven *Jus Municipale Frisonum*, uit een later gevonden handschrift, duidelijker en

*) Ten einde een misverstand weg te nemen dat bij sommigen bestaat, meen ik hier te moeten aanteekenen, dat Dr. Karl von Richthofen's *Friesische Rechtsquellen* niet eene volledige verzameling van de oude Friesche Wetten bevatten. Daaraan ontbreken het door mij uitgegeven *Fivelingoër en Oldampster Landrecht* en de *Jurisprudentia Frisica*; deze laatste is een volledig in de Friesche taal geschreven wetboek voor *Westergo*, dat de *Oude Friesche Wetten* en het *Jus Municipale Frisonum* heeft vervangen.

—

meer volledig en wat de spelling betreft ouder is dan die, welke voorkomt bij SCHOTANUS, *Beschryvinge van de Heerlyckheijdt van Vrieslandt* 1664. fol. 36—106., en die welke gevonden wordt in de uitgave der *Oude Friesche Wetten*, *Campen* en *Leeuwarden* 1782, of bij VON RICHTHOFEN, *Berlin* 1840. Deze hebben tot grondslag den zoogenaamden *Anjumer* druk, die met meer zorg bewerkt had kunnen zijn. Ook het *Charterboek van Friesland* wemelt, wat den Frieschen tekst betreft, van drukfouten en is daardoor dikwijls onverstaanbaar. Men zal dus wel doen die uitgaven met de mijne te vergelijken.

Leeuwarden 1873. DE HAAN HETTEMA.

Verklaring der verkortingen.

A. Asegabuch, uitgegeven door T. D. WIARDA, *Berlin* u. *Stettin* 1805. Of wel: Rustringer Regt, in de door mij uitgegeven *Oude Friesche Wetten*, *Leeuwarden* 1846, deel I, bl. 91.

A.1,2. = Asegabuch, 1e deel § 2. — A.*v*.1. = Asegabuch, 1e voorrede.

B. Willküren der Brocmänner, van denzelfden. *Berlin* 1820. Of wel: Broekmer regt, te vinden als voren, deel I, bl. 147.

B.3. = Broekmer regt § 3.

B.B. Bisschop Everhards brief van 1276. In DE JAGER, *Taalkundig Magazijn*, *Rotterdam*, 1840, III, 1—24.

Ch. Groot Placaat- en Charterboek van Vriesland, van G. F. Baron THOE SCHWARTZENBERG EN HOHENLANSBERG. I, II deel. *Leeuw.* 1768 en 1773.

1.E. Emsiger Regt (eerste codex), te vinden in *Oude Friesche Wetten*, *Leeuw.* 1846, deel I, bl. 197.

1.E.2,4. = 1e Emsiger codex, deel II § 4.

2.E. Emsiger Regt (tweede codex), als voren. I, 249.

2.E.4,1. = 2e Emsiger codex, deel IV § 1.

E.L. Het Emsiger Landregt, door mij uitgegeven, *Leeuwarden* 1830.

E.L.2,2. = Emsiger Landregt, deel II § 2.

F.R. Jurisprudentia Frisica, of Friesche Regtkennis, door mij uitgegeven, *Leeuwarden* 1834 en 1835.

F.R.1,4. = Friesche Regtkennis, titel 1 § 4.
F.R.III, 8. = IIIe deel, bl. 8.

F.O.L. Fivelingoer en Oldampster Landregt, door mij uitgegeven, *Dokkum* 1841.

F.O.L.8,5. = 8e deel § 5. — F.O.L.I, II. = Bijlage I, II §.

H. Hunsingoer Landregt, te vinden in *Oude Friesche Wetten*, *Leeuw.* 1846, deel I, bl. 30.

H.6,3. = deel 6 § 3. — H.*v*. = H. Voorrede.

J.M.F. J u s M u n i c i p a l e F r i s i o n u m. Zie: *Oude Friesche Wetten, Leeuw.* 1846, IIe deel.

J.M.F.12,3. = 12e deel § 3. — J.M.F.199. = bl. 199. — J.M.F.13. Zie: *Vrije Fries*, Ie deel bl. 263. — J.M.F.14. aldaar II, 117.

O. O u d e F r i e s c h e W e t t e n. *Campen* en *Leeuwarden* 1782.

O.v = O. Vorrede. — O.11,9. = deel 11 § 9.

O.12 tot 17 bij SCHOTANUS, *Beschryving van de Heerlyckheydt van Vriesland.* fol. 94—106.

P.d.Ms. P l a t d u i t s c h M a n u s c r i p t van het E m s i g e r L a n d r e c h t, getiteld: *Dat olde Landtrecht der Fryen Fresen.* [eene copij daarvan in mijn bezit].

Richth. RICHTHOFEN, *Friesische Rechtsquellen, Berlin* 1840.

CORRIGENDA.

Col.	115,	reg.	13	v. o.	staat:	brande,	lees:	b r a n d e.
„	129,	„	6	v. o.	„	vriedeneed,	„	vriendeneed.
„	132,	„	2	v. b.	„	d e y-,	„	d e y t.
„	134,	„	4	v. o.	„	d u e r i e,	„	d e u e r i e.
„	139,	„	18	v. o.	„	*sponse,*	„	*sponso.*
„	158,	„	19	v. o.	„	*alibi*, elders,	„	*quidquid sit*, wat ook.
„	158,	„	16	v. o.	„	nergens klagen,	„	wat ook, niet klagen.
„	183,	„	16	v. b.	„	*bilius,*	„	*filius.*
„	197,	„	1	v. o.	„	e r s t i n z e n,	„	f o e r s t i n z e n.
„	230,	„	10	v. b.	„	*v.*14,4.	„	*v.*1. 4,4.
„	267,	„	12	v. o.	„	*unquis,*	„	*unguis.*
„	329,	„	16	v. b.	„	i n a,	„	l i n a.
„	331,	„	2	v. o.	„	u i d b e r l i k a,	„	l u i d b e r l i k a.
„	360,	„	6	v. b.	„	n a c h w e d d e r	„	n a h w e d d e r.
„	377,	„	15	v. o.	„	door een,	„	door een eed.
„	401,	„	13	v. b.	„	d w n h e e d,	„	d w m h e e d.
„	426,	„	6	v. o.	„	u t a n d,	„	r u t a n d.
„	507,	„	15	v. b.	„	*proterare,*	„	*proterere.*

A.

a, *etiam*, ook. F.R.15,55: Hoe noegelyck hya a sint. Hoe voldoende zij ook zijn. — Ald. 27,1: Jeffta in hodenen gued dattet a weer. Of in welk goed dat het ook ware.

a, *semper*, altijd. H.10,25: Tha Waldmon and thet aster ombechte, tha habbet a te riuchte stenden et Uldernadomme. De woudman en het Oosterampt, die hebben altijd te regt gestaan te Onderdendam. — A. 7,10: A other sa felo. Altijd eens zooveel.

a, *in*, in. H.1,3: Thet allera monna hwelic a sinem bisitte vnbesauad. Dat ieder mensch ongestoord in het zijne zitte (het zijne bezitte). 1.E. 1,1.

a, *hic*, *ut*, hier, daar. F.R.11,4: Als a buppa in da freginge dis sitters steet scrioun. Gelijk hier boven in de ondervraging van den beschuldigde geschreven staat.

a, *tunc*, dan. H.4,33.35: Hufir sa'r ne a onfiucht. In hoeverre hij hem dan aanvecht.— B.156: And suere a for ene skilling, enne eth. En zweere dan, voor iedere schelling, een eed.

a, *ex*, uit. H.4,1: And hit a colc egendzin is. En het (oog) uit de holte gegaan is. B.190.

a, *versus*, naar. 1.E.1,9: A saxena merkum. Naar de saksische grenzen (landen).

a, *a*, *ab*, van. 1.E.2,5: Thet capade ic a ene Rumfara. Dit kocht ik van een Romevaarder (pelgrim.)

a, *in*, op. 1.E.2,3: Sa fara re a sin ein god. Dan vaart hij op zijn eigen goed.

a, *in*, tot. H.4,18: A bote and a riuchte. Tot boete en tot regt. B. 89.

a, *in*, te. 1.E.1,9: A lende, a watere. Te land, te water.

a bec, *in dorso*, op den rug. 1.E.1,37.— a becse 1.E.3,1. zie: abosme.

a bedde, (berde), *praegnans*, zwanger. H.2,23: Sa hwasa ene frowa a bedde (berde) bifiucht, binna there benena bruch (burch). Wie eene zwangere vrouw bevecht binnen de baarmoeder.

a bynna, *interdum*, *in hoc tempore*, in dien tijd, binnen dat tijdstip. F.R. 84,18: Haet so her dan deer a bynna schyd. Wat haar dan in dien tijd geschiedt.

a blode hwerfa, *aliquem appetere lapidibus cum sanguinis effusione*. Te bloeden smijten. B. 191: Hwersa thet age a blode hwerft. Wie het oog werpt dat het bloedt.

a bosme, *super pectus*, uit den boezem. 1.E. 1,17: Jef that him se abecse (forte a bece) iefta abosme nimen. Of dat het hem van den rug of uit den boezem genomen is.

a buppa, *supra*, hierboven. F.R. 11,4.

a buta, *extra*, buiten. H.9,2: Tha porta gundt ma bisluta, thi kening Kerl mith sine folke was ter a buta. Men ging de poort sluiten, de Koning Karel met zijn volk was daar buiten.

a fretha, *amicaliter*, vriendschappelijk, ongedwongen. B. 145: Hwersa mar enne monne a fretha inlet and halt hine vr enne fenszena. Wanneer men iemand vriendschappelijk inleidt, en men hem als een gevangene houdt.

a hond jewa, *in custodiam dare*, in bewaring geven, ter hand stellen. H.2,17: Hwet sa thi mon otherum a hond ieft sines sikeris godes to ene fiamonde. Wat de man den anderen ter hand stelt van zijn vrij eigen goed om te beheeren (*in mandatum*). — Pd. MS: *Wat to holden deit.*

a honda begripa, *aliquem in flagrante delicto apprehendere*. Iemand op heeter daad betrappen. 1.E. 3,9: Huersa ma tha mentere binna sinre smittha fad and falsk a honda begripth. Wanneer men den munter in zijne smidze op heeter daad op vermindering en vervalsching van het geld betrapt.

a longa ruald (wrald) *tempore mundi*, ten tijde der wereld. 2.E.*v.*: and thu thet (wede) efter domesdey alsa dreghe, tha a longa ruald, tha thi tha fathera tho thera tsiurca drogen. En dat gij het (kleed) na den dag des oordeels aldus draagt, als gedurende de wereld, toen u de gevaders naar de kerk droegen.

a midda, *inter*, tusschen, *apud*, bij. F.R. 21,2: Dat ter symonia jeff scalkheed a midda se. Dat er symonie of arglist onder is.

a tua, a twa, *diverse*, verschillend. O.1: A twa spreka, verschillen, oneens zijn. F.R. 15,27.—2) *in duas partes*, in twee deelen, in tweeën. F. R. 50,40: And thet gued riucht a twa to lidzene. En dat goed juist in twee deelen te leggen. — 3) *fractus*, gebroken. 2.E.1,9: Thet wideben a tua. Het sleutelbeen gebroken. E.L.1, 23,36. A. 3,17.

a tuihalua, *diverse*, *contrario*, verschillend, onderscheiden. B.43: Hwersa tuene redieua kethat a tuihalua. Wanneer twee regters verschillende uitspraak doen. — 2) *communiter*, gemeenschappelijk. B. 78: Inna tha londe, ther a tuihalwa slate send. In de landen, waar gemeenschappelijke sloten zijn.

a tuira wegena, *duplex*, dubbeld. B.5: Sa felle hi 't a tuira wegena. Dan betale hij het dubbeld.

a tuisahaјwa, zie: a tuihalua. 2.E. 3.

a twa, zie: a tua.

a twihala, zie: a tuihalua. B.B.

a twisck, *inter*, tusschen beiden. J.M.F.II, 235.

a wralde, *semper*, altijd. F.R.50, 21.

abba, *nomen proprium* Abbe. H. 4,47: Abba sin hod oferawad. Abbe zijn alarm-teeken afgenomen. (Deze Abbe schijnt te Dokkum Graaf te zijn geweest, zie: *Lex Frisonum ed. Richthofen*, Leov. 1866, praef. XXV. n. 37;

Pertz, *Monumenta German.* II, 353, en *Oudheden en Gestichten van Friesland*, I, 408.)

abbit, *abbas*, abt. A.*v.* 1.

abel, abeyl, apel, *tumor*, *post vulnus sanatum ortus*, verheven litteeken na de genezing der wonde ontstaan. 1.E. 4,4. 2.E. 1,1. E.L. 1,10. H. 4,4. A. 3,2.

abere, aubera, *apertus*, openbaar, blijkbaar. 1.E. 1,17: Buta dathe and abere dolge. Behalve doodslag en blijkbare wonden. H. 1,17.

abyt, *habitus*, kleed. F.R. 81,14.

absolveria, *absolvere*, kwijtschelden, ontbinden (van de zonde). O. 16,18.

aburch, *agger contra aquam*, waterkeering, rivierdijk. F.O.L. 1,16: Thet wi Fresan hebbat vrkern alle burga, bihala twam burgum; Thio forme is tio aburch, thio other is thio seburgh. Dat wij Friezen afgewillekeurd hebben alle burgten, behalve twee burgten. De eerste is de rivierdijk, de andere is de zeedijk. Dus geene sterktens tot verdediging.

Ac, *etiam*, ook. B. 89: Ac hwana sa 't ekemen se. Van wien het ook gekomen is. H. 4,30.

aca, *obtinere*, bekomen. H. 4,30: Ach hi ac thes nowet aca, sa capie 'r ne. Kan hij ook deze niet bekomen, dan koope hij die.

ach, *competit*, behoort toe. B.31: And efter wardie hi selua, ther thet hus ach. En daarna staat hij er zelf voor in, dien het huis toebehoort. — 2.) *debet*, moet, behoort. 1.E.1,3: And the Asega ne ach nenne dom te delane. En de regter moet geen vonnis vellen. H.1,3.

achbre, *supercilium*, wenkbraauw. E.L. 1,23: Jeftha sin achbre a twa slain. Of zijne wenkbraauw in twee geslagen.

achbrekerf, *incisura supercilii*, wenkbraauwsnijding. J.M.F. II, 199.

achhlide, *palpebra*, ooglid. E.L. 1,23: En lappa of tha achhlide slain. Een lap van het ooglid geslagen.

achhring, achring, *gena*, oogring. E.L. 1,23. H. 4,24.

acht, *congegratio*, verzameling. B.56.

achta, achtia, *in jus vocare*, in regten aanspreken. 2.E. 4,2: And hiu wel ma achta, sa ach hi tha achtena bi Emisgane dome. En men haar (de schuld) in regten wil vorderen, dan behoort hij aan te spreken volgens de Emsiger doem. — 2.) *judicare*, regtspreken. B. 212: And inna sine huse schellen se achtia buta husheren. En in zijn huis zullen zij regt spreken (geregthouden) zonder huishuur (te betalen) O. 1.55. — 3). *recipere*, *aestimare*, achten. F.R. 38,2: Ende den setma naet achtien weer. En de wet niet achtte.

achtatinde, *decimus octavus*, achttiende. A. 2,18.

achtasum, *octies*, *cum octo*, achtmaal, met achten. H.8,18. O.4,19.

achtateinum (vnder), *inter octodecim*, onder, uit achttien. H.10,20: Thet te re etta thiaue here twelef ethen, vnder achtateinum te nimane sinra sibbesta liua. Dat hij van den dief hoore twaalf eeden, uit achttien van zijne naaste verwanten te nemen.

achtatwintegoste, *vigesimus octavus*, acht en twintigste. A.3,5: Sa

is thi bote achtatwintegoste twede merk. Dan is de boete zeven en twintig een tweede mark.

achte, *octavus*, achtste. F.R. 12,9.

achte, *competebat*, toekwam. 1.E. 2,2: Ther hit er mith riuchte achte. Hetwelk het (kind) vroeger met regt toekwam.

achtena, *in jus vocare*, in regten aanspreken. 2.E.4,2. zie: achta.

achtende, *octavus*, achtste. 1.E.1,8. H. 1,8. O. *v.*

achtene, *octava*, octaaf, tijdstip van acht dagen. F.R. 5,1: To Pascha achtene. In het octaaf van Paschen.

achtene, *octo*, acht. B. 209: Achtene skillingar. Acht schellingen.

achtia, zie: achta.

achtich, *octoginta*, tachtig. O.16,6: Elkers lived, deer gaet, da ielda ma mit achtiga merkum. Andere lieden die er gaan, die betaalt men met tachtig mark.

achtum, *judicibus vici*, buurregters. Ch. I, 105. zie: athe.

achtundad (thes), *octava die*, den achtsten dag. F.O.L. bijlage I, § 49: Alle daddolga a thes achtundad to thingande and binna sex wikum to ieldande. Alle doodwonden altijd den achtsten dag te beregten en binnen zes weken te betalen.

actene, *octo*, acht. Ch. I, 388: For actene grate merc. Voor acht groote marken.

adema, *spiritus*, adem. F.R. 85,1. O.11,18.

aderorem, *invicem*, de een den anderen, onderling. Ch. I, 489: Ende wy fan beda igghe aderorem friës landis to warriane. En wij van beide zijden elkander vrij land te waarborgen.

aduent, *adventus, initium anni ecclesiastici*, advent, begin van het kerkelijk jaar. A. 9,10: Thene aduent al to letora twilifta. Van den advent tot H. Driekoningen. F.R.5,1.

ae, *umquam*, ooit, immer. J.M.F.12: Supp. bl. 179. Alsoe schene soe se omme engne frya Fresa allerschenist ae beden sint. Alzoo schoon, als zij wegens eenigen vrijen Fries ooit het schoonst aangeboden zijn.

aec, *etiam*, ook. B.B: Ruogiath hia aec enge mon. Klagen zij ook iemand aan. O. 1.

aechsyoen, *visu oculorum*, *ac testis oculatus*, aanschouwing, ooggetuige. Ch. I, 665: Fon dat foersz. land, deer habbet wi Johannes, Jorert ende Foka foersz. wr ende oen wessen ty aerheer ende aechsyoen ende dat hliet wi in en tyoech der wirden. Van dat voorschreven land, daar hebben wij Johannes, Jorrit en Focke voorschreven over en bij geweest als oor- en ooggetuigen en dat verklaren wij in getuigenis der waarheid.

aeck, *etiam*, ook. F.R.1,9.

aedem, *affinis*, zwager; *gener*, schoonzoon. J.M.F.5,13: Jef zyn broer, ief zyn baelemond, iefta zyn stiaepfadir, iefta zyn aedem, syn sister, iefta zyn bern zyn land wrbrocht habbet. Of zijn broeder of zijn curator of zijn stiefvader of zijn zwager, zijne zuster of zijne kinderen zijn land doorgebracht hebben. *Graff*, *Diutiska* III, 156.

aeffgia, zie: aefftigia.
aefft, zie: aeft.
aeffte side, *conjux*, echtgenoot. F.R. 47,9: Dat de aeffte zonen, deer twischa twaem aeffte siden teyn sint tofaer der wrald; ende in der wird so naet is foer God. Dat de wettige zonen, die tusschen twee echte lieden getogen zijn, voor de wereld; doch in waarde zoo niet is voor God.
aefftigia, aeftigia, aeftigha, aeffgia, *uxorem ducere, matrimonio, conjungi*, trouwen, getrouwd worden. F.R. 47,5: In 't arst, so aefftiget hij da frowa, deer hij da natuerlike kynden bij cryn haet; so sint da kynden aefft. Ten eersten, dan trouwt hij de vrouw bij wie hij de natuurlijke kinderen gekregen heeft; dan zijn die kinderen wettig. F.R.72,2. O. 1,8.—2) *legitimare*, wettigen. F.R.47,2: Hwa so him aeftigia schil leta. Wie zich zal laten wettigen. § 4: Jeff emmen een breef criged fan da keyser, dat hij aeftiget weer. Zoo iemand een brief kreeg van den keizer, dat hij gewettigd was.
aeft, *etiam*, ook, mede. O. 12,15: So aegh dio dede aeft naet to staen. Dan kan die daad mede niet bestaan.
aeft, *legitimus*, wettig. F.R. 1,31: Jeff hij schel frij ende aeft berren wessa. Of hij zal vrij en wettig geboren zijn. F.R. 47,1. — 2.) *legitimatus*, gewettigd. F.R.47,5: Lettera tyd, wirdet hya aefft bij des Paus wyeld. Ten tweeden, worden zij gewettigd door het gezag van den Paus. — 3.) *judicialis*, geregtelijk. O. 1,31. So moet hi, in der sesta, aefta ban leda. Dan moet hij in het zesde (geregt) het geregtelijk bevel volgen.
aefte, *jus*, *id quod justum est*, het regt, dat wat regt is. O. 4,23: Also waerd dat aefte oen eerdrike. En aldus bestaat (waart) het regt op aarde. — 2.) *matrimonium*, huwelijk. O. 8,21: So hi se haudia mitta swird, deer se onder ghing, da se dat aefte bighing. Dat hij haar onthoofdde met het zwaard, daar zij onderging, toen zij het huwelijk voltrok.
aeftigia, zie: aefftigia.
aeftingha, *matrimonium*, huwelijk. O. 1,8.
aeftlijk, *juste*, *recte*, te regte, volgens plicht. O.8,23: Dat hij 't huede also aeftlijk ende naet wrhuere. Dat hij het volgens plicht behoede en niet verwaarlooze.
aeftschip, *matrimonium*, huwelijk. F.R. 87,9: Omdat se lettera tyd in der aeftschip geen is. Omdat zij ten tweeden male in den echt gegaan is.
aegh, *oculus*, oog. O. 11,12. F.R.1,27.
aeghappel, *pupilla*, oogappel. O. 11,12.
aeghbreed, *palpebra*, wenkbraauw. O. 11,13. *Leije*, *Eagenbregh*.
aeghhlid, *palpebra*, ooglid. O. 11,5: Faxfangh op da aeghhlid. Haargreep op het ooglid.
aeka, ascha, *ita ut*, zooals. J.M.F. 12,10: Soe aegh him zyn Greetman toe dae lioedwaere ti laiane, her hi wolle beta aeka hi wrberd haet. Dan moet zijn Grietman hem tot den volkswerf dagvaarden, zoo hij boeten wil, zoo als hij verbeurd heeft.
aeld, *senis*, oud. J.M.F. II, 287: And dat aelda lioda sint. En het oude lieden zijn. Ch. I, 744.

aemthe, *officina*, ambacht; *officium*, ambt. O.12,13: Jeff disse tueen maen aijder fan sine aemthe gheet nioegen stapen. Zoo een dezer twee mannen van hun ambacht gaan negen stappen (passen).

aen, *unus*, een. F.R.7,6: Aen man, een man, iemand.

aen, *in*, op. O. 1,23: Aen dis selua dei. Op dien zelfden dag.

aenbrenzera, *illata*, aangebrachte. Ch. I, 335: In breynhunden, in aenbrenzera serem, in hudena serum so hit sie. In hersenwonden, in aangebrachte bezeeringen, in hoedanige bezeeringen dat het zij.

aeng, *aliquis*, *quidam*, iemand, eenig. B. 5: And deth er aeng luidamon tha redieua engne skatha. En doet iemand van het volk den regter eenige schade.

aenwaerf, *semel*, eenmaal. Ch. I, 401: Ende haet vpbethen aenwaerf, then ora, ende then thredda, fiower pundemeta londis, by tha aestria igge. En heeft aangeboden eenmaal, ten tweeden en ten derden, vier pondematen land aan den oostelijken kant.

aenwirde, *pars districtus*, deel van een gebied. J.M.F. II, 287: Myt Boelswerdahemster aenwirder zighel. Met Bolswarderhemster districts zegel.

aer, *antequam*, eer, voordat. F.R. 46,55.

aer, *auris*, oor. E.L. 1,21: En mon sin aer wtspliten. Iemand zijn oor uitgespleten.

aercleue, *auris scissio*, oorklieving. O. 11,24: Aijderis aercleuis boete. De boete van iedere oorklieving.

aere, *quisque*, ieder. J.M.F. 2,49: Fan aere kenne een. Van iedere familie een.

aerheer, aerher, *testis qui rem audivit*; oorgetuige. Ch. I, 475: Der op da thyth ta aerher mey oen den zend stoën. Die op dien tijd als oorgetuigen mede aan den zeend stonden. Zie: aechsyoen.

aerlippa, *lobus auris*, oorlel. O.11,24. aerleppa. Ch. I, 99.

aerste, *primus*, eerste. F.R. 1,12.

aeschia, *exigere*, eischen. F.R. 9,6: Dat ma foerd aeschia mey. Dat men voort eischen kan.

aesga, *judex*, regter. O.1,30: Sa schel ma her folgia mitta aesga. Dan zal men haar volgen met den regter.

aesgadoem, *judicium judicis*, regterlijk vonnis. F.R. 50,48.

aeskinga, *exactio*, *actionis institutio*, eisch. J.M.F.7, 18.

aest, *oriens*, het oosten. O.1: Fan aesta to westa, fan noerda to suda. Van oost tot west, van noord tot zuid. Ch. I, 239.

aester, aestria, *orientalis*, oostelijk. Ch. I, 744: Wp dae aestra syda. Aan de oostelijke zijde. Ch. I, 401.

aet, *aliquid*, iets. O. 1,1: Dat him nimmen aet onriuchtes dwe. Dat hem niemand iets onwettigs doe. — O. 11,23: Jef dis benis aet ofslain is. Zoo er iets van het been afgeslagen is.

aeuel, *vitalitium*, levensonderhoud. H. 10,27: Thet ter nemmer aeuel ni gunge nena monne, buta tha riuchta erua. Dat er geene overeenkomst van levensonderhoud (lijfrente) worde aangegaan buiten den wettigen erfgenaam. Zie: ewel.

aexla, *humerus*, schouder. O.1, *in fine*: Da sagen se een tretteensta oen der stioerna sitten ende een axa op sijnre aexla, deer hij meij to lande stioerde, tojenst straem ende wijnd. Toen zagen zij een dertiende aan het roer zitten en een bijl op zijn schouders, waarmede hij naar land stuurde, tegen stroom en wind.

aff, *vel*, of. F.R. 12,1.

affgod, afgod, afgoed, *idola*, afgod. F.R. 2,5.6. O.1. affgodie, *idolatria*, afgoderij. F.R. 56,7.

afkera, *separare se*, zich scheiden, van elkander gaan. J.M.F. II, 317: Ende kere hia naet af eer kristus moerne, ende deerefter etta ghaerhalded. En gaan zij voor kerstijd niet van elkander, en na dien tijd nog te zamen blijven. Ch. I, 377.

afrethe, *pax major*, *poena major*, hoogere vrede, boete. H.6,12. F.O.L. I, 46.

afstalla, *differre*, uitstellen, afstellen, niet meer doen. Ch. I, 727: Hierom synna wy dat fryontlic fan Jenna byjarryen, dat Jenna alsulke wyaldlike secken willet afstalla. Hierom zijn wij dat vriendelijk van u begeerende, dat gij dusdanige gewelddadigheden wilt nalaten.

afta gode, *bona legitime possessa*, wettig goed. A. 2,4: Sa hwersa feder and moder hiara dochter eine fletieue ieuath, and hia utbeldath mith afta gode, and mith hiara fria erue. Wanneer vader en moeder hunne dochter een huwelijksgift geven, en haar uitboedelen met wettig goed en met hun vrij erfgoed. H.2,4.

afte, *legitimus*, wettig. E.L. 1,16: Mith sine afta prester. Met zijnen wettigen priester.

afte nima, *uxorem ducere*, ten echt nemen, trouwen. H. 5,5: End him thenna end kind gader wrde end thet kind skenade and thet wif liavade, thet hi se thenne afte nome. En hun dan een kind te zamen gewierd en het kind erkende en het wijf beminde, dat hij ze dan ten echt nam.

after, zie: efter.

aftersin, zie: eftersin.

aftmonde, *communitas bonorum matrimonialium*, gemeenschap van huwelijksgoederen. F.O.L. 6,13: Papena tiucht vntfeth ma vmbe aftmonda a schedene, bokinge and bethringa ande tha lesta rekinga. Het getuigenis der geestelijken neemt men wegens gemeenschappelijk huwelijksgoed te scheiden, boekingen en schadevergoeding en giften ter zake des doods.

aftne, aefte, *legitimus*, wettig. 1.E.v.: Alsa hia aftne stol urtygath. Wanneer zij wettig huwelijk bewijzen wil. H.5,5: Thet hiu ni thet kind ni machte nenne aftne stol bisitta, ni thera kinda nen, ther hiu bi hem tege. Dat noch zij, noch het kind eenig wettig huwelijksregt kan bezitten, noch een der kinderen die zij bij hem toog.

aftneda, voor: afta neda, *impedimenta legitima*, wettige verhinderingen, (nooden) om in regten niet te verschijnen. F.O.L. 2,17: Hit ne se thet tet him nime of thera thira (thrira) aftneda. Ten zij dat het hun belette een der drie wettige verhinderingen.

aftslit, *incestum*, bloedschande. 2.E. 3,12: Hwasa sine nifte aftiget and alder fadersibbe is, ieftha hor deth, ieftha aftslit makat, ieftha woken plegat. Wie zijne nicht huwt, en daar gevaderschap is, of hoererij pleegt of bloedschande doet of woeker drijft. (B.B. heeft: jefta aft slit, of den echt breekt. Zie: *Niesert Munst. Urkundenbuch.* bl. 76).

afwerfte, *dearticulatus*, ontleed, uit het lidgegaan. H.4,4: Afwerfte lemethe thredda half pund. Lammingen door ontleding, twee een tweede pond.

age, aghe, *oculus*, oog. H.4,1. 2.E. 1,3. O. 11,13.

agebreud, aghebreud, *depravatio oculi*, beschadiging van het oog. E.L.1,23: 2.E. 1,3.

agede, zie: righa.

agen, *contra*, tegen. 2.E. 4,27: Sa ne thur hi mith nanene, onzere agen stonda, bihala tham, ther him leind is. Dan behoeft hij met geene ontschuldiging daar tegen te staan, behalven wegens dat, wat hem geleend is.

agen, *debent*, moeten. F.R. 2,13: Alle riuchteren agen to seken da wird, ende da to folgien. Alle regters behooren de waarheid te zoeken en die te volgen. A. 1,9. agon.

aghalithe, aghhlitte, *palpebra*, ooglid. J.M.F. II, 187: Blodresene vp tha aghhlitte. Bloedrunst, op het ooglid (blaauw oog?). J.M.F. II, 225.

aghe, zie: age.

ahweder, *quidem*, wel. A. 2,9: Jef ther lhapth sin thredkniling ief en sibbera mon inur tha frasa and firor fiucht, tha ahweder se fremo iefta fere. Zoo zijn verwante in den derden graad of een verwanter man in het gevaar loopt en verder vecht dan wel nuttig of voordeelig is.

ahwile, *interdum*, *dum*, dan, terwijl. F.O.L. 2,3: Jef thene mon nortmon nimat and hi vter lond sleth wert, sa hwasa sin erue then ahwile kapat. Zoo de noormannen den man vangen en hij uit het land gesleurd wordt, wie dan zijn erf koopt.

aien, *contra*, tegen. 1.E. 2,10: Jefta mit ene kampa oppa te haliane an thi other ther enne aien te ledane. Of met een kampvechter op te halen en de andere daartegen eenen aan te voeren. B. 153. E.L. 1,68. en aiun, H. 1,10.

ayder, *vel*, of. F.R. III, 12: Ayder om penninghschielda jefta om odere, hoedene schielda ho hit se. Of om penningschuld of om andere, hoedanige schulden dat het zijn. — 2.) *singuli*, ieder. E.L. 1,13: Tha nosteren ayder tuen scill. De neusgaten ieder twee schellingen. F.R. 3,1.

ayderaoerna, *invicem*, onderling. O. 12,10: Dat hiara ayderaoerna oen moerd slaeght. Dat zij elkander doodslaan (de een den anderen). — aider oerem. J.M.F. 12,9.

ain, ayn, *proprius*, eigen. O. 2,2. F.R. 6,2. E.L. 3,27. Sa fare hit oen sin ain eerwe. Dan gaat het op zijn eigen erf. — 2) *subjectus*, onderworpen. F.R. III, 2: Ende ws ayn wil bringa. En ons eigen (slaaf) wil maken.

ain, aina, ayna, *possessio*, bezit. O.1. bl. 10: Ende wise hiara aijn eerwe ende fee op hiara aijn. En hun eigen erf wijzen en op hun eigen tasten. F.R.

36.13: Dij schil in da ayna blywa. Die zal in het bezit blijven.

ayndighia, *finire*, eindigen. Ch. I, 518: Ende ors al ons schilingha fon disse seckum is ayndeghet, send, ende barreth by ayders willa. En overigens is al ons verschil van deze zaken geëindigd, gezoend en gebaard naar ieders genoegen.

ayndom, *possessio*, bezit. F.R.31,1. 36,4.

ayne, *proprietas*, eigendom. O.10,31.

aynehyn, *servitudo*, dienstbaarheid, huisgenootschap. F.R. 15,1: Dat sibbe ende aynehyn. De bloedverwantschap en de dienstboden.

aynkneppa, *domesticus*, *servus*, bediende, huisbediende. F.R. 11,5.

aynlik, *proprius*, eigen, eigendommelijk. O. 1,42: Dat hi aijnlikes guedis soe fula oen sijnre wer naet habba. Dat hij niet zooveel eigen goed in zijn bezit had. — 2.) *ut proprium*, als eigen. O. 1,70: Deer hi eer aijnlike oen siner wer hede. Hetgeen hij vroeger als eigen in bezit had.

aiun zie: aien.

aka, *etiam*, ook. J.M.F.II, 196.

aka (to), *supplere*, aanvullen, toehaken. Ch. I, 109: Ne moghen sze thet nath wega, soe scel ma to aka al und se fol wege. Kunnen zij dit niet wegen, dan zal men aanvullen, totdat zij het volle gewicht hebben.

aken, *cognitus*, bekend. 1.E.2,4. H.2,4: And hire menie aken werthe. En hunne vermindering bekend werd.

aket, *auctus*, vermeerderd, verhoogd. F.O.L. 6,23: Therefter worden tha ielda aket to 24 merkum. Daarna werden de boeten verhoogd tot 24 mark. *Leye*, *eucan*, *augere*.

al, *omnis*, al, alles. O.1,13: Al bij eenre meta. Alles bij gelijke maat. F.R.1,1. — 2.) *jam*, reeds. O.12,13: Al eer Cristus berthe. Reeds voor Christus geboorte. — 3.) *in*, in. 2.E. 4,11: Hwersa tha hewa fallath al lawa (a lawa?). Wanneer de bezittingen in erfenis vallen. — 4.) *totus*, geheel. O.1: Thet riucht is al riucht. Dit regt is geheel (vol) regt. A.3,5. J.M.F. II, 206.

ald, aud, *antiquus*, oud. O.1. F.R.15,10.

afdafeider, aldfaer, *avus*, grootvader. F.R.47,10. E.L.3,17.

aldamoder, aldmoder, *avia*, grootmoeder. F.R. 26,2.

aldanoeglickste, *sufficientissimus*, allervoldoendste. F.R.13,47: Mit aldanoeglickste bywys. Met allervoldoendst bewijs.

aldeer, *ibi*, aldaar. O.9,1.

aldeermei, *per hoc*, daarmede. F.R.7,2.

aldeerom, zie: aldyromme.

alder, *quando*, wanneer. 1.E.3,8. 2.E.*v.*: Alder ma him betighet dern fias. Wanneer men hem wegens benadeeling van het goed aanklaagt. — 2.) *ubi*, waar. 2.E.3,10: Alder hit esken is. Waar het geschied is. H. 1,12. 2.E. 4,22.

alder, *parens*, ouder. F.R. 50,11: Hwanneer een kyndis aldera sterat. Wanneer een der ouders van het kind sterft. A.2,20.

alderaerst, *primus*, allereerst. O.*v.*

alderbest, *optime*, allerbest. O.1.

alderbi, *insuper*, daar te boven. H.9,2.

alderlangne, *longissimus*, allerlangste. O.9,1: Aldeer tojenst agen hya to ferdian alangne ferd ende

alderlangne ferd. Daar tegen moeten zij zoenen tot langen vrede en allerlangsten vrede.

alderlas, *orbus*, ouderloos. B.91: Hwasa nimth thet alderlasa god. Wie het ouderloos goed neemt.

aldfader, *avus*, grootvader. F.R.57,4.

aldirmon, *aldermannus*, ouderman. A. 5,13.

aldyromme, *ideo*, daarom. F.R.1,28. 7,2.

aldmoer, aldmoder, *avia*, grootmoeder. F.R.47,10. 57,4.

aldoir, *ibidem*, aldaar. Ch. I, 522.

aldulk, *talis*, dusdanig. F.R.3,6: Ick hab ontfinzen da breeff ws Hera da Pauses in aldulke wirden. Ik heb ontvangen den brief van onzen heer de Paus in dusdanige bewoordingen.

aldus, *talis*, zoodanig. O.9,40: So aegh hij, aldus tigades, tuirasum onriuchta. Dan moet hij, aldus aangeklaagd, met twee ontregten.

aldusdeenre, *talis*, dusdanige, O.12,12: In aldusdeenre sonda. In dusdanige zonden.

Aleer, *antequam*, voordat. F.R.1,16.

Alena, *solus*, *proprio motu*, alleen, uit zich zelven. 1.E.5,23: And hi alena upstonde. En hij uit zich zelven opstond.

alfte, *undecimus*, elfde. F.R.12,12.

algader, algadur, *totus*, geheel. 1.E. 1,6. A.3,8. 2.E.4,13: Gef thi erm algader loma is. Zoo de arm geheel lam is.

algaer, *omne*, *omnino*, al te gader, al te maal. O.11,15: Dat is algaer oenbrins. Dat is al te zamen bewijs.

alheel, *totaliter*, geheel. F.R.46,10: So is dat testament alheel wanmachtig. Dan is dat testament geheel krachteloos.

alheerney, *postea*, daarna. F.R.3.2: Alheerney so schel ma dera orkena spreeck herà in da riucht. Daarna zal men de verklaringen der getuigen hooren in het regt.

alhond, alhvnt, *usque*, totdat. H.2,2: Alhond hit ierech se. Totdat het meerderjarig is. — F.O.L.4,8: Alhvnt in thine hiudelika dey. Tot op den huidigen dag.

alhwan, *quando*, wanneer. F.O.L.1,9.

alhwenne, *donec*, totdat. A.9,10: So mot hit stonda biwllen alhwenne tha wed elast werthat. Dan moet het bezoedeld blijven tot dat de panden gelost worden.

alikna, *assimilare*, vergelijken. A.3.21: Thruch thet, thet ter aliknath lith with lif. Doordien, dat men het lid met het ligchaam in vergelijking brengt. (In verhouding tot de boete van het geheele ligchaam.)

aljeerkis, *quoquo anno*, jaarlijks. Ch.I, 517: Aldeer foir so scel Juwe mij reka aljeerkis. Daarvoor zal Juwe mij jaarlijks geven.

aljowns, *libere*, vrijwillig. F.R.46,45: Jeffta keysers orkenen, deer aldeer aljowns to ropen wirdeth. Of keizers getuigen, die aldaar vrijwillig toe geroepen worden.

alyna, zie: allinna.

allahledene, *omnigenus*, allerhande soort. Ch.I, 725: Der allahledena rynschypen wt en in mogen. Waar allerlei soort van rijnschepen uit en in kunnen.

allebetera, *multo melior*, veel beter. F.O.L.3.

alledagelix, *quoquo die*, voor iederen dag. O.4.13: Aller daghena lijck. J.M.F.6,13.

alleens, *acsi*, *idem*, evengelijk. F.R. 44,7: Hwaso orem schylda qwyt leet, dat is alleens off hij hym alzofulla joe. Wie den anderen schulden kwijtschelt, dat is even gelijk alsof hij hem even veel gaf. — F.R. 70,7: Ende alleens off se professien haet deen. Even alsof zij professie gedaan heeft.

alleer, *olim*, eertijds. O.1.

allegader, *omnes*, alle. E. L. 3.18: Hversa tha alder hire kinder allegader wthbaldath. Wanneer de ouders hunne kinderen al te zamen uitboedelen. — 2.) *totus*, geheel. B.32: Sa se thet hus allegader an dere geie. Dan is het huis geheel voor de boete.

allehuettis, ellewetis, *quidquid sit*, wat dat het zij. B.B.15: And sa ne mey thiu stole allehuettis (2. E. 3,15: ellewetis) naut rogie. En dan mag de stool (het geestelijke regt) wat het moge zijn, niet klagen (wroegen).

allen, *idem*, gelijk. B.46: And nacht and thi dei, fon there ofledene, se allen. En nacht en de dag is allezins gelijk, wegens den aanval. E.L. 3,17. — B.106: Szetel and comp allen et ta nedmonda. Ketel (proef) en kampstrijd is gelijk bij schaking eener vrouw.

allenga, *per*, langs. Ch.I, 98. J.M. F.II, 199: Jef thet dulch gheith allenga thre wersna. Wanneer de wonde gaat langs de drie rimpels.

alleradykes, alleradisthik, *quotidie*, dagelijks, iedere dag. 1.E.2,13. A. 7,6.

alleraec, *quisque*, ieder. H.3,1: Thera fif keia het alleraec, sinne noma end ene sunderge wald. Ieder der vijf sleutels heeft zijn naam en eene afzonderlijke kracht. A.7,11.

alleraerst, *omnium primus*, allereerst. O.1. F.R.2,5.

allerdoernaljjck, *quaeque domus*, ieder huis, deur. O.1,23: Dat da schelten keda schellet allerlijck binna sine banne des monnendeijs toe allerdoernalijck sex wiken eer ma se (bodthing) halde. Dat de schouten bekend zullen maken, ieder in zijn geregt, aan ieder huis zes weken voor dat men het (bevolen geregt) houdt.

allerawelic, *quisque*, ieder. A.7,10.

allerawirste, *pessimus*, ergste, allerergste. F.O.L.5,29: Thet allerawirste dolch achma in to scriuan and tha sex vtwardis. De allerergste wonde moet men inwaarts schrijven en de zes uitwaarts.

alleramonnalic, allermannalyck, allermannick, *quisque*, ieder. F.R. 13,5. 59,5.

allerek, *quisque*, ieder. A.1,4: alrek. B.14.

allerharist, *obedientissimus*, allergehoorzaamst. F.O.L. 7,1: I agen frethe to bonnane, tham erst, ther is allerharist. Gij moet vrede bevelen, dien het eerst, die het gehoorzaamst is.

allerjeerlijkes, *quoquo anno*, jaarlijks. O.1,10.

allerkerkanaljjk, *in omnibus ecclesiis*, in alle kerken. O.1,22.

allerlandijk, allerlandick, *quaeque*

regio, ieder land. O.1: Dat allerlandick truch sijn sonderinga bihoef wilkerren kerre. Dat ieder land naar zijne bijzondere behoefte wilkeuren kieze. J.M.F.1,5.

allerlich, allerlijck, *quisque*, ieder. J.M.F.II, 229. O.1,23. 29. Ch.I, 110.

allerlijckne, *talia*, gelijke. F.R.47,6.

allerscherpest, *strenuissime*, *accuratissime*, *omni jure*, naauwgezetst. Ch.I, 537: Dat Sybberen ende syn swager hemmen werde myt riuchte tojenst heren, soo zee allerscherpest kuden ende mochten. Dat Sijbren en zijn zwager zich tegen hun met regt weerden, zoo zij het naauwgezetst konden en vermochten.

allerweikes, *ubique*, overal, allerwege. O.11,45: Hi habbe allerweikes een meta. Heeft het allerwege eene maat.

allesa, *ita*, aldus. A.6,11: And thiu bote anna thet ield allesa fara stonda. En de boete en het geld daar aldus voor te staan.

allewa, *undecim*, elf. F.O.L.5,2.

allyck, *similiter*, gelijkelijk. F.R.28,19: Da agen to delen den bata ende schada allyck. Die moeten de bate en de schade gelijkelijk deelen. O.4.16: allicke. F.R.30,6. E.L.3.67.

allyckho, *qualicumque modo*, om het even hoe. F.R.30,25: Hoedat dumme lyoed hyaere land naet allyckho tobringe. Opdat onverstandige lieden hun land niet om het even hoe te zoek brengen.

allickwel, *attamen*, evenwel. F.R.1. 14: Allickwel mogen se in da riucht staen. Desniettemin mogen zij in het geregt verschijnen.

allinna, alyna, *solus*, *a*, *um*, alleen. F.R.2,10. 25,12.

allyons, *simul*, te zamen. Ch.I, 500: Deerefter soe nyme 't Sweynsera dat tredda jeer tweer eden allyons. Daarna dan neemt het Swijns het derde jaar twee geregten, te zamen.

Almania, *Allemannia*, Duitschland. O. 12,20.

alne, *omnis*, alle. H.1,17: Mith thrim monnem mei ma alne tigtega bifella. Met drie mannen (getuigen) kan men alle klachten te niet doen.

alnijes, *de novo*, op nieuw. F.R.15,13: Ende hymmen dij Paus ende dij keyser alnijes confirmeret haet. En de Paus en de keizer hem op nieuw bevestigd heeft.

alomme, *durante*, gedurende. F.R.2,31: Fyortich deghen allomme. Gedurende veertig dagen.

alond, *exilium*, ballingschap. A.*v.* 1: Thi warth esant an thet alond. Die werd in ballingschap gezonden. (*Richthofen* heeft: *insula*, eiland.)

alont, alont dat, *usque*, *usque ad*, totdat, tot zoolang. O.1,9: Ende aec foerd al da fijf daghen, alont des saterdeis. En verders ook al de vijf dagen, tot des zaturdags. — O. 12,4: Alont schel hi buta kerke staen. Tot dien tijd toe zal hij buiten de kerk staan.

alrac, alrahec, alreck, *quisque*, ieder. E.L.1,16: In alrac monathe. In iedere maand. — 1.E.1,3: Thera marca alrahec. Ieder der marken. B.5: Alrec redieva. Ieder regter. B.14,17.

alrahagiste, *supremus*, allerhoogste. O.8,4.

alrameste, allerameste, *maxime*, allermeeste, het meest. H.6,15: Wande on enre wiue, ther mith hire monne is, mugen allerameste sconda blica. Want aan eene vrouw die met haren man is (of wel die de stonden heeft) kan het meest de schande blijken.

alramonnahwelic, *quisque*, ieder. H. 1,1: Thet alramonnahwelic end sine gode bisitte. Dat een ieder in zijn goed zal zitten.

alrasibbest, *proximus*, naastverwant. B.93: Sa sette ma him thene to, ther him alrasibbest se. Dan voegt men hem dien toe, die het naast verwant is.

alreck, *quisque*, ieder. B.14.

als, *sicut*, als. F.R.1,1. O.*v*. — 2.) *cum*, *quando*, wanneer. F.R.1,1: Als God syn riuchticheet wrnijeth. Wanneer God zijne geregtigheid vernieuwt.— 3.) *scilicet*, te weten. F.R.1,7.

alsa, *sicut*, *uti*, *ita*, alzoo, aldus. H.*v*.: Alsa hi bislat tha Egyptera liude in mare rubro. Gelijk hij de Egyptenaren in de roode zee besloot. B.B.*v*. — 2.) *si*, indien. A.1,4: Sa brekth hi theron, alsa re efter beta skil. Dan verbeurt hij daaraan, indien hij daarna boeten zal. (tien reilmarken).

alsabli, *aeque bonus*, even goed. A. 7,22: Thet hi 't hebbe alle utad, alsabli, sa hiu 't hede an da were ebrocht. Dat hij het alles uitgegeven had, even goed als zij het in de huishouding had gebragt.

alsaden, alsadene, *talis*, zoodanig. 1.E.1,3. E.L.3,20. H.1,3. B.22.62. 100.

alsafel, *tantum*, zooveel. E.L.3,39.

alsafir, *in quantum*, in zooverre. B. 13: Alsafir sa hi herech se. In zooverre hij hoorig is. B.133.

alsalk, *talis*, dusdanig. E.L.2,10: Sa skellath hia alsalk ield wither wtreka. Dan zullen zij zoodanig geld weder uitkeeren.

alsalonge, *tamdiu*, zoolang. H.*v*.

alsanaka, *usque*, tot dat. 2.E.4,8: Alsanaka thet thi erewe gerich se. Tot dat de erfgenaam meerderjarig is.

alsaringh, *tam cito*, zoo spoedig. E. L.2,6: Huasa alsaringh sterfth fon ene vnde. Wie zoo spoedig ten gevolge van eene wonde sterft. — P.d.M: *So geringe*.

alsek, alsellech, alselik, *talis*, zoodanig. A.*v*·1. 1.E.*v*. H.*v*.: Thet wi alselik londriucht halde. Dat wij zoodanig landregt houden.

alselda, *non saepe*, *raro*, zeer zelden. J.M.F.13: Hia droghen alle brede schelde ende flogen alselda. Zij droegen alle breede schilden en vloden zeer zelden.

alsemin, *similiter*, te zamen. A.3,17: Sa is thi maga alsemin fif skillinga. Dan is de maag te zamen vijf schellingen.

alsieft, *sicut*, alsof. O.1,7: Alsieft hij se mith sijnre hand wrslaijn hede. Alsof hij ze met zijn hand verslagen had.

also, alsoe, *taliter*, aldus; *sicut*, gelijk als; *ita*, gelijk, aldus. F.R.1,15. A. *v*.1. Ch.I,117. J.M.F.II,250. O.11,11.

alsodenich, *talis*, zoodanig. Ch.I,252: Ende is thio misdede alsodenich. En is de misdaad zoodanig.

alsoe, *par*, gelijk. J.M.F.II,208: alsoe

dyore als een manslachta. Even zoo duur als een manslag.

alsoewel, *similiter, simul*, evenzoo, ook. F.R.11,1: Dat hij sonder leyne dat sidze ende alsoewel, datze neen falscheed in der bywysinghe foerdbrenget. Dat hij zonder leugen dat zegge en ook dat zij geene valschheid in het bewijs aanvoeren.

alsoefyr, *in quantum*, in zooverre. O. 1,22: Alsofijr so hi wil. In zoo verre hij wil.

alsofoert, *porro*, wijders. F.R.19,1:

alst, *quando*, wanneer. F.R.3,1.

alstede, *mox*, terstond, op de plaats O.1,41: Soe aegh di kempa buta hofwal toe staen ende alstede in to faen. Dan moet de kamper buiten den kerkhofmuur staan en terstond daarin tasten (in den ketel).

alsuke, *talis*, zoodanige. F.R.27,13: Alsuke wisinghe seyt dat keysersriucht is ney da riucht naet. Zoodanige uitwijzing zegt het keizersregt is volgens het regt nietig. Alsukedeneghe. F.R.26,16. 81,21: Alsulkedenige.

alsulke, *talis*, zoodanige. F.R.1,48.

altehond, *mox*, terstond. B.38. 127: And altehond of tha ethe. En terstond uit het ambt.

alter, *altare*, autaar. O.8,23. B.146. F.R.59,18.

alterletzen, *mappa altaris*, altaarlaken. A.9,6: Alterliden. J.M.F. II, 303. Ch.I, 349.

alther, *ibi*, daar. H.10,4: Hwasa alther enne mon sle. Wie daar iemand doodt.

althervmbe, *ideo*, daarom; *quia*, dewijl. H.3,4: Althervmbe thet wi Fresa hebbat urkeren stoc and stupa. Daarom omdat wij Friezen gevangenis en boeijen afgewillekeurd hebben.

althus, *ita*, aldus. F.O.L. I,54.

altyda, altida, *semper*, altijd. F.R. 1,34. 44,1.

altolike, *simul*, tegelijk. E.L.3,22: *pariter*, gelijkelijk. Sa delath hia altolike hire feiders anda moders goed. Dan deelen zij gelijkelijk hun vaders en moeders goed.

altruch, *totus*, geheel. F.R.40,3: So is hij dyn scade altruch schyldich om to tyaen. Dan is hij verplicht de schade geheel te voldoen.

alue, *undecim*, elf. E.L.1,21.

alvmbe, *circum*, in 't rond. H.10,3: Fon there sunna uptochta thet etmel alvmbe. Van der zonnen opgang het etmaal rond.

alvnd, *donec, usque*, tot dat. H.10,31: Alvnd thet kind to jerum cume. Tot dat het kind meerderjarig is.

alweer, *quamvis*, hoewel, al ware het. F.R.1,14: Alweer dat seeck. Al ware het zake.

alweikes, *ubique*, allerwege. Ch.I, 113. J.M.F.II,238.

alwe, *undecim*, elf. 2.E.1,3.

alwith, *quod, quia*, dewijl, omdat. A. 1,7: Alwith, thet wi er north herdon Redbate tha unfrethmonne. Omdat wij vroeger noordwaarts behoorden aan Radboud den onvreedzamen.

alzodene, *talis*, zoodanige, dusdanige. F.R.1,24.

Amasgalonde, Amesganalonde, *Emsigo*, Eemsland. B.B. E.L.2.

ambacht, ambechte, ambucht, *officium*, ambt, betrekking. F.R.1,50. 23,9: Dij is mitter deda syn ambacht qwyt. Die is door deze daad zijn ambt kwijt. — 2) *missa*, misse. O.7,17: Sijn ambuchte to herane, wijtat to nijmane. Zijne mis te hooren, gewijd brood te nemen. Zie: ombechte.

amia, *concubina*, bijzit. F.R.15,73: Aen prester, deer een openbeer amia haet. Een priester die eene openbare bijzit heeft.

amichtia, *administrare alicui sacramentum extremae unctionis.* Iemand het H. Oliesel (zalving) toedienen. J.M.F.7,52: Dat hi him ierne brenge witad ende bychte ende amichtie. Dat hij hem gaarne gewijd brood brenge en biecht hoort en de H. olie toedient. (O.8,23 heeft: wijtat ende missa.)

amma, ammer, *aliquis*, iemand. F.O. L.4,32. 8,18.

amme, *nutrix*, voedster. F.R.72,9: Als een amme deth her kynd. Gelijk eene min haar kind doet.

ammer, *semper*, immer, altijd. 1.E.6,7: Thet hiu skolde ammer aftne stol bisitta. Dat zij altijd wettig gehuwd zal zijn.

ammermar, *semper*, immermeer. F.O. L.3: And hia ammermar frei were. En zij ten allen tijde vrij waren.

ammon, *aliquis*, iemand. F.O.L. I, 24.

amptenman, *vir in officio constitutus*, *minister*, ambtenaar. F.R.2,19: Di riuchter is een kneppa off een amptenman, deer dis riuchtes sinne folget. De regter is een bediende of een ambtenaar, die den zin van het regt volgt.

amptman, *faber ferrarius*, smid. O. 11,67: Jeff hij stande an heerwei, oen tzierckwei of an een amptmannes huse. Zoo het (paard) stond aan den heerenweg, aan den kerkweg of bij het huis van een smid. (Het J.M.F.II, 242 heeft: *smetishuse.*)

amsche, *Emisgonia*, Emsigo. J.M.F.15.

an, *et*, en. 1.E.1,1.

an, anda, anna, *in*, *ad*, in, bij, aan. B.158: Anda enre kase. In een gevecht. — 2) *Cum*, met. O.10,22: An sijn willa ende an des oderis onwilla. Met zijnen wil en met des anderen onwil. — 3) *in*, in. F.R. 56,1: Alzofyr als 't an him is. In zooverre het in hem is, hij het vermag te doen. — 4) *ad*, tot, in. 1.E. 1,4: Thi fare an ther otheres wera. Die gaat tot een anders werf. — 5) *sub*, in, onder. A.2,13: Thet hiu is. an thes kininges mundelinge. Dat zij is onder des konings voogdij. — H.7,4: An honda nima, vatten, betrappen. — O.8,22: An moerne, *mane*, 's morgens. — F.R.2,31: An nede nyma, *vim inferre*, geweld aandoen.

an, *unus*, een. A.1,7.

ana, *ad*, in, aan. A.1,3: Thet er alleramonna ek ana sina eyna gode bisitte. Dat er ieder in zijn eigen goed zal zitten. — A. 7,5: And ana en or lond to tiande. En in een ander land te trekken.

anbetta, *adoratio*, aanbidding (van het H. sacrament des autaars). O.7.

anckele, *talus*, enkel (van den voet). O.11,39: Jeff di winstera foet off is it ta anckele. Zoo de linker voet af is bij het enkel.

ancker, *anchora*, anker. F.O.L.6,12.

and, anda, *et*, en. 1.E.1,2. — 2) *cum*, als. B.163: Sa halde ma se mith ethum, and hit mith holte and mith pelem biset se. Dan houde men het met eeden, als het met hout en met palen bezet is. — 3) *sicut*, als. A.1,3: And alle werlase liodon like to helpande and sine thredknilenge. En alle weerlooze lieden gelijk te helpen als zijne verwanten in den derden graad. — 4) *in*, te, aan. 1.E.*v.*: Hi was thi forma ther and Rume thet rike biset. Hij was de eerste die te Rome het rijk bezette. E.L.1,22: Anda thet are slain. Aan het oor geslagen.

andderda, zie: anderda.

andema, *spiritus*, adem. J.M.F.II, 210. Ch.I, 102.

anderda, andderda, anderia, anderya, *respondere*, antwoorden. F.R. 1,30: Dat se beda sprecka ende bede anderda. Dat zij beide spreken en beide antwoorden. F.R.3,1. 7,10. O.1,35.

anderke, *instrumenta rustica*, boerengereedschap. (Zweedsch: anyrke, *materialien zu Hausgeräht*, *matière aux hardes.*) O.1,70: zie: Emka en Inka.

andern, andren, *fenestra*, venster. A. 7,29: Jefta sina anderna instat. Of zijne vensters instoot. B.48: Thet andren to betande. Het venster te boeten. Zie: derne.

andert, *responsio*, antwoord, *defensio*, verwering. O.13,11: Soe aegh him di schelta to andert te bringen. Dan behoort de schout hem tot antwoord te brengen. F.R.25,20. — 2) *presentia*, tegenwoordigheid. O. 1,55: Aen sijnra bura andert. In tegenwoordigheid zijner buren. F. R.3.2. 13,10.

andes, pro: ande, *et*, in. F.O.L.1,9.

andlet, *facies*, aangezicht. F.R.60,13: So aegh ma hym een teyken to dwaen buta der andlet om da likanisse ws Herens. Dan moet men hem brandmerken buiten het aangezicht, om de gelijkenis onzes Heeren. — O.11,8: Bloedresene onder da andleta. Bloedrunst onder het aangezicht.

andlofte, *undecimus*, elfde. A.1,11.

andre, *sub*, onder. B.159: Hwerth er aeng stenhus hagra vrocht, sa tuelf ierdfota hach andre thivcke; and szelner vr tua feke andre thiuchke. Wordt er een steenhuis hooger gemaakt dan twaalf aardvoeten onder het dak; en kelders boven twee vakken onder het dak.

andrede, *responsabilitas*, verantwoordelijkheid. J.M.F.9,34: Fan andrede dis hera foer 'n knecht. Van de verantwoordelijkheid van den heer voor den bediende.

andren, zie: andern.

andria, zie: anderda. F.R.7,7. Ch. I, 519.

andrich, *responsio*, *defensio.*, verantwoording. Ch.I,519: Da wraldische toe andrich oers naet, den in da riucht, deer hia hwssitten sint. De wereldlijke niet anders ter verantwoording, dan in het regt, waar zij huiszittende zijn.

andwert, *responsio*, antwoord. F.R.3,6.

ane, *sine*, zonder. O.4,14: Ane lioda werd. Zonder het gezag van het volk.

anethe, *quisque*, ieder. H.1,16: Wand

God bad anethe. Want God beval een ieder.

anfara, *ante*, voor, in. Anfara hafde. Voor aan het hoofd. A.3,7.

anfeng, *aggressio*, *attactus violentus*, aanpakking. 2.E.1,17: Thi vnriuchta anfeng and thiu wetskamene. De onwettige aanpakking en het kleedscheuren.

angel, *angelus*, engel. A.7,9. 2.E.*v.* meervoud: anglar, anglon.

angen, angher, *aliquis*, eenig. F.R. 62,11: Fan angher misdeda. Van eenige misdaad. — 2.) *nullus*, geen. H. 9,2: angne Hera, *nullus dominus*, geen Heer.

anhalda, *occultare*, verbergen, aanhouden. 1.E.6,6: And theth anhald dey and nacht. En het dag en nacht aanhoudt. — F.R.60,8: So bygeet dij tyeffte, deer 't anhalt. Dan begaat hij diefstal, die het aanhoudt.

anhoude, *domicilium*, woonplaats, aanhoud. Ch.I, 597: Ende ghien anhoude en hebbe. En geene vaste woonplaats heb.

anna, *et*, in. A.6,11.

anna, *in*, in. A.6,5: Falt hi ac anna en hus. Valt hij ook in een huis.

annema, *aliquis*, iemand. Ch.I, 542: Hor vy, ner annema fan vszer wegena. Noch wij, noch iemand van onzentwege.

anoech, *satis*, genoeg. F.R.15,49. O.3,8.

ansecke, *actor*, eischer. F.R.2,6: Ende hij is schyldich dat gued da ansecka to bytellien alheel. En hij is verpligt dat goed aan den eischer geheel te betalen.

ansicht, aensicht, *facies*, aangezicht. F.R.62,11.

antwerdia, antwirda, *respondere*, antwoorden. Ch.I, 376. F.R.67,6. J.M.F.II, 315.

antwurt, *praesentia*, tegenwoordigheid. Ch.I, 541: In her Ynta antwurt. In tegenwoordigheid van Heer Ynte.

anxta, *timor*, vrees, angst. F.R.3,13. — 2) *damnum*, schade. F.R.31,1: Dat is ma schyldich to openberien dajennen, deer 't oen geet jeffta anxta fan habba mey. Dat is men verplicht te openbaren aan dien, die het aangaat of er schade van hebben kan.

apale, *stipes*, *palus*, *qui in aqua ad viam discernendam ponitur*. A.7,30: Thet thi dikaldermon hach to wetande and to wisande alle sonswiththa and alle apala and alle riuchte ondhafda. Dat de dijkregter behoort te kennen en te wijzen alle aanspoelingen en alle watermerken en alle wettige waterkeeringen.

apel, zie: abel. O.11,47.

apostelen, *apostillae*. F.R.19,4.

appelssmelinga, *laesio pupillae*, beleediging van den oogappel. F.O.L.5,6.

ara, *honorare*, eeren. O.8,22: Alter arade. Het autaar eerde (op het autaar offerde).

ara, *arrha*, handgeld, pand. F.R.32,9: Al is 't seeck, dat ter neen ara jown is, want dij ara maket neen caep, men hijt is een bywisinghe fan een caep. Al is het zake dat er geen handgeld gegeven is, want het handgeld maakt geen koop, maar het is een bewijs van een koop.

ara, *possessio*, bezitting. B.135: Hit ne se thet him alle sine ara ofberned se. Tenzij dat hem al zijne

bezittingen afgebrand zijn. *Leye*, *Ar. opus*, *usus*, *aes*.

ara, arra, *prior*, vroeger. F.R.46,62: Ende dij ara naet. En de vroegere niet. — Ney da ara syucte. Na de vroegere ziekte.

ara, *laesus*, bezeerd. O.11,13: Hwaso di sioen fan da age dio fiaerndeel ara is. Wanneer het gezicht van het oog een vierde verzwakt is.

ara, *auris*, oor. O.11,24. A.3,4. B.61.

arboga, *annulus auris*, oorring, rand van het oor. F.O.L.5,28.

arch, *fraus*, bedrog. Ch.I, 596.

archa, *arca*, ark. O.12,18.

arenda, *destruere*, vernielen. 2.E.1,17: And ma thet hus areth. En men het huis vernielt.

argalist, *astutia*, arglist. Ch.I, 240.

armborst, *arcubalista*, *manubalista*, boog om mede te schieten. O.10,34. (Yslandsch: armbrysti).

arra, *prior*, vroeger. O.4,24: Dat hij een arra moerddeda eefter der ora deen habbe. Dat hij een vroegere moorddaad, aan den anderen gedaan heeft. F.O.L.6,9. 2.E.4,37.

arste, *primus*, eerste. O.*v.*

as, *sicut*, als. H.10,8: As er syde was. Als vroeger gebruik was.

asa, (alsa) *tam*, alzoo. A.7,23. 26.

ascha (pro: alftha) *decem et dimidium*, tien een tweede. F.O.L.5,22.

ascha, *vel*, of. J.M.F.II, 248: Blodresna an der tunga, ascha jelkis and tha felle. Bloedrunst aan den tong of elders aan de huid. Ch.I, 116. — 2) *sicut*, gelijk, zoo als; *tunc*, toen. J.M.F.1,7. Zie: acka.

asche, *exactio*, eisch. F.O.L.8,26: Therefter fon aller asche, ther ma tha erwa tosecht fon alla godishusum. Daarna van alle eischen dien men van de erven vraagt van alle godshuizen. F.O.L.6,9.

asega, *judex*, regter. A.1,3.

asia, *contemplari*, aanschouwen, beschouwen. 1.E.5,22. 2.E.1,19. E.L.1,73. Zie: asla.

askia, *exigere*, eischen. A.2,5: Tho hwam sa ma en god ieftha en lond askie. Van wien men een goed of een land eischt. B.152.

asla, *attingere*, bereiken. 2.E.1,19: Thet hi ne muge thene grund nawit asla, ne himel nawit asia. Dat hij den grond niet kan bereiken noch den hemel aanschouwen.

aslain, *percussus*, verslagen. B.131.

aspera, *attingere*, besperren, bereiken. E.L.1,73.

ass, *quando*, als. F.R.1,19.

asterste, *orientalis*, oostelijkste. H.1,9.

astha (pro: as hith a), *quasi in*, alsof het. Ch.I, 119: Astha hem selm den were. Alsof het aan hem zelven gedaan ware. J.M.F.II, 255. ascha.

asunderga, asunderghe, *separatim*, afzonderlijk; *nominatim*, inzonderheid. H.10.26: Nen ombecht asunderga nenne warf ni halde. Geen geregt inzonderheid geen werfgeregt, te houden. — E.L.1,54: Asunderghe to beten. Afzonderlijk te boeten.

ath, *quicquid*, wat. J.M.F.II,243: Oers ath. Anders iets. Ch.I, 115.

atha, atta, attha, *judex vici*, *aggerum*, buur of dijkregter. O.9,19. J.M.F.II, 302. Ch.I, 344. 348. F.R. 24,21. Aththa. A.7,31.

athem, athom (meerv. athmar), *gener*, schoonzoon, zwager. O.3,14: Jef-

ta sijn stiepfader iefta sijn athem. Of zijn stiefvader of zijn zwager. H.1,14. A.1,14. 2.E.4,25. — B. 150: Thiu snore and thi swiaring and thi athum. De zwagerin en de zwager en de schoonzoon.

athir, *quisque*, ieder. Ch.I, 337.

aubere, *apertus*, openbaar, zichtbaar. H.1,17: Buta dathe and aubera dolge. Behalve doodslagen en zichtbare verwondingen.

aud, *natus*, oud. F.R.46,55: Fyoertyen jeer aud. Veertien jaren oud. — 2.) *antiquus*, oud. F.R.15,10.

audema, *spiritus*, adem. Ch.I, 111. J.M.F.II, 210,232. Zie: andema.

auder, *vel*, of. B.46: Auder deis iofthe nachtes. Of des daags, of des nachts. 1,E.6,7.

audfaer, *avus*, grootvader. F.R.57,4.

audmoer, *avia*, grootmoeder. F.R.57,4.

aut, *aliquid*, iets. Ch.I, 242: Hwaso otherm aut deth. Wie den anderen iets doet.

auwa, *demonstrare*, *probare*, aantoonen, bewijzen. H.7,2: End hiu en urpena warue end en heida thinge hire modwilla aut. En zij in een opgeworpen geregt en in een gespannen geregt haren onwil aantoont. — B. 185: And hebbe to auwande wedlingar ieftha blodelsa. En aantoonen kan bezeeringen en bloeding. *Leye*, *eawan*, *heawan*.

auwed, *demonstratus*, vertoond. 2.E.1,1: And tha rediewa blodich auwed se. En den regter bloedend vertoond is. Awed. E.L.1,13.

auwet, *aliquid*, iets. A.7,27: Jef ma ther auwet to iefth. Zoo men daar iets toe geeft.

awa, *probare*, bewijzen. O.1,74: Mei hioe 't awa an da buirschip. Kan zij het in de buurt bewijzen. Zie: auwa, ook ta en tawa.

awane (thi), *vespere*, des avonds. O. 9,2: Nu aegh aller scheltena lijc, thi awane, binne sine banne, dae branden toe baernane. Nu moet ieder der schouten, des avonds, de vuren ontsteken in zijn district. awend. J.M.F.9,37.

awara werda, *certum fieri*, gewaarworden. F.R.58,36: And hij des awara wirth. En hij dit gewaar wordt.

awed, zie: auwed.

aweey, awey, awei, *a*, *ab*, *de*, verloren, weg. F.R.25,27: Aweinima, wegnemen. F.R.54,3. B.25. — O.11,22: Sint da tre delen awei. Zijn de drie deelen weg. *Leye*, *awey*, *absens*, *deëst*.

awend, zie: awane (thi).

awerkera, aurikera, *auricanus*, auricher. B.160: Buta auwerkera gestelonde. Behalve auricher gaastland.

awet, *aliquid*, iets. A.5,13: Sa thera wedda awet ouirte. Dat zijne magt in iets te buiten gaat.

awete, *abbas*, abt. 2.E.3. (B.B. heeft: bedin, voor abbedin?)

awralde, *perantiquum*, *semper*, altijd, ŏveroud. F.R,50,21: Ende dit awralda ald riucht wessen fan Abrahams tyden ont nu. En dit van ouds oud regt geweest van de tijden van Abraham tot nu.

axa, *acsia*, *securis*, bijl. O.1. supl.: Da worp hij mitter axa op dat land ende worp een tura op. Toen smeet hij met den bijl op het land en wierp eene zode op.

axel, *humerus*, schouder. E.L.1,36: An-da ther axele. Aan het schouder. — 2.) *Scoptula*, schouderblad. F.O.L.5,16. 2.E.1,9. 1.E.5,9.

axfeg (Faxfeg, Faxfeng?), *arreptio crinium*, haartrekking, haargreep. H. 4,15.

axla, zie: aexla en axel.

B.

bad, *mandabat*, gebood, beval. A.*v*.1.

baech, *annulus*, ring. J.M.F.13: Jouwa enen geldene baech. Een gouden ring geven. (*Ducange:* baga, *gemmeus aureusve ornatus annulus.*)

baeden, *invitatus*, verzocht. F.R.17,11: Ende haet ter een man selff naet om baeden. En heeft er iemand zelfs niet om verzocht.

baelmond, *malus tutor*, slechte voogd. F.R.26,5. Baelemond. J.M.F.5,13. zie: balemunda.

baem, *arbor*, boom. F.R.48,1: Baem des sibbes. Geslachtsboom.

baen, *bannum*, ban. J.M.F.II, 315.

baer, *arbitrium*, baar, zoen. F.R.21,12.

baerman, *arbiter*, zoensman. F.R.13,27.

baerna, *urere*, branden. O.7,12: Hor hi se hangie, soe hi se haudie, so hij se drinse, so hi se baerne. Of hij ze wil hangen, of hij ze wil onthoofden, of hij ze wil verdrinken, dan of hij ze wil verbranden.

baerne, *incendiarius*, brandstichter. F. R.III, 4: Dat ma alle da baerne, deer nachtis brand dwee. Dat men alle brandstichters, die des nachts brand stichten.

baesler, *pugio*, *sica*, zeker wapen. F.R. 72,4: Wepen nympt hij hier foer swird, foer baesler, foer steckmisse of morren. Wapens neemt hij hier voor zwaard, voor baselaar, voor dolk of moordpriem. (*Ducange:* badelare, *ensis brevis species*, bazelare, Gall. *un petit coutel portatif appellé baudelaire*, bazelardus, bazalare.)

baga, *gloriari*, roemen, bogen. O.1: Dis bagaden dae fan Roem. Toen beroemden zich die van Rome. — J.M.F.1: Dis bagade Rome.

baken, *pharus*, vuurbaken. O.1,2: Jeft it him keth wirt mith boeda iefta bakena. Hetzij het hem door boden of door bakens verkondigd wordt.

balckfallich. O.10,26: Hwasoe anderis huus baernt iefta breckt speerfallich ende balckfallich. *Qui domum alterius urit vel destruit, ita ut trabes et tigna non amplius tenent.* Wie iemands huis verbrandt of vernielt, dat sparren en balken vallen. F.R.59,2.

balde, *mox*, terstond. H.9,2: Alle balde se to there burg flegen. Terstond vlogen zij alle naar den burgt.

balemunda, balumon, *tutor*, *curator*, voogd. H.1,14. A.1,14. (Bij *Ducange:* ballum, *tutela*, ballus, *tutor*, S. ba-

lius. Misschien verwant met ons *baljuw*. Het wordt gebruikt, als de tweede man eener vrouw mede voogd is. J.M.F. 5,13.)

balge, *vagina*, scheede. E.L.1,9: Mith tha balga swerde. Met het zwaard in de scheede. — Pd.MS. Mit den bloten sweerden.

bam, *arbor*, boom. B.147: Sa skel ma hine setta oppa enne tianspesze fial, and oppa enne northhaldne bam. Dan zal men hem op een tienspakig rad zetten en op een boom uit het noorden (eikenboom). H.7,4.

bame, *fustis*, stok. B.185: Werth er en mon eslain oppa sin haud mith eene bame. Wordt er iemand met een stok op zijn hoofd geslagen. O.4,8. A.2,19 (bij *Wiarda:* bambe).

ban, *bannus*, *jurisdictio*, ban, geregtsbaarheid. F.R.1,21. — 2.) *poena ecclesiastica*, kerkelijke ban. O.1,23. — 3.) *multa*, boete. F.R.64,7.

banck, *scamnum*, bank. E.L.1,40.

band, *obligatus*, verbindend. F.R.23,3: Om disse wil, so is 't aeck fulla mara need ende band, haet een man God onthaet. Om dies wil, zoo is het ook noodzakelijker en meer verbindende, wat iemand aan God belooft.

banden, *jussus*, bevolen. F.R.12,30: Wr enen banden sind. Voor eenen bevolenen zeend (geestelijk geregt).

bane, *faba*, boon. J.M.F.16: Thet hlepen weyt gold toe Bolsw. op den Pascha-ionde (1316) 12 scill. ende thio bane alsofula. Het lopen (de halve hectoliter) tarwe gold te Bolsward op Paaschavond 12 schellingen en de boonen evenveel.

banfellinghe, *solutio banni*, betaling van het geregt, geregtskosten. F.R. 81,5: So is hy him schyldich fol to dwaen ney loep dis riuchtes, fan banfellinghe, fan kostfellinghe. Dan is hij verplicht te voldoen, volgens den loop van het regt, de geregtskosten en uitgaven.

banna, *jubere*, bevelen. O.1. A.*v*.1.

bannere, *apparitor*, geregtsdienaar. O. 1,76: So schil di bannere quaen. Dan zal de geregtsdienaar zeggen. F.R.60,22.

bannethe, *homicidium*, doodslag. J.M. F.6,8. Zie: benethe.

banschyldich, *poenae obnoxius*, boetvallig. F.R.25,23.

banthe, *homicidium*, doodslag. F.R. 13,38: Hwerso een banthe een man opseyt. Wanneer iemand een doodslag aanklaagt. O.4,8: bantheren, zie: benethe.

bara, *sumere*, beuren, ontvangen. F.R. 21,36: Aeschia ende bara. Eischen en ontvangen.

bara, *accusare*, aanklagen. B.136: Barath ma tua sennene ieftha hire other. Klaagt men twee echtgenooten of een hunner aan. E.L.3,27.

bare, *accusatio*, klagt; *accusatus*, beklaagde. B.134—138. F.O.L.8,9.

bared, *arbitratus*, gezoend, gebaard. F.R.18,13.

barghe, *porcus*, varken. Ch.I, 656: Fan horndeyer, hynxtedeyren yefte fan barghen ende fan schepen. Van rundvee, paarden of van varkens en van schapen.

baria, *notum reddere*, bekendmaken, openbaren. O.1,30: Her willa to barien. Haren wil te openbaren. O.1,60. —

2.) *accusare*, beschuldigen. E.L.3,26: Allermannick mot ma baria, thet is: wrklagie. Iedereen kan men baren, dat is: verklagen. — (B.48,134 en 152 is het: wegens den kampstrijd aanklagen.)

barna, *urere*, branden; *incendere*, brandstichten. E.L.3,32.33. A,2,20.

barned, barnid, barnd, *ustus*, gebrand. F.R.1,33. 2.E.1,1.

barnend, *urens*, brandend. O.4,24: Mit barnenda brande. Met een brandend brandhout. (1.E.2,24: bernande bronde.)

basfeng, basefeng, *turpis tactus in feminis factus*, oneerbare aanranding eener vrouw. E.L.1,40. 1.E.4,22. 2.E.1,13. F.O.L.5,39. (F.O.L.6,21: basefeeng.)

bata, *commodum*, bate, voordeel. F.R. 12,14.

batya, *prodesse*, voordeelig zijn, baten. F.R.17,15.

be, *fundus matrimonialis*, *bona conjugum communia*, gemeenschappelijk goed der echtgenooten. O.9,30: Dat hio oen her manne vercoft habbe half be ende half bodel ende trijmene sin ain, lawiged ende onlawiged. Dat zij aan haar man verkocht hebbe de helft van het gemeenschappelijk goed en de helft van den boedel en ten derden zijn eigen, geërfd en niet geërfd. J.M.F.9,33. F.O.L.6,79.

beaskia, *exigere*, eischen; *denuntiare*, aanklagen, aangeven. H.10,20: And hi enne skeldega beaskie. En hij eenen schuldigen aangeeft. F.O.L. 9,18.

bebunden, *ligatus*, gebonden. A.2,15: Jeftha en mon unskeldech mith enere hauedleina bebunden werth. Of dat iemand onschuldig met een strop gebonden wordt.

bec, beck, *dorsum*, rug. B.143: And bint him sina honda oppa sinne bec. En bindt hem zijne handen op zijn rug. E.L.1,65. H.4,12. O.6,5.

becannisse, *cognitio*, *discrimen*, kennis, onderscheiding. F.R.1,1: Want hy haet neen becannisse ner neen onderstannisse in hem selm. Want hij heeft noch kennis noch verstand in zich zelven.

becfengh, *retractio*, terugtasting. E.L. 3,68: Hversa thiu suster wtbalt is, sa ne mey hiu nannen becfengha dwa. Wanneer de zuster uitgeboedeld is, dan mag zij geene terugtasting (in de erfenis) doen. B. 118. F.O.L.6,7.

bechelp, bechlep, *assultus in dorsum*, het op den rug loopen. H.6,18: Bechelp: thet ma tha monne oppa thene bec hlape and hwelic vnieue word spreke. Op den rug geloopen: dat men iemand op den rug loopt en eenige onvoegzame woorden toevoegt. (1.E.5,16 heeft bechelp en vnefoge.)

beclamethe, *debilitatio dorsi*, rugverlamming. E.L.1,33: Thiu becklamethe thiu kempth fon ther waldensine. De rugverlamming ontstaat uit de (verwonding der) ruggespier.

beclagia, *deferre*, *accusare*, aanklagen, beschuldigen. H.10,17: And hocne redgeua sa ma beclagie. En welken regter dat men beschuldigt.

beclema, *accusare*, *constringere*, beschuldigen, beklemmen, betrekken. Ch.I, 346: Hwae soe orem in der tyo-

la beclemet. Wie den anderen in het geregt betrekt. (J.M.F.II, 294: biclemet.)

becn, *instrumentum musicale*, bekken (zeker muzijkinstrument). F.O.L.6,25. *in fine:* Hwersa ma en wif halat mith horne and mith hlude mit becna and mith drechte. Wanneer men eene vrouw haalt met hoornen en met geschal, met bekkens en met gevolg. F.O.L.4,3. H.5,4.

becnum (to) *retro*, terug. B.40: Halt ma hit to becnum. Houdt men het terug.

becoma, *supervenire*, overkomen. B.93: Hit ne se thet him becume hunger. Tenzij dat hem honger overkwam (dat hij honger moest lijden).

becward, *inopinatus*, onvoorzien. 2.E. 4,38: Olle vnwalda deda, spildeda and olle becwarda deda. Alle niet gewelddadige daden, daden in spel en alle onvoorziene daden. — B.182: ruggelings, achter den rug. To becnum, terug. B.40.

bed, *jubebat*, gebood, beval. A.2,24.

bed, *matrimonium*, huwelijk, bed. F.R. 87,9: Alsolangh als deer meer kynden sint fan da aersta bed. Zoolang als er meer kinderen uit het eerste huwelijk zijn. — 2.) *lectus*, bed. E.L.1,32.

beda (om), *ob preces*, *precario*, ter bede. F.R.11,5.

beda, *ambo*, beide. F.R.1,4.

beda jouwa (ti), *collocare aliquem in matrimonium*, iemand uithuwelijken. O.16,14: Hveerso ma een knappa iefta een famna ti bede jeft. Wanneer men een jongeling of een meisje uithuwelijkt. — Zie: bosta jouwa (to), bostigia. O.12,15. J.M.F.12,16: To beithe det.

bedclaen, *necessaria lecti*, beddegoed. F.R.26,5.

bedde, bed, *lectus*, bed. A.3,3. E.L. 1,32. — 2.) *socius tori*, bedgenoot. 2.E.v: Thet thu nebbe thinis bedda god stelen ne vrhelen, sin ne wart, thin ne gret. Dat gij het goed van uwen echtgenoot niet hebt gestolen noch verholen, het zijne niet verminderd, het uwe niet vergroot.

bede, *oratio*, gebed. F.R.2,40: Buta der mena beda. Buiten het algemeen gebed. FR.56,1. — 2.) *petitio*, *rogatio*, verzoek. F.R.2,6. A.5,13.

bedeldeggen, *dies orationis*, biddagen. F.R.5,1.

bedelns reka (to), *in dotem dare*, ten bruidschat geven. F.R.30,19: Ende dyo suster mey her deel gueden, dyr hyo ondeeld haet ende ontfinsen haet fan her faders lawen to bedelns reka, butha her broders wederspreck. En de zuster mag haar aandeel goed, het welk zij ongedeeld heeft, en van haars vaders erfenis ontvangen heeft, ten bruidschat geven zonder tegenspraak van haren broeder.

bedels, *bona dotalia*, uitzet, huwelijksgoed. F.R.46,68: Ende dyo bedels jeff byspreckma in da testament schel ma al tofara offrecknia, jeff wr een haep brinighen in da gued, ende dele dan dat lyck. En de uitzet of het legaat in het testament zal men er te voren afrekenen of op een hoop bij het goed brengen en dan gelijkelijk deelen.

beden, *jussus*, bevolen. F.R.1,9. — 2.) *rogatus*, *petitus*, gevraagd. F.R.46,2. — 3.) *oblatus*, aangeboden. F.R.30,12. — 4.) *mandatus*, aanbevolen. B.153: Bihalua tham allena, ther beden is ieftha lened. Behalve dat alleen wat in mandaat gegeven is of geleend.

bedin, zie: awete.

bedinge, *oratio*, *preces*, gebed. F.R. 72,7: Ende syn bedinga, deer hij spreckt, wirdet wandelet in sonden. En zijne gebeden, die hij spreekt, worden veranderd in zonden.

bedle, *pera*, buidel, zak. J.M.F.9,2.

bedlinze, *dos*, huwelijksgoed. F.O.L. 6,7: Thet se vrweddade thene becfeng an da lawm and sa weddade hire hir feder wither tha bedlinze alle hredda. Dat zij afstand deed van de terugtasting in de erfenis, en dan verzekerde haar vader haar daartegen het huwelijksgoed geheel vrij. Zie: bedels.

bedreeglicheit, *fraus*, bedriegelijkheid, bedrog. F.R.27,4. — bedregelyck, *fraudulenter*, bedriegelijk. F.R.32,10.

beenstallich, benstal, *cum vulnus ossi coaluerit*, *adunatum fuerit*. Het vastgroeijen der wonde aan het been. O.11,9. F.O.L.5,1.

beerweed, *amiculum ferale*, rouwkleed. O.1,72: So schil hi da nima toienst dat beerweed. Dan zal hij dat nemen tegen het rouwkleed.

befalla, zie: bifalla.

befara, *ante*, *supra*, voor, boven. H. 8,19: Gef thi fot befara there fotwirts al of is. Zoo de voet boven het voetgewricht geheel af is.

befara, *invenire*, bevinden, aantreffen. 2.E.2,6: Alsa thet sin rediewa hine libbande nawit ne befare. Zoodat zijn regter hem niet levend aantreft.

befella, *commendare*, bevelen, aanbevelen. F.R.2,2: Deer dat riucht befellen is. Wien het regt aanbevolen is.

beferen, *inventus*, betrapt. H.3,4: And hi thenna beferen werth. En hij dan betrapt wordt. — 1.E.3,3: And ma hia binna durem and binna dreple beferth. En men hen binnen deuren en binnen drempels betrapt.

befolad (befolgad?), *insectatus*, vervolgd. H.2,25: And werth thenna biropen and befolad. En wordt dan beroepen en vervolgd.

befrethad, *satisfactus*, bevredigd. H. 10,11: Alle vnierege bern sken wesa befrethad uppa hiara feder gode. Alle minderjarige kinderen zullen op hun vaders goed bevredigd zijn.

befta, *post*, achter, na. 1.E.4,2: Haudlemethe befta ara. Hoofdverlamming achter het oor. — B.137: Befta rediena bekem. Achter den rug van den regter. — A.2,16: And his befta hiam ne leuath feder ne moder. En zij geen vader of moeder nalaten.

beginre, *inceptor*, *auctor*, beginner F.R.58,8: Deer rederen ende rameren ende beginren des strides sint. Die aanraders en aanleggers en aanvoerders van den strijd zijn.

begreta, *accusare*, aanklagen. H.8.22 To tha mara stride hebbe ik iu begret. Tot den meerderen strijd heb ik u aangeklaagd.

begryp, *contractus*, overeenkomst. Ch. I, 239: Dat nemmen dissen begryp ende preuilegia inbrecka schel. Dat niemand deze overeenkomst en privilegien zal verbreken.

begriplick, *peremtorie*, peremtoir. F.R. 3,5: Dyo haet *peremtorie*, dat is: begriplick. Die heet: *peremtoir*, dat is: zonder verder uitstel.

behalda. Zie: bihalda.

behalua. Zie: bihalua.

behaniga, *laedere*, *damno afficere*, benadeelen. F.R.31,10: Hwant weer 't seeck, dat wedue off weesken off tzercke were behaniget off bycloket. Want ware het zake ('t geval), dat weduwe of wees of kerk benadeeld of verkloekt ware.

beheera, *regere*, *administrare*, beheeren, (besturen?) J.M.F.16. ook: behooren?

behela, zie: bibela.

behelpa, *adjuvare in*, *ad*, helpen in, aan. F.R.2,12: Ende hy wil hyerrem neen riuchtes behelpe. En hij haar aan geen regt wil helpen. — 2.) *sustentare*, onderhouden. 1.E.6,3: Ther hiu (him) thes liuues mithe behulpe. Waarmede zij (het kind) het leven onderhield.

behlien is, *accusat*, beschuldigt, beluidt. F.R.65,11: Ende is behlien een orem fan quada seckem. En een ander van slechte zaken beschuldigt.

behoed, *custodia*, bewaring. F.R.41,1.

behoef, *necesse*, noodig. F.R.1,38: Dyr ma behoef is. Welke men noodig heeft.

behvilen, *interdum*, somwijlen. O.1: Hinzia moetlijkera ting ende aec behvilen oenmoetlikera tingh. Gemoedelijke zaken gehengen en ook somwijlen niet gemoedelijke zaken.

beieerte, *cupido*, begeerte. J.M.F.1,8.

beya, *curvare*, *incurvare*, buigen. E.L. 1,93: Anda hia vterbec beye. En haar achterover buigt.

beile, beylle, *tumor*, buil, etterbuil. 2.E.*v*. A.3,21. F.O.L.II. *Leye*, bile, *ulcus*.

beynde, *vinculum*, band, boei. F.R. 60,22: Dat hij hym na beynden oenleyde. Dat hij hem geen boeijen aandeed.

beita, zie: beda.

beite, *simul*, tegelijk. 1.E.1,17: Beite a himele and a erthe. Tegelijk in den hemel en op aarde.

beyteria, *reparare*, beteren, herstellen. E.L.3,70.

beithe, *balneum*, bad. E.L.1,32: Ynna beithe, oppa tha bedde. In het bad, op het bed. Pd.Ms: inna beite, *in syn gebedt*.

beithe dwaen (to), *in matrimonium dare*, ten huwelijk geven. J.M.F.12,16: Ief di mond dae kynden to beithe deth eer hia toe ierum commen sint. Zoo de voogd de kinderen ten huwelijk geeft voor zij tot de jaren gekomen zijn. — *Leye:* bebedded, *desponsatus*.

bek, *dorsum*, rug, zie: bekum (beftha).

bekanlich, *visibilis*, zichtbaar, kennelijk. Ch.I, 98: Thet en blodresna is, ther thria and sextigha daghare bekanlich is. Dit is eene bloedrunst, welke 63 dagen zichtbaar is. (J.M.F.II, 198 heeft: daghan.)

beken, *pharus*, baken, vuurbaken. B.218.

Sa berne hi thet forme beken. Dan steekt hij het eerste vuurbaken aan.

beklegga, *accusare*, beklagen. F.R.3,10.

bekum (befta), *clam*, heimelijk, achter den rug. B.37: Jof hi tuia allenna en thing echt hebbe befta hira bekum. Zoo hij tweemaal alleen eene zaak, achter hunnen rug, beregt heeft.

bekwardich, *occultus*, verborgen, geheim. A.2,12: Mith bekwardiga wepne. Met verborgene wapenen.

beleke, *stupidi*, bezeerde. H.8,14: Thriu beleke lithe. Drie bezeerde leden.

belifth, *manet*. blijft. F.O.L.I, 50: Belifth ac thi mon dad. Blijft de man ook dood (sterft hij).

belika, *simul*, *pariter*, gelijkelijk. F.O.L. 2,16: Sa dele hia tha friund al belika. Dan deelen haar de vrienden gelijkelijk.

beloued, *promissus*, beloofd, verloofd. J.M.F.17: Ende disse frou Jacob was beloued toe (thrim) mannen. En deze vrouw Jacoba was aan (drie) mannen verloofd.

bem, *sum*, ben. H.2,25: And ik bem self tuera en godes kniucht. En ik ben voorwaar zelf een knecht Gods.

bemd (beinde?), *vinculum*, boei, band, Ch.I, 115. J.M.F.II, 242.

beu, *pes*, voet, been; *pedes*, voeten. E.L. 1,91. 1.E.5,28.

ben, *ligabant*, bonden, bevestigden. Van binda, *ligare*. A.7,10: Tha ben thi Paus Leo and thi biscop Liodger hara bon theron. Toen bevestigden de Paus Leo en de bisschop Ludger hunnen ban daaraan.

benc, benke, *scamnum*, bank. H.6,11. 1.E.5,13. B.178.

bende, *ligatio*, binding. 1.E.5,24.28. 2.) *tempus perditum*, verzuim, oponthoud. H.1,9: End of tegetha him hira scatha to fellane ief tha bende. En hun uit de tienden hunne schade te betalen of hun oponthoud.

benedijnge, *benedictio*, zegening. F.R. 3,6.

benen, *infra*, binnen. J.M.F.II, 327: Hath benen acht ponden is. Wat binnen (minder dan) acht ponden is.

bennaburch, benenabruch, *uterus*, baarmoeder. A.2,23: And hiu se sa fir onefuchten inur ta benenaburch, thet thet bern and thiu berthe ofliue werthe. En zij zooverre aan de baarmoeder aangevochten is, dat het kind bij de geboorte aflijvig werd (stierf). F.O.L.2,23. H.2,23.

benera, *impedire*, verhinderen, beletten. 1.E.1,9: Ac ief fresena capmen, and there sogen stretena engere, wertha benet ieftha beneret a saxena merkum vr riucht. Ook wanneer de friesche kooplieden op een der zeven hoofdwegen, tegen regt, in de saksische landen werden benadeeld of gehinderd.

benesbreke, benesbreszie, *cruris fractio*, *ossium fractio*, been-, beenderenbreuk. H.4,4. 6,9.

beneta, *violare*, schenden. H.2,20: Wif benet. Vrouwen geschonden. — 2.) *nocere*, benadeelen, schaden, schade doen. 1.E.1,9.

benete, *ossa*, gebeente. A.7,9: Sa werth egadurad alle thet benete. Dan wordt al het gebeente vergaderd. 1.E.3,13.

benetha, *delinquere aliquid*, iets verbeuren. H.4,34: Thet hi 't mith sine halse beneth het. Dat hij het met zijnen hals verbeurd heeft.

benethaburch, zie: benenaburch. F.O.L.5,32.

benethe, *homicidium*, doodslag. 1.E.2, 8.10. H.2,10. A.2,19. — 2.) *homicida*, doodslager. B.178: Alsa thi menneska wndad is, sa skeppe hi sine eyne benethe. Wanneer de mensch (doodelijk) gewond is, dan geve hij zijn eigen doodslager aan. — 3.) *accusatio homicidii*, beschuldiging wegens doodslag.

benethia, *accusare aliquem de homicicidio*. Iemand van doodslag beschuldigen. B.178: And naut ma sa enis ne mot ma benethia and enne bona to makiande. En niet meer dan eens moet men van doodslag aanklagen en eenen doodslager maken.

benfest, *cruri coalitus*, aan het been gegroeid. F.O.L.I, 8.

benfrotha, *rasura pedis*, *ossium*, been-, beenderenschaving. B.196. 198.

benitha, benithum, *sub*, onder, beneden. 2.E.1,13: Thet hiu benitha gerle blike. Dat zij beneden den gordel bloot is. — Theth hemethe benithum. Het hemd daaronder.

benke, *scamnum*, bank. B.178: Vper benke and vper epene grewe. Op den bank en boven het opene graf.

benna, *bannare*, dagvaarden. F.O.L.2,21: Thet lond, ther thu mi to sokest and vmbe to thinge brengest and bennest. Het land, hetwelk gij van mij vordert en om (hetwelk gij mij) voor het geregt brengt en dagvaardt.

benima, *abripere*, benemen, afnemen; *impedire*, beletten. 1.E.2,1: Thet him ned benome. Dat de nood (het) hem belette (benam).

benisbiti, *laesio ossium*, beenbezeering. A.3,17.

bennia, *infra*, beneden. F.R.1,12: Bennia syn 25 jeren is. Beneden de 25 jaren is.

benomad, *nominatus*, genoemd. B.53: And thisse benomade bota. En deze genoemde boete.

bensechtich, *cruri coalitus*, aan het been gegroeid. E.L.1,11.

bensetan, bensittan. idem. F.O.L. 5,18.

benstal. F.O.L.5,1. Zie: beenstallich.

bente, (bernte? beute?) berdene, *praeda*, buit. O.12,13: Mith fatiender bente. Met de gevatte buit. J.M.F.12,13.

ber, *barba*, baard. H.4,5: ber ebernæd. De baard gebrand.

ber, *vicis*, beurt. Ch.I, 499: Elck syn ber. Ieder zijne beurt. — 2.) *minatio*, bedreiging. 1.E.5,18: Thi vnriuchta ber mith edze and mith orde den. De onwettige bedreiging met speer en met zwaard gedaan. H.4,38: bere.

bera, *ascia*, bijl. A.7,8: Mith tha spada and mith there bera and mith thera forka. Met de spade en met den bijl en met de vork.

bera, *percipere*, beuren, ontvangen. F.R. 33,5: Ende dij capellaen ber da renthen of nettichheed op fen dat beneficium. En de kapellaan beurt de renten of het voordeel van dat beneficie. — 2.) *oportere*, behooren, be-

tamen. E.L.3,59: Anda fode then bisinne alsa hit berth. En onderhouden den onzinnige zoo als het behoort. E.L.1,27. — 3.) *competere*, toebehooren. B.7: Hwam hit fon riuchte bera muge. Wien het regtens mag toebehooren. F.R.26,16. — 4.) *minari*, dreigen. H.4,38: Hversa otherum enne bere to berth. Wie den anderen met eene bedreiging dreigt. — 5.) *apparere*, *oportere*, geblijken, behooren. F.O.L.9,12.13: Sa hit bert. Dan het behoort.

beradia, *probare*, bewijzen. J.M.F.9,24.

beraet, *paratus*, gereed, bereid. J.M.F. 4,7: Da dit breef beraet was. Toen die brief gereed was.

beraut, zie: berawa (berant?).

berawa, *privare*, berooven. H.3,4: And hi ther binna tha helga beraut. En hij daar binnen het heiligdom berooft.

berd, berde, *nativitas*, geboorte; *onus*, dragt. 1.E.*v*: Ther efter Cristus berda keningar urden. Die na Christus geboorte koningen werden. — E.L.1,43: Hu hit an ther berd sken se. Hoe het bij de geboorte heeft plaats gehad. — H.4,7: Mith berde. — F.O.L.2,23: An berde, *praegnans*, zwanger. B.209. 1.E.2,23. F.O.L.4,12. 5,38.

berdene, zie: bente, bernde.

berdeshemelinga, *extractio*, *laesio barbae*, baardbederving, baarduittrekking. 1.E.4,9. A.3,5.

berdfeng, *violenta barbae apprehensio*, baardgreep. 1.E.4,9. A.3,5.

berdwendene, *laesio fructus*, beleediging der vrucht eener zwangere vrouw. F.O.L.5,32. Zie: bernwendene.

bere, *minatio*, bedreiging. H.4,38. F.O.L.5,37. — 2.) *area*, dorschvloer. B.128: Slain ieftha vndad inna scule, iefta ina sketskiale ina re bere. Gedood of gewond onder een afdak, of in een beestenstal, op de dorschvloer. E.L.1,87. — 3.) *ostentatio*, gebaar, gedruis. O.1: Mith so freeslika bere. Met zulk een vreeselijk gedruis. — 4.) *feretrum*, berrie, burrie, doodbaar. B.178.

bereda, *deliberare*, beraden, beraadslagen. F.R.15,27: Een dey to bereden. Een dag om te beraden.

berede, *deliberatio*, beraad. F.R.15,27: Als dij dey dis beredis is omcommen. Als de dag van beraad verschenen is.

beredia, *probare*, bewijzen. 1.E.2,15: Alsa hi mith riuchte beredia mughe. Zooals hij met regt bewijzen kan.

bereit, zie breya.

beren, *natus*, geboren. B.96: Auder thene berena ief thene kerena. Of de geborene of de gekozene (voogd). A.1,15.

berende, *pignus*, *cautio*, borg, borgtocht. J.M.F.2,43.44: Dat hi anne berende habba schol, also rike. Dat hij een borg hebben zal, zoo rijk.

berendschep, *cautio*, borgtocht. J.M.F. 2,44.

bereschinka, bereskinse, berschinse, *apertus*, openlijk. 1.E.2,24. J.M.F. 6,24, O.4,24.

berewede, *amiculum ferale*, *pannus feretri*, lijkkleed, doodkleed, zie: beerweed.

berfoet, *nudis pedibus*, barrevoets.

O.8,10: Willen ende berfoet. In wol en barrevoets.

berg, *mons*, berg. H.2,5. A.*v*.1.

berielda, *honorarium judicis*, regtssportelen. H.10,30: Thet ter nen redgeua sinne berielda urherich ni kethe. Dat er geen regter zijne sportelgelden (honorarium in de zaak), wegens niet-verschijning, invordere. F.O.L.7,1. 9,25. (Ten onregte m. o. wordt het bij *Halsema* en anderen door biergelden verklaard. Biare is bier, bere is klacht. Misschien is men misleid door de omstandigheid, dat sommige boeten met bier betaald werden.)

berlase. 2.E.4,22. Zie: bernlas.

bern, *infans*, kind. A.2,6. B.90.

berna, *urere*, branden. B.16: And sin hus berne ma naut. En men brande zijn huis niet.

bernande. H.3,4. Zie: barnande.

bernde (fatade), *furtum*, diefstal; het gestolene; *onus*, last, vracht. H.7,4: Ur soche end ur sede, end ur thet fatade bernde. Op heeter daad en met de gevatte vracht (het gestolene). Zie: bente.

berne (mith), *praegnans*, zwanger, met kind. A.2,23: And hiu se mith berne. En zij zwanger is.

bernen (bennen?), *bannare*, bevelen. 1.E.*v*: Efter ebeden et ande bernen. Daarna geboden het en bevolen.

bernere, *incendiarius*, brandstichter. B. 28: And efter skel thi bernere thet ielda. En daarna zal de brandstichter het betalen.

bernheftich, *praegnans*, zwanger. J.M.F. reg.

bernig, *stemma infantium*, kindsstaak. H.4,43. Berninghe, *gradus cognationis*, graad van verwantschap. B.3.

bernisberde, *nativitas infantis*, geboorte van een kind, zie: berd.

bernisbern, *nepos*, kindskind. B.112: Bernisbern is tuia bern. Kindskind is tweemaal kind.

bernlas, *orbis*, kinderloos. 2.E.4,22: Fon tha bernlase lawem is 't aldusdeen doem. Van kinderlooze erfenissen is het dusdanig regt. B. 119. 2.E.4,22: berlase.

bernlse, *dos*, huwelijksgoed. F.R.13,7.

berntachta, *stimulus*, mannelijkheid; *pudenda*, schamelheid. F.O.L.5,20: Is ti berntachta ofnimen. Is de mannelijkheid (kindteler) weggenomen.

berntam, berntachte. F.O.L.5,26. — 2.) *posteritas*, *sobolis*, nakomelingschap. *Leye*. Bearnteam, *sobolis*, *vel liberorum procreatio*, *posteritas*.

bernthe, *onus*, bezwaar. F.R.28,19: Hwaso dyn schada iefftha berntha haet. Wie de schade of het bezwaar heeft. — F.R.79,2: Hweerso een bernthe off een hlest op een land is. Waar een bezwaar of een last op een land is.

beronnen, *adortus*, overvallen, beloopen, berend. J.M.F.1,4.

bernwendene, *laesio fructus*, vruchtbeschadiging eener zwangere vrouw. H.4,41.

berra, *accipere*, beuren, ontvangen; *pertinere alicui*, toekomen. F.R.60,5: So mey 't him berra fan breken wegena. Dan mag het hem wegens de breuke toekomen.

berren, *natus*, geboren. F.R.1,31: Jeff hij schel frij ende aeft berren

wessa. Of hij zal vrij en wettig geboren zijn.

berria, *arbitrari*, zoenen, baren. F.R. 21,2: Ende dae soenlyoed berria da seeck. En de zoenslieden baren de zaak.

berschinza. O.4,23. A.2,23: berskinza. Zie: bereschinka.

bersta, *deficere*, ontbreken. F.R.60,22: Jeff him dis berst. Zoo hem dit ontbreekt. 1.E,2,6.

berthe, *fructus*, vrucht. O.1,50: Dat djjo berthe libben oen djja wrald coem. Dat de vrucht levend ter wereld kwam. — 2.) *nativitas*, geboorte, F.R.III,2: Eefter Godes berthe. Na Gods geboorte. — 3.) *graviditas*, zwangerschap, vrucht. F.R.48,7: Hweerso een frow eenre berthe byweent. Wanneer eene vrouw eene zwangerschap voorgeeft. — 4.) *onus*, bezwaar. F.R.32,13: Dat dat gued ende dyo berthe dyr aldyr op is. Dat het goed en het bezwaar hetwelk daar op is.

berwild, *ferocissimus*, woest, wild. J.M.F.6,2: Dat berwilde diaer seect des birghes hly. Het wilde dier zoekt de luwte van den berg.

beschat, *discretus*, *legitimus*, *definitus*, bescheiden, bepaald. F.R.44,7: Ende dat om beschatte secken. En dat wegens bepaalde zaken.

beschatta, *definire*, *decidere*, beslissen. F.R.34,1: Alont hit beschat is. Totdat het beslist is.

beschede, *discretus*, *sapiens*, *peritus*, bescheiden. F.R.2,24: Een trowe, wyse, beschede man. Een geloofbaar, wijs, bescheiden man.

beschermense, beschirmense, byschyrmnisse, *protectio*, bescherming. F.R.13,12.

beschireth, *probatus*, bewezen. J.M.F. II, 283: Ende dat hy 'th hath beschireth in dae riuchte. En hij het in het regt bewezen heeft.

bescowia, *judicare*, beschouwen, beoordeelen. J.M.F.9,25.

bescrien, *ploratus*, beschreid. E.L. 3,16: Thet ta fiower herna bescrien se. Dat de vier hoeken beschreid zijn (d. i. zijn er geen kind of kinderen). — 2.E.4,22. B.121: hebben: biwepen. *J. Grimm*, *Deutsche Rechtsalterthumer*. 1828. bl. 75,410.

besculden, *accusatus*, beschuldigd. J.M.F. II, 217.

besekeria, *justificare se*, zich regtvaardigen. 2.E.2,3: Sa agen hia se to besekeriane mith tuelef ethum. Dan moeten zij zich met 12 eeden regtvaardigen.

besetta, *determinare*, bepalen. B.B.1: Allererst besette wi. Allereerst bepalen wij.

besyglia, *sigillare*, bezegelen. F.R.17,10.

beskriwen, *conscriptus*, beschreven. 2.E.2.

besla, bisla, *maculare*, *inquinare*, beslaan, bevlekken, bezoedelen. A.9,9. 10: Sa ne mei ma therumbe nen Godishus besla. Zoo mag men daarom geen Godshuis voor bezoedeld verklaren. — 2.) *decidere*, beslissen. B.105: Alla nedkesta skel ma mith compe besla. Alle criminele actien zal men door den kamp beslissen.

beslagad, (beclagad?) *ploratus*, beklaagd. 1.E.5,23.27: Beslagat and mith tarem biwained. Beklaagd en met tranen beweend. (Of is het *flic-*

tus, geslagen? Mit hondem dem bislagat and mith tarem biweinath. Met handgewring en tranenvloed hem beweent?)

besma, *lectus*, bed. O.8,22: Ende hio breijdelike sine besma opstoed. En zij als bruid zijn bed instapte. Zie: bethselma.

besma, *flagellatio*, geeseling. H.1,16: Uter besma and uter skera. Zonder geeseling en zonder brandmerk. 1.E.1,16.

bespanna, *spithama pertingere*, bespannen. Ch.I, 100: Mey hi se bespanna. Kan hij ze bespannen.

bestediga, *inhumare*, begraven, ter stede brengen. F.R.34,1: Dat lyck mey to bestedigen. Het lijk mede te begraven.

bestouya, *confirmare*, bevestigen, staven. Ch.I, 103: Soe fyr soe hi 't bestouya leten habba mith achtem anth mith orkenden. In zooverre hij het heeft laten bevestigen met buurregters en met getuigen. J.M.F.II, 187: athem.

beswerit, *gravatus*, bezwaard. F.R.19,3.

beswerra, *jurare*, bezweren. F.R.24,12.

beswiga, *reticere*, verzwijgen. F.R. 24,18: Ende da wird beswiget. En de waarheid verzwijgt.

bet, beth, *melius*, beter. F.R.24,7: Da wird bet wrsteet. De waarheid beter kent. F.R.2,14. — 2.) *iterum*, wederom. F.R.7,3: So mey er yta wol beth sprecka. Dan mag hij nog wel wederom spreken. F.R.56,2.

beta, betha, *poenam dare*, boeten; *reparare*, herstellen. O.1,23. A.1,11. 2,18. E.L.1,90. 1.E.5,18.

bete (acht), *octies*, achtmaal. F.O.L. 4,18.19.

bete, *morsus*, beet. Ch.I, 104. J.M.F.I, 190.

betein, *completus*, voldragen. 1.E. 3,11: And werth thiu berd betein. En wordt de vrucht voldragen.

betenta, *circumcingere*, omheinen, afsluiten. A.7,6: Sa hwa sa oron en wetir betent and betimbrath. Wie een anders water afsluit of betimmert.

betera, *satisfacere*, voldoen, beteren. 1.E.2,13.*n*.

beth, *iterum*, wederom. F.R.7,3. 56,2. Zie: bet.

betha, zie: beta.

bethe, zie: beithe.

bethe, *ambo*, beide. H.2,9. E.L.3,18. B.112. — 2.) *balneum*, bad. 1.E.4,12. F.O.L.5,2. H.8,7. Zie: beithe.

bethenzia, *perpendere*, bedenken. H.8,7.

bethingia, *placitare*, *judicare*, bepleiten, beregten, dingen. 1.E.2,5: A liuda warue te bethingiane. Aan den volkswerf te beregten.

bethiu, *ut*, opdat. H.1,10: Bethiu thet hia hira lond bihelde. Opdat zij haar land behoude.

bethles, *sine multa*, boeteloos, zonder boete. Ch.I, 618.

bethselma, *lectus*, bedsteed. F.O.L. 4,3: And breydelike sinne bethselma vrstop. En als bruid zijn bedsteed instapte. Zie: besma.

betimbra, *circumstruere*, betimmeren, zie: betenta.

betsca, *nummus quidam*, botje (zekere munt, ter waarde van *f*0,02[1]). Ch.I, 603.

bettera, *meliorem reddere*, *corrigere*, beteren, zich verbeteren. F.R.72,7.

betteringe, bettringa, *expiatio*, *satisfactio*, voldoening, genoegdoening. O.15,4. 16,5. F.R.58,14.

bettria, *satisfacere*, *solvere*, voldoen, betalen. F.R.21,12: Dat bettrie hy selff. Dat voldoet hij zelf. — 2.) *meliorem reddere*, verbeteren. F.R:7,6: Aen man mey syn libel wandlie ende bettrie. Iemand mag zijn *libel* (dagvaarding) veranderen en verbeteren.

beua, *tremere*, beven. A.7,11: Sa beuath alle thiu wrald alsa thet espene laf. Dan beeft de geheele wereld (allen) gelijk het loof der populieren.

bewainad, *ploratus*, *luctus*, beweend. 1.E.5,27.

bewepen, *ploratus*, beschreid. 2.E.4,22. B.121: biwepen, zie: bescrien.

bewisa, *demonstrare*, bewijzen. E.L. 1,12. F.R.23,3.

bewised, *judicatus*, gewezen. J.M.F. 2,34: Soe aegh di scelta dere bewiseda boete toe moniane. Dan moet de schout de gewezene boete inmanen.

bewllen, *inquinatus*, bezoedeld, bemorst. A.8,4.

bi, by, *in*, in. A.*v*.1: Bi sine tidon. In zijn tijd. — 2.) *apud*, bij, aan. A.7,30: Bi tha dike, bi tian fulla merkon. Bij den dijk, bij tien volle mark. J.M.F.15. — 3.) *ab*, van, *ad*, aan. F.R.65,1: Dat ter een oer een exempel bij nym. Dat een ander er een voorbeeld aan neme. — 4.) *secundum*, *ex*, volgens, uit, naarmate van. F.R.1,44: Als 't bij syn gued blycka mey. Zoo als het volgens zijn goed geblijken zal. — Bij gongen ende bij standen. Gaande en staande, (gezond). F.R. 44,14. — By fulla degum. Bij volle dagen, op lichten dag. Ch.I, 521. — Bij eda ende bij seel. *juramenta et conscientia*, op eed en geweten. F.R.2,18. — Bi efta, *remotior*, ten achteren. A.2,6: Ena halua kni bi efta. Een halve graad ten achteren. — By wilem, *interdum*, somwijlen. F.R.59,25. — Bi willa, *voluntarie*, vrijwillig. H.9,2. — Bij wtgaen, *judicari*, beoordeeld worden. F.R.46,9: Aldeer schel 't bij wtgaen. Daarvolgens zal het beoordeeld worden. — By dae hymele, *in aëre*, in de lucht. J.M.F.1,8: Fan alle der creature, deer by dae hymele fliocht. Van alle de schepselen, die in de lucht vliegen. — Bi eenre tyd, *certo tempore*, op zekeren tijd. O.11.S.3.

byachtia, *observare*, nakomen. Ch.I, 349: An iuwer herta bytrachtia iefta wth (mith?) uwe wysera byachtia. In uw gemoed overwegen of met uwe wijzeren (of uwe wijsheid) nakomen. — J.M.F.II, 305 heeft iuwe, voor het laatste uwe.

biada, *offerre*, bieden. A.2,1. — 2.) *jubere*, gebieden. H.*v*.

biaka, *satisfacere*, voldoen, toehaak geven, schadeloos stellen. H.4,29: Sa ach ma hia to biakene mith thredda penninge. Dan moet men hun voldoen met een derde geld.

biare, *cerevisia*, bier. E.L.1,83. 1.E. 5,16. — 2.) *taberna*, bierhuis. E.L. 2,9: Inna biare ief oppe ther strete. In de herberg of op de straat. Pd.Ms. In bierbancken, in biere.

biarlein, **biarlem**, *cantharus cerevisiarius*, bierkan. H.4,32.

biarskeppene, *infusio in aliquem cum cerevisia*, het met bier begieten. 1.E. 5,18.

bybaend, *jussus*, bevolen. O.12,2: Bijscreven ende bijbaend. Beschreven en bevolen.

bibidda, **bybanna**, **bibiuda**, *jubere*, bevelen. H.9,1: Hi bibad it. Hij beval het. F.O.L.*v*.1: Ther thet gode bibiuth. Die het goede beveelt.

byborgia, **biburgia**, *cautione spondere*, borgen, beborgen, borgstellen. F.R.26,19. O.12,15.

bibiuth, *offert*, aanbiedt. F.O.L.4,25. Zie: bibidda.

bybrewa, *litteris certior facere*, met brieven bevestigen. F.R.13,25: Bybrewet ende sigled. Met brieven bevestigd en bezegeld.

bycand, *instructus*, onderzocht. F.R. 10,4.

bicanna, **bijcanna**, *confiteri*, bekennen; *agnoscere*, erkennen. O.1,11: Ende hit sijn moeder naet bijcannna wil. En zijne moeder het niet erkennen wil. F.R.10,4: Eer hit bycand is ney da riucht. Voor dat het in het regt bekend is. — 2.) *probare*, bewijzen. O.11,14: Wirt hio bicand. Wordt het bewezen. Bicant ma him naet. Bewijst men hem niet. — 3.) *convertere*, bekeeren. F.R. 81,23: Deer wanlauwich wirdeth ende hymmen dan weer bycannet. Die ongeloovig worden en zich dan wederom bekeeren.

bycanlyck, *cognitus*, *apertus*, kennelijk, openbaar. F.R.13,46: Dat moet wessa bycanlyk off wytlyck. Dat moet openbaar of kennelijk zijn (bekend zijn).

bycapet, *fraudatus*, bekocht. F.R.32,11: Bycloket off bycapet in da caep. Verkloekt of bekocht in den koop.

bychta, *confiteri*, biechten. F.R.12,15. 15,15.

bychter, *confessionarius*, biechtvader. F.R.50,56: Dat by reed hyaere bychters. Dat bij raad van hunnen biechtvader. F.R.45,13.

byclaya, *confiteri*, leedwezen toonen, schuld erkennen; *in judicio persequi*, vervolgen. J.M.F.reg.bl.19. II, 178: Hoe dat ma een daedslacht schil byclaya. Hoe dat men een doodslag zal vervolgen.

byclamd, *accusatus*, betrokken, beklemd. F.R.59,23: Byclamd an een misdeda. In eene misdaad betrokken.

biclappa, *deferre*, beklappen; *accusare*, beschuldigen. E.L.1,91: Hua sa otherem vnriucht biclappeth. Wie den anderen ten onregte aanklaagt (aanspreekt).

biclywa, *firmum fieri*, beklijven, sterk worden. O.1: Foer dat Roem bigonde to biclijwen. Voor dat Rome bestond (opkwam).

byclokia, *decipere*, verrassen. F.R. 27,5. 32,11. zie: bycapet. — 2.) *procurare*, verzorgen. F.R.26,13: To foerwarien off to byclockien. Te bewaren of te verzorgen.

byclokinghe, *deceptio*, bedrog. F.R. 27,8.

bycommeringhe, *molestatio*, overlast, moeite. F.R.20,6.

bycomria, *molestare*, lastig vallen. F.R. 43,11: Nymmen bycomria om

schylda. Niemand wegens schulden lastig vallen. Bycommert, *molestatus*. F.R.20,17.

bicoren, *abscissus*, afgesneden; *circumcisus*, besneden (het geld.) O.12,13.

bycrensa, *minuere*, *circumrodere*, bedingen, beknibbelen, verkorten. Ch.I, 473: Daet hemme nemmen hiara riocht bycrense. Dat hun niemand hun regt krenke.

bycriga, *obtinere*, verkrijgen. F.R.4,3: Dij bycriged naet. Die verkrijgt niets.

bijcringha, *obtinere*, verkrijgen. O.1: Ont Romeran dat bycrongen. Tot dat de Romeinen dat verkregen. O.12,16.

bidda, *petere*, verzoeken; *rogare*, bidden; *jubere*, bevelen. A.*v*.1: Ande bad thet wi hilde. En beval dat wij hielden. — F.R.III, 10: To bidden wtseijnden. Te bedelen uitzenden. F.R.17,11. A.2,1.

bidekka, *tegere*, *occultare*, bedekken, verbergen. O.12,25.

bydela, *alicui nimis parvam partem adjudicare*, misdeelen, te kort doen. F.R. 46,29: Hwaso wirth oneerwet off bydeeld. Wie dat onterfd of misdeeld wordt. — 2.) *adjudicare*, *discernere*, beslissen, scheiden, toewijzen. B.170: Jef hia sziwe vmbe thene slat, sa bidele thi redia thet. Zoo zij twisten over den sloot, dan beslisse de regter het.

bidelua, *terrae infodere*, begraven, bedelven. F.O.L.8,26. J.M.F.2,65: Jef binna zyn huus bidellen. Of in zijn huis bedolven.

bidia, bydia, *expectare*, *manere*, verblijven, verbeiden, wachten. O.1,45: Soe schillet dae wepen oen d kampstal bidia. Dan zullen d wapens op de kampplaats verblijve J.M.F.2,44. — F.R.59,18: So ne aeg nymmen alzolangh to bydie Dan behoeft niemand zoolang t wachten.

bydolen, biduluen, *terrae infossu* begraven. F.R.60,10. O.1,65. — B dellen. J.M.F.2,65.

bydrecht, *decipit*, bedriegt. F.R.46,1

bydrega, *decipere*, bedriegen. F.I 21,34. 27,1. 46,15. Bydreyn, *de ceptus*, bedrogen.

bidrita, *concacare*, bedrijten, bevuile F.O.L.6,21: Thet hi ne alle b drit. Dat hij zich geheel bevuilt.

bijecta, *confiteri*, biechten. H.10,17.

bieda, byeda, *jubere*, bevelen. O.1,5 F.R.3,10. — 2.) *offerre*, aanbiede F.R.61,2: So aegh hy 't syn fr na deer to byeden. Dan behoo hij het daar zijn schout aan te biede

bier, *cerevisia*, bier. O.11,65. Ch. 120. J.M.F.II, 258. Zie: biare e berielda.

biëra, *arando terram alterius furtim c pere*, beploegen, afploegen zonder re F.O.L.7,1.

bierhuse, *taberna*, bierhuis. O.13,7.

biërua, *obtinere*, *possidere*, verkrijge bezitten. A.9,3: And tha liod ther thet Godishus biëruat and tha buwnge dwath. En lieden, aan wie de kerk behoort, (die) het bouwen verzorgen.

biërwed, *haeredes ex lege habens*, b erfd, erfgenamen hebbend. B.90: I ne se biërwed. Tenzij hij erfgen men heeft.

bifa, *assumere*, *subjicere*, opnemen, o

derwerpen. H.9,2: Mith a gastelika riuchte welde bifa. Onder het geestelijk regt wilde opnemen. — 2.) *capere*, *sumere*, nemen. O.1,55: Dat di schelta dat eerwa bifaen schil. Dat de schout dat erf tot zich nemen zal.

bifalla, befalla, *mori*, sterven. A.9, 9.10: An da weddon befalla. Aan de wonden (bezeeringen) sterven. — 2.) *perdere*, verliezen. O.1,38: Jef sijn kempa oen da ordel bifalt. Zoo de kamper in het godsoordeel het verliest.

byfalscha, *vitiare*, vervalschen. F.R. 67,1.

bifang, *jurisdictio extra muros*, regtsgebied buiten de stad. O.10,11: To Fraenker iefta to da bifanges waer. Te Franeker of in het geregt der jurisdictie. (Of liever: het geregt, hetwelk onder het regtsgebied van Franeker als hooger geregt behoort.)

bifangen, *opertus*, bevangen, overtogen. A.7,9: Mith ena blodiga dawe bifangen. Met een bloedigen dauw overtogen.

bifara, *ante*, voor. B.99: Bifara alle thingum. Voor alle zaken. — 2.) *antea*, te voren. A.7,9: Lik se bifara weron. Zooals zij te voren waren. 2.E.4,16. — Bifarra him. Voor hem. O.*v.*

bifara, byfara, *deprehendere*, betrappen. A.4,5: Sa hwersa ma enne menotere bifari mith falske. Wanneer men een munter op valschheid betrapt. — F.R.59,18: Deer hy ne alleraerst byfaert. Die hem het eerst betrapt. F.O.L.1,17.

byfela, *jubere*, bevelen. A.1,10. H.8,22.

bifelia, zie: byfella.

byfella, bifella, bifelia, *jubere*, bevelen. F.R.3,6. 24,11. — 2.) *recommendare*, aanbevelen. F.R.46,8. B.B.— 3.) *inhumare ritu romano*, *animam defuncti Deo ante inhumationem recommendare*, *exequias agere presente corpore defuncti*, kerkelijk begraven. O. 7,14. F.O.L.4,26. O.4,5. — 4.) *solvere*, betalen. H.1,17: Mith thrim monnem mei ma alne tigtega bifella. Met drie mannen (getuigen) kan men alle aanklachten betalen. — 5.) *cavere*, *firmare*, verzekeren. O.1,50: Dat gued ende dijn sitma bifella. (J.M.F.2,49 heeft: bifesta.) Dat goed en dat bezit verzekeren.

byfellinghe, *jussio*, bevel. F.R.24,22. *mandatum*, last. F.R.25,13.

bifen, *captus*, gevat, betrapt. B.147: Hwerth er en mon bifen mith colege crocha and mith rhumegre hond. Wordt er iemand met een gloeijende kolenpot en met roetige hand betrapt (op brandstichting).

bifesta, *certum facere*, vastzetten. J.M.F. 2,49.

bifinda, *deferre*, *judicare*, in regten brengen. 1.E.2,5: Binna fiftena wikum te bifindane. Binnen vijftien weken in regten te brengen, te beslissen.

bifinsen, byfinzen, *gravatus*, bezwaard, bevangen. F.R.46,79: Off met quade secken byfinzen. Of met kwade zaken bezwaard. — 2.) *deprehensus*, gevat. O.12,13: Ende hi dan bifinsen wirt. En hij dan gevat wordt.

byfleckkia, *inquinare*, bezoedelen, bevlekken. F.R.74,4. 75,4.

byfolgia, *persequi*, vervolgen. A.7,13:

And hi thenne werth bihrepen and bifolgad. En hij dan beroepen en vervolgd wordt. E.L.1,84.

bifonden. *judicatus*. beregt. J.M.F. 1.6: Ont het toe Rome weer bifonden. Tot dat het te Rome ware beregt. (O. heeft: worde onderfonden).

byfonden. *inventus*. bevonden. F.R.67.3.

byforwirda. *contrahere*. voorwaarden maken. overeenkomen. F.R.22.21: Alle secken dyr ma byforwirt. Alle zaken waarbij men overeenkomsten maakt.

bifrethia. *confirmare. fredam alicui donare*. bevredigen. rustig in het bezit stellen. H.10.22.

biga. bigaen, byga. *perpetrare*. begaan. doen. F.R.41,1. — 2.) *contrahere*. voltrekken. sluiten. aangaan. O.5,1: Hweerso een joncfrou een aefte bigaen schil. Wanneer eene jonkvrouw een echt zal aangaan. F.R.49.8.— 3.) *facere*. doen begaan. F.R.64,8: Aan swommeldyeer jeffta kw mey raeff bygaen. Een zwemmend dier of koe kan roof begaan. — 4.) *invenire*. bevinden, betrappen. F.R. 58,36: And da lyoed byging dyn tyef. En het volk betrapte den dief. — F.R.72.8: Mer bygeet hij se togara in der meenscip. Maar betrapt hij hun te zamen in gemeenschap. – 5.) *procurare*. verzorgen. F.R.34.1: Da seel mey to bygaen. De ziel mede te verzorgen. — 6.) *celebrare*. vieren. F.R.20,3: Ende sijn hachtyt bygeed. En zijn hoogtijd (avondmaal) viert. — 7.) *administrare*, bestieren. F.O.L.4,6: Thet hi sin gued bistan and bigaen muge. Dat hij zijn goed beheeren en bestieren konde. F.R.84,3. Byghaen. — 8.) *transire*. voorbijgaan. J.M.F.12,2: Dit willa wi nv leta bigaen. Dit willen wij nu laten voorbijgaan (overslaan).

bigerdele, bigherdele, *bursus*, *saccus*. beurs. A.4,5. O.6,2.

bigerria. *cupere*, begeeren. F.R.2,12.

bigeter, *confessionarius*, biechtvader. O.16,16: Mit sijn bigetris rede. Met raad van zijnen biechtvader.

byghinsen, *actio*, handeling, het begaan, het voltrekken van iets. F.R. 84.1: Twyra menscha willa in een byghinsen. De wil van twee menschen in een en dezelfde handeling.

bygin. *initium*, begin. F.R.3,3.

byging, *capiebant*. vatteden. F.R. 58,36. Zie: biga.

biginsen, byginsen, *captus*, *deprehensus*, betrapt, gevat. O.12,13: In da hole biginsen. In het gat betrapt. — 2.) *factus*, bedreven. F.R.20,7.

bygoede, *incipiebat*, begon. J.M.F.1,4: Hy bigoede se to scryuwa. Hij begon ze te schrijven.

bigreta, *compellare*, *vocare*, begroeten, aanspreken. O.1,47.

bigrewa, bigrova, *sepelire*, *inhumare*, begraven. F.O.L.8,24: Ther vp sine howe bigrewen se. Die op zijn kerkhof begraven is. — F.R.71,2 So schel ma hym bygrova in da stront. Dan zal men hem in den drek begraven.

bygrip, *contractus*, overeenkomst. F.R 17,17: Tojeens den bygrip deer bygripen is. Tegen de overeenkomst, die gemaakt is. — H.8,22

bigripen, *contractus*, overeengekomen

bigripa, *capere*, *deprehendere*, vatten, grijpen. O.12,13. — 2.) *contrahere*, overeenkomen. H.8,22.

bygryplick, *peremtorie*, peremtoor. F.R.6,7: Dyo lettera onschyldinghe haet *peremtorie*, dat is: bygryplick. De tweede ontschuldiging wordt peremtoor genoemd, dat is: zonder verder uitstel.

bygrova, zie: bigrewa.

bigunga, *continere*, bevatten, begaan, omvatten. A.7.26: Alsafir sa thi sprangel hit bigunch. Voor zooverre het onder het bereik van den sprengel (het gewijde) is. — 2.) *contrahere*, voltrekken. F.O.L.4,5: Thet hiu thet afte bigunga muge. Dat zij den echt mogt voltrekken, aangaan. — 3.) *invenire*, betrappen, vatten. A.6,5: Sa hwer sa ma hini thenne biguncht. Waar dat men hem dan betrapt.

bihaeglyck, *acceptus*, behaaglijk. F.R. 1,35.

bihaelf, *sine*, zonder. J.M.F.7,3.

bihaga, *placere*, behagen. B.B.

bihala, *tegere*, *abscondere*, bedekken, verbergen, verheelen. 2.E.1,1: zie: bihella.

bihala, *nocere*, beschadigen. J.M.F.II, 192: Hwaso en hus wthwardis bihalt. Wie een huis van buiten beschadigt. — 2.) *perdere*, verliezen. F.O.L.I, 58: Bihalt (bifalt?) thes thiaues campa. Verliest de kamper van den dief.

bihala, **byhala**, *excepto*, behalve. F.R.13,16. III, 10. O.12,22.

bihalda, **behalda**, *perdere*, verliezen. F.O.L.I, 58.

bihalda, **behalda**, *conservare*, *tenere*, behouden. A.1,6. — Bihalden, *conservatus*, behouden. B.94. — Bihelde, *conservabat*, behield. H.1,10. 1.E.1,10. A.1,10.

byhaldelick, *inalienabilis*, onvervreemdbaar. F.R.82,10: Dat da frouwen sint byhaldelick hyara birnse. Dat het huwelijksgoed der vrouwen onvervreemdbaar is. E,L.3,10. F.R. 26,6. Bihalden.

byhalden, **byhaldis**, *salvo*, behoudens. Ch.I, 520: Ende elk byhaldis riucht toe wessen. En ieder behoudens regt te zijn. F.R.13,12.

bihalden, *retinere*, onthouden, terughouden. J.M.F.9,7.

bihaldin, *illaesus*, ongeschonden, behouden. B.67: Sen sze naut bihaldin. Zijn zij niet ongeschonden.

bihalt, *nocet*, beschadigt, zie: bihala, *nocere*.

bihalue, **bihaelf**, **behalua**, *excepto*, behalve, uitgezonderd. H.3,4. E.L. 3,26. J.M.F.2,25.

byharda, *regere*, *administrare*, beheeren. F.R.50,48: And byhilde and byharda sines alderis lawa. En bestierde en beheerde zijn ouders erfenis.

byheffa, *sumere*, *impositionem mittere in*, nemen, heffen. F.R.III, 14: Dat da wraldscha riuchteren naet ne byhefte fan gastlica gued. Dat de wereldsche regters geene schatting zullen heffen van geestelijk goed.

byheld, *occultus*, verborgen, verheeld. F.R.64,16.

bihella, **bihela**, **behela**, *abscondere*, verheelen, verbergen. E.L.2,3: Anda hine thach ther ynne bihelth. En hij zich toch daarin verbergt. F.R.

64,16. 1.E.6,8. 2.E.2,3. — 2.) *laedere*, benadeelen. F.R.21,34: Byhellet ende wr den haldeel dis goeden. Benadeeld en voor meer dan de helft van het goed. — 3.) *conservare*, behouden. A.1,10. H.1.10. 1.E.1,10.

bihelpa, *vindicare*, *donare*, aan iets helpen. A.v.1: Thesse fiuwer Hera bihulpon vs Frison fri halses and fridomes. Deze vier heeren hielpen ons Friezen aan den vrijen hals en aan de vrijheid. — 2.) *sustentare*, onderhouden. O.4,2: Ende des liues bihelpa. En het leven onderhouden.

byhelplyck, *auxiliaris*, behulpzaam. F.R.4,2.

byhelt, *abscondit*, verbergt. 2.E.2,3.

byhera, *oportere*, *obligatum esse*, behooren, verplicht zijn. F.R.5.2.

biherda, *decernere*, beslissen. B.178. Sziwie hia, sa skel thi redia ne biherda. Twisten zij, dan zal de regter het beslissen. — 2.) *confirmare*, bevestigen. F.O.L.4,3: Sa skel ma thet afte biherda mith sogen burum and mith a prestere. Dan zal men den echt bevestigen met zeven buren en met den priester.

bibersela, *ligare*, binden. H.6,18: Mith ene sime vmbe sinne hals gislein end a windsele biherselet. Met een strik om den hals geslagen en in banden gebonden.

biherta, *curare*, *curam habere alicujus rei*, behartigen, zorg voor iets dragen. F.O.L.1,10.

bihield, *cura*, opzicht, beheer. O.4,2: Omdat hio da bihield habbe ende biwaer. Omdat zij het beheer en de verzorging heeft. (Byhyeld. F.R.26.12.)

bihiella, *abscondere*, verbergen, verheelen. O.1,64: Onder dae schaet bihiella. Onder den voorschoot verbergen. J.M.F.2,65.

bihilda, *curam gerere*, bestieren; zie: byharda.

byhyndich, *artificiosus*, behendig, listig. F.R.24,14.

byhyndiga, *vituperare*, honen, laken, belasteren. F.R.64,23: So schell er nymmen byhyndiget ner bylastereth wessa fan een oers quada deda. Dan zal er niemand gehoond noch belasterd zijn door een anders kwade daden.

byhindria, *impedire*, verhinderen, beletten. F.R.22,7.

byhletten, *accusatus*, beluid, aangeklaagd. F.R.15,12. 20,17. 65,3.

byhlya, *accusare*, beschuldigen. F.R. 12,15. 65,3. 20,17: Hweer een man naet bygrypen ner byleth ner bycommert is. Wanneer iemand niet betrokken noch beschuldigd noch bekommerd is.

bihlia, *certificare*, *confiteri*, verzekeren. verklaren, belijden. F.O.L.8,24: So bihlie thet thi Prior. Dan verklare het de Prior.

byhlinge, *confessio*, bekentenis, belijdenis. F.R.65,17: Mey syn seluis byhlinga. Door zijne eigene bekentenis.

byhluda, byhludiga, *accusare*, aanklagen, beluiden. F.R.65,3.4.12.

bihoda, *administrare*, behoeden, bestieren. O.12,14: Dit ordel mogen bihoda ende dwaen tre riuchteren. Dit vonnis mogen behandelen

en geven drie regters. — 2.) *conservare*, beschermen. F.R.33,6.

bihodene, *officiarius*, ambtenaar; *administrator*, bestierder. O.14,4: Jefta hua so een gastelick bihodene onfucht mit Sijmonie. Of wie een geestelijk ambtenaar beschuldigt van simonie (het verkoopen van geestelijke bedieningen).

byhodinghe, *opinio publica*, openbare meening. F.R.13,35: Dyr openbeer sint ney der byhodinghe. Die openbaar zijn volgens het algemeen gerucht.

bihoef, *necessitas*, *quod opus est*, behoefte. O.*v*: Truch sijn sonderinga bihoef. Door zijne bijzondere behoefte.

bihowia, *opus habere*, behoeven. B.173. byhowes, *opus est*, is noodig. F.R. 12,28.

bihropa, *vocare*, roepen, beroepen. A.7,13. Zie: bifolgia.

bihuda, *conservare*, behoeden, verzorgen. B.93. 2.E.2,3.

bihulpon, zie: byhelpa.

bihwerna, *oppignorare*, bepanden, bevestigen. J.M.F.12,8: Thine ferde bihwerna. Den vrede bevestigen (verzekeren).

byjaria, *cupere*, begeeren. Ch.I, 240. byjarith, *cupit*, begeert. F.R.1,11.

biichtfeer, *confessionarius*, biechtvader. Ch.I, 541.

byjefte, *arbitrium*, begeving op zoenlieden. F.R.21,13: Hweerso tween ygen een seeck bysprekket op soenlyoed ende dij ora igh sterft, so toer dij eerwa da byjefta naet halde ende in der byjefta naet blywa. Wanneer twee partijen eene zaak op zoenlieden geven en de eene partij sterft, dan behoeft de erfgenaam de begeving niet te houden en in de begeving niet te blijven.

biienna, *incipere*, beginnen. B.24.

byjerra, *cupere*, begeeren. F.R.21,8.

biieringe, *cupido*, begeerte. O.*v*.

biiewen, *deditus*, *traditus*, begeven, toegedaan, overgegeven. 2.E.3: And elker biiewane liudem. En alle geestelijke (begevene) lieden. — E.L. 1,42: En fone, ther biiewen se fon ther rualde. Eene maagd, die zich van de wereld begeven heeft (in het klooster is gegaan). Byjowen. F.R.42,8.

byjowt, *relinquit*, verlaat, geeft weg. F.R.56,1: So byjowt hij syn sillicheed ende tzyest syn foerdomenisse. Zoo verlaat hij zijne zaligheid en kiest zijne verdoemenis.

biiuth, *aspergit*, begiet. E.L.1,83.

bikanna, bikenna, *recognoscere*, erkennen. J.M.F.13: Nv bikan ic wel hiara moed. Nu erken ik wel hun moed. — 2.) *probare*, bewijzen. A.1,14: Mi hi 't thenne bikanna. Kan hij het dan bewijzen, kennelijk maken. H.1,14. 1.E.2,20.

bikas, *eligebat*, koos. B.69.

bikema, *accusare*, klagen, aanklagen. B.36: And thi othere thet bikeme thria an da warue. En de andere het driemaal aan het geregt klaagt.

bikenna, *confiteri*, *agnoscere*, bekennen. erkennen. H.8,22: End thes minnera ne bikenne ik nowet. En den minderen (strijd) erken ik niet, (neem dien niet aan).

bykera, bikera, *occupare*, zich onle-

dig houden; aan houden. F.R.21,10: Naet oen to bykeren. Niet aan te houden. F.R.72,3. — 2.) *molestare*, hinderen, beleedigen. Ch.I, 746: Ende nemmen fan ws forbonden weyne hem deeroen toe bikeren. En niemand van wege ons verbondenen hem daarin hinderlijk te zijn. — 3.) *convertere*, bekeeren. A.v.1: And Angelond warth bikerd. En Engeland werd bekeerd.

bikiasa, *eligere*, kiezen. B.69: Er ma tha kere bikas. Voordat men de keur koos. 1.E.6,7. Bikeren, *electus*, gekozen. B.212.

biknia, *cognationem proximiorem probare*, naaste verwantschap bewijzen. E.L. 3,39: Sa nime thi thet, ther hit biknia muge. Dan neemt die het, die de naaste verwantschap bewijzen kan.

bykoestighia, *pendere*, bekostigen. Ch.I, 471.

bykrinsa, *minuere*, bekorten, bekrimpen. F.R.46,17: Joff dij eerffnama aet bycrinst is in syn eerfscip. Zoo de erfgenaam iets te kort gedaan is in zijne erfenis.

bilanda, *appellere*, aanlanden. J.M.F. 16: Ende thet bi ther Elwa biland tha flothe. En dat de vloot bij de Elbe aanlandde.

byld, *imago*, beeld. O.v.

bilda, *formare*, vormen, beelden. E.L. 1,44.

byleckkia, *accusare*, beschuldigen, klagen. F.R.46,23: Dij, deer 't byleckket ende dat riucht, deer da byleckinghe ontfaed. Die, welke het aanklaagt en het regt, dat de klachte ontvangt. — 2.) *vituperare*, *vindicare*, verachten, wraken, laken. F.R.18,20: Dyo sententie bylecketh. De uitspraak wraakt.

bilegad, *formatus*, gevormd. E.L.1,44: Anda tha othere monathe, sa werth thi licma bilegad. In de tweede maand wordt het ligchaam gevormd (bij zwangerschap).

bilegen, bileger, bylegher, *castra*, *excercitus*, *bellum*, leger, oorlog, legerplaats. Vrije Fries, II, 128: Ende was en schettena bylegher. En was een oorlog aan het vee. — Vr.Fr.II, 123: 1439 werd Edo Kempazn. in Aggo Her Peters bileger slaghen. In 1439 werd Edo Kempazn. in het leger van Aggo Heer Pieters doodgeslagen.

bilegga, *tegere*, dekken. O.11,67: Mit leder bileit haet. Met zadel belegd had, gezadeld had.

bileischen, bileken, biletzen, *clausus*, gesloten; *stupidus*, stram. F.O.L. I, 7. 1.E.4,5.13. E.L.1,23. H.8,14. A.3,8: bilezen. J.M.F.II, 244: And thet age nath luca ne mey, jeftha hit is al bileischen. En het oog niet sluiten kan, of het is geheel gesloten (bezeerd).

bileit, zie: bilegga.

bilena, *in feudum dare*, in leen geven. O.17,7.

bilesad, *liberatus*, verlost. 1.E.6,2: Thes liwes bilesed. Van het leven verlost, gedood. — A.5,11: And ena monne tha liue bilese. En iemand doodt.

bilesta. J.M.F.2,47. Zie: bylyowa.

biletzen, *vulneratus*, beschadigd. F.O.L. 5,6.16. Zie: bileischen.

bilethad, *formatus*, gevormd. 1.E.3,11. zie: bilda.

bilesed, *arreptus*, afgenomen. 1.E.6,2.

bilewen, *mortuus*, gestorven. J.M.F. 6,23. 8,8. bilewath.

bilewid, Zie: bilowid.

bilezen, *clausus*, gesloten. H.8,9.

bilia, *perdere*, verliezen. O.1,31: Soe hij 't bilia schil. Dan dat hij het verliezen zal.

bylidza, *addere*, bijvoegen, bijleggen. F.R.21,25: So moghen da soenlyoed deer nen bijlidze. Dan mogen de zoenslieden daar geen bijvoegen. — 2.) *situm esse*, gelegen zijn. O.17,5: Deer aldeer bilidset. Die aldaar gelegen zijn. O.9,7. — 3.) *mori*, sterven. J.M.F.2,49: Aldeer di man bilyst. Wanneer de man sterft.

bylyka. F.R.50,50, zie: belika.

bilyoda, *concedere*, toestaan, inwilligen. O.1,48: Jof di schelta him bilyout. Zoo de schout hem inwilligt. (J.M.F.2,47: bilest.)

bilyowa, *fidem habere*, gelooven. F.R. 17,11: En dyr schel ma neen syghel den bodda bylyowa. En daar zal men geen zegel om bede gelooven.

biliowet, *non relinquit*, niet nalaat. O. 5,8: So hya dan des biliowet. Zoo zij die dan niet nalaat. — [J.M.F. 8.8 heeft: Als hia des taemes bilewath. Zoo zij geen kroost nalaat. 6.23: Dat dio berde bilewen (bilewid) se. Dat de vrucht dood is.]

bilyst, *moritur*, sterft. J.M.F.2,49. zie: bilidza.

biliua, biliwa, *manere*, blijven. A.6,6. H.9,2.

biliuga, *mentiri*, beliegen. A.8,3: Sa hwa sa enne prestere unwerthlike biropt ieftha biliucht. Wie een priester onwaardiglijk bepraat of beliegt.

bilowad, *taxatus*, geschat. O.3,2: Toejenst da twa ende sauntich ponda waes 't hare bilowad 72 schillingen. Tegen de 72 ponden was hun toegeschat 72 schellingen. J.M.F.5,2: lowad.

bylowet, *commendatus*, toevertrouwd. F.R.32,23: Deer dat bylowet is. Dien dat toevertrouwd (opgedragen) is.

bilowid, bilewid, *subjectus*, ter neder geslagen. J.M.F.1,3. O.v.: Nu is al dyo wrald truch Romes drede wiges bilowid. Nu is geheel de wereld door den schrik voor Romes wapenen ter neder geslagen.

bilucht, *claudit*, sluit. H.6,5: Vmbe thet, thet hi tha hond bilucht. Daarom, dat hij (de kleine vinger) de hand sluit.

biluka, *claudere*, sluiten. O.1,64: Oen der hand biluka. In de hand besluiten. H.6,5. 1.E.4,5. F.O.L.5,6.18.

byn, *intra*, binnen. F.R.26,28: Byn da jeer. Binnen het jaar.

bynaemd, binomat, *innominatus*, ongenoemd. F.R.1,33: Om een bynaemd moerd. Om een ongenoemde moord. — O.7,5. 8,20: oennaemd, onnaemd, onbinaemd, *quod nomen nondum habet*, dat nog geen naam heeft. — F.O.L.4,17: binomat.

bynaemd, *institutus*, benoemd, ingesteld. F.R.46,24: Ende haet een eerwa in da testament bynaemd. En heeft een erfgenaam in het testament benoemd. — 2.) *nominatus*, genoemd. O.1,66: Dat binaemde goed. Het genoemde goed.

binaera, *impedire*, beletten, hinderen.

O.3,9: Hwa soe ws dera saun streta enich binaert. Wie dat ons op een dezer zeven wegen hindert.

binda, bynda, *ligare*, binden. H.2,14. A.2,20. — 2.) *retinere*, terughouden, beletten. O.*v*. F.R.1,3: Ende bynda den quada fan da lust der sonda. En den kwaden van den lust der zonde terughouden.

binera, *distinere*, onthouden, beletten. H.2,3: Hua sa 't him bipent and binert. Wie het hem afneemt en onthoudt. 1.E.2,3. F.O.L.1,9. 7,1.

binetha, binetta, *delinquere*, verbeuren. F.O.L.6,20: Thet hi 't mith sine hals bineth heth. Dat hij het met zijn hals verbeurd heeft. — 2.) *periclitari*, wagen. O.2,1: Da binetten 't da Fresen mit ta liue. Toen waagden het de Friezen met hun leven. (J.M.F.4,1 heeft: byneden).

binetta, *uti*, gebruiken, benutten. O. 9,29. F.R.36,8: Bynetten ende bysetten. Genoten en bezeten. B. 165.

bynia, *infra*, beneden. O.11,27: Beenbreck bijnia da brein. Beenderenbreuk beneden de hersenen.

bynymma, binima, bynima, *auferre*, *privare*, afnemen, benemen. F.R.1,16. 26,12. E.L.1,58. O.1,3. B.104. Ch.I, 104. — 2). *accipere*, aannemen. O. 12,17: Dat hia se binoemen ende aec makaden to riuchte. Dat zij ze aannamen en ook tot regt maakten. — 3) *impedire*, beletten, benemen. B.148: And (hi) binime tha kempa thet strid. En (hij) belette den kamper in den strijd.

binitha, *infra*, beneden, onder. E.L. 1,40.

bynna, *infra*, beneden. F.R.27.1: Bynna 14 jeren. Onder de 14 jaar. F.R. III, 8. — 2.) *intra*, binnen. H.3,4. E.L. 3,39. — 3.) *minus*, minder. B.88: Enna sextadel ieftha binna. Een zesde deel of daarbinnen (minder).

binnenaburch, *uterus*, baarmoeder. O.4,23. Zie: benenaburch.

binnetha. O.2,1. zie: binetha.

binnia, *infra*, beneden. O.1,9: binnia da balken. Beneden de balken.

binoemen, *accipiebant*, aannamen. O. 12,17: Dat hia se binoemen. Dat zij ze aannamen.

binomad, *statutus*, bepaald. B.53: Thisse botha, ther binomad send. Deze boeten, die bepaald zijn.

bioda, *minari*, dreigen. A.7,19: And biot him benda. En dreigt hem met banden. — 2.) *jubere*, bevelen, gebieden. F.R.48,1: Dit byoet openbeer dij keyser. Dit gebiedt de keizer openlijk. F.R.48,2. — 3.) *offerre*, aanbieden. J.M.F.9,3.

bipenda, *auferre*, wegnemen, afnemen. H.2,3. Zie: binera.

biplega, *jubere*, opleggen, verplichten. F.O.L.3: A hu hage hi 't himmen biplichte. O hoe hoog hij het hun oplag.

byplischet, *inundatus*, overstroomd, beplascht. Vrije Fries.II, 128: Dat tet land all byplischet ward. Dat het land geheel overstroomd werd.

biproulick, *probabilis*, bewijsbaar. F.R.81,5: biproulike dwalicheed. bewijsbare dwaling (gekheid).

biprouwingha, *probatio*, bewijs. F.R. 81,5.

byprowet, *approbatus*, goedgekeurd. F.R.1,8.

byprowia, *probare*, bewijzen. F.R.6,7.

biquetha, *promittere*, bespreken, beloven. 1.E.2,6: And biquethat him riucht suesdel efter sine degum. En belooft hem wettig erfdeel na zijn dood.

byqwaem, *aptus*, bekwaam. F.R.26,15.

biracht, *definitus*, bepaald. H.8,22: Liudfrethe, ther biracht end bigripen was. Volksvrede, die bepaald en vastgesteld was.

birada, biradia, *probare*, bewijzen. O.1,69: Deer dat biradeth, dat hi aeftera eerwa se. Die dat bewijst, dat hij wettiger erfgenaam is. O.12,6.

birat, *judicatus*, geoordeeld, beregt. E.L. 1,84: Alle skeldech birat werth. Geheel schuldig geoordeeld wordt.

birat, *paratus*, gereed. F.O.L.3: Tha thit bref birat was. Toen die brief gereed was.

biraua, byrawia, *privare*, berooven. A.1,4. F.R.1,16. 15,18.

birawed, *velaris*, zeilree. O.15,2: Een birawed schip. Een zeilree schip.

birawia, zie: bisplitta. F.R.71,5.

birdbreeck, *orae* (*auris*) *fractio*, zoombreuk (van het oor). O.11,24: Birdbreeck fan da aerem. Zoombreuk van de ooren.

birdfangh, *attactus violentus barbae*, baardgreep. O.11,5: Birdfang om den mond. Baardgreep om den mond.

birechta, *judicare*, beregten, vonnissen. H.2,25.

bireckhnad, *computatus*, berekend. Ch.I, 97: In da bireckhnade boten. In de berekende boeten (geëvalueerde boeten.)

byreda, *deliberare*, beraden. F.R.3,1: Hym to byreden. Zich te beraden. F.R.8,9.— F.R.18,19: byreed, *deliberatio*, beraad. — 2.) *administrare*, beredden, bestieren. F.O.L.4,6: Sin goud bistan and bigaen muge and bireda. Zijn goed beheeren en nagaan en beredden kan. — 3.) *probare*, bewijzen. 1.E.2,24: Thet mit withem bireda mughe. Dat met getuigen bewijzen kan.

bireya, *probare*, bewijzen. O.12,7: Bireya mit lioeda landriucht. Bewijzen met landregt der lieden. J.M.F.12,5.

birekenia, *computare*, berekenen. E.L. 3,1. (Misschien moet men lezen: bi rekenia, bij, volgens, naar rekenen.) Zie: biriuchta.

bireppa, *agere*, *movere se*, handelen, zich reppen, roeren. F.O.L.5,2.

byreppinghe, *provocatio*, uitdaging. F.R.55,5: To meckien een byreppinge dis stridis. Eene uitdaging ten strijde te doen.

byrespa, *arguere*, berispen, vermanen. F.R.60,23.

biretha, *judicare*, oordeelen; *convincere*, overtuigen. A.5,13: And hi thes birethad werthe. En hij hiervan overtuigd werd.

birgh, *mons*, berg. O.4,2: Der birgha hly. De luwte der bergen.

birgia, *salvare*, behouden, redden, bergen. J.M.F.9,37: Ende syns lyfs to birgiane. En zijn leven te redden.

birynd, *dejectus*, *in terram detractus*, omvergehaald, met voeten getreden. O. 8,4: Di tzijlick stirt is, dat font britsen, da helligha birijnd. De kelk omgestort is, de doopvont

gebroken, de heiligen omvergehaald.

byriousiga, *poenitere*, berouwen. F.R. 86,10: Byriousiget hio 't seer. Berouwt het haar van harte.

byryowa, *poenitentia*, berouw. F.R. 56,2.

biriuchta, byriuchta, *judicare*, beregten. O.12,2. — 2.) *curam habere, administrare*, beregten, bestieren. 2.E. 4,10. — 3.) *arguere*, bestraffen. O. 16,4: Hua so hinderet, dat hi se naet redelic biriuchta moet. Wie dat verhindert, dat hij ze niet redelijk bestraffen kan. F.R.III,4. (E.L. 3,1. zal men moeten lezen: Bi rekeniat, bi riuchtath. Bij rekenen, bij regten. Zie: birekenia.)

birlenze, *dos*, huwelijksgoed. J.M.F. 5,17: Jef wt ti birlenze ioewe. Of in huwelijksgoed uitgaf.

birns, birnse, birnze, *dos*, huwelijksgoed. F.R.13,16. 24,13. 27,10. 82,4.5.6. 87.1: Oen de lettera man naet toe birnse bringa. Aan den tweeden man niet tot huwelijksgoed brengen.

byrokere, *curator*. F.R.27,12: Dat da mond jeffta byrokeren forsumet wessen habbet in syn gued. Dat de voogd of curators hun goed verwaarloosd hebben.

bijronnen, *oppressus*, overvallen, berend. O.*v*.

biropa, bihropa, byropa, *accusare viva voce*, met luider stemme aanklagen. B,106. — 2.) *male de aliquo loqui*, kwaad van iemand spreken. A.8,3. zie: biliuga. — 3.) *vocare*, beroepen. E.L.1,84. H.2,25. zie: bifolgia. — 4.) *appellare*, beroepen, in beroep gaan. F.R.19,1.

biropen, *convocatus*, bijeengeroepen. E.L.2,1. 2.E.2,1.

byropen, *responsus*, beantwoord. F.R. 9,4: Jeff eefterdaem, dat een man syn secka folcommelick byropen haet. Of nadien, dat iemand zijn zaak volkomen beantwoord heeft.

byrouwed, *velaris*, zeilklaar. J.M.F. Reg.bl.15. zie: birawed.

byruftiget, *in mala fama esse*, berucht zijn. F.R.81,15.

bischagia, *nocere*, beschadigen. Ch.I, 242.

byschalket, *fraudatus*, bedrogen, verschalkt. F.R.27,9.

byschat, *definitus*, bepaald. F.R.15,29: To byschatta jerem. Tot jaren van onderscheid (de bepaalde ouderdom volgens de wet).

byscheda, *definire*, beslissen. F.R. 46,12: So mey dy fader dat byschede. Dan mag de vader dat beslissen.

byschedelik, bischedelik, *discrete*, bescheiden. F.R.13,7. O.12,13.

byscheed, *judicium*, oordeel, onderscheiding. F.R.46,52: Habbe gued byscheed. Een goed oordeel hebben (goed bescheid kunnen geven).

byschemmia, *confundere*, beschamen. F.R.56,1.

bischera, *tondere*, bescheeren, scheeren. O.11,5. E.L.1,79. — 2.) *metendo furtum facere*, overmaaijen. F.O.L.7,1.

byschermud, *protectus*, beschermd. F.R.27,13.

byscherren, *tonsus*, geschoren. F.R. 72,4.

bischian, *injuria, damno affici*, schade lijden, misschieden. F.O.L.7,13: Dec sa mei ther dochters kind

nout bischian. Evenwel mag des dochters kind geene schade lijden.

byschyd, *fit*, geschiedt. F.R.19,7: Hweer so een man onriucht. byschyd. Wanneer (aan) iemand onregt geschiedt.

bischien, *definitus*, bepaald, bescheiden. O.16,3: Als fan da onthalderen bischien is. Zooals het door de heelers bepaald is.

byschinen, *visus*, gezien, ontdekt. F.R.III, 6: Byschinen wirth. Ontdekt wordt.

bischira, *probare*, bewijzen. J.M.F. Reg.bl.17. Hweer een man syn frya hals bischira schil. Waar iemand zijn vrijen hals (vrijheid) bewijzen zal.

bischirmense, *defensio*, verdediging. O.12,15. Bischirmenisse. J.M.F. 12,16.

byschirmnt, *defendit*, verdedigt, beschermt. F.R.11,5: Deer da secka mey byschirmnt. Die de zaak mede verdedigt.

byschoya, *contemplari*, beschouwen. F.R.50,32: Als ma hyr byschoya mey. Zooals men hier zien kan.

byscholden, biscouden, *accusatus*, beschuldigd. F.R.60,18. O.11,68.

byschudda, *impedire*, beletten, schutten. F.R.82,14: Weersprecka ende byschudda. Weerspreken en beletten.

byschwdda, *praevenire*, voorkomen. Ch.I, 548: Elck man sywch toe, dat ter syn schaed byschwd. Ieder zie toe, dat hij zijne schade voorkome.

bisclutа, *occludere*, *deprimere*, besluiten. 1.E.v.: bisclut, besluit; bisclath, besloot.

biscop, *episcopus*, bisschop. B.54.

biscouden, zie: byscolden.

biscouweth, *judicatus*, geschouwd. J.M.F.9,25.

biscred, *tondit*, scheert. J.M.F.II, 258: Hwam so ma mith wald biscred. Wien men met geweld (het haar) scheert. J.M.F.6,11.

biscrien, zie: bescrien.

biscrima (biscirma?), *defendere*, beschermen, verdedigen. of wel: *appellare*, zich beroepen. H.2,1: Ther hine thi Fresa mithe biscrima mei. Daar de Fries zich mede verdedigen mag.

biscrjoen, byscrioun, biscriuen, *conscriptus*, beschreven. Ch.I, 242. F.R.1,9. 26,2. E.L.2.

biseika, biseka, *disputare*, betwisten; *denegare*, ontkennen, bezoeken. F.R. 7,2: Hoe 't dy igh naet byseck. Opdat de partij het niet ontkenne. E.L.1,68: biseika. A.2,11. F.O.L. 2,8. — 2.) *inquirere*, onderzoeken. O.12,13: Naet fora to biseken. Niet verder te onderzoeken. A.1,8: bisoke, *denegabat*, ontkende.

bysecken, *rixae*, twisten, ontkenningen. zie: biseika. F.R.7,2.

biseiten, *habitans*, woonachtig, gezeten. E.L.2,8. 3,25.

bisened, *pacatus*, gezoend, overeengekomen. B.54: Sa re ina re biscopes sone bisened is. Zoo het in den bisschopszoen gezoend is.

bisenga, *torrere*, schroeien, zengen. J.M.F.6,11: Zyn haed mit walde bisengt. Zijn hoofd(haar) met geweld schroeit.

biseppen, *stillans*, waterend, tranend. O.11,12. J.M.F.II, 230.

byseriget, *vulneratus*, bezeerd, gewond. F.R.58,25.

biset, beset, *comprehensus*, bezet. B.88: And mith a huse biset se. En aandeel in het huis heeft, een deel daarvan uitmaakt.
byseth, *possessus*, bezeten. F.R.41,2: Fan haet bysittera dat hyt byseth wirth. Van welken bezitter het bezeten wordt.
bisetma, bisetnisse, *oppignoratio*, *pignus*, bepanding, pand. J.M.F.9,40.
bisetta, *oppignorare*, bepanden. B.94: Thet skel hi mith londe bisetta. Daar zal hij land voor tot pand geven. B.211. — 2.) *determinare*, bepalen. 2.E.3,1. zie: besetta. — 3.) *occupare*, bezetten. B.B.6. 2.E.3,6. — 4.) *cavere*, *certo certius constituere*, verzekeren, waarborgen. F.R.73.1: So is dyo tzercke him schyldich to bysetten syn kost. Dan is de kerk verplicht hem zijne kosten te verzekeren.
bisette, *definiebant*, bepaalden. J.M.F. 1,6: Dat se hiara landes therwa bisette. Dat zij de behoeften van hun land bepaalden.
bysetten, *possessus*, bezeten. F.R.1,41.
bysghya, bysgia, *uti*, gebruiken, bezigen. Ch.I, 472.757. F.R.46,73. 64,20.
bisia, bysya, *contemplari*, beschouwen. A.7,9: Thet se nen age bisia ne mi. Dat geen oog haar aanschouwen kan. — F.R.59,18: Ende neen man to bysyaen. En niemand (hem) aan te zien.
bysib, *cognatus*, verwant. F.R.15,21: Orkenen, deer een menscha mey bysib is. Getuigen, waarmede iemand verwant is. besibd.
bysida, ter zijde, afzonderlijk. F.R.15,27.
bysiecka, *inquirere*, onderzoeken. F.R. III, 6: Riuchtelyck bysiecka ende byriuchta. Nauwkeurig onderzoeken en beregten.
bysyghet, *factus*, gebezigd. F.R.50,34.
bysyglet, *signatus*, *sigillatus*, bezegeld. F.R.3,6.
bisinne, *amens*, krankzinnig, van zijne zinnen beroofd. E.L.3,59: And hire other wirthe besinne. En een hunner krankzinnig werd.
bisynnedia, *dicere jus synodale*, bezeenden (geestelijk regt houden). J.M.F. 7,22.
bysitma, *possessio*, bezit, bezitting. Ch.I, 757.
bisitta, bysitta, *possidere*, bezitten. O.*v*. A.1,7. F.R.11,3.
bisitter, *assessor*, bijzitter. F.R.11,7.
bisiuckt, *aegrotans*, ziek. F.R.73,1: Hweerso een prester is besiuckt. Wanneer een priester ziekelijk is.
biskauwia, *invenire*, *contemplari*, ontdekken, beschouwen. 1.E.6,6. (E.L. 1,84 heeft: biskawia.)
biskiffa, *creare*, *decidere*, aanstellen, beslissen. B.19: Alrecke burar biskiffe sine eyne rediewa. Iedere buurschap stelle zijn eigen regter aan.
biskeldigia, *accusare*, beschuldigen. E.L.2,2.
biskirma, *defendere*, beschermen. A.2,1.
bisla, *decidere*, beslissen. B.154: And en kempa skel hit bisla. En een tweestrijd zal het beslissen.
bysla, besla, *maculare*, bezoedelen, beslaan. A.9,9.10: Sa ne mi ma therumbe nen Godishus besla. Zoo kan men daarom geene kerk bevlekken. (F.R.75,6: byslayn, *maculatus*, bevlekt.)

bisla, *exire*, *evenire*, *determinare*, uitkomen, uitvallen, beslaan. Ch.I, 535: Hyt byslee toe lyue off toe dade. Het kome uit op leven of op dood.

bislagat, zie: beslagad.

bislaghen, *cinctus*, *fossus*, begraven. 1.E.6,3: Vnder eke and vnder eerthe bislaghen and bisleten. In de kist en onder de aarde begraven en besloten.

bislata, *fodere*, graven, slatten, afgraven. E.L.3,34: Hvasa lond wel bislata. Wie land wil afslatten (een sloot daarin maken.)

byslepa, *incumbere mulieri*, eene vrouw beslapen. F.R.13,6. 47,14. 71,1.

bisleten, bysletten, *clausus*, besloten. 1.E.6,3. F.O.L.2,2. — 2.) *pertinens*, *obligatus*, behoorende, verbonden. F.R.26,13: Deer dyo mondscip in bysletten is. Waarin de voogdij besloten is.

bisluta, *claudere*, sluiten, afsluiten. H.*v.* O.12,18: bisluta diin eviga wei, deer ti da himelryc leit. Den eeuwigen weg afsluiten, die ten hemel leidt. — 2.) *excludere*, uitsluiten. F.R.26,21: Ende dyo moder is tofara seth ende byslut van alle sibdelen, deer fan da syda wtspruten sint. En de moeder gaat voor en sluit alle verwanten in de zijlinie uit.

bysluthinghe, *finis*, einde, besluit. F.R.37,13: Bysluthinghe dis sekis. Het einde der zaak.

bysmitta, *maculare*, bezoedeien, besmetten. F.R.75,6.

bysnia, *sumere ex*, *diminuere*, besnijden, afnemen, verminderen. F.R.46,17.

bysocht, *quaesitus*, opgezocht, nagegaan. O.12,9: In des Paves riucht bisocht. In het geestelijk regt opgezocht.

bisoke, *denegebat*, ontkende. A.1,8.

bysonderinga, *separatim*, afzonderlijk. F.R.15,27.

bysonderlinghe, *praecipue*, voornamelijk, inzonderheid. F.R.70,7.

bysorget, *certo constitutus*, verzorgd, voorzien. F.R.48,5.

bispana, bispanna, *pollice et digito minimo pertingere*, bespannen. O.11,8.

byspilwerd, *adagium*, spreekwoord. F.R.59,8: Hwant ma seyt to een byspilwird. Want men zegt tot een spreekwoord.

bispith, *spuit*, bespuwt. E.L.1,93.

bysplitta, *incarcerare*, opsluiten. F.R. 71,5: Dat ma da monicken moet bysplitta ende byrawia, hwanneer hya hyaere regula naet haldeth. Dat men de monniken mag vastzetten en gevangen houden, wanneer zij hunnen regel niet houden.

byspreke, byspreeck, *legatum*, bespreking, legaat. F.R.46,38. 87,5.

bysprekka, *conferre*, bespreken, geven op. F.R.21,13: Hweerso tween ygen een seeck bysprekket op soenlyoed. Wanneer twee partijen eene zaak op zoenslieden geven.

byspritsen, *collatus*, besproken, begeven. F.R.21,5.

bistaen, *tenere*, houden. J.M.F.12,1: Nelleth hia dan disse hereferd naet bistaen. Willen zij dan die heervaart niet houden.

bistan, *adjuvare*, helpen, bijstaan. H. 9,1. — 2.). *regere*, regeeren. F.O.L. 4,6. Zie: bigaen. — 3.) *attinere*,

in esse, toebehooren. J.M.F.10,1: Deer dae merkede bistaed ende toehereth. Dat de markt aangaat en toebehoort.

bistandich, *auxilians*, behulpzaam. E.L.2,8.

bystappa, *figere vestigia*, *in loco esse*, betreden, tegenwoordig zijn. F.R. 15,54: Myt handen taest jefta myt foten bystapen. Met de handen betast en met de voeten betreden.

bistedigia, *committere*, bestellen, besteden. O.8,3: Dine dada to der molda bestedigia. Den doode ter aarde bestellen.

bystera, *haereditatis jure transire*, ver-erven, aansterven. F.R.66,1: Dat op derten lyued ende dwirgen een mey neen leen ner neen eerwa bystera. Dat op krankzinnigen en dwergen een leen noch erfenis kan vervallen.

bistherd, *perfusus*, bestort. Ch.I, 394: Mit biara bistherd. Met bier bestort.

bistridega, *accusatus de*, aangeklaagde, bestredene. F.O.L.6,13: Sa thi bistridega tofara to bon den was. Zoo de beschuldigde te voren in den ban gedaan was.

biswera, *conjurare*, bezweren. B.58. F.R.19,1. A.9,4.

bisweringhe, *juramentum*, eed. F.R. 19,1.

biswict, *deficit*, bezwijkt, breekt. J.M.F. 2,44.

bit, byt, *morsus*, beet. E.L.1,27. O. 4,11.

bita, *mordere*, bijten. E.L.3,44.

bitacht, bithacht, *tectus*, bedekt. O.4,2. F.O.L.2,2. zie: bislagen.

bitael, bitalinga, bytalighe, *solutio*, betaling. F.R.32,5.7. E.L.3,1. Ch.I, 533.

bitalljen, *solvere*, betalen. J.M.F.II, 316. Ch.I, 533.

bitankya, *gratias agere*, bedanken. Ch.I, 533.

bite, bythe, *morsus*, beet. A.3,17. O.1,10.

bitech, zie: bitega.

bitecna, bytechna, bitekna, *significare*, beteekenen. H.1,3. 1.E.1,3. A.1,3.

bytefta, *retro*, ten achteren. F.R. 81,15: Bytefta blyuwet. Ten achteren blijft.

bitega, *impedire*, beletten, belemmeren. F.O.L.1,9: Sa hwa sa vs thira sogen stretena eng bitech jefta binimt. Wie dat ons een dezer zeven wegen belemmert of beneemt.

bitein, betogen. E.L.3.16: Lawa, ther nawt bitein send. *Hereditates, ubi pueri non relicti sunt.* Erfenissen, die niet betogen zijn (waar geene kinderen zijn). E.L.3,18: Biteyna lawa. Betogene erfenis.

bitella, *numerare*, *probare*, optellen, berekenen, bewijzen. A.3,4. — 2.) *agere de*, bespreken, handelen over. E.L.3,3: Hversa hir tuen annen cap bitellath and makiath. Wanneer er twee een koop bespreken en sluiten. — 3.) *committere*, bespreken, geven op. 2.E.4,4. — 4.) *solvere*, betalen. F.R.1,37. 7,2. A.2,12. Bitellia.

bytema, *decere*, betamen. F.R.81,4: Alsulke bettringa dwaen, als dat bytemet. Zoodanige vergoeding geven, als het betaamt.

bitensa, *reminisci*, bedenken. O.1,71: Dat ij io bet bitensa moge. Dat gij u beter bedenken moogt.

bitetszia, *tectum in fundo alterius locare*, overdakken, bedakken. F.O.L.7,1. Het dak over het erf van een ander laten uitsteken. Zie: bituna.

bitetza, *attingere*, *tegere*, bereiken, bedekken. F.O.L.6,25: Thet hi tha oza mith sine etgers orde bitetza muge. Dat hij met de spits van zijn spies de goot beraken kan.

bithanka, *reminisci*, bedenken, overwegen. A.3,3.

bithia, *accusare*, beschuldigen, aantijgen. H.6,16: Ende hiu nenne wirde bithia nelle. En zij geene schadeloosstelling aantijgen wil.

bithio, *ideo*, daarom. F.O.L.*v.* 2,5.21: Bithio mot ic thet erue bihalde. Daarom moet ik dat erf behouden.

bithiuda, *demonstrare*, beduiden. F.O.L. *v.*1. bethiut, beduidt, leert.

bithunga, *comprimere*, bedwingen. F.O.L.6,25: Thet thet sexte thet sogende bithunge. Dat het zesde het zevende bedwinge.

biti, *laceratio*, *morsus*, scheuring, beet. A.3,20: benesbiti, beensbezeering.

bytichma, **bytichtma**, *accusatio*, beschuldiging, betichting. F.R.24,21. 65,2: Een hluud jeffta bytichtma. Een kwaad gerucht of betichting.

bytiga, *fieri*, *evenire*, geschieden, overkomen. F.R.32,4: Alle schada ende bata haet oen da gued bytiget. Alle schade en bate welke aan het goed overkomt.

bitigia, *accusare*, aantijgen, beschuldigen. E.L.1,64.

bitila, *ferre*, brengen. O.15,2: Jef hi deer to bitilet wert. Zoo hij daartoe gebragt wordt.

bitiled, *obtentus*, verkregen. O.4,1: Ende alles, deer hi bitiled haet. En alles, wat hij verkregen heeft. F.R.33,15. bytilet.

bijtijlet, *procreatus*, verwekt, voortgebragt. O.1,50: Deer hy oen her bytyled habbe. Die hij bij haar verwekt heeft.

bytinged, **bitinged**, *judicatus*, *determinatus*, beregt, voldongen. F.R.13,25: Een wird bitinged off bybreuet. Eene verklaring in regten gedaan of met brief bevestigd. — 2.) *particeps*, *complices esse*, medepligtig zijn. O.1,30: Deer aldeer in bitinged wirdet. Die daarin betrokken worden. J.M.F.2,32: Jef se deerin bitiogad wirdet.

bitioda. **bytyoda**, **bitiueda**, **bytywda**, *significare*, beduiden; *demonstrare*, aantoonen. F.R.8,1. 15,35. 27,1. O.12,18.

bitioga. J.M.F.2,32. Zie: bytinged.

bytionga, *conditio*, beding, bepaling. F.R.46,73.

bitiuga, *procreare*, teelen, voortteelen, verwekken. 1.E.6,1.

bytywda. F.R.8,1. Zie: bitioda.

bituina, *disputare*, betwisten. 1.E.2,4: Ac jeu et hire brother tenna welle tetszia ieftha bituina, and mit vnriuchte onspreca. En zoo haar broeder het dan wil tot zich trekken of betwisten, en met onregt aanspreken.

bytuinga, *cogere*, bedwingen. O.*v.*

bituiskia, *discernere*, onderscheiden. 1.E.5,5: Fiouuer ach ma to be-

tane. ief ma hia bituiskia mey. Vier moet men boeten, als men hun onderscheiden kan.

bituiskum, zie: bitwisscha.

bituna, *circumsepire*, omtuinen. omheinen. F.O.L.7.1: Thet hit nen mon ne binerethe. bitetszie iefta bitune. biēre iefta bisehere. Dat het niemand benadeele. bedakke of omheine, beploege of bemaaije.

bytuongen, zie: bytwongen.

bitwisscha, bitwiskum, bituiskum, *inter*, tusschen. E.L.1.14. 3,35. F.R.83,1. *invicem*, onderling.

bytwonghen, bijtuongen, *coactus*, bedwongen. O.r. F.R.84,2.

bitza, *flagella*, zweep. E.L.1,82. Hoogd. *Peitsche*. P.d.M.S: mit einen leren.

byuarer, *custos*, bewaarder. F.R.26.5.

biuesed, *orbus*, wees, ouderloos. O.10,1.

byuisa, biuisa, *probare*, bewijzen. F.R.1,46. 17,3.

biuissia, *probare*, *certificare*, verzekeren, vergewissen, bewijzen. F.R. 15,79.

biūllen, *maculatus*, bezoedeld. H.1,6. A hordome sa fir biūllen. Met hoererij zooverre bezoedeld. zie: biwllen.

biūnia, (binima?) *rapere*, *eripere*, benemen. Ch.I, 243: Sine riochta sikerega biūnia wolde. Zijne wettige verontschuldiging benemen wilde.

byvleckingha, *inquinatio*, bevlekking. F.R.81,12.

biwaer, zie: bihield.

biwayna, biweina, biwena, *lugere*, beweenen. E.L.1,74. 1.E.5,23. O.1,50.

biwainad, bewainad, *ploratus*, beweend. betreurd. 1.E.5,27. Zie: bislagad.

biwaria. *certificare*. bewaarheden, verzekeren. F.O.L.5.4: Mith ene ethe to biwariane. Met een eed te verzekeren.

biwaringa. *extrema unctio*, het H. oliesel. E.L.1.74: Anda ma then prester hallath anda ma him sinne biwaringa deth. En men den priester haalt, en hem de laatste sacramenten toe dient (de H. olie).

biwarria. *custodire*, bewaren. O.1,2.

bywda, *jubere*, bevelen. F.R.1,28.

biwedia, *promittere*, *oppignorare*, beloven, bepanden. O.1.46: Jefta dat strijd biwedia. Of pand voor den strijd stellen. *Leye*, *biweddian*, *spondere*.

biweina, zie: biwayna.

biwelde, *consulte*, opzettelijk. E.L.1,77: Anda older leth lidze biwelde. En daar met opzet laat liggen, of wel: te verwelken. (2.E.1,25 heeft: welde, niet.)

biwena, *promittere*, beloven. H.8,22: End biwene mi thes. En beloof mij dit. — 2.). *simulare*, voorgeven. F.R.48,7: Hweerso een frow eenre berthe byweent. Wanneer eene vrouw zwangerschap voorgeeft.

biwend, *maleficium*, misdaad. A.7,30. Sa stondath alle londraf and alle biwend, bi tha dika, bi tian fulle merkon. Dan staan alle landroof en alle overtredingen, bij den dijk, op tien volle mark.

biwepen, *ploratus*, beschreid. B.124: Werthath tha wagar biwepen. Worden de wanden beschreid, d. i. zijn er kinderen. (P.d.M.S: Dat is dat se eyn kind to der werlt hebbe ge-

brocht, dat geschreyet hebbe in den huse, daar dat geboren is.) 2.E.4,22. Zie: bewepen, bescrien.

biwera, *defendere*, verweren. E.L.1,85. 1.E.6,8. — 2.). *probare*, *certificare*, bewijzen, bewaarheden. F.O.L.2,11. E.L.1,43. B.61.89.

biweria, *probare*, bewijzen, bewaarheden. F.O.L.2,11. E.L.1,43. B. 61.89.

biwerid, *custoditus*, bewaard. J.M.F. 2,74: In dat meenbidle biwerid se. In den gemeenschappelijken boedel bewaard is (gebracht is).

biwernad, *oppignoratus*, bepand, beborgd. B.35: Alsa hi biwernad se, iefta werna inna warwe beden se. Zoo hij pand gekregen heeft, of hem panden in het geregt aangeboden zijn. .

biwertherad, *taxatus*, gewaardeerd. B.89: Sziwe hia vmbe thet werth, sa biwerie hi thet, ther thet lond ach, a sex penningar mith ene ethe, thet hi 't alsa biwertherad hebbe. Twisten zij wegens de waarde, dan bewijze die het, dien het land behoort, de zes penningen met een eed, dat hij het alzoo gewaardeerd heeft.

bywieldigia, *vincere*, overweldigen, F.R.81,14.

bijwilem, *interdum*, somtijds, bij wijlen. F.R.59,25.

biwirda, *taxare*, waardeeren. O.7,8.

biwijsd, *judicatus*, *condemnatus*, gevonnisd, gewezen. O,1,32: Dae biwijsda bota. De gewezene boete. — 2.) *convictus*, overtuigd. F.R.56,3. bywysd.

biwissia, *comparare*, *parare*, verzekeren, vergewissen. O.4,23.

bywth, *jubet*, gebiedt. F.R.1,28.

biwixled, *mutatus*, gewisseld. O.1,45: Al ont da etkeren biwixled sint. Totdat de zwaarden gewisseld zijn.

biwllen, biwluen. biwollit, *inquinatus*, bezoedeld. F.O.L.1,6. O.3,6. A.9,10.

biwoddia, *oppignorare*, beborgen. J.M.F.2,43.

biwrocht *elaboratus*, *provisus*, bewerkt, voorzien. H.4,31: Mith a sogen wedden bewrocht is. Met de zeven wijdingen voorzien is.

bywsterlyck, *indistincte*, onduidelijk, bijster. F.R.12,8: Jecht een man bywsterlyck ende dyonckerlyck fan een tingh. Verklaart iemand, verward en duister wegens eene zaak.

by wtgaen, *ratum habere*, bij uitgaan, opgevolgd worden. F.R.46,9.

blacand, *decoriatus*, *denudatus*, ontveld, ontbloot. F.O.L,6,3: Blacanda vlla. Blootwol. Zie: molka.

blat, *pauper*, bloot, arm. B.105. — 2.) *pauper*, arm man. A.5,11. 2.E.2,3: blatmon. — 3.) *nudus*, bloot. O.11,3: Mit ter blate hand deen se. Met de bloote hand gedaan is.

blatnese, *paupertas*, armoede. B.80.

blau, blaw, *luridus*, blaauw. E.L.1, 23.68: Blaw jeftha blodich. Blaauw of bloederig. — blawelse, *luriditas*, blaauwheid. E.L.1,8.

bleda, *sanguinare*, bloeden. 1.E.2,9. F.R.76,3: Dat hy net seer blet. Dat hij niet erg bloedt.

blenda, *vulnerare*, *laedere*, bezeeren. F.O.L.2,9. 1.E.2,9. B.59. Blent

jeftha hexnat. Bezeert of bindt.

blendene, blendenghe, blendinge, *laesio*, bezeering. H.8,9. 1.E.4,5. A.3,4.

bleszene, bleziene, bletsiene, bletzinge, *nudatio*, ontblooting. F.O.L.5,38. H.6.16. 4,27: Thiu leista (bletsiene) sa hire clathar uperavad send, and hire skene blicht. De ligtste (ontblooting) zoo hare kleederen opgetild zijn en hare schaamte zichtbaar is.

bli, zie: alsabli.

bli, blie, *color faciei*, kleur van het aangezicht. 1.E.4,2. E.L.1,16: Jef hua a sin haued slein werth a thera fiuuer breinclouena en, thet him bli went se, and hi, mond ekes, (inna alrac monathe) ne muge vther bedda wesa dey iefta tuene. Zoo iemand op zijn hoofd aan een der vier hersenpansluitingen geslagen wordt, dat hem zijne kleur verandert, en hij in iedere maand een of twee dagen niet uit het bed kan zijn. (P.d.M.S: *Verwe.*)

blica, blika, *apparere*, blijken. E.L. 1,93. F.R.46,26. — 2.) *nudum esse*, bloot zijn. 1.E.5,22.

blicand, blikand, *visibilis*, zichtbaar, blijkend. A.3,1. O.7,1: Als hi naet blicandis ne haet. Als aan hem niets zichtbaar is.

blicth, *apparet*, blijkt, zichtbaar is. H.4,37. 6,11.

blyken, *visus*, *conspectus*, gebleken; F.R.64,26: Nu is 't blyken openbeer. Nu is het openlijk gebleken.

blikert, *moneta quaedam*, bleekert (zekere munt). Ch.I, 603.

blynd, blind, *coecus*, blind. F.R.11,5. A.3,4.

blijnda, *coecare*, blinden. O.2,1.

blyoua, bliuua, blywa, *manere*, blijven. O.*v*. F.R.18,13. 3,4. 64,3: Blywa foerlerren. Verloren gaan.

blixemynge, blixen, *fulmen*, *fulgur*, bliksem. O.*v*. J.M.F.1,7.

bloc, *carcer*, *truncus*, *catasta*, blok, gevangenis. F.O.L.8,12: Vppa thet bloc iefta inna thet kalde yrsen sle. Aan het blok of in boeijen slaat.

blod, *sanguis*, bloed. B.184. H.6,3.

blodeghe, blodige, blodinghe, *apertus*, openbaar, bloot, zichtbaar. A.4,3. H.7,4: Tha blodega thiufthe. De openbare diefstal. Het zoo even gestolene. — 2.) *strictus*, ontbloot, getrokken. 1.E.3,2: Mith blodeghe wepene. Met ontbloote wapenen. F.O.L.1,17.

blodelsa, *vulneratio*, *ut sanguis inter cutem et carnem se ostentet*, bloeding, builslag. 1.E.2,14. H.2,14. A.2,23. E.L.1,8. B.185.

bloderene, *sanguinis effusio*, bloedvloeijing, bloedloop. H.4,6: Thera frouwa bloderene fon hire mechten. Der vrouwe bloedloop uit hare schaamdeelen.

blodga, *vulnerare cum sanguinis effusione*. Iemand bloedend slaan. A.7,10: Blodgad er ne. Slaat hij hem bloedend.

blodich, *vulneratus*, gewond. A.2,9. — 2.) *sanguineus*, bloedend. E.L.1,13.68.

blodinghe. F.O.L.1,17. Zie: blodeghe.

blodrennand, blodrunnand, bloedrinnend, *sanguinem effundens*, *exer-*

nens, *vulnus*, *e quo sanguis; facta*, *quae sanguinem fluere faciunt*, bloedvloeijend. A.2,23. H.4,36. O.4,23.

blodresne, blodrisne, *sanguinis fluctio*, bloedrunst, bloedvloeijing. Ch.I, 99. J.M.F.II, 200. 1.E.4,3. A.3,1. F.O.L.5,1. O.4,15.

blodsketta, *occupare*, *cohibere sanguinem*, bloed stuiten. 1.E.5,27: Wel tu blodsketta, so weth enne rer inna blode and scrif dit ord vmbe tha vnde: *consummatum est.* Wilt gij bloed stuiten (schutten), zoo doop een veder in het bloed en schrijf dit woord om de wonden: *consummatum est.*

bloed, *familia*, verwantschap. F.R. 26,15: Da nesta fryonden ende dat sibsta bloed. De naaste vrienden en de naaste verwanten.

bloedielene, *vulnus sanguineum*, bloedwonde, bloeding. J.M.F.II, 197.

bloedreina, bloedrenna. E.L.1,40. 84. Zie: blodrennand.

bloedstirtinge, *sanguinis effusio*, bloedstorting. O.17,3.

bloyen, *mansus*, gebleven. F.R.1,5: Soe is hyt bloyen to fara God al lyfachtich. Dan is het voor God geheel aangenaam gebleven.

blotlesa (blotelsa). 2.E.1,1. *nudatio*, ontblooting, doch zie: blodelsa.

blud. H.6,4. Zie: buld.

bobbaburch, *mamma*, borst. H.4,40: Alsa en vngerech kind sit an dere bobbaburch. Wanneer een kind, jonger dan 1 jaar, aan de borst ligt.

bobpa (boppa?), *super*, boven. J.M.F. II, 286.

boc, *scriptura*, *liber*, schriftuur, boek, bijbel. H.2,10.

bocad, *inscriptus*, geboekt, ingeschreven. 1.E.1,6: bockad. H.1,6: Ther ma tha helgum iewen iefta bockat hebbe. Dat men de heiligen gegeven of geboekt heeft, (d. i. om zieldiensten jaarlijks uit den intrest der som te laten lezen).

boch, *arca*, boog. F.O.L.8,1: Vnder tha boch. Bij het boogschieten.

bod, *jussum*, bevel, gebod. A.*v*.1. F.R.2,7.

boda, *nuntius*, *legatus*, bode, afgezant. H.1,16. A.1,11. 1.E.6,2.

bodda, *petitio*, verzoek, bede, last. F.R. 17,11. Zie: bylyowa.

bodden, *jus bannitum*, bevolen geregt. F.R.13,29. Zie: bodthing.

boddia, *citare*, dagvaarden, opontbieden. F.R.3,10: Dat hy ne to how boddie in synre bura andert. Dat hij hem in tegenwoordigheid zijner buren ten hove dagvaarde.

bode, *venditio*, *dies venditionis*, verkooping, verkoopdag. F.R.30,29: Eer hij den fyaerde dey fan da boden tojowt. Voor hij den vierden dag der verkooping toelaat. — 2.) *citatio*, dagvaarding. F.R.46,78.

bodel, *bona mobilia*, inboedel, boedel, roerend goed; *haereditas*, erfenis. O. 1,62. F.R.34,1.

boden, *citatus*, gedagvaard. F.R.3,8.

boden, *possessio*, *proprietas*, bezitting, eigendom. F.R.40,4: To feren op syn boden. Te voeren op zijne bezitting.

bodescip, *mercatura*, handel. H.10,17: And alle tha, ther thet bodescip a twiska driue, mith a redgeua te bonne due. En al degenen, die daar handel in drijven,

(behulpzaam zijn), met den regter in den ban te doen.

bodia, *citare*, dagvaarden, ontbieden. O.1,55. F.R.3,11.

bodiscip (bodisdscip, schrijffout?) *annuntiatio*, boodschap, bericht. H.9,1.

bodthing, *commune judicium, quo omnes adesse debent et vocantur*. Algemeene vergadering, op welke een ieder geroepen werd en verpligt was om te verschijnen. O.1,22. A.1,10.

boede, *jussum*, bevel. O.v. — 2.) *oblatum*, aanbod; *auctio*, verkoop, bod. F.R.30,25: Hwanneer da boed omcommen sint. Wanneer het bieden gedaan is.

boedeschepe, bodeschepe. J.M.F. 2,61. Zie: boetschipe en bodescip.

boefachtich, *malus*, boefachtig. F.R. 37,7.

boeghia, *habitare*, wonen. O.v: Boeghia mit hijara frionden. Met hunne vrienden wonen. J.M.F.1,3.

boerd, *asser*, plank, bord. O.11,72: Staet hi een boerd wt. Stoot hij een plank uit. — 2.) *ora, margo navis*, boord, rand, scheepsboord. F.R. 50,47: And taegh ne weer inoer boerd. En trok hem wederom binnen boord.

boernahuus, *domus civis*, burgerhuis. O.v.

boerne, *fons*, bron. J.M.F.1,3.

boert, boertlyckheit, *jocus*, boert, spot. F.R.62,12.13.

boes, *malus*, boos. O.17,6.

boesheed, boesheit, *malitia*, boosheid. F.R.56,1. O.17,6

boesme, *pectus*, boezem, borst. O.6,5.

boestigia, *nubere*, trouwen. F.R.82,10: Opdat hya ney hiare mannis daed moghen mit erem weder boestigia. **Opdat zij na haren mans dood met eere weder kunnen trouwen.**

boeth, *nuntius*, bode. J.M.F.II, 301.

boetloes, *sine poena*, **boeteloos, zonder** boete. F.R.58,9.

boetschioldich, *poenae obnoxius*, **boetschuldig, boetvallig. J.M.F.Reg.bl.13.**

boetschipe, *functio, jussio, legatio*, **boodschap, bevel, gezantschap. O.** 1,60.

boga, *habitare*, wonen, verblijven, vertoeven. O.v: Deer God mit Moijse uppa bogade. **Daar God met** Mozes op vertoefde. J.M.F.1,7.

boga, *ora (auris)*, **rand (van het oor).** F.O.L.5,28. 6,21. — 2.) **bogha**, *arcus*, boog. O.1,21.

boghen, *fraudes*, bedriegerijen. F.R. 81,14: Deer mit boghen omgeet op een kersten menscha. Die met bedriegerijen omgaat jegens een christen mensch.

bogere, *sagittarius*, boogschutter. B. 219.

bok, *lex*, wet. 1.E.3,12. — 2.) *liber*, boek. H.3,1.

boka. F.O.L.1,6. Zie: bocad.

bokinge, *inscriptio ad pios usus*, inschrijving om geestelijke diensten te doen. F.O.L.8,24. F.R.46,20. Zie: bocad en bokland.

boklond, *ager ad pios usus, registro ecclesiae inscriptus*, boekland. Land, uit wier opbrengst zieldiensten moeten geschieden en in het register der kerkelijke goederen ingeschreven. A.1,6. (Bokinge is dus de daad van inschrijving. *H. Spelmanni Archeologus*,

Bocland, *scripti auctoritate*, Folcland, *populi testimonio possidens.* — *Leye*, *Territoria*, *terra codicillaris.* Zie ook: *Sachsenspiegel*, Dresden 1553, *Etliche vrtheil der Schöpffen zu Leipsich, in principio.* — *Wiarda*, *Wörterbuch, in voce.* — Bij *Von Wicht*, *Ostfr. Landrecht*, p.35.n. *bona libellaria* genoemd, leengoed. [In Friesland kent men nog de boekmissen.])

bola, *concubinus*, boel; *concubina*, bijwijf. F.R.84,18.23: Nympt hyo een bola eer hyo 25 jeer ald is. Neemt zij een boel (boeleert zij) voor dat zij 25 jaar oud is. — Dat wyff jefta bola. Die vrouw of die boeleerster.

bolbrenga, boldbreng, boldbrenza, boltschet, *dos*, huwelijksgoed. E.L.3,24.67: Sa maki hia tha bolbrengar allike god. Dan maken zij het ten huwelijk gebrachte van dezelfde waarde. — Huful hia hir to boltschet reke wille. Hoeveel zij haar als huwelijksgoed geven wil. B.90.108.

bold, *audax*, stout. F.R.1,50: Naet to bold. Niet te stout, vermetel.

boldbreng, zie: bolbrenga.

boltschet, zie: bolbrenga.

bon, *jussum*, bevel. A.7,10. — 2.) *multa*, boete. B.51. F.O.L.4,15. — 3.) *jus*, regt. A.1,2. B.54. — 4.) *justitiarius*, geregtsdienaar. A.7,3: Sa hwer sa thi bon ena monne bitegath enere clagi. Wanneer de banner iemand wegens eene klagt aanklaagt. — Bonne, bonnere, *praeco*, banner. A.2,1. 7,24. 1.E.3,7.

bona, *homicida*, doodslager. F.O.L.8,9. B.178. A.6,5. E.L.2,2. Zie: Benethia.

bondedoge, *homicida*, doodslager. A. 6,5.

bonden, *ligatus*, gebonden. O.6,5.

bonia, *accusare aliquem de homicidio*, iemand wegens doodslag aanklagen. E.L.2,2: Ac jeff hia then riuchta bona nawt ne withath, anda boniath hine nawt wr thet epene gref. En zoo zij den regten doodslager niet kennen, en hem niet bij het opene graf van doodslag aanklagen.

bonna, idem. B.152.

bonne, zie: bon.

bonned, bonnen, *jussus*, bevolen. F.O.L.1,17. H.7,3. A.9,9.

bonner, zie: bon.

bora, *accidere*, overkomen, gebeuren. F.R.56,12: Ende op al dat quaed, dyr him oen siel ende lyff bore mey. En bij al het kwaad, dat hem aan ziel en ligchaam overkomen kan.

bord, *margo*, *ora*, boord, rand. A.7,32, zie: boerd.

boren, *natus*, geboren. F.R.5.4: Op dyn dey boren. Op dien dag geboren.

bos, *malus*, boos. F.R.56,1: In der bosa gastena selscep. In gezelschap der duivelen.

bosme, *pectus*, boezem. B.143.

bostigia, to bosta jewa, *matrimonium inire*, *in matrimonium dare*, trouwen, uithuwelijken. F.R.26,17: Dyo schel naet weer bostigie. Die zal niet weer trouwen. — O.12,15: Jef di mond da kinden to bosta jout. Zoo de voogd de kinderen uithuwelijkt. Zie: beithe dwaen (to).

bot, *iterum*, *nunc*, wederom, nu. J.M.F. 1,1: Sey my bot. Zeg mij nu.

bote, *multa*, boete. E.L.1,16. B.157.

bothe, *praedictio*, voorzegging, voorspelling. F.R.80,8: Hwa so myt towerie, myt foergiffnisse, myt bothem, myt wytgien ende myt onlawa omgeet. Wie met tooverij, met voorgevingen, met waarzeggen en met ongeloof omgaat. (*Theutonista*, boete, *devinatio*. Zie: buete.)

botterschoete, *decima butyri*, boterschatting. Ch.I, 349. J.M.F.II, 303.

botthe, *nummus quidam*, botje (*f* 0,02[5]). J.M.F.II, 326.

bottringa, *expiatio*, voldoening. J.M.F. Reg.bl.3.

botzin, *nummus quidam*, botje (*f* 0,02[5]). Gysb. Jac.2,4. Zie: betsca.

bowa, *aedificare*, bouwen; *habitare*, wonen. O.12,16: Da hella bowa mit ta dijvel. Met den duivel in de hel wonen.

brakand, *novalis* (*ager*), braakliggend, onbebouwd (land). J.M.F.12, Supl.: Ende hit buta oen brakande owere leith. En het buiten aan den onbebouwden oever ligt.

brad, braed, *panis*, brood. 1.E.*v*. F.R.45,11. — 2.) *aviditas*, begeerlijkheid. F.R.43,3. Zie: foerreden.

braedghensen, *victum mendicantes*, broodbidders. J.M.F.5,11. 6,13.

braeditane, *familiares*, *domestici*, huisbedienden. Ch.I, 535: Toe waryaen voir syn braeditane lyode. Voor zijne huisbedienden (zijn brood etenden) in te staan.

brande, *ensis*, zwaard. O.4,24: Mit barnenda brande ende mit gliander coele. Met uitgetrokken zwaard en met gloeijende kolen. (Zie: bronde en barnande, waar ik het door »brandhout" heb vertaald; men oordeele zelf wat juist is.)

branga, *portare*, brengen. A.2,20.

braspenninck, *moneta quaedam*, 10 duiten (*f* 0,06[5]) Ch.I, 603.

braste, briast, briest, burst, *pectus*, borst. E.L.1,39. 1.E.5,14. 2.E. 1,14. F.O.L.5,27.

brec, *bracca*, broek. E.L.1,89: Hvasa otherem offsplit thet hameden iefthа brec. Wie den anderen het hemd of de broek afscheurt.

breca, breka, *deficere*, ontbreken. O.*v*: Als di setma brect. Zoo de wet ontbreekt (zwijgt). O.1,21. F.R.13,17. B.3.

breck, *multa*, boete, breuk. F.R.1,28.

brecheftich, *poenae debitor*, *poenae obnoxius*, boetvallig. Ch.I, 462.

brecma, *multa*, boete. B.15. H.10,23.

bred, *laesus*, bezeerd. F.O.L.5,6: Thet age bred and thet hlid stiuat. Het oog bezeerd en het ooglid stijf geworden.

bred, *latus*, breed. E.L.3,75. — 2.) *amplus*, breed. Bredra, *amplior*, *superior*. B.140: A bredera warf. Aan het hooger geregt.

breda, *frigere*, braden. A.*v*.1.

bredhus, *domus sponsae*, bruidshuis. F.O.L.6,25.

bredra, zie: bred, *latus*.

breeck, *vitium*, gebrek. F.R.84,8.

breef, *scriptura*, *scripta probatio*, bewijs in geschrifte. F.R.3,2: Ende hiara breef mey to bywisen hiara spreeck. En hun schriftelijk bewijs om hunne aanspraak mede te bewijzen.

breeth, *apparet*, geblijkt. J.M.F.II, 327.

bref, *littera*, brief; *lex*, wet. B.9.

bregge, *pons*, brug. A.7,17.

breia, *projicere*, uitwerpen. B.106: And breit hiu inur dura and invr dreppel. En werpt haar buiten de deur en over den drempel.

breia, *fluere*, *eluere*, vloeijen, wateren (van het oog). H.8,9: Jeftha hit breit. Of het (oog) watert. 1.E.4,5. bereit. A.3,4. brit, *eluit*, watert.

breid, breyde, *sponsa*, bruid. O.1.10. H.4,39. F.O.L.4,6.

breijdelike, *ut sponsa*, als bruid. O. 8,22: Ende hio breijdelike sine besma opstoed. En zij als bruid zijn bedsteed beklom. J.M.F.7,50: Ende hio bredelike sine bedselma wrstoep.

breidgome, *sponsus*, bruidegom. H. 10,11.

breidhus, *domus sponsae*, huis van de bruid. H.5,6.

breidstole, breitbonke, *thalamus*, bruidstoel. 1.E.5,21. 2.E.1,18. H. 4,39.

breyn, breyne, *cerebrum*, hersenen, brein. Ch.I, 98.

breyncloue, *margo cranii*, *cranium*, naad van de hersenpan, de hersenpan. E.L.1,16. 1.E.4,2. Zie: bli.

breincoppe, *cranium*, hersenpan. F.O.L.5,1.

breindulg, *laesio cerebri*, wonde aan de hersenen. O.11,9.

breynhunden, zie: breynwonde. Ch.I, 335.

breijnpanna, breinponne, *cranium*, hersenpan. O.11,9. 1.E.4,4. F.O.L.5,1.

breinsiama, breynsiama, *liquor*, *qui laesione cranii ex vulnere fluit*. Het vocht, dat door de beleediging van de hersenpan uit de wonde vloeit. E.L.1,12. B.210. 211; breynsima.

breynwonde, *vulnus cranii vel cerebri*, hersenwonde. F.R.58,41.

breit, *projicit*, werpt uit, (bruit). B.106.

breitbonke, zie: breitstole.

breka, zie: breca, — E.L.2,12: breketh, *deficit*, ontbreekt.

breka, *delinquere*, verbeuren. E.L.1,57. O.12,12: tobritsen, verbeurd. Zie: britsen.

brekande, *maleficium*, misdaad, overtreding. H.4,42: Tha warth er alle brekanden to boden ebern. Toen werden alle overtredingen ter afkoop gebracht.

breken, *fractus*, gebroken. A.5,5.

brensza, *ferre*, brengen. B.84.

bresen, *difractus*, *diruptus*, gebroken. E.L.3,10: Bresena dikar. Ingebroken dijken.

brescredene, breskerdene, breskredene. bresskedene, *incisura supercilii*, wenkbrauwsnijding, bezeering. Ch.I,113. J.M.F,II,237. F.O.L. 5,6. A.3,2. H.8,5: brieskerdene.

bresze, *multa*, boete. B.54: buta bresze and buta fretha. Buiten breuk (boete) en buiten vrede.

breszie, *fractura*, breuk. H.6,9.

breszen, bretzen, brezen, britzen, *fractus*, gebroken. H.6,10. 1.E.5,20. F.O.L.4,3. E.L.1,11. — 2.) *fracturae*, breuken. F.R.17,5. B.28.

briasechte, 2.E.*v*. zie: beylle. Thet thu alla thina litona alsa behalde tuise il and sward, fon farendum and fon fretma, fon beyllum and fon briasechtum and fon ra lerha fallanda ewele. Opdat gij alle uwe leden tusschen de

hiel en den nek vrijhoude van pest, en verzweering, van etterbuilen en van borstziekten en van de lichte vallende ziekte.

briast, zie: braste.

brida; *vexare*, *tribulare*, hinderen, plagen. A.2,4: Ac jef hiri brother tha fletieua brida wili and tiona. En zoo haar broeder den uitzet hinderen wil en tot zich trekken.

brieskerdene, zie: brescredene.

briest, zie: braste.

brieuwe, *epistola*, brief. J.M.F.4,7.

bringa, *afferre*, brengen. F.R.13,30.

brinponna, *cranium*, hersenpan. A.3,2.

bryouth, *coctura*, kooksel, brouwsel. Ch.I,540: En bryouth byers. Een brouwsel bier.

brit, A.3,6. zie: breia.

britsen, *fractus*, gebroken; *delictus*, verbeurd. O.12,11.

brocgerdel, *corrigia braccarum*, *cingulum braccarum*, broeksband. B.65. 1.E.5,20.

broderlicheit, *fraternitas*, broederlijke verwantschap. F.R.49,3.

brond, *ustio*, brand. E.L.3,33. B.75.

bronde, *fax*, brandhout. H.3,4. Zie: brande.

bronddolich, bronddolch, *vulnus ustione factum*, brandwonde. E.L.1,10. H.8,17.

brondrad, *rubidus*, vuurrood. H.9,2: Fon brondrada golda. Van vuurrood goud.

brotherdel, *portio fraterna*, broederlijk deel. H.4,45.

browia, (prowia?) *probare*, bewijzen. F.R.15,79.

bruca, brucka, *uti*, gebruiken. H.1,17. O.1,30.

brudden, *strictus*, uitgetogen. 1.E.6,2: Mith bruddene suerde. Met uitgetogen zwaard. — A.7,1: brudena.

brukinghe, *usus*, gebruik. F.R.36,6.

brun, *fuscus*, bruin. A.7,8.

brust, *pectus*, borst. E.L.1,38. F.O.L. 5,27.

buc, buk, *venter*, buik. H.4,6: Uppa ne buc etreden. Op den buik getreden.

bucket, zie: buecket.

buclamethe, buclemethe, *debilitatio ventris*, buikverlamming. E.L.1,32. H.4,3.

buckueste, bucfest, *ad certos annos puer*, manbaar; *ad maturitatem*, tot manbaarheid. F.R.47,11. F.O.L.7,6.

budele, *pera*, buidel, zak. O.6,2.

beucket, bucket, F.R.46,20. zie: boka.

buert, *jocus*, boert, spot. F.R.58,38.

beute, *conjuratio*, bezweering. F.R.80,5: Ende aeck dat ma naet lyowe, dat tet dij menscha selff, mit da wirden, da buete dwe, mer dat hij da wirden spreckt, ende God da bueten deth. En ook dat men niet moet gelooven, dat de mensch zelf, door de woorden, de bezweering doet, maar, dat hij de woorden spreekt en God de bezweering doet. Zie: bothe, bete. (In het charter van Philips den Goede van 14 Augustus 1459. artt. 2 en 3 wordt het botter genoemd: *Van den Botters en Tigerincxs*).

bueth, *poena*, boete. F.R.1,29. 2,28.

buetloes, *sine poena*, boeteloos. F.R. 1,29.

buirblicand, *vicinis cognitus*, buurkundig, in de buurt bekend. O.1,70.

bukwnde, *vulnus ventris*, buikwonde. 1.E.4,15. A.3,10.

bulderslec, *contusio*, builslag. H.4,19.

bulde, buld, *moneta quaedam*, zekere munt (waarde niet bekend). F.O.L.6,5: Tua buldscill. Twee buldschellingen. H.6,9.

bunden, *ligatus*, gebonden. B.104. E.L.3,61.

bunke, *os*, *pes*, been, bonk, voet. E.L.1,11.

buppa, *super*, boven. F.R.1,17. E.L. 3,92.

bur, buur, *vicinus*, buur. H.2,24. — 2.) *civis*, burger. J.M.F.12,12.14. F.R.3,10.

buraldermon, *judex vici*, buurregter. F.O.L.I, 43.

burar, *vicus*, *vicinitas*, buurt, buurtschap. B.19: Alrecke burar biskiffe sine eyne rediewa. Ieder buurtschap stelle zijn eigen regter aan. B.42.138.

burch, zie: burge.

burcher, *civis*, burger. O.*v.* Da se da burich wonnen, dae weren se burcheren toe Roeme. Toen zij de stad wonnen, toen waren zij burgers van Rome.

burchscip, zie: burgscip.

burcuth, buurkund, buurkuud, *vicinis notus*, buurkundig. B.155. O.4,18. F.R.13,22.

burga, burgia, *oppignorare*, *spondere*, borgen, borgstellen, beloven. F.R. 15,39. O.1,45.

burge, burch, *arx*, burcht, kasteel. H.3,4. B.159. — 2.) *agger*, dijk. F.O.L.1,16. Zie: aburch. — 3.) *cautio*, borg. O.1,43.

burgscip, burchscip, burgtocht, *fidejussio*, borgschap, borgtocht. F.R. 27,10. 42,5.7.

burich, *civitas*, *arx*, stad, kasteel, burcht. O.*v.*

buringe, *vicus*, buurt, gebuurte. J.M.F. II, 288.

burmel, *convivium vicinorum*, buurmaaltijd (bij huwelijksplechtigheden). F.O.L. 4,3.

burna, *fons*, bron. O.*v.* 1,Supl.

burna, *ebullire*, opwellen. A.7,9.

burscipe, buirschip, buurschip, *vicinia*, buurtschap. 2.E.4,37. O.1, 43.74.

burst, *pectus*, borst. Ch.I, 101. O. 11,27. (J.M.F.II,207: bursten, lees: burst en.)

bursten, *diruptus*, gebarsten. F.O.L. 5,22.

buta, butha, *sine*, zonder. H.1,4: Buta asega ledene. Zonder geleide van den regter. B.54. — 2.) *extra*, buiten. B.88. — 3.) *exepto*, behalve. H.1,17: Butha dathe. Behalve doodslag. — 4.) *sed*, maar. A.7,21: Buta thet. Maar dit. A.8,1.

buta (bura?) *vicus*, buurt. F.O.L.5,42. Zie: H.4,20: Bura warfte. Buurgeregt.

butere, buthere, *butyrum*, boter. 2.E. 4,4. E.L.3,4. O.7: buterschot, boterschatting.

buur, zie: bur.

buurkund, zie: burcuth.

buwa, *aedificare*, bouwen. A.9,3. Buvde, *aedificabant*, bouwden.

buwnge, *aedificatio*, bouwing. A.9,3.

bwck, *venter*, buik. O.10,8.

C.

caend, *probatus*, bewezen, erkend. F.R. 10,4: Eer hit noeglick caend is. Voor dat het voldoende bewezen is. (met regt).

caepland, *praedia emta*, *non hereditaria*, aangekocht land. O.3,6. zie: kaplond.

calde yrsen, *instrumentum chirurgicale*, heelkundig instrument. J.M.F.II,218: Hwerso en man dolghet werth, and hi thet calde yrsen an him dreith (II, 190: dregheth). Wanneer iemand gewond wordt en hij het koude ijzer bij zich draagt.

calenda, *districtus ecclesiasticus*, geestelijk district. Ch.I, 344. (*Ducange:* kalenda, *congregatio piae societatis.* — *Wachter:* kaland, *societas*, *synodus*, *conventus societatis*, *domus*, *aedificium societatis.*)

campa, *pugil*, strijder, kamper. A.1,8. — 2). *pugna*, strijd. Nenne campa leda. Geen strijd voeren.

campschielde, *pugna*, *duellum*, kampstrijd. O.3,15.

canna, *noscere*, *scire*, weten. F.R.11,7.

canonick, *canonicus*, kanunnik. F.R. 11,5.

cap, *emtio*, koop. E.L.3,1. H.2,4.

capellapaep, *sacellanus*, kapellepriester, kapellaan. O.8,3.

capenscip, *mercatura*, koophandel, handel. F.R.12,20.

capia, *emere*, koopen. H.1,7. F.R.20,16: capien, *emens*, koopende.

caphsa, *capsa*, kistje. H.10,20.

caplond, H.1,6. zie: caeplond, kaplond.

capmon, *mercator*, koopman. (meerv. capmen.) H.1,9.

cappa, *capitium*, *cucullus*, kap, hoofddeksel. Ch.I, 603.

carda, *exitia*, *scopus*, kaarde, borstel, schuijer. F.O.L.6,4.

case, *pugna*, strijd. B.46: Jof tha fiund thenna aenge case makiath. Zoo de vijanden dan eenen strijd beginnen.

cathene. *catena*, keten, boei. J.M.F.1,3: Mit geldene cathenem. Met gouden ketenen.

chrimlawey, *cornua bovis*, het geweide (de horens) van eene koe of ander dier. F.O.L.6,12: Vmbe thene chrimlawey ther kw binimen. Wegens het geweide (de horens) aan de koe ontnomen.

claed, *vestis*, kleed. O.1,64. F.O.L.5,26: Buta clanum. Buiten de kleederen.

claegh, *accusatio*, aanklachte. F.R.1,27.

claeghwroginghe, zie: claegh. F.R.13,46. Klachte (wegens bezeeringen).

claeglick, *dolens*, klagende. F.R.13,47: claeglick wrogia, wegens bezeeringen aanklagte doen.

claesterferd, zie: clasterferd.

claesterfrouwen, *religiosae*, nonnen. F.R.37,14.

clagi, *accusatio*, beschuldiging. F.O.L. I, 26.

clay, *argilla*, leem, klei. E.L.1,77. 2.E.1,25.

claicloes, *sine vitiis*, klakkeloos. Ch.I, 496.

clam, *accusatio*, beschuldiging. J.M.F. II, 273.

clan, zie: climna.

claria, *explicare*, ophelderen, uitleggen, verklaren. F.R.8,1: So fregie dij sitter, dat me 't him clarie. Dan vraagt de aangeklaagde, dat men het hem opheldere.

clasterferd, *introitus, in viam monasticam*, kloostergang. J.M.F.12,16: Jef dat eerwe wrbrocht is mit clasterferd iefta mit kaepe. Zoo het erf doorgebracht is met kloostergang (vrede?) of door koop (door in het klooster te gaan). O.12,15.

clath, *vestis*, kleed; (meervoud: clathar, clathwer, clanum.) E.L. 1,10. H.4,16. B.67. 2.E.1,26. F.O.L. 5,26. O.11,66. Zie: claed.

clau, claw, *rastrum*, hark. F.R.20,3. O.9,5. Ende syn claw falt. En zijne hark valt. — Da syn clawa oen der eerde foel. Toen zijne hark op de aarde viel (toen hij zijn land [in het voorjaar] begon te bewerken). Zie: crawel. F.R.20.2.

clecht, *vestis*, kleed. F.O.L.6,18: Thria clecht thruchesnithen. Drie kleedingstukken doorgesneden.

cleem, *dissensio*, verschil, twist. Ch.I, 240: Hwaso maket aen cleem twem iggen bytwischa. Wie tusschen twee partijen twist stookt. J.M.F.II, 298. zie: clam.

cleft, *districtus*, kluft. F.O.L.8,18. H. 10,24.

cleggia, *dolere*, klagen. F.R.58,12.

clen, *exiguus, parvus*, klein. O.12,13.

clene seke, (clemeseke?) *discordia*, twistzaak. F.O.L.8,3.

cleppa, *tinnire, tintinnare*, kleppen; klinken, luiden. Ch.I,102.599: Als er clocka clept wert. Als de klok geluid wordt (geklept wordt).

cleppa, (togara) *coïre*, zich vleeschelijk vereenigen. O.12,26: Hweerso een man ende een frowe dwaet to gara cleppen. Wanneer een man en eene vrouw vleeschelijke gemeenschap hebben. J.M.F.12,24. — toegaedere cleppa. F.O.L.I,52: En omfo jeftha thet ma hia cleppe and kesse. Eene omhelzing, of dat men zich vleeschelijk met haar vereenige en kusse.

clepschilde, zie: clippaschylda.

clesie, cliszie, *dies* 25 *Martis*. 25 Maart. Maria boodschap. O.1,32. J.M.F.2,34. (Hoogd: *Kleibeltag*.)

cletsia, *pugio*, dolk, klis, kris. A.5,16.

clinga, *fibula*, haak. E.L.1,3. — slinga. 1.E.5,3.

climna, clinna, *sonare, tintinnare*, klinken, luiden. 1.E.2,1. H.2,1. O.3,9. J.M.F.13: Manich clocke deer scheen clan. Menige klok die schoon luidde (klonk).

clippa, *sonare*, klinken. O.11,9: Dat me 't mochte hera clippa in een lewijn. Dat men het in een bekken konde hooren klinken.

clippaschylda, clipscelde, clipskilde, clepscelde, *censio*, belasting. F.R.50,48. H.1,7. A.1,7. F.O.L. 7,1. 1.E.1,7. (te betalen met zuiver en gewichthoudend geld.)

cliszie, zie: clesie.

cliwa, *florescere, firmum sive fortem fieri*, beklijven. J.M.F.1,3: Sont Rome

cliwa bygunde. Sedert Rome begon op te komen (te beklijven).

clocke, *tintinnabulum*, klok. O.8,22. clockaklin, klokgeluid. F.R.59,18.

clocla, (cnocla?) *articulus*, knokkel. Ch.I, 99. zie: cnocle.

clompa, *cespes*, zode, turf. Ch.I, 517. Hundert clompa eedis. Honderd turven.

clowa, *districtus*, klaauw, kluft. H. 10,24.

cnocle, knocle, *articulus*, knokkel. B.186. Ch.I, 99.

coele, *caulis*, *carbo*, kool. O.4,24.

coern, corn, *fromentum*, koorn. O. 1,71. 1.E.3,8.

colc, colek, colk, *recessus oculorum*, oogholte; *foramen*, gat, kolk. H.4,1. B.190. E.L.1,23.

coleg, *urens*, brandend. B.147: Colege crocha. Kolenpot.

comma, *venire*, komen. O.*v*. F.R.20,6. 63,1.

commen, *adventus*, gekomen. F.R.7,3.

comnt, *venit*, komt. F.R.2,14. comnpt. F.R.5,5.

comp, *pugna*, strijd. B.73,74.

compania, *societas*, gemeente. J.M.F. II, 313.

compthing, *judicium circa perduellium*, strijdgeregt. 2.E.4,28.

comskelde, zie: campschielde. 1.E.1,15.

condich, *notus*, bekend. O.12,21: Condich dwaen. Kond doen.

confusinge, confuus, *damnum*, *detrimentum*, schade, nadeel. F.R.63,1: Ende aldeermey schade deth, ende graet confusinghe aldeer fan haet. En daardoor schade doet en groot nadeel daarvan heeft. — Ende dat confuus wirderia wil. En het nadeel waardeeren wil.

conuent, *conventus*, *monasterium*, klooster. F.R.15,19. Conweynt. F.R. 85,1.

conuers, *conversus*, convers, kloosterling. F.R.74,2.

cop, *caput*, hoofd. E.L.1,12.

cop, *poculum*, beker. O.11,65: Halt hi dine cop ende suingt hi mit ta bier. Houdt hij den beker en werpt hij met het bier.

coppesrend, *laesio capitis*, hoofdscheuring, beleediging. 1.E.5,1.

copscelde, (compscelde?) H.1,15. Bij A.1,15 heeft men: mith compe. Zie: campschielde.

corbita, *panis sacratus*, gewijd brood. H.2,10. O.4,10. 1.E.2.10.

corn, zie: coern.

corporale, doek, waarop de hostie op het altaar gelegd wordt. O.7.

cos, *osculum*, kus. J.M.F.12 *in fine*: And thine cos capia and ta soena winna. En den (vrede) kus koopen en den zoen winnen. Zie: Kos. O.11. Supl.3.

coste, *impensa*, onkosten. B.154: Mith coste and mith compe. Met onkosten en met den strijd. Ch.I, 346.

cothe, *maxilla*, kaak. Ch.I, 98: Soo thio were tilled fan da cothem (J.M.F.II, 199 heeft: tilled fan da tothum). Zoo de lip weggenomen is van de kaak (van de tanden).

craftegha, *confirmare*, bekrachtigen. Ch.I, 334: To crafteghane. Te bekrachtigen.

cramer, *mercator*, koopman, kramer. J.M.F.10,13.

craulcruum, crawelcrumb, cra-

welkrum, *curvatura manus ad positionem scabendi*, krom, in de rigting om te krabben gekromd. E.L.1,35. 1.E.5,9. . O.11,38. F.O.L.5,24.

crawel, *harpago, rastrum*, hark. F.R. 20,2. Zie: claw. O.9,5.

creft, *valor*, kracht. O.12,16. F.R. 22,19.

creftigia, *confirmare*, bevestigen, bekrachtigen. F.R.III, 14. O.16,24. Zie: craftegha.

Creklonde, *Graecia*, Griekenland. A.*v*.1.

cresma, zie: crisma.

crestilic, christelijk. F.O.L.*v*.1.

cryga, crygia, *obtinere*, verkrijgen. F.R.15,42. 47,5: Deer hij da natuerlike kynden bij crijn haet. Daar hij de natuurlijke kinderen bij verwekt heeft.

crioce, criose, *crux*, kruis. A.*v*.1. 7,9.

crisma, crisema, cresma, *chrisma*, zalving, H. olie. F.R.81,23. H.3,1. B.B.18. 2.E.3,18.

cristenede, *christianitas*, christenheid. H.3,1. O.*v*. F.R.28,3. Crystenheet.

cristen dwaen, *baptisare*, doopen. O.8,3.

cristenga, *baptisma*, doop. F.O.L.4,32.

cristesmoerne, *festum christi nativitatis*, kersmorgen, kerstijd. O.1,22. 8,4. F.R.5,2: Crystyd.

cristma, *baptisare*, doopen. F.O.L. 4,27: To cristmane. Te doopen.

crywse, *crux*, kruis. F.R.56,12.

crywsgad, *crucifixus*, gekruist, kruisdragend. F.R.20,8.

crocha, *carbonaria*, kolenpot. B.146. E.L.1,71.

cronkbedde, *lectus mortalis*, doodbed, ziekbed, krankbed. E.L.3,57.

cronige, *impedimentum*, beletsel, bekreuning. F.R.36,6: Sonder claegh ende cronigen. Zonder klachte en bekommeringen.

crumb, *curvus*, krom. A.3,20.

cu, *vacca*, koe. 1.E.3,8. H.8,22.

Cufor (Cuforde?) Koevorden. 1.E.1,9.

cuncta, *muliebria*, vrouwelijkheid. J.M.F.II, 212. 239. Zie: kunthe.

cunna, *posse*, kunnen. 1.E.1,6.

curuen, *insectus*, gekorven. B.199: And him werthe sina sina curuen. En hem worden zijne spieren gekorven.

custer, *aedititimus*, koster. O.8,9.

cuth, *notus*, bekend, kond. 2.E.2,12. B.B.12: Cuth and witlike. Kond en kennelijk.

D.

da, *tunc*, toen. O.*v*: Da spreck di koningh. Toen sprak de koning.

da, *illum*, dien. F.R.49,1: Dij geet op to da. Die gaat op tot dien.

dach, *attamen*, toch, evenwel. Ch.I, 119.

dad, *mors*, dood. Dade, *mortuus*, doode. E.L.1,74. F.R.43,2: Dayeth hi thene dach. Sterft hij dan evenwel.

daddel, *homicidium*, doodslag. E.L.2,1. B.47.68: Fald hit to dadele, thet hus thera liuda. Geschiedt er doodslag, het huis aan het volk. — B.40: Hit se deda ioftha dadel. Hetzij

daden of doodslag. P.d.Ms: *doetslachte.*
daddolg, *vulnus lethale*, doodwonde. A. 3,21.
dade, *actio*, handeling. F.R.1,21: Mitterdada, metterdaad.
dadele, dadle. H.7,1. E.L.2. 2.E.2,13. Zie: daddel.
dadelik, *verus*, wezenlijk. O.12,13: Also dede hijt mit dadelika gome. Alzoo deed het met wezenlijke vreugde.
dadslachte, *homicidium*, doodslag. E.L.2.
dadsvima, *defectio animae*, doodzwijm. B.204.
dae, *dum*, *quando*, *quum*, wanneer. O.v: Dae God sijn folck dae nede joe. Toen God zijn volk de genade gaf.
daed, *mors*, dood. O.*v.*
daedban, *multa mortuaria*, boete wegens doodslag. F.R.53,3.
daedbante, *homicidium*, doodslag. O. 4,10. 9,2. O.4,9: banthern.
daeddel, daeddeller, daedslachte. *homicidium*, doodslag. F.R.2,28. O.4,8. Zie: daddel, dadele.
daef, daff, *surdus*, doof. F.R.2,4. E.L.1,22.
daegen, *concilia*, *judicia*, vergaderingen, dagvaarten. Ch.I, 545: Jef ma daegen schoelde halda. Wanneer men dagvaarten zoude houden.
daegha, daga, *valere*, deugen, goed zijn. F.R.6,4. 47,1: So daged hya naet. Dan deugen zij niet.
daeghen, *oporteren* behooren. F.R.1,34: Dij daegh to spreckken. Die behoort te spreken.
daejeen, daejen, *ille*, de geene. F.R. 1,14. O.1,14.
daem, doem, dom, *agger*, dam, dijk, tusschenruimte. 2.E.1,1. E.L. 1,14.
daeth, *occidit*, doodt. J.M.F.11,3.
daff. Zie: daef.
dahuile *interea*, terwijl, intusschen. E.L.3,44: Tha tid nawt offkirta, ther hi dahuile wrsumath. Den tijd niet afkorten, dien hij intusschen verzuimt.
daia, dayaye, *permittere*, dulden; *attrectare*, doen, toelaten. O.4,8: Nen meer onbringh daia. Geen meerder bewijs toelaten. O.8,5.6. F.R. 38,4. F.O.L.4,35. 36. 6,1. — Willeth yemma moninghe dayaye. Wilt gij gehoor geven aan de aanmaning. J.M.F.II, 299.
daia, daya, *mori*, sterven. Ch.I, 119. J.M.F.II, 257: Dayeth hi thene dach alder on. Sterft hij dan evenwel daaraan. — J.M.F.17: Ther thine marteldom daythe toe Dockum. Die te Dokkum den marteldood stierf.
dayenum, *illis*, aan diegenen. F.R. 50,19.
dal lidza, (to) *seponere*, nederleggen, ter zijde stellen. F.R.50,41: And leyd ma hit to dal. En lag men het ter zijde.
dale, (dadle?) *homicidium*, doodslag. 2.E.2,5.12.
dam, *agger*, dijk, dam, tusschenruimte. F.R.79,3.
dam, *illi*, dien. F.R.12,24: Dam is 't byhaeglyck. Dien is het welgevallig. To dam. Tot dien. F.R.49,1.
dan, *datus*, gegeven. H.9,2.
dan, *factus*, gedaan. F.O.L.7,14.
dan, *quam*, als. F.R.21,26. — 2): *tunc*, dan, alsdan. O.12,11. F.R.21,7.

dana, *inde*, van daar. O.13,11: So aeg hi to gaen dana. Dan moet hij van daar gaan. O.1,59.

danne, *lustrum*, leger van een dier. Ch.I, 115. J.M.F.II, 242: Jefta als ma hine slayth in sinne danne. Of zoo men hem (den hond) in zijne legerstede slaat.

darth, *ibi*, aldaar. F.O.L.8,15: Sa se dart kom. Zoo zij aldaar kwam.

dath, *mors*, dood. H.2,1: dathe, *mortuus*, doode. E.L.1,59. J.M.F.15.

dathe, *homicidium*, doodslag. A.2,8.

dathsuima, dathswime, *defectio animae*, doodzwijm. E.L.1,74. 1.E.2,1.

daua, dawa, *surdum fieri*, doofworden. A.3,5. Ch.I, 110.

dawe, *ros*, daauw. A.7,9. Mit ena blodiga dawe bifangen. Met een bloederigen daauw overtogen.

daweddusingha, *aurium tinnitus*, het suizen van de ooren. J.M.F.II, 225. Ch.I, 109.

dawense, *surditas*, doofheid. Ch.I, 110.

dec, dech, *attamen*, *ergo*, evenwel, toch, dierhalve. F.O.L.7,13. J.M.F. 2,32.

decht, *facit*, doet. F.O.L.2,20: Zie: dua.

ded, *id*, dat. F.O.L.1,5; 2,7.

dede, *dabat*, gaf. J.M.F.12,1: Deer hy dede binna Bordeus. Die hij te Bordeaux gaf.

dedede, dedeth, *juramentum familiae*, volkseed, vriedeneed. O.3,5. H.1,5. A.2,4. F.O.L.2,4.5. J.M.F.8,8. — 2.) *juramentum probationis*, bewijs-eed. 2.E.1,5. P.d.Ms: *dat is*, *de waarachtig sijn*, *dat is de tuycbaar sint; eden de unberuchtiget sünd.*

dedir, *actor*, dader. O.12,27.

dedlade, dedlatha, deedlada, *juramentum probationis*, bewijs-eed. O. 9,2. F.O.L.4,22.

deededd, zie: dedede.

deeckma, dekema, *decima*, tiende. O.2,4. 8,3. J.M.F.II, 273.

deel, *divisio*, verdeeling. J.M.F.2,34.

deel, *judicium*, *jurisdictio*, geregt, regtspraak. F.R.3,14.

deeld, *judicatus*, *divisus*, geoordeeld. O.*v.*

deelnyminghe, *participatio*, deelneming. F.R.60,3: deelnymer, *particeps*, deelnemer.

deelscip, deelschip, *partitio*, deeling. O.4.16. F.R.57,4.

deen, *factus*, gedaan. F.R.70,7. O.11,8. Professien haet deen. Professie heeft gedaan.

deen, *datus*, gegeven. F.R.39,5: Een pand leend off deen. Een pand geleend of gegeven.

deen haed, *egit*, gehandeld heeft. F.R. 2,7.

deenthe, *status*, hoedanigheid. F.R. 65,4: Ney da graetheyt der deda ende deenthe disjenis, deer byhludiget is. Na de grootheid der daad en den stand van dengene, die belasterd is.

deer, *qui*, *quae*, *quod*, dat, hetwelk. F.R.1,1: Deer onnette is. Dat onnut is. — 2.) *ibi*, daar. F.R.7,5: Ney du jeld, deer deer geet. Volgens het geld, dat daar gangbaar is.

deerefter, *postea*, daarna. F.R.2,25: Da mey ma deerefter naet leckia. Die mag men daarna niet laken (wraken).

deerney, idem. O.*v.*

deerintuisscha, *interea*, ondertusschen, intusschen. O.1,5.

deerom, *ideo*, daarom. O.*v*.

deertobuppa, *insuper*, daarenboven. F.R.5,2.

deerwe, *noxius*, schadelijk. O.7: Alle deerwe soen wrbanne ick. Alle schadelijke verzoeningen verbied ik. O. 10,18.

dega, *prodesse*, voordeelig zijn. H.3,1: Ther bethe tha liwe and there sele dege. Die beide aan het ligchaam en aan de ziel voordeelig zijn.

deger, *exacte*, *stricte*, terdege, zeer goed. Ch.I, 532: Ende wy dit breef deger myt vs mena riucht foerstonden. En wij dien brief met ons gemeenschappelijk regt naauwkeurig vergeleken.

degh, *attamen*, evenwel, toch. J.M.F. 12,13.

degma, dekama, dekma, *decima*, tiende. A.1,9. F.O.L.3,4.

dey, *dies*, dag. E.L.1,16. Deigar, degghen, deggen, dega, *dies*, dagen. F.R.2,31. A.*v*.1. 2,13. F.R.5.2.

deya, *permittere*, *tolerare*, dulden, verdragen, toelaten. F.O.L.4,1: Than hi age to deyane sineth ieftha en ontiuch. Dan hij den zeend of een tegenbewijs behoeft te dulden.

deya, *interficere*, dooden. O.1.Supl.: Dat ma iemna deye. Dat men u doodt.

deyferd, *iter unius diei*, een dagreis. F.R.3,14: Een off twa deyferd. Een of twee dagreizen.

deikisflod, *aestus quotidianus*, dagelijksche vloed. F.O.L.3,5.

deylinghet, *judicatus*, geoordeeld, gevonnisd. F.R.2,6.

deyt, *populus*, volk. Ch.I, 609: So schilla hya yens da Godis deydeytinge. Dan zullen zij Gods volk in regten aanspreken.

deytinge, zie: deyt.

deijtingh, *citatio*, *legitima temporis dilatio*, dagvaarding, uitstel om in regten te verschijnen. O.1,50: So is di riuchte deijtingh tijen monaden. Dan is het wettig uitstel tien maanden. 1.E.2,1. F.O.L.2,1.

deywirch, *labor unius diei*, dagwerk, wat in een dag gewerkt wordt. Ch.I, 435: Twa deywirch edis. Twee dagwerken turf.

dekema. J.M.F.II, 273. Zie: deeckma.

del, *dividit*, deelt. F.O.L.8,14: Tha del ma. Die deelt men.

del, *judicium*, *districtus*, geregt, district. O.1,1. — 2.) *pars* deel. B.88.

del, *infra*, neder. F.R.50,19. 44,15: Ner op ner del. Noch op noch neder.

dela, *judicare*, wijzen. A.1,3. F.R.18,1: Da seeck dela. De zaak wijzen, beslissen. — F.R.1,45: Domen to delen. Vonnissen te vellen.

dela, *fodere*, graven, delven, spitten. E.L.1,77: Anda olther satha jeftha clay delt. En aldaar zoden of leem spit (delft).

delbitin, *inferius morsus*, naar beneden gescheurd, gebeten. F.O·L.I, 8. Zie: dele.

delden, *dividebant*, deelden. H.3,3.

dele, *infra*, neder, naar beneden, inwaarts. A.4,17: Heth hit dele biten to tha midrede. Is het inwaarts gescheurd tot op het middenrif. — B.159: To dele ne leith. Niet ter neder legt (niet omverre werpt).

deled, *divisus*, gedeeld. E.L.3,11.

delefal, *lapsus in terram*, aardval, het nedervallen. E.L.1.8. 1.E.1,1. B.206. Delefel.

delgong, *linea descendens*, nederdalende lijn. F.R.50,19: Dit is dy riuchte delgong dis bames. Dit is de wettige nederdalende lijn van dezen (geslachts)boom.

delua, *fodere*, delven, graven. B.60.

dema, *judicare*, vonnissen, doemen. 1.E.1,3.

demith, *mensura agri*, deimat, (400 □ rijnlandsche roeden). B.114.

den, denna, *tunc*, dan. F.O.L.1,9.17.

den, eden, geden, *factus*, gedaan. F.O.L.1,17. A.1,16. H.1,17. E.L.1,21. 29: Is hit inna drame den. Is het in een gezelschap gedaan. — F.R. 22,2: Dat nemmen syn dena deda ondwaen mey. Dat niemand zijne gedane daden vernietigen kan.

den, *tenuis*, dun. F.O.L.I, 9: Kortra and crumbra ieftha denra. Korter en krommer of dunner.

dendeschyp, *navis quaedam*, zeker soort van schip (tentschip), schip met een roef. Ch.I, 659.

dene, *infra*, neder. O.1,27: Ende dijoe kw da klewen dene deth. En de koe de klaauwen nederlegt.

denged, zie: donged.

denerwys, *etiam*, ook, insgelijks. Zie: deuerwijs. B.B.6, 2.E.3,6.

denicheed, *qualitas*, hoedanigheid. F.R.54,6. Zie: deenthe.

denra, *tenuior*, dunner. Zie: den.

depa, *baptisare*, doopen. O.7,15. A.7,12.

depe, *baptisma*, doopsel. H.6,20.

depere, *baptista*, dooper. 2.E.*v.*

der, *eo*, daar, daarheen. F.R.III, 6: Deer der gonge. Die daar gingen.

dera, *nocere*, hinderen, deren, schaden. 1.E.*v.*

dern, *lasus*, benadeeld. B.102: And hire bern bitigie hire dern fias. En hare kinderen betijgen haar wegens benadeeling van goed. — Dern sone, geschondene zoen. F.O.L.6,10. 7,1.

dern, *publicatus*, verbeurd. H.10,16: Thet se alle dern lendenge on thena monda brenge. Dat zij alle verbeurde inkomsten in de gemeenschap brengen.

derne, (anderne? zie: aldaar) *fenestra*, venster. E.L.1,69. F.O.L.5,44: Dura ende derna. Deuren en vensters.

derten, *amens*, onnoozel. F.R.2,4. 15,11: Een mal man jof een derten man. Een gek mensch of een onnoozel mensch.

derwe, *quae necessaria* (*sunt*), behoefte. O.1: Mislike derwa. Onderscheidene behoeften. Zie: Therwa.

des, *quo ad hoc*, te dien aanzien. F.R. 15,23: Des een fulla meen habba. Te dien aanzien eene volledige meening hebben.

desema, desene, *lapsio*, struikeling. 2.E.1,17: Thi desema, thet hi and sine kniu skiata. De struikeling, zoodat hij op zijne knieën stort. H.6,18.

desse, *hic*, *haec*, *hoc*, deze. F.R.5,4.

det, *facit*, doet. F.R.2,27. Zie: dwa.

deth, *dat*, geeft. A.2,17.

deth, *factum*, daad. E.L.1,12: Inruetza detha. Ingescheurde daden.

duerie, *furtum*, diefstal. E.L.1,64. 3,61.

deuerwys, zie: denerwys. B.B.6.

di, dij, *ille*, die. F.R.1,1. — 2.) *tibi*, u. O.*v.*

di, *dies*, dag. A.3,5: Jer and di. Jaar en dag. A.7.9.

diape, *profundus*, diep. 1.E.6,3: Sa diape and sa dimme. Zoo diep en zoo duister. F.O.L.2,2. B.160: Diapera, dieper.

dyar, dyer, *bestia*, beest, dier. F.R. 64,18. E.L.1,81.

dyc, *agger*, dijk. O.9. 16.

dichta, *componere*, opstellen. F.R.7,2: Ho me 't (libel) dichta schil. Hoe men het (libel) zal opstellen.

dichte, *historia*, verhaal. O.12,21: Nu wil ick corta disse dichta. Nu wil ik deze verhalen afbreken.

dijcka, *fodere*, graven, vergraven. O.9,20: Hwaso des dikes helde delt, ieftha dijckt jeftha mit spade greeft. Wie de kruin van den dijk vergraaft of afgraaft of met de spade omspit.

dyckatta, *judex aggerum*, dijkregter. Ch.I, 348. J.M.F.II, 302.

dyckattene, dyckettene, *pastus in aggeribus*, dijkbeweiding. Ch.I, 656.

dijep, *fossa*, diep, gracht. O.12,19.

dyer, dyar, *bestia*, beest, dier. E.L. 1,81. F.R.64,8.

dier, *qui*, die. J.M.F.II, 278: Dier haet een aeffte frouwe. Die eene wettige vrouw heeft.

dyerdoch (lees: doch. Dyer schijnt eene verschrijving), *pannus*, laken. J.M.F.II, 219. Zie: doch.

digerheyt, *cura*, voorzorg. F.R.58,28.

dygher, *accurate*, naauwkeurig. F.R. 39,3.

dika, *aggerem struere*, bedijken, dijk maken. A.2,1.

dikfretho, *pax aggerum*, dijkvrede. A.1,12.

dimme, *obscure*, duister. O.4,2. F.O.L. 2,2. 1.E.6,3. Zie: diape.

dyncker, dyoncker, dywncker, *obscurus*, donker. F.R.8,1. 13,9.

dyo, dyoe, *illa*, de. F.R.1,4.

dyoer, diore, *carus*, duur. F.R.11,3. O.4,2. Dyora, *carior*, duurder. F.R. 68,5. diorra. A.3,9.

dioerthe, *pretiosa*, kostbaarheid. J.M.F. 1,3. Syrheed bij O.*v.*

dyonckerlyck, *confuse*, duister. F.R. 12,8.

diouel, dyoul, diowel, diowle, diwel, *diabolus*, duivel. F.R.46,48. A. 3,9. E.L.1,35.

dyr, *ibi*, daar. F.R.1,50.

dyr, *qui*, *quae*, *quod*, wie, welke. F.R. 1,5.

dire (voor dinre of dere), den. 1.E. 2,24: An dire neilthiustera nacht. In den stikdonkeren nacht.

dis, *ideo*, daarom. O.*v.* J.M.F.1,3: Dis bagade Rome. Daarom roemde Rome.

disa, ditza, dytza, ditzia, detzia, *aggerum construere*, dijken, bedijken, dijk maken. 2.E.2.13. O.12,19. J.M.F. 12,20. 1.E.2,1: Jeftha re sin iet scolde disa. Of dat hij zijn gat zoude bedijken.

disghelycke, distolycke, *talis*, gelijke. F.R.7,3. 42,8.

dithing, zie: deithing.

ditzia, zie: disa.

diure, *carius*, duurder. H.2,25. 4,6. F.O.L.4,1. B.73: diurra.

diwel, zie: diouel.

dywncker. F.R.8,1, zie: dyncker.

dobler, *aleator*, dobbelaar. F.R.28,21.

doc, *linteum*, doek. H.7,4.

doch, *pannus*, laken, linnen. Ch.I, 107.

J.M.F.II, 219. [Er staat: Fior hernath dyerdoch. Kan dit dyer ook wollen stof beteekenen, zooals laken, baai enz., dat van de wol der dieren gemaakt wordt? Vierkant laken (onversneden)].

doch, *attamen*, toch, evenwel. F.R.87,1.

doda. J.M.F.II, 252. Ch.I, 118. Zie: deda, *actio*, daad.

doem, *judicium*, vonnis, geregt. F.R. 12,22. *Jus*, regt. 2.E.4,22.

doem, zie: daem.

doemlaes, domlas, *incapax judicandi*, ongeregtigd om te vonnissen. J.M.F. 2,78.

doer, *porta*, deur. F.R.75,3. 59,17: Bij ritzena fywr, ende bij litzena dorem. Bij berakeld vuur en bij gesloten deuren.

dol, *infra*, neder. J.M.F.1,7: Fan dae berghe dol hloep. Van den berg naar beneden liep.

dolch, dolgh, *vulnus*, wonde. A.2,8. Ch.I, 100. F.O.L.2,8.9.

dole, *gloria*, roem. H.9,2: Mith dole and mith erum. Met roem en met eer.

dolge, *vulneratio*, verwonding. H.1,17. 2,8.

dolger, *vulnus*, wonde. Ch.I, 100.

dolstride, *contumacia*, opzet, onbesuisdheid. A.2,1: Bi urmode and dolstride ursitte. Door overmoed en onbezonnenheid verzit. (F.O.L.1,9 heeft: dolla strid.)

doluen, *fossus*, gedolven. J.M.F.9,26.

dom, zie: doem.

dom, domma, *agger*, dijk, dam. E.L. 3,70. A.3,6. F.O.L.5,8.

domdorstich, *audax*, driest, stout. Ch.I, 590: Jeft er emmen soe domdorstich were, dat hy enich onderreed oen wse Land dede. Zoo er iemand zoo driest ware, dat hij eenig verraad jegens ons Land pleegde.

dome. O.9,11. B.106. Zie: doem.

dome, *ritus*, feestelijkheid, plechtigheid. H.2,6: Mith dome and mith drechte. Met plechtigheid en met gevolg. Pd.Ms: *dome, dat is mit gude.*

domesdi, *dies judicii*, dag des oordeels. A.7,9.

domia, *judicare*, oordeelen, vonnissen. F.R.21,25.

domles, zie: doemlas.

domliacht, *clara luce*, helder licht. 1.E.2,12: Enes domliachtes deis. Op eenen helder lichten dag. O.4,14. A.2,22. F.O.L.2,12.

donged, denged, *stercoratus*, bemest. E.L.3,41: Heth hi then ecker donged. Heeft hij den akker bemest.

dora, dura, *audere*, durven. E.L.1,76. 1.E.5,10: Theth hi hine hrera ne dor, ni mey. Dat hij zich niet durft noch kan roeren.

dorpel, *limen*, drempel. J.M.F.Reg.12.

dorper, *stultus*, gek, onnoozel. F.R. 25,1.

dorsticheit, *audacia*, driestheid. F.R. 33,17: In alzo grater dorsticheit ende dwalicheit. In zoo groote driestheid en dwaling.

dorstig, *audax*, driest. F.R.62,8.

drachte, drechte, *congregatio*, verzameling. A.7,26: Buta there withume and buta tha helich drachta. Buiten het heiligdom en buiten de heilige gemeenschap.

draggen, *praegnans*, zwanger. J.M.F.

Reg.9: Deer draggen is. Die zwanger is.

drame, *societas*, gezelschap, drom. 1.E. 5,17. 2.E.1,17. E.L.1,29.83. H.6.7: On vse drochtenes drame. In ons heeren gezelschap. — F.O.L.5,43: Den deth ma inna Godis drame. Dien doet men in Gods gezelschap. (Hiermede zal wel eene kerkelijke processie bedoeld zijn.)

dre, *tres*, drie. F.O.L.4,23.26.

dre, tre, *lignum*, *arbor*, hout, boom. 2.E.1,24.

drecht, *valet*, bedraagt. Ch.I, 347: Ende drecht dio seck bynya 20 ponda. En bedraagt de zaak minder dan 20 pond. E.L.3,29: dreith.

drecht, *portat*, draagt, brengt. F.R.37,2.

drechte. H.2,6. O.4,6. F.O.L.6,9. zie: drachte. — 2.) *solemnitas matrimonialis*, huwelijksplegtigheid. F.R. 50,41. F.O.L.6,8. P.d.Ms: *werschup*.

drechtpund, *pecunia, quam sponsa accipit cum, occiso sponse, eum cum cognatis sepeliit*, volggeld van eene weduwe van haren gedoodden man; weduwengeld. F.O.L.6,8.

drede, *timor*, vrees. O.*v*. Zie: bilowid.

drega, *portare*, dragen. H.9,2. F.R. 37,2.

drega, *computare*, rekenen; *valere*, bedragen. Ch.I, 347. F.O.L.6,3: Byfara ne droch ma nen fia, ther bodelbreng was. Voormaals rekende men geen vee als boedelgoed, boedel-inbreng.

dregan, *mobilia*, roerend goed. F.O.L. 6,19: Buta thriwan ende dregan. Behalve drijvend en draagbaar.

dregga, *ferre fructum, auctare aliquem lucro*, opbrengen. F.R.37,4: Ende mey neen fol renthen dregge. En kan geen volle rente opbrengen. F.R.13,45.

dreiga, *portare*, dragen. E.L.3,9: Driwa and dreiga. Drijven en dragen.

dreith, *portat*, draagt, voert. F.O.L.I, 37.

dreith, *valet*, zie: drecht. E.L.3,29.

dreppele, *limen*, drempel. B.49.

dreuua leta, *negligere*, verzuimen; aan zich zelven overlaten. O.9,10: Ende hij ne dreuua leth. En hij hem (den weg) verwaarloost.

driapa, *tripudiare*, *tremere*, trippelen, mank gaan. E.L.1,37: Huam sa sin fot stedes driupt. Wiens voet steeds trippelt. B.199: driapand, trippelend.

drincka, drinsa, *submergi*, verdrinken. F.R.50,47: Dat hij allinna drinckte. Dat hij alleen verdronk. — O.7,12: So hij se drinse. Of dat hij haar verdrinke.

driua, driwa, *cogere*, noodzaken, drijven. B.90: Hine driue ther to hunger. De honger drijve hem daartoe.

driua, *agere*, doen. F.R.15,4. B.62: Thi, ther tha wald drifth. Hij, die de macht voert. F.R.62,14. — 2.) *ponere*, stellen. B.178: Vnder sete driwa. Onder borgtocht stellen. — 3.) *ducere, compellere*, drijven. F.R.64,8: Dat me se deerin dryw. Dat men ze daarin dreef. E.L.3,9. F.R.32,8.

driuant, driwant, driwend, driwen, *mobilis*, roerend, drijvend. B. 102. E.L.3,21. 2.E.4,13.

driupa, zie: driapa.

droch, zie: drega.

drochte, *dominus*, heer. H.*v*. 2.E.*v*. A.7,9.

droncker, *potator*, drinker. F.O.L.6,3.

dronckenscip, *ebrietas*, dronkenschap. F.R.58,28.

drope, *gutta*, drup. A.3,15: Thera thrira dropa opa there helibrede. De drie druppen op het schouderblad. F.O.L.I, 1. Halimbrede.

du, *tu*, gij. O.*v*: Hoe du. Opdat gij.

dua, dva, dwa, *facere*, doen; *dare*, geven. A.*v*.1: Nenne monslaga dva. Geen manslag doen. E.L.3,30. F.R. 3,6. 15,16. 18,8. 48,2. O.12,11. B. 23. — F.R.1,44: Omdat hy schot ende schylde deth. Omdat hij schot en lot betaalt. — F.O.L.2,20. Decht, doet. A.1,15.

duande, *actio*, handeling, doen. 2.E.*v*: In alle duande. In alle handelingen. — B.100: Ic nebbe with thi nen duande. Ik heb jegens u geen doen (handeling).

dubeld, *duplex*, dubbeld. F.R.32,9.

duc, dueck, doc, *linteum*, doek, linnen. J.M.F.11,17. O.10,27.

ducht, zie: duka.

dudslec, duustslec, dwistslek, *ictus, quo quis vertigine corripitur*, slag, waardoor men duizelig wordt. E.L. 1,46. 1.E.4,3. H.4,15. F.O.L.4,35. O.1,60. 8,5. Ch.I, 549. Duustscou, duusteten, duustwerp. Ch.I, 98. O.11,1. — 2.) *verber, sine vulnere, quo tumor oritur*, builslag, schop, stoot, werp, waardoor men een buil krijgt. Zie: dusa.

dueghed, duget, *virtus*, deugd. O.*v*. 14,4.

duers wrnacht, *altera die*, des anderen daags. J.M.F.2,18.

duka, *delabi*, uitschieten. B.171: Jef thi werf ducht. Zoo de werf uitschiet.

dulga, *vulnerare*, wonden, verwonden. F.R.13,18. 35,1.

dullich, *vulnus*, wonde. O.11,15. F.R. 13,38.

dulla, *fodere*, graven, delven. Ch.I, 435: Moghen dulla leta in disse forsz. fane. Mogen laten graven in deze voorschreven veenen. O.9,24.

dulven, *fossus*, vergraven. O.9,24.

dum, dumb, *irrationalis, amens, stupidus*, dom, onzinnig. E.L.3,69. 2.E. 4,38. F.R.14,1. O.2,3.

dunge, *stercus*, mist, gier; *stercoratio*, bemesting. B.160.

dunredaghe, *dies jovis*, donderdag. Ch.I, 335.

dura, durva, *audere*, durven. E.L. 1,76. Zie: dora.

dura, *durare*, duren. Ch.I, 242.

dure, *porta*, deur. B.48. E.L.1,70.

durig, *audax*, stout; *malus*, boos. O.*v*: Binda den duriga (J.M.F.1,1: durga) fan da lust der sonda. De boozen terughouden van den lust om te zondigen.

dusa, *vertigine laborare*, duizelen. O.11,2: Dat tet him it ta ara dauid ende duset. Dat het hem aan het oor verdooft en duizelt.

dusker, *hic*, deze, dusdanige. Ch.I, 698: Om dusker sekken. Om deze zaken.

duud, *virtus*, deugd. Ch.I, 610: Ende alle duud ende fryoentschyp mey sterket se. En alle deugd en vriendschap mede versterkt zij.

duumnisse, *stultitia, insapientia*, krankzinnigheid, onnoozelheid. F.R.84,22.

duustslek, **duustscou**, **duuststet**, **duustwerp**. Zie: **dudslek**.

dwa, zie: **dua**.

dwaela, *errare*, dwalen. F.R.12,18.

dwaelheyt, **dwalicheyt**, *imprudentia*, onvoorzichtigheid, ijdelheid. F.R.12,10. 59,12: **Bij synre dwaelheyt ende bij synre eenfaldicheyt.** Door zijne onvoorzigtigheid en door zijne eenvoudigheid. — **Dwalinge**, *error*, dwaling. F.R.1,1. (Goth.: *dwalitha*, zotheid, ijdelheid.)

dwaen, *facere*, doen; *dare*, geven. F.R.18,8.10: *In scriptis redigere.* **In scrift dwaen.** In geschrift brengen. J.M.F.12,12. II.

dwaen is, *agit*, handelt; *dare*, geven. F.R.2,11. 43,3.

dwande (te), *facere*, te doen. A.2,1.

dwars wr nacht, zie: **dwers ur nacht**, **duers wr nacht**.

dwe, *facit*, doet. F.R.37,7.

dweesheet, **dweesigheed**, *stultitia*, dwaasheid. F.R.58,40. 59,12.

dwers ur nacht, *altera die*, des anderen daags. F.R.2,31.

dwyla, *morari*, vertoeven, verwijlen. Ch.I, 739: **Want der lang anoegh dwylit is, ende tyd is aeftoleten.** Want er lang genoeg verwijld is, en tijd is om natelaten.

dwirge, *nanus*, dwerg. F.R.66,1.

dwistsleke. J.M.F.II, 268. Zie: **dudslek**.

dwmheed, *stultitia*, domheid, onkunde. O.*v.*

dzie, **dzye**, *imo*, ja; *affermatio*, bevestiging van iets. F.R.10,1: **So schel hy dat oppe loegh dwaen, dat is: eer dzie ende ne gaercommet.** Dan zal hij dat op de plaats (terstond) doen, dat is: voordat ja en neen (eisch en antwoord, de pleidooien) te zamen komen (gedaan zijn). F.R.28,5. 63,7.

E.

e, *ex*, uit. E.L.1,13: **E ta sogen holem.** Uit de zeven holten (gaten van het hoofd). — 2.) *ad*, *prope*, bij, aan. B.123: **E ta fiardendelis ende.** Aan het eindgeregt van het district. — A.2.6: **E ta withon.** Op de heiligen. — **The e tere gasthercke weldich is.** Die het gezag over de dorpskerk voert.

e, *ille*, hij. 1.E.3,13: **And tha scop e Eva.** En toen schiep hij Eva.

ebarned, **eberned**, *ustus*, gebrand. A.3,5. 1.E.2,20.

ebba, *refluxus*, eb. E.L.1,73. O.1,2. 1.E.5,22.

ebbet, *abbas*, abt. H.10,1.

ebeden, *jussus*, geboden, bevolen. 1.E. 2,1. A.2,1.

ebern (**ekern?**), *electus*, gekozen. H. 4,42: **Tha use drochten ebern warth.** Toen onze Heer gekoren werd. (Of is het: *natus*, geboren?)

ebern, *positus*, gebragt. H.4,42: Tha warth er alle brekanden to boden ebern. Toen werden alle overtredingen ter afkoop gebragt (op geld gezet).

eberned, zie: ebarned.

ebet, *multatus*, geboet. A.1,4.

ebete, *sine multa*, buiten boete. F.O.L. 2,12. A.2,22: Enbete. (P.d.Ms: *dat is sunder bote.*)

eblant, *coecatus*, geblind. J.M.F.13: Hwant se synen broeder de paues Leo heden eblant. Want zij hadden zijnen broeder den paus Leo blind gemaakt.

ebreka, *deficere*, ontbreken, gebreken. H.2,6. Ebreken, *fractus*, gebroken.

ebren, *aestimatus*, *positus*, geschat, gesteld. Ms.Emmius, zie: ebern, *positus*.

ec, *quisque*, ieder. H.*v*.1: Allera londa eccum. Aan ieder land. — H.6,4: Ec stek. Iedere steek. – 1.E.*v*. Eckem, *cuique*, aan ieder.

echta, **achta**, *judicare de divisione bonorum*, bij regterlijke uitspraak de verdeeling der goederen maken. — B. 18,81: Echta lond. Land geregtelijk verdeelen.

echtamon, *judex vici*, buurregter. F.O.L.8,10.

Echtawerderadeyl, **Echtawerderadeil**, Achtkarspelen (eene burgerlijke gemeente in Friesland). Ch.I, 97. J.M.F.II, 195.

echtene, *jurisdictio*, regtsgebied. B.36.

ecke, *hasta*, spies. H.4,38.

ecker, *ager*, land, akker. O.1,64. E.L. 3,41. B.161. eker.

ecommen, *qui venit*, *natus*, gekomen, ontsproten. F.R.III, 8.

ed, *juramentum*, eed. F.R.2,6. J.M.F. 7,2.

edane (ti), *adjurare*, *ad jusjurandum adigere*, beëedigen. J.M.F.7,2.

Eddere, *Eidora*, de Eider. F.O.L.1,10.

eddere, **edder**, *vena*, ader. E.L.1,44: Sa wirdath tha sina festnad an da eddera. Dan worden de spieren en de aderen bevestigd.

edel, **edil**, *possessio paterna*, ouderlijk erfgoed. F.O.L.6,10. A.1,5. Zie: ethel. J.M.F.6,7. O.3,14.

edel, *paternus*, ouderlijk. 1.E.1,5. H. 1,5. A.1,5. F.O.L.1,5. B.120: Edeles lawa. Ouderlijke nalatenschap.

edel, **edelboren**, *nobilis*, edel, adellijk. F.R.87,1. J.M.F.6,7.

edeldoem, **edelheyt**, *nobilitas*, adel. O.3,7. F.R.12,10.

edeled, *judicatus*, gevonnisd, gedeeld. A.9,11.

eden, *factus*, gedaan. A.1,16. Zie: den.

edomad, *damnatus*, verdoemd, gedoemd A.9,11: Sa werth him edomad and edeled thiu niuent hille. Dan wordt hem de duistere hel toegedoemd en toegedeeld.

edra, *confirmare*, bevestigen. Ch.I, 349. J.M.F.II, 303: Ther hya thine Godes thyanst mede ferdrie, edre and leete. Daar zij de Godsdienst mede bevorderen, bevestigen en leiden.

edse, *hasta*, spies. 1.E.3,2.

Eedawere, Idaard. Ch.I, 252.

eed, *officium*, bediening. O.10,32. *Judicium*, geregt. Ch.I, 499.

eede, *terra*, aarde; *cespes*, turf. Ch.I, 517. Zie: clompa.

eederscip, *negligentia*, verzuim, onoplettendheid. F.R.58,28: In dronkenscip off in eederscip. In

dronkenschap of door verzuim. *Negligentia major*, verwaarloozing. Zie: eghia.

eedling, *nobilis*, edelman. O.*v.*

eedspil, *officium*, *jurisdictio*, bediening, geregtsgebied, espel. O.10,32.

eedsuara, *juratus testis*, eedzweerder, getuige. O.7,1. 10,32.

eedtocht, *juramenti praestatio*, eeddoening. F.R.14,4. *Perjurium*, meineed. J.M.F.5,6. O.3,5

eedswerringhe, *juramenti praestatio*, eeddoening. F.R.III, 14.

eefta, *iterum*, *etiam*, wederom, ook. O. 12,15: Soe haet hio se eefta wrloren. Dan heeft zij ze wederom verloren.

eefter, *post*, na. F.R.15,33: Eefter da swarren. Na de eeden. — 2.) *ad*, in, aan. O.4,24: Dat hij een arra moerddeda eefter der ora deen habbe. Dat hij eene vroegere moorddaad aan den anderen gedaan hebbe.

eeftercommen, eeftercommenden, *succedentes*, opvolgende, nakomende. F.R.31,9. III, 10.

eefterdaem, *post hoc*, daardoor. F.R. 8,8: So iss er eefterdaem al in 't andert geen. Dan is hij daardoor reeds in antwoord gekomen. — 2.) *postquam*, nadat. F.R.32,4.

eefterfara, *in itinere aliquem sequi*, achtervolgen, nareizen. O.4,5. J.M.F. 6,5. efterfara.

eefterletha, *relinquere*. nalaten. F.R. 50,14: Ende eefterleth een broer. En een broeder nalaat.

eeftersusterlingh, *absobrinus*, achterzusterling. F.R.46,35.

eehera, ehera, *judex*, regter. Ch.I, 344.

eela, *perditus*, verloren, kwijt. F.R. 30,28: Dat dy dan is eela al syn riucht. Dat die dan al zijn regt kwijt is.

eeldra, *venae*, aderen. 1.E.3,11: Sa warthath tha sina ifestnad an ta eeldra. Dan worden de spieren en de aderen bevestigd. Zie: eddere.

eem, *avunculus maternus*, oom van moeders zijde. O.4,7.

een, *non*, niet. F.R.1,11: Een is neen playtien. En is niet te pleiten.

een afara, *singulatim*, een vooraf. O. 1,61: So schillet hia saun sidza een afara ende sex folgia. Dan zullen zij zeven, een vooraf, en de zes volgen, zeggen.

eenbeeth, *simplex*, enkeld. O.7,10.

eenfald, idem. F.R.59,10.

eenfaldicheyt, *simplicitas*, eenvoudigheid. F.R.12,10.

een man, *aliquis*, iemand. F.R.1,48.

eenschet, *semel*, enkeld. O.1,65: Soe schil hij dat gued eenschet ende dat oder wederjae. Dan zal hij dat goed dubbeld wedergeven.

eenst, eenstich, *bona opinio*, *favor*, gunst, goede gedachte. F.R.13,16.13: So is ma billicker eenstich to wessen da sittera dan da clager, want dy sitter graten eenst haet ney da riucht. Dan is men billijker gunstig te wezen den beklaagde, dan den klager, want de beklaagde groote gunst volgens het regt heeft. — 2.) *favorabilis*, gunstig. F.R.13,12: Allijck eenstich. Even gunstig.

eentale, *contractus oralis*, mondelinge overeenkomst; afspraak. O.5,3: Ho-

lange hiara eentale se. Hoelang hunne overeenkomst duurt. O.13,2.

eer, *prius*, eerst. F.R.22,13: Hueckera eer oeffliuich wirde. Wie hunner het eerst aflijvig werd. — 2.) *ante*, voor. O.1,22: Efter cristes morne, eer jerisdey. Na kerstijd, voor nieuwjaar.

eerdsch, *terrestris*, aardsch. O.v.

eerf, eerfskip, *haereditas*, erfenis, erf. F.R.15,5. 26,21. 46,17.

eerge, *malum*, het kwade. O.v: Deer dat gued luuet ende dat eerge leth. Die het goede prijst en het kwade laakt.

eergelist, *astutia*, arglist. F.R.64,12.

eergens, eergense, *debilitatio*, verzwakking, verergering. O.11,51.

eergh, *malum*, het kwade. F.R.18,9.

eerhaftich, *honoratus*, eerbaar. F.R. 56,5: Ner neen eerhaftich officie habbe. Noch eenige eerbare bediening hebben. F.R.15,77. 19,4. eerheftiger, *honorabilior*, eerbaarder.

eeryd, *honoratus*, geëerd. Ch.I, 610: Dat ter God in eeryd se. Dat er God door geëerd zij.

eerm, *pauper*, arm. F.R.11,6.

eerm, *brachium*, arm. F.R.59,18.

eermboga, *cubitus*, elleboog. O.11,29.

eermde, *ira*, gramschap, arrenmoede. J.M.F.12.Supl.

eermicheed, eermodicheit, *paupertas*, armoede, F.R.15,1. 43,9.

eermmergh, *radius*, armpijp. O.11,27.

eermodicheyt, zie: eermicheed.

eermschet, *cubitus*, elleboog. O.11,27.

eer naet langh, *brevi*, binnen kort. Ch.I, 754: Dat hit jenna ryowa mocht eer naet langh. Dat het u binnen kort berouwen mochte.

eernsta moed, *irato animo*, in toorn, met opzet. F.R.62,12: Naet in qwaeda and eernsta moed. Niet in boos en toornig gemoed.

eertryck, *terra*, aardrijk. F.R.84,7.

eerue, eerwa, *haeres*, erfgenaam. F.R. 21,13. 25,8.

eerwenscip, *haereditas*, erfschap, erfenis. F.R.46,30.

eerwia, *haereditare*, erven. F.R.77,6.

eesna, esna, *merces*, loon. O.9,31: Dat hi habbe een man to met ende to mele ende hij him habbe eesna joun. Dat hij iemand op de kost heeft (op spijs en drank) en hij hem loon gegeven heeft. Zie: esna.

eet, *aliquid*, iets. F.R.75,6.

eetber, *esculentus*, eetbaar. O.1,44: Eetber fya. Eetbare waren.

eethfya, *cibaria*, eetwaren. O.1,44.

eetmel, eetmol, *horarum* 24 *spatium*, etmaal. F.R.1,33. J.M.F.1,3.

eetsle, *aculeus*, *calcaria*, *radius*, spoor. O.1,10: Fan honna eetsle. Van hanenspoor. Zie: etzel.

ef, *sive*, of; *nec*, noch. H.1,16: Ef hi fia nebbe ef ne ielt. Of hij geen goed heeft noch betaalt. — 2.) *ab*, van. H.4,43: Thi brother ef ta tian merk. De broeder van de tien mark. — 3.) *si*, indien, zoo. A.8,2: Ef ter en papa lemid werth. Zoo een priester gewond wordt (gelamd, bezeerd).

efald, efalled, zie: efelled.

efela, efelle, *decoriatus*, ontveld. H. 8,1: Weden iefthа efelle. Zeer gedaan of ontveld. F.O.L.5,26.

efelled, efald, effalled, *vulneratus*, *occisus*, gewond, gedood, geveld. 1.E. 1,13. A.6,7. 2.E.2,7.

efelled, *solutus*, betaald. 1.E.3,5: Ac werthe him thi brond ieftha theth raf efelled. En wordt hem den brand en het geroofde betaald.

efen, *arreptus*, gevat. H.4,6: Bi tha mechten efen. Bij het gemacht (schaamdeelen) gevat.

efendse, *captus*, gevangen. 1.E.3,8: Sa huersa ter en kind efendse ande fiterad werth. Wanneer er een kind gevangen en gebonden wordt.

eferin, *peregrinatus*, gevaren, gereisd. A.2,5.

efliue, efteliue, ofliue, *mortuus*, aflijvig, dood. 1.E.2,23. A.2,23.

efna (efsifna?), *avulsio*, afscheuring. F.O.L.5,9. Zie: efsivne.

efolad, *secutus*, gevolgd. F.O.L.I, 60.

efremid, *alienatus*, vervreemd. A.2,20.

efremid, *lucratus*, overgewonnen, zie: fremma.

efrethe, *sine pace*, *sine freda*, vredeloos, zonder vredeboete. A.2,22.

efsivne, *avulsio*, afschaving. B.198.

eft, *postea*, daarna. F.O.L.4,31. A. 2,20: And eft withir to londe brangath. En daarna weder in het land brengt. — 2.) *adhuc*, nog. H. 6,5: Sa hi eft stondande is. Zoo hij nog staat.

efta, *post*, achter. A.8,1: Efta tha durun. Achter de deuren. — 2.) *iterum*, wederom; *iterata vice*, nog eens. 1.E.3,12: And efta 2700 scillinga. En nog eens 2700 schellingen. O.1,36.45: eft.

efta, *legitimus*, wettig, echt. H.8,22: Enes eftes onderdes bidd ic there gretene. Een wettig antwoord verzoek ik op de klachte.

efte, *a*, *ab*, van. 1.E.2,23: Efte (ef tha?) liue vrden se. Om het leven gekomen is.

efteliue. 1.E.2,23. Zie: efliue.

efter, *ex*, uit. B.123. A.7,9. — 2.) *pro*, *ante*, voor. O.7,16: Efter him laya. Voor hem dagvaarden. O.4,24. Eefter. — 3.) *postea*, daarna. A.1,4. O.12,8. B.31. H.3,1. — 4.) *per*, door, aan. H.9,1: Hi bibad it efter alle sine rike. Hij gebood het aan alle zijne rijken. — 5.) *secundum*, volgens. H.4,5: Al efter godfretha. Alles volgens de goederen vrede. 1.E. 1,1: Efter kere. Volgens de keur.

efterdam, efter, *postea*, daarna, nadien. O.1,27. 4,1. H.*v.*

efterfara, *in itinere aliquem sequi*, nareizen. 1.E.2,5.

efterganga, *sequi*, nagaan, volgen. A. 1,2: Alder thes kyninges bon eftergeng. Alwaar des konings ban op volgde.

efterkumande, *descendentes*, *posteritas*, nakomelingen. H,9,2.

eftersin, eftersind, *synodus posterior*, achterzeend (geestelijk eindgeregt) J.M.F.II, 266. 267.

eftertham, *quia*, nadien. B.149.

efterthes, efterthiv, *postea*, daarn[a] A.*v.*2. 4,4.

efuchten, *pugnatus*, gevochten. A.2,[...]

efullad, *completus*, vervuld. 1.E.2,5.

eg, *ensis*, zwaard. E.L.1,90: Hua[...] otherem totiucht eg anda or[...] and thruth hine. Wie den andere[n] zwaard en spies voorhoudt en hem dreigt. Egge. 1.E.6,2.

egadurad, *congregatus*, vergaderd, verzameld. A.7,9.

egendzin, egenzen, *egressus*, uitge-

gaan. H.4,1: And hit a colc egendzin is. En het uit de holte gegaan is. E.L.1,23. 1.E.5,3.

egengen, *liber*, *liberatus*, vrij, bevrijd, ontgaan. — A.6,2: Thi skil wesa alla skeldon egengen. Die zal van alle schulden vrij zijn.

egeuen, *datus*, gegeven. 1.E.1,6.

egge, zie: eg.

egh, *pars*, partij. F.R.56,10: Een falsck orkena foerwirket God den ruichter ende den egh. Een valsch getuige beleedigt God, den regter en de partij.

eghia, *nugari cum aliquo*, stoeijen. F.R.58,29: Hweerso tween man eghiat ieff wraxliet. Waar twee mannen stoeijen (wrakselen).

egin, *proprius*, eigen. H.4,48. -- 2.) *proprietas*, eigendom. H.1,6: Godishuses egin. Het eigendom der kerk.

egling, *nobilis*, edele, edelman. F.O.L. 6,10: Tha hethe thi egling, ther thet ethele werde en kayde. Toen heette die edele, die het ouderlijk goed verdedigde en beschermde.

eheer, ehera, *judex*, regter. O.1,61.

eheges lefta, *superstes occisi conjux*, nagelaten echtgenoot. F.O.L.6,18: Efter alders dathe ne thor thi eheges lefta nanne schatha mene deya. Na den dood van een der ouders behoeft de overgeblevene echtgenoot niet in de gemeenschappelijke schade te dragen. (De zin dezer woorden is duister.)

ehemmed, *rigoratus*, verstijfd. H.4,11: Thet endleste lid an de fingeren jeftha an da tanem, jev ed ehemmed is jeftha lemed is. Het uiterste lid aan de vingers of teenen, zoo het verstijfd is of verlamd is.

eheten, *nominatus*, *vocatus*, geheeten. A.*v*.1.

ehulpen, *adjutus*, geholpen. A.2,9.

eij, *ovis*, schaap. O.1,70: Ku ende eij. Koe en schaap.

eyda, *rastrum*, egge. F.R.64,12: Spada ende furke, ploegh ende eyda. Spade en vork, ploeg en egge.

eider, eyder, *quisque*, ieder. 1.E.2,17. H.4,6. B.9. A.8,4.

eien (lien?), *confessus*, erkend, beleden. F.O.L.I, 25: Jef enes thinges eien an a heyde thinge. Of eene zaak erkend in het gespannen geregt. Zie: Ia.

eifnad, *aequatus*, geëffend. A.7,9: And tha berga werthat eifnad. En de bergen worden vlak gemaakt.

ein, eyn, *proprius*, eigen. B.32: En eyn hus. Een eigen huis. B.158.

eina, *proprietas*, eigendom. A.2,5: Ik wille thit eina halda. Ik wil dit eigendom houden.

einaerve, *haereditarius*, eigenerfde. A. 1,14. Zie: einerua.

eind, *finis*, einde. F.R.3,1.

eind, eijnd, *jurisdictio*, *judicium*, *jus*, geregtsdistrict, geregt, regt, vonnis. O.1.Supl.: Da bisette ellick sijn oerd ende sijn eijnd. Toen bepaalde ieder zijn oord en zijnen grens. F.R.18,11.16. III, 14.

eyndom, *proprietas*, eigendom. Ch.I, 534.

einerua, *liberi fundi possessor*, eigenerfde. H.1,8.

einemon, *servus*, lijfeigene. 1.E.1,8.

eynlick, *definitivus*, eindelijk. F.R.18,3.

eynse, *moneta*, *nec non mensura agri*,

einse (oude munt), ook zekere landmaat (3 are). F.R.59,1.

eynt, *definitus*, geëindigd. F.R.15,35. 21,10. 18,11: Eynte eyndes deeld. Bij eindvonnis uitgesproken. F.R.2,30. Eyntent. F.R.9,2.

eyntlick, *definitivus*, eindelijk. F.R. 12,18.

eitzel, *radius*, spoor. E.L.1,81: Hoyne eitzel. Hanenspoor.

ekalt, *gelidus factus*, koud geworden. F.O.L.5,31: Is him thi maga ther fon ekalt. Is hem hierdoor de maag verkoeld.

eke, *lignum*, *arca*, hout, kist. O.4,2: Onder eke ende onder da eerda bisloten ende bitacht. In de kist en onder de aarde besloten en bedekt. F.O.L.2,2. O.9,14.

eke, eker, elker, *quisque*, ieder; *iterum*, wederom. 1.E.6,7: Theth thera frouuena eke ne fri kere ach. Dat ieder der vrouwen eene vrije keuze heeft. — B.110: Is hiu alsa blat thet eker hiu se nawt ne muge thia, (thet hiu se elker ne muge nauvet hatia). Is zij zoo weinig vermogend, dat zij ieder niet kan opvoeden. — B.45: Stet ma ne hod elkera hwerua up. Steekt men het alarmteeken wederom op.

eker, *ager*, akker. F.R.8,1. Ekker. A.1,14.

ekeren, *electus*, gekozen. A.1,3.

eketh, *proclamatus*, verkondigd. A.2,1: Thet him sin bonnere nen thing eketh nebbe. Dat zijn geregtsbode hem geen geregt heeft aangekondigd.

ekker, zie: eker, *ager*.

ekkor, *insuper*, overigens. A.2,13: Ekkor skilun hia ondwardia. Overigens zullen zij antwoorden.

elagat, *aestimatus*, geschat, gewaardeerd. A.1,2: Leyd and elaged (ande lagad). Gelegd en geschat. H.1,2: Lowad ende lagad.

elamachiande, zie: elemathiande.

elameth, *paralysi affectus*, *debilitatus*, verlamd. 2.E.2,7.

elast, *restitutus in integrum*, *solutus*, betaald, gelost. A.7,2. 9,10: And thet ma alle weddede wed elaste. En dat men alle verpande panden in losse. — Alhwenne tha wed elast werthath. Totdat de panden gelost worden.

elathad, *citatus*, gedagvaard, geladen. H.10,23.

elck, elclic, elckiers, *quisque*, ieder. F.R.57,6. Ch.I, 498: Dae habbet elckiers acht riuchteren. Die hebben ieder acht regters. F.O.L.5,1.

eld, *senis*, oud. H.2,5. eldera, eldest. H.2,22. 1.E.2,22.

eldra, *senior*, oudere. 1.E.3,10.

eldramoder, *avia*, grootmoeder. B.120.

ele, *totus*, geheel. H.8,21: And ele lom. En geheel lam. 1.E.4,5.

Ele, *districtus quidam*. F.O.L.6.10: B Ele and bi Ongle, bi Henninge and bi Wendlinge, bi Trinter mara and bi Twelf wintra maga, ther leit ma thene frethe (Hier schijnen zes geregtsplaatsen bedoeld te worden waar de vrede gegeven werd. Maar welke zijn die?)

eleid, *positus*, gelegd. A.8,4.

elemathiande, elemechtiga, ellemachiande, *omnipotens*, almachtige. 1.E.*v*. 2.E.*v*. F.O.L.II.

elemetha, zie: elmeente.
elende, *exilium*, ballingschap, uitlandigheid. O.13,11: Dat me 'n blijnde iefta barne iefta an elende seinde. Dat men hem binde of brande of in ballingschap zende.
eletzen, *direptus*, *abreptus*, getrokken, afgetrokken. 1.E.5,18: Tha osa uteletzen. De goot afgetrokken.
eling, *nobilis*, edeling, edelman. F.O.L. *v*.1.
elirnad, *doctus*, geleerd. A.1,6.
eliue, *mortuus*, dood, ontzield, aflijvig. A.6,8.
elk, elker, elkerlyc, elkerlyck, eelkerlick, *unusquisque*, ieder; elkerlyck orem, *unicuique*, aan een ieder. E.L.1,43. B.110. O.4,15. 9,9. J.M.F.1,1. zie: eker.
elkeris, elkers, *aliter*, *insuper*, anders, overigens. 1.E.5,5. 2.E.1,5: Elkers bete ma hia alsa hit bereth bi there mete. Overigens boet men die (wonden) zoo als het bij de maat is bepaald.
elkersk, elkers, *alius*, andere. B.B. 26. 2.E.3,26: Alle tha, ther hering jef mith elkersk fisck oppa Sascklonde ferath. Alle die, die haring of met andere visch in Duitschland invoeren.
elkerweer, *alibi*, elders. 2.E.3,28.
elkes, *alibi*, elders. Ch.I, 98. F.O.L. 5,18. 9,9.
elkoemen, *unvicem*, onderling, elkander. Ch.I, 700: Ende wij deer elkoemen in toe helpen. En wij elkander daarin te helpen.
elle, *omnis*, al, geheel, alles. B.8: And riuchte elle riuchte. En beregte alles wettig. H.2,20. — B.105: Thet hi elle siker se. Dat hij geheel zeker is. B.148.
ellefte, *undecimus*, elfde. H.1,11.
ellekes, *ceteroquin*, overigens, anders. F.O.L.3: Ther nas ellekes in Freslond naut monich. Daar waren overigens in Friesland niet veel.
ellemachiande, ellemachtiga, *omnipotens*, almachtige. A.*v*.2. F.O.L.II.
ellende, *exilium*, ballingschap. O.*v*.
ellendich, *extraneus*, vreemdeling. J.M.F.Reg.4. 2,52.
ellendicheed, *miseria*, ellende. F.R. 73,1.
ellendighe, *miser*, ellendige. F.R. 25,29: *extraneus*, vreemdeling. J.M.F. Reg.4.
elles, ellis, *porro*, overigens. F.R.III, 2. F.O.L.2,15. H.4,44: Elles ach se vmbe alle wendar ti ondertane. Overigens moet zij wegens alle misdaden verantwoorden.
ellwetis, *alibi*, elders. 2.E.3,15: And sa ni mey thiu stole ellewetis nawit ruogia. En dan mag het geestelijk regt nergens klagen. B.B. 15: Allehuettis.
ellick, *quisque*, ieder. O.3,4.
ellinghe, *invicem*, onderling. Ch.I, 519: Mit ellinghe. Onder elkander.
ellis, zie: elles.
elmeente, elmetha, *communio*, *commune*, gemeente. O.*v*. H.10,24. F.O.L. *v*.1. 9,21.
elmisse, *eleëmosyna*, aalmoes. F.R.III, 10.
elte, *novus*, frisch. B.104: Sa hi elte and sund is. Zoo hij frisch en gezond is. 2.E.4,14.
Elue, Elwe, *Albia*, Elbe. O.3,9. H. 1,9. J.M.F.5,9.

em, *avunculus maternus*, oom van moeders zijde. H.1,5. F.O.L.2,7.
emakad, *constructus*, gemaakt. A.*v*.1.
eme, *vobis*, uw. J.M.F.13: Dat ic ajef eme reed. Dat ik u raad gaf.
emenad, *reductus*, teruggebragt. A.7,9: Thes tianda dis, werth thiu wrald emenad and thera selua skipnese. Op den tienden dag dan wordt de wereld tot haren vorigen toestand teruggebragt.
Emese, *Amisia*, Eems. H.1,9.
emessunu, *filius avunculi materni*, oomszoon. A.7,21.
Emetha, *Amisia*, Emden. 1.E.1,9.
emka. J.M.F.2,70. Zie: inka.
emma, *aliquis*, iemand. Ch.I, 242. 496.
emmant, idem. Ch.I, 102.
emmer, *semper*, *quaque vice*, altijd, telkens, immer. H.10,19. O.13,11.
emsgane, *amasanus*, emsiger, emsigoër. 2.E.2.
en, *ad*, in, aan. H.7,2. 1.E.5,19.
en, enne, *unus*, een. H.1,2. B.155.
ena, *unanimis*, eens, eensgezind. O. 10,10: Jef da tre athen naet en ena sind. Zoo de drie buurregters het niet eens zijn. — 2.) *idem*, dezelfde. Bij ena wega ginge. Langs denzelfden weg gingen.
enbete, *sine multa*, zonder boete. A. 2,22. F.O.L.2,12. Zie: ebete.
end, ende, *in*, in. H.1,1. 2,1. 6,11. — 2.) *et*, en. F.O.L.2,20. — 3.) *sicut*, als. O.3,3: Alle wesem like ende sine thredkninge. Aan alle weezen gelijk als aan zijne verwanten in den derden graad.
ende, *finis*, einde. A.3,16. 7,12.
ende, *judicium*, *decisio*, vonnis, beslissing. B.39. 123. H.10,19. F.O.L.9,17.
endeleste, enderneste, *ultimus*, laatste. H.4,11. 1.E.5,9.
endgia, endigia, *determinare*, *finire*, eindigen, beslissen. B.174. B.B.
enenge, *contractus*, overeenkomst. F.R. 50,48: Bij enengem and setma. Bij overeenkomst en bij de wet.
enes, enis, *semel*, eens, eenmaal. B. 38,85. 1.E.6,7.
enfald, enfaldech, *simplex*, enkeld. E.L.1,84. B.6.
enfara, *ante*, voor, van voren. H.8,13.
eng, engere, *aliquis*, eenig. B.16. H.2,6. B.B. 1.E.1,9. F.O.L.5,22.
eng, *unus*, een. E.L.1,35.
englesk, *sanctus*, *angelicus*, heilig, geestelijk. H.4,35: Engleska wede. Priesterlijk gewaad.
engne, zie: enich.
enich, *aliquis*, eenig. A.*v*.1. — 2.) *unus*, een. A.3,9. 1.E.2,6.
enich, *solummodo*, slechts. J.M.F.II, 225. (misschien: mith, met?)
enich, engne, *districtus*, oord. O.12,18. J.M.F.12,19: Deer dis wrald enich kaes. Die dit oord der wereld koos. (of wel: en ich, een hoek: die een hoek dezer wereld koos.)
enigad, eniget, *compositus*, *congregatus*, vereenigd, verzameld, overeengebragt. O.*v*.16,1.
enighanda, enigherleye, *aliquis*, eenigerhande, eenigerlei. F.R.2,6. 38,1.
enighia, *constituere*, overeenkomen, vaststellen. O,13,5.
eninge, *aliquis*, eenig. F.O.L.4,3.
enoch, *satis*, genoeg. A.7,4.
ense, *semel*, eenmaal. E.L.3,38. J.M.F. 14.
ensunderga, *separatim*, afzonderlijk.

H.6,1: Thet ma thera wigelsa alra ec alsa ensunderga gulde. Dat men ieder der wijdingen alzoo afzonderlijk betaalde.

entele, *actio*, aanspraak. B.151.

entlicke, *definitivus*, eindelijke. F.R. 15,71: Entlicke soenlyoed. Zoenslieden, aan wie de eindbeslissing is opgedragen. — 2.) *peremtorie*, peremtoor. F.R.8,3.

entra, *alteruter*, *vel vel*, een dezer. J.M.F.9,36. 32: Dat hi him schil entra kestigia, ieftha opthinghia. Dat hij hem of verzoenen of in regten vervolgen zal.

en tuede, *duae de tribus partibus*, H. 4,33. *semi*, half?

Epangne, Parrega, (dorp in Friesland). Ch.I, 242.

epen, zie: epened.

epenber, *apertus*, openbaar. E.L. 3,38.

epened, epen, *apertus*, geopend. B. 150. E.L.2,2. A.5,10. O.3,17.

epenya, *aperire*, openen. F.R.72,10.

epenvddrat, *impotentia lac retinendi*, open-uijerig (van eene koe). F.O.L. 6,1: Da kv mey ma seknia binna thrim ethmelum, sa se epenvddrat is. De koe kan men (bij koop) binnen drie etmalen weigeren, zoo zij hare melk laat loopen.

eperne, *apertus*, open. H.8,20.

epernia, *aperire*, openen. 2.E.2,3.

epessa (epen se?), *vulneratus est*, gewond is. F.O.L.4,17.

eplike, *apertus*, openlijk. B.B.20.

eppe, idem. B.178.

equerked, *strangulatus*, geworgd. A. 2,19.

er, *ille*, hij, er. H.1,8: Thet er. Dat er. — 2.) *prius*, eer, vroeger. H.1,8. E.L.1,32.

era, *pejus*, erg, kwaad. O.v: Truch fruchta des era. Uit vrees voor het erge.

era, *arare*, ploegen. E.L.1,77. O.9,17. B.60.

eramoed, *ira*, gramschap, arren moede. F.R.58,29.

erber, *venerabilis*, eerwaardig, eerbaar; *honorabilis*, achtenswaardig. F.R.15,76. 65,2.

erda, *terra*, aarde, grond; *possessio*, eigendom. F.O.L.1,14.

erdfal, *lapsus in terram*, het op den grond vallen. Ch.I, 120.

ere, *honor*, eer. O.v. A.9,3

ered, *aratus*, geploegd. B.160.

erene, *pejoratio*, verergering, bezeering. J.M.F.II, 188: Thet inre in thet lyff sunder erene. De inscheuring in het ligchaam, behalve de verergering.

erent, *diffractus*, *fractus*, gescheurd. 1.E.5,18.

erest, *primus*, eerste. 1.E.v.

erfnoma, *haeres*, erfgenaam. E.L. 2,7.

erga, *malum*, het kwade, booze. H.1,16: Thrug thet ma erga stiure. Opdat men het booze bedwinge. F.O.L.I, 28. A.7,1. — 2.) *pravus*, slecht. A. 1,15. 2,23. F.O.L.2,2.

ergens, ergenze, *malum*, kwaad; *pejoratio*, verergering. O.11,10. Ch.I, 113. J.M.F.II, 235.

ergera, *diminuere*, verminderen, verslimmeren, verergeren. A.3,3: Ther fon send him ergerad sina fif sin. Hierdoor zijn hem zijne vijf zinnen ontsteld.

ergulden, *solutus*, betaald, vergolden. 2.E.2,7.

eria, *honorare*, eeren. A.*v*.1.

erigh, *malus*, boos, erg. F.R.50,41.

erim, erm, *pauper*, arm. Ch.I, 332. A.6,1.

erka, *cista*, *arca*, kist, kast. H.8,20: Tha komersdura end erka tebrecht. Kamerdeuren en kasten verbreekt.

erm, zie: erim.

erm, *brachium*, arm. E.L.1,36. B.198. A.3,8. — 2.) *pauper*, arme. H.2,10. F.O.L.5,16.

ermboga, *cubitus*, elleboog. E.L.1,36. 2.E.1,9. Ch.I, 99.

ermmerich, *pechis*, *radius*, armpijp. J.M.F.II, 207.

ermscheyd, ermskete, ermskeith, ermsteith, *pechis*, *radius*, armpijp. Ch.I, 99. 112. E.L.1,37. J.M.F.II, 249.

erna, *radix*, wortel. H.8,13: Gef thi erna stet and stapel of is. Zoo de wortel staat en de punt (der tand) er af is.

erost, *primus*, eerste. A.*v*.1. E.L.1,84. erste.

erra, *prior*, vroeger. H.6,13: Mith a erra riuchte. Met het vroegere regt.

erra, erria, *pejor*, erger. J.M.F.II,199.

ersedie, *medicamentum*, geneesmiddel, artsenij. F.R.32,25: Hwant nije syuchten behowet nije ersedie. Want nieuwe ziekten hebben nieuwe geneesmiddelen noodig.

erseke, *causa prior*, vroegere daad. A. 2,9.

ersknop, *os sacrum*, aarsknop. E.L. 1,33.

erste, zie: erost.

erthe, *terra*, aarde. E.L.1,8. 3,34. B. 170.

erthelic, *honestus*, eerlijk. F.O.L.*v*.1.

ertichta, *accusatio prior*, vroegere klachte. A.1,14.

erthkening, *rex terrae*, koning der aarde, aardsche koning. 1.E.*v*. H.*v*.

ertherska, *terrestris*, aardsch. H.3,1.

erthfel, *lapsus in terram*, het op den grond vallen. 1.E.4,20. H.8,2.

ertslauwe, *dejectio in lutum*, *jactus limi*, slijksmijting, het door het slijk sleuren. Ch.I, 347.

erua, erwa, *proprietarius*, *haeres*, bezitter, erfgenaam. B.95. 97.

erua, erwe, *possessio*, bezit; *haereditas*, erfenis. B.90. H.2,2.3.7. E.L.3,29.

erues las, *haereditate privatus*, van het erf beroofd. A.9,4: Thet hi thes thes erues las se, the to tha Godishuse hach. Dat hij dan geen regt op het goed heeft, dat aan het Godshuis (de kerk) behoort.

erunnen, *fluxus*, geronnen, gevloeid, geloopen. F.O.L.5,15.

erwa, zie: erua.

erwemeithe, *jus collaterale*, successieregt, regt op de doode hand. B.115: Fon there erwemeithe mei ma enis nima tha bisetta meide. Wegens successie-regt mag men eens de bepaalde belasting nemen.

esant, *missus*, gezonden. A.*v*.1: Esant an thet alond. In ballingschap gezonden.

escreuen, *scriptus*, geschreven. F.R. 150. III, 12. — escriuin. A.*v*.1,2.

esen, *seminatus*, gezaaid. B.160: Thi 't ered and esen heth. Die het geploegd en bezaaid heeft.

eset, *obligatus*, bezwaard, verplicht. H.

2,17: Thet tet god ande thi fiamonda thermithe gader eset se. Dat het goed en het beheer van het goed daarmede beide bezwaard zijn.

esken, *factus*, geschied. B.B.10. E.L. 1,43.

eskepen, *constitutus permissus*, geschapen, toegelaten. A.2,3: Is 't thenne tha kinde eskepen, thet hit to londe kumi. Gebeurt het het kind, dat het in het land komt.

eskeren, *tonsus*, geschoren, gesneden. 1.E.5,1: Her of eskeren. Het haar afgeschoren.

eskipen, *creatus*, geschapen. A.*v*.1.

eslein, *victus*, verslagen. A.*v*.1.

esleten, *clausus*, gesloten. 2.E.1,21: Hwa sa inna thet calde yrsen werth esleten. Wie dat in boeijen wordt gesloten.

esna, eesna, *merces*, loon. O.9,13. B. 168: And thi slatere bewerie ne esna mith sinre sele. En de slootgraver bewijze het loon met zijnen eed. — esna, *servus*, bediende. *Leye*, esne, *adolescens*, *servus*, *plebs*.

esnithen, *scissus*, gesneden. 2.E.1,1.

espen, *populeus*, populieren. A.7,9: Thet espene laf. Het loof der populieren.

estat, *transfixus*, *perforatus*, gestooten. E.L.1,15: Thruch estat. Doorgestooten.

estelin, *furatus*, gestolen. B.155.

estrichsen, estrizen, *detractus*, afgescheurd, afgetrokken. 1.E.5,1. 2.E. 1,1.

esxe, *fraxineus*, esschen. H.4,23: esxe halt hei. Slag met een esschen hout, stok.

et, *ab*, van. F.O.L.2,5: Et ena. Van eenen. — 2.) *ad*, aan. A.9,4: Ther ma et sinuthia skil. Waaraan men zeend houden zal. — 3.) *in*, in. B.211: Et ta mena skrifta. In het algemeene boek. — 4.) *id*, het. F.R. 1. — 5.) *quisque*, ieder. H.6,4. Voor ec, zie aldaar.

eta (heta?), *calidus*, heet. F.O.L.5,29: Thi eta brond. De heete brand.

etein, *procreatus*, getogen, geteeld. E.L. 1,45. 1.E.5,12: Bern etein. Kinderen geteeld.

etfenne, *pratum*, weidland. E.L.3,34: Inna medem ieftha bi tha etfennem. In de hooilanden of bij de weidlanden.

etger, etteger, *acies*, zwaard. F.O.L. 3. 6,25.

eth, ethe, *juramentum*, eed. A.1,3. B.110. — 2.) *officium*, regtsgebied, regtspraak. A.7,5: Ther hi nenne eth nebbe. Waar hij geen regtspraak heeft. B.32. H.10,7. F.O.L.9,6.

etha, *sacramentum dicere*, beëedigen. F.O.L.4,15: Tofara tha bonne to ethane. Voor het geregt beëedigen.

ethel, *nobilis*, edel. A.2,22. H.2,10. — 2.) *possessio paterna*, ouderlijk goed. H.1,14. 2,3. F.O.L.6,10. Ethele, *parentes*, ouders. F.O.L.2,7.21.

Ethela, Attila. A.*v*.1.

etheldom, *paterna haereditas*, ouderlijk erf; *bona libera*, vrij goed. H.1,7. A. 1,9. 1.E.1,7.

etheling, *nobilis*, edelman. Ethele men, *nobiles*, edellieden. H.1,8. A. 1,8. F.O.L.1,8.

ethelet, *ab intestato in possesionem missus*, aangeërfd. F.R.50,39. Ethelath. F.O.L.7,4.

ethelislawa, *paterna heareditas*, ouderlijk erf. F.O.L.2,7.

etheslas, *privatus*, ambteloos. A.9,10.

ethla, *parentes*, ouders. A.2,21.

ethma, *spiritus*, adem. A.3,16: Thes ethma thampene anna eider nosterna. De belemmering van den adem aan beide neusgaten.

ethmel, zie: etmel.

ethsworan, *jurati*, gezworene. F.O.L. 4,15.

ethwitisword, *declaratio*, *quod quis aliquem audivit jurare*, verklaring dat men iemand heeft hooren zweren. F.O.L.6,21.

etilled, *sublevatus*, opgeheven, opgetild, afgenomen. H.6,18.

etker, *ensis*, zwaard; *hasta*, spies. O. 1,45. H.5,6. Zie: etger.

etmel, ethmel, etmelde, *horarum* 24 *spatium*, etmaal. A.2,23. O.*v*. F.O.L. 2,18.23. E.L.1,16. B.209.

etreden, *cursus*, getreden, getrapt, geloopen. H.4,6.

etsele, etzel, etzil, *radius*, *calcar*, *aculeus*, spoor. 1.E.2,11. F.O.L.2,11. H.2,11.

etszene, *fraxineus*, esschen. F.O.L.I, 20: Etszena withtha. Banden van esschen hout. O.2,2: Holtena witta.

etta, *adhuc*, nog. Ch.I, 377. Zie: afkera.

etta, *pascere*, voeden, weiden. E.L.3,38.

etteger, zie: etger. F.O.L.3: Ettegris orde. *Acumen aciei*. Punt van den spies.

ettene, *pastus*, weiding, het weiden. F.O.L.6,21.

euel, *malus*, boos, kwaad. 1.E.2,20. — 2.) *malum*, kwaad, boosheid. O.4,21: Haet so hi eueles deth. Wat kwaad dat hij doet. F.O.L.4,15: eweles.

euen, *par*, gelijk. O.1,45: Euen lang. Even lang. H.10,10: Al euen. Even zoo.

euencristen, *cochristianus*, medechristen. H.8,24.

euendeel, *pars aequalis*, gelijk deel. O.9,1.

euest, *odium*, haat. kwaad opzet. 1.E. 2,9. H.2,9: Thruch euest ni thruch nit ni thruch nene alda seke. Met boos opzet noch door nijd noch wegens eene oude zaak.

euga, *sempiternus*, eeuwig. A.7,10: An there euga urdemnese. In de eeuwige verdoemenis.

eulike, *semper*, eeuwig. Ch.I, 252.

eunad (eundat?) *vulneratus*, gewond. 1.E.5,14: Werth hir ac hua eunad anda sinne buc (bec?). Wordt hier ook iemand aan zijn buik (rug?) gewond. H.4,6: eundat.

euuert, *laesus*, ontsteld. 1.E.5,14. 4,12: Ther sint him fon euuert sine fif sin. Daardoor zijn hem zijne vijf zinnen ontsteld.

evelik, *semper*, eeuwig. O.12,27. H. 9,2.

eveneth, *cojuratus*, mede-ambtenaar, medegezworene; *cojudex*, mederegter. H.1,3.

evenkne, *ejusdem gradus cognatus*, in gelijke graad verwant. O.1,70.

evna, *par*, gelijk. B.159: Al evna tha othre frethum. Evenzoo de andere vreden.

ewa, ewene, *lex*, wet; *lex scripta*, *constitutio legalis*. F.R.1,1. O.*v*. J.M.F. 1,1.

ewabrecker, *non observator legum*, overtreder der wet. F.R.46,71.

ewart, *laesus*, ontsteld. E.L.1,39: Is hiu ac olsa sere ewart. Is zij ook zoo zeer ontsteld.

ewele, *male*, kwaad. H.3,4. F.O.L. 2,20. 4,15.

ewelgung, *vitalitium*, levensonderhoud, overeenkomst daaromtrent. F.O.L. 8,23. [In de Groninger Rechtkennis van het jaar 1738 bl. 99 staat: »Wat is oevelganck? Oevelganck is een schenkinge, waardoor iemand, bij levende lijve, al zijn goed, of een gedeelte an een ander met ter daad overgeeft, onder beding, dat daarvoor, geduirende syn leven, behoorlijk onderhoud zal genieten."] Lijfrente. H.10,27: aeuel.

ewelick, *semper*, altijd. F.R.6,7.

ewelick, *legitimus*, wettig. F.R.49,1: Trirahanda slacht is ter. Een flaeslick, een gastlick ende een ewelick. Drieërlei verwantschap is er. Eene vleeschelijke, eene geestelijke en eene wettelijke (volgens de wet).

ewen, *aeque*, gelijk, even. H.2,10. O.9,1.

ewende, *vesper*, avond. F.O.L.1,10: An suther nout farra, than se ewenda machte wither kuma. En zuidwaarts niet verder, dan dat zij des avonds kunnen terug komen.

ewene, *circa*, omtrent, ten naaste bij, even, juist. J.M.F.II, 189. Ch.I, 104: Tzamith ewene vppa 15 merck. Komt even op 15 mark.

eweneker, *cuique suum in separatione agrorum*, gelijke akkers, scheiding der akkers naar evenredigheid. B.161: Alle weruar mot ma leia eweneker, al to tha riuchta tia. Alle werven moet men naar evenredigheid der akkers scheiden, tot aan de wettige grenzen.

ewenpende, *communis*, mandeelig, evenpandig. B.83. *Wiarda* heeft: twepende.

ewer, *verum*. waar. 1.E.2,20: Thet tet alle ewer se. Dat het alles waar zij.

ewert, ewart, euuert, *laesus vulneratus*, bezeerd, gewond. 1.E.5,12. F.O.L. 5,19.

ewga, *sempiternus*, eeuwige. H.1,17.

ewiged, *sacratus*, gewijd. A.7,11.

ewitha, *contractus legalis*, wettige overeenkomst. F.O.L.6,9: Jef tha bern makaden ennen ewitha mith er moder. Of de kinderen maakten eene wettige overeenkomst met de moeder.

ewrpen, *projectus*, geworpen. A.7,32: Sa hwersa en mon ana enne uthaldene stram ewrpen werth. Wanneer iemand in een uitloopenden stroom geworpen wordt.

ezel. 1.E.5,15: Hona ezel. Hanenspoor. Zie: etsele.

F.

fa, *capere*, *occupare*, vatten, in bezit nemen. B.13: Sa fa se oppa thet gold vmbe thene brecma. Dan tasten zij op het geld wegens de breuke. B.112. F.R.50,21. F.O.L.4,10. 2.E.4,19. F.R.32,8. To faen. Te tasten.

fach, *periculum*, gevaar; *responsabilis*, aansprakelijk. A.2,18: Sa ne thur hi firor nen fia reka, ne selua fach sitta. Dan behoeft hij verder geen goed te betalen noch aansprakelijk te zijn. — A.6,12: Sa skil hi wesa fach and frethe. Dan zal hij aansprakelijk en vredeloos zijn. 2.E.2,7.

fachte, *frumentum*, vrucht. E.L.1,77: Huasa then fachta op en werf weith. Wie de vruchten op de werf rijdt. — 2.) *proventus*, opbrengsten. F.O.L.I, 57.

fachte, *stipes*, staak. O.8,5. 12,10: Mit sine fiower fachtum. Met zijne vier staken. F.O.L.4,35.

fad, *diminutio pecuniae*, vermindering van het geld. B.156: Fad ieftha falxs gold. Slecht of vervalscht geld. H.7,5. 1.E.3,9. O.13,8. F.O.L.1,17. 6,13.

fader, *diminutor pecuniae*, een die het geld vermindert. O.13,8. Faed. O. 12,14.

fader, fadrie, *pater*, *tutor*, *susceptor*, vader, gevader, voogd. F.R.15,8. 49,3.6: Da kynden deer tween fadrien habbet, hor so se teyn sint eer da faderschip. De kinderen die dezelfde gevaders hebben, zoo zij voor het gevaderschap getogen zijn. — B.107: And hia makie ma mith a faderem vnierech. En men hen door de voogden minderjarig maakt. Zie: feder en fedria.

faed, zie: fad.

faen, *capere*, vatten. O.10,36.

faer, *ante*, voor. F.R.12,26.

faer, *pater*, vader. F.R.57.3.

faera, *peregrinari*, reizen. F.R.3,4. Faeer, *peregrinatur*, reist.

faga, fagia, *colligere*, plukken, verzamelen; *assumere sibi*, *occupare*, nemen. 2.E.3,24. E.L.3,38. 1,86: Anda thiu blodich hond, thi ne mey nene lawa fagie. En de bloedende hand die mag geene erfenis nemen.

fagad, *collectus*, verzameld, gerispt. B. 86: Hwasa heth en lond capad and vrgulden and fagad. Wie een land heeft gekocht, betaald en gerispt (de vruchten ingezameld).

fay, *proscriptus*, *cui terra et aqua interdictae*, vogelvrij, faai. F.R.69,1: Deer da lyoed mogen lidza fay ende ferdloes, Die het volk vogelvrij en vredeloos kunnen leggen. Zie: fach.

faythe, *inimicitia*, vijandschap, veete. 2.E.2,7: Thet him thiu faythe vriewen se. Dat hem de veete vergeven is. O.9,1. fayte.

faken, *saepe*, dikwijls, vaak. E.L.3,80: Huente thi feider faken vnwis is. Want de vader is dikwijls onzeker.

fal, *terminus*, termijn in rechten. F.R. 81,15: **Saun fallen.** Zeven termijnen.

fal, *lapsus*, val. A.3,7.

falesc, *depravatio*, vervalsching. H.7,5. 1.E.6,2. **faleske**, *depravator*, vervalscher.

falicant, *fraus*, bedrog, misleiding. Ch.I, 462: **Alle thing sonder falicant en nye infondenze.** Alle zaken zonder bedrog en nieuwe vonden.

falla (a lawa), *jure haereditatis transire*, vererven, in erfenis vallen. B.99. — 2.) **falla**, *solvere*, betalen. 2.E.4,24: **And nen holda for hine falla nelle.** En geene vrienden voor hem betalen willen. Zie: **fella**. — 3.) *esse*, *pertinere*, behooren, vallen. O.12,9: **Dae tria fallat oen da gastlika hand.** De drie behooren tot het geestelijk regt. — 4.) *accidere*, gebeuren, vallen. O.12,10: **Jeft hit also falt te leijder.** Zoo het helaas aldus gebeurt. — 5.) *incumbere*, komen. E.L.3,57: **Huersa 'r mon ieftha wiff falt oppa sin cronkbedde.** Wanneer er man of vrouw op het ziekbed komt. — 6.) *occidere*, dooden. A.6,6: **Alder thi blat falt enne mon.** Wanneer de arme iemand doodt (velt). — 7.) *perdere*, verliezen. F.R.43,5: **So falt hy alheel van syn spreeck.** Dan verliest hij zijne aanspraak geheel. — 8.) *fugere*, vlugten. A.6,5: **Falt hi ac anna en hus.** Vlugt (valt) hij ook in een huis. — 9.) *cadere*, *accidere*, gebeuren. O.12,18. F.R.77,4.

fallen, *factus*, geschied. O.12,18: **Want hit leider alsoe fallen is.** Want het helaas alzoo geschied is.

fallich, *multae debitor*, *obnoxius*, boetvallig, schuldig. F.R.3,13: **So is hij fallich syn riuchteren.** Dan is hij zijnen regters schuldig (vervallen).

falsc, falsch, falsxc, *falsus*, valsch. O.v. F.R.1,36. B.156.

falsch, falschede, *falsitas*, *falsimonium*, *depravatio*, valschheid, vervalsching. F.R.81,9: **Dat ma da falsch bewyse.** Dat men de valschheid bewijze. O.12,13.

falsche, *falsarius*, valschaard. F.R.1,36.

famna, *virgo*, maagd, meisje. O.1,8. H.1,15. F.O.L.1,15. F.R.36,11: **famna kynd.** 50,5: **famna bern.**

fan, *propter*, om, uit, wegens. F.R.12,3: **Jeff een man jecht fan anxta.** Zoo iemand uit vrees bekent.

fan, fain, fayn, *palus*, veen, moeras. Ch.I, 435.

fan dana, *inde*, van daar, daar vandaan. O.1,15. 6,6: **Ende hi fan dana geet.** En hij van daar gaat.

fana, *vexillum*, vaan, vaandel. O.1,79. 8,23. **Fanadreger**, *vexillarius*, vaandrager. O.2,1.

fand, *inveniebat*, vond. A.v.1.

fande (on to), *sumere*, aan te nemen, aan te tasten. A.2,16: **Iuinfir on to fande mith iuin sibba hondon.** Evenver aan te tasten met even verwante handen. Zie: **fa**.

fandia, fandlia, *visitare*, *invisere*, bezoeken. Ch.I, 110. J.M.F.II, 227. O. 8,23: **Toe fandiane da sijecka.** De zieken te bezoeken. *Administrare sacramentum unctionis*, het H. oliezel toedienen. O.11,8: **Ende hem sijn prester fandlet.** En zijn priester hem bezoekt.

fang, *terminus solutionis*, termijn van

betaling, van ontvangst. J.M.F.II, 195. O.11.S.2: So is di arsta fang fan disse ielden. Dan is de eerste termijn van betaling dier gelden.

fange, *stipes*, staak. O.9,1. Zie: fachte.

fara, *ante*, voor. H.1,3.

fara, *agere*, doen. H.5,3. 4,46: Sa se fiuchtande faren hebbat. Zoo als zij vechtende gedaan hebben.

fara, *ire*, *vehi*, gaan, reizen, varen, rijden. H.1,4.9. E.L.1,77. B.58.

farand, *mobilis*, roerend. 2.E.4,25: And vmbe lidzande erwa, and vmbe farand gud. En om liggend land en om roerend goed.

farda, *pax*. vrede. J.M.F.2,80: Ende tweer scillengan ti farda. En twee schellingen voor den vrede.

fare, *iter*, *via*, weg. O.12,19: Wr bannena faran. Langs publieke wegen.

farefester. 1.E.1,11. Zie: karefester. (Eene schrijffout?)

farendum, *pestis*, pest. F.O.L.II. Zie: briasechtum. Isl. Faraldr. *Morbus epidemius*.

farneste, *primus*, voorste, eerste. E.L. 1,35: Thet farneste lith off. Het voorste lid af.

farra, *longinquius*, verder. F.O.L.3. 1,10.

farscriwen, *praescriptus*, voorschreven. E.L.1,84.

fatad, *quod captus est*, het gevatte. H.7,4: Ur soche (sothe?) end ur sede end ur thet fatade bernde. Op heeter daad en met den gevatten last (het gestolene).

fatapertya, *factio vetcoperorum*, partij der Vetkoopers. Ch.I, 252.

father, *cognatio spiritualis*, gevader, gevaderschap. E.L.3,16. B.B.12. Fathersibbe. Geestelijke verwantschap.

fatiend, *quod captus est*, het gevatte. O.12,13: Mith fatiender bente. Met de gevatte buit (bente voor bernde, buit, last). Zie: fatad.

fatkaper, vetkooper. Ch.I, 252. Zie: fatapertya.

fauxfang. J.M.F.II, 268. Zie: faxfang.

fax, *crinis*, haar. H.4,41.

faxfang, faxfengh, fauxfang, *arreptio crinium*, haarpakking, haargreep, O.7,9. A.3,1. H.8,1. F.O.L.4,19. 5,1. J.M.F.II, 268.

fe, *parum*, weinig. 2.E.4,28: And hir barne fon fe husa ieftha fele husa. En daar weinig of veel huizen door branden. (*Leye*, fea, *pauci*. P.d. Ms. heeft: Und dar barne fan gudt, ofte vele huse.)

fech, *pluteus*, hek. B.25: Nen holt, nenne fech uphawa. Geen hout (vonder), geen hek verbreken (hefech?)

fecht, *fructus*, *proventus*, vrucht, voortbrengsel. B.160: Thi 't ered and esen heth, thi nime ne fecht thes ieres. Die het geploegd en bezaaid heeft, die neemt de vrucht van dat jaar.

fechtelick, *pugna*, gevecht, strijd. J.M.F.16: Dae sterf Schelta Yaiema fan dat selua fechtelick. Toen stierf Schelte Jaiema in dien zelfden strijd. Vrije Fries. II, 125.

feck, fek, *camera*, *spatium*, *intervallum*, *intervacuum*, kamer, vak, ruimte. O. 3,9: Wr nijogen fecke huses. Door negen vakken van het huis. H. 2,1. B.159.

fed, *pedes*, voeten. 1.E.5,24.

feda, *patruus*, oom van vaderszijde. F.O.L.1,5.

feda, *alere*, voeden. O.15,1.

feder, **feider**, *pater*, vader. E.L.3,15. B.78.90.

federia, **fedria**, **fedrya**, **fidira**, *patruus*, oom van vaderszijde. H.4,43. B.119. 1.E.2.6. O.4,6. A.7,21. F.O.L. 2,6. 6,5. 7,3. P.d.Ms.: **Dat is de oem.**

fee, *capere*, vatten. F.R.21,25. 50,38. **Feet**, *capit*, vat.

feylich, *tutus*, veilig. F.R.36,6.

feythe, *inimicitia*, veete, vijandschap. H.2,9. *Crimen*, misdaad. A.1,16.

fel, *lapsus*, val. A.3,2. 1.E.4,4.

fel, *cutis*, huid, vel. 1.E.2,5. A.2,5.

fel, *multum*, veel. 2.E.4,28.

fela, *sentire*, voelen, gevoelen. 1.E.4,5. A.3,3.

feldsege, *tumultus*, optocht, strooptocht. J.M.F.5,8: **Omme ene feldsege of volse.** Wegens een strooptocht of oproer.

fele, *valde*, zeer. H.9,1: **Fele steric.** Zeer sterk. — 2.) *plus*, meerder. B. 213: **Thet ter nen fele lith ne mote wesa binna Wibaldinga szerspele.** Dat er geene meerdere geregtsplaatsen moeten wezen in het Wibaldinge kerspel.

fele, *parum*, weinig. B.154n: **And hir berne fon (phe) fele husa ieftha fule husa.** En daarvan weinig of veel huizen verbranden. Zie: fe.

felich (of: **selich**), *solemnis*, feestelijk. E.L.2,1.3.

fella, *solvere*, betalen. B.5.156: **Mith tha halse fella.** Met den hals betalen.

fella, *implere*, *reparare*, vullen, herstellen. E.L.3,76: **Anda thet saddick wither to fellen, sa hit er was.** En den zooden dijk weder zoo te herstellen, als die vroeger was.

fella, *interficere*, dooden, vellen. H. 1,13. 10,1: **Bi fellede monnem.** Bij gedoode mannen.

fellinga, **fellinghe**, *multa*, boete; *sententia*, uitspraak. F.R.2,23.38. 43,11: **Myt wilker onder fellinghe ginsen.** Zich vrijwillig aan de uitspraak onderworpen. F.R.21,10. Ch. I, 344. J.M.F.II, 290: **So mey ma qwyt wessa mit ter pena, oers mey dy wilkared riuchter neen fellinge jaen.** Dan kan men vrij zijn met de straf, overigens mag de gewillekeurde regter (de zoenlieden) geene boete geven (opleggen).

felo (**to**), *nimis*, te veel, te zeer. A. 1,8: **Thet nen husmon with sinne hera to felo ne stride.** Dat geen huisman te zeer tegen zijn heer zal strijden. Zie: **suithe.**

femne, *virgo*, maagd. H.4,7.

fen, *captus*, gevangen. E.L.3,61: **Hwersa 'r en mon werth fen anda bunden.** Wanneer iemand gevat en gebonden wordt.

fenda, *invenire*, vinden. 1.E.1,12: **Alder men efellede fend.** Waar men verslagenen vindt.

fene, *terra palustris*, moeras, veen. B. 169.

fengnese, *captivitas*, gevangenschap. H.1,14.

fenne, *pratum*, weidland. E.L.1,57. A. 7,8: **Thet skil wesa alla fennon and fili, er sante Vitus di.** Dat zal voor alle weidlanden zijn en onbe-

kommerd voor St. Vitusdag. Zie: fili. A.7,8. (Wurster Landrecht p.84 heeft: vnbekummerd.)

fenszen, *possessus*, *acceptus*, in bezit genomen, verkregen. B.163: And fenzse lond and sex ier biseten se. En in bezit genomen land dat zes jaar in bezit is.

fera, *sustinere*, verzorgen. H.2,5: Ande fereth end nerede mith a fia. En verzorgde en onderhield met het goed.

fera, *portare*, dragen, voeren. A.7,5: Sa brekt hi, the ne fona an dere hond ferth. Dan verbeurt hij die de vaan in de hand voert (draagt).

fera, *dare*, *praestare*, geven. O.1,79. F.R.15,13: Fera orkenschip. Getuigenis geven.

fera, *celebrare*, vieren. F.R.5,4: Jelkirs deggen, deer ma feret. Alle dagen, die men viert. F.R.1,46: Riucht to feren. Geregt te houden.

fera, *ire*, gaan. B.109.

ferd, *pax*, vrede. O.*v*. 3,2.

ferdban, *scriptura legalis de possessione non turbando*, vredebrief, geschrift door het hoofd van het district afgegeven, dat de verkoop volgens de wet geschied is. F.R.2,25. 31,1. O.*v*. vredebevel.

ferde, *actio*, handeling. A.3,3: Ni an nenere ferde hini selua sa wel bithanka, sa hi er machte. Noch zich in eenige handeling zoowel bedenke, als hij vroeger vermogt.

ferdya, *conciliare*, bevredigen. F.R. 59,17: Alzo dat hym huus ner hof ner Godshuus ferdya mey ner helpa. Zoo dat hem huis noch hof noch kerk bevredigen noch helpen kan.

ferdloes, *freda privatus*, vredeloos. F.R.1,39. 43,9.

ferdlos, *implacatio*, vredeloosverklaring. F.R.2,25.

ferdlosheed, *implacatio*, vredeloosheid. Ch.I, 239.

ferdorether, *turbator pacis*, rustverstoorder. Ch.I, 548: Ferdoreteren, streetscheynderen, tyeven, moerderen. Rustverstoorders, straatschenders, dieven en moordenaars.

ferdria, *exigere*, vorderen, eischen. F.O.L.2,11: And ma ne ach him mar to ferdrianne. En men moet niet meer van hem vorderen.

ferdrie, zie: edra.

fere, *utilis*, voordeelig. O.6: Froem ende fere. Nuttig en voordeelig. A.7.

fere, *utilitas*, welvaart. O.*v*: Tij mena frede ende to mena fere. Tot algemeenen vrede en tot algemeenen welvaart.

fere, *actio*, handeling; *iter*, reis. 2.E. 4,39: And hia 't thenne nima vppa tha fere, ther se fara thenne skelen. En zij het dan nemen op de reis, die zij dan varen zullen. P.d. Ms.: *henneuaert*, doodreis, afsterven.

feren, *confectus*, gemaakt; *formatus*, voltooid. B.158: Gold ieftha ferene clathar. Goud of gemaakte kleederen.

ferende, *administrans*, beheerend, voerend. F.R.15,57: Want deer mey nemmen ferende wessa twa ampt fan ener seeck. Want niemand mag twee ambten in dezelfde zaak waarnemen.

ferest, *primo*, eerst; ferost, *primus*, eerste, voorste. H.3,1. B.B.19. A.3,9.

ferlick, *paternus*, vaderlijk. Ch.I, 332: That sin ferlike erwe is. Hetwelk zijn vaderlijk erfgoed is.

ferma, *confirmare*, vormen. A.9,2: Godis hus to wiande and kindera to fermande. Gods huis te wijden en kinderen te vormen.

ferna, *crimen*, misdaad. H.6,1. Zie: firna.

fernieere, fernyere, ferniere, *ver*, lente, voorjaar. J.M.F.9,3: Als hia fernieer ende hire oen werum heden ende oen hewem. Als zij op het einde van het voorjaar (te zamen) aan bezittingen en have hadden.

ferost, zie: ferest.

ferra, *viae*, wegen. J.M.F.12,20: Wr bannena ferra. Over publieke wegen.

ferra, *dexter*, regter. 1.E.*v*. 2.E.*v*. F.O.L.II: Ferrahond, ferrehond. Regterhand.

ferra, *major*, *porro*, grooter, verder, meerder. 2.E.4,29: Thet nimth hi naut e ferra plicht, sa re syn ayn. Dat neemt hij niet in meerdere verzorging, dan zijn eigen.

fersch, *novus*, nieuw, versch. Ch.I, 591. 600: Mit ter ferscher died. Op heeter daad (terstond).

ferse, *versus*, vers. O.3,17.

ferst, *princeps*, vorst. F.R.51,2.

ferst, *dilatio*, uitstel. F.R.3,1: Een ferst hym to byreden. Een uitstel om zich te beraden. F.R.15,39. O.1,59: fersta, uitstel geven.

ferst, *actio*, handeling. F.R.1,33: Soe schel me 't ferst wysa wr nacht. Dan zal men des anderen daags de handeling uitwijzen.

ferstellen, *raptus*, afgestolen. J.M.F. 6,17.

ferth, *it*, gaat. B.109.

ferthe, *actio*, handeling. O.9,2. 11,10. *iter*, reis.

fessengha, fetsengha, *sepimentum*, afschutting. Ch.I, 242: Hwaso tha fessingha brecht. Wie de afschutting (van het vee) verbreekt. J.M.F. 312.

fest, *firmus*, vast; *firmatus*, bevestigd. F.R.1,18. 15,33.52.60. E.L.3,40: Fester, vaster.

fest, *pugnus*, vuist. Ch.I, 603: Slacht met ter fest. Slaat met de vuist.

festa, *jejunare*, vasten. A.*v*.1. H.3,4. O.1,70.

feste, *factio*, partijschap. 2.E.4,26. B. 151: Festis ieftha triuwena. Verraad of ontrouw. P.d.Ms.: Partie.

festeldey, *dies jejunii*, vastendag. F.R. 2,40.

festeslec, festsleck, *colaphus*, vuistslag. B.203. E.L.1,7.

festia, *jejunare*, vasten. O.1,41. A.8,1.

festia, festigia, *confirmare*, bevestigen. F.R.44,4. O.16,24.

festnad, *firmatus*, bevestigd. E.L.1,44.

fet, *pedes*, voeten. 1.E.5,28: Sine fet and ben gader mith enre lina bunden. Zijne voeten en beenen met eene lijn zaamgebonden.

fet, *vasa*, vat, vaatwerk. F.O.L.5,44: Binna tha durum fete to slaith. Binnen de deuren (in huis) vaatwerk vernielt.

feth, *sumit*, vat, neemt. H.7,5: End to there othere feth. En op den anderen vat (den ander beschuldigt). *accusat*.

fetha, fedria, *patruus*, oom van va-

ders zijde. 2.E.4,22. H.4,29. B. 121. F.O.L.7,3.7.

fetafeng, fethafenge, ooms erfenis van vaderszijde. F.O.L.7,7.

fetha lawa (berlase, bernlase?), *successio ab avunculo relicta, qui sine liberis mortuus est*, erfenis door eenen kinderloozen oom van vaders zijde nagelaten. 2.E.4,22: Sunder berlase (bernlase) fetha lawen. Behalve kinderlooze ooms (van vaderszijde) erfenissen. P.d.M.s. § 20: Dan barrelos fetha lawa, dat is: Erfnisse, die eine frouwe achterlath, de ghene kynden ghetoghen heft.

fethansunu, *bilius patrui*, zoon van oom van vaderszijde, zoon van oom van moeders zijde. Zie: emessunu. A.7,21.

fethma, *orgya*, vadem, roede. A.7,9.

fetsenghe, zie: fessenghe.

ffoerdmeer, *porro*, verders. F.R.15,52.

fia, fya, fyya, *possessio*, goederen, geld, bezitting. E.L.3,20. A.1,16. H.1,16. F.O.L.1,9.16. 2.E.*v*.

fia, *pecus*, *bestia*, vee, beest. F.R.42,7.

fia (fa?), *capere*, *occupare*, in bezit nemen, vatten, tasten. J.M.F.6,2: Soe fiaer hi oen syn ayn eerwe. Dan gaat hij op zijn eigen erf.

fyaerteenste, *decimus quartus*, veertiende. F.R.56,1.

fiaeth, *juramentum valoris*, waardeeringseed. E.L.1,37. 1.E.*v*. 2.E.*v*. F.O.L. 2,14.

fiafollenge, *reparatio*, *restitutio*, herstel, vergoeding. O.5,8. F.O.L.4,12: And hio nene fiafollenga, ther thet brocht to ther wralde. En zij geene schadevergoeding, die het (kind) ter wereld bragt.

fial, *rota*, rad, wiel. 1.E.6,4. E.L.1,84. H.2,25. B.147. F.O.L.5,32.33. 6,24.

fiamonde, fiamanda, *mandatum*, *mandatarius*, beheer, beheerder. O.4,18: So haet so di man oderem jout op trowa ende wird ende riuchta fiamonde. Wat dat iemand den ander op trouw en woord en in wettig beheer geeft. 1.E.2,17. H.2,17.

fiand, fyand, fiant, *inimicus*, vijand, A.1,3. F.R.6,2. — 2.) *diabolus*, duivel. O.5,8. 12,10. F.O.L.4,12.

fiarda, fyarda, *quartus*, vierde. A.*v*.1. H.1,4.

fiarda tuede, *tres et duae partes de quarto*, drie tweederde. F.O.L.1,15.

fiardahael, *tres et dimidium*, drie eentweede. O.*v*.

fiardandeel, fiardandel, *quarta pars*, vierde deel. B.188. — 2). *districtus*, district. B.44.

fiardeg, fiardung, fiardvng, fiarendeel, *quarta pars*, vierendeel. H. 4,43. A.7,24. F.O.L.I, 35.

fiarder, *mensura quaedam*, vierder, vierde van een ton. H.10,16: Ur twene fiarderan biares. Boven twee vierders bier.

fyaern, *districtus*, vierendeel. J.M.F. II, 327: Ende een ygelick tolle in syn fyaern dat oen thoe brengen. En ieder tolman in zijn vierendeel (district) dat aan te brengen.

fiarfote, *quadrupes*, viervoetig. A.7,22.

fiarling, *quadrans*, vierling, zekere munt. F.O.L.5,1.

fiartiende, *decimus quartus*, veertiende. O.*v*.

fidira, fidiria. A.2,6. Zie: fethe, federia, emessunu.

field, *campus*, veld. O.1,32.

fieldfaren man, *peregrinator*, reiziger. F.R.59,18. O.15,3.

fieldferd, *pax agrorum*, veldvrede. O. 8,10.

fyenda, *judicare*, *sententiam pronuntiare*, vonnissen, beslissen. F.R.15,53: Dat schel tu fyenda. Dat zult gij beslissen.

fier, *longinque*, verre. J.M.F.II, 294: Die den waer fier sitten sint. Die verre van het geregt wonen.

fiere, *festum*, feestdag. J.M.F.Reg.10: Wroginga fan britzen fiere. Klachte wegens het verzuimen van feestdagen.

fyya, *pignus* pand. F.R.24,4. Zie: fia.

fila, filla, *flagellare*, geeselen. O.8,21: Hor hi se fille. Of hij haar geesele. O.3,16: Wtoer scheran ende wtoer filan. Buiten brandmerk en buiten geeseling.

fili, *perfectus*, beëindigd. A.7,8. Zie: fennon.

fymelbreek, filmenebreke, *laesio pudendarum*, schaamdeelen-beschadiging. J.M.F.II, 190. 211. 217. 239. O.11,47. (Yslandsch: feimr, *pudibundus*.)

fimeltingh, *judicium*, *in quo causae superstites finiuntur*. Geregt, waarin de onafgedane zaken van het Bodtingh geëindigd worden. O.1,25.

fyn, *vexillum*, vaan, vaandel. Ch.I, 600: Mith standena fyn, mith clocke clanck. Met opgestoken vaan, met klokluiden.

fynd, *judicium*, vonnis. F.R.2,25: Aen fynd, dyr dij Greetman off een riuchter fynt. Een vonnis, dat de Grietman of de regter velt.

fynd, *inimicus*, vijand. O.3,3.

fijnd, *inventum quid*, vindst. O.9,27: Jeft er een fijnd fonden wirt. Zoo er eene vindst gevonden wordt.

fynda, finda, *judicare*, regten. A.3,2. 9,4. O.16,10. F.R.2,25.

fynda, *invenire*, vinden. O.*v.* A.*v.*1. fand. *inveniebat*, vond.

finestre, finster, *fenestra*, venster. H.8,20. F.R.64,12.

fingerline, fingherlyn, *annulus*, vingerring. O.7,1. F.O.L.4,13.

fynnich, *hostilis*, vijandig; *pravus*, slecht. F.R.1,10: Als een fynnich seeck. Als eene slechte zaak.

finsen, *captus*, gevangen. O.4,2. F.R. 25,8: Jeftha in heerbynden finsen weer. Of in strikken gevangen waar.

finsenen, *captivi*, gevangenen. F.R. 66,5: Joff deer finsenen op onthalden worden. Zoo er gevangenen op onthouden worden.

finster, zie: finestre.

fyntscip, *inimicitia*, vijandschap. F.R. 62,14.

fiochd, foeghd, *tutor*, voogd. J.M.F. II, 275: Deer myn habbet soe fiouwer fiochden. Die minder dan vier voogden hebben. Ch.I, 342.

fyoertich, *quadraginta*, veertig. F.R. 58,1.

fior, fyore, *ignis*, vuur. O.7,17. A.3,3.

fior, fiowr, fiour, fyower, *quatuor*, vier. F.O.L.1,4. E.L.1,24. B.B. J.M.F. II, 265.

fiortech, fyortich, *quadraginta*, veertig. E.L.2,1.

fyouwerfald, *quadruplus*, vierderlei, viervoud. F.R.59,25.

fijouwerfoted, *quadrupes*, viervoetig. O.9,8.

fyouwerhanda, *quadrifarius*, vierderlei, vierderhande. F.R.1,12.

fijouwerhernad, *quadrangulus*, vierhoekig. O.10,27.

fyowrasum, fyowasum, *quaterni*, *quatuor*, met vieren, vier. F.R.50,47.

fir, fyr, *longinque*, verre. 1.E.1,2: Te fir. Te verre. 1.E.1,10. A.1,10. J.M.F.5,10: Naet firra, *non amplius*. Niet verder. F.R.1,12: Soe fyr, *in quantum*, in zoo verre.

fira, *nimis remotum esse*, te verre zijn. A.1,2: Tha firade us Frison thiv fire menote. Toen was ons Friezen de verre munt te verre.

fyrfeerd, *ductus*, vervoerd. J.M.F.6,3: Ende hi vt a lande fyrfeerd wirt. En hij uit het land vervoerd wordt.

fyria, fira, *celebrare*, vieren. A.*v*.1. H.8,24: Fira thene sunnandei. Viert den zondag. F.R.20,16. O.1,70. Ch.I, 342: Fyra. Feestdagen. Zie: Festa.

firne, ferna, *crimen*, misdaad. 1.E.6,4. H.3,4. B.156. F.O.L.1,16. 6,23. 24.

fyrste, *ultimus*, verste. O.1,70.

fisck, fisk, *piscis*, visch. B.B.26. A. 7,9.

fyska, fysschya, *piscari*, visschen. Ch.I, 464. 743.

fyskania, *piscatio*, visscherij. Ch.I, 540.

fiscktauv, *excipulum*, *arma piscatoria*, vischtuig. Ch.I, 743.

fysschya, zie: fyska. Ch.I, 743.

fiterad, fitered, *vinctus*, gebonden. 1.E.3,8. O.4,2.

fiuchta, *dimicare*, vechten. A.1,8. fiuhte, *dimicabat*, vocht. A.9,10.

fyuchtleek, *pugna*, slagerij. F.R. 28,21.

Fiulghe, Fiwelghe, Fivelingo (prov. Groningen). B.B.17. F.O.L.8,15. Fyulghelond. F.O.L.8,1.

fiund, *inimicus*, vijand. B.217.

fiure, fywr, *ignis*, vuur. E.L.1,32. F.R.59,17. *Vomeres*, ijzers. F.O.L. 5,33.35: Mith IX fivrum (fiurum) vntgunga. Met 9 ijzers ontgaan.

fiuwertindoste, fiwertinde, *decimus quartus*, veertiende. A.1,44. 3,6.

fivwer, fiwer, *quatuor*, vier. H.1,4. B.71.

flacht, *locus tectus*, overdekte plaats, duivenvlucht, bergplaats voor beesten. F.O.L.8,1: Werth er en mon slain it ta ware thera riuchtra jefta binna huse jefta binna schipisborde, jefta vnder ta fugilscule, iefta vnder there flacht, jefta vp sine heregers and vnder tha boch. Wordt er iemand doodgeslagen in de werf der regters, of in huis of binnen scheepsboord, of onder de vogelvlucht, of onder het afdak, of op zijn erf en onder het boogschieten.

flaesch, *caro*, vleesch. O.4.5.

flaeschelick, *carnalis*, vleeschelijk. F.R.72,10: Flaeschelicka fader. Vleeschelijke vader.

flait, zie: flat.

flarde, *lobus*, lap, vlarde. A.3,17.

flasc, fleesc, *caro*, vleesch. 1.E.2,5. H.6,10.

flat, flait, *mobilis*, vlottend, roerend. J.M.F.9,37. Zie: flet en fleta.

flax, *linum*, vlas. O.1,64.

flecht, *fuga*, vlucht. A.2,14. Flechtich, *fugax*, vluchtig. 1.E.6,2. O. 12,13.

fleesc, zie: flasc.

flemsche, *moneta quaedam*, Vlaamsche (zekere munt). Ch.I, 345.

flent, *fluens*, *mobilis*, roerend. O.9,2. Zie: flat, flet.

flesfel, *lapsus in coenum*, *projectio in coenum*, slijkval, slijksmijting. 1.E.5,16. H.4,21. 6,18. F.O.L.5,43. Flesfal.

flet, **flethe**, **flette**, *mobilis*, vlottend. O.9,2: So hwasoe sijn gued flet iefta flent, huset ende howat. Wie dat zijn goed vlottend en roerend, in zijn huis en hof neemt (huist en hooft). J.M.F.9,37 heeft: flat iefta flait.

flet, *dos*, huwelijksgoed. 1.E.2,4. F.O.L.2,4. Flette.

fleta, *mobilem esse*, *mobilia esse*, *fluere*, vlieten. A.v.1: Thet flat fon melekon and fon hunige. Dat vloeide over van melk en van honig.

fletech, *refugus*, *fugiens*, vluchtend. H.5,7.

flethe, **fletta**, *mobilia*, inboedel, roerend goed. F.R.50,38. 39. O.1,67. 69. 4,4: So schil hi alle bifara flette tinga. Dan zal hij voor alles het roerend goed aanspreken.

fletieftich, *mobilis*, *incertae possessionis*, van onzeker bezit, roerend. O.5,8. J.M.F.8,8: Dat haet alle fletieftich goet, deer ma iout onaefta berne. Dit alles noemt men goed van onzeker bezit, dat men aan onechte kinderen (uit den boedel) geeft.

fletieua, *dos*, huwelijksgoed. A.2,4. H.2,4.

fliande, *mobilis*, vlottend. 2.E.v.

flyeth, *componunt*, schikken. J.M.F.II, 327: Ende als hya seeneth ende flyeth, (en) haelpond. En als zij zoenen en schikken een halfpond.

flioger, *moneta quaedam*, vlieger (zekere munt). F.R.III, 12.

fliot, *mobilis*, beweegbaar. F.O.L.I, 8: En skilling goldes, sa se benfest is, fliot se en half skilling goldes. Een gouden schelling, zoo zij (de wonde) beenvast is, zoo zij beweegbaar is een halven gouden schelling.

flitan, *fluunt*, vlieten, uitgaan. F.O.L. 5,26.

fliuch, *fugebat*, vlugtte. Zie: fliuga.

fliuesde, **fliusde**, *incertus*, onzeker. F.R.32,22: Fliusde caep. Onzekere koop, vlottende koop. Fliuscaper, *incertus emtor*, kanskooper. F.R.32,22.

fliuesverp, *projectio luti*, slijksmijting. O.10,36. 11,7. J.M.F.II, 189. Flyuswerp.

fliuga, *fugere*, vlugten. E.L.2,3. A. 2,14. F.R.50,48. B.217.

flocskiwech, *id*, *quod*, *post corruptionem in priori statu*, *reduci potest*, beschadiging, die in den vorigen staat kan teruggebracht worden. B.67 (van stakettingen enz.).

flodfarend, *trahens*, slepend, trekkend. F.O.L.6,12: Iding thing is ter set vmbe thes flodfarande anckeren. Het waterregt is ingesteld wegens losgegane ankers (schipbreuken). Zie: Iding.

floed, *diluvium*, vloed, zondvloed. O. 12,16.

floed, *invasio*, inval. J.M.F.2,2: Ienst den wilda witzinges floed. Tegen den woesten inval der zeeroovers.

floge, *stirps*, *gens*, staak, geslacht. F.O.L.6,5: Tha fior flogum. De vier staken van verwantschap.

flotieftig, *mobilis*, roerend. O.5,8.

fluyswerp. Ch.I, 104. Zie: fliuesverp.

foda, *alere*, voeden. E.L.3,59.

fodinghe, *alimentum*, voeding, voedsel. F.R.34,9.

foeel, *accidebat*, geviel, gebeurde. F.R. 64,12: Al foeel hit alzo. Al gebeurde het aldus.

foeër, foer, *vehis* (*frumenti*), voer (koren of hooi). F.R.8.11: Hoemanich foeër off hofule dat in da eker stond. Hoe menig voer of hoeveel dat op den akker stond.

foeërd, zie: foerd. F.R.15,37.

foeërlieza, zie: foerliza. F.R.38,2.

foeërstera, zie: foerstera. F.R. 28,11.

foeghd, foeget, *tutor*, voogd. J.M.F. II, 275.

foeghdie, *tutela*, voogdij. F.R.72,4.

foeghia, *claudere*, sluiten. Ch.I, 104. J.M.F.II, 189: Hweerso ma an man foeghet, an haltene an heftene and an herabendum. Wanneer men iemand sluit aan het blok in gevangenis en in banden.

foelen, *accidebant*, voorvielen. J.M.F. II, 267.

foer, *deque*, *ac*, als, voor. O.1,70: Jefta foer ful deel nima. Of voor een vol deel nemen.

foer, *ante*, voor; *pro*, voor; *supra*, boven, voor. F.R.1,27. 23,1.

foeranderia, foerantwerta, *respondere de*, *respondere aliquem*, *responsum dare*, verantwoorden, antwoorden, antwoord geven. Ch.I, 532: Kom ende foerandert ende seyda. Kwam en gaf antwoord en zeide. Zie: Foranderia. O.4,11.

foeraeskia, foeraschia, *invenire*, uitvinden. F.R.61,1: Kan hij den riuchtschyldige foeraschia. Kan hij den regthebbende uitvinden. — 2.) *provocare*, uiteischen, uitvorschen. F.R.12,34: Ende dyo wird foeraeskye. En de waarheid uitvorschen.

foerband, *bannitus*, in den ban gedaan. F.R.1,14. 25,1.

foerberd, *confiscatus*, *publicatus*, verbeurd. F.R.2,12.

foerbetteria, *meliorem reddere conditionem suam*, verbeteren. F.R.20,14.

foerbyeda, *interdicere*, verbieden. F.R. 23,11. 62,11.

foerbyginzen, *praeteritus*, voorbijgegaan. F.R.57,11.

foerbonden, *obligatus*, verplicht, verbonden. F.R.2,23.

foerbringa, *delapidare*, doorbrengen, te zoek maken. F.R.27,2: Onjeriga kyndena gued selt ieffta foerbrinckt. Het goed van minderjarige kinderen verkoopt of doorbrengt.

foerbringa, *transportare*, overbrengen. F.R.38,1.

foercapia, *vendere*, verkoopen. O.1,37.

foerclaria, *explicare*, ophelderen, uitleggen, verklaren. F.R.21,26.

foerclaringhe, *explicatio*, verklaring. F.R.21,26.

foercrefta, *constuprare*, verkrachten. F.R.13,4,

foercryga, *obtinere*, verkrijgen. F.R. 55,6.

foercryzen, *supprimens*, verguizend. F.R.56,1: Is hij foercryzen den kersten lawa. Is hij verguizend het christelijk geloof.

foerd, foeërd, *porro*, verders. O.1,9. — *mox*, terstond. F.R.9,6. 12,34. 15,37.

foerdaeschia, *exigere*, opeischen. F.R. 24,15: Hweerso een man foerdaeschet wirth, ende hij dan swerre schil. Wanneer iemand opgeëischt wordt en hij dan zweren zal.

foerddela, *in favorem alicujus judicare*, ten voordeele van iemand vonnissen. F.R.15,56.

foerdfynden, *in favorem alicujus judicare*, ten voordeele van iemand vonnissen. O.12,7.4: Dat ma dyne haldere aeg foerd to fynden an da lioedwarre. Dat men aan den volkswerf ten voordeele van den beklaagde zal vonnissen (in twijfelachtige zaken).

foerdgaen, *jure haereditatis transferri*, vererven. O.5,4: Dat alle lawa agen foerd to gaen. Dat alle erfenissen behooren te vererven.

foerdgaen, *prae esse*, *praevalere*, voorgaan. O.12,8.

foerdgong, *processus*, voortgang, proces. F.R.1,6. 18,24.

foerdylga, *destruere*, verdelgen. F.R. 1,1.

foerdmeer, **ffoerdmeer**, *porro*, verders. F.R.15,52. O.17,3.

foerdomenisse, *damnatio*, verdoemenis. F.R.56,1.

foerdsterka, *confirmare*, versterken. F.R.81,14.

foerdwinst, *lucrum*, *commodum*, voordeel, overwinst. F.R.26,5.

foerfaer, *defunctus*, overledene, vervarene. F.R.22,23.

foerfalschia, *vitiare*, vervalschen. F.R.56,1.

foerfeemd, *infamis*, eerloos. F.R.25,33: Een foerfeemd man, deer een seeck deen haet, deer hij syn riucht ende syn era mey wrlern haet. Een eerloos man, die eene zaak gedaan heeft, daar hij zijn regt en zijne eer mede verloren heeft.

foerfeerd, *perterritus*, vervaard. O.v.

foerfirder, *antecessor*, voorganger in eene zaak. F.R.15,71: So schel dij riuchter da seeck aldeer beginna, deer 't syn foerfirderen leten habbet. Dan zal de regter de zaak aldaar beginnen, waar het zijne voorgangers (de zoenlieden) gelaten hebben.

foerfolgia, *persequi*, vervolgen. F.R. 2,12.24.

foerfolgia, *actionem contra aliquem in jure constituere*, iemand in regten aanspreken. F.R.9,5.

foerfolgia, *executionem dare alicui rei*, eene zaak ten uitvoer brengen. F.R. 46,8.

foerfolla, **foerfulla**, *perficere*, vervullen, voldoen. F.R.32,5. O.1,61.

foerfremud, *exclusus*, uitgesloten. F.R. 75,1: Foerfremud in alle riuchten. Uitgesloten van alle rechten (buiten de wet gesteld). Foerfremnd.

foergaria, *perficere*, voleinden, beslissen. F.R.32,9: Hweer so dij caep wirt foergaret bij frija willa. Wanneer de koop vrijwillig gesloten wordt. —F.R.45,5: Een foergareth seeck. Eene besliste zaak.

foergaringhe, *collegium*, *congregatio*, verzameling, gezelschap, vergadering. F.R.70,6.

foergiffnisse, *hariolatio*, waarzeggerij, voorspelling. F.R.80,8.

foerguld, *deauratus*, verguld. F.R. 72,4.

foerhera, *elocare*, verhuren. F.R.77,9.

foerhoda, *cavere de*, verhoeden. F.R. 64,26.

foerhwxsumheed, *cautio*, *securitas*, *reparatio damni*, borgtocht, zekerheid, schadeloosstelling. Ch.I, 773.

foeriagia, *expellere*, verjagen. F.R.71,5.

foeryenis, *frustra*, vergeefsch. F.R. 1,11. (foeryeuis?)

foerjetta, *oblivisci*, vergeten. F.R.37,13.

foerkera, *mutare*, veranderen. F.R.37,8: Als een menscha wonnen haet een wrichte ende dat waer foerkeert, off reynth. Als iemand een werkman gewonnen heeft en het weder verandert of het regent.

foerkera, *impedire*, beletten. F.R.1,11: Deer dat riucht moya wil of foerkera. Die het regt moeijen wil of beletten (verhinderen).

foerkera, *habitare*, wonen, verkeeren, zijn verblijf houden. F.R.20,16: Deer hij haed huusreed ende dyr hij dyn mara deel haet fan syn gueden ende steedlick is foerkeeren. Daar hij zijn huisraad heeft en daar hij het meestedeel heeft van zijn goed en steeds woont (verkeert).

foerlenigha, *concedere*, verleenen. F.R. 60,19: Hwanneer hym God sofula forlenighet haet. Wanneer God hem zooveel verleend heeft.

foerlerren, *perditus*, verloren. F.R. 20,12.

foerlibba, *supervivere*, overleven. F.R. 46,25.

foerlidza, *recusare*, wraken; *imponere*, opleggen. F.R.63,6.

foerlyck (allyck), *ejusdem juris*, gelijke na. F.R.50,5.

foerlieza, foerlyoesa, foerlyosa, foerliusa, foeerlieza, *perdere*, verliezen. F.R.2,20. 3,16. 25,27. 33,11. 38,2.

foerlinsa, *prolongare*, verlengen. F.R. 2,38.

foerlossa, *liberare*, verlossen. F.R. 50,30.

foermaledijd, *condemnatus*, verdoemd. F.R.62,2.

foermetta, *arrogare*, vermeten. F.R. 25,35.

foermia, *evitare*, vermijden. F.R.72,7.

foermids, *per*, door, tengevolge, vermits. F.R.56,3: Foermids gaue. Tengevolge giften.

foerminria, *diminuere*, verminderen. F.R.37,4. 77,1.

foermoda, *intentionem habere*, voornemen hebben; *velle*, willen. F.R.13,46.

foermoda, *censere*, (het er) voor houden. vermoeden. F.R.58,1.

foermoden, foermodinghe, *suspicio*. vermoeden. F.R.13,46. 26,13.

foermond, *tutor*, voogd, voormond. F.R.26,8.

foernogia, *satisfacere*, *solvere*, voldoen, vergenoegen. F.R.39,5.

foerpachtya, *elocare*, verpachten. Ch. I, 540.

foerpenda, *oppignorare*, verpanden: F.R. 37,2.

foerreda, *prodere*, verraden. F.R.56,1.

foerrede, *consilium*, *deliberatio*, beraad, overleg. Ch.I, 252: Mit gueda foerrede. Met goed beraad.

foerreden, *acquisitus*, verkregen. F.R. 43,3: Dat land fan syn seluis braed hym foerreden haet. Dat land door zijne eigene begeerlijkheid verkregen heeft.

foerredenisse, *dolus*, list, verraad. F.R.43,3.

foerscadigia, *laedere*, beschadigen. F.R.37,4: Ende sulckdeen gued foerscadiget wirth. En zoodanig goed beschadigd wordt.

foerschelda, *culpa amittere*, door schuld verliezen. F.R.87,1: Foerbeert ende foerscholt. Verbeurd en door schuld verloren.

foerschyn, *factus*, gemaakt, geschied. F.R.32,23: Ende da forwerda dyr foerschijn sint. En de voorwaarden die gemaakt zijn. (Of wel: foer schyn, te voren geschied, gemaakt zijn).

foerscriden, *perpetratus*, begaan. Ch.I, 345: Foerscridenna secken. Misdaden. J.M.F.II, 290. Overtredingen, gepleegde zaken.

foersecka, *negare*, *pernegare*, ontkennen, verzaken. F.R.56,1.

foersena, *placare*, verzoenen. F.R.III, 6.

foerseth, *oppignoratus*, verpand. F.R. 30,27.

foersin, *propositum*, opzet. F.R.18,18: Wytlick ende myt foersin. Wetende en met opzet.

foersmaya, *vituperare*, versmaden. F.R. 1,34. 18,7.

foersprecka, *arguere*, wraken. F.R. 15,69.

foerspreka, *patronus*, voorspraak, procureur. F.R.1,7. 2,27. 25,1.

foerstaen, *examinare*, *percontari*, onderzoeken. F.R.11,8. 12,34.

foerstaen, *comprehendere*, verstaan, begrijpen. F.R.48,2.

foerste, *praecipuus*, overste. F.R.70,6.

foerstera, *turbator*, verstoorder. F.R. 28,11: Dat is een foerstera der jowa gastlick riucht. Die is een verstoorder van uw geestlijk regt.

erstinzen, *comprehensus*, verstaan. F.R.17,6: Folcomlick foerstinsen. Volkomen verstaan. F.R.3,2.

foersumige, foersumicheit, *negligentia*, verzuim. F.R.40.4. 58,28.

foerswiga, *reticere*, verzwijgen. F.R. 12,26.

foert, *iterum*, *porro*, *mox*, wederom, verders. F.R.37,5.

foertbrenga, *afferre*, bijbrengen, aanhalen. F.R.1,10: Als een fynnich seeck, deer ma foertbrenckt toe riucht. Als eene slechte zaak, die men aanbrengt als regt.

foertbringa, *exigere*, eisschen. F.R. 4,3: Hwaso qwelyck recknat jeff foertbringt. Wie kwalijk rekent of eischt.

foertege, zie: foertigia.

foertfynda, *in favorem alicujus judicare*, ten voordeele vonnissen. F.R.1,4.

foertgong habba, *continuare*, voortgang hebben. F.R.1,10.

foertgongen, *descendens*, nedergaande. F.R.50,1: Foertgongen lawa, wrbeckgongen lawa. Nedergaande erfenis, opgaande erfenis (teruggaande).

foertiden, *ante*, *prius*, *olim*, eertijds, voortijds. F.R.46,13.

foertyenste, *meritum*, verdienste. F.R. 56,1.

foertigia, *solvere*, betalen, opbrengen. O.3,7: Klipschielda foertege ende huuslaga golde. Klinkschatting opbrachten en huisschatting betaalden.

foertreder, *violator*, overtreder. F.R. 81,2: Boesheyt der foertreder. Boosheid van de overtreders.

foertwirtza, *pergere laborem*, voortwerken. F.R.37,8.

foerwandlia, *mutare*, veranderen. F.R.

7,6: Syn libel naet foerwandlie. Zijn libel (eisch) niet veranderen.

foerwarer, *tutor*, voogd, bewaarder. F.R.26,9: Mond joff een foerwarer. Voogd of een verzorger.

foerwilkaria, *voluntarie se submittere, constituere jurisdictioni alicujus*, zich vrijwillig onder iemands regt stellen. F.R.13,14.

foerwinna, *vincere*, verwinnen. F.R. 12,16.

foerwirka, *peccare*, zondigen. F.R. 56,10: Een falsck orkena foerwirket God. Een valsche getuige zondigt jegens God.

foerwirta, *conditiones*, voorwaarden. F.R.37,1.

foerwisa, foerwysa, *condemnare*, veroordeelen. F.R.12,33. Ner fan der jecht naet foerwisa mey. Noch wegens de bekentenis veroordeelen kan.

foerwita, *imputare*, verwijten, toerekenen. F.R.58,28.

foerwrocht, *publicatus*, *amissus*, verbeurd. O.3,1.

foetka, *duellum inire*; foet opsetta, *duellum offere*, tweegevecht houden, aanbieden. Ch.I, 699: En wold er syn foet opsetta. En wilde een tweegevecht aanbieden. — Deer naet foetka wil. Die niet een tweegevecht wil houden.

foethwerst, *articulus pedis*, gewricht van den voet. Ch.I, 100.

foghetheed, *juramentum administratoris bonorum ecclesiasticorum*, eed van een kerkvoogd. J.M.F.II, 303.

fogya, *accomodare*, *aptare*, schikken, voegen. F.R.50,22: Dat ma da strengheed ney da riucht methigia schil ende fogia mey. Dat men de gestrengheid van het recht matigen zal en schikken mag.

fogya, *placere*, goeddunken. F.R.50,32: Ende reka da sisteren, deer hymmen foged. En geven aan de zusters wat hun goeddunkt.

fogya, *competere*, toebehooren. F.R.2,31: Hyne foget nen banne. Hem behoort geen ban, voegt geen ban.

fogya, *addere*, voegen, bijvoegen. H.9,2.

fogid, *tutor*, voogd. O.*v.*

foirndeel, foirndel, *proprietas*, eigendom; *jura*, regten, voordeel. Ch.I, 350. J.M.F.II, 306: In zyn foirndeel to sitten. Op zijn eigendom te zitten.

fol, *totus*, geheel. F.R.17,11: Naet fol lyowa. Niet geheel gelooven. — 2.) *prorsus*, *omnino*, vol, ten volle. O. 1,31: Al ont hit fol bitinget is. Totdat het voldongen is.

folath, *sequitur*, volgt. F.O.L.I, 44: And hiam thi rediena ther to folath. En de regter hun daarin volgt.

folbaren, *in forma perfecta natus*, volgeboren; *legitime natus*, wettig geboren. F.R.50,12.

folbrynga, folbynga, *probare*, bewijzen. F.R.63,2: Ende dat naet folbringa mey. En dat niet bewijzen kan. — 2.) *administrare*, *obire*, *fungi*, volbrengen, volvoeren, waarnemen. F.R.73,1: Als hij dat ampt der helligher tzercke sonder schanda folbynga (folbrynga?) mey. Als hij dat ambt der heilige kerk, zonder schande, kan waarnemen.

folbrocht, *probatus*, bewezen. O.13,8: Wirth hit folbrocht mit riucht. Wordt het met regt bewezen.

folc, folck, *populus*, volk. H.*v.* O.*v.* — 2.) *familia*, huisgezin. F.R.64,6: Syn

folck off syn fryonden. Zijn huisgezin of zijne vrienden.

folcommelick, *satis*, *perfecte*, volkomen. F.R.8,4.

folcwige, *bellum publicum*, openbare oorlog. J.M.F.13: Alsoefyr soe si machte an folcwige wessa. Voor zcoverre zij in openbaren oorlog mogten zijn.

foldwaen, *solvere*, *satisfacere*, voldoen, betalen. F.R.42,4.

folgia, *sequi*, volgen. E.L.3,36. A.*v*.1. 4,2. O.1,30. B.B.16. folath, volgt. F.O.L.I, 44.

folger, *conductor*, *cojurator*, volger, medezweerder. F.O.L.3. O.2,6. F.R.15,59.

folherdich, *constans*, volhardend. F. R.2,11.

foliath, *observant*, volgen. A.*v*.2: Ther tha rivchte foliath. Die het recht opvolgen.

folyelda, *solvere*, betalen, voldoen. F.R.III, 16.

folk, *congregatio hominum*, volksverzameling. A.2,19: Hwa sa binna folke fiuchte. Wie in eene volksverzameling vecht. Zie: folc.

folkledere, *dux*, aanvoerder, volksleider. A.9,9.

folla, *solvere*, betalen. O.3,9.

folla, *equulus*, volen. F.R.39,4.

folle, *multus*, veel; *plenus*, vol. F.R. 21,8.

follingha, *satisfactio*, voldoening. O. 1,37.

folliste, *auxilium*, hulp. O.1,30: Dat hi deer mede an folliste were. Dat hij daarbij hulp bood. Zie: folste.

folmachtig, *valens*, van waarde, van kracht. F.R.21,34.

folschyda, *satisfacere*, *satisfieri*, voldoen, voldaan worden. F.R.50,31: Dat da susteren folschy fan da eerffscip. Dat de zusters voldaan worden uit de erfenis.

folsib, folla sib, *cognatio plena*, volle verwantschap. F.R.50,21.

folste, *sequela*, gevolg. F.R.60,2: Deer aldeer folste ende help to dwaed. Die aldaar bijstand en hulp aanbrengen. — Ch.I, 394: Da redesluide mit to folst der burenna dat to sona to driwane. De raadslieden met bijstand der buren dàt tot verzoening te brengen.

folstandig, *constans*, volstandig. F.R. 2,11.

foltella, *perspicue enarrare*, genoeg verhalen. O.3,17: Ende fan da pinen, deer in da helle sint, mey ma naet foltella. En van de pijnen, die in de hel zijn, kan men niet genoeg zeggen.

foldwaen, *satisfacere*, voldoen. F.R. 43,9.13.

fomna, *virgo*, maagd. 1.E.1,15.

fon, *ab*, van. H.*v*. E.L.3,1. A.5,9.

fona, *vexillum*, vaan. A.7,5. 1.E.2,12.

fona, fonna, *ancilla*, dienstmeid. E.L. 3,10: Knape iefta fona. Knechten of dienstmeiden. *Virgo*, maagd.

fonden, *inventus*, uitgevonden, gevonden F.R.36,6. O.9,27.

fonden, *judicatus*, gevonnisd. F.R.30,24: Deeld off fonden is. Beslist of gevonnisd is.

fondera, *niti*, *inniti*, *constare*, zich gronden, fundeeren. F.R.58,8: Hyr op fonderet, bede, gastlick ende wralsch riucht. Hier op grondt zich beide, geestelijk en wereldlijk regt.

foner, *vexillarius*, vaandrager. F.O.L.3.

fonfere, *abitus*, afreis. H.10,4: Jeftha on there tofere ieftha on there fonfere. Of in de heen- of op de terugreis.

fongvnga, *abire*, weggaan. B.217.

fonna, *virgo*, maagd. 2.E.4,43. Zie: fona en fomna.

font, *baptisterium*, doopvont. O.4,10. F.R.49,3.

for, *in*, *pro*, voor. E.L.1,43.

fora, *dexter*, regter. O.1,71: Fora hand. Regterhand.

fora, *porro*, verders. O.1,59: Jef ma him fora opsprecka wil. Zoo men hem verders wil aanspreken. O.4,11. — 2.) *prius*, eerder. O.12,13: Ende naet fora to biseken dan it ta lioedware. En niet eerder te onderzoeken dan aan den volkswerf. — 3.) forre, *ulterius*, verder. F.R.21,25. Zie: forre.

fora, *ire*, *decedere*. B.109: Ferth hiu fon tha grewe vt a werem. Gaat zij van het graf uit het bezit (de woning).

forakingha, *probatio*, bewijs; *augmentatio*, vermeerdering. Ch.I, 613: Ende dat om een netticheyt ende forakinghe dis friondscipis. En dit tot nut en bewijs van vriendschap.

foramunder, *tutor*, voormond. H.2,6.

foranderia, *respondere*, verantwoorden. O.4,11: Fora ne aegh hij 't to foranderien. Verder behoeft hij het niet te verantwoorden.

foratinsa, *in memoriam revocare*, *reminisci*, zich herinneren, heugen. F·R. 64,17: Dat nymen foratinse mey. Dat niemand heugen mag.

forbolgen, *iratus*, verbolgen, vergramd. E.L.2,4.

forda, *pluteus*, hek, sluitboom. E.L. 1,92. B.60.

fordele, *area domus*, plein voor het huis. F.R.60,22. O.1,30.70: So schel ma her folgia mit ta aesga ti da fordel. Dan zal men haar met den regter tot het plein voor het huis volgen.

fordele, *commodum*, voordeel. O.13,10.

forder, *dexter*, regter. O.13,8: Forderahand. Regterhand.

fordera, *occidere*, dooden. J.M.F.15: Dyr forderth weren ijn sekken. Die in zakken gedood werden.

fordrucken, *dilapidatus bibendo*, verdronken. F.O.L.6,3: And queth thet, thet tha monnes heyne fordrucken hebbe. En zegt dat, dat de mans bediende het verdronken heeft. (fordruncken?)

fordriwa, *expellere*, verdrijven. O.*v*.

fore, *pro*, voor. B.101.

foremund, formund, *tutor*, voogd. F.O.L.4,5.37.

foremunda, *tutela*, voogdij. B.96.

forfalla, *haereditatis jure transire*, vervallen, in erfenis vallen. E.L.3,14.70.

forfanda, *defunctus*, overledene, vervarene. F.O.L.8,16: Heth thi forfanda thet recnat vppa sin leste. Heeft de overledene dit op zijn sterfbed berekend.

forfara, *mori*, sterven. O.4,2.

forferene, *defuncti*, overledene. 2.E. 3,23.

forfulla, *satisfacere*, voldoen. O.1,74.

forgatherad, *congregatus*, vergaderd. E.L.2,1.

forhafde, forhaude, forhaved, *frons*, voorhoofd. A.3,2. F.O.L.5,1.

foriauwen, *veneno occisus*, vergeven.

J.M.F.15: Ende wardt foriauwen fen sijn sijn moer. En werd door zijne eigene moeder vergeven.

foribranga, *probare*, bewijzen. A.7,18: And thet other wif mith werde foribrangat. En de andere vrouw met getuigen bewijst.

forief, *donabat*, schonk. 1.E.1,1.

forieft, *absolutio*, kwijtschelding, schenking. E.L.2,7.

forieva, *donare*, schenken. 1.E.1,1.

forifalla, *mori*, sterven. A.5,6: And kinda tein hebbath and hiara other forifalle. En kinderen geteeld hebben en een hunner sterft.

foriflechtoch, *profugus*, voortvluchtig. F.O.L.I, 50.

forifongera, **forifonghera**, *is*, *qui ante aliquid abstulit*, *fecit*. Die vroeger aan iemand iets afgenomen, gedaan heeft. A.7,1: Sa hwa sa breke, thet hi bete, hit ne se, thet hi forifongera winne. Wie dat verbeurt, die boete, tenzij hij zich op vroegere daden beroepen kan. F.O.L.I, 29.

foriwernande, *obstinax*, wederspannig. A.1,9: Hwa sa tha kininge werth foriwernande. Wie den koning wederspannig wordt.

forka, *furca*, vork. A.7,8.

forledene, *defunctus*, overledene. F. O.L.6,13: Tha wrfath tha forledene. Die vervangen de overledenen.

forlidza, *producere*, voortbrengen, voorleggen. B.114.

forma, *imago*, beeld. O.*v*.12,13.

forma, *primus*, eerste. 1.E.*v*. H.*v*. A*v*. formeste. H.2,1.

forma, *modus*, vorm, manier. F.R.3,6: Ney der forma, deer dat breef inhalt. Op de manier als die brief inhoudt.

formels, *olim*, eertijds, voormaals. Ch. I, 335.

formyds, *per*, vermits, tengevolge van. F.R.15,35.

formitha, *evitare*, vermijden. H.2,25.

forndeel, *commodum*, *privilegium*, voordeel, privilegie. F.R.20,10. 22,1.

fornedrya, *vituperare*, verachten, beleedigen. J.M.F.II, 301: Bihyndrya iefta fornedrya. Hinderen of verachten.

fornima, *subsentire*, vernemen. H.9,1: Tha hi thet fornom. Toen hij dat vernam.

fornste, *primus*, eerste. O.12,13. F.R. 36,19.

forre, *porro*, *ulterius*, verder. F.R.21,25: Dat se naet forre fee. Dat zij niet verder gaan (tasten, vatten).

forruchsimheit, *laetitia*, vreugde. Ch.I, 435: Vm da joga forruchsimheit ende salycheit. Om de eeuwige vreugde en zaligheid (verheugenis).

fors, *vis*, kracht, geweld. J.M.F.15: Dauid dy quam ney hem mit fors. David volgde hem op door geweld.

forseyth, *praedictus*, voorvermeld. Ch. I, 242: Lic tha forseytha pontem. Gelijk de voorvermelde punten.

forsionich, *providus*, voorzienig; *curans*, oplettend. Ch.I, 700. 720.

forslajn, *devictus*, *occisus*, verslagen, gedood. O.2,1.

forsmaga, *vituperare*, versmaden. H.3,1.

forsta, *princeps*, vorst. F.R.III, 2.

forste, *frigus*, vorst, koude. O.4,2.

forstan, *mente comprehendere*, verstaan, begrijpen. H.9,2.

forstitzen, *occultus*, verborgen, verstoken. Ch.I, 720: Az in Dongeradeel of deeromtrint hiara gueden forstitzen en onthalden wirdit. Als in Dongeradeel of daaromtrent hunne goederen verborgen en onthouden worden.

forstonda, *administrare*, voorstaan, bestieren. E.L.3,9: Alderlose kinder, ther him selua nawt mugath forstonde. Ouderlooze kinderen, die zich zelven niet kunnen besturen.

forswerra, *ejurare*, *perjurare*, verzweeren. O.*v*.

fort, forth, *porro*, *longius*, verder. A. 2,9. F.O.L.5,15. H.2,25. 1.E.6,1.

fortaskia, *citare*, dagvaarden. F.O.L. 4,16: Jef thi deken anne mon forthaskie buta tha ethswora wrogenga. Zoo de deken iemand zonder klachte van de gezworenen dagvaart. F.O.L.4.21: Fortaschat.

fort deis, *directe*, terstond. F.O.L. 7,1.

forth, zie: forwarth, fort.

forthdriwa, *persequi*, vervolgen. B.3: And ne driuath tha talemon jof tha redieua thith riucht naut forth. En de taalmannen of de regters dat regt niet voortzetten.

forthlera, *docere*, iemand leeren, onderwijzen. A.*v*.1: And hi forthlerde tha Israheliska folke. En hij onderwees het Israelitische volk.

forthliwa, *supervivere*, overleven. 1.E. 6,1: Huersa thet alder sin kind forthliwa (forthliwath?). Wanneer een ouder zijn kind overleeft.

forth inur, *porro in*, verders in. A.3,17.

forthrede, zie: forthskette.

forthsedel, *occupatio longior*, het langer in bezit houden. J.M.F.10,2: Hwa soe en huus an ene merkede selt ene synre bure, ende hi den stede bihalt ende di kapere dine forthsedil wint ende bitingath, hir hit is langra soe cortera. Wie in eene marktplaats aan een zijner buren een huis verkoopt en hij den grond behoudt, en de kooper het langer bezit hetzij langer of korter, wil hebben en bedingt. O.13,2 heeft: sedelfoerd, het bezit verder.

forthsetta, *persequi*, vervolgen, voortzetten. 2.E.2,2: The hia tha hanethe forthsettath. Dat zij de beleediging vervolgen.

forthskette, forthrede, *proventus*, opkomsten, vruchten, jong vee. 2.E.*v*.

forthsteppa, *progredi*, voorgaan. 1.E. 2,5. H.2,5.

fortledene, *persecutio*, vervolging. F.O.L.6,16: Ne vr tha thredda hond nene fortledene dwa. Noch over de derde hand vervolging doen. — Nen strid fortleda vr then dregande schild. Geen strijd vervolgen buiten het regtsgebied.

fortlewa, *relinquere*, nalaten. F.O.L. 6,9: Sture thera berna eng, thet se fortlefde vppa sinne broder. Stierf een der kinderen, dat zij het moeten nalaten op hunnen broeder.

fortocht, *praemeditatus*, voorbedacht. Ch.I, 343. J.M.F.II, 281: Mith fortochta synne. Met voorbedachten rade.

fortrech, *retardatio*, vertraging. Ch.I, 335: Sunder fortrech. Zonder vertraging.

Forwalde, Ferwoude (dorp in Friesland). Ch.II, 42.

forwarth, **forth**, *in anteriorem partem*, voorwaarts. E.L.1,31.

forwerde, *tempus conductionis*, *conditio*, voorwaarde. O.1,49.

forwerk, *tugurium*, *praedia*, boerderij, voorwerk van een klooster. Ch.I, 519: Hweer soe da conventes lyoede hiara ayn forwerk bysetten habbeth myth hiara ayn monken. Wanneer de kloosterlingen hunne eigene boerderij bezet hebben met hun eigen monniken.

forwirda, **forwirtha**, *conditio*, voorwaarde. F.R.15,34. 22,12.17. — 2.) *conditio*, stand. F.R.15,2.

forword, *conditio*, voorwaarde. E.L.3,2.

forwrocht, *amissus*, *publicatus*, verbeurd, verwerkt. O.8,12: Forwrocht Godes hulde. Gods genade verbeurd.

fot, *pes*, voet. E.L.1,37. H.4,1.

fotad, *pedibus praeditus*, voetig, dat voeten heeft. F.R.45,18: Fyowerfotade schetten. Viervoetig vee.

fotsperne, **fotsporne**, *impedimentum dare pedibus*, *quo quis labitur*, voetsperring, iemands voeten in het gaan hinderen, waardoor hij valt. H.4,37. 2.E.1,1. E.L.1,7.

fotwirst, **fotwrits**, *articulus pedis*, voetwervel, gewricht. F.O.L.5,21.

foud, **foechd**, **foeget**, **foget**, **fiochd**, *tutor*, voogd. J.M.F.II, 274. 275. O.1,6.

founa, **fovna**, **fona**, **fonna**, **famna**, **femna**, **fomna**, *ancilla*, dienstmaagd; *virgo*, maagd. B.93.94.107. E.L.3,10. 1.E.1,15. 2.E.4,43. H.1,15. 4,7. O. 1,8.

fraemd, *peregrinus*, vreemd; *non cognatus*, niet verwant. O.5,7.

fraes, **fraesheed**, *periculum*, gevaar. F.R.45,3: Dat weer fraes des mannis seel. Zulks was gevaarlijk voor des mans ziel. — F.R.2,24: Fan fraesheed syn lyf off fen oers needsecken off nyoedsecken. Wegens gevaar voor zijn leven, of om andere noodzaken of nooden. O.11,42. F.R.58,8. Ch.I, 104.

framde, *peregrinus*, vreemde. A.2,6.

frametha, *alienare*, vervreemden. F.R. 50,38: Alzo hit byteyn is and fan da hirde framethat. Alzoo het betogen is en van den haard vervreemd.

framia, *prodesse*, voordeelig zijn, vromen. Ch.I, 349. J.M.F.II, 304. **fromia**, **frommia**.

framma, *honorare*, vereeren; *prodesse*, voordeelig zijn. F.O.L.4,4: Ther ma Godes thianst mithe framma schol. Waar men den godsdienst voordeelig mede zal zijn. — 2.) *satisfacere*, voldoen. J.M.F.6,17: Ende framma dae manne dat wederield. En voldoet den man het weergeld.

frana, *scultetus*, schout, frone. H.1,2. A.4,2. Ch.I, 118.

frasa, *periculum*, gevaar. A.2,9. O. 10,8. Zie: fraes.

fraslik, *periculosus*, *horribilis*, gevaarlijk, vreesselijk. B.B.1.

fre, *liber*, vrij. A.9,11: Thes send fre to tha iungosta di. Deze zijn vrij tot den jongsten dag.

freana, *commodum*, voordeel. 2.E.4,40: Thereftther skatha and freana a tua. Daarna de schade en bate in tweeën.

fred (ferd?), *actio*, handeling. H.8,7. Zie: ferd.

fredi, *dies veneris*, vrijdag. O.1,23.

freedde, *pax*, vrede. J.M.F.1,3.

freedeed, *jusjurandum pacis conservandae*, vrede-eed. F.R.III, 10. J.M.F.II, 304.

freedloesbrekir, *qui vituperat sententiam, qua proscriptus est, proscriptus*, de vredeloosheid verachtende, vredelooze. F.R.66,5.

freemsend, freemsind, *primum judicium synodale*, eerste zeend, voorzeend. Ch.I, 341. J.M.F.II, 267.

freesch, *frisicus*, friesch. O.7,1: Di Decken schil vessa fri ende freesch ende fulre berthe boren ende syn vyed ende syn riucht onforloren ende enis leka soen. De Deken zal zijn vrij en friesch en van volle (wettige) geboorte geboren en zijne wijding en zijn regt niet verloren (hebben) en de zoon van een Leek. J.M.F.7,2.

frega, fregia, *rogare*, vragen. F.R. 2,14. 8,1.

freginge, *interrogatio*, ondervraging. F.R.11,3.

frey, *laetus*, vrolijk. F.O.L.3: Hv frey monich Fresa thes was. Hoe verheugd menig Fries daarover was. O.2,7. Froe.

freyteed, freytheth. Ch.I, 105. J.M.F.II, 191. Zie. Freedeed.

fremdsind. J.M.F.II, 269. Zie: freemsend.

fremma, *satisfacere*, voldoen; *solvere*, betalen. 1.E.3,5: Sa fremme ma tha monne sin god, half a hond and half nime 'th thi Greua. Dan betale men den man met zijn goed; de helft in de hand (aan hem) en de helft neemt de Graaf.

fremo, *utilis*, nuttig, voordeelig. A. 2,9: And firor fiucht, tha ahweder se fremo ieftha fere. En verder vecht, dan nuttig en noodig is. O.6. Froem.

frese, *periculum, incommodum*, gevaar, schade. Ch.I, 394: Daer frese fan bischeen mochte. Daar gevaar door geschieden konde. Zie: fraes, frasa.

freslan, *antiae*, haarlokken, krullen. Ch.I, 104. Zie: frislen.

freta, *turbator pacis*, vredebreker, vredelooze. B.132. 133: Falt thi tichtega oppa thene freta, sa felle tha holda. Valt de beschuldiging op den vredelooze, dan betalen de vrienden.

frete, *pace privatus*, vredelooze. A.6,12.

fretha, *pax*, vrede. H.1,2. B.44.

frethebon. F.O.L.4,15. Zie: ferdban.

freteghe, *compositio pacis*, vredebevel. F.O.L.6,17: Hwa so otherem thene wey want buta thisse frethegum. Wie den anderen boven deze bevredigingen den weg belemmert.

frethelos, fretholas, *pace privatus, sine pace*, vredeloos, buiten vrede. frethlas. E.L.2,7. 2.E.2,7. A.6,5.6.

frethepenningar, frethopannig, *multa fredae, pacis*, vredegeld. 1.E.1,9. H.1,9. A.1,9.

frethia, *conciliare*, bevredigen; *poenam solvere*, vrede betalen. A.6,5.

frethofest, *fraedae obnoxius, debitor*, boetvallig. A.2,14: Sa is thet al twibete, thet ma him ther efther in deth and frethofest; and enbete, alle thet hi ut-

fiucht and fretholas. Dan is het alles dubbele boete, wat men hem daarna daarin doet en boetvallig; en zonder boete, wat dat hij uitvecht (tot verdediging doet) en niet boetvallig.

frethlas, fretholas, zie: frethofest, frethelos.

frethma, fretma. 2.E.*v*. F.O.L.II. Zie. briasechtum.

frewelheed, *correctio*, naauwgezetheid. O.*v*: Ende mijt grate frewelheed kirte. En met de meeste naauwkeurigheid verkortte. Freuilhede. J.M.F.1,4.

fry, fri, frya, fria, *liber*, vrij. B.89. F.O.L.I, 20. H.1,7. F.R.27,1.

friaerue, *bona libera*, onbezwaard erf. A.2,4.

friastol, *judicium liberum*, vrije regtstoel. H.1,7.

fria, friaga, friaia, *liberare*, vrijspreken, bevrijden. B.9.33. F.O.L.6,1. E.L.3,25. 2.E.4,23.

friafoged, *administrator ecclesiae*, kerkvoogd. O.12,10.

friboren, fri broren, *liber natus*, vrijgeborene. O.12,12. J.M.F.12,11.

fridling, *liber*, vrije. F.O.L.6,10: Tha hethe thi egling, ther thet ethele werde en kayde. Thi other heth fridling, thi achte nen ethel. Dan heet die edele, die het ouderlijk goed verdedigde en bewaarde. De andere heet vrijling, dien behoort geen ouderlijk goed (heeft zijn regt daarop verloren).

fridom, *libertas*, vrijheid, vrijdom. O.*v*. A.*v*.1.

fryeed, *libertas*, vrijheid. F.R.74,2: Aldeer eeffter woex disse fryeed disser lyodena alzoseer. Daarna wies deze vrijheid van deze lieden zoo zeer.

fryheed, *libertas*, vrijheid. Ch.I, 239. F.R.13,7.

frien caep, *non gravata venditio*, vrijkoop, onbezwaarde koop. F.R.32,25.

frykase, *pugna voluntaria*, vrijwillig gevecht. J.M.F.II, 251.

friling, *liber*, vrije. A.1,8. Frimon. H.1,8.

frymsin. J.M.F.II, 266. Zie: freemsind.

frine, *liber*, vrije. A.9,1: Frine hals and fria spreke. Vrijen hals en vrije spraak (vrijheid en vrij regt).

friond, *amicus*, vriend. A.1,3.

fryondelicke, *amicabilis*, vriendelijk. F.R.21,8.

fryonscip, *amicitia*, vriendschap. F.R. 3,6.

frislen, *antiae*, haarlokken, krullen. O. 11,5: Jef ma een frowa mit wald her frislen offsnijt. Zoo men eene vrouw met geweld hare haarlokken afsnijdt.

frist, *dilatio*, uitstel. F.O.L.4,30: There kerena (skerena?) frist. Het uitstel van de heetijzerproef. Zie: ferst.

frithia, *liberare, pacificare*, bevrijden, bevredigen. F.O.L.I, 46: Thene brond skil hi ielda and frithia. Den brand zal hij betalen en bevredigen.

friudelf, frudele, frudelf, *maritus, amatus*, man, echtgenoot, minnaar. F.O.L.5,38. 6,6. H.4,7: Thiu hageste bleziene, ther ma engre frowa dua mei, ther mith hire friudelwe is. De hoogste ontblooting, die men aan eene vrouw doen kan, die met haren man is. — H.7,2: Thene frudelf urtiucht, end to

tha riuchta foremunda gength. Zich aan den minnaar onttrekt en tot den wettigen voormond gaat.

friund, *amicus*, vriend. H.1,3.

friundlike, *amicaliter*, vriendschappelijk. H.2,15. Zie: friond.

frod, froed, *sapiens*, wijs, vroed. F.R. 1,45. 82,1.

froderen, *sapientes*, wijzen, vroede lieden, vroedschap. F.R.18,8.

froe, *laetus*, vrolijk, verheugd. O.2,7. Zie: frey.

froedlyoed, *sapientes*, wijzen, vroeden. F.R.2,22.

froedschip, *sapientia*, vroedschap. F.R. 15,11.

froem, *utilis*, nuttig. O.6. Zie: fere.

froemsind. Ch.I, 376. Zie: freemsind.

frommia, *prodesse*, voordeelig zijn. Ch.I, 348: Thet io frommia moge ief scadia. Dat u voordeelig mogte zijn of schaden. Zie: framia, framma.

froste, forste, *gelu*, vorst, O.4,2. F.O.L.2,2.

frucht, *fructus*, vrucht; *proles*, geboorte. F.R.81,23. *proventus*, opkomsten. F.R. 32,22.

frucht, *pratum*, weide. F.R.64,18: Fan dyarem, deer ma yneth wth enis mannis frucht. Van dieren, die men neemt (schut) uit iemands weide (vruchten).

fruchta, *timere*, vreezen. F.R.59,18: Dat ma da eerga deda wrmie ende fruchte. Dat men de slechte daden vermijde en vreeze. Fruchta, *timor*. O.*v*.

fruchtsyn, *musculus*, vruchtspier der mannelijkheid. O.11,49: Dio aerste haet dio staepsyn, dio oer dio wieldsyn, dio tredde dio fruchtsyn. De eerste heet de stijvingspier, de tweede de krachtspier, de derde de vruchtspier.

frudelf, zie: friudelf.

frumdede, frumdolch, *vulnus principale*, *actio principalis*, hoofdwonde, hoofddaad. F.O.L.5,4.7.29. H.8,17.

frumdsind. Ch.I, 376. Zie: freemsend.

fruslan. J.M.F.6,11. Zie: frislen.

fuchta, *arripere*, vatten, vangen. F.R. 35,1: Mer dy 't dyrt fucht, ende in syn wer crigeth. Maar die het dier vangt en in zijn bezit krijgt. — F.R.III, 6: Hwaso ane prester mit wald fucht. Wie een priester met geweld aanpakt.

fuela, *accidebant*, voorkwamen, vielen. J.M.F.II, 266.

fuetloes, *sine pedibus*, voetloos. F.R.66,2.

fugel, *avis*, vogel. F.R.72,4.

fugelscule, fugilscule, *aviarium*, vogelkooi. E.L.1,87. F.O.L.8,1.

fuick, fuck, *nassa*, fuik, vischnet. Ch.I, 743.

ful, *cadebat*, viel. J.M.F.9,5: Da sin clau an eerde ful. Toen zijn hark op de aarde viel (hij zijn land begon te bewerken).

ful, *multum*, veel. E.L.3,33. fula, *multi*, vele. F.R.7,4. fule. B.154.

ful, *plenus*, vol. A.2,18. fullere, *plenior*, meerder.

fulbern, *legitimus*, wettig, volboren. F.R.1,32. J.M.F.7,2.

fulbrother, *frater germanus*, volle broeder. 1.E.3,10. H.3,3.

fulclaerlick, *aperte*, duidelijk. F.R. 12,33.

fule, *sordidus*, vuil. F.O.L.5,43.

fulfensze, **fulfenszere hond**, *plene liber homo*, geheel vrije. B.77.114: And wardie selwa enre fulfenszere hond; and nis hi nawet fulfensze. En staat zelf daarvoor in als een vol man; en is hij niet een vol man.

fulia, *satisfacere*, voldoen. F.O.L.I, 35.

fulkuma, *perfectum esse*, *totum esse*, vol, volkomen zijn, voldragen worden. H.4,41: On tha sexta and on tha sogenda monathe, so mei 't fulkuma. In de zesde en in de zevende maand dan kan het (kind) voldragen zijn.

fullere, zie: fule, *plenus*.

fullia, *confirmare*, *opitulari*, *vim addere*, vullen, aanvullen, bevestigen. J.M.F. 2,62: Soe schellet sauwen des koninghes orkonden sidzia ende fullia den aesga. Dan zullen zeven van des konings getuigen spreken en den regter aanvullen.

fulliste, *adjutor*, medehelper. O.1,44. J.M.F.2,43: Dat hi ne iouwe (O. heeft: so y ney iuue) onnette fulliste sonder riocht frana wald. Dat hij geene onnutte medehelpers zal geven zonder last van den schout. Zie: folliste.

ful ney, *pene*, bijna. B.B.: Ful ney fyf ieer. Bijna vijf jaar.

fulnisse, *sordes*, *excrementa*, vuiligheid; *apathia*, bezwijming. E.L.1,76: Thet hi lidze ynna sine fulnisse dey anda nacht. Dat hij dag en nacht in zijn vuiligheid (bezwijming) ligt.

fulraed, *valde rufus*, zeer rood. J.M.F. 13: Allerlikum iowa enen geldene baech, di schel wessa graet ende fulraed. Een ieder te geven een gouden ring, die zal groot en zeer rood zijn.

fulscondlic, *turpissime*, zeer schandelijk. B.208.

fulwel. *perbene*, zeer wel. F.R.III, 14: Dat ma da wird fulwel wythe. Dat men de waarheid ten volle weet.

fulwied, *plene natus*, *legitimus*, welgeboren. J.M.F.7,2.

fulwiget, *recte sacratus*, wettig gewijd. F.O.L.4,14.

fulwinga, *proficere*, volvoeren. H.3,1: Thet te gerne a riuchtlike thingum fulwinge. Dat gij gaarne alle wettelijke zaken volvoert.

funden, *inventus*, gevonden. E.L.2,2.

funt, *baptisterium*, doopvont. J.M.F. 7,31.

furch, **furge**, *sulcus*, vore; *agger*, akker. 1.E.5,27. E.L.1,77.

furdel, *magis*, meer. F.O.L.5,18: Thrimen furdel. Een derde meer.

furge, zie: furch.

furke, *forca*, vork. O.2,5. F.R.64,12.

furme, **forme**, *prior*, eerste. F.O.L. 2,1.2.

Furswerth, Foswert. Ch.I, 250 (klooster in Friesland).

G.

ga, *vicus*, dorp, buurt. Ch.I, 242: Wy gaelioede thera gaäne. Wij dorpelingen der dorpen.

ga, *attinere*, aangaan, betreffen. Ch.I, 515: Ende dese bode gaed Hetta Sycka zon Hettema. En deze verkoop betreft Hette Sijckozoon Hettema.

gabbat, *fur*, dief. B.159. Zie: gabbia.

gabbia, *aliquem de furto accusare*, iemand van diefstal beschuldigen. B. 152: Hwersa 'r en brond sketh ieftha en thiufte, sa skel ma hit thriia askia fon tha helga altare; efter skel ma 'r vmbe bonna ieftha baria ieftha gabbia, and naut ne mot ma betha dua. Indien een brand of een diefstal geschiedt, dan zal men het driemaal van het heilig altaar eischen, daarna zal men deswegen dagvaarden of kampstrijd bieden of wegens diefstal aanklagen, en men mag beide niet te zamen doen. (In Friesland: gobben, gobberen, ergens naar verlangen dat het zijne niet is; en: gnobben, kleinigheden stelen. In de dieventaal beteekent gabbert een makker. Zie: Weekbl. van het regt. 27 April 1846 no. 689. Isl. at gabba, *decipere*, bedriegen, misleiden).

gad, gadelik, godilik, galik, *conveniens*, *utilis*, geschikt, gadig, nuttig. A.2,23. H.5,5: Ti alsadene thianeste, sa him gad were. Tot zoodanige dienst, als hem het meest geschikt was. 1.E.6,7.

gada, *congregare*, te zamen komen. H. 4,46: And hiu se te wige gadath. En zij ten strijd is zamengekomen.

gader, gadir, *simul*, te zamen. 2.E. 1,21. gaderbunden, *ligatus*, te zamen gebonden. 1.E.5,24.

gaderleda, *congregare*, *committere*, te zamen voeren, verzamelen. H.7,1: And tha tua folk mith case gaderlet. En de twee partijen ten strijde voert.

gadirtochta, *conjunctio*, zamentrekking, zamenvoeging. F.O.L.6,13: Unweldede dede ne acht mar halue bote and halue gadirtochta. Niet opzettelijke daden hebben niet meer dan halve boete en halve zamenvoeging (bij het berekenen der wonden).

gadria, *adunare*, verzamelen. O.8,17.

gadringe, *congregatio*, verzameling, vergadering. F.O.L.6,13: Nedmonda a wey is strid; an husesgadringe XII ethan, jefta in en schipe. Geweld op den weg is strijd; en verzameling (onwettige) bij een huis, 12 eeden, of in een schip.

gadur, *simul*, te zamen, onderling. A. 4,1: Gadurlat. Te zamen brengt. Zie: gader.

gaed, zie: ga, *attinere*.

gaede, *conjux*, echtgenoot, gade. F.R. 28,17.

gaefolck, *pagani*, dorpelingen. F.R. 77,1.

gaekuud, *pago notus*, dorpkundig, bekend. F.R.13,22.

gaelik, *repentinus*, *intempestivus*, haastig, onvoorzien, gaauw, spoedig. O.*v.*: Dae worden hija mit ta gaelike daed bijronnen. Toen werden zij door een haastigen dood overvallen.

gaelioed, galioede, *pagani*, dorpelingen. O.1,66. Ch.I, 242.

gaeman, gaman, *paganus*, dorpeling. F.R.1,44.45.

gaer, *simul*, te zamen. O.11,66: Ende siet weer gaer. En naaije het weder te zamen.

gaercomma, *convenire*, *matrimonium inire*, trouwen, te zamen komen. F.R. 49,8: Jeft er tweer gaercommet. Zoo er twee huwen. — F.R.3,1: Als dyo spreeck to gaer is commen in da riucht. Wanneer in regten de conclusien genomen zijn.

gaerdela, *perfectum aestimare*, *judicare*, voltrekken. O.12,7: Soe schil ma dat aeft gaerdela. Dan zal men den echt voor voltrokken houden.

gaerlaya, *citare*, dagvaarden; *congregare*, bijeenbrengen. F.R.3,6: Dat du da igghen gaerlaye ende da secka wrstande. Dat gij de partijen bij elkander brengt en de zaak onderzoekt.

gaerronne, *conventus*, verzameling, zamenloop. F.R.III, 2: Dat wy mit mena gaerronne and mit weepnaderhand. Dat wij met algemeene verzameling en gewapenderhand.

gaest, *spiritus*, geest; gaestelyck, *spiritualis*, geestelijk. F.R.1,9.34.

gaetzercke, *cathedrale*, dorpskerk, hoofdkerk. F.R.12,30.

galick, *conveniens*, gadig, geschikt. F. R.21,6. Zie: gad. — 2.) *repentinus*, haastig. J.M.F.1,4.

gama, *gratia*, genade, A.9,1: Tha dede God use Hera ena grata gama. Toen gaf God, onze Heer, eene groote genade. Zie: gome.

gaman, zie: gaeman.

gamech, *villicus*, dorpeling. Ch.I, 250. F.R.76,4: Tojeens der presteren ende gamegen willa. Tegen den wil der priesteren en dorpelingen (of: der dorpregters, *judicum vici*).

gamenscap, *mercatura*, handel. J.M.F. Reg.16.

gan, *pagani*, dorpelingen. J.M.F.7,27: Weer syn prester ende weer syn gan. Tegen zijnen priester en tegen zijne dorpelingen. Zie: ga, *vicus*.

gans, *totus*, *omnino*, geheel, gansch. O.17: Dis gansen Landis. Van het geheele Land.

ganse, *usitatus*, *valorem habens*, gangbaar. A.7,11: Ther binna there stidi geue and ganse se. Die op die plaats gaaf en gangbaar zijn.

ganselyck, *totus*, geheel. F.R.46,15.

gara, *sinus*, zijde, schoot. F.O.L.7,9: Hwant hi of sine gara gliden is. Want hij uit zijnen schoot gesproten is.

gara, *vestis*, *fimbria*, kleed, zoom van het kleed. O.10,36: So schil hi faen oen sijnre gara. Dan zal hij zijn kleed opnemen. Zie: hara. O.1,71. J.M.F.2,71.

gara, *coire*, *coagulare*, verzamelen. O.*v*: Ende garen se toe lesta En verzamelden zich ten laatste. J.M.F.1,3.

garde, *decempeda*, *virga*, roede. Ch.I, 608: Acht garde veens. Acht roeden veen.

garia, *congregare*, *computare*, *pro uno habere*, verzamelen, bijeentrekken. O.

11,8: Garia to ene meteduligh. Bijeentrekken tot eene maatwonde.
gast, *spiritus*, geest. O.*v*. F.R.72,10. gastelick, geestelijk. F.R.1,21.
gasthereke, *cathedrale*, hoofdkerk, dorpskerk. A.9,4.
gastland, *agra alta ac arenosa*, bouw, gaastland, hoogland. O.8,23.
gatte, *procurabant*, verzorgden. F.R. 51,1. noot. Dat hya hyare jeldera naet gatte off bysorgade off hya oeffsinnich worden. Dat zij hunne ouders niet onderhielden of verzorgden zoo zij zinneloos werden.
gaue, *donum*, gifte, gave. F.R.82,9.
ge, *confitetur*, bekent. 1.E.2,23: Jef hi ge. Zoo hij bekent. Zie: ja.
ge, *ita*, ja. F.O.L.7,1: Ge God! wi. *Me Hercule! nos*. Ja, bij God! wij. B. 76: Thet hia spreke ge ieftha na. Dat zij ja of neen zeggen.
gebern, *natus*, geboren. 1.E.3,11.
geberned, *ustus*, gebrand, verbrand. H.2,20.
gebleszet, *vulneratus*, gewond. H. 6,15: En hire ben gebleszet werthath. En haar beenen gewond worden.
gebreck, *defectus*, *deficientia*, gebrek. F.R.57.11.
gedan, geden, *factus*, gedaan. H.1,17. 9,2. 1.E.2,20.
geelt, *persequitur*, vervolgt. F.O.L. 5,43: Geelt ma him in hws. Vervolgt men hem in huis. Zie: geleda.
geen, *progressus*, *gressus*, gegaan. F.R. 8,8: So iss er eefterdaem al in 't andert geen. Zoo is hij daardoor reeds ten antwoord gegaan.
geet, *currit*, loopt. F.R.51,2. noot.
gef, *dabat*, gaf. 1.E.*v*.
gef, *si*, zoo. H.8,9. 1.E.3,5. F.O.L. 2,1.
gefella, *expiare*, *solvere*, betalen. H. 3,4: Hi ne mughe tha sende mith festa and thet fereth mith fia gefelle. En hij mag de zonde met vasten en de daad met geld voldoen.
gefen, *apprehensus*, gevat. H.4,6: Sa hiu therbi gefen werth. Zoo zij daarbij gevat wordt.
geheid, *cusus*, *formatus*, *erectus*, geslagen, opgeregt. H.6,1: Hir efter vrden tha ield geheid. Hiernaar werden de muntstukken geslagen.
gehent, *captus*, *apprehensus*, gevat. 1. E.1,17: Ac se hi et hole gehent. Is hij ook in het gat gevat. Zie: henda.
geia, *solvere multam*, boete betalen. B. 3: Sa geie hia mith achta merkum. Dan boeten zij met acht mark.
gekemen, *adventus*, gekomen. H.4,48.
gelda, *solvere*, betalen. H.1,7: And clipscelde gulda. En klinkschatting betaalden.
gelden, *aureus*, gouden, van goud. H. 2,1. A.7,8. *florenus*, gulden. E.L. 1,26.
geleda, *persequi*, leiden, vervolgen. B. 217: And tha fiund hine theron gelath. En de vijanden hem daarin vervolgen. F.O.L.5,43. geelt, gelt, *persequitur*, vervolgt. 1.E.5,16. F.O.L.6,17.
geleerd, *instructus*, onderwezen, onderrigt. F.R.13,47.
gelene, *persecutio*, vervolging. H.6,18. F.O.L.5,43. 1.E.5,16: And gelene ondlenges weis. En vervolging langs den weg.

gelernad, *instructus*, zich zelven geleerd. H.3,1.

gelt, zie: geleda.

gens, *contra*, tegen. F.O.L.5,18: Gens then dyuel. Tegen den duivel.

genzie, *valens*, gangbaar. H.8,22. Zie: ganse.

ger, *annus*, jaar. 1.E.*v*.3,8: Jeft er erge ger werthath. Zoo er slechte jaren komen.

gera, *fimus*, mest; *aqua stercorea*, gier, aal, mestwater. H.6,7.

gera, *cupere*, begeeren. 1.E.*v*.: Thera hire herte gerade. Wat hun hart begeerde.

gerdel, gerle, *cingulum*, gordel. E.L. 1,40. 1.E.5,13. 2.E.1,13.

gereia, *adulterare*, overspel doen. H. 8,24: Thet thu nenes thines euencristena wiues ne gereie. Dat gij uw medechristens huisvrouw niet zult begeeren (omhelzen, gerieven).

gerfonge, *harpago*, haak. F.R.50,47: And sloegh wt myt ena gerfonge and taech ne weer inoer boerd. En sloeg uit met een haak en trok hem weder binnen boord.

gergewa, *una*, *simul dare*, *solvere*, gezamenlijk betalen. H.4,42.

gerle. 2.E.1,13. Zie: gerdel.

gerne, *libenter*, gaarne. H.3,1.

gers, gerso, *gramen*, gras. A.7,9. 1.E. 3,13: Tha lokkar fon tha gerse. De lokken van het gras.

gersfal, gersfel, gersfalle, gresful, gerstfalle, *casus in terram*, het op den grond vallen. A.3,5. 1.E.4,8. B.9. F.O.L.5,7.8.14. — B.189: Gersfallich lith. Afgevallen leden. O. 6,6.

gerssilenge, *in terram prostratio*, het op den grond smijten van iemand, het langs den grond sleuren. H.6,15. Zie: Iersfelle. 1.E.3,2.

gerstelkerf, *incisura cartilaginis*, knarsbeenbeschadiging. O.11,23. Zie: gristel.

gesla, *contemplari*, beschouwen, gadeslaan; *attingere*, bereiken, raken. H. 6,14: End hi ne muge grund gesla, ni himel sia. En hij den grond niet kan bereiken noch den hemel zien.

geslein, *verberatus*, geslagen. H.6,3.

gestelonde. B.160. Zie: gastland.

geth, *confitetur*, bekent. 1.E.2,20: Sa geth hi thet alles. Dan bekent hij dat alles.

getta, *augere*, vermeerderen. O.*v*.12,16. J.M.F.12,17: Hor hia se ne getten (gretten?), ner naet ne kerten. Hoe zij ze niet vermeerderden noch verkortten.

geue, *dat*, geeft. H.10,12: Geue re. Geeft hij.

geue, *validus*, gaaf. A.7,11: Geue and ganse. Gaaf en gangbaar.

geuet (voor gef thet), *si id*, zoo het. H.1.8.

geweed, *vestis*, kleed, gewaad. F.R. 71,6.

gewinne, *subjicere se*, *agnoscere*, aannemen, onderwerpen, winnen. H.9,2: Thet hia bi willa angne hera gewinne. Dat zij met hunnen wil geen heer onderworpen zullen zijn.

gha, *ire*, gaan. Ch.I, 98. Zie: gheith.

ghaedera, *congregare*, verzamelen. O. 12,18: Want se aldeer worden ghaederet. Want zij aldaar worden verzameld.

ghare, ghaera, *sinus vestis*, kleed. O. 7. J.M.F.2,71. Zie: gara. O.10,36.

gheberen, *natus*, geboren. 1.E.*v*.

ghebilethat, *formatus*, gevormd, gebeeld. 1.E.3,11: Sa werth theth kind ghebilethath. Dan wordt het kind gevormd.

gheheten, *nominatus*, geheeten, genoemd. 1.E.3,12.

gheith, *it*, gaat. Ch.I, 98: Jef thet dulch gheit allenga tre wersna. Zoo de wonde gaat over de drie spieren. Zie: gha.

ghelewet, *relictus*, nagelaten. 1.E.2,15: Sa huersa lawa ghelewet sint. Waar dat erfenissen nagelaten zijn.

ghelyawia, *placere*, gelieven, believen. Ch.I, 738: Joe ghelyawie to wyten. Gij gelieft te weten.

gheng, *ibat*, ging. 1.E.6,4. Zie: gha.

gheselt, *venditus*, verkocht. 1.E.6,3. Zie: sella.

ghi, *tu*, gij. Ch.I, 348.

ghiet, *it*, gaat. J.M.F.II, 282.

ghiselbroren, *flagellantes*, geeselbroeders (eene sekte). J.M.F.16.

gia, *confitere*, bekennen. 1.E.2,20.

giden, *factus*, gedaan, geschied. H.6,7.

gin, *hic*, *nullus*, deze, gene. Ch.I, 462: Gin fan neenre wirdena thoe wessen. Geene van eenige waarde te zijn.

ginsen, *gressus*, *progressus*, gegaan. F.R.43,11: Off myt wilker onder fellinghe ginsen. Of vrijwillig onder boete gegaan.

ginte, *prius*, vroeger. A.2,20. bij *Wiarda*: Truch thet ginte morth, ther hi er mith tha witsingon efremed heht. Om den vroegeren moord, dien hij vroeger met de zeeroovers bedreven heeft. — (Zou het niet: grata, groote, zware, moeten zijn?) Zie: J.M.F. aldaar.

giricheet, giericheed, *avaritia*, gierigheid. O.14,2. F.R.2,6.

girig, *avarus*, gierig. F.R.15,16.

glande, *igneus*, gloeijend. 1.E.2,10: And hit him helpa ne muge thet glande riucht. En hem de vuurproef niet helpen kan. A.2,24. H.2,24. 1.E.2,24: Glandere glede. Gloeijende kool.

gled, *lubricus*, glad; *levis*, ligt. E.L. 1,32.

glede, *carbo*, kool. F.O.L.2,24. Zie: glande.

glede, *ignis*, vuur, brand, gloed. B.29: Sa ielde hi 't, ther tha glede onstet. Dan betaalt die het, die den brand aansteekt.

gliande, *candescens*, gloeijend. H.2,10. F.O.L.2,24. O.4,24: Mith enre gliande glede. Met een gloeijenden gloed (kool).

glida, *prolabi*, *moveri*, glijden, zich bewegen. O.11,11: End ma hit naet scwa (scuwa?) mei, dat hit glida ne mei. En men het niet verschuiven kan, dat het niet glijden kan.

gliden, *praeteritus*, geleden, verleden. F.R.17,8: Secken, deer langh gliden sint. Zaken, die lang geleden zijn.

glisa, *fulgere*, *fulgurare*, *radiare*, glinsteren. H.8,9.

glisand, *fulgurans*, glinsterend. A.3,4.

glisinga, *fulguratio*, glinstering (van het oog). F.O.L.5,6.

glosa, *glossa*, glosse. F.R.23,10.

god, *bonum*, goed; *possessio*, goederen, bezit. H.1,1. E.L.3,17.

God alla ferra, bij God, God boven alles. F.R.23,1.

godelic, god, *bonus*, goed. 1.E.2,23. A.2,23. Godelic, zie: gad. — godelike, godilik, *honestus*, eerlijk, eerbaar. A.*v*.2,23.

Godenfynden, *inimici Dei*, vijanden Gods. F.R.59,8.

godfretha, *pax circa bona*, goederenvrede. H.4,5.

godre werde, *justum pretium*, *tauxatio*, wezenlijke waarde, tauxeering. 2.E. 4,1: Ick hebbe 't capath and hebbe 't thi ol betalath vpper godre werde. Ik heb het gekocht en heb het u geheel betaald volgens de waarde van het goed.

goedkost, *indemnitas*, schadeloosstelling. J.M.F.6,16: Meentele, dat is meenkost, deer dae sibsta friound oerem rekath toe goedkost. Meentele, dat zijn de gemeenschappelijke kosten, die de naaste vrienden een anderen geven tot schadeloosstelling (bij doodslag).

gold, *aurum*, goud. E.L.3,32. B.158.

golden, *aureus*, gouden, van goud. O.*v*.

goldfingher, *digitus annularis*, ringvinger. Ch.I, 99. J.M.F.II, 202.

gome, *laetitia*, vreugde; *gratia*, genade. Zie: gama. O.12,13: Also dede hyt mit dadelika gome di goede sinte Peter, deer ti Rome was di forma Paus. Alzoo deed het met wezenlijke vreugde de goede heilige Petrus, die te Rome de eerste Paus was. — J.M.F.12,14 voegt er bij: deer toe Rome buur was. Die te Rome burger was.

gong (forma), *prima vice*, eerste maal. A.8,4.

gonga, *ingressus*, ingegaan. F.R.75,3: In dat huus gonga. In het huis gegaan (gongen?).

gonst, *favor*, gunst. F.R.2.5.

goth, *bona*, goederen. J.M.F.II, 314: Wald jef onriucht an sine liwe jef an sine gothe dede. Geweld of onregt aan zijn lijf of goederen deed.

goud, *bonus*, goed. F.O.L.*v*.14,4: Vnicheed is also goud sa scriuen riucht. Gewoonte is even goed als geschreven regt. — 2.) *bona*, goederen.

gowna, *florenus*, gulden. Ch.I, 699: Een lichten gowna. Een lichten gulden.

grada, *gradus*, trap. A.8,4: Thera thrira grada tofara tha altere. De drie trappen voor het altaar.

graet, *magnus*, groot; *praecipuus*, voornaam. F.R.2,12.

graetheed, *quantitas*, hoegrootheid. F.R.7,10.

grandera, *judices districtus Grandwerum*, regters van het district Grandwerum (tusschen Harlingen en Workum langs de Zuiderzee). J.M.F.II, 301. — (Oudheden en gestichten van Friesland. II, 34 en 227, noot 6, worden grangiae de uithoven der abtdijen genoemd en van hier waarschijnlijk grandera, regters dier uithoven).

grandscriwere, zie: grundsstruwere. J.M.F.II, 209. 257. Ch.I, 199.

grat, *magnus*, groot; grater, *major*, grooter. A.3,18. E.L.1,37. 1.E.1,12. 14.

gre, *crescit*, groeit. J.M.F.12.S: Soe langhe soe th wind wie and gers gre, senne opthie and thi wrald stande. Zoolang als de wind

waait en het gras groeit, de zon opkomt en de wereld zal staan.

gred, *pratum*, greide, grasland. B.172.

gree, *canus*, grijs, graauw. F.R.33,7: Gree grys. Overoud.

green erf, *terra culta*, vruchtbaar land. F.R.32,5.

greetman, *grietmannus*, *judex districtus in Frisia*, grietman. F.R.2,25. Zie: eehera.

greetwerdere, gretwerdera, *qui campo prae est*, *ad pacem in eo servandam*, krijtwaarder. O.1,45. J.M.F.2,44.

greetwird, *accusatio*, klacht. O.1,35: Ende schil greta mit aefte greetwird. En zal met wettige klachte klagen. 9,2.

gref, *fossa*, *sepulchrum*, graf, begraafplaats. B.109. 178. Greff. E.L. 2,2. A.5,10.

grehwyt, *canus*, witgrijs. J.M.F.6,21: En ald grehwyt man. Een oud witgrijs man.

gren, *viridus*, groen. A.7,8.

greneg, *groninganus*, groninger. H. 10,3: Greneg slachta. Groninger munt.

grenskin, *moneta quaedam*, zekere pasmunt, onderdeel van een penning. F.O.L.5,8.

gresfalle. E.L.1,14 F.O.L.5,14. Zie: gersfelle.

grestelesbreke. H.8,11. F.O.L.5,8. Zie: gristlesbreke.

gret, *magnus*, groot. H.2,24: Gret kampa. Groote strijd.

greta, gretha, *accusare*, beschuldigen. O.1,26. 8,22. 9,2.

grete, gretene, *accusatio*, klacht. F.R. 24,19. F.O.L.4,36. O.8,6. 9,2: Dat hij dae gretene liouwe, iechtwird iefta seckwird. (J.M.F. 11,37: Dat hi dere gretene iowe, entra, iechtwerd iefta seckwerd.) Dat hij op de klachte geve, een van beiden, bekenning of ontkenning.

gretene, *districtus judicialis*, grietenij. Ch.I, 499.

greth, *crescit*, groeit. H.4,16: Sinkele, ther nemmer nen her uppa greth. Kaalheid der huid, waarop nimmer weder haar groeit.

gretha, zie: greta.

grethe, *nummus quidam*, groot (zekere munt). Ch.I, 99.

gretwerdera, zie: greetwerdere.

greua, *judex*, regter. Ch.I, 98: Thet se en riuchten greue schel biscowia er me se bete. Dat het een wettig regter beschouwen zal voor dat men ze boet. J.M.F.II, 199.

greua, greva, grewa, *comes*, graaf. O.*v*.1,1. A.*v*.1.

greva, *fodere*, graven. O.9,20: Mit spada greefth. Met de spade graaft.

grieta, *accusare*, klagen. J.M.F.7,33.

grieuwa, greuwa, griouwa, *comes*, graaf. J.M.F.2,1.

grietman, *judex districtus*, zie: greetman.

grim, *austerus*, *horridus*, gram, toornig. O.3,7. 1.E.*v*. H.1,7.

grimlike, *irate*, gramstorig, verwoed. H.9,1: Tha fugtin se alsa grimlike. Toen vochten zij zoo verwoed.

griowa, zie: grieuwa.

gryowa, *vellere*, *divellere*, scheuren, kerven. F.R.58,41: Jef men gryowa ende snida schil. Als men kerven en snijden zal (of: m' e n, men iemand?).

gripa, *arripere*, *apprehendere*, vatten,

grijpen. A.7,10: **Bi tha here gripi.** Bij de haren greep. F.R.12,34. O.1,64.

griphald, grijplam, griplom, *impotens tenendi, paralyticus,* lam om te grijpen. E.L.1,35. O.11,38. 1.E. 5,9.

grisdesbreke. H.8,10. Zie: **gristlesbreke.**

grijslick, *horribilis, abominandus,* afgrijslijk. O.*v.*

gristel, grestel, *cartilago,* knarsbeen. A.3,5. F.O.L.5,5.8.

gristelsyama, *aqua cartilaginaria,* knarsbeenwater. 2.E.1,1. E.L.1,12.

gristlesbreke, *fractio cartilaginis,* knarsbeenbreuk. 1,E.4,6. F.O.L.5,5. **gristelisbreke.**

groya, *curare, coïre,* genezen. F.R. 58,39: **Ende da dolginghen groye him weer.** En de wonden genezen weder bij hem. — 2.) *crescere,* groeijen. H.4,16.

gronde (to), *in totum,* in zijn geheel. F.R.59,21: **To gronde weer bringhe.** In zijn geheel weder brengen.

grope, *fossa,* gruppel. E.L.1,52. 2.E. 1,17.

growinga, *accretio, accrementum,* verdikking. E.L.1,36: **Lithsmelinga ieftha growinga.** De versmalling of verdikking van het lid.

grundiet, *foramen capitale,* grondgat, hoofdgat. J.M.F.2,18: **Jef dat grundiet dat salta wetter inlet.** Zoo het grondgat het zoute water inlaat.

grundstruweren, grundsstruweren, grandscriwere, *qui vulnera metiunt et taxant,* deskundigen, die de wonden meten en waardeeren. J.M.F. II, 209. 257. Ch.I, 101. 119.

gued, *bona,* goederen. F.R.1,14. 44,10.

guedentyenst, *religionis exercitium, cultus divinus,* godsdienst. F.R.44,10.

guedschaed, *restauratio damni,* schadevergoeding. F.R.44,11.

guedtincka, *placere,* goeddunken. F.R. 81,4.

gulde, *solvebant,* betaalden. H.1,17.

gundt, *ibat,* ging. H.9,2. Zie: **a buta.**

gunga, *ire,* gaan. A.7,7. E.L.3,52: **Anda machtich iten anda gungen.** En vermogend om te eten en te gaan.

gwed, *maturus, bonus,* rijp, goed. F.R. 18,19: **Myt gwede rede.** Met goede reden.

gweed, *bona,* goederen. F.R.2,5: **Om gweed off om gonst.** Om goederen of om gunst.

H.

ha, *sicut,* als, gelijk. H.4,4: **Alsa diure ha tua en tuede lif.** Even duur als twee-een-tweede lijf.

habba, *habere,* hebben. F.R.1,9.12. 14,1. 73,1.

hach, *debet,* moet. A.9,8.10. Zie: **haga.** — 2). *altus,* hoog.

hacht (acht), *conventus,* vergadering. B.127 bij *Wiarda:* **Sa skethe thet thiu mene hacht.** Dan scheide dit de algemeene vergadering.

hachtid, hachtyt, haechtid, *festum,* hoogtijd. A.9,10. O.8,23. F.R. 20,3.16.

hadele, *dimidia pars*, de helft, halfdeel. Ch.I, 98. J.M.F.II, 199: Sprecht hi thet, thet hi tha hadele erria sie. Zegt hij dat, dat hij voor de helft verergerd is.

hadeloes, *sine duce*, hoofdeloos, zonder aanvoerder. Ch.I, 656: Hweer sommigha haedeloes ferby gheedt. Waar lastdieren zonder aanvoerder voorbij gaan. (Fransch: *bêtes de somme*, lastdieren.)

hading, *actor criminis*, hoofdbeschuldigde. B.135. bij *Wiarda*. Zie: hauding.

hae, *fenum*, hooi. O.1,44. J.M.F.2,43: Ner oen hae ner oen stree ner oen goeda ethbera fia. Noch aan hooi noch aan stroo noch aan goede eetbare waren.

haed, *caput*, hoofd. Ch.I, 239.

haed, *habet*, heeft. F.R.1,5.

haedeloes, zie: hadeloes.

haedlesene, *capitis redemtio*, hoofdlossing. O.1,30.

haedmerkad, *emporium*, hoofdmarkt. O.12,13. J.M.F.12,14.

haedmonta, **haudmonta**, *locus praecipuus monetae cudendae*, hoofdmunt. J.M.F.9,1.

haedstoe, *ecclesia parochialis*, hoofdkerk. O.1,13.

haeet, *quid*, wat. F.R.11,4: Myt haeet riuchte. Met welk regt.

haegh, *altus*, hoog. F.R.72,4.

hael, *dimidius*, half. F.R.18,2.

hael, *multus*, veel. O.2,1. Hael betera. *Multo melior*. Veel (de helft) beter.

haelsister, *soror ex matre tantum*, halfzuster. F.R.57,5.

haelbroder, *frater ex patre tantum*, halfbroeder. Haelbroer. F.R.57,5.9.

haene, *laesus*, beleedigde. Ch.I, 599. gehoonde, zie: hana.

haep, *acervus*, *conglues*, *congestus*, hoop. F.R.46,68: Jeff wr een haep bringhen in da gued. Of bij het goed op een hoop brengen.

haersemheed, *obedientia*, gehoorzaamheid. F.R.70,3.

haest, *cito*, spoedig. F.R.17,15.

haest, *festinatio*, haast. O.11,58.

haet, *quid*, wat. F.R.1,6. O.*v*.

haeta, *nominare*, noemen, heeten. O.*v*: Koninges setma haet ma scrioun riucht. Des konings verordening heet men geschreven regt.

haeta, *jubere*, bevelen. F.R.64,6: Hwa so orem een tingh haet dwaen. Wie een ander eene zaak gelast te doen.

haeth, *qui*, *quae*, *quod*, wie, welke, wat. *quid*, wat. F.R.1,1. 25,2. O.*v*.

haetia, *impedire*, *obstruere*, beletten, verhinderen. O.12,19: Dat ter nimmen haetie da heerstreta. Dat niemand de heerewegen belemmere. J.M.F.12,20.

haetjen, *quod*, hetgeen. F.R.21,7: Ende haetjen riuchteren dan dwaet off wised off senet. En hetgeen de regters dan doen of vonnissen of zoenen.

hafde, *caput*, hoofd; **ondhafde**, *aggeres*, dijken. A.3,7. 7.30.

haga, *districtus*, hoek, buurt. H.3,4: Ut thene haga. Uit dien hoek. 1. E.6,4.

haga, *debere*, moeten. F.R.72,9: Hya hagen to bywarien. Zij moeten bewaren.

hage, *carus*, welgevallig. O.2,1: Dis

koninghes haga heranathen. Des konings welgevallige heirgenooten. — 2.) *altus*, hoog. B.61. A.1,2. F.R.10,3.

hagia, *placere*, behagen. H.10,24. F.R. 16,4. 84,12.

hala (halda?), *tenere*, houden. B.213: Halath hit aeng mon. Houdt het iemand.

hala, *incipere*, beginnen. B.64. 127: Ther tha case halad heth. Die den strijd begonnen is.

hala, (halda?) *observare*, houden. F.R. 12,12: Desse freginghen hal ma nu naet. Deze vragen houdt men nu niet.

hala, *arcessere*, *quaerere*, zoeken, halen. H.2,10. A.2,6. 1.E.6,7.

hala, *dimidium*, half. F.R.75,3: Myt een hala pond. Met een half pond.

halbred, halbrede, halbreide, helebreda, *laesio colli*, halsbezeering. 2.E.1,1. J.M.F.II, 228: Thiu halbred olther hiu sit. De halsbezeering waar die aangebragt is (zit). E.L. 1,12. Halimbrede. F.O.L.I, 1: *cervix*, nek. H.4,5. F.O.L.5,5.

halda, *tenere*, houden. B.40. 124. 210. F.O.L.3.

halda, *sustentare*, houden; *conservare*, onderhouden. E.L.3,77.

halda, *custodire*, bewaren. A.2,17: To haldande deth. Te bewaren geeft.

haldande, *claudicans*, hinkend, A.3,18. Zie: helpande.

halde, helde, *vinculum*, band, boei. A.7,19: Brangth er ne an da helde and ana heftnese. Brengt hij hem in boeijen en in gevangenis, zie: helde.

haldeel, *dimidia pars*, de helft, het halve deel. F.R.21,34. O.11,10. J. M.F.II, 248.

haldere. *accusatus*, aangeklaagde. O. 1,39: Dat di oentingere neen kempa winna thoer men di haldere. Dat de aanspreker geen kamper winnen mag, maar de aangesprokene. O.12,4.

haldere, *possessor*, houder (of wel: *senior*, oudste). A.2,5: Sa ondwarde thi haldere. Dan antwoordt de bezitter (de oudste). Bij O.4,5: Aldere. H.2,5: Eldera.

haldere, *pollex*, duim. A.3,18: Thes halderes and thes sluteres. Wegens den duim en den kleinen vinger (houder en sluiter).

halendeel, *dimidia pars*, de helft. O. 9,38.

halffederia, *avunculus ab una parte patris*, halve oom van vaderszijde. B. 109.

halfskerde. F.O.L.I, 5. Zie: haskerde.

halfsib, *cognatio ab una latere*, halve verwantschap. F.R.50,21.

halfte, *dimidia pars*, de helft. E.L. 3,39.

halia, *probare*, bewijzen, halen. B.207: Mith fiuwer ethum to haliande. Met vier eeden te bewijzen. F.O.L.5,4.

halik, *magnus*, hoog, groot. H.9,1.2: Mith halike lowe. Met grooten lof. Monege halike man. Menig voornaam man.

halimbrede, zie: halbred.

haling, hallinck, *nummus quidam*, halling (zekere munt). F.O.L.5,1. F.R. 7,5.

halinge, *probatio*, bewijs; *provocatio*, aanleg. B.127. F.O.L.5,4. Zie: inhalinge.

halla, *quaerere*, zoeken, halen. E.L.1,74.

hallem (eerfnama), *a parte haeredis*, van wege den erfgenaam. O.1,50. halm. F.O.L.2,1.

haller, *moneta quaedam*, haller, heller (zekere munt). F.R.III, 12.

hallinck, zie: haling.

halm, zie: hallem.

hals, *collum*, hals; *vita*, leven, hals. H.1,7. E.L.1,30. O.11,25.

halscriga, *colli delocatio*, halsverrekking. 2.E.1.8. H.4,37.

halsdoc, *amictorium*, halsdoek. B.194. 1.E.6,8.

halseberenczen (halse britzen?), *a collo diruptus*, van den hals gebroken, weggenomen. Ch.I, 104. J.M.F. II, 190. Vergelijk aldaar 217 en Ch.I, 107. (Berenczen schijnt mij eene schrijffout, die men in den tekst vergeten heeft om door te halen.)

halsene, helsine. J.M.F.II, 212. Zie: halssinekerf.

halsfang, *obsidium*, gijzeling; *injusta retentio*, onwettige terughouding. O. 1,9.

halskerde. A.3,16. Zie: haskerde.

halsknaep, **halsknape**, *vertebra prima colli*, halsknoop. Ch.I, 99. O. 11,29. J.M.F.II, 201.

halskrighe. 1.E.5,8. Zie: halscriga.

halssinekerf, *scissio nervi colli*, halsspiersnijding. J.M.F.II, 187. 201.

halsslec, *ictus in collum*, halsslag. H. 4,20.

halswerdene, *laesio colli*, halsbezeering. A.3,16.

halt, *fustis*, hout, stok. H.4,23: Esxe halt hei. Slag met een esschen stok.

halte, *claudus*, kreupel. O.8,23.

halua, *a parte*, -halve, -wege. E.L.3,18: Fon thes datha alders halue iefta side. Van des overledene ouderswege of zijde. H.1,8. A.1,8. Zie: hallem.

halue diorra, *dimidia pretii major*, eens zoo duur. A.8,4: Inur dora and inur dreppelsa halue diorra. Binnen deuren en over drempels eens zoo duur.

ham (hwam), *cui*, wien. B.7. bij *Wiarda*: Ham hit fon riuchte bera muge. Wien het volgens regt toekomt.

hamed, *indusium*, hemd. E.L.1,40.

hamed, *percussus*, afgeslagen. 2.E.1,9: Hamed iefthа lamed. Afgeslagen of verlamd (of wel: *rigidus*, stijf). E.L. 1,35. Hammeth.

hamelinge, zie: hemelenge.

hammerke, **hanmerke**. *districtus*, buurt, hemrik. F.O.L.2,5.

hammeth, zie: hamed.

hana, *offensus*, beleedigde, gehoonde. F.O.L.8,6. F.R.54,6: Dyn schada dis hana wirderia. De schade van den beleedigde waardeeren.

hana, *hinc*, van hier, van daar. J.M.F. 2,47: Jef him di schelta hana leth. Zoo de schout hem van hier laat. O.1,48.

hand, *scriptura*, *subscriptio*, *potestas*, geschrift, onderteekening, gezag. F.R. 17,4. O.12,18.

hand, *gradus cognationis*, graad van verwantschap. F.R.46,24: Wtoer sex handen. Buiten de zes graden van verwantschap.

handa, *capere*, vatten. E.L.1,73. A. 7,23: Sa hwersa thi husig enne thiaf hant. Wanneer dat de huisman een dief vat. A.4,3. J.M.F.Reg.16.

handbled, **handbird**, *palma*, het

platte der hand. Ch.I, 99. O.11,27. 31. J.M.F.II, 249.

handbreke, *articulus manus*, gewricht der hand. J.M.F.II, 249.

handdedige, *reus*, handdadige. F.R. 62,6.

hande (huande). 1.E.2,17. Zie: huande.

handfana, zie: haudfana. J.M.F. 7,52.

handgheft, handieftich, *mobilis*, roerend. O.10,28. Ch.I, 107. J.M.F. II, 220.

handiefte, *privilegium*, handvest, voorregt. O.12,20.

handyrsen, *ferrum, quod utuntur in ordalibus*, handijzer. O.7,17.

handlya, *habere aliquem, agere cum aliquo*, behandelen. F.R.51,1: Onhoueslick handlye. Onheusch behandelen.

handloes, *sine manibus*, handeloos. F.R.66,2.

handordel, hanordel, *judicium per immissionem manus in aqua bulliente; vel portando in manum ferrum candidum*, heetwaterproef, heetijzerproef. F.O.L.4,17.

handschoech, handschoegh, *manica*, handschoen. O.1.S. J.M.F.3.

handtrowe, *actus, quo desponsatis sibi manum dant, et declarant se invicem ut maritum et uxorem sumere, sponsalia*, de verloving, trouwbeloften. F.R.15,32.

handwirst, handwerst, *articulus manus*, gewricht van de hand. O.11,27. J.M.F.II, 201.

hanethe, *accusatio, laesio*, beschuldiging, beleediging. 2.E.2,2: And tobrecht tha erwen thes witscipis, the hia tha hanethe forthsettath. En ontbreekt den erven het bewijs, doch dat zij de klachte doorzetten.

hangst, hanxt, *equus*, paard. B.B. 27. E.L.1,78. 2.E.3,27.

hanmerke. F.O.L.2,5. Zie: hammerke.

hantera, *facere, agere*, handelen, behandelen. F.R.70,7: Ende deth ende hanteret wirken. En doet en behandelt werken.

hanzoch, *subditus*, gehoorig, onderdanig. A.1,7: And wrthe tha suthera kininge hanzoch and heroch. En den zuidelijken koning onderdanig en gehoorzaam werden.

hap, *cumulus, pars*, hoop, deel. E.L. 3,70. B.116.

har, *obligatus*, verplicht. A.7,8: Ther skil on wesa allera ierdik iuin har oron. Daartoe zal de eene roede even verplicht zijn als de andere.

har, *plus, altior*, hooger. J.M.F.4,3.4: Dat hia nen himelscilda har ne golde. Dat zij geene geestelijke schatting hooger betaalden.

hare (ghare?), *vestis*, kleed. O.1,71. (J.M.F.2,71 heeft: ghaere): So aegh hi op toe nijmen mit siner winsterhand sine winstera hara. Dan moet hij met zijn linkerhand zijn kleed aan de linkerzijde opnemen. Zie ghara.

harkya, *audire, auscultare*, hooren, toeluisteren. O.2,1: Will ij harkija ende lettet joe sidza. Wilt gij toehooren en u laten zeggen.

haroge, *obedientes*, onderhoorige. A.5,4.

harra, *prior, proximior, altior*, eerder, nader, hooger. H.6,13: Sa nis hiu a bote ni a riuchte nowet ti harra tha hi. Dan is zij noch in

boete, noch in regt hooger dan hij.

hars, *equus*, paard. A.2,11: Fon harsis houe. Door paardenhoef.

harsim, harsum, *obediens*, gehoorzaam. Ch.I, 435: Her Vteka onze harsime broder. Heer Uteke onze gehoorzame broeder. — A.9,11: Sa is hi Godi harsum. Dan is hij gehoorzaam aan God.

haskerde, halfskerde, halskerde, hasmuled, *qui os habet leporinum*, die een hazemond heeft. A.3,16. F.O.L.I, 5. E.L.1,26. (In het *Wurster Landrecht* staat: halue scherde, op 't midden doorgesneden (lip).

haste, *iracundus*, *festinans*, vergramd, haastig; *ira*, gramschap. H.4,38: Mith hasta hei and bi ira mode. Met haastigen zin en in grammen moede.

hastelik, *cito*, haastig, spoedig. H.9,2.

hat, *odium*, haat. F.R.2,6.

hata, *aliquid*, iets, wat. F.R.17,3: Deer se mey willet hate biuisa Daar zij iets mede willen bewijzen.

hath, *pileus*, hoed. E.L.1,88: Hvasa otherem sin hath nimpt off tha haude. Wie den ander zijn hoed van het hoofd neemt.

hatia, *sustinere*, onderhouden. B.110: Thet hiu se elker ne muge nauvet hatia. Dat zich ieder niet onderhouden kan.

hatyd, *tempus messis*, hooitijd. F.R.5,3.

hatte, *aliquid*, iets. F.R.34,1: Dat ter hatte needtreffte se. Dat er eenige behoefte is.

hatte, *odium*, haat. F.R.63,2: Bij hatte ende bij nyd. Uit haat en uit nijd.

hauck, *accipiter*, havik. F.R.72,4.

haud, *caput*, hoofd. E.L.1,12. H.1,15.

hauda, *continere*, bevatten, inhouden. F.R.3,5.

haudel, *dimidium*, de helft. O.16,6.

hauden, *tenere*, *observare*, houden, opvolgen. F.R.1,15.

haudde da, *crimen capitale*, hoofdmisdaad. H.1,16.

hauddusinge, hauddusengha, *vertigo*, duizeling. E.L.1,19. F.O.L.5,1.

haudfana, *vexillum majus*, hoofdvaan. J.M.F.7,52.

haudia, *decollare*, onthoofden. O.8,21: So hi se haudie mit ta swird. Of dat hij haar onthoofde met het zwaard. — F.R.III, 4: Diin schel ma haudiapyngia als da nachtbranderen. Dien zal men met het hoofd straffen als de nachtbrandstichters.

hauding, *capitaneus*, hoofdman; *actor*, aanlegger. B.40. 137. 215.

haudlas, haudlos, *sine duce*, hoofdeloos, zonder aanvoerder. 1.E.2,12. E.L.1,69.

haudlemeth, *debilitatio capitis*, hoofdbezeering. H.4,2.

haudlengh, haudling, *capitaneus*, hoofdman. Ch.I, 252. E.L.2.

haudlesene, hauedlesene, hauedlesne, *solutio capitis*, hoofdlossing. F.O.L.2,24, A.1,8. A.2,24.

haudmonta, *monetalis officina capitalis*, hoofdmunt. J.M.F.9,1.

haudnede, haudnethe, *necessitas capitalis*, hoofdnoodzaak. F.O.L.2,2.

haudraf, zie; hawedraf.

haudseck, *crimen capitale*, hoofdmisdaad. F.R.15,3.

haudsonde, *peccatum capitale*, hoofdzonde. F.R.2,29.

haudsto, haudstoed, *capitale*, hoofdplaats. O.1,40. 2,4. F.O.L.3.

haua, *possessio*, bezit, have. O.*v*. F.R. 1,33.

haueddeda, zie: **haveddéda**.

haueddusinge, **haveddusinge**. A. 3,2. Zie: **hauddusinge**.

hauedlas. A.2,22. Zie: **haudlas**.

hauedleina, *laqueus*, strop, hoofdlijn. A.2,15.

hauedlesene, zie: **haudlesene**.

hauenia, *vindicare*, handhaven. H. 10,27. Hawne. F.O.L.9,23.

haun, *habebant*, hadden. F.R.51,1. noot.

haunia, *sustentare*, *reparare*, onderhouden. B.171. 172: Sa haunie hi ne slat. Dan onderhoudt hij de sloot.

haut, *continet*, bevat, houdt in. F.R. 3,5. Zie: **hauda**.

hauth, *demolit*, vernielt, houwt. A. 7,29.

hauuet, *caput*, hoofd. 1.E.5,2.

hauun, *habuit*, gehad. Hawn. F.R. 27,4.

hauwen, **hawen**, **hawijn**, *caesus*, gehouwen. E.L.1,12. Ch.I, 100. 119. J.M.F.II, 257.

havde, *possessio*, bezit, have. F.O.L. 6,3: Mar hit hweng ma to ta havden ut. Maar dit zonderde men van het bezit af. A.*v*.1. hava.

haveddede, **haueddeda**, *crimen capitale*, hoofdmisdaad. A.1,16.

haveddusinghe, zie: haueddusinge.

hawa, *diruere*, *demolire*, vernielen, houwen. A.5,3: And hwa sa ther efter enich hus hawe. En wie daarna eenig huis vernielt. — A.7,29: And sin hus stat ieftha hauth. En zijn huis instoot of vernielt.

hawed, **haved**, **haud**, *caput*, hoofd. B.183. H.6,9. 8,8.

hawedlesne, zie: **haudlesene**.

hawedraf, **hauedraf**, *direptio capitis*, hoofdroof, hoofdberooving. H.4,10. 6,15.

hawey (**awey**?) *perditus*, verloren. J. M.F.II, 258. Ch.I, 119.

hawere, **hawerff**, *locus ubi fenum deponitur*, hooiwerf, hooiberg. 2.E.4,30. E.L.3,46. B.167: Fon hawerwm. Van hooiwerven.

hawyn, *caesus*, gehouwen. J.M.F.II, 157. Ch.I, 119. Zie: **hauwen**.

hawn, zie: **hauun**.

hawne, zie: **hauenia**.

he, **hede**, **heed**, *habebat*, had. F.R. 27.1. 67,5: Hy he de wird alzo seyd. Hij had hiermede de waarheid gezegd.

hede, **heed**, *cutis*, huid, vel. E.L.1,44. O.1,41.

heel, *dimidiatus*, half, ten halve. O. 12,14: Ende naet heel bliwa. En niet ten halve blijven.

heel, *plenus*, vol. F.R.27,2: In hyaere heel gued weer to helpen. In haar vol goed weder te helpen.

heel, *calx*, hiel. O.11,30. J.M.F.II, 239: Heelsinekerf. Hiel-spier-snijding.

heel, *sanatus*, genezen. F.R.58,39.

heemsteed, *domus*, *locus*, *in quo domus sita est*, woning, woonstede. O.9,12.

heer, *crinis*, haar. O.1,41.

heer, *conductio*, huur. F.R.37,2.

heer, *hic*, hier. F.R.50,30.

heerbeynden, *ligatio*, binding met touwen. F.R.25,8.

heerehorna, *buccinae*, krijgshoornen. J.M.F.1,7.

heerfana, zie: **heerkedde**.

heerfst, *autumnus*, herfst. F.R.68,4.

heerkedde, *exercitus*, leger. O.6,1: Tweer heerfanen opriucht en-

de tween heerkedden mit oenledena togara laet. Twee krijgsvanen opricht en twee legers ten aanval te zamen brengt. J.M.F.9,1.

heerlicht, *dominium*, heerlijkheid. F. R.2,12: Ende hij is syn heerlicht wrliesen. En hij heeft zijne heerlijkheid (waardigheid) verloren.

heermon, *conductor*, huurder. F.R.37,5.

heernat, zie: heranaet.

heerneed, *captivitas*, gevangenschap. O.3,14.

heerscap, heerscip, *administratio, jurisdictio*, beheer, regtsgebied. F.R. 31,8. 72,9.

heerschield, *arma, bellum*, wapenen, oorlog. O.*v.*

heerscrede, *tonsura*, haarafscheering. Ch.I, 109.

heerstraem, heerstrem, *fluvius militaris capitalis*, hoofdstroom, hoofdvaart. Ch.I, 743.

heerstrete, heerwei, *via capitalis*, heerestraat, publieke weg. O.1,13. 12,19.

heerweren, *possessiones jure belli*, bezit door krijg. F.R.36,11: X jeer besittinghe sonder raeffweren en sonder heerweren. 10 jaren bezit zonder roofbezit of krijgsbezit.

hef, *mare*, zee. H.1,10. A.1,10. 1.E.1,7. F.O.L.1,7. 14.

hefech. B.25. Zie: fech.

heft, *habet*, heeft. F.O.L.7,5: Heft thet letere wif en bodel in tha were brocht. Heeft de tweede vrouw boedelgoed in de huishouding gebragt.

hefte, *vinculum*, band; *carcer*, gevangenis. B.144: And werpth hine a hefte and a helda. En werpt hem in de gevangenis en in boeijen.

heftich, *vivens, quod se movere potest*, levend, beweegbaar. H.4,41: Sa 't lif heftich is. Zoo het ligchaam zich bewegen kan. (Of is het: lifheftich, vatbaar om te leven? Zie: lifheftich.)

heftnese, *captivitas*, hechtenis, gevangenschap. A.7,19: Brangth er ne an da helde and ana heftnese. Brengt hij hem in boeijen en in gevangenis.

hei, hey, *animus*, gemoed. B,27: Vrwaxt hir aenge monne sin hei. Wordt iemands gemoed ontstoken. — B.59: Mit hasta hey. In haast. F.O.L.5,37: Mit bisette hei. Met opzet.

hei, *ictus*, slag. H.4,23. Zie: esxe.

heia, *instruere, constituere*, spannen, oprichten. F.O.L.1,5: To heiane and to haldane. Op te richten en te houden. A.*v.*1. H.1,17. F.O.L.1,15.17. (H.2,1 heeft: heinnane.)

heidthinze, *judicium instructum*, gespannen geregt. 1.E.6,2: And hi thenna inna urpena uuare an inna ene heidthinze hire nekeme. En zij dan in een opgewopen geregt en in een gespannen geregt haren nood klaagt.

heyet *cusus*, geslagen; *auctus*, verhoogd. F.O.L.5,36: Hir efter werden t ield heyet. Hiervolgens werden munten geslagen (verhoogd).

heygera, *altior*, hooger, meer. J.M. II, 286.

heyl, *salus*, heil. F.R.25,26.

heile, *calx*, hiel. E.L.1,34. H.4,12. F.O.L.5,24.

hein, *proprium*, eigen. B.155. *Bij Wiarda.*

heynd (to), *propinque*, te nabij. F.R. 20,14: Deer dij alda to heynd wyr. Die de oude te nabij ware.

heyne, heine, *servus*, *domesticus*, bediende, huisgenoot. F.O.L.5,44. 6,3.

heine, *familia*, huisgezin. H.8,20.

heinesna, *merces domesticorum*, huisloon. F.O.L.6,21.

heinnane. H.2,1. Zie: heia.

heinzioch. A.9,1. Zie: hensich.

heire, *exercitus*, leger, heer. E.L.1,69.

heirfona, *vexillum*, heervaan. E.L.1,69.

heyrskedene, *tonsura*, haarafscheering. Ch.I, 98. Zie: heerscrede.

hel, heel, *plenus*, vol. B.209: En hel ield. Een vol geld. — 2) *totus*, geheel, *illaesus*, ongeschonden. E.L.1,23: And thet hlid se hel. En het lid ongeschonden is. — 3) *bonus*, goed, deugdzaam. — A.7,8: Alsafelo heles londes and grenes turues. Zooveel goed land en groene zoden. F.R. 59,21.

hela, *occultare*, verbergen. E.L.1,84: Anda ma thet helt dey anda nacht. En men het dag en nacht verbergt (heelt).

hela, *restituere*, herstellen, heelen, vergoeden. F.R.59,21: Want alle thing schel ma hela dayenen deer bijraweth sint. Want alle zaken zal men vergoeden aan die beroofd zijn.

hela, *reparare*, herstellen. Ch.I. 394: Den heerwey biriuchta ende helen. Den openbaren weg onderhouden en herstellen.

helde, halde, *custodia*, bewaring. 1.E. 2,17. — 2) *carcer*, gevangenis; *vinculum*, boei. B.144. F.O.L.2,17. Zie: hefte.

helde, *gratia*, *favor*, hulde, genade. A. 9,2: And godis helde winne. En Gods genade winnen. — 2) *salus*, heil. A.8,1: And bidde to sinere helde Godes uses hera. En God onzen Heer bidden tot zijn heil.

heldest (eldest?), *senior*, oudste. 1. E.2,5.

helebreda. 1.E.4,4. H.4,5. F.O.L. 5,5. Zie: halbred.

helech, heleg, *sanctus*, heilig. A.v.1. 7,9. H.1,6. B.146. 1.E.3,13. E.L.2,6.

helgena mon, *ecclesiasticus*, geestelijke. B.5.

helhalda, *illaese custodire*, ongeschonden bewaren. B.157: Is thet hus elle helhalden. Is het huis geheel ongeschonden gebleven.

helibreda. A.3,2.15. Zie: halbred.

hellede sterk, *robustus valde fortis*, J.M.F.13: Hellede sterk ende goede. Zeer sterk en dapper.

hellen, *occultus*, verborgen, geheeld. O.1,71: Hellen ner hindereth. Geheeld noch gehinderd. J.M.F.2,71. heled.

hellicheed, *sanctitas*, heiligheid. F.R. 19,4.

helm, *miles*, krijgsman; *galea*, helm. H. 3,4: Halat ut thene haga helm ande thene rada sceld. Uit dien hoek den helm en het roode schild haalt (of is het: den hoogen helm uithaalt?). — A.7,8: With thene stapa helm. Tegen den aanrukkenden krijgsman.

helne, *totus*, *plenus*, heele, volle. 2.E. 2,10. E.L.2,10.

help, *auxilium*, hulp. F.R.1,11.

helpande, *tripudians*, trippelend. A, 3,18: Helpande and haldande,

Trippelend en hinkend. F.O.L.I, 9. Hilpande.

helplicheit, *auxilium*, hulpmiddel. F.R. 27,4: Een helplicheit dis riuchtes. Een hulpmiddel des regts.

helplick, *auxiliaris*, behulpzaam. F.R. 13,11.

helpvnde, *vulnus*, *ad vulnera sananda actum*, hulpwonde, garou. E.L.1,54. 2.E.1,11.

helse, *collum*, hals. 1.E.1,7: Fria helse. Vrije hals.

helsinekerf. J.M.F.II, 188. 212. Zie: heel, *calx*.

helt, *abscondit*, *occultat*, heelt, verbergt. F.R.16,3: Hwaso da wird swiget eff helt. Wie de waarheid verzwijgt of heelt.

hem, *ad*, *coram*, bij, voor. Ch.I, 242: Jeftha elles sekin seka hem tha Heran fan Vtracht. Noch andere zaken zoeken bij de heeren van Utrecht. (Er staat: esses se kin. *Schotanus* Tablinium 75 heeft: esses sekin. Ik heb het in elles veranderd, omdat het mij voorkwam een drukfout te zijn. Esses komt niet voor.)

hemblyck, hemelich, *clam*, heimelijk. Ch.I, 760. F.R.14,1. *sub manu*, onderhandsch.

heme, *domus*, huis. 1.E.1,14: Sine eldera hof and heme. Zijn ouders hof en huis.

hemede, hemethe, *indusium*, hemd. 1.E.5.13. 2.E.1,13. H.6,18.

hemelinga, hamelinga, homelinga, *truncatio*, verstommeling. O.11,47. Ch.I, 102. A.3,5. H.8,19. F.O.L.6,21.

hemelick, zie: hemblyck.

hemeswege, zie: hemwege.

hemeswerue, *locus publicus vici*, publieke plaats van den hem (gemeente). F.O.L.6,14.

hemetoga, *judex ecclesiasticus*, geestelijke regter. A.9,8.

hemme, *locus*, *in quo domus habetur*, heem. B.52. 148. *area*, kampplaats.

hemmerick, *districtus*, *pagus*, hamrik, hemrik. O.1,5.

hemsecninge, hemsekinge, hemsekne. *visitatio domus alicujus*, *aggressio*, aanval op een huis. 1.E.4,24. 5,19. E.L.1,69. H.8,20. F.O.L. 5,44. hemsekene, hemseke (Isl. heimsökn).

hemweghe, hemeswege, *via publica pagi vel vici*, dorpsweg, gemeenteweg. Ch.I, 348. J.M.F.II, 303. F.O.L.7,1.

hemzoch. A.1,9. Zie: hensich.

hena, *nocere*, schaden, beschadigen. E. L.2,7. 3,44: And sin diar hine hent, bith ieftha slaith. En zijn dier hem schaadt, bijt of slaat. F.O.L. 6,22.

henda, *capere*, vatten, vangen. H.6,14: End et there stiarne hent. En bij het roer opvangt (vat).

hende, *captivitas*, gevangenschap. H. 3,4. 1.E.5,28. F.O.L.1,16.

hendedich, *possidens*, *habens*, *capax*, vatbaar, vermogend. J.M.F.7,2: Alsoe hendedich fan goede. Zoo vermogend in goed. Zie: hioechdedich.

hendreth. F.O.L.2,71. Zie: hindera.

hendsegcht. 1.E.1,7. Zie: hensich.

hened, *laesus*, beschadigd. E.L.2,7. Zie: hena.

heng, *vitam laqueo finiebat*, *pendebat*, hing. A.*v*.1.

hengnese, hengnisse, *concessio*, toelating. O.8,4. F.R.80,2.

henninge, zie: ele.
hensekinga. 2.E.1,17. Zie: hemsecninge.
hensich, hensech, henzeg, *subditus*, onderdanig. O.3,7. H.1,7. F.O.L. 1,7.
henszebene, *os podicis*, *spina dorsi*, aarsbeen, ruggegraat. B.198: Benfrotha a ermen a benem and an da szinbacum, an da sculderbene an da henszebene. Beenbeschadiging aan armen, aan beenen en aan de kinnebakken, aan de schouderbeenen, aan het aarsbeen.
henszesine, *nervus dorsi*, ruggespier. B.199: Werth er en mon ewndad anda sine henszesine and him sin erim driapande se and loma. Wordt iemand aan zijn ruggespier gewond zoodat hem zijne armen hangende en lam zijn.
hent, *capit*, vat, zie: henda.
hent, *nocet*, schaadt, zie: hena.
henzia, *tolerare*, gehengen, toelaten. F.O.L.*v*.1.
her, *sive*, of. J.M.F.11,12.
her, heer, *crinis*, haar. 1.E.3,11. H. 4,5. B.208.
hera, *conductionis pretium*, huur. B.160.
hera, *sub esse*, *subjectum esse*, behooren, onderdanig zijn. O.7. F.R.1,25. — 2) *auscultare*, hooren. E.L.1,22.
herabon, *heribannus*, heerban. F.O.L. 1,10.
heranaet, heernat, herenat, *commilito*, heergenoot, krijgsmakker. O.*v*. F.O.L.3.
heranede (heran de, heeren die?), *domini*, heerschappen. O.12,17. J.M.F. 12,18. heren.
herarfona. 1.E.6,2. Zie: herefona.
herbreid, herbreud, *perturbatio crinis*, haarbederving. E.L.1,1. 1.E.5,1. 2.E. 1,1.
herckia, *audire*, hooren. F.R.67,6: Tojeenst een openbeer leyntaler schel ma naet allegerie off antwirdie en lyowa off herckia. Tegen een openbaren leugenaar zal men niets aanvoeren, noch antwoorden, noch gelooven, noch hooren.
herd, *conductus*, gehuurd. E.L.3,40.
herdaferda, *hebetatio auditus*, gehoorverderving, verdooving van het gehoor. J.M.F.II, 224. Ch.I, 109.
herde, *firmus*, vast. O.2,7: Dat dae Fresen dat also herde hilde. Dat de Friezen dat zoo vast hielden.
herdefang, *arreptio humerorum*, schouderpakking. O.10,36. (Isl.: herda, schouders.) [Of is het: her-defang, gehoor-verdooving? Zie: herdaferda en de daar aangehaalde teksten.]
herde wel, *per bene*, zeer wel. O.*v*.
herdstaeda, herdstede, herdsteed, hertstethe, *domus*, haard, huis. O. 4,24. B.81. J.M.F.6,24.
here, *auditus*, gehoor. B.187.
here, *exercitus*, leger. H.1,10.
here, *cantus*, gezang. F.R.50,41: Hweerso een man syn breyd haleth to how ende to huus myt here ende myt drechte. Wanneer iemand zijne bruid in hof en in huis haalt met gezang en met gevolg. (H.2,6 en 1.E.2,6 hebben: dome. J.M.F.6,6 en O.4,6: mit hoern). F.O.L.6,9.
here, *possessor*, *dominus*, bezitter, heer. E.L.1,57.
here, *socer*, schoonvader. E.L.3,53: Jeff thi swager sinem here. Of de zwager zijnen schoonvader.

here, *locatio*, huur. B.86: To here seld. Verhuurd.

herebende, *ligatio vi*, binding met geweld. 1.E.4,23. H.8,18: Thet send herebende: thet thene mon tuene halde end en sine vnewald lede. Dit zijn herebende: dat twee den man houden en onmagtig maken.

herec, herech, hereght, *obediens*, gehoorzaam; *presens in judicio*, in het geregt verschijnend. H.1,7. B.214. 1.E.1,7.

hered, *subditus*, *obediens*, gehoorig. J.M.F.5,3.

hereng, *halex*, haring. 2.E.3,26. B.B.26.

hereferd, herefert, hereferth, *expeditio militaris*, heervaart. H.1,10. 1.E.1,10. F.O.L.2,19.

herefane, herefona, *vexillum*, heervaan. H.7,1. F.O.L.1,17. J.M.F.9,1.

herefrethe, *pax exercitus*, heervrede. H.1,12. F.O.L.1,12.

heregers, *dominium*, heerlijkheid. F.O.L.8,1.

hereght. 1.E.1,7. Zie: herec.

heregong, *bellum*, oorlog. B.93.

herehuse, *castellum*, kasteel. F.R.2.31.

herekedden. J.M.F.9,1. Zie: heerkedde.

herenat, zie: heranat.

herest, *prius*, eerst. H.*v*.

herestede, zie: hertstede.

herich, herig, *obediens*, gehoorzaam. O.2,7. F.R.1,45: Dyn wnheriga to heriga to bringen. Den ongehoorzame tot gehoorzame te brengen.

heringhe, *bellum*, oorlog. Ch.I, 345: Hwerso brect manschouwingha, ist in dae heringhum jeftha bynna tha onfrede ende in alle reysem, deer dio meente wtketh wirth. Wie niet ter wapenschouwing komt, zij het in den oorlog of binnenlandsche onrust en in alle tochten, waar de gemeente opgeroepen wordt. J.M.F.II, 201.

hermscheed, hermschere, hermischere, *litterae poenitentiariae*, boetebrief. O.7,4. 8,21. 14,4. F.O.L.4,16. J.M.F.7,5. 49. Aflaatsbrief.

hernad, *angulatus*, hoekig. J.M.F.11,17: Fiouwerhernade duc. Vierhoekig (onaangesneden) linnen. O.10,27.

herne, *angulus*, *domus*, *regio*, hoek, huis, oord; *dominium*, heerlijkheid. H.1,7. 7,4. B.143. O.3,7. A.*v*.1. F.O.L.2,24.

herne, *suppellex*, huisgeraad. F.R.50,41: So nyme hyo dat herne and dat kaepland halff with a bern. Dan neemt zij het huisgeraad en het aangekochte land voor de helft tegenover hare kinderen.

hernsele, *coagmenta*, muurgebinten. F.O.L.I, 55: Stat ma dora in ieftha anderna, tha hernsela hawe. Stoot men deuren in of vensters, of muurgebinten vernielt.

herntoth, herntusk, *dens angularis*, hoektand. B.195. E.L.1,27.

heroch, *obediens*, gehoorig. A.1,7. F.O.L.3.

hers, *equus*, paard. 1.E.2,11. H.2,11. F.O.L.4,6: Fon herses howe. Van paardenhoef.

herskipe, *dominus*, heerschap. B.71.

herskipi, *dominium*, heerschappij. A.7,8.

hersta, *destruere*, omverstooten. F.R. 81,23: Deer lauwa brekt en deer deertojenst dwaet ende herstet. Die beloften breekt en die daartegen doet en omverstoot.

herstme, *ductio*, leiding, bestiering; *consensus*, toestemming. Ch,I, 115: Ner hit wera buta tha witsceppe and zonder herstme sines and wr zyn wolla then ronne. Tenzij dat het buiten zijn weten ware en zonder zijne toestemming, en tegen zijnen wil dan liep. J.M.F.II, 243.

hert, herth, *domus*, huis, heerd, haard. F.O.L.8,15. E.L.3,16. B.153.

hertblede, *palma manus*, palm der hand. J.M.F.II, 233. Ch.I, 112. Zie: handbled.

herte, *cor*, hart. 1.E.*v*. H.8,24.

hertstethe, herthstede, herestede. *domus*, huis, heem; *focus*, haard, vuursteed. A.2,24. H.2,24. 1.E.2,24. F.O.L.2,24.

hertoga, *dux*, aanvoerder van een leger. A.7.5: Thet is een hauedlas hiri: sa hwer sa nen greua ni nen hertoga mithi is. Dit is een hoofdeloos leger: waar graaf noch aanvoerder bij is.

herwere, *possessio titulo locationis*, huurbezit. F.O.L.7,1: Mith cape sa mith wixle, sa mith riuchta herwerum. Door koop of door ruil of door wettig huurbezit.

het, *quidquid*, wat. F.R.25,11: Het dij riuchter deereefter deth. Wat de regter daarna doet.

het, hete, *calor*, hitte. F.O.L.5,4. 21. *calidus*, heet. H.2,10. F.O.L. 5,29.

het (helt?), *tenet*, houdt. F.O.L.5,33: Het and helit. Houdt en verbergt.

het, *cutis*, huid, vel. 1.E.3,11: Sa wext ed merch and thiu het. Dan groeit het merg en de huid.

heta, *jubere*, bevelen. F.O.L.3.

heta, *vocari*, heeten. F.R.7,4. H.1,2. O.*v*.2,7.

heten, *vocatus*, geheeten. F.R.2,1. 13,10.

hetene, *aggressio*, aanval; *pugna*, strijd. O.1,45: Dioe leste hetene, deer da kempen dis tredde deijs fiuchtet, dijo haet dijo luckhetene. De laatste strijd, die de kampers den derden dag strijden, die heet de sluitstrijd.

hethen, *paganus*, heiden, heidensch. 1.E.1,7. H.1,10.

hetta, *aliquid*, wat, iets. F.R.77,9: Mer wil ma him hette jaen. Maar wil men hem wat geven.

hette, *calor*, hitte. O.11,47: Hette ende kelde. Hitte en koude.

heua, *levare*, heffen. F.R.49,3: Dy deer dat heuet fan da fonte. Die, die het uit de doopvont heft.

heue, *mare*, zee. O.*v*.: Heuesmuda, *Ostium maris*. Zeehaven.

heue, *possessio*, bezit. F.R 33,15. — **heuwa, hewe**, *possessio*, bezit, have. E.L.1,84. 3,59. B.93. 1.E.6,6. F. O.L.1,3.4. 2,1. 7,1. — **heve**, *possessio*, bezit. F.R.33,15.

hexil, *linteum*, doek; *vestis*, kleed. H. 2,10: And uexede hexil ach hi to dregane. En een gewast kleed moet hij dragen. (Angl.: hacele.) Zie: hreil.

hexna (hoxna?), *ligare*, binden. B. 59: Hwasa blent ieftha hexnat ene mon mith wald. Wie iemand

met geweld bezeert of bindt. Zie: blenda.

hi, *ille*, hij. E.L.1,22. H.*v*. — hia, hya, *illi*, zij. F.R.1,12. Ch.I, 698. — hiam, *illis*, hun. A.2,16. — hyaerem, hyerrem, *illis*, hun. F.R.2,12. 15,45. — hiarens, *eorum*, hunner. Ch.I, 698.

hia, *confiteri*, bekennen. A.2,15. bij *Wiarda*: Wili hi 's hia. Wil hij het bekennen.

hiaerlyoed, *conductores*, huurlieden. Ch.I, 698: Elk man, ryk en niet ryk, ayneerd en hiaerlioed. Een ieder, rijk of niet rijk, eigenerfde of huurlieden.

hiahuelick, *quisque*, ieder. 1.E.4,5: Sa is hiahuelick wlemmelsa. Dan is iedere bezeering.

hiare, hyaere, *quod eorum est*, wat het hunne is. F.R.45,13: Mogen hiare oen trim lawgwia. Kunnen het hunne aan drie nalaten.

Hiddisheckere, Hiddisekre, Hiddeseckere, Itzehoe in het Holsteinsche. O.3,10. A.1,10. 1.E.1,10.

hyed, *habebant*, hadden. F.R.1,14.

hiede, *habebat*, had. F.R.46,61.

hyeld, *custodia*, bewaring. F.R.40,2: To halden ende oen hyeld ende op to hoeden. Te houden en in bewaring en om het te verzorgen.

hielde, *funis*, koorde, band. O.8,17: Mit tuam hieldem spant. Met twee koorden gespannen (gebonden). J.M.F.7,48.

hielde, *tenebant*, hielden. J.M.F.1,6.

hier, *illae*, aan haar. J.M.F.II, 278.

hieta, *nominare*, noemen, heeten. F.R. 21,35.

hila, *ire*, gaan, ijlen, spoeden. J.M.F. II, 292: Ende hwa se nath habba wol, dey my hila ors. En die ze niet hebben wil, die kan elders gaan.

hild (hlid), *operculum*, deksel, lid. H. 6,21: Li ma 't hild wither up. Legt men het deksel weder op. Zie: hlid.

hilde, *declivitas aggeris*, helling der dijk. O.9,15. Des dijckes hilde.

hilde (wy), *observabamus*, wij hielden. J.M.F.6. hilden. H.*v*. O.*v*.

hilia, *sanare*, genezen, heelen. F.O.L, 5,25: Nanene vnda ach ma to scriuane er se alle hel is, hit ne thet se, thet se nout hilia ne muge. Geene wonde behoort men te schrijven (te berekenen) voor zij geheel genezen is, tenzij zij niet heelen kan.

hille, *infernum*, hel. A.*v*.1.

hilpande, *inactivus*, hulpeloos. F.O.L. I, 9. Zie: helpande.

himel, himul, *coelum*, hemel: O.*v*. A.7,9. F.O.L.3.

hymelryck, himelrike, himulrike, *regnum coeli*, hemelrijk. H.*v*. A.*v*.1. F.R.2,5.

himelschielda, himelschilda, *census ecclesiasticus*, geestelijke schatting. O.2,4. F.O.L.3.

hynde, *familiaris*, *domesticus*, huisgenoot. F.R.59,1. 75.3: Ende schil deertho elcka menscha fan da hynden een wald beta. En zal daarenboven aan ieder der huisgenooten een geweld (beleediging) boeten.

hyndera, *proximior*, nader. Van hynde, *prope*, nabij, heinde. O.14,4: Alont dat schil hi buta kerka staen ende nen man hyndera comma, dan dat ter a twisscha se nioghen feet. Tot dien tijd zal

hij buiten de kerk staan en niemand nader komen, dan dat er negen voet tusschenbeide is. J.M.F.10,12. niaer.

hindera, *impedire*, beletten, hinderen; *nocere*, schaden. F.R.1,27. O.1,71. hindria. F.R.12,18.20.

hinderlyck, *noxius*, schadelijk. F.R. 12,32.

hyndicheed, *astutia*, behendigheid, loosheid. F.R.4,3.

hindria, zie: hindera.

hine, hione, hiune, *domesticus*, huisgenoot. O.12,19: Hwaso in een hws onder een hinen an nachta stolkens (J.M.F.12,20: scalkense) daedslacht. Wie in een huis een onder de huisgenooten des nachts in stilte doodslaat. — Ch.I, 108: Thera hinena allerek. Ieder der huisgenooten. J.M.F.II, 221.

hynege, *familia*, huisgezin. F.R.50,50: Joff deer is een man ioffte een frowe an twyne hynegum. Zoo er een man is of eene vrouw voor de tweede maal gehuwd.

hinga, hnigha, *transigere*, *pacisci*, *convenire*, overeenkomen, neigen. B.B. 2.E.3: And wy metlike hinge to re festeched there nethe. En wij gezamenlijk neigen tot bevestiging der behoefte.

hingnisse, *concessio*, toelating. O. 12,9.

hingia, *pendere*, hangen. F.R.1,43.

hynxt, *equus*, paard. O.1.10.

hinzia, henzia, *permittere*, toelaten, gehengen. O.*v.* J.M.F.1,1.

hyoda, hioede, *hodie*, heden. O.*v.* Ch.I, 347: Hyodendeys. F.R.50,24. hioedlick, *hodiernus*, huidig. O.5,4.

hioechdedich, *potens*, *dives*, *bona possidens*, vermogend, rijk. O.7,1. Zie: hendedich.

hione. A.2,4. Zie: hine.

hyownt, *vesper*, avond. Ch.I, 727.

hir, hiir, hyr, *hic*, hier. H.*v.* O.*v.* B.157. F.R.III, 12.

hyr, *pretium conductionis*, huur. F.R. 26,5: Ende qwick ende land naet to hyr jow. En vee en land niet in huur gaf.

hire, *suus*, hunne, hare. H.1,7. B.136.

hyrbyfara, *olim*, eertijds, te voren. F.R.III, 16.

hirda, *confirmare*, bevestigen. O.8,22: Soe schil ma dat aeft hirda. Dan zal men dien echt bevestigen.

hirde, *dominium*, haard, bezitting. F.R. 50,38: Fan da hirde framethat. Van den haard vervreemd.

hiri, *exercitus*, leger, heer. A.2,22: Thet him thi hauedlasa hiri to ferin was. Dat het hoofdeloos leger bij hem gekomen was.

hiribenda. A.7,15, Zie: heerbeynden.

hiriferd. A.1,10. Zie: hereferd.

hirifolk, *milites*, soldaten, krijgsknechten. A.4,1.

hirifona, *vexillum*, heervaan. A.4,1. 7,5.

hirthlemethe, *debilitatio cervicis*, halsbezeering. F.O.L.I, 10. Isl. herda humeri.

hirthstidi. A.2,24. Zie: hertstethe.

hirvmbe, *ideo*, hierom. H.9,1.

his, *est*, is. F.O.L.4,36.

hiscthe, *familia*, huisgezin. B.102: Sprecht thi suiaring ieftha brother ieftha en other mon buta tha hiscthe. Spreekt de zwager of de broeder of iemand buiten de familie.

hit, *id*, *quod*, *illud*, het. H.2,2.

hit, *nominatur*, heet, wordt genoemd. F.O.L.I,15: And hit ma thene panning. En men noemt die penning.

hiu, *illa*, zij. E.L.1,12.

hiude, *hodie*, heden. H.8,22: Hiude te dey. Heden ten dage.

hiuddene, *qualis*, hoedanige. J.M.F. II, 282.

hiulde, *obsequium*, hulde. J.M.F.2,56. O.1,55. hulde.

hiune. H.2,1.4. Zie: hine.

hlacka, *ridere*, lagchen. O.v.S: Da spreeck di koningh Kaerl: ha ha, dat land is myn ende hlackede. Toen riep de koning Karel: ha ha, het land is het mijne, en lachte. J.M.F.3.

hladdergong, *spatium, ubi alius jus habet scalas ponendi*, het regt van ladderplaatsing. E.L.3,47.

hlayth, *jacet*, ligt. Ch.I, 101. Zie: lyatgher.

hlapa, *currere*, loopen. H.6,3. 1.E. 5,16. F.O.L.2,9.

hleda, *sonare*, luiden. O.8,22. F.O.L. 4,3: Deer da clocke hlette. Die de klok luidde.

hledere, **hleerde**, *scala*, ladder. H. 6,21. Ch.I, 604. Branthleerda. Brandladders.

hleef, *utensilia*, huisgeraad. J.M.F.2,70: Soe schellet hia foerddragha hleef ende stucke. Dan zullen zij wegvoeren huisraad en kleingoed.

hlenbed, **lenbed**, *lectus aegroti*, ziekbed. 2.E.4,39.40. E.L.3,51.57. cronkebedde.

hlenszene, *longitudo*, lengte. B.183: Tha wnda te betande efter there mete and thiu hlenszene tuene skillingar. De wonden te boeten naar hare maat, en de lengte twee schellingen.

hlep, *currebat*, liep. Zie: hlapa.

hlepen, *mensura frumenti*, loopen (zekere koornmaat) halve hectoliter. J. M.F.16.

hlepen, *cursus*, geloopen. H.6,3: End up e ta mula hlepen se. En in den mond geloopen is.

hlest *onus*, last, bezwaar. F.R.9,5. J. M.F.13.

hleste, *amoenus*, aangenaam. J.M.F. 12 in fine.

hleste, *laetitia jubila*, vreugde, gejuich, lust. O.v. Ch.I, 349. J.M.F.1,3. II, 305.

hli, **hly**, *refrigerium, locus a vento defensus*, luwte. O.4,2. 1.E.6,3. F. O.L.2,2.

hlia, *confiteri*, belijden. F.O.L.1,15. F.R.12,22: So hlit hy. Dan bekent hij.

hlia, *incumbere*, liggen. F.O.L.2,2: On tha tunan hliet. Over de velden ligt. 1.E.6,3. Hleth.

hlia, *probare*, bewijzen, verklaren. F.O.L. 8,25.

hlid, *operculum*, lid, deksel. E.L.3,64. Zie: hild.

hlidia, *purgare*, zuiveren. F.O.L.7,1: Silan to hlidiane. Sluizen te zuiveren.

hliene, *approbatio*, *consessio*, toestemming. A.5,13: Ouer ther redieua wille and sine hliene. Buiten wil des regters en diens toestemming.

hliga, *taxare*, schatten. A.5,2: Tha utwaga to ieldande alsa se thi redieua hlige. De buitenwanden te betalen, zoo als de regter schat.

hligene, *taxatio*, schatting; *declaratio*, *affirmatio*, verklaring. A.5,2.

hlinga, *confessio*, bekentenis. F.R.65,11: Enis misdedich mannes hlinga (hlienga?). De bekentenis van een misdadiger. Hlynga. F.R.46,77.

hlit, *confitetur*, bekent, belijdt, erkent. F.R.12,22: So hlit hy. Dan erkent hij.

hlitten, *declarabant*, verklaarden. F.R. 15,68: Ende hlitten hya hem selm mey. En zij verklaarden tot zijn eigen voordeel.

hliope, *currebant*, liepen. Ch.I, 104. J.M.F.II, 190: Hoder hia hliope, soe se bonden stoede. Hetzij zij liepen, of dat ze gebonden stonden.

hloete, **hlote**, *sortitio*, lot, loting. J. M.F.7,25. O.8,23. F.O.L.4,4.

hlot, zie: hlotya.

hlothe, *protectum*, afdak, loods, hut. B.68: Hwet sa 'r sketh et warste and et hlothe, binna wagem. Wat er geschiedt op de werf en onder het afdak, binnen de muren. (Gothisch: hleithra, hut.)

hlotya, **hlottia**, *sortiri*, loten. F.R. 80. 1,2. hlot, *sors*, lot.

hluda, *sonare*, luiden; *dicere*, zeggen. F.R.46,75: Als da wirden hludet, deer in dat testament scrioun staet. Zoo als de woorden luiden, die in dat testament geschreven staan.

hlutter, *purus*, zuiver, louter. F.R. 60,13: Claer ende hlutter. Klaar en helder.

hluud, *fama*, gerucht, naam. F.R.6,2: Dat jo een quaed hluud wrgeet. Dat omtrent u een kwaad gerucht gaat. F.R.15,1.12.

hluud, *sonum*, geluid. O.v.8,22: Mit hoerneshluud. Met hoornengeschal.

hluud, *clare*, duidelijk, luide. O.v. Also hluud. Zoo luide. J.M.F.1,7. hlude.

hnecka, *cervix*, *vertebra prima colli*, nek. E.L.1,31. H.4,12.

hneze, *capillare*, muts. 1.E.5,1. P.d.: Ms.: huue.

hniga, *propensum esse*, overhellen, neigen. B.B. Zie: hinga.

ho, *quomodo*, *in quantum*, hoe. O.v. — 2) *ut*, opdat. F.R.45,1: Ho dij eerua naet onteerwet se. Opdat de erfgenaam niet onterfd zij.

hoc, *talis*, zulks. 1.E.6,7: Theth hit alsawel machte, sa there sexa ta hoc. Dat het evenzoo vermogt, als de andere zes.

hoc, *qualis*, welk. F.O.L.5,17: Ur hoc lith. Over welk lid.

hockera, **hoeckera**, *qui*, *quae*, *quod*, welke, wat. F.R.11,9. O.1,30: Hockera hio dan spreckt. Wat zij dan zegt.

hockin, *qualis*, welke. F.O.L.9,15: Hockin reddia. Welk regter.

hod, *pileus bellicus*, alarmteeken. E.L. 1,69. H.4,47. B.45: Hir skel ma thene hod upsteta. Hier zal men het alarmteeken opsteken.

hoda, *confirmare*, bevestigen. F.R.46,2: So moghen hya neen testament hoda. Zoo kunnen zij geen testament bevestigen.

hoda, *administratio*, beheer, hoede. O. 5,2. 12,15: So mei hio foerd in der hoda bliuwa. Dan mag zij verder in het beheer blijven.

hoda, *indemnem praestare*, *damna resarcire*, voor instaan. F.R.16,1. 32,2.

hodat, *si*, indien. F.R.50,12: Hodat

ze aefft ende folbaren wtkommen se. Indien zij wettig en uit volle geboorte gesproten zijn.

hodder, *neque*, hetzij, noch. O.7,2: Hodder to jechtvird, ner to seckwird. Noch tot bekentenis, noch tot ontkentenis.

hodeen, hoedeen, *qualis*, hoedanig. F.R.III, 2, 27,1. O.16,2.

hodene, *custodia*, hoede, bewaring. O. 9,39.

hoder, *vel*, of. H.9,1. Zie: hodder.

hodere, *justitiarius*, geregtsbediende, alarmteeken-drager. F.O.L.I, 61.

hodeslas, *extra administrationem*, betrekkingloos. F.O.L.I. 61.

hoe, *quare*, waarom. J.M.F.3: Hoe bidde wy him naet oen. Waarom roepen wij hem niet aan. O.*v*.S.

hoeckera, hoeckra, *qualis*, welke. J.M.F.2,4.

hoeda, *evitare*, hoeden, vermijden, zich wachten. O.*v*.

hoeda, *confirmare*, bevestigen, hoeden. F.R.16,1. Zie: hoda.

hoef, *cimiterium*, kerkhof. J.M.F.II, 266: Dat dio tzierk iof dat hoef bysleyn worde. Dat de kerk of het kerkhof besmet werd.

hoef, *unquis*, hoef van een dier. F.O.L. 2,11.

hoele, *cavea*, hol, gat. J.M.F.12,13.

hoemanich, *quam multi*, hoe menigerlei. O.*v*.

hoer, hor, *nec*, noch. Ch.I, 535: Hoer thoe nymane, hoer toe jane ner to wrackana nenerlya wiss. Noch te nemen noch te geven noch op eenigerlei wijze te wraken.

hoerbern, hoerkynd, *notus*, *spurius*, hoerkind. F.R.47,1. 48,9.

hoerdom, *meretricium*, hoererij. O.*v*. F.R.83,2.

hoerhuse (boerhuse?). J.M.F.1,3. Zie: boernahuse.

hoern, *cornu*, hoorn. O.1,10.

hoernege, horneghe, horningh, *spurius*, *notus*, hoerkind. F.R.50,41. 1.E.6,1. H.4,48: hornegieua, hoeregave. F.O.L.7,9.

hoers, *equus*, paard. O.1,21.

hof, hoef, *ungula*, hoef. A.2.11.

hof, *cimiterium*, kerkhof. B.49. H.4,35.

hof, *curtis*, hof. O.7,14. A.5,15.

hof, *judicium*, geregt. F.R.3,10.

hofferd, hoffretha, *pax ecclesiastica*, hof-, kerkvrede. O.1,62. F.R.75,6. B.148.

hoffman, hoffjager, *aulicus*, hoveling. 47,6. F.R.72,9: Ffula quader weer dat, dat ma een hoffjager byfeel da surg der selen. Veel erger ware het, dat men eenen hoveling de zorg der zielen aanbeval.

hofmar, *domus*, *villae*, hoven. H.8,20. F.O.L.5,44.

hofregge, *murus cimiterii*, muur van het kerkhof. J.M.F.6,11.

hofule, *quantum*, hoeveel. F.R.8,11.

hofwal, *murus cimiterii*, kerkhofmuur. O.1,41.

hofwara, *aerarium*, schatkist. O.7,14.

hoygera, *altior*, hoogere. J.M.F.II, 266.

hoyn, *gallus*, haan. E.L.1,81.

hoke, zie: ele.

hoke, *qui*, *quae*, *quod*, *is*, *ea*, *id*, welke, wat. 2.E.2,2.9. F.O.L.5,14: In hoka lithe. In welke leden.

hokka, *capsa*, *capillare*, hoeike, muts. B.208.

hol, *foramen*, *antrum*, hol, gat. F.O.L. 1,17. H.7,4.

hola, hole, holla, *cavus*, hol; *cavea*, kelder. 1.E.6,3. O.4,2.

hold, *favus*, gunstig, genadig. 2.E.*v*.

holde, *amicus familiaris*, vriend. O.4. E.L.3,27. B.90: **Sa skel ma thet dua mith holdena rede.** Dan zal men dat doen met overleg van de vrienden.

holla, *caput*, hoofd. F.O.L.5,23: **Fort thruch thene holla.** Verders door het hoofd.

holt, *lignum*, hout. O.2,7. 9,14. — 2) *asseres*, *planca*, plank, vonder. B.25. — 3) *fustis*, stok, knuppel. Ch.I, 98. J.M.F.II, 198: **Mit holte slayn.** Met een knuppel geslagen.

holten, *ligneus*, houten. O.*v*.2,2.

homelenga. H.8,17. Zie: **hemelinge.**

homelia, *destruere*, *debilitare*, vernielen, bederven. H.10,35: **Hwersa ma en hus homelie, balkan and sela kerue.** Wanneer men een huis vernielt, balken en gebinten kerft. F.O.L. 9,28.

hona, zie: **honna.**

hond, *manus*, hand. E.L.1,35. H.1,16.

Hondakeringe, Hondsrug (weg in Barradeel).

hondbrede, *palma*, het vlakke der hand. B.198.

hondechtig, *mobilis*, roerend. F.O.L. 6,21.

hondefta skette, *arrha*, handpenning. F.O.L.6,1.

hondega, *tradere*, overhandigen. J.M.F. 13.

honderuist, hondruist, *carpus*, handgewricht. E.L.1,36. 2.E.1,9.

hondeth, *juramentum*, eed, door het opsteken der twee voorste vingers. F.O.L.6,2.

hondkelene, *satisfactio quaedam*, handkoeling, voldoening. F.O.L.6,12.

hondraf, *latrocinium*, *furtum*, roof, diefstal. H.6,19.

honeer, *quando*, wanneer. Ch.I, 342. J.M.F.II, 273.

honga, *pendere*, hangen. H.1,16.

honna, hona, *gallus*, haan. O.1,10. 1.E.2,11. H.2,11.

hop, *cumulus*, hoop, massa. A.7,8.

hor, hore, horre, *lutum*, slijk. B.168. 2.E.4,32. E.L.3,35. O.9,14: **Hor disse bannena sijl also wrocht se mit hore ende mith holte, mit eerda ende mit eke.** Of die publieke sluis aldus gemaakt is met slijk en hout, met aarde en met balken.

hor, *vel*, of; *si*, indien; *nec*, noch. F.R. 1,25. O.1,2. 9,14.

hor, *meretricium*, hoererij. A.*v*.1: **Thu ne skalt nen hor tha nen overhor dua.** Gij zult geene hoererij noch overspel doen.

hordome, *meretricium*, hoererij. A.1,6. H.1,6.

hordnar, *cornua*, horens. E.L.1,80. Zie: **horn.**

horewerp, *jactus in lutum*, *luti jactio*, in het slijk smijten, het met slijk smijten. H.4,26: **Thet het en horewerp, thet ma ne mon mit wetere wasa werpe.** Dit heet een *horewerp*, dat men iemand met natte vuiligheid werpt.

horn, horne, *cornu*, hoorn. E.L.1,81. H.2,11.

horne, *notus*, hoerkind. F.O.L.7,9.

hornege, horninge, *notus*, hoerkind. 1.E.6,1. F.O.L.7,9. H.4,48. Isl.: **hornung.**

hornegieua, horningeieuua, *do-*

num meretricium, hoeregift. H.4,48. 1.E.6,1. Zie: hoernege.

hornfia, *armenta*, hoornvee. Ch.I, 250.

horonga, *subditus*, gehoorige. F.O.L. I, 21.

hors, zie: ros.

hot, *quid*, wat. J.M.F.Reg.1.

hothan, *testiculi*, teelballen. J.M.F.II, 208. Ch.I, 101.

hou, *pugna*, *bellum*, strijd, slag. O.12,1: In da hou to Roem. In den strijd voor Rome. J.M.F.12,1. Howe.

houde, *amicus*, vriend. O.3,17: Deer God sine houden jaen wil. Die God aan zijne vrienden geven wil.

houia, *excipere aliquem hospitio*, iemand in huis opnemen. H.10,9: Hwa sa thene blata houie ieftha husge. Wie den arme hooft of huist.

houiskoti, *census ecclesiasticus*, kerkelijke schatting. F.O.L.I, 22.

houmaen, *capitaneus*, hoofdman. Vrije Fries II, 129: Ende deer ward een houmaen slayn fan der soldye, die Ploys hete. En daar werd een hoofdman der soldaten, die Ploys heette, verslagen.

houwe, *diadema*, *capillare*, hoofdsiersel, muts. E.L.1,1.

houwe, hoef, *cimiterium*, kerkhof. J. M.F.II, 268. 269.

houwia, howa. F.R.81,14. B.129. Zie: houia.

how, *curtis*, hof. F.R.50,41. — 2) *jus*, geregt. O.12,11. Zie: hou.

howa, zie: houia.

howe, hoef, *ungula*, hoef. F.O.L.2,11.

howen, *interfectus*, gedood. F.R.60,22: Jeff des tyeuis kempa howen wirth. Zoo de kamper van den dief gedood wordt.

howrne, *cornua*, hoorneu. F.O.L.2,11.

hoxna, hoxena, *alea*, okselen. Ch.I, 102. 114. O.11,30.

hoxna. *Richthofen* 159. Zie: hexna.

hreclit, hrelic, *amiculum*, overkleed. H.6,17.18.

hredde, *paratus*, gereed: *liber*, vrij. F.O.L.6,7.

hrediewa, *judex*, regter. E.L.1,13.

hreg, *dorsum*, rug. E.L.1,47.

hreil, *vestimentum*, kleed. 1.E.2,10: En het wexet hreil te dregane. En het gewaste kleed te dragen. Zie: hexil.

hreilmerk, *nummus quidam*, zekere munt. H.1,12. A.7,33: Thiu reilmerk is fiuwer skillinga. De *reilmerk* is vier schellingen.

hrelic, zie: hreclit.

hrembendar, hringbende, *genus quoddam ligaturae*, bindingen. E.L.1,66: Hua sa inna kald isrn slain werth, sa send hit ene hrembendar. Als iemand in het koude ijzer (in boeijen) geslagen wordt, dan is dit eene *hrembendar*. H.4,14.

hremskerdene, *secatio cinguli*, gordelsnijding. 1.E.4,3.

hrene, *odoratus*, reuk. A.3,3. 1.E. 4,12. hrena, *odorari*, ruiken.

hrera, *movere se*, zich bewegen. E.L. 1,76. 1.E.5,10: Thet hi hine hrera ne dor. Dat hij zich niet durft verroeren. — 2) *tangere*, raken, roeren.

hreraf, *raptus vestis*, kleedroof. H.6,17.

hretha, *probare*, bewijzen. E.L.1,71: And ma thet hreth. En men het bewijst (*destruit*, vernielt?).

hretha, *sumere*, *deripere*, nemen, wegnemen. H.6,21: Hreth ma thene liccoma of tha serka. Neemt men het ligchaam uit het graf.

hrider, hrinder, hriter, *bos*, rund. E.L.1,81. F.O.L.2,11. H.2,11. A.2,11.

hrindershowrne, *cornua bovis*, runderhoornen. F.O.L.2,11.

hringbende. H.4,14. Zie: hrembende.

hrock, *vestimentum*, rok. E.L 1,88. Vd.MS.: rock ofte pels.

hropa, *clamare*, roepen. A.7,9.

hropand, *clamans*, roepende. 1.E.3,3.

hrutand, *[illegible]*, rochelend. E.L.1,30: Hwasa [illegible]eten iefta stat wert thruch' sinem wasanda, ... [illegible] hi hrutande se. Wie door zijne keel geschoten of gestooten wordt, ... dat hij rochelende is. Zie: rutand.

hu, *ut*. opdat. 1.E.1,16: Hu thet ma. Opdat men.

hua, *quis*, *aliquis*, wie, iemand. 1.E. 1,14. E.L.3,19: Spreckt hua then otheren vmme lend ield. Spreekt iemand den anderen aan wegens geleend geld.

hua, *suspendere*, hangen, ophangen. O. 9,26: Hor hi ne selua hue. Of hij zich zelven ophange.

hualebera, *nobilis*, welgeboren. 1.E. 2,13. Zie: walbere.

huande, huandet, *nam*, want. 1.E.*v*. 1,7.

huardlar, huarlar, *vertebrae*, wervelen. E.L.1,31. 1.E.5,14. 2.E.1,15.

huata, weta, *quid*, *aliquid*, wat. B.B. 2.E.3.

huda, *custodire*, bewaren. E.L.3,10.

hude, *custodia*, hoede, bewaring; *administratio*, beheer. H.10,31.

hudene wis, *quo modo*, op welke wijze. E.L.2,11.

hudia, huda, *occultare*, verbergen. F.R. 60,2: Al helpet hya naet meer dan hudit ende swigiet deermey, ende helleth. Al helpen zij niet meer dan dat zij het in bewaring nemen en daarvan zwijgen en helen.

huderslan. F.O.L.4,6. Zie: luthers-lan.

huecken, *qui*, *quae*, *quod*, welke. O. 4,21. hueckera, *quorum*, welker. F.R.1,4.

hueder, *num*, *iterum*, of, hetzij. E.L. 1,35: Hueder sa hia olle lom se. Hetzij dat zij geheel lam zijn.

huelcne, *aliquis*, eenige. 1.E.2,20: And hia binna tha thorpe huelcne scatha duath. En zij in het dorp eenige schade doen.

huelk, *qui*, welke. O.*v*. 1.E.4,9.

huenzen, *suspensus*, gehangen. 1.E. 3,4: Jef ta mon huenzen werth. Zoo de man gehangen wordt.

huerda, *fieri*, worden. 1.E.2,3.

huergelt. 1.E.6,2. Zie: wergelt.

huersa, *cum*, *quando*, *si*, wanneer, indien. 1.E.5,12.

huerua, hwerra, *vendere*, verkoopen. B.89: Hwa sa welle mith sine londe hwerra, sa biade hi 't vr sine eine burar. Indien iemand zijn land wil vervreemden, dan biede hij het in zijne eigene buurtschap aan.

huet, *quid*, wat. E.L.3,67: Huet hi hebbe. Wat hij heeft.

hueta, *aliquid*, iets, wat. 1.E.5,2. 2.E.1,2.

hueth, *quis*, wie. 1.E.1,8: Sa hueth sa thi were. Wie dat het was.

huetta, *qui*, *quae*, *quod*, *quicumque*, welke. E.L.2,2. 2.E.2,13. huette.

hugia, *meminisci*, heugen. F.R.15,10.

huila, zie: hwila.

huinsen, zie: **hwinsen.**
huld, *obsequium*, hulde. F.R.2,12.
hulka, *qualis*, welke. Ch.I, 335. **In hulka Dele.** In welk Deel (district).
hulpen, *adjutus*, geholpen. B.123.
humonich, *quot*, hoeveel, hoemenig. A.8,2,
hund, *canis*, hond. H.2,11.
hund, *stiva*, *bura*, ploegstok (met ijzer beslagen stok?). E.L.1,82.
hungarier, *fames*, hongersnood, hongerjaren. E.L.3,10.
hunige, *mel*, honig. A.*v*.1.
huoe, *quomodo*, hoe. O.*v*.
hus, *domus*, huis. A.3,3.
husa, *recipere aliquem domum*, iemand in huis opnemen. B.129. Zie: **howa.**
husefna, *locus ubi domus fuit*, plaats waar een huis gestaan heeft. F.O.L.I, 16: **And opa thet husefna tha dora to settande.** En op de ledige plaats van het huis de deuren te plaatsen.
huseg, *rusticus*, boer, huisman. 1.E. 1,17: **Wither alle hera and wither alle husega.** Jegens alle heeren en jegens alle huislieden.
husekem (aller), *cuique domui*, aan ieder huis. O.1,32.
husesgadringe, *aggressio domus*, aanval op een huis. F.O.L.6,13.
husfera, *aggressio domus*, aanval op een huis. B.46.
husfere, *iter ad domum*, het naar huis gaan. B.B·2. 2.E.3,2.
husfrethe, *pax domus*, huisvrede, vrede voor het huis. H.1,12. A.1,12. E. L.1,70.
husga. H.10,9. Zie: **husa.**
husig. A.7,23. **husingar.** H.1,17. Zie: **huseg,**
huskerl, *rusticus*, huisman. H.1,8.
huslas, *sine habitatione*, huisloos. 1.E. 3,8.
huslotha, *census qui exigitur ab unaquaque domo*, huisschatting. A.1,7. H.1,9. 1.E.1,7. **huslowa.** F.O.L. 1,7. **huuslaga.** O.2,3.
husmon, *rusticus*, huisman. A.1,8.
huswardt, **huswerd**, *dominus domus*, huiswaard. J.M.F.5,4. B.47.
huswerdrar, *membra domus*, vertrekken van een huis. 2.E.2,3: **And hia tha huswerdrar ferra sekie.** En zij de vertrekken verder doorzoeken.
hut, *ex*, uit. H.2,3.
huud, *cutis*, huid. F.R.42,7.
huueruua, **huueuuane**, *haereditatis jure transire*, vererven. 1.E.6,1: **Alla lawa aghen to huueruuane inna tha sibbesta honda.** Alle erfenissen moeten op de naaste verwanten vererven.
huusbreec, *effractura domus*, huisbraak, vernieling. O.9,40.
huuslaes, **huuslas.** O.4,2. 1.E.6,3. Zie: **huslas.**
huuslaga. O.2,3. Zie: **huuslothe.**
huuslioed, *rustici*, huislieden. F.R..2,31.
huusnath, *convictor*, huisgenoot. O.9,32.
huusreed, *oeconomia*, *suppellex*, huisgeraad. F.R.20,16.
huwa, *qui*, wie. H.1,17.
huwanoers, *quando*, wanneer. Ch.I, 760: **En dae daghe to haldhun, huwanoers die soenlioed lidset.** En de dagen te houden wanneer de zoenslieden (die) bepalen.
hvasa, *qui*, wie. E.L.3,31.
hveder, *sive*, hetzij, of. H.2,17: **Hveder sa hire god, ther tho tha fiamonde se, lid waxe, sa 't wo-**

nie. Hetzij dat haar goed, hetwelk in mandaat gelegd is, een weinig vermeerdert of vermindert.

hw, *quomodo*, hoe. Ch.I, 377.

hwa, *qui*, wie. F.R.13,18. — *quis*, iemand. 2.E.1,1. — hwaem, hwam, *a quo*, van wien. F.R.5,5. — hwam, *cui*, wien. — hwammes, *cujus*, wiens. F.R.8,4.

hwaen, *suspendere*, ophangen. F.R. III, 4: Deer dat gued stellen haet, dim schel ma hwaen. Die het goed gestolen heeft, dien zal men ophangen. A.1,16. to hwande. J.M.F.9,28. ti hwane, op te hangen.

hwaena, hwana, *unde*, van waar. B.89: Hwana sa 't ekemen se. Van waar, van wien het gekomen is. O.*v*. J.M.F.1,7.

hwande, zie: hwaen.

hwande, hwanne, huande, hwante, *nam*, want. H.*v*.3,1. 1.E.*v*. O.*v*,

hwanna, *quando*, wanneer. F.O.L.4,7.

hwannier, *quando*, wanneer. F.R. 15,76.

hwara, hwarue, *vicis*, maal, werf, keer. O.9,2: Nyoghen wara, *novies*, negenmaal. H.6,15.

hwe, *pendet*, ophangt. J.M.F.9,28: Her hi dyn tiaef hwe. Of hij den dief hangt.

hweddeda (haweddeda?), *crimina capitalia*, hoofdmisdaden. H.3,2.

hwedder, *ut*, *sicut*, gelijk, zooals. A. 7,3: Sa mi re dwa hwedder sa re wili, ia, tha bisecka. Dan kan hij doen zoo hij wil, bekennen, of ontkennen. — 2) *sive*, hetzij. A.3,19. B.33. hweder. B.152. F.O.L.1,14.

hwedder, hweder, *qui*, welk. B.43. Bij *Wiarda*: And hwedder kethere sa vnriucht ket. En welke regter onwettig dagvaart (een andere tekst heeft misschien juister: vnriucht het, onregt heeft). F.O.L.I, 32: Sa hwedderon. Wie hunner.

hweer, *ubi*, alwaar. F.R.55,4.

hweerom, *cur*, *quare*, waarom. F.R.1,3.

hweerso, *quando*, wanneer. F.R.55,1.

hwek, *unusquisque*, ieder, elk. A.2,1.

hwelic, *aliquis*, eenig. H.6,18: End hwelic vnieue word spreke. En eenige onvoegzame woorden zegt.

hwelic, *quisque*, ieder. F.O.L.2,13.

hwelike, hewelike, hwelke, *quis*, welke. O.1,77. H.9,2.

hwellech, *qui*, *quae*, *quod*, ieder. 2.E. 2,13: Alle monne hwellech. Een ieder man.

hwen, *suspensus*, gehangen. H.6.18: Up enga suinga hwen. Op eenig hek gehangen.

hwenachtig, *habitans*, woonachtig. F.R.3,15. 12,21.

hwene, *qui*, *quae*, *quod*, wien. B.134: Hwene hi wel. Wien hij wil.

hweng, *separabatur*, scheidde af. F.O.L. 6.3. Zie: havde.

hwenna, *quando*, wanneer. F.O.L.8,3.

hwerfta, *lumbus*, *articulus*, lid, wervel. F.O.L.5,21: Is tio dede, buppa it ta hwerfta, on tha bene kemen. Is de daad, boven aan het lid, aan het been gekomen.

hwerpa, *jacere*, werpen. B.144. bij *Wiarda*.

hwerra. B.89. Zie: huerua.

hwerua, *vicis*, maal, werf. B.45: Elkera hwerua. Telken male.

hwerua, hwerwa, *obvenire alicui*, aan iemand vervallen, vererven. B.88: Sa skel thi werf allegadder to

riuchte dele hwerua. Dan zal het erf aan allen voor hun wettig deel vervallen. 2.E.4,18.

hwet, *qui*, *quae*, *quod*, welke. B.58. — *quid*, wat. B.104.

hwether, *aliquis*, *qui*, welk. F.O.L. 8,3: Jef ter, inna tha hwethera lond, ene clene seke se. Zoo er, in welk land ook, eene twistzaak is.

hwyl, *paucillum temporis*, wijle. F.R. 55,4: Hwylt hij een litick hwyl. Vertoeft hij een kleine wijle tijds.

hwila, hwyla, *morari*, vertoeven, rusten. F.R.55,4. B.159.n: Stenslek hwile efter al tha londe. Het bouwen met steen rust door het geheele land. B.106. huila.

hwylt, hwyt, *quod*, *et id*, wat. Ch.I, 345: Ende hwyt meer is. En wat meer is. Ende hwylt meer is.

hwynd, *canis venaticus*, windhond. F.R. 72,4.

hwinsen, huinsen, *suspensus*, gehangen. O.4,8.

hwyr, *ubi*, waar. F.R.8,1.

hwyr, *cui*, wien. F.R.30,18: Hwyr dat hy wil. Aan wien dat hij wil.

hwyrom, *quare*, waarom. F.R.8,4.

hwyrso, *quando*, wanneer. F.R.25,23.

hwyt, zie: hwylt.

hwit, *albus*, wit. H.10,1.

hwnd, *canis*, hond. O.1,10.

hwotta, *aliquid*, iets, wat. Ch.I, 530: Dat dy Abt hwotta fry mackya moghe. Dat de Abt iets vermogt vrij te maken.

hws, *domus*, huis. O.12,1.

hwsloga, *incendium*, huisbrand. F.O.L. 6,10.

hwslotha. F.O.L.3. Zie: huslothe.

hwssitten, *habitans*, huiszittend, wonend. Ch.I, 519: Deer hia hwssitten sint. Daar zij wonen.

I. J. Y.

i, y, *tu*, gij. H.8,22. F.R.6,2.

i, *in*, in. F.R.1,33: Ende i ta lettera etmel. En in het volgende etmaal.

ia, *confiteri*, bekennen. A.2,12: Jef hi ia wili. Zoo hij bekennen wil. H. 2,24. — ieth, *confitetur*, bekent. E.L. 3,19. — ian, *confiteri*, bekennen. F.O. L.1,15. 2,23.24. 4,16.31. 1.E.2,24.

ja, jaen, yan, *dare*, geven. O.1,41.78. F.R.45,6. 71,2. Ch.I, 535.

jaeghond, *canis venaticus*, jagthond. F.R.72,4.

jaeth, *dant*, geven. F.R.51,4: Deer se da ayne lyued mey frij jaeth. Waar zij de eigene lieden mede vrij geven.

jahweder, iahwelik, jawelic, iahuelc, iahuelkre, *quisque*, ieder. H.8,5. A.2,8. 1.E.2,14. H.4,1. F. O.L.5,19. 1.E.4,12.13.

jamelic, *misere*, jammerlijk. F.O.L.5,31.

ian, yan, zie: ia.

ydel, idle, *vanus*, *vane*, ijdel. O.12,25. A.*v*.1.

ydelnisse, idelnese, *vanitas*, ijdelheid. O.*v*. J.M.F.1,8.

iden, *factus*, gedaan. 1.E.2,20.

iding, *judicium maritimum*, zeegeregt,

spoedig regt. F.O.L.6,12: Iding lathath ma twiska twa sunna and endath ma binna etmele. Tot het zeegeregt dagvaardt men binnen vierentwintig uur en eindigt men binnen het etmaal.

iebeden, *jussus*, bevolen. H.3,1.

iebunden, *ligatus*, gebonden. 1.E.2,20.

jecht, *artritis*, jicht. F.O.L.5,30.

jechta, *confiteri*, bekennen; *affirmare, certificare*, verzekeren. F.R.4,1. O. 1,6. — 2) *probare, convincere*, bewijzen. A.2,12. 4,2. F.O.L,1,17. H.4,34: Jew et jecht is. Zoo het bewezen is.

jechtich, *probatus*, bewezen. B.75. 109. — 2) *confitens*, bekennend. F.R. 12,23: Dij flechtiga foet is dyo jechtiga hond. Die vlugt bekent zijne schuld.

jechtwird, *confessio*, bekentenis. O. 1,47. F.R.7,6. — 2) *affirmatio*, bevestiging. Zie: seckwird.

jeef, *vel*, of. F.R.2,1.

jeeld, *aetas*, ouderdom, leeftijd. F.R. 46,55: Want alzodeen jeeld weet naet haet ze deth. Want zoodanige leeftijd weet niet wat ze doet.

jeen, *illis*, die. F.R.47,6: Mit jeen wirde. Met die woorden.

jeenselscipinge. F.R.III,10. Zie: jenselschippinge.

jeenspreeck, zie: jenspreeck.

jeenswerringe. F.R.III, 10. Zie: jenswerringa.

jeenwirdich, *praesens*, tegenwoordig. F.R.12,20.

jeer, *annus*, jaar. F.R.7,11. 87,3.

jeerkis, jeerlicke, jeerlix, *annuatim*, jaarlijks. Ch.I, 751: Jeerkis twier rinsgowna. Jaarlijks twee rijnsche guldens. F.R.2,34. 33,5.

jeermerket, *nundinae annuae*, jaarmarkt. Ch.I, 546.

jeerscher, *tempus annale*, jaargang. Ch.I, 499: Soe delath Achtlumma hiare twa jeerscher an thria. Dan deelen die van Achlum hunne twee jaargangen (geregtsjaren) in drieën. Zie: ierim.

jeertale, *annus*, jaartal, huurjaar. F.R. 27,6. O.1,31.

jef, ief, *si*, indien; *vel*, of. E.L.1,16. F.R.1,1. H.1,8. A.1,10. B.155.

jeffte, *donum*, geschenk, gift, gave. Ch. I, 517. F.R.44,13.

jeffterdam, *postquam*, nadat. F.R.32,3.

jefftigh, jeftich, *mobilis*, roerend. F.R.27,10. 82,7.

jeft, *constitutio*, gift. 1.E.*v*.1,1.

jeft, *quamvis, si*, alhoewel, zoo, indien. O.*v*.

jefta, *iterum*, wederom. O.7,12: Soe moet hi se, fiarda kest, iefta toe him nima, jef hit him di wisa prester reth. Dan moet hij ze, als vierde keuze, wederom tot zich nemen, indien de wijze priester het hem aanraadt.

jefta, *nominatio*, benoeming, aanstelling. O.*v*.1.

jefte, *donum*, geschenk, gift, O.*v*. F.O.L.3.

jeftha, *vel*, of. H.2,9. 1.E.5,3.

yegelick, *quisque*, ieder. F.R.15,28.

ield, *poena, pecunia*, boete, geld. B. 50. yeldan, *poenae*, boeten. Ch.I, 97.

jelda, *solvere*, betalen. H.1,17. B.158. J.M.F.II, 195.

jelde, *aetas*, ouderdom, leeftijd. F.R.15,1.

jeldera, *parentes*, ouders. O.5,7. F.R. 22,19.

jeldera, *senior*, oud, oudere. O.1,12. F.R.12,9. 44,13: Jelderne frowe, Oude vrouw.

jelde-brother, -swester, *collegii socius*, *socia*, gilde-broeder, -zuster. A.7,3.

ieldlas, *sine poena pecuniaria*, boeteloos, zonder boetegeld. 2.E.2,4: Sa lyt thi other hals ieldlas ien then orne. Dan ligt de eene hals boeteloos tegen den anderen.

ieldmark, ieldmerk, *moneta quaedam*, zekere munt. A.7.33. F.O.L.I, 6: Thet is thiu ieldmerk, thiu is en skilling. Dit is de *ieldmerk*, die is een schelling.

ieldstopa, *pretium suppletionis*, aanvullingsgeld, geldstopping. H.4,44: Alsa thi Fresa enne mon sleit, sa skel ma ne ielda; sa skel 't kni stonda bi tha otheren, nift alsa thi neva, sa se nene vigande tein neth. Thit ield hetat ene ieldstopa. Wanneer de Fries iemand verslaat, dan zal men hem betalen; dan zal de eene graad gelijk zijn aan den anderen, nichten gelijk de neven, zoo zij geen afstammelingen hebben getogen. Dit geld noemt men een *ieldstopa*.

yelkerf, *calcis incisura*, hielsnijding. O.11,40. Zie: ileskerdene.

ielkirs, *insuper*, daarenboven. O.1,30. 45. — 2) *aliter*, anders. F.R.13,14. 44,12. — 3) *alii*, andere. F.R.1,7.

ielmisse, *elemosyna*, aalmoes. Ch.I, 723.

jelna, yelne, *ulna*, el. Ch.I, 349. O. 13,1.

jelnere, *ferreus*, ijzeren. F.R.59,18.

jels, *aliter*, anders. F.R.13,15: Alont hij jels wirth byprowet. Totdat hij anders overtuigd wordt.

jelt, *pecunia*, geld. H.1,16.

iemena, *vestrorum*, ulieder. J.M.F. 12,1. iemmanem, *vobis*, aan u. J.M.F.12,17.

ien, *in*, in. 2.E.4,31: And olremonnec ien syne ayna werar to makiande. En ieder in zijne eigene bezittingen te maken.

ien, *contra*, tegen. 2.E.2,4. Zie: ieldlas.

jen, *is*, *ea*, *id*, *ille*, *illa*, *illud*, die, deze, dat. F.R.13,45. 79,3: Deer op jen gued heerth. Dat op dat goed behoort.

ien, *obstringere*, goedkeuren, hechten, aan. F.O.L.3: And alle Fresan an Magnus kere ien. En alle Friezen de keur van Magnus goedkeurden.

ienbare, *expostulatio cum aliquo*, wederklagte. B.135.

ieng, *aliquis*, eenig. 2.E.3,20: Ieng tuiuel. Eenige twijfel.

jenselschippinga, *conjuratio*, zamenzwering. O.16,20. F.R.III, 10. jeenselscipinge.

jensidza, *contradicere*, tegenspreken. F.R.45,15. jenseyt, *contradicit*, tegenspreekt.

jenspreeck, jeenspreeck, *contradictio*, tegenspraak. F.R.59,10.

jenswerringa, jeenswerringe, *conjuratio*, zamenzwering. O.16,20. F.R. III, 10.

jenst, *contra*, tegen. O.17,3: Jenst dine Grewa. Tegen den Graaf.

yenstal, *defensio*, tegenweer. F.R.60,3.

jenwirdich, zie: jeenwirdich.

jer, *annus*, jaar. A.*v*.1. E.L.1,22.

jera, *aqua fimi plena*, *stercoratio*, aal, gier, mestwater. E.L.1,83. 1.E.5,17.

jerahec (jeralic?), *annuatim*, jaarlijksch. H.9,2.

ierda, *virga*, roede. Ch.I, 614: Twa

ierda fanis. Twee roeden veen. B. 172: Allera ierdik (ierda ek). Iedere roede.

ierdfet, ierdfot, *vestigium terrae impressum ac mensurae vice dein fungens*, aardvoet (een tiende van eene vierk. roede). E.L.3,49. 2.E.4,31. B.87.

ierech, ierich, *majorennis*, *puber*, meerderjarig. H.1,17. O.4,2. B.93.

ierengga, zie: ieringa.

ieria, *cupere*, begeeren. H.8,24. A.*v*.1.

ierim, *pretium conductionis annuae*, *annus officii*, *jurisdictionis*, dienstjaar, huurjaar, geregtsjaar. B.4. 160. — iermel. E.L.3,41. — ieerscher. Ch. I, 499.

ieringa, *canalis fimi*, mestsloot. E.L. 3,48. 2.E.4,31. ierengga.

jerisdeij, *dies primus anni*, nieuwjaarsdag. O.1,22,

iermel. E,L.3,41, Zie: ierim.

ierne, jern, *voluntarie*, *libenter*, gaarne. F.R.4,2. H.4,30.

ieroch. A.2,13. Zie: ierech.

ierra, *pejus*, erger. J.M.F.1,1: Om anxta des ierra. Uit vrees voor erger.

iersfalle. 1.E.3,2. Zie: gerssilenge, gersfal.

iertochte, *fossa stercorea*, mestsloot. 2.E.4,31. Zie: jeringa.

jesele, *obsidium*, gijzeling. Ch.I, 733: Ende to jesele selff schillet-comma. En zelfs in gijzeling zult komen.

jeselschip, *obsidium*, gijzeling. Ch.I, 734: Werp Lyuwaz to Franeker nu in jeselschip. Werp Lieuwe zoon te Franeker nu in gijzeling.

yessen, yrrsen, *ferrum*, ijzer. Ch.I, 105. J.M.F.II, 191.

iestlika, *ecclesiasticus*, geestelijke. A. 9,1.

iet, jeth, *foramen*, gat. H.2,1. 1.E. 2,1. E.L.3,77. O.4,1: Syn iet dytsa. Zijn gat bedijken, digt maken.

ieta, ietha, iette, yetta, *adhuc*, nog, alsnog, verders. O.*v*.12,9. F.R.17,12. B.123. J.M.F.1,1: Ieta sey my bot (O.*v*: Ieta beth seij meij). Zeg mij nu weder.

jeth, zie: iet.

ieth, *agnoscit*, erkent. E.L.3,1: Anda ieth then cap. En erkent den koop.

ieua, *si*, indien. 1.E.3,5.

ieua, *collocare*, *nuptui dare*, uithuwelijken. H.10,11.

ieua, *dare*, geven. H.3,1.

ieue, *valorem habens*, gaaf. H.8,22: Ieua ende genzie. Gaaf en gangbaar.

ieuelick, ieulick, ioulick, jawelikes, ihawelikes, jeweliken, yewelick, jollikes, joulikes. O. 11,68. F.R.2,11. 25,28. 45,6. 86,2. F.O.L.2,14. jhawelick, *quisque*, ieder.

ieuua, *vel*, of. 1.E.5,1.

ieve, *donum*, gift, gave. H.3,1: Fon Godes ieven. Van Gods gaven.

jeve, *pro* jef hi, *si ille*, zoo hij. H. 4,6. jeved. H.4,11. en jewet (*pro* jef hit, zoo het). H.4,34.

jewen, *datus*, gegeven. H.1,6.

jewelicken, zie: jeuelick.

ifestnad, *firmatus*, bevestigd. 1.E.3,11.

yge, igh, *pars*, partij. F.R.3,6. 21,13: Dat tu da igghen gaerlaye. Dat gij de partijen te zamen brengt.

igh, *margo*, boord, rand. O.11,9: Bi da lingra igh. Langs de langste zijde.

igge, *hasta*, spies. O.6,6: Mith igge

ende mit oerde. Met spies en met zwaard.

iha. F.O.L.2,18. Zie: ia.

ihawelick, zie: jeuelick.

ihera, *annus*, jaar. 2.E.2,4.

jhvna, *familia*, huisgezin. F.O.L.6,6: And hio thenna to othera jhvnum komt. En zij dan in eene andere familie komt. Zie: hine.

yla, *acceleratio*, overijling, overhaasting. F.O.L.6,1: Swin ende schep ne mey ma nout seknia, wara plichta with a yla and mate liwera. Zwijnen en schapen mag men (den koop) niet (wegens gebreken) betwisten, maar voor de overhaasting zelve instaan en elkander leveren.

ile, ili, yle, *calx*, hiel, hak. F.O.L.II: Tuise ile and sward. Tusschen den hiel en den nek. O.11,40. A. 3,13. 1.E.4,16: Tha leseka an da ile. De spieren aan de hiel.

ililenda, *exilium*, ballingschap. A.1,14: Tha thet kind an tha ililenda was. Toen het kind in ballingschap (uitlandig) was.

ileskerdene, iliskredene, *calcis laesio*, hielbezeering. H.8,17. A.3,13.

ilod (iold), *conjuratio*, *coïtio*, eedgespan, gilde. A.7,3: Sa hwasa ilodskipun fiuchte. Wie gilden bevecht.

ymmen, *aliquis*, iemand. O.1,3.

ymmer, ijmmermeer, *semper*, immer. O.2,2. F.R.22,16.

in, *in*, tot, in. F.R.46,7. — *ante*, *prae*, voor. 2.E.2,3: And him ta dura in agen slayt. En hem de deur voor de oogen digt slaat. — 2) *ab*, van. F.R.75,1: Ende is foerfremnd in alle riuchten. En is verwijderd van alle regten. — 3) *cum*, met; *contra*, tegen. O.11,67: In sijn willa ende in oders onwilla. Met zijnen wil en tegen des anderen wil.

incepta, *introrsum pressus*, ingekeept. O.11,47. F.O.L.5,15. Zie: abel.

jnch, *iratus*, vertoornd. F.O.L.4,34: Sa is ti angel jnch. Dan is de engel vertoornd.

indam, indeen; indyen, *si*, indien. F.R.9,3. 16,1. 86,2.

indeken, *inculcatus*, ingedeukt, ingedrukt. E.L.1,19: Mosdolch thet thi cop is indeken. Mosdolch, dat het hoofd is ingedeukt.

indelte, *infossio*, vergraving. J.M.F. 9,22.

indycken, *aggeratio*, bedijking, afdamming. O.12,19.

indrega, *adferre*, indragen. F.O.L.6.8. 1.E.5,23: Indreith. Indraagt.

indriwa, *inducere*, *introrsum aggere* (*vi aquae*), indrijven. Ch.I, 540: Dat entera fan da sylen inbreke yefta indryou. Dat een der sluizen inbrak of indreef.

ynege, *pacificatio*, bevrediging, vereeniging. F.R.2,17: Ende meckia da seeck to ynegem ende to wtingem. En brengen de zaak tot vereeniging en tot beslissing. Zie: wtinge.

inethma, *ingressus*, ingang. A.3,15: Inethma and utethma. Ingang en uitgang.

infara, *invehi*, inrijden. O.*v*: Infaer, inreed.

inferd, *institutio*, *missio in possessionem*, in bezitstelling. O.1,67.

infiuchta, *oppugnare*, *violare*, aanvechten, aanvallen. F.R.45,9. 46,30.

infoertidem, *olim*, eertijds. F.R.30,17.

infondenze, *astutia*, *fraus*, *inventio*,

voorwendsel, uitvinding, bedrog. Ch. I, 462. Zie: falicant.

infrethe, *pax in*, vrede in. F.O.L. 1,12: Des byscopes infrethe. De vrede voor den bisschop, als hij in het land is.

ingaen, *agere cum*, handelen met. F.R. 26,2: Bij der fryondena reed in to gaen. Met overleg der vrienden te handelen.

ingeld, *creditum*, inschuld. Ch.I, 349: And hwa soe tha Godishwse enighes inscielda ief ingelda schildich se. En wie aan de kerk eenige inschulden en ingelden schuldig is. J.M.F.II, 303.

inglupa, *inserpere*, insluipen. B.68: Inglupt, ieftha inrent ieftha instet. Insluipt, of inbreekt of instoot.

ingod, *suppellex*, inboedel, huisgeraad. B.75. A.5,2. F.O.L.I, 54.

ingong, *ingressus*, ingang. B.201. *Initium, jus, argumentum possessionis*, het in het bezit gaan. F.R.33,10: To byuisen den titel off ingong synre bisittinghe. Den titel of aankomst van zijne bezittingen te bewijzen.

inhald, *epitome, periocha*, inhoud. F.R. 21,25.

inhalda, *continere*, inhouden, bevatten. F.R.21,26.

inhalinga, inhalnige, *contractio, probatio*, bijtrekking, bewijs. F.O.L.5,4.7.

inhwilem, *interea, cum*, terwijl, als. F.R.2,28: Inhwilem deer ma wrgared is. Terwijl men vergaderd is.

ynia, ynigia, *revendicare, tollere*, vorderen, innen, wegnemen. F.R.46,62. F.O.L.2,6. ynige, *revindicatio*, terugvordering, inning. Zie: innia.

inka, *instrumenta rustica, utensilia*, boerengereedschap. O.1,70: Soe schelle 's foerddraga gold ende weed jof hit deer is, ku ende ey, ende hiara quickfia ende inka (emka) ende anderke. Dan zullen zij voorbrengen geld en kleederen, zoo die daar zijn, koeijen en schapen en hun jong vee en boerengereedschappen en handwerktuigen. J.M.F.2,70. Zie: anderke.

inkriepa, *inserpere*, inkruipen. J.M.F. 12,13.

inleda, *inducere*, inleiden. B.219: Ther ne inelet heth. Die hem ingeleid heeft.

inlek, inlike, *intimus*, innerlijk, innig. O.v.S. H.8,24: Mith inlekera herta. Met innig gevoel.

inlemithe, *debilitatio interna*, inwendige verlamming. A.3,17.

inlendes, inlendis, *incola*, inlandig. 1.E.1,14. F.O.L.2,3: Sa hi thene wither inlendis cume. Zoo hij dan weder in het land komt.

inlidza, *adferre*, inbrengen, inleggen. B.109.

inna, ynna, innia, *revendicare, tollere, exigere*, vorderen, opvorderen, wegnemen. B.130. E.L.1,58. Zie: ynia.

inna, inne, *in*, in. B.46. E.L.1,16. F.O.L.8,2.

innia (nima?) *capere*, nemen. F.O.L. 2,6. Zie: inna.

innima, *accipere*, aannemen, ontvangen B.41: Alsaden sa hi innime, sa reke hi alsaden vt. Zoodanig als hij ontvangt, zoodanig geve hij weder uit. F.O.L.8,1. 2.E.2,7.

inoer, inover, invor, invr, *intra*, in, binnen. B.77. H.8,20. F.R.50,47.

O.1,63: Jef hi deer inoer wil. Zoo hij daar in wil. — *per*, door. E.L.1,46. J.M.F.17.

inra, *internus*, binnenst. E.L.1,30. B. 143: Thene inra dreppel. De binnenste drempel. A.3,6. — 2) *medius*, middelste. 1.E.5,13: Thet uterste clath, thet inre, thet hemethe. Het bovenste kleed, het middelste, het hemd. — inrest, *internus*, binnenst. H.4,11. J.M.F.II, 192: Thes vthewardis dulgis alsoo, inre dulgis sexasum. De uitwaartsche wonde evenzoo, de inwaartsche (met zes getuigen).

inre, inreed, inrede, inrethe, *dilaceratio*, inscheuring, inrijting. Ch.I, 98. 105. 110. O.11,9.41: Bloedresene, inre. Bloedrunst, inscheuring. Metedulg, inre. Maatwonde, inscheuring.

inrenda, *effringere*, inbreken, inscheuren. B.68. Zie: inglupa.

inrene, *incursus*, inloop. H.4,5. 1. E.4,4.15. A.3,2. F.O.L.5,1.

inridich, *laceratus*, gescheurd, ingescheurd. Ch.I, 376: Inridich dolch. Gescheurde wonde.

inrif, *intestina*, ingewanden. A.3,10. F.O.L.5,19. 1.E.4,15.

inroste, *colonus cis aggerem*, binnendijker, inwoner. A.7,8: Ther skil thi utrosta an thi inrosta thes wigis plichtich wesa. Daar zal de buitendijker en de binnendijker tot den strijd verplicht zijn.

inrueza, inruetza, inrutza, inrweze, *dilaceratus*, ingescheurd. B.204. E.L.1,12. 2.E.1,1.14.

inscatengha, onscathenga, inskatinga, *dilaceratio*, inscheuring. O. 11,12. 1.E.4,5. J.M.F.II, 231.

inscielda, *credita*, inschuld. Zie: ingeld.

insepna, inseptha. 2.E.1,1. A.3,2. 1.E.4,4. E.L.1,10. *cicatrix*. Zie: abel. Ingaand litteeken na de genezing der wonde overgebleven (ingekeept litteeken. — Holl. keper).

inset (urset?), *oppignoratus*, verpand, verzet. F.O.L.1,14.

inseten, *incola*, ingezeten. F.O.L.1,6: Aynervat an insetene liude. Eigenerfden en ingezetenen.

insetta, *constituere*, instellen. F.R.5,3.

insettinga, *constitutio*, instelling. F. R.5,2.

insigel, *sigillum*, zegel. O.1,1.

insmuge, *obreptio*, inkruiping, insluiping. F.R.59,17. O.12,13: Wirt hi dan in da hole biginsen, so haet hi mit ter insmuge syn fria hals wrleren. Wordt hij dan in het hol betrapt, dan heeft hij door de insluiping zijn vrijen hals verloren.

instaep, instap, *aggressio*, aanstap. O.11,39. Ch.I, 113: Neydam dat hi thine instap thretha schel, Doordien hij de aantrede daarmede beginnen zal.

instapi, zie: instepi.

instatenghe (inscatenghe?). J.M.F. II, 231. Ch.I, 111. Zie: inscatengha.

instepi, instapi, *vulneratio*, verwonding, kneuzing. A.3,15. F.O.L.I, 1.

inszilethra, zie: inzilethra.

intaengha, *citatio*, indaging, dagvaarding. J.M.F.II, 213.

intaya, *citare*, dagvaarden. Ch.I, 119.

intaingha. O.11,8. J.M.F.II, 255. Zie: intaengha.

intela, *actio*, eisch, aanspraak. F.O.L.

I, 60: Alrek redieua sin szerekspil to beriuchtande, er hi eniga intela here. Ieder regter zijn kerspel te beregten, voordat hij eenige aanspraak hoort.

inthinsza, *citare*, dagvaarden, indagen. B.126. Zie: intaenghe.

intywga, *testibus probare*, met getuigen bewijzen. F.R.64,19.

inur, *per*, door. A.3,17. Zie: inoer.

inuueie, inweye, *introitus*, ingaanbaar. E.L.1,69. 1.E.5,19: And theth hus macath inuueie and utweie. En het huis maakt dat men er in en door kan gaan.

invendelyck, *interne*, inwendig. F.R. 46,19.

invr, *trans*, over. B.77. F.O.L.2,5.12: Hi lette invr berch. Hij voerde over de bergen. — Invr hof and invr hus. Door hof en door huis. Zie: inoer.

inweye, zie: inuueie.

inweyndich, *interne*, inwendig. F.R. 33,1.

inwenna. J.M.F.II, 191. Zie: inwinna.

inwerdene, *laesio interna*, inwendige bezeering, A,3,17.

inwerke, inwirke, *opificium*, handwerk. O.1,64. J.M.F.2,65.

inwetir, *aquae ductio*, waterleiding. stroom. A.7,6: Thruch thet er alle inwetir stonda skilun, sa se God eskipin heth. Omdat alle stroomen zoo zullen blijven, zoo als God die geschapen heeft.

inwind, *quo ventus intrat*, waar de wind ingaat. B.47: Inwind and vtwei. De wind in en weg daardoor.

inwinna, *probatione obtinere*, door bewijs verkrijgen. F.R.64,16.19. — 2) *assumere sibi*, *obtinere*, toeëigenen. F.R. 46,61.

inxta, *iratus*, vergramd. F.O.L.5,37: Mith hasta hey ende mith inxta mode. Met haastigen zin en grammen moede.

inzilethra, inszilethra, *dilaceratio*, scheuring, schaving. H.6,10.

jo, joe, *tu*, gij. F.R.6,2.4. O.1,23. joen, *tuus*, uwe: joere, joewer, jone, vester. J.M.F.9,3.

jo, joe, joewe, *dabat*, gaf. F.R.1,46. J.M.F.5,17.

joendes, *vespere*, des avonds. J.M.F. 2,44. Zie: jonde.

jof, joff, jofft, *vel*, of. F.R.1,37. 2,8. F.R.III, 2.

jog, *dabat*, gaf. F.R.1,46.

joget, *juventus*, jeugd. F.R.27,8.

joldfretho, *pax congregationis*, genootschapsvrede. A.7,3.

joldskipe. A.7,3. Zie: ilod.

jollick, jollikes, joulickes, *quisque*, ieder. O.11,68. Zie: jeuelick.

ion, *obviam*, tegemoet. H.9,1: To ionis komin. Te gemoet gekomen.

joncfrou, joncfrow, *religiosa*, non. O.5,1. 16,4. F.R.12,12.

iond, jam, *nunc*, nu. J.M.F.II, 216: Thet cumth iond op 15 merke. Dat komt nu op 15 mark.

ionde, *vesper*, avond. O.1,45. 3,10: Soe hya een (oen?) ionde weer mogen comma. Dat zij tegen den avond weder mogen komen. — iondis ende morns. 's Avonds en 's morgens.

jone, zie: jo.

jonger, jongher, *descendens*, *discipulus*, jonger, leerling, afstammeling. O.*v.*S. F.R.50,21.

jonghiste, *ultimus*, laatste, jongste. O.8,23: Toe ionghista dei. Ten jongsten dage.

jothane, *judaeus*, joodsch. A.7,9: In thera jothana bokon. In de joodsche geschriften.

joulick, zie: jeuelick.

joun, *datus*, gegeven. O.*v*.3,6: Deer ws haet ·joun. Die ons gegeven heeft. jown, jouwen. F.R.14,2. 45,2.

jowa, *dare*, geven. O.*v*. H.9,2. Ch.I, 242.

jower, *donator*, schenker. F.R.44,2.

jower (jof ther), *si ibi*, zoo aldaar. Ch.I, 242.

iowigh, *aeternus*, eeuwig. F.R.15,5: Iowigha kerkener. Eeuwige kerker, hel.

iowlick, *quisque*, ieder. F.R.72,9.

jowinghe, *consensus*, toestemming. F.R. 29,6.

jownkrysten, *cochristianus*, medechristen. F.R.56,1.

ire, *iratus*, gram. H.4,38. O.8,4.

irdfet. E.L.3,35. Zie: ierdfet.

yrnse, **yrnsne**, **irsen**, **yrser**, **yrrsen**, *ferrum*, ijzer. H.8,18. O.4,10. F.O.L.4,30. 5,25. J.M.F.II, 227. 191. yessen.

irsahelesk, *israeliticus*, israelitisch. H.*v*.

Irmagardafoerde, *Monasterium*, Munster. O.3,9.

yrsta, *iratus*, vergramd. F.R.63,3: Yrsta moed. Vergramd gemoed,

irthe, *terra*, aarde. A.7,9.

irthbiuinge, *terrae motus*, aardbeving. A.7,9.

irthfal, *in terram lapsus*, aardval. A. 7,16.

irthkining, *rex terrae*, aardkoning. A.*v*.1.

irthrike, *terra*, aardrijk. A.*v*.1.

ys, *est*, is. F.R.1,37.

ise, *glacies*, ijs. E.L.1,32. H.8,7.

yserne, **isern**, **isrn**, *ferra*, ijzers. Ch.I, 98. 1.E.2,10. E.L.1,66. Zie: yrnse.

isernslec, *ictus ferri*, slag met een ijzer. E.L.1,9.

islein, *ictus*, *cusus*, geslagen, gemunt. H.2,1. 1.E.3,4.

it, **ith**, **itha**, *ad*, aan. H.9,2. 2.E. 2,1. — *in*, in. F.R.2,31. J.M.F.1,9. ieta. Ch.I, 99. O.1,22.

yta, *adhuc*, nog. F.R.7,3: So mey er yta wal beth sprecka aldus. Dan mag hij nog wel weder aldus spreken.

ita, *manducare*, eten. F.R.2,31. 81,13. 23. E.L.3,52.

itsile, *calcar*, *radius*, spoor. A.2,11.

ju, *tu*, gij. H.8,22.

iuen, **iuin**, *par*, gelijk. A.2,16.

iuenes, *quisque*, ieder. A.1,16: Sa heth hi iuenes urgulden. Zoo heeft hij ieder betaald.

iueneth, *socius*, *collega*, ambtgenoot. A.1,3: Mith tuam sine iuenethon. Met twee zijner ambtgenoten.

iuinfir, *aequa parte*. even ver. A.2,16.

iuinhar, *aeque obligatus*, even verplicht, gelijk gehoorig. A.7,8.

iuinknilingar, *conjuncti pari affinitate*, van gelijken graad van verwantschap. A.2,16.

iuinsibba, *pari affinitate conjuncti*. A. 2,16: Sa hagon tha iuinknilingar to there were to tiande, tha sibbe, ther to kniande, iuinfir on to fande mith iuin-

sibba hondon. Dan moeten de gelijk verwante tot den werf komen, de verwantschap daar berekenen, en evenverre met gelijkverwante handen te nemen.

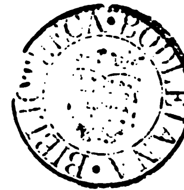
iuue, juwer, iwe, *vester*, uwe. O.1,44. 9,4. J.M.F.12,17.

ivenkersten. A.*v*.1. Zie: jownkrysten.

ywen, *pariter*, gelijkelijk, gelijk, even. F.O.L.9,8: Alle ywen sche ta ielde. Alle bekomen gelijk geld.

iwen, *vel*, of. H.1,8.

iwergeua, *tradere*, overgeven, geven. 1.E.*v*: Hi iwergeu em ac manna. Hij verstrekte hun ook manna.

K.

kaeld, *nudatus*, ontbloot. O.11,5: Bird offbaernd jefta kaeld. Baard afgebrand of afgeschoren (kaal gemaakt).

kaerl, *homo*, man, kerel. J.M.F.13.

kaet, *talus*, koot. O.11,27: Dij beenbreek oen der nesta kaet. De beenbreuk aan de naaste koot.

kay, *clavis*, sleutel. O.1,70: Deer kamer ende kaijen warade. Die de kamers en de sleutels bewaarde.

kaya, *claudere*, sluiten; *procurare*, verzorgen. F.O.L.6,10: Ther thet ethele werde en kayde. Die het ouderlijk goed verdedigde en bewaarde.

kald, *frigidus*, koud. E.L.1,66. A.3,2.

kalde, *frigus*, koude.

kaldadeel (kalahei?). J.M.F.3: Dae kaepeden hia mey scette ende mey schellinghe Deldemannes, id est: Kaldadeel, deer thingade hi dae oppa. Toen kochten zij met vee en met geld *Deldemannes*, dat is: *Kaldadeel*, daarvan voerde hij het regt.

kale, *nudatio*, ontblooting, het afscheeren van den baard of van het haar. E.L.1,39: Is hir en kale ieftha en blodelsa den. Is hier eene afscheering of bloedstorting geschied. Zie: kaeld.

kalla, *vocare*, noemen. H.4,30: Alsadenra penniga, sa ma Mimigerdeforda het ende kelt. Zoodanige penningen als men Munstersche heet en noemt.

kamercap, *venditio non publica*, onderhandsche koop. F.R.31,13.

kamp, *duellum*, tweegevecht. Zie: comp.

kampstal, *pugilium*, *locus pugnae*, *campus*, kampplaats. O.1,45.

kanlic, *cognitus*, bekend, kennelijk. Ch. I, 242.

kanna, *discernere*, *dijudicare*, onderzoeken, kennis van nemen. F.R.21,8. 27,5.

kanna, *agnoscere*, erkennen. O.9,7. — 2) *confiteri*, bekennen. F.R.9,1: Dat kan ick hem. Dat beken ik hem.

kannighe, *cognitio*, *confessio*, kennis, bekentenis. F.R.9,1.

kaplond, *ager emtus*, aangekocht land. F.O.L.6,9.

karfesta, *carina*, veertigdaagsche vaste, H.1,6.

karefester, karfester, *carinarius*,

cui poena inflicta est jejunii 40 *dierum*, veertigdaagsche vaster; *poenitentiarius*, *poenitens*, boetedoener. A.1,11. H.1,11.

karina, karine. A.1,6. F.O.L.1,6. 11. Zie: karfesta.

kase, *pugna*, strijd. O.9,9. E.L.1,43.

kate, kathe. 2.E.*v*. Ch.I, 101. Zie: kaet.

katerie, *ineptiae*, *calumnia*, praterij, kwaadsprekendheid. F.R.9,5: Fan katerie ney enis menscha daed. Van lastering na iemands dood.

kathe, zie: kate.

katta, catta, *felis*, kat. O.11,68. F. O.L.6.4.

kattere, *qui peccat contra naturam*, sodomiet. F.O.L.6,13: Thene kattere barn ma jeft siuth ma. De sodomiet verbrandt men of schiet men.

ked, keda, kedde, *promulgator sententiae*, uitspreker van het vonnis. B. 17,18.

keda, *promulgare*, *publicare*, verkondigen. O.1,22. F.O.L.4,13 Zie: ketha.

kedda, *vir*, *homo*, man, kerel. F.O.L. 5,35. A.7,18: Sa hwersa tuene kedda fiuchtat and ther en wif to hlapt. Wanneer twee mannen vechten en daar eene vrouw naar toe loopt.

kede, *catena*, ketting, keten. O.*v*: Ende bij da waijnen trowaden koninghen spand mit goldena keden. En bij de wagens liepen (draafden) koningen gebonden met gouden ketens.

kedingha, keed, *promulgatio*, verkondiging. O.9,2. F.R.17,4.

kees, zie: kes.

kei, *clavis*, sleutel. H.3,1: Mith fif keiem te vndslutane. Met vijf sleutels te ontsluiten.

keia, *publicare*, verkondigen. Ch.I, 376: Den sind sex wikum tofara to keyene. De zeend zes weken te voren aan te kondigen.

keysers-orkene, *notarius*, zij die den keizer gezworen hadden en als grondbezitters ook op hunne beurt regters waren. F.R.13,41.

keke (beke?), *dorsum*, rug. 1.E.5,14. 2.E.1,15.

kela, *refrigerare*, *punire*, straffen, koelen. A.1,16. H.1,16. 1.E.1,16. F. O.L.2,24: Morth mot'ma mith morthe kela. Moord moet men met moord koelen.

kelde, *frigus*, koude. 1.E.*v*. F.O.L. 5,4.5.

kelner, *cellarius*, *provisor*, keldermeester, provisiemeester. Ch.I, 250.

kelt, zie: kalla.

kema, *venire*, komen. H.1,14.

kema, *dolere*, klagen. 1.E.6,2. B.106. 123: Kemth er aeng mon. Klaagt er iemand.

keme, *accusatio*, *casus*, beschuldiging, toeval. B.209.

kemen, ekemen, *perfectus*, *adventus*, gekomen. B.89. E.L.1,84.

kemede, *adventus*, komst. 2.E.3,2.

kemne, *accusatio*, klachte. B.209.

kempa, *pugnare*, vechten. B.105.

kempa, *miles*, *pugnator*, strijder; *pugna*, strijd. O.1,38. H.1,8.

ken, *populus*, volk. F.O.L.I, 37. *familia*, huisgezin. Sa skil thet ken mith him beta. Dan zal de familie met hem boeten. A.5,11. Zie: kenne.

kenbacke, *scrotum*, balzak. J.M.F.II, 191.

kenep, *mystax*, knevel. A.3,5*a*.

keninze, *reges*, koningen. 1.E.1,7.

kenlik, *regius*, koninklijk. F.O.L.6,25: Mith ther kenliker wald. Met de koninklijke macht.

kenna, *inquirere*, onderzoeken. F.R. 2,22.

kenne, *familia*, *genus*, huisgezin, geslacht, verwantschap, kunne. B.105. 2.E.4,15. A.7,23.

kennemeg, *cognatus* (*collateralis*?), verwante. 1.E.2,22. (keremeg. H.2,22.) Mith tuam kerene kennemegum — mith tuam keremegum. Met twee gekozene naastbestaanden, kniemagen. (Zie: *Grimm*, Deutsche Rechts-Alt. 1828. Seite 468.) Misschien moet men voor keremegum, kerene megum, gekozene magen, lezen.

kenst, *ars*, kunst. F.O.L.*v*.1.

kepla, *jugare*, koppelen, keppelen. J. M.F.II, 206.

keple, *jugum*, koppel; *frenum*, touw. J.M.F.II, 206. keppel. O.11,67.

keppet. B.67. Zie: kneppet.

ker, *electio*, keur. O.1.70.

kera, *eligere*, keuren kiezen. A.5,1.

kera, *impedire*, beletten. O.4,4.

kera, *vertere*, wenden. F.R.55,5. keren.

kera, *reddere*, teruggeven. F.R.32,22: Ende is dat land mit da fruchten schyldich weer to keren. En is verpligt dat land met de vruchten weder te geven.

kera, *circumcidere*, besnijden, besnoeijen. B.156: Thet hi fad ieftha falxke penningar ekeren hebbe. Dat hij slechte of valsche penningen besneden (besnoeid) heeft.

kerckhoue, *cimiterium*, kerkhof. O. 12,19.

kercwei, *via ad ecclesiam*, kerkweg. O.1,13.

kere, *incisura*, snijding. 2.E.1,12: Is hire en kere ieftha blodelsa den. Is hier eene snijding of bloedstorting gedaan.

kere, *electio*, keur, wet. B.159.

kerecfrethe, *pax ecclesiae*, kerkvrede. 1.E.1,12.

keregunge (kercgunge?), *iter ad ecclesiam*, kerkgang. H.4,39.

kerekest, *electio*, keur, wet, gekozene keur. 2.E.*v*.

keremeg. zie: kennemeg.

keremen, *electi*, *arbitri*, keurmannen, gekozene. B.212.

keren, *electus*, gekozen. 1.E.2,22. B. 96. H.1,3. ekeren.

kerene. H.4.31. Zie: karina.

kerene (skerene, *vomerum*?) Zie aldaar. F,O.L.4,30.

kerf, *incisura*, kerving, insnijding. O. 11,11.

kerfd, *incisus*, ingesneden, gekorven. A.3,15.

kerkener, *carcer*, kerker. F.R.15,18.

kerkfester, zie: karefester.

kerkstal, *visitatio ecclesiae*, *aditio ecclesiae*, kerkgang. O.8,22.

kerkewalle, kerkwalle, *murus cimiterii*, kerkhofsmuur. O.1,40.41.

kerl, *vir*, man. 1.E.*v*. — 2) *Carolus*, Karel.

kersna, *cyclas*, *palla*, keurs, keurslijf. J.M.F.6,22: An zyn ommecleed, mantel ende kersna. Aan zijn overkleed, mantel en keurs.

kersoma, *chrisma*, heilige olie. A. 9,5.

kersten, *christianus*, christen, christelijk. A.*v*. 9,11.

kerstenede, *christianitas*, christendom. A.1,3.

kerstestid, *nativitatis Christi festum*, kerstijd. A.1,9.

kerstenge, *baptisma*, doopsel. O.8,1.

kerstna, *baptizare*, doopen. F.R.81,23.

kerta, *vestis*, kleed. Ch.I, 242.

kerua, **kerva**, *secare*, snijden, kerven. E.L.1,19. B.208.

kes, **kese**, **kees**, *maxillaris dens*, kies. Ch.I, 98. J.M.F.II, 198. O.11,20. B. 196.

kessa, *osculari*, kussen. O.9,1.

kesseth, **kesten**, **kessidne**, *osculatus*, gekust. Ch.I,97. J.M.F.10,12. O.8,12.

kest, *electio*, wet, kest, keur. O.1,9. H.1,1.

kest, *osculatus*, gekust. O.11.S.3.

kest, *pignus mobilium*, pand van roerend goed. F.R.24,22.

keste, *pignus*, pand. O.11.S.3: **Mit tilla kesten.** Met losse panden.

kestere, *accusator publicus*, openbare aanklager, uitroeper. B.80. 2.E.4,12.

kestigia, *accusare*, aanklagen, bekommeren. O.1,61.

kestfriond, *electus amicus*, *intimus*, *cognatus*, gekozen vriend, verwante. A.2,18.

ket, *catena*, keten; *cataracta*, sluis, waterkeering. Ch.I, 336: **Dae aester ket dat to keren.** De oostersluis dat te keeren.

ket, **keth**, *promulgatus*, verkondigd. O. 1,2. 7,13. E.L.1,60. Zie: **ketha.**

ketelfangh, *ordalium aquae calidae*, heetwaterproef. O.1,38.

ketha, **kethta**, *promulgare*, *pronuntiare*, verkondigen, uitspreken. B.5.56. H. 5,1. F.O.L.4,13.

kethene, *jurisdictio*, regtsgebied. B. 36. Zie: **echtene.**

kethere, *promulgator*, verkondiger. B. 56.

kette, **kethta**, *promulgatus*, verkondigd. J.M.F.7,1. F.O.L.4,13.

kettig, *cognitus*, bekend. F.R.15,32: **So fyr so hit nimmen kettiger weer, so hym.** In zooverre het niemand meer bekend was dan hem.

kiasa, *eligere*, kiezen. B.81. F.R.50,41. F.O.L.3. **kas**, **kaes**, *eligebat*, koos. A.1,2.8.

kiase (**kase?**) *pugna*, strijd. 2.E.3.

kielde, *frigus*, koude. Ch.I, 102.

kyfgued, *res litigiosa*, betwist wordend goed. F.R.10,4.

kyn, *puer*, kind. F.R.15,10. **kyndeskynd**, **kindeskind**, *abnepos*, kindskind, kleinkind. F.R.44,15. B.120. Pd.Ms.: **kyndeskynt ende voert kyndeskynt.** 2.E.4,21: **bernisbern and kindiskind.**

kinigrike, *regnum*, koninkrijk. A.2,5.

kininzis, *regalis*, koninklijk. 1.E.2,23. Zie: **bereschinza.** Door deze twee woorden schijnt dezelfde strijd te zijn bedoeld; de hoogste strijd.

kinne, *genus*, geslacht, kunne. O.12,10.

kiost, *vult*, kiest, verkiest. F.O.L.I, 51.

kirta, *in compendium redigere*, *mitigare*, korten, verkorten. O.1,12.13: **Alle da riucht deer to sweer ende to manichfald weren, biriuchte ende kirte.** Al de regten, die te zwaar en te menigvuldig waren, herzag en bekortte.

kistapand, *pignus mobilium*, pand van roerend goed. F.R.41,6.

klaegh, *accusatio*, klagte. F.R.9,1.

klau, *unguis*, klaauw. O.1,27. meerv. **klewen**. Ende dijoe kw da klewen dene deth. En de koe de klaauwen nederlegt. J.M.F.2,21.

kleem, *rixa*, twist. Ch.I, 376: En sliocht onhlest een hael pond, nyes jeldis; mer hwa anne kleem makket twiska twene iggen, ayder ig twa pund nyes jeldis. Eene eenvoudige beleediging een half pond nieuw geld; maar die een twist stookt tusschen twee partijen, iedere partij twee pond nieuw geld.

klefte, *vicus*, buurt, kluft. H.10,24.

klene, *curvatura minor, sive superius stomachi, œsophagus*, slokdarm. A.3,19: Thruch thet klene thes maga sketen. Door de bovenkromming der maag geschoten.

klewen, zie: klau.

klin, *sonus*, klank, geklep, gelui. F.R. 59,18: Mit clocka klin. Met klokgelui.

klipschielda, *census regalis*, koninklijke schatting. O.3,7. (Te betalen met wichtig geld.) Zie: clippa en leflene.

knaya, *cognationem probare*, verwantschap bewijzen. F.O.L.2,16. Zie: knia.

knapa, *puer*, *filius*, *servus*, kind, zoon, bediende. 2.E.4,43. B.93. E.L.3,10,

kne, *gradus*, graad; *genu*, knie. F.R. 49,1. Ch.I, 102: Ieft hit fan sine kne fole in een liowen. Zoo het van zijne knie viel in een bekken.

knebolla, knibola, knibla, *genu*, knie. J.M.F.II, 202. H.4,23. F.O.L. 5,21.

knep, *mystax*, knevel. H.8,5. Zie: kenep.

kneppa, *puer*, jongen; *servus*, bediende. F.R.2,19. 36,11.

kneppet, *resecatus*, geknipt. B.67: Nestla bresze en hagest skilling, kneppet sex penningar. Nestel gebroken een hoogste schelling geknipt zes penningen. (Cod. *Oelrichs* heeft: keppet.)

knesciua, knesciwa, kneescuwa, *poples*, knieschijf. E.L.1,37. O.11,27. J.M.F.II, 233.

kni, *gradus*, graad, geslacht. B.116. H.2,6. F.O.L.2,6.9. 7,6.

knia, *cognationem probare*, verwantschap bewijzen. A.2,16. kniaia. 2.E. 4,43.

knibla, knibola, *genu*, knie; *poples*, knieblad. H.4,23. F.O.L.5,21.

knidling, knileg, *gradus*, graad van verwantschap. H.4,43. F.O.L.6,5.

kniu, *genu*, knie. E.L.1,46. H.6,18.

kniucht, *servus*, knecht. H.2,25.

knocle, *articulus*, kneukel. B.196.

knotte, *nodus*, knoop; *laqueus*, strop. F.O.L.1,17: Sa ach hi bi riuchta thene swartha lappa and thene smerta knotta and thet nordalde tre. Dan behoort hem volgens regt den zwarten lap en den smartenden strop en den noordschen eik (dat is: opgehangen te worden).

kocar, koeker, *vagina*, koker. O.1,21. B.40.

koeme, *veniebant*, kwamen. J.M.F.1,7.

koena, *scire*, *cognoscere*, kennen, weten. J.M.F.5,3: Hi skel koena pater noster ende syn lauwa. Hij moet zijn *pater noster* en zijn *credo* kennen. Zie: kona.

koere, *corbis*, korf. Ch.I, 743. Zie: raemkoer.

koerntyd, *tempus messis*, oogsttijd. F.R.5,3.

koyt, *cerevisia*, bier. Ch.I, 511.

kolck, *agger*, waterdam. Ch.I, 540: Den kolck tho slaen. Den waterdam (bij de sluis) te leggen. -- kolk, *fovea*, gat. O.8,17.

kom, *veniebat*, kwam. Zie: komma, kome. J.M.F.1,7. komen, *veniebant*, kwamen. A.v.1.

komerdura, komersdura, *janua camerae*, kamersdeur. E.L.1,69. H. 8,20.

komma, *venire*, komen. Ch.I, 543. F. O.L.3. kom, *veniebat*, kwam. H.3,4.

komme (to), *accidere*, gebeuren, overkomen. F.R.25,4: Om alle secken, deer him to komme moghen. Wegens alle zaken, waarover hij aangesproken kan worden.

kompe, kompia. 2.E.4,28. F.O.L. 1,15. Zie: kamp en kampia.

kompnt, *venit*, komt. F.R.1,18.

kompschelde, *perduellium*, tweegevecht. F.O.L.1,15: And ma hine mith kompschelde winne. En men hem in een kampstrijd verwint.

kona, konna, *scire*, kennen, weten. O.3,6. J.M.F.5,6.

koninges orkenen, zie: keysers orkenen.

konst, *ars*, kunst. O.v.

kopkiin, *moneta quaedam*, zekere munt (waarvan vijf op een Engelsche). F.R. III, 12.

koppe, *poculum*, beker. J.M.F.II, 258. Ch.I, 120: Halth hi thine cop, and swenghet mith tha biere. Houdt hij den beker, en werpt met het bier.

koren, *scissus*, *insectus*, gekorven, gesneden. J.M.F.II, 233. korn. Ch.I, 111. O.11,24.

korn, zie: koren.

korn, *frumentum*, koorn. E.L.3,4.

kos, *osculum*, kus. Ch.I, 97. *pacificatio*, *placatio*. O.11.S.3: Als dio seke seend is ende di kos kest is. Als de zaak gezoend is en de kus (verzoening) gekust is.

kosya, *ludere modo amatoris*, liefkozen. F.R.58,26: Hwanneer een man een orem menscha lyauuen kosyen syucht allinna mit syn wyff. Wanneer iemand een ander liefkozen ziet alleen met zijne vrouw. (de tekst heeft: lyauuen menscha kosyen).

kost, *impensa*, kosten. O.16,23. F.R. III, 14. 1,37.45: Kost to dwaen. Belasting te geven.

kost, *alimentum*, voedsel, kost. A.9,2.

kostfellinge, *impensa*, kosten. F.R. 1,37: So ys ma hem schyldich syn kostfellinga to bitellien. Dan is men hem schuldig zijne gemaakte kosten te betalen.

kraem, *puerperium*, kraembed, kinderbed. F.R.75,3.

kraga, *boja*, *catena*, *vinculum*, *quo collum circumdatur*, halskraag der misdadigers, F.O.L.1,16: Sa ielde hi 't selua mith sina halse, jef hi fia nebbe. Sa scol re ac in thene kraga, ther tha kv nebbe. Dan betaalt hij het met zijnen hals, zoo hij geen geld heeft. Dan zal hij ook in den halskraag, die de koe niet heeft (gedragen).

kramer, kremer, *mercator*, koopman. O.15,3. F.R.2,31: Jefte een kremer myt syn secke geet. Of een koopman met zijn zak gaat.

krawa, *contrahi*, optrekken. F.O,L.5,21: **Kraweth thet ben vp.** Trekt het been op.

krefft, *robur*, kracht. F.R.72,8. **krefftich**, *fortis*, sterk, krachtig. F.R. 46,19.

kreftlike, *fortis*, krachtig, sterk. H.9,2.

Krekalond, *Graecia*, Griekenland. O.*v.*

kremer, zie: **kramer**.

krepa, *repere*, kruipen. J.M.F.5,11.

kreppele, *mancus*, *claudus*, kreupele. F.R.66,1.

krija, *capere*, *acquirere*, nemen, verkrijgen. F.R.8,5.

kriapa, *repere*, kruipen. A,8,1.

kringa, *instipulari*, bedingen. H.4,42. F.O.L.6,23: **Tha krungen tha friund sex merk to tha tuelef merkum tho tha setta ielde.** Toen bedongen de vrienden zes mark bij de twaalf mark, van de bepaalde boete.

kronc, *aeger*, krank, ziek. E.L.3,13.

ku, **kv**, **kw**, *vacca*, koe. H.5,5. O.4,2. F.O.L.1,16.

kuda, *ictus clavae*, knodsslag. E.L.1,9: **Thi kuda achta penningar. Isern slec.** De knodsslag acht penningen. Slag met een ijzer.

kude (to), *cognitus*, bekend. F.R.64,14: **Als 't him to kude wirth.** Als het hem kenbaar wordt.

kuden, *poterant*, konden. Ch.I, 537.

kuic, *pecus*, vee. A.7,22: **Fiarfote kuic**, Viervoetig vee.

kuit, *notus*, bekend. Ch.I, 388: **Dve kuit.** Doe kennelijk.

kuma, *venire*, komen. A.1,14. B.B.2.

kuna, *vaccae*, koeijen. Ch.I, 542. **Myt acht kuna ingungh ende wtgungh.** Met acht koeijen ingang en uitgang (regt van beweiding voor acht koeijen). Zie: **ku**.

kunbeltride, *poples*, knieschijf. 2.E. 1,11: **Hwam so ma tha kunbeltrida a twa slayt.** Wien men de knieschijf stukken slaat. (**knibeltrida?**) Zie: **knebolla**.

kundegia, *proclamare*, verkondigen. H. 9,1.2: **Kundig duan.** Bekend maken.

kundich, *notus*, bekend. E.L.2,7.

kunna, *posse*, kunnen. H.3,1. F.R. 32,24. 54,6. **kuede**, **kuud**, *poterat*, konde.

kuntha, *muliebria*, vrouwelijkheid; *pudenda*, schaamdeelen. O.11,50.

kuth, **kuud**, *cognitus*, *notus*, bekend. F.O.L.6,25.

kuud, zie: **kunna**.

kv, **kw**. O.1,27. Zie: **ku**.

kwd, *notus*, bekend. O.12,3: **Kwd dwaen.** Bekend maken.

L.

lackia, *contemnere*, *punire*, laken, versmaden. Ch.I, 335.

lad, **laed**, *uncia*, lood. A.3,16. F.R. 74,2.

lada, *in medium proferre*, *adducere argumenta*, aanvoeren, bewijzen. A.5,3: **And thes nena iechta ne lede.** En hieromtrent geen bewijs aanvoerde.

lada, ladia, *citare*, dagvaarden. H.2,22. O.1,36.

lada, ladene, *citatio*, dagvaarding. J. M.F.5,4. O.1,76. F.R.13,17.

lada, *probatio*, bewijs. O.7,11. F.R. 18,9.

ladia, zie: lada.

laeda, *ducere*, leiden. F.R.14,2.

laen, *merces*, loon. O.12,18. F.R.37,8.

laenia, lania, *remunerare*, beloonen. O.*v*.12,18.

laes, *liber*, los, vrij. 1.E.1,18.

laes, *astutus*, loos. F.R.2,16.

laesheed, laesheyt, *astutia*, loosheid. F.R.4,3. 27,9.

laeslick, *astutus*, loos. F.R.22,4.

laesta, *probare*, bewijzen; *praestare*, voldoen. F.R.1,25.

laetkinge, *appellatio*, appel, laking. Ch.I, 394. Zie: lackia.

laf, *folium*, loof. A.7,9: Thet espene laf. Het loof der populieren.

laga, *aestimare*, rekenen, berekenen, schatten. H.1,2. F.O.L.1,2. A.1,2.

lagad, *aestimatus*, geschat. H.1,2.

lagerie, *destruere*, vernietigen, eindigen, ter neder leggen. F.R.36,15: Hweerso dat ter een riucht bysittinghe is ieffta weer, deer ma alle claegh mey lageria schil, deer heert to *bona fides*. Waar er een wettig bezit is of was, waarmede men alle aanspraak kan ter neder leggen, zoo behoort daartoe de goede trouw. F.R.46,72. legered, ter neder gelegd.

laya, *citare*, dagvaarden. F.R.3,1. 13,11: And dyn sitter to riucht laye. En den beklaagde voor het geregt dagvaarden. — 2) *ducere*, voeren, leiden. 1.E.*v*.

layd, *citatus*, gedagvaard. F.R.18,10.

layed, *citatus*, gedagvaard. F.R.3,4.

layna, *praestare*, volbrengen, afleggen, doen. F.O.L.9,15.16: Eth layna. Eed doen.

layenghe, laynghe, lainge, *citatio*, dagvaarding. O,7,16. F.R.3,3. 13,12.

laysa, *cantus*, gezang. F.O.L.3. Zie: leysa.

lamed, *debilitatus*, verlamd. E.L.1,35.

lamelsa, lamethe, lamithe, *debilitatio*, verlamming. Ch,I, 113. E.L. 1,36.37. A.3,21,

lamma, *debilitare*, verlammen. A.3,21. lemith, *debilitat*, verlamt.

lan, *merces*, loon. E.L.3,44.

landebede, landebethe, *citatio populi generalis*, algemeen opontbod van het volk. O.10,21. J.M.F.II, 219. Ch.I, 107.

landcaep, *emtio agrorum*, landkoop. F.R.2,27.

landesfrow, *domina*, landsvrouw. F. R.21,4.

landheer, *conductionis pretium*, landhuur. F.R.77,3.

landliede, *collectio populi*, verzameling van het volk. Ch.I, 108: Mith wepnader hand and mith landliede ina sine erwe wald deth. Gewapenderhand en met een verzameling van volk op zijn erf geweld pleegt.

landnath, *indigena*, landgenoot. O.9,13.

landruf. O.3,8. londraf. 1.E.1,8. H.1,8. londriucht, J.M.F.5,8. *spoliatio terrae*, landroof. P.d.Ms: lantroef.

landtremynga, *peregrinatio*, landverhuizing. Ch.I, 617: Landtremynga dede. Voortvluchtig werd.

landsanne, *expostulatio de jure agri*

possidendi, twist wegens landbezit. Ch. I, 496.

landsata, landsette, *agricola*, landzaat, boer. O.1,49. F.R.36,18. 37,2.

landwandel, *permutatio agri*, landverwisseling. Ch.I, 388.

landwer, *defensio regionis*, landweer. O.1,21. J.M.F.2,21.

landwere, *jus*, *quod apud domum tenetur*, het geregt, dat bij het huis gehouden wordt. J.M.F.2,36.

landwixel, *permutatio agri*, landverwisseling. F.R.2,27.

langefinger, langhestafinger, *digitus medius*, middelste vinger. O. 11,37. Ch.I, 99.

lange jeer (dat), *totus annus*, het geheele jaar. Ch.I, 376.

langer, langera, langor, *diutior*, langer. E.L.3,77. F.R.1,47. A.*v*.1.

langhbeen, *moneta quaedam*, zekere munt. Ch.I, 603.

langheliwech, *longe vivens*, lang levend. J.M.F.1,8.

lania, *remunerari*, beloonen. H.9,2.

lap, *pars*, deel. 2.E.4,20.

lappa, *segmentum*, *linteum*, lap, doek. E.L.1,11. F.O.L.1,17.

lara, *doctrina*, onderwijs, leer. H.10,17. lara dua, *concionari*, *instruere*, prediken, onderwijzen. F.O.L.9,15 heeft: lawa dwe, het geloof verkondigen.

las, *liber*, los, vrij. A.7,23.

las, *callidus*, loos. F.R.13,11. en 4,2. lastera.

laser. F.R.13,11. Zie: lastera.

lasta, laesta, *dare*, *tradere*, *reddere*, *praestare*, geven, overgeven, volbrengen, doen. F.R.1,25. 14,3. O.1,9. E.L.3,23.

laster, *calumnia*, laster. O.11,66.

laster, *incommodum*, ongemak. A.6,5.

lastera, *incommoda*, *callida*, lastige, looze. F.R.4,2. laser. F.R.13,11.

lath, *ductus*, gevoerd, geleid. F.O.L.2,4. I, 39. lat, *ducit*, legt, brengt. A.*v*.2.

lathenga, lathinga, *citatio*, dagvaarding. H.10,23. F.O.L.4,29.

lathia, *citare*, dagvaarden. F.O.L.4,26.

latte, *ducebat*, voerde, leidde. A.*v*.2.

laua, *haereditas*, erfenis. H.1,5. 2,15. 4,44.

laugad, *haereditatus*, geërfd. J.M.F. 9,33. lawiged. O.9,30.

laugia, lauva, lauwa, lawgia, *haereditari*, *relinquere*, vererven, nalaten. F.R.22,19. 45,14. O.1,6. 4,22. H. 4,30.

lauwa, lawa, *fides*, geloof, trouw. J. M.F.5,3. F.R.32,24.

lauwa, lawa, *haereditas*, erfenis. O. 13,9. F.R.22,18.

lauwa, *leo*, leeuw. H.9,2.

lawa. F.O.L.9,15. Zie: lara.

lawa, *lex*, wet. O.*v*. F.R.14,4.

lawiged, *haereditatus*, geërfd. O.9,30.

lawigya, lawgia, lawgwia, laugia. F.R.22,13.19. 45,13. Zie: laugia.

lechith (lethich?), *liber*, los, vrij. J.M.F.II, 242: Iauwelikes fias dulch schel ma beta aldeer hit lechith hlap. De wonde door ieder dier zal men boeten, wanneer het los liep. Ch.I, 115. Zie: lethich.

leck, *vituperium*, *vitium*, verachting, gebrek. F.R.65,14. O.11,16. Ch.I, 107.

leckya, *vituperare*, verachten. F.R. 1,35.

lecslaga, *homo minoris conditionis*, iemand van geringeren stand, lijfeigene. H.1,8.

led, *conductio*, leiding. O.3,4. 1.E.1,4. H.10,14.

leda. J.M.F,II, 267. Zie: lyoda.

leda, *ducere*, leiden. A.1,8. H.1,8. A.*v*.1. 2,8. F.O.L.*v*.2. 2,5.

leda, *praestare*, geven. Ch.I, 349. B.3.

ledene, *citatio*, dagvaarding. F.O.L. 9,13: Hu mon sa ma ielde vnder enere ledene. Hoeveel men zal betalen bij eene dagvaarding.

ledene, *conductus*, *comitatus*, begeleiding. O.3,4. 1.E.1,4.

leder, *reus*, schuldige, lijder. F.R.64,11. 58.6: Huaso fyucht off fyuchta wil ende roept off seyt: helpet my! ick wed di da leed, haet ter van comnpt of can komma, dyr wil ick leder fan wesse. Wie vecht of vechten wil en roept of zegt: help mij! ik sta u in voor de schade die er van komt of komen kan, daar wil ik de schuldige van zijn.

leder, *ephippium*, zadel. O.11,67: Hors deer hi met leder bileit haet. Paard, dat hij gezadeld heeft.

ledere, *praestator*, bewijzer. Ch.I, 349. *tauxator vulnerum*, wondschatter.

ledich, leech, *liber*, los. O.11,68. Zie: lethich. — 2) *vacuus*, ledig. F.R. 77,3.

ledigia, *liberare*, lossen, bevrijden. J. M.F.11,11.

ledza, *ducere*, leiden. F.O.L.6,7. *deponere*, nederleggen. With wane sa hio hire lif wolde ledza. Met wien zij wil trouwen, haar leven leiden (of: haar lichaam bij neder leggen).

ledzia, *statuere*, *constituere*, leggen, maken. H.10,3. 1.E.1,11.

leech, zie: ledich.

leeckman, *laicus*, leek. O.7,8.

leed, *damnum*, schade. F.R.58,6. 64,11. Ch.I, 349. Zie: leder.

leed, *dolor*, leed, verdriet. F.R.50,47. 62,16. O.2,1.

leedeed, *juramentum probationis damni illati propter laesiones*, bewijseed wegens schade voor verwondingen. Ch. 349. J.M.F.II, 304.

leedicheyt, *injuria*, beleediging. F.R. 62,16. 63,8.

leedlica, *mortem alicujus annuntiare*, leed aanzeggen, doodbericht geven. Ch.I, 603.

leedlick, *difformis*, leelijk. O.*v*.

leekemaen, *laici*, leeken. J.M.F.4,6.

leekslachta, *minoris conditionis homo*, lijfeigene. O.3,8. Zie: lecslaga.

leen, *praebenda*, leen. O.1,1. F.R. 21,16.

leend, *mutuum datus*, geleend. F.R. 39,1.

leerde lyued, *docti*, *experti*, *sapientes*, wijzen, geleerden. F.R.59,6.

leesne, *damnum*, schade; *laesio*, beschadiging. O.16,2.

leest, *redimit*, lost. F.R.41,4: Ende dat pand naet leest. En dat pand niet lost.

leeta, *administrare*, besturen, leiden. Ch.I, 349. J.M.F.II, 303. Zie: edre.

lef, *aeger*, krank, ziek. B.98: Hwersa 'r is en mon ieftha wif alsa lef, thet ter hine selwa ne muge nawet biriuchta. Wanneer een man of vrouw zoo ziek is, dat zij zich zelven niet kunnen redden.

lefd, *relictus*, nagelaten. F.O.L.I, 60: Lefde lawa. Nagelaten erfenissen.

leflene, *labrum*, bekken. H.2,1: Thet ma se hera muge ur niugen feke huses ina ene leflene climne. Dat men ze over negen vakken

van het huis in een bekken kan hooren klinken.

lega, *insidiae*, lagen. F.R.51,2: Jeff dij fader om synes sones lyff lega leyt. Zoo de vader op zijns zoons leven lagen legt. Ch.1, 617.

lega, *profunditas*, diepte, laagte. B.163.

lege, **leghe**, *demonstrabat*, bewees. J. M.F.1,6. O.*v*.

leged, *liberatus*, bevrijd, gelost. F.R. 81,8: So aegh ma 't to halden al ont hij leged se. Dan moet men het houden, totdat hij bevrijd is.

legeelicheyt, *insidiae*, belaging, misleiding. F.R.27,4: Deer onderworpen sint manigha bedreechlichéit ende legeelicheyt. Die aan menig bedrog en misleiding onderworpen zijn.

leger, **legor**, *situs*, ligging. O.16,15. A.5.

legered, *definitus*, geëindigd. F.R.46,72: Ende dat placht legered wird. En het pleit geëindigd werd.

legersforda, *via reparatione subjecta*, bedorven weg. F.O.L.6,14.

legha, *probare*, bewijzen. O.*v*.

leghith, *liber*, los, vrij. Ch.I, 113. J.M.F.II, 254.

legheda lege, *insidiose*, geleider lage. Ch.I, 617. Zie: leidera.

leghia, **legia**, *exonerare*, lossen. Ch. I, 97. O.11.S.3. F.R.51,1.2.

leghstede, *stativa*, *statio*, *locus sepultionis*, ligplaats, begraafplaats van iemand. B.B.23. 2.E.3,23.

legia, *liberare*, vrijmaken. F.R.45,8. 51,1. Zie: leghia.

leia, **leya**, *laicus*, leek. A.8,2. B.54. E.L.3,54.

leia eweneker, *agros*, *aequos*, *planos*, *pares reddere*, de landen gelijk maken, de juiste grenzen geven. B.161.

leid, *tectum*, dak. 1.E.5,18. E.L.1,90. H.8,20.

leyd, *administratus*, behandeld. F.R. 1,47: Want dat riucht schel altyda mey nochteren tonghe leyd wirda. Want het regt zal altijd met nuchtere tong behandeld worden (des voormiddags gehouden worden).

leida, *constitutus*, bepaald. O.3,2. F. O.L.1,2.13: Thi leida liudfrethe. De bepaalde volksvrede.

leider, *eheu*, helaas. J.M.F.12,19. O. 12,18. heider.

leidera lega, *insidiose*, geleider lage. O.10,3. Zie: leghede, lege.

leyna, **layna**, *praestare*, doen, geven. H.10,18. F.O.L.9,16.

leina, *funis*, lijn, touw. A.2,15. haudleina, strop.

leynafftich, *mendax*, logenachtig. F.R.56,6.

leynd, *mendax*, logenachtig. F.O.L.I, 16: Leynd Asyga. Logenachtig regter.

leyne, *mendacium*, logen. F.R.67,3.

leyner, zie: leintaler.

leynmerk, *moneta quaedam*, zekere munt. A.7,33: Thiu leinmerk is twilif skillinga. De *leinmerk* is twaalf schellingen.

leintaler, **leyner**, *mendax*, logenaar. F.R.67,2.6.

leijsa, *cantus*, gezang. O.2,7: Da hoef op Magnus een leijsa ende sangh. Toen hief Magnus een lied aan en zong.

leyscha, **leyschza**, **leyscziaen**, *chirurgus*, arts, heelmeester. Ch.I, 110. J.M.F.15. Zie: letza.

leista, *levissimus*, ligtste. H.4,14.

leyt, *attinet*, behoort, ligt. F.R.7,1:

Dat leyt in da riucht ho langhe tyd dat hij hym jouwe Dat ligt aan het geregt hoe langen tijd dat het hem geeft.

leiter, *posterior*, latere. E.L.1,43: Tha leiter twene. De latere twee.

leith, *tristis*, droevig, leede. F.O.L.3.

leke, *nummus quidam*, zekere munt. J.M.F.5,12.

lemed, lamed, *debilitatus*, gelamd. B. 104. H.4,11.

lemethe, lemithe, *debilitatio*, lamming, verlamming. H.4,2. B.46. 179. A.3,8.

lemi, *debilitat*, lamt. F.O.L.I, 12: Thet hi ne lemi. Dat hij hem lam slaat. lemith. A.3,21.

lemithe, lemmethe, *debilitatio*, lamming. 1.E.5,9.

len, *praebenda*, leen. B.177.

lenbed, hlenbed, *lectus aegri*, ziekbed. 2.E.4,40. P.d.Ms: henbedde, kranckbedde.

lend, *mutatus*, geleend. E.L.3,19.

lenda, *afferre*, *ferre ad*, voeren. H.2,20: And utlendes lendath. En buiten lands voert. — 2.E.3,16: Thet hi binna sex wikum sine seke lende. Dat hij binnen zes weken zijne zaak aanbrengt.

lendinge, *proventus*, opkomsten. H. 10,16: Thet se alle dern lendenge on thene monda brenge. Dat zij al de opkomsten in de gemeenschap brengen. F.O.L.9,14.

leng, *longius*, langer. B.17: Leng sa ier. Langer dan een jaar. Lengra. H.2,5. B.11. F.R.1,22.

lengad god, *feudum*, *beneficium*, leen, leengoed. A.5,15.

lenpenningar, *pecunia mutua*, geleend geld. 2.E.4,12. B.100.

lente, *competentia*, aanhoorigheid, competentie. 2.E.4,37: Thet ma thet lente fiuchte. Dat men de competentie betwist. (*Richthofen* leest: Thet len te fiuchte. Het leen betwist. P.d.Ms: Woerde oeck dat richte to vüchten.)

lentze, *longitudo*, lengte. E.L.1,35: And huersa thet lith sine lentze nawt ne heth. En wanneer het lid zijne lengte niet heeft.

lepen, *cursus*, geloopen. H.4,6.

lere, *ephippium*, zadel. Ch.I, 101. Zie: leder.

lerest, *facillimus*, *minimus*, minste, ligtste. 1.E.*v*.

lerhafallanda ewele, *epilepsia*, vallende ziekte. F.O.L.II. 1.E.*v*.

lernia, *docere*, leeren. F.O.L.*v*.1: Thet other scol tu lernia. Het ander zult gij leeren.

lesa, *redimere*, lossen. H.1,15. E.L. 3,27. F.R.41,4. A.5,10.

lesed, *redemtus*, gelost. A.2,20.

leseka, lesoka, leska, *nervus*, spier. 1.E.4,16. F.O.L.5,1. A.3,2. O.11,40. E.L.1,17.

lesene, leesne, *damnum*, beschadiging. F.R.III, 2.

leska, zie: leseka.

lessa, *minor*, minder. B.74. O.1,21. F.O.L.5,17. 6,1.

lessa, *legere*, lezen. F.R.15,27. Ch.I,346.

lest, *finis*, einde. F.R.12,29: Op syn lest leyt. Op zijn laatst (op sterven) ligt. B.176.

lest, *ultimus*, laatst. H.2,7. O.12,23.

lesta, *praestare*, geven, voldoen, betalen. B.51: And leste 't bon. En betale den ban. B.10.16: To lestande. Te betalen.

lesta, *ultima voluntas*, laatste wil. F.R. 46,6: Allick man mey syn lesta wandelya. Ieder kan zijnen laatsten wil veranderen.

lestene, *solutio*, betaling. B.10.16.

leszed, *liberatus*, gelost, bevrijd. F.O.L. 2,20.

let, *impedit*, belet. F.O.L.*v*.1. Zie: letta.

leta, *relinquere*, *non facere*, nalaten, niet doen, verzuimen. F.R.1,40. 17,3. A. *v*.1. O.12,17. J.M.F.1,1. lot, *relinquebat*, naliet. B.124. let, *negligit*, verzuimt.

leta, *ducere*, leiden. H.*v*. lete, *ducebat*, leidde. A.*v*.1. latte.

letana lawa, *haereditates*, nagelatene erfenissen. 2.E.2.

letar, *domestici*, bedienden. A.2,13. F.O.L.2,15. O.4,17: Dat dio vedue ner her kind ne thoren anderda om land ner om letar, ner om menteel, eer dat kind jerich se. Dat de weduwe noch haar kind zich behoeven te verantwoorden, wegens land noch wegens bedienden, noch wegens het gemeene deel der vrienden, voor dat het kind tot jaren is gekomen. 1.E.2,16. lethina. H.2.16. letma. (P.d.Ms: letan, dat is knechten. lecma, dat is knecht.)

lete, *ducebat*, leidde. Zie: leta.

letea, *facere*, *jubere*, gelasten, laten doen. Ch.I, 603.

leten wessa, *non teneri*, vrij zijn, niet gehouden. B.45: And hit ne se tha redieua naut clagad, sa skel hi se leten wessa. En het den regter niet geklaagd is, dan zal hij daarvan vrij zijn (zal men hem laten).

letera, *posterior*, later. B.15.

letha, *perdere*, verliezen. F.R.2,6: Dat hij leth al da era in hymelryck. Dat hij alle eer in den hemel verliest.

letha, *deprobare*, *improbare*, afkeuren, laken. O.*v*: Deer dat gued luuet ende dat eerge leth. Die het goede looft en het erge laakt.

letha, *inimici*, *odiosi*, vijanden. H.1,3: Hi scel dema tha letha sa tha liaua. Hij zal de vijanden gelijk de vrienden oordeelen. 1.E.1,3.

lethe, *consensus*, toelating. 1.E.1,14: Ur sine lethe. Buiten zijne toestemming.

lethe, *malum*, kwaad. A.2,20: And hwet sa hi to lethe dwa mi. En wat kwaad hij doen mogt.

lethich, letheg, *liber*, los. H.2,18. Zie: lechith.

lethina, lethma, zie: letar.

lethoch, *liber*, vrij; *liberatus*, bevrijd. A.9,10.

lethoga, *liberare*, bevrijden. A.*v*.1.

lethslachta. A.1,8. F.O.L.1,8. I,21: Thet send letslachta: sa hwersa ayne liode knapa thiat, and thenne tha knapa fon tha alderon farath opa en or ayn god, and thenne wif nemath and ther bi knapa thiath. Thet send riuchte letslachte man. Dit zijn *letslachte:* wanneer eigene lieden zonen teelen, en de zonen dan van de ouders op een ander eigen goed gaan, en dan vrouwen trouwen en daarbij zonen teelen. Dat zijn de regte *letslachte* mannen. Zie: lecslaga. P.d.Ms: letslachta maen dat synt edelingen, de yn den goede synt vorgaen.

lethwey. Ch.I, 100. Zie: lidwey.

letma, zie: letar.

letore, *secundus*, *posterior*, tweede, latere. A.9.4.

Letrene, Letteren, *Lateranum*, Lateraan. A.9,1. J.M.F.13.

letsen, *pannus*, laken, kleed. A.9,7.

letslachta, zie: lecslaga, lethslachta.

letta, *impedire*, beletten, hinderen. B. 45. lette, *impediebat*, hinderde. F. O.L.*v*. let, *impedit*, belet. F.R.81,11.

lette, *fiebat*, liet. H.9,2.

lette, *omittebat*, naliet. 1.E.6,7.

lettera, *posterior*, latere, tweede. F.R. 1,45. O.1,15. 2,2.

letza, *medicus*, *chirurgus*, arts, geneesheer. E.L.1,12. 38. 2.E.1,1. Isl. lacknir.

leua, lewa, *relinquere*, nalaten. A.2,21. B.97. 1.E.2,22. F.O.L.6,9. 7,3.

leua, *promittere*, beloven. F.O.L.6,25. leueden, *promittebant*, beloofden.

leus, *placatio*, *reconciliationis pretium hominis occisi*, verzoening, zoengeld, mangeld. F.O.L.6,10: There leus bi tha halse, thene frethe bi ayne and bi erde. Het manslaggeld met den hals, de vrede met eigen en met erf. (Het is het: *leudum*, *leudis*, *leodis* der Saksische wetten.)

leverey, *familiaris vestis*, liverij, uniform. Ch.I. 603.

lewa, *relinquere*, nalaten. H.2,15. B.92.

lewa, *vivere*, leven. H.1,17. lifde, *vivebat*, leefde.

lewa, *non computare*, niet berekenen, achterlaten. J.M.F.II, 252: And lewa then fiardel. En het vierde niet mede rekenen.

leweden, *promittebant*, beloofden. H.5,1.

lewӱn, *patena*, bekken. O.3,9. Zie: leflene, liowen.

leza, *medicus*, *chirurgus*, arts, geneesheer. 1.E.5,1. Zie: letza.

lhapa, hlapa, *currere*, loopen; *venire*, bӱeenkomen. A.2,9.20.

lhem, *debilitatio*, verzwakking. B.203.

lhidesbretze, *effractura articuli*, lidbreuk. 2.E.1,3: Taraskete sunder lhidesbretze. Traanvloeӱing zonder lidbreuk (van het oog).

lhiga, *judicare*, *jus dicere*, regten, vereffenen. A.7,25. Vergelӱk maken.

li, *ponit*, legt. H.6,21: Li ma 't hil[illegible] (hlid?) wither up. Legt men he[illegible] lid er weder op.

lya, *probare*, bewӱzen. F.R.30,22: Dee[illegible] dӱ sibba lӱa wil. Die de verwant-schap bewӱzen wil.

lya, *praestare*, geven. F.R.32,9.

lya, *pati*, lӱden, dulden. F.R.20,14.

lia, *testari*, getuigen. F.R.56,3: Falsc[illegible] to lien. Valsch te getuigen.

lia, *satisfacere*, voldoen. J.M.F.2,4.

lya, lyae, *membra*, leden. O.4,2. 10,[illegible].

liacht, liaht, *lumen*, licht. O.*v*. [illegible] 7,1: Liachtis deis. Op lichten da[illegible]

lyaef, *amabilis*, *amabilitas*, *amor*, lie[illegible], liefde. F.R.2,12. lyaeffte. F.[illegible] 65,1. B.212. liaf.

lyaeffjeffta, *dos*, huwelӱksgoed, h[illegible]welӱksgift, weduwengeld. F.R.8[illegible], 1.5.

liaeflick, liaflike, *amabilis*, liefel[illegible]. O.*v*. A.9,2.

lyaem, *membra*, leden. F.R.15,3[illegible]: Brek in hyaere lyaem. Gebr[illegible]k aan hunne leden.

lyaera, *potius*, liever. F.R.62,16.

liaf, liaflike, *gratus*, *acceptus*, *ama[illegible]bilis*, lief, aangenaam. B.212. A. 9,2.

lyafftich, *vivens*, levend. F.R.69,3:

Al is hij yta lyafftich. Ofscnoon hij nog leeft.

liafiefta. J.M.F.Reg.9. Zie: lyaeffjeffte.

liand, *vita*, leven. O.12,27: Ick bin di wei, der wird ende liand. Ik ben de weg, de waarheid en het leven. J.M.F.12,25.

yatgher, *malefactor*, beleediger. Ch. I, 101. J.M.F.II, 206: Iauwelickes fias dolch scel ma beta aldeer dy lyatgher hlayth. De wonde door ieder vee gedaan zal men boeten, waar de beleediger ligt.

iatza, *mentiri*, liegen. 2.E.*v*.: Sa thu a thisse wordem nauwit liatze. Zoo gij in deze verklaringen niet liegt.

iaua, *amatus*, geliefde. H.1,3.

iauuenkosyen, *pellicere*, liefkozen. F.R.58,26: Hwanneer een man een orem lyauuen menscha kosyen syucht allinna mit syn wyff. Wanneer iemand een ander in het geheim ziet liefkozen met zijne vrouw. Zie: kosya.

ava, *amare*, beminnen. H.5,5.

ava, *amantes*, geliefden. F.O.L.1,53.

awera, *potius*, liever. O.12,10.

awered, *traditus*, geleverd. F.R. 12,34.

oba, *vivere*, leven; *se movere*, zich bewegen. A.*v*.1. O.*v*.

obande, libbende, *vivens*, levend. 1.E.1,13. E.L.3,16. F.R.44,2.

oben, *vita*, leven. F.R.44,1.

oben werre, *pecus*, levende have. Ch.1, 496.

c, *par*, gelijk. H.4,4. E.L.1,85.

ccoma, lichame, licma, *corpus*, ligchaam. H.6,21. F.R.24,17. E.L. 1,44: Hreth ma thene liccoma of tha serka. Scheurt men het ligchaam uit het graf.

lycfelinga, lykfellinga, *recommandatio animae*, beveling, plechtigheden en gebeden bij het lijk voor de begraving door den priester te doen. F.O.L.4,32.

lichera, *lumina*, *candelae*, lichten, kaarsen. 2.E.*v*. F.O.L.II.

lichliken, *leviter*, ligtelijk. J.M.F.II, 275.

lichscilda, *debita funeraria*, doodschulden. Ch.I, 348. F.O.L.6.3.

licht, *ablatus*, gelicht, afgenomen. F.R. 24,15.

licht, *forsan*, welligt. F.R.45,15.

licht, *sapiens*, wijs, verlicht. O.7,2: Lichte lioed. Verlichte lieden.

lichta, *sublevare*, *minuere*, *mitigare*, ligten, verminderen, verzachten. F.O.L. 1,2.

lichte, *liber*, los; *incertus*, onzeker. H. 4,48.

lichte, *parvi valoris*, gering, licht. F.R.7,5.

lichter, *facilior*, *minor*, lichter, geringer, gemakkelijker. H.7,5. O.1,37.

lyck, *exempli gratia*, bij voorbeeld. F. R.1,17.

lyck, *aque ac*, *sicut*, gelijk, als. F.R. 59,7: Lyck off hij 't selff deen heed. Even als of hij het zelf gedaan had.

lyck, *cadaver*, lijk. F.R.34,1.

lyckia, likia, likigia, *comparare*, vergelijken. F.R.69,4. F.O.L.2,2: Likege re him thi cap. Behaagt zij hem, de koop. O.4,2. *placere*, lijken, behagen.

lyckenisse, *similitudo*, gelijkenis. F.R. 1,26.

licma, *corpus*, ligchaam. E.L.1,44.

lijcmissa, *missa pro defunctis*, zielmis, zieldienst. O.7,17.

licraf, *raptus cadaverum*, lijkroof. H. 4,9.

lid, *jacet*, ligt. 2.E.1,20: Dad lid. Dood ligt.

lid, *operculum*, lid, deksel. H.6.21.

lid, *membrum*, *articulus*, *gradus*, lid, gelid, graad. F.R.50,15.

lid, *sive*, hetzij. H.2,17.

lida, *satisfacere*, voldoen. O.1,4: Dat di fria Fresa wijta moet mit hwelker meta dikes ende weijes hij lida moeghe. Dat de vrije Fries weten mag met welke maat dijk en weg hij voldoen kan.

lyda, *pati*, lijden. F.R.44,1.

lidweij, lithwey, *via trans articulum*, lidweg. O.11,29. Ch.I, 99. J.M.F.II, 202: Thet is riucht lithwey: Alder thet dolch gheth vr thet lith ende abuta tha meta haed. Dat is wettige *lidwey*: Wanneer de wonde over het lid gaat en bovendien de maat heeft.

lidwerdene, *laesio membrorum*, lidbeschadiging. H.4,4.

lidza, *ponere*, stellen, leggen. H.6,21. 2.E.2,4. lidzia. A.6,5.

lidza, *attinere*, behooren. F.R,7,1. Dat leyt in da riucht holanghe tyd dat hij hym jowe. Dat ligt aan het geregt hoe langen tijd dat hij hem geve.

lidzen, *positus*, *constitutus*, gelegen, gesteld, liggend. F.R.31,1. 20,4. lidzen eerff, *immobilia*, onroerend goed.

lyega, *mentiri*, liegen. F.R.15,54.

lifhaftich, zie: heftich.

lyen, lien, *passio*, *cura*, lijden, zorg. F.R.30,17: In lien brocht. Doorgestaan. — F.R.22,19: Hwant hyo graet lijen mit ta kynden haet. Want zij heeft vele zorgen met de kinderen.

lyengued, *feudum*, leen, leengoederen. F.R.20,1.

liesa, *redimere*, lossen. J.M.F.2,41. 12,19.

lyf, lif, *corpus*, lijf. B.299. A.2,5. 3,17. E.L.1,15. F.R.26,15. — 2) *vita*, leven. O.v. — 3) *solutio hominis occisi*, boete voor doodslag. 1.E.5,2. E.L.3,80.

lif lyda, *ducere vitam*, leven met iemand. 1.E.6,7: Theth thera frouuena ek ene fri kere ach, tha wif, huene hiu hire lif lyda and hire fereth mengde. Dat ieder der vrouwen eene vrije keuze heeft de vrouwen, met wien zij haar leven leiden (willen) en hare handelingen doen.

lyfachtich, *gratus*, *acceptus*, lieftallig. F.R.1,5.

lifde, *vivebant*, leefden. A.2,24.

lifheftich, *capax vitae*, *vivens*, vatbaar om te leven. F.O.L.5,32: Sa hi lifheftich is, neylan ende her heth. Zoo het vatbaar is om te leven, nagels en haar heeft. Zie: heftich. (H.4,41: neil and fax het).

lijflaes, *exanimis*, levenloos. O.9,2.

lyfstond, *vitalitium*, lijfstond. F.R. 87,9.

ligta, *diminuere*, *tauxare*, verminderen, schatten. 1.E.1,2: Thet skel m[en] ligta oppa en end twintich schillenga. Dat zal men verminderen tot op 21 schellingen.

lyya, lya, *pati*, schade lijden. F.R.64,3.

;elijk. A.v.1. 7,9. H.2,17.

ı, *convenire*, gelijken, goed-
Zie: lyckia.
similitudo, gelijkenis. F.R.

ria, vrouwelijkheid, schaam-
F.O.L.5,20.
ut, *sicut*, gelijkerwijze. A.

omparatur, wordt vergeleken.

a. O.8,1. Zie: licfellinga.
ald, Lutkewoude (dorp in
. Ch.I, 435.
lijn. H.6,18.
lyngera, *longius*, *diutius*,
).4,5. F.R.45,18.
ongare, verlengen. F.R.8,2:
:hter mey da ferst wal
'e regter mag het uitstel wel

untiare, uitspreken. J.M.F.
ie: leda.
tutor ecclesiasticus, kerkvoogd.
'het thi liodamon hach
ıde thera helegena god
es presteres rede. Dat
ıogd met overleg van den
et goed der kerk moet ken-

zie: liodwerdene.
populo notus, volkkundig. A.

Leovardiensis, Leeuwarder.

familia, familie. A.2,4.
a bona, erfgoed. Zie: liud-

electio a populo facta, volks-
l.1.

liodskelde, *defensio popularis*, volksbeschutting. A.2,20.

liodwerdene, liodawed, *damnum populo illatum*, volksbeleediging. A.2,23.

lyoedmerk, *moneta quaedam*, zekere munt. O.3,13. P.d.Ms: De marck als gange vnde gheue is.

lioedwarf, lioedwarre. O.12,1.4. Zie: liudawarf.

lyoedwerdene, lijoedwirden, *pretium hominis occisi*, geldboete voor den manslag. O.1,2. A.2,23. Zie: liodwerdene.

liothe, *populus*, volk, lieden. Ch.I, 401.

lyoud, *credit*, gelooft. F.R.81,14.

lyovuen, *credere*, gelooven. F.R.2,37.

lyowa, *aestimare*, schatten. O.9,2: Dat hij dae gretene lijouwe. Dat hij de klachte schatte.

lyowa, *relinquere*, nalaten. F.R.46,12: Dat ze neen kynden lyowe. Dat zij geene kinderen nalaten.

lyowa, *credere*, *fidem habere*, gelooven, vertrouwen. F.R.1,20. 12,33: Naet schel lyowe wesse. Niet zal gelooven.

lyowen, *crater*, bekken. Ch.I, 102. 104. heeft daarvoor: brunen sceld, bruin schild. Zie: leflene.

lipp, lippe, *labium*, lip. A.3,16. H.6,4.

list, *ars*, kunst, wetenschap. O.v. F.O.L.v.1.

liszene, *lotio*, spoeling. B.212: Ther thene haunie mith liszene and mith suepene. Die haar onderhouden met spoelen en vegen.

lith, *membrum*, lid. E.L.1,35.

lith, *passus*, geleden. O.17,3.

lith, *jus*, geregtsplaats. B.213.

litha, *convenire*, *concedere*, toestemmen. Ch.I, 106: Jef hi ther nath mith

litha nella. Zoo hij zich daarmede niet kan vereenigen (vergelijken).

lithe, *cerevisia*, bier, brij, pap. H.4,22.

lithlemethe, *debilitatio membrorum*, lidverlamming. B.189.

lithsyama, *humor articulorum*, lidwater. E.L.1,12.

lithsmelinga, lithsmalenga, *diminutio membri*, lidversmalling. 1.E.4,13. E.L.1,35. Zie: growinga.

lithwega, lithwey. F.O.L.5,16. A. 3,2. Ch.I, 99. Zie: lidwey.

liteka, lijtka, *parvus*, kleiu. Ch.I, 99. O.11,37: Lijtka vinger. Kleine vinger, pink.

litic, zie: littic.

lytich, *non contentus*, ontevreden, boos. Vrije Fries II, 117: Tha werden hia altherefther op en lithich vnder himmen sielma ende oneena. Toen werden zij daarna op eenmaal onderling boos en oneenig.

litikia, *diminuere*, verkleinen. O.1,5.

litter, *minus*, minder; *pejus*, erger. 1.E.6,7: Jef aeng mon eng bethera wiste theth ma thet littere lette. Zoo iemand iets beters wist, dat men het mindere naliet.

littic, litick, *parvus*, klein. O.10,20. F.R.2,8. E.L.3,36. F.O,L.5,29.

litzen, *clausus*, gesloten. F.R.59,17: Bij litzene dorem. Bij geslotene deuren.

lyucht, *apparet*, blijkt. J.M.F.II, 327.

liud, *populus*, volk. H.*v.*

liudamon. B.5. Zie: liodamon.

liudawarf, lioedwerf, *judicium generale populi*, volksgeregt. B.140.

liudawerde. H.2,20. Zie: liodwerdene.

iudberlika. J.M.F.II, 221. Zie: luidberlika.

liudgarda, liudgartha. B.113. H. 2,4. F.O.L.2,4. 6,6. Zie: liodgarda. — P.d.Ms: Luitgaerden, dat is de erue.

liudkuth. F.O.L.2,17. Zie: liodkuth.

liudlona, *semita vel via ad communem usum*, volkslaan, algemeen voetpad. 2.E.4,31: Olle liudlona agen to wesande tuelf ierdfet. Alle volkslanen moeten van twaalf aardvoeten zijn. — P.d.Ms: Weghen de ghemeen synt, gemeine löne.

liudscelde. H.2,3. Zie: liodskelde. F.O.L.1,15. kompschelde.

liudskin, *impedimenta legitima in jure non comparandi*, noodschijnen, ontschuldigingen. 1.E.2,1. Zie: nedskin.

liudwed. H.2,23. Zie: liodwerdene.

liudwerdene. F.O.L.2,23. Zie: liodwerdene.

liudwithe, *sapientes districtus*, de wijsheid, de wijze mannen. 1.E.1,17: Thet thing scel ma halda mith a sogen liudwithem fon tha soghen Selondum te upstalesbame, tiesdeis an dere pinsterwika, mith allera Fresana riuchte. Dit geregt zal men houden met de zeven wijze mannen van de zeven Zeelanden aan het opperste geregt, des dingsdags in de pinksterweek, volgens het regt van alle Friezen.

liudworpena ware, *judicium populi ad domum rei tenendum*, gehegen volksgeregt aan het huis van den beklaagde. F.O.L.1,17. liudwrpene warue (wrpena liudwarue?).

liuedgarda. O.4,4. Zie: liodgarda.

liulas, *exanimis*, levenloos, aflijvig. 2.E.2,2: Ther hi liulas fon wr-

then se. Daar hij door gestorven is (levenloos geworden).

liuwa, *corpus*, lijf. J.M.F.II, 241.

lived, lywed, *populus*, volk, lieden. O.16,6. F.R.15,19. lywd. F.R.1,12.

liwa, lywa, *vivere*, leven. H.*v.* 1,17. F.R.44,2.

lywdgaerda. F.R.48,1. Zie: liodgarda.

liwe, *vita*, leven. H.1,17.

liwech, *vivens*, levend. J.M.F.1,8.

liwendich, *vivens*, levend. E.L.2,6.

liwera, *jecur*, lever. 2.E.*v.*

lyweria, *tradere*, leveren. F.R.32,3.4.

lywm, *corpora*, lijven. F.O.L.8,6: Mith fif tha sibbesta liwm. Met vijf van de naaste verwanten (lijven). F.O.L. 8,7: Mith fif sine sibbeste lif.

lizet, *planus*, *aequus*, *aequatus*, effen, geëffend. F.O.L.7,1: And buta vppe lizet. En boven op geëffend. Zie: liszene.

loc, *sera*, slot. E.L.1,69. 1.E.5,19.

locstef, *vectis*, sluitboom. E.L.1,69: Dura anda derne, loc and locstef. Deuren en vensters, slot en sluitboomen.

loegh, *pagus*, dorp; *locus*, plaats. F.R. 6,5: Men mey my naet laya in dat loegh. Men kan mij op die plaats niet dagvaarden.

loende, *ager*, land. B.B.24. Saskloende. Saksen. 2.E.3,24. Saxlonde.

loep, *processus*, gang, loop. F.R.81,3: Ney da loep des riuchtes. Volgens den loop van het regt.

lofleisa sang, *hymnus*, loflied. J.M.F. 4,7. Zie: leisa.

loffnisse, *promissio*, belofte. F.R.23,1.

logad, *elocatus*, uitzet gegeven. E.L. 3,23.

loge, *locus*, plaats, geregt. B.84.

logunge, *locus*, *ubi instrumenta rustica custodiuntur*, loots, bergplaats voor het boerengereedschap. B.167.

loye, *populus*, volk, lieden. Ch.I, 600: Wy dwat kuid, kanlic ende epenbier alle tha loye. Wij doen kond, kennelijk en openbaar aan alle lieden.

lokka, *antiae*, lokken, haar. 1.E.3,13. Zie: gers.

lom, *debilis*, lam. E.L.1,33. A.3,8.

lomsc, lonensc, *moneta quaedam*, zekere munt. F.O.L.5,29. Zie: lonsche.

lona, *ambulatio*, laan. E.L.3,49. Zie: liudlona.

lond, *regio*, landstreek. H.*v.* 9,2. A. 2,20.

londcap. B.79. Zie: landcaep.

londdriwere, *evocator populi*, *praeco*, oproeper, uitveiler van land. B.80.

londgong, *bellum*, oorlog, krijg. H. 5,1.

londhere, *conductionis pretium*, landhuur. E.L.3,4.41. E.L.3,42. *dominus fundi*, grondeigenaar. Zie: landheer.

londkap. E.L.3,38. Zie: landcaep.

londleda, *vocare populum ad bellum*, het volk ten strijde roepen. H.10,29. F.O.L.9,24.

londraf, *spoliatio terrae*, landroof. H. 1,8. Zie: landruf.

londsenene, *dissentio propter proprietatem aggeris*, landtwist. B.84.

londseike, *bellum*, oorlog. E.L.3,10.

londstrete, *via publica*, publieke weg, landstraat. 1.E.1,9. H.1,9.

londwixle, *permutatio agri*, landwissel. B.82. E.L.3,39.

longe, *longus*, lang. 1.E.*v.*

longenscreden, *laesio pulmonis*, longenbeschadiging. O.11,47.

longensiama, zie: luggensiama.

longes weis, *per viam*, langs den weg. E.L.1,46.

lonsche, lonscher, *moneta quaedam*, zekere munt. F.R.III, 12. lomsc, lonensc.

lot, *relinquebat*, naliet. J.M.F.1,1.

lota (locha?), *serae*, *claves*, *vectes*, sloten, sleutels, sluitboomen. F.O.L.I, 21: An tha lotha twisk tha durun of there axla falla let. En de sleutels tusschen de deuren van de schouders laat vallen.

loua, *constituere*, bepalen. H.1,12: Alder ma sueslika triua louad. Alwaar men zulke trouw belooft. A. 2,23.

loua, *promittere*, beloven. A.1,2.

louethe, *promissio*, belofte. H.1,14.

lowa, lowia, *aestimare*, schatten. H. 1,2. O.12,8. F.O.L.1,13.

lowan (tolwan?), *judices vici*, buurregters. J.M.F.II, 224.

lowinghe, *promissum*, belofte. F.R. 22,7.

lua, *laudare*, prijzen. J.M.F.1,1.

luca, zie: luka.

lucka, zie: luka.

luckhetene, *ultima aggressio*, laatste aanval, sluitstrijd in een kampstrijd. O.1,45. Zie: hetene.

lude, *sonus*, geluid, geschal. 1.E.2,6: Mith horne and mith lude. Met hoorns en met geschal.

luggensiama, lungensiama, lungirnsiama, lungerensiama, longensiama, *humor ex pulmone*, long water, zeem, vocht. F.O.L.5,19.31 H.4,1. 2.E.1,14.

luidberlike, *apertus*, openbaar. Ch.I 108: Liachtes deys and luidberlika. Op lichten dag en in het openbaar.

luyrock, *vestis festiva*, feestkleed. Ch. I, 660.

luitelemmelsa, *laesio cutis aperta*, huidbezeering buiten de kleederen. 1. E.5,1. Zie: wlitewlemmelsa.

luywerck, *ornamenta*, sieraden. Ch.I, 660.

luka, luca, lucka, *claudere*, sluiten, luiken. H.8,9.

luka, *trahere*, trekken. F.R.80,4. F.O.L. 5,7.9.

lunge, *pulmo*, long. E.L.1,38. A.3,10.

lungenscedene, lungenscredene, 1.E.4,16. A.3,10. H.8,16. Zie: longenscreden.

lungensiama, lungensyma. B.210. 211. Zie: luggensiama.

lunglagan, *pulmones*, longen. F.O.L 5,31.

lust, *cupido*, begeerte. O.*v.* F.O.L.*v.*1

lustelick, *amoenus*, aangenaam. F.R 12,10.24.

luterslaen, lutherlan, huderslan *merces tutelae matri a filio solvendae usque ad annum duodecimum*, behoedloon. E.L.3,73. F.O.L.4,6. O.1,10

luuet, *laudat*, prijst. O.*v.*

luwe, *benevolentia*, genegenheid, liefde F.R.83,1: Oermids da luwe end liaefte. Vermits de genegenheid en liefde.

M.

ma, *si*, men. E.L.1,14. B.155. H. 1,6. 4,7: **Jef ma.** Zoo men.

ma, *porro*, verders; *amplius*, meerder. 1.E.1,3: **Sa ne ach hi nenne doem ma to delane.** Dan behoort hij geen vonnis meer te wijzen.

ma, *plus*, *magis*, meer. B.85. F.O.L. 5,1. E.L.3,22: **Send er thre suna ieftha ma.** Zijn er drie zonen of meer.

mach, *fructus*, *embrio*, de vrucht, het ongeboren kind. B.209. bij *Wiarda*: **Sa skel ma tha moder and thet mach mith fulle ieldum ielda.** Dan zal men de moeder en de vrucht met volle boeten betalen.

machta, *genitalia*, teeldeelen, gemacht. E.L.1,39. O.8,17.

machtich, *potens*, vermogend. E.L. 3.22: **Thi feider is machtich.** De vader vermag.

machtich, *valens*, van waarde. F.R. 33,2: **Aer da byspritzena lawa sint machtich deeld.** Voordat de besproken erfenissen van waarde zijn verklaard.

machtich, *procuratus*, *demandatus*, gemagtigde. F.R.33,4: **Ner neen machtigen foerspreke haet.** Noch een met volmagt voorziene verdediger heeft.

macia, *facere*, maken. J.M.F.II, 292.

maen, *viri*, mannen. F.R.43,7: **Frowen ende maen.** Vrouwen en mannen.

maer, *plus*, meer. F.R.30,7: **Dat maer.** Het meerdere.

maer, *fossa*, sloot. O.9,37: **Hemmerick maer.** Sloot van het hamrik, poldersloot.

maesta, *plurimus*, meeste. F.R.5,1.

maesterlaen, *merces sanationis*, geneeskosten. F.R.58,15.

maesterscijp, *magisterium*, meesterschap. O.*v.*

maestria, **maestryen**, *sanare*, genezen. Ch.I, 347. F.R.73,2: **Om to maestrien fan der siuckt.** Om van de ziekte genezen te worden.

maga, zie: **ele.**

maga, *stomachus*, maag. 2.E.1,14. E. L.1,38. A.3,17.

mage, *cognatus*, maag, verwante. F.O.L. 2,6.

magte, *possent*, konden. H.9,2.

may, *co*, mede. Ch.I, 401: **By rethe myra mayriochtera.** Met overleg van mijne mederegters.

maketh, *pacificatus*, *arbitratus*, *confectus*, verzoend, gezoend, voleind. F.R. 21,8: **Dyr fryondelicke soenlyoed maketh haed.** Welke vriendelijke (vredelievende) zoenslieden gezoend hebben.

makia, *facere*, maken. F.R.2,5.

makia, *conficere*, *reparare*, maken, herstellen. H.8,20: **Thet makie re alsa god, sa hit er was.** Dat herstelle hij zoo goed, als het vroeger was.

mal, *stultus*, mal, gek. F.R.15,11.

malc, *invicem*, onderling. F.O.L.6,1:

Ende malc liwera. En elkander leveren. F.R.17,3. 32,1. malcoren, mallickorem.

man efter man, *homines*, menschen. J.M.F.5,17: Ende man efter man liuwade. En menschen leefden.

manda, *conjunctio carnalis*, vleeschelijke gemeenschap. O.12,26. J.M.F.12,24: Jef di man bisect dis manda. Zoo de man deze vleeschelijke gemeenschap ontkent.

manda, *communitas*, gemeenschap. F.R. 30,19: Deer ondeeld guet haed to manda. Die ongedeeld goed in gemeenschap heeft. Zie: monda. — F.R.43,6: To manda wirden. Ten deel gevallen.

maneer, *modus*, wijze, manier. F.R. 56,12. — 2) *mos*, zede, gewoonte. F.R.15,10: Wys weer van maneer ende fan syn. Wijs in zijn doen en laten zijn.

manegra, zie: manich.

manethich, manetich, manettich, *in discrimine vitae*, in levensgevaar. Ch.I, 114. J.M.F.II, 240. O.11,59: Hweerso di man dine oderne bit ende manetich wirt. Wanneer iemand den ander bijt, en in levensgevaar komt. (Isl.: mannhætta, *periculum vitae hominum*. De vertaler van O. heeft: en een mencheneter wordt.)

manghe, *semita communis*, gemeenschappelijk voetpad. Ch.II, 270: Een manghe alsoefyr als dae fotlinghe gaet. Een voetpad in zooverre de voetgangers het begaan.

manich, manigden, manegera, *plures*, meerdere. O.12,13. F.R.25,1.

manichfald, *varius*, velerlei. F.R.17,2. *multifarius multiplex*, velerlei. F.R. 11,5. 81,12. O.12,18.

manichfaldicheed, *multitudo*, *varietas*, *diversitas*, menigte, menigvuldigheid. F.R.III, 2.

manne, *jubae*, manen van een paard. J.M.F.13: Ende floghen dae hors onder da mannem. En vlogen de paarden in de manen.

manneghe, *homines*, lieden, mannen. J.M.F.II, 312: And alle hare manneghen. En alle hunne manschappen.

mannia, *matrimonium*, *inire*, trouwen, een man nemen. F.R.26,19: Dat se oerste tyd mannie. Dat zij ten tweedenmale een man neemt.

mannick, monnick otherum, manick mith orem, *invicem*, onderling. E.L.1,72. F.R.50,17. III, 2.

manniska, mansche, *homo*, mensch. A.7,9. E.L.3,52.

manschouwinghe, *inspectio militaris*, wapenschouwing. Ch.I, 345.

manslachta, *homicidium*, manslag, doodslag. O.*v*. Ch.I, 119.

manslicke, *virilitas*, mannelijkheid; *genitalia*, teeldeelen. J.M.F.II, 25[illegible] Werth hem syn pinth ofsney[illegible] 8 pond, hine wirde eth wiue[illegible] ther bekanth, so ach hi nen [illegible] bote vmbe thet manslicke, v[illegible]be thine peynth offeseynt[illegible] (sneyth?). Wordt hem zijne roe[illegible] afgesneden, 8 pond, tenzij hij daar[illegible] bij vrouwen gevonden wordt, dan kom[illegible] hem geene boete toe wegens de mannelijkheid, wegens het afsnijden de[illegible] roede. Ch.I, 119,

mantela, meenteel, *poena a propinquis solvenda causa homicidii ab eorum propinquo perpetrata*, het gemeenschap-

pelijk deel der boete, door de naastbestaanden van eenen doodslager te betalen. A.2,13. Zie: meenteel en letar.

mar, *sed*, maar. F.O.L.5,5.

mar, *fossa*, sloot. H.6,14. Zie: maer.

mar, *plus*, meer. O.*v*. 1.E.6,4: Mon ieftha mar. Minder of meerder. E. L.3,8. marra. J.M.F.13. mara.

mare, zie: ele.

market greetman, *judex emporius*, *grietmannus nundinarius*, marktregter. Ch.I, 334.

martilar, *martyres*, martelaars. 2.E.*v*.

masterschip, *chirurgia*, heelkunde. F. O.L.5,23.

mata, matta, *mensurare*, meten. J.M. F.II, 240. 241.

mec, zie: meck.

mechte, *genitalia*, teeldeelen, gemacht. H.4.6. 1.E.4,1: Jef het sa kume, thet er hua sketen werthe thruch sine mechte, thet er sin weterwisene binimen werthe. Zoo het gebeurde, dat er iemand door zijn gemacht geschoten werd, dat hem zijn waterwijzer (*penis*, *mentula*, *urethra*, *stimulus*) benomen werd.

meck, mec, *conventus matrimonialis*, *matrimonium*, huweljjksovereenkomst, huwelijk. F.R.15,22. F.O.L.6,7. mek, B.107. wilmec.

meckket, *institutus*, *nominatus*, ingesteld, benoemd. F.R.16,15: Neen monden meckketh sint. Geene voogden aangesteld zijn.

meckkia, meckia, *facere*, doen, maken, in orde brengen. F.R.2,17. 21,19. 22,13.

meclike, metlike, *una*, *simul ac socii*, *socialiter*, gezamenlijk. B.B. 2.E.3: And wi metlike hnige. En wij gezamenlijk bereid zijn, neigen.

medda, *medius*, middelst. Ch.I, 99: Lithwey it ta medda knoclim. Lidweg over de middelste kneukels.

medde, mede, meed, *hydromelia*, meed, honigdrank. Ch.I, 395. 603. H.9,1.

mede, *donum*, geschenk. O.3,3. 10,32: Hueck riuchter in sijn eedspil mede nimth. Welk regter in zijn geregtsdistrict geschenken neemt.

mede, *animus*, gemoed. O.9,34: An sine mede ende an sine willa. Tegen zijn gemoed en tegen zijnen wil.

mede, *pratum*, weide, hooiland. E.L. 3,34. B.168: Inna fennem iefta inna medum. In graslanden of in hooilanden.

mede, zie: medde.

medemeste, *medius*, middelste. H.6,14.

meed, zie: medde.

meel, *tempus edendi*, *actus edendi*, maaltijd. F.R.15,23. J.M.F.4.

meenbidle, meenbodel, meenboel, *communitas bonorum*, *participes*, gemeenschappelijke boedel. O.11,62. J. M.F.2,73. F.R.27,1.

meenedich, meeneendich, *perjurus*, meineedig. F.R.24,14.

meeneed, menaeed, meneed, *perjurium*, meineed. O.1,41. J.M.F.2,41.

meenfolck, *populus*, volk, het volk in het algemeen. F.R.28,14: Fan dat meenfolck foer syd endė pliga halden is. Van het volk in het algemeen voor zede en gewoonte gehouden is.

meenhluud, *fama*, gerucht. F.R.14,4.

meenkaes, *pugna*, *pugna inter plures*, onderlinge strijd, algemeen gevecht. F.R.58,25.

meenkaser, *qui pugnat inter plures*, vechter in een onderlingen strijd. F.R.58,25.
meenlick, *unanimis*, gemeenschappelijk. F.R.III, 14. — 2) *consuete*, gewoonlijk. F.R.20,5.
meens, *falso*, valsch. F.R.24,15: To swaren meens. Valsch te zweren. — F.R.15,54: So is dy eed meens. Dan is de eed valsch.
meenscip, *concubitus*, *coitus*, vleeschelijke gemeenschap. F.R.72,8.
meent, *communitas*, gemeente. O.7,17.
meenteel, meentel, meentele. O. 4,17. F.R.20,15. J.M.F.6,16: Meentele, dat is meenkost. *Meentele*, dat is gemeenschappelijke kosten. Zie: mantela, meintele. 1.E.2,16. meitele, meytele. H.2,16. F.O.L.2,15. 9,11. P.d.Ms: Mentela, dat is metaal, dar me einen doden gelden zal.
meenwirck, *opus commune*, gemeenschappelijk werk. O.1,20.
meerd, *impeditus*, gehinderd. F.R.59,19: Ende dyo fornste spreeck deerom muchte meerd wirde. En de eerste aanspraak daardoor konde gehinderd worden.
meeticheyt, *sobrietas*, matigheid. F.R. 44,12.
meetliode, *cives mediocris fortunae*, de middelstand. Ch.I, 603.
meetryck, metrike, *aeque dives*, *ejusdem conditionis*, even rijk, van gelijken stand. F.R.13,17. H.10,21.
megh, *cognatus*, bloedverwant, maag. O. 1,30. A.2,6. — 2) *nepos*, neef. F.R. 30,6.7. 50,52.
megheth, megith, *virgo*, maagd. 2. E.*v.* A.1,15.
mey, *potest*, mag, kan. B.49.
mey, *cum*, met. F.R.64,12. — 2) *etiam*, mede. F.R.64,13: Dij aegh mey dyn bata. Die heeft mede het voordeel.
meia, myaen, *metere*, maaijen. E.L. 1,77. J.M.F.II, 327.
meiden., *virgo*, maagd. F.O.L.4,37.
meide, meyde, meythe, *donum*, geschenk. 1.E.1,3. H.3,1. F.O.L.9,14. Zie: mede, *donum*.
meide, meyde, meythe, *census*, belasting. B.115: Fon there erwemeithe mei ma enis nima tha bisetta meide. Als successieregt mag men eens de bepaalde belasting nemen. — 2) *merces*, loon. F.O.L. 6,21.
meyeerua, *cohaeres*, mede-erfgenaam. F.R.50,29.
meikere, *arbiter*, scheidsman. E.L. 3,23.
meymannegha, *consortes*, gevolg. Ch. I, 518: So reka wy w en uw meymannegha een fry, fest, seker gheleyd, Zoo geven wij u en uw gevolg een vrij, vast, zeker geleide.
meinesna, menesna, *census*, *merces*, *domesticorum*, dienstloon. F.O.L.6,12.
meinethech, *perjurus*, meineedig. H. 1,6.
meintele. 1.E.2,16. Zie: mantela.
meynwif, *foemina*, *quae est sui juris*, eene geëmancipeerde vrouw. F.O.L. 4,37: Jef en meynwif mei hin lesa, dar vten bodelhws is, t afta. Of eene geëmancipeerde vrou die uit den boedel is, mag hem lo sen, door hem te trouwen.
meyriuchter *cojudex*, mederegter. R,30.27.
meyt, meit, *cibus*, spijze, voedsel.

L.1,75: Thet hi sinem meyt, thet is iten anda drinken, nawt bihalda ne muge. Dat hij zijn *meyt*, dat is eten en drinken, niet inhouden kan.

meythe, zie: meyde.

meitele, meytele. H.2,16. F.O.L. 2,15. 9,11. Zie: mantela.

meytya, meythia, *definire*, *discernere*, maken, beslissen. F.R.19,6. 21,6. Zie: maked.

mek, mec. B.107. Zie: meck en meikere.

mekere, *qui contractum matrimoniale scribit*, iemand die het huwelijkscontract opmaakt en schrijft. B.107. Zie: meikere.

meldka, *os sacrum*, *podex*, aarsknoop. F.O.L.5,15: Tha waldewaxa scrift ma al to ther meldka, twischa tha twa ara and onlinga thes reggis, al vppa tha lenderna. De ruggespier schrijft men tot op den aarsknoop, tusschen de twee ooren en langs den rug tot op de lendenen.

mele, *cibus*, spijs. O.9,31.

mele, *farina*, meel. F.O.L.6,3: Vneselade mele. Ongebuild meel. Zie: molka.

meled, *pictus*, gemaald, geschilderd, geschreven. O.*v*.

melok, *lac*, melk. A.*v*.1: Thet flat fon melokon and fon hunige. Dat overvloed had van melk en honig.

memma (mei ma), *licet*, mag men. F.O.L.1,17.

men, *sed*, maar. O.1,39. E.L.1,43. 3,3.

men, *homines ad literam*, men. F.R. 6,5.

mena, *significare*, beteekenen. O.*v*. Haet meent dat, riuchtes ende goedes? Wat beteekent dat, het regte en het goede?

mena, mene, *communis*, algemeen. E. L.3,49. H.10,2. B.173. A.5,4.

mena acht, *conventus publicus*, algemeene vergadering. B.56.

mena loge, *locus*, *conventus publicus*, algemeene vergaderplaats. B.2.

mena menter, *adulterator pecuniae*, valsche munter. B.156.

menbelad, *communitas bonorum*, goederen-gemeenschap. Ch.I, 101. Zie: meenbodel.

menchscip, *communitas*, gemeenschap, vermenging. J.M.F.II, 277.

mene, zie: meni.

mene urda en kind, *procreare infantem*, een kind overwinnen. 1.E. 6,7: And him bi there wiuue en kind mene urde. En hij bij de vrouw een kind overwon.

menedich, menedigh, *perjurus*, meineedige, meineedig. F.R.2,35. 38,4.

menes, *falso*, valsch. F.O.L.8,8: Alramonnic wite him sellum, thet ter nout menes ne dwe. Ieder wachte zich, dat hij niets valschs doe.

menesna, zie: meinesna.

menet, *ordinarius*, *consuetus*, gewoon. H.6,21: menet punda. Gewone ponden.

meneth, *perjurium*, meineed. A.*v*.1. 7,3.

menethich, *perjurus*, meineedig. F.O. L.1,6.

meni, menie, mene, *diminutio*, vermindering. H.2,4. A.2,4. 1.E,2,4.

menned, *perjurium*, O.12,10.

menote, *moneta*, munt. A.1,2.

menscheed, *perjurium*, meineed. Ch. I, 107. J.M.F.II, 218: Tiocht hi

therefter kindan so schel hi tha botha wetheria and thy menscheed bettrya. Teelt hij daarna kinderen, dan zal hij de boeten wedergeven en den meineed beteren. Zie: manslicke.

menscip, *concubitus*, *coïtus*, *cohabitatio*, vleeschelijke gemeenschap, zamenwoning. F.R.85,1. J.M.F.II, 277.

mensengeed, mensingheed, *juramentum illorum*, *qui in communione agrum quemdam possident de divisione*, *vel communione*, eed betrekkelijk het gemeenschappelijk bezit. O.1,32. J. M.F.2,34.

menslic, *humanus*, menschelijk. O.*v.*

mente, *communio*, gemeente. E.L.3,70. Ther tha mene mente to kumpt to haldene. Welk de geheele gemeente toekomt te onderhouden.

mente, *moneta*, munt. 1.E.1,2. H.1,2.

mentel, *intergerini*, *parietes*, scheiding, schutting, muur. B.67: Hwersa mar rent mentel ieftha stac. Wanneer men schuttingen of staketsels vernielt.

mentere, *monetarius*, munter. 1.E. 3,9. H.7,5.

menzia, *miscere*, vermengen. O.*v.* J. M.F.1,8.

mer, *sed*, maar. F.R.1,1.

mer, *mare*, zee. O.4: In dat rade mer. In de roode zee.

mer, *fossa*, sloot. J.M.F.9,42: Hemmerck mer. Hamrik-poldersloot.

mera, *impedire*, beletten, hinderen. O. 4,3. Ch.I, 105. 1.E.2,4.

merch, *medulla*, merg. E.L.1,44. 1. E.3,11.

merche, *prata*, *agri*, landen. F.O.L. 1,3: Hweder sá thi mon hebbe driuande sa dregande hewa a wei sa a wetere, merche sa more, thet hi vppa sinne gode sitte vnbirawat. Wanneer iemand drijvende of dragende bezittingen heeft, op den weg of op het water, landen of veenen, dat hij het zijne ongestoord zal bezitten.

merck, *marca*, mark, zekere munt. F. R.6,7.

mercka, merka, *limes*, grens. H.6,14.

merckelyck, *insignis*, aanmerkelijk. F.R.18,23: Een graet merckelyk need. Een aanmerkelijk groote nood.

mercklick, *specialiter*, inzonderheid, bijzonder. F.R.21,25: Ende dyrom schillet da soenlyoed mercklick oensyaen wessa dat compromis. En daarom zullen de zoenslieden bijzonder het *compromis* in oogenschouw nemen.

merckt, *emporium*, markt; *officina*, winkel. F.R.20,14.

mercla, *cicatrix*, litteeken. 2.E.2,2: Ene vnde ief anna bretse ief ana mercla inna tha dada liccoma. Eene wonde of eene breuk of een litteeken aan het doode ligchaam.

mere, *vinculum*, band. H.9,1: Mith ene sterka mere. Met een sterken band.

mere, *fama*, gerucht, mare. H.9,2.

merech, *medulla*, merg. F.O.L.5,29.

merechrene, *effusio medullae*, uitloop van het merg. F.O.L.5,31.

merked, merket, *emporium*, *nundinae*, jaarmarkt, markt. O.1,64. F.O.L. 45.

merkedriucht, *jus nundinarium*, marktregt. O.*v.*

merna. F.O.L.I, 60. Zie: sona.

merser, *mercator*, marskramer, koopman. J.M.F.Reg.15.

mert, *impeditus*, gehinderd. 1.E.2,4.

mese, *urina*, pis. 1.E.5,12. E.L.1,83. H.6,7. P.d.Ms: menschen pisse.

mesluuc, *pugna ope cultri*, mestrekking. Ch.I, 603.

mesterskipe, *magisterium*, meesterschap. H.3,1.

met, *potus*, drank. F.R.15,23: To met ende to meele. In drank en in kost. Zie: meel.

meta, *obviam ire*, tegemoet komen. B. 168. A.7,8. F.R.58,37. J.M.F.13. metten, *obviam ibant*, gingen tegemoet.

meta, *mensura*, maat; *qualitas*, rang. O.13,5. H.3,1.

mete, *alimentum*, voedsel. H.4,37.

metedolch, *vulnus*, *quod mensuram habet lege descriptam*, maatwonde. H. 4,16. A.3,1. B.194. F.O.L.9,16. metedulgh. O.10,36.

meterene, *papilla*, tepel. F.O.L,5,27. letterlijk: de voedselloop (der borst).

metawertdelsa, *impedimentum edendi*, voedselbelemmering, bederving. F.O. L.5,19: Thiu metewertdelsa in tha maga. De spijsbederving in de maag.

metevnd. E.L.1,10. Zie: metedolch.

metha, *metere*, maaijen. B,60.

metheryochter, *cojudex*, mederegter. Ch.I, 252.

methlik (mothlic?), *conscienter religiosus*, gemoedelijk. F.O.L.*v*.1: Henzia methlika thinga, and ac bi hwilum vnmothelika thinga. Gemoedelijke zaken gedogen (gehengen) en somtijds ook niet-gemoedelijke zaken.

metigia, *moderari*, matigen. F.R. 50,21.

metlike, meclike, *simul*, *invicem*, gezamenlijk. 2.E.3. B,B.

metrike. H.10,21. F.O.L,9,19. Zie: meetryck.

metta, *potus*, drank. J.M.F.9,35. Zie: met.

mette, *mater lustrica*, meter, peetmoeder. F.R.81,23.

metten, zie: meta.

my, *cum*, *per*, met, bij. F.R.45,2: My fria villa. Bij vrijen wil.

mi, *potest*, mag, kan. A.1,3.

myaen, *metere*, maaijen. J.M.F.II, 327.

mida, *dona*, geschenken. A.1,3. Zie: meyda.

midda, *inter*, onder, tusschen. A.5,1; Midda alle Riostringon. Tusschen alle Rustringers.

midda, *medius*, midden. E.L.1,69: E ta midda huse. In het midden van het huis.

middey, *meridies*, middag. O.*v*.

middel, *rationes*, middelen van verdediging. F.R.2,18. 19,5. *medium*, het midden.

middeldom, *caro sive os integra inter duo vulnera*, dam tusschen twee wonden. E.L.1,36. 1.E.5,9.

midleste, midloste, *medius*, middelste. H.1,9. A.3,8.

midpanninga, *dona*, geschenken. F. O.L.I, 61. Zie: mida.

midrether, midrith, midrif, *diaphragma*, middenrif. H.4,25. F.O.L. 5,19. *Leye*, midhrifi, midref, de binnenspier voor de ademhaling.

mids, *in medio*, in het midden, mids. F.R.50,19: So is ter mids in da baem een pont. Dan is er in het

midden van den gezichte boom een punt.

midweynter. *media hiems.* Kersttijd, midwinter. Ch.I.150.

mylier. *medius.* midden, midder. F.R.13.15.

midfastedei. mid-fastendag. J.M.F.III.111. O.11.47.

Minigeriestrie. *Monasterium.* Munster. F.1.1.

min. **myn.** *minus.* weinig. min. O.11.42. Ch.I.47. **minner.** **minnest.** A.1. E.L.3.5.

myn. *meus.* het mijne. F.R.7.1.

mynna. *amor.* liefde, min. F.R.44.12.

minna. *pacare.* bevrediging, minne. E.2.6: And tha federa alsa ierne minna te retzia. En de zoons van vaders zijde gelijke bevrediging te geven. I.E.2.6. — F.O.L.I.55: Mith minnon. In vrede.

minna. *amare.* beminnen. E.3.1.

minra. *minuere.* verminderen. O.4.12: Wart et of minre't. Wint het of vermindert het. — **mynra.** F.R.63.2.

Mynrabrothera. *fratres minores ordinis sancti Francisci.* Minderbroeders. F.R. III.10.

mynscha. *homo.* mensch. F.R.25.28. 44.5.

minschip. **minscip.** *communitas.* gemeenschap. J.M.F.III.276.

minster. *cathedrale.* Munster, hoofdkerk. J.M.F.13.

mirtza. *observare.* zien, opmerken. Ch. I.500: Alsofyr dat ma syaen wil ende mirtza in dat registeter. Voor zooverre men in het register zal zien en bemerken. F.R.59.15. **mitza.**

mis. *item pu* . . . **mis-** . . . F.1.7.

misdadigia. **misdadegheid.** **misdadiga.** . . . misdadige. I.135. F.R.1.14.

misdede. *crimen.* misdaad. F.R.1:

misdedige. *malefactor.* boosdoener. . . .

misduandis. . . . misdaan . . . F.R.1.11. — J.M.F.Reg.11. **misdu** . . . zondige. . . . **misduandis** die het boosten zon

misfara. . . . misdoen. . . . handelen. A.5.13.

misgunga. . . . te niet gaan. A

mislova. . . . ongeloof. ket . . . F.R.15.17. **mislovig.** ongeloov . . .

mislik. **mislike.** *dissimilis.* . . . verschillend. . . . F.O.L.1.

missa. *missa.* misdoen. O.S.23 . . . 2. *missa.* de mis, markt. B.7.1.7

missa. . . . missen, ontberen. O.

misstrua. . . . mishandeld wo . . . O.1.7.

missila. . . . *consuetudines.* . . . zeden. F.1.1.

misunne. . . . mishandeling. F.1.12.

mistangia. . . . verminderen, zwinden. I.E.2.4: And ta . . . . . . god mistangie. En . . . den hun goed verminderde.

myt. **mit.** **mith.** *cum.* met; . . . F.R.1.5. H.3. E.L.1.12.40. I.E. B.194.

mith ona . . . H.4.38: Thene mith ona . . . a frana wa . . . Dien doet men aan het geregt . . . den *frana.*

mithstonda. *auctio* . . . . . . stnan. B.76: And stonde his

wet mith him. En stonden zij hem niet bij.

mitza. F.R.59,18. Zie: mirtza.

mode, *animus*, gemoed. A.8,1: Ouirbulgena mode. Met verbolgen gemoed. — H.9,1: Tornig was him hirvmbe sin mod. Vergramd was hem hierom zijn gemoed.

moder, *mater*, moeder. B.90. O.*v.* F.R.50,40.

modria, *avunculus*, oom van moeders zijde. F.R.50,36. — Modiran sunu. Zoon van een oom van moeders zijde. A.7,21. F.O.L.7,3. Zie: emessunu.

modwilla, *petulantia*, *data opera malo animo*, moedwil. H.7,2.

moed, *satisfactio ex animi sententia*, genoegen, voldoening. F.R.21,5. O. 1,37. mode.

moed, *animus*, gemoed. O.*v.* J.M.F. Reg.3.

moedwilla, *libera voluntas*, vrije wil. F.R.44,17. frija moedwilla.

moer, *mater*, moeder. F.R.26,17. 57,8.

moerd, moert, *homicidium*, moord, snoode daad. F.R.1,33. 58,2.

moerdbrand, *incendium clam factum*, heimelijke, nachtelijke brandstichting. F.R.1,33. O.12,14.

moerdbrander, *incendiarius clandestinus*, heimelijke brandstichter. F.R. III, 4. O.16,3.

moerdener, *homicida*, moordenaar. O. 16,4.

moerdnachten, *crimina clam facta*. F.R.59,18. Zie: morthdeda.

moern, *cras*, *tempus matutinum*, morgen. O.*v.*1,58: Dijs moerns. 's Morgens. — J.M.F.2,44: Ioendes ende moerney (moernes). Des avonds en des morgens.

moes, *prandium*, maaltijd. O.2,1.

moeta, *posse*, kunnen. O.1,32.

moetlick, *gratus*, *sufficiens*, *quod satis est*, gemoedelijk. F.R.13,12. 75,9: Naet moetlyck dae lyuedem. Niet aangenaam aan de lieden.

mogende, *potens*, vermogend, kunnend. O.7,13.

mog, *inter*, tusschen. A.3,17: Metewnde mog tha here. Maatwonde tusschen het haar.

moya, *impedire*, beletten, moeien. F.R. 1,11.

moyense, *arguatio*, bemoeilijking. J. M.F.II, 294.

molde, *humus*, aarde. O.1,72. Ch.I, 603. F.O.L.2,2.

molka, *vestimenta*, *pannus*, *linteum*, kleederen, laken, doek. F.O.L.6,3.

mollisfoet, *mensura vestigii terrae impressi*, aardvoet (zekere landmaat). O. 1,13.

mon, *homo*, man. E.L.1,13. H.1,5. B.58.

mon, *parum*, weinig, min. 1.E.6,4. H.3,4. Zie: mar.

mona, *luna*, maan. F.R.80,6.

mona, *jubae*, manen van een paard. E.L.1,79.

mona, *admonere*, vermanen. 2.E.3,5.15.

monath, moneth, *mensis*, maand. B. 58. E.L.1,16.

mond, *tutela*, voogdij. O.1,8: Dat ter ter nimmen aech dijne mond oen der wedue. Dat er niemand de voogdij over de weduwe toekomt. J. M.F.2,8 — *tutor*, voogd. O.5,2. F. R.26,3.

monda, monde, *mensis*, maand. 1.E. 3,11. B.15.

monda, *communio*, *societas*, gemeenschap,

midden van den (geslachts)boom een punt.
midweynter, *christi nativitatis festum*, kerstijd, midwinter. Ch.I, 250.
mylder, *liberalior*, *suavior*, *mitior*, milder, zachter. F.R.13,15.
miltascredene, *laesio splenis*, miltbezeering. Ch.I, 102. J.M.F.II, 211. O.11,47.
Mimigerdeforde, *Monasterium*, Munster. F.O.L.1,9.
min, myn, *minus*, weinig, min. O. 11,42. Ch.I, 97. minner, minnest. A.*v*.1. 3,8. E.L.3,8.
myn, *meus*, het mijne. F.R.7,3.
mynna, *amor*, liefde, min. F.R.44,12.
minna, *pacatio*, bevrediging, minne. H. 2,6: And tha federia alsadene minna te retzia. En de ooms van vaders zijde gelijke bevrediging te geven. 1.E.2,6. — F.O.L.I, 53: Mith minnon. In vrede.
minnia, *amare*, beminnen. H.3,1.
minra, *diminui*, verminderen. O.4,18: Waxt et of minre 't. Wint het of vermindert het. — mynria. F.R.63,2.
Mynrabroren, *fratres minores ordinis sancti Francisci*, Minderbroeders. F.R. III, 10.
mynscha, *homo*, mensch. F.R.25,28. 44,5.
minschip, minscip, *communitas*, gemeenschap. J.M.F.II, 276.
minster, *cathedrale*, Munster, hoofdkerk. J.M.F.13.
mirtza, *observare*, zien, opmerken. Ch. I, 500: Alsoefyr dat ma syaen wil ende mirtza in dat register. Voor zooverre men in het register zal zien en bemerken. F.R.59,18. mitza.

mis, *ultra quam par*, *jus est*, mis, onjuist. F.O.L.7,1.
misdadigha, misdaeghede, misdediga, *poenae obnoxius*, misdadige. Ch. I, 335. F.R.1,14.
misdede, *crimen*, misdaad. F.R.12,15.
misdedoge, *maleficus*, boosdoener. A. 9,2.
misdwaen is, *malefecit*, misdaan heeft. F.R.1,11. — J.M.F.Reg.11. misdwaet, *peccat*, zondigt. Deer mey beesten misdwaet. Die met beesten zondigt.
misfara, *malefacere*, misdoen, slecht handelen. A.5,13.
misganga, *perire*, te niet gaan. A.2,4.
mislawa, *haeresis*, ongeloof, ketterij. F.R.15,67. mislawig, ongeloovig.
mislik, mislike, *diversus*, *varius*, verschillend. O.*v*. F.O.L.*v*.1.
missa, *eulogia*, misbrood. O.8,23. — 2) *missa*, de mis, markt. B.72.75.
missa, *carere*, missen, ontberen. O.14,4.
misscya, *laedi*, mishandeld worden. O.1,7.
missida, *pravae consuetudines*, slechte zeden. F.O.L.*v*.1.
misquame, *laesio*, mishandeling. J.M. F.2,12.
misvangha, *perdere*, verminderen, verzwinden. 1.E.2,4: An ta liudem[illegible] hira god misvunghe. En den lie[illegible] den hun goed verminderde.
myt, mit, mith, *cum*, met; *apud*, bij[illegible] F.R.1,8. H.*v*. E.L.1,12.40. 1.E.1,[illegible] B.104.
mith (ma ith). H.4,38: Thene de[illegible] mith (ma ith) a frana waru [illegible] Dien doet men aan het geregt v[illegible] den *frana*.
mithstonda, *auxilio esse*, *opitulari*, b[illegible]ijstaan. B.76: And stonde hia n[illegible]

wet mith him. En stonden zij hem niet bij.

mitza. F.R.59,18. Zie: mirtza.

mode, *animus*, gemoed. A.8,1: Ouirbulgena mode. Met verbolgen gemoed. — H.9,1: Tornig was him hirvmbe sin mod. Vergramd was hem hierom zijn gemoed.

moder, *mater*, moeder. B.90. O.v. F.R.50,40.

modria, *avunculus*, oom van moeders zijde. F.R.50,36. — Modiran sunu. Zoon van een oom van moeders zijde. A.7,21. F.O.L.7,3. Zie: emessunu.

modwilla, *petulantia*, *data opera malo animo*, moedwil. H.7,2.

moed, *satisfactio ex animi sententia*, genoegen, voldoening. F.R.21,5. O. 1,37. mode.

moed, *animus*, gemoed. O.v. J.M.F. Reg.3.

moedwilla, *libera voluntas*, vrije wil. F.R.44,17. frija moedwilla.

moer, *mater*, moeder. F.R.26,17. 57,3.

moerd, moert, *homicidium*, moord, snoode daad. F.R.1,33. 58,2.

moerdbrand, *incendium clam factum*, heimelijke, nachtelijke brandstichting. F.R.1,33. O.12,14.

moerdbrander, *incendiarius clandestinus*, heimelijke brandstichter. F.R. III, 4. O.16,3.

moerdener, *homicida*, moordenaar. O. 16,4.

moerdnachten, *crimina clam facta*. F.R.59,18. Zie: morthdeda.

moern, *cras*, *tempus matutinum*, morgen. O.v.1,58: Dijs moerns. 's Morgens. — J.M.F.2,44: Ioendes ende moerney (moernes). Des avonds en des morgens.

moes, *prandium*, maaltijd. O.2,1.

moeta, *posse*, kunnen. O.1,32.

moetlick, *gratus*, *sufficiens*, *quod satis est*, gemoedelijk. F.R.13,12. 75,9: Naet moetlyck dae lyuedem. Niet aangenaam aan de lieden.

mogende, *potens*, vermogend, kunnend. O.7,13.

mog, *inter*, tusschen. A.3,17: Metewnde mog tha here. Maatwonde tusschen het haar.

moya, *impedire*, beletten, moeien. F.R. 1,11.

moyense, *arguatio*, bemoeilijking. J. M.F.II, 294.

molde, *humus*, aarde. O.1,72. Ch.I, 603. F.O.L.2,2.

molka, *vestimenta*, *pannus*, *linteum*, kleederen, laken, doek. F.O.L.6,3.

mollisfoet, *mensura vestigii terrae impressi*, aardvoet (zekere landmaat). O. 1,13.

mon, *homo*, man. E.L.1,13. H.1,5. B.58.

mon, *parum*, weinig, min. 1.E.6,4. H.3,4. Zie: mar.

mona, *luna*, maan. F.R.80,6.

mona, *jubae*, manen van een paard. E.L.1,79.

mona, *admonere*, vermanen. 2.E.3,5.15.

monath, moneth, *mensis*, maand. B. 58. E.L.1,16.

mond, *tutela*, voogdij. O.1,8: Dat ter ter nimmen aech dijne mond oen der wedue. Dat er niemand de voogdij over de weduwe toekomt. J. M.F.2,8 — *tutor*, voogd. O.5,2. F. R.26,3.

monda, monde, *mensis*, maand. 1.E. 3,11. B.15.

monda, *communio*, *societas*, gemeenschap,

gezelschap. H.6,18: Scenc ma ene monne weter binna ene monda. Schenkt men iemand water (in plaats van bier) in een gezelschap. O.12,26. H.10,16. F.O.L.9,14. — F.O.L.5,43 heeft: In ena monda selscip. Zie: manda.

mond ekes, *quaque mense*, in iedere maand. 1.E.4,2: And hi mond ekes ne muge vther bedda wesa dey iefta tuene. En hij in iedere maand een of twee dagen het bed moet houden (niet uit het bed kan zijn).

mondele, mundele, mundelinge, *pupillus*, minderjarige. O.4,13. F.O. L.2,13. A.2,13.

mondschet, *merces tutelae*, voogdijschatting, voogdijgeld. O.1,9.

mondscip, monschip, *tutela*, voogdij. O.1,8. F.R.26,3.

monech, moneghe, mongra, monge, monige, monneg, *plures*, *multi*, vele, meerdere. 1.E.*v*. B.11. 104. A.*v*.1. F.O.L.5,92. 10.18.

Monegerdeforde, *Monasterium*, Munster. 1.E.1,9.

moneia, *admonere*, vermanen. 2.E.3,16.

monelike (menelike?), *simul*, *invicem*, *conjunctim*, gezamenlijk. Ch.I, 469: Dat wy monelike wreen dreyen (dregen?) send. Dat wij gezamenlijk overeen gekomen zijn.

monenge, moninhge, *admonitio*, vermaning. F.R.72,10. O.7. Ch.I, 347.

moneth, *admonitus*, vermaand. F.R. 43,11.

mong, *inter*, tusschen. F.O.L.I, 8. Zie: mog.

monia, *admonere*, vermanen. B.168. O.1,7.

monykouwerum, *invicem*, elkander. Ch.I, 520.

monna, *nubere*, huwen. B.102. Zie: mannia.

monnec, monnic, *quisque*, ieder. 2. E.4,41. E.L.3,67.

monscip, zie: mondscip.

monslachtech, *homicida*, *culpabilis homicidii*, schuldig aan manslag. H.1,6.

monslage, *homicidium*, manslag. A.*v*.1.

monte, montha, *moneta*, munt. F.R. 64,14.

montija, *monetam cudere*, munten, munt slaan. O.*v*.

mora, *paludes*, moerassen, veenen. F. O.L.1,3. Zie: merche.

morddeda, morthdeda, *neces*, *homicidia*, doodslagen. F.O.L.1,16.

morda, *occidere*, moorden, vermoorden. E.L.1,84.

mordir, *occisor*, moordenaar. F.R.64,14. F.O.L.5,32.

morns, *mane*, 's morgens. O.1,45.

morre, *pugio*, moordpriem. F.R.72,4.

morth, *homicidium*, moord. H.1,16. A.1,16. E.L.1,84.

morthcase, morthkase, *homicidium*, doodslag. H.4,41. F.O.L.5,32.

morthdeda, *crimina clam facta*, slinksche daden. 1.E.1,16. Zie: morddeda.

morthdolch, *vulnus inopinate illatum*, slinksche verwonding. H.4,32.

morthia, *inopinate, vel clam aliquem vulnera inferre*, iemand onvoorziens wonden. H.4,32.

mosdolch, mosdulch, *vulnus quassatum*, *contusio*, kneuzing. E.L.1,19. A. 3,11. O.11,47. F.O.L.5,26.

mose, *prandium*, maaltijd. F.O.L.3. Zie: moes.

mota, **motha**, *debere*, moeten. B.159. H.1,5. 1.E.1,7. F.R.11,9.

mota, *posse*, kunnen. B.56. A. 2,24.

mote, *consensus*, toestemming. Ch.I, 242: **Butha rethe and mothe there gaäna.** Buiten raad en toestemming der dorpen.

mother, *palla*, keurslijf. H.6,18: **Thet hreclit, thet mother, thet hemethe.** Het overkleed, het keurslijf en het hemd. (Isl.: **motr**, *peplum muliebre*. H.d.: **Mieder**).

much, *potest*, mocht. F.R.75,6: **Much ma**, *si licitum erat*, mocht men.

muga, *posse*, kunnen, mogen. E.L. 1,16. B.29. F.R.12,18. **mugghe**, mochte.

muken, *striga feni resecti*, stroohalmen, strootjes. F.R.80.3,4: **Dat ma wel muken ende breuen lucka moet in da secken, deer wralsck secken off lywd sint.** Dat men wel strootjes of papiertjes trekken mag, die wereldlijke zaken of lieden betreffen. (Isl.: **mugr**. Theutonista: **muycke**, een lot.)

mula, *os*, mond. H.4,6. F.O.L.5,7.

muldesleck, *ictus in faciem*, slag voor den mond, muilslag. 1.E.4,2.

munck, zie: **munik**.

mund, *os*, mond. E.L.1,27.

mundelinge, zie: **mondele**.

mundlas, *sine tutela*, *non sub tutela*, voogdeloos. F.O.L.4,37.

mundsket, **munschet**. H.4,30. Zie: **mondschet**.

munekabref, *jus canonicum*, geestelijk regt, monnikebrief. B.173.

munik, **munck**, *monachus*, monnik. B. 159.n. E.L.3,71.

munija (**muntija**?), *monetam cudere*, munten, munte, slaan. O.12,13.

munickfrouwen, *religiosae*, nonnen. F.R.III, 4.

munther, **munter**, *monetarius*, munter. O.6,2. 12,13.

mure, *murus*, muur. B.159.

muth, *os*, mond. 2.E.1,3: **Thet him sin muth to tha ara tiucht.** Dat hem zijn mond naar de ooren trekt. B.184.

muthbreud, *laesio oris*, mondbezeering. E.L.1,26. 2.E.1,3.

muthe, *foramen*, *os*, *orificium hiatus*, opening. A.3,6. E.L.1,24.

N.

na, *nec*, nog. F.O.L.*v*.1: **Alsa er (en) nie seke vphlap, ther na nout fon escriwen is.** Wanneer er eene nieuwe zaak voorkomt, waarvan nog niet geschreven staat. — 2) *non*, neen. E.L.2,7. B.76. — 3) *non*, niet. O.*v*. H. 3,4. — 4) *secundum*, volgens, na. H.7,1.

nabbe, *non habere*, niet hebben. F.R. 50,38: **Naet.** Niet heeft.

nach, *nec*, nog. A.1,14. Zie: **noch**.

nachta, *non debere*, niet moeten, niet behoeven, niet toekomen. Ch.I, 119: **Thes onberna benis nachte nene bote.** Voor het niet geboren

been behoeft geene boete. Zie: vnberna.

nachtdeda, *facta sinistra*, slinksche daden. O.12,13. Zie: moerdnachten.

nachtferst, *prorogatio unius diei*, uitstel tot den anderen dag. O.1,58.

nachtraef, nachttyeffte, nachtthiuvethe, nachtstelene, *furtum nocturnum*, nachtdiefstal, diefstal bij nacht. A.2,17. F.R.40,2. 1.E.2,17. O.12,13.

nad, *non*, niet. J.M.II, 226: And nad mannighera. En niet meerdere.

nad, *utilis*, nuttig. E.L.2: Ther nad anda bihoff send. Die nuttig en noodig zijn.

nade, *gratia*, genade. O.2,7.

nadelic, *utilis*, noodig, nuttig. O.4,23.

nae, *nullus*, geen. F.R.30,10: Aen kynd, dat nae lyff ontfinzen haet. Een kind dat geen leven ontvangen heeft.

naed, *non*, niet. F.R.87,8.

naemd, *nominatus*, benoemd, genoemd. F.R.3,6. 21,31. O.12,21.

naemlick, *notus*, bekend. O.12,27: Jof enich riuchter deth een naemlick onriucht. Zoo eenig regter een openbaar onregt doet.

naemna, naemnia, *nominare*, noemen. O.1,64. J.M.F.2,65: To naemnane. Te noemen. Zie: namia.

naera, *nocere*, *impedire*, beletten, schaden. J.M.F.6,3: Hwasoe him naerith iefta wrspeert. Wie hem belet of verspert.

naere, *propinquior*, nader. Ch.I, 743: Nare toe slaen. Nader te zetten.

naerne, *nullibi*, nergens. J.M.F.II, 266.

naet, *non*, niet. O.*v.* F.R.50,38. — 2) *nihil*, niets, nietmetal. F.R.27,1. 46,38.

nagtbrond, *incendium nocturnum*, nachtelijke brandstichting. H.1,16.

nachwedder, *non amplius*, niet weder. A.2,1.

naked, naken, *pauper*, arm, naken. 1.E.6.3. O.2,1.

nal, *non vult*, niet wil. F.O.L.6.17: And nal ma hit nout onleda. En wil men het niet bewijzen. — nallet, *nolunt*, niet willen. J.M.F. II, 278.

namia, namma, *nominare*, noemen. F.R.7,11. J.M.F.11,19. Ch.I, 105. nanna.

namme, *nomen*, naam. F.R.24,1.

nammermar, *nunquam*, nimmermeer. A.8,1. F.O.L.5,30.

nanen, nannen, *nullus*, geene. 1.E. 6,2. E.L.3,68. — F.O.L.5,18: *nemo*, niemand. B.90.

nanyane, *nominare*, benoemen. J.M.F. II, 323. — nannya, *nominare*, noemen. J.M.F.II, 321.

nanna, zie: namia.

nant, *nominatus*, genoemd. B.B.

nara, *angustia*, benaauwdheid. H.8,18: Hwersa ma thene mon en nara end en nede vnthonckes helt. Wanneer men iemand zijns ondanks in angst en in nood houdt.

nas, *non erat*, niet was. F.R.50,40. Ende nas neen anderis nathe. En geene was den ander in geboorte gelijk. H.3,3. 1.E.3,10.

nat, *rapit*, schaakt. F.O.L.1,15.

nat, *bestia*, *pecus*, beest, vee. A.2,1 F.O.L.6,2.

nat, *socius*, genoot. A.7,4. O.10,36

nates, *nihil*, niets. O.5,2.

nath, *non*, niet. Ch.I, 98.

natha, *necessitas*, nood; *impedimenta legitima*, wettige beletselen. A.*v*.1: Thet ma hit thrvch nata dve; thruch thet tha natha send marra, tha thet riucht. Dat men het uit nood doet; omdat de nooden meerder zijn dan het regt. Zie: nede.

natha, *gratia*, genade. J.M.F.17: Johannes sonder natha. Johannes zonder genade.

nathelik, *utilis*, nuttig. A.2,23.

nauder, *nullus eorum*, *nec*, geen hunner; noch. 1.E.*v*. B.194. E.L.1,68.

naul, naula, *umbilicus*, navel. O.11,46. J.M.F.II, 211. Ch.I, 102.

naut, nauuet, nauwer, nawet, nawt, naet, *non*, niet. B.50. J.M.F.2,50. 1.E.6,2. A.2,6. 7,10. E.L.1,23.

nauwer. J.M.F.2,50. Zie: nauder, naut.

ne, *nec*, noch. E.L.1,68. B.143. A. 1,14.

ne (hine), *illum*, hem. B.55: Sa skel thi redieua ne vnder sete driwa. Dan zal de regter hem onder borgtocht brengen.

nebba, *non habere*, niet hebben. 1.E. 1,15. H.1,15.

nechte, neth, *non possidet*, *non habet*, niet bezit, niet heeft. A.7,8. (Bij *Wiarda* vindt men: nechtere. *Richthofen*, S.112: Nechthere. Dit zal wel: neth there, *heeft hij niet*, moeten zijn.)

ned, *necessitas*, nood; *impedimentum*, beletsel. F.R.3,8.

neda, *vim inferre*, geweld aandoen. H. 2,18.

nedbedde, *lectus aegri*, ziek-, doodbed. F.O.L.I, 35: Thet ther nen mon an da nedbedda mar ieue ne mot ur thes formondes willa tha siugun fiardvnge. Dat er niemand op zijn sterfbed, buiten wil van zijn beheerder, meer mag geven dan zeven vierdingen. (Dit schijnen zielmissen te zijn die elk vierendeelsjaar gelezen werden).

nedbenda, *victio violenta*, *captatio alicujus vi aliqua facta*, gewelddadige binding, aanhouding. 1.E.4,23. H.8,18: Hwersa ma thene mon en nara ende en nede vnthouckes helt sa send tha nedbende bote fif pund. Wanneer men iemand zijns ondanks in angst en in nood houdt, dan zijn de gewelddadige aanhoudingen vijf pond boete.

nedbrond, *incendium vi factum*, gewelddadige brandstichting. B.90. E. L.3,10. A.2,17. F.O.L.1,16.

nede, *captivitas*, *vis*, gevangenschap, geweld, nood. H.1,14. 8,18. Zie: nara.

nede, *necessitas*, behoefte, O.3,3. 14,4.

nede, *gratia*, genade. O.*v*.

nede, *periculum*, nood, gevaar. A.*v*.1.

nede, *impedimentum*, beletsel, noodschijn. O.12,21, F.R.12,16. Zie: nedskine.

nede, *non habebat*, had niet. F.R.50,41: Thach nede sij dij prester onder boeck and onder stola naet gaer jown. Doch had ze de priester niet kerkelijk getrouwd (onder boek en stool).

nedel, nedle, *acus*, naald. E.L.1,11. 91. H.6,4.

nedelick, *utilis*, nuttig. J.M.F.1,1.

nedenima, *violare*, *vim inferre*, verkrachten, geweld aandoen. H.1,15. F.O.L.2,18.

n e d e r a, n e t h e r a, *inferior*, onderste. O.11,51. J.M.F.II, 240. Ch.I, 103. n e d e r s t e, *infimus*, onderste. Ch.I, 120. Zie: s w o l l e.

n e d e r g o n g h, *linea descendens*, nedergaande lijn, de nedergang. F.R.50,19.

n e d e r s l a e n, *destruere*, vernietigen, krachteloos maken. O.12.23.

n e d g i a, *violare*, *vim inferre*, verkrachten. A.2,20. n e d g a d, verkracht. A.2,18.

n e d i r, *infra*, neder, beneden. O.12,18.

n e d k e s t, *actio criminalis*, hoofdmisdaad. B.220. 105: A l l e n e d k e s t a s k e l m a m i t h c o m p e b e s l a. Alle hoofdmisdaden zal men door den strijd beslissen. Zie: Lex. Frisionum, tit. 3. J.M.F.12. in fine.

n e d l e, zie: n e d e l.

n e d l i n g e s (t r e d l i n g e s?) *cognatus in tertio gradu*, verwante in den derden graad. J.M.F.Reg.6.

n e d m o n d, *raptus*, schaking. F.O.L. 6,13.

n e d n a c h t e n, *cursiones nocturnae*, nachtelijke tochten. F.O.L.1,16. Zie: m o e r d n a c h t e n, n a c h t d e d a.

n e d r a f, *rapina violenta*, roof met geweld. A.2,17.

n e d s c h i n e, n e d s c i n e, n e d s k i n i n g a, *impedimentum legitimum*, noodschijn, wettige verhindering. A.2,1. H.2,1. F.O.L.2,1.

n e d s e i k e, *necessitas*, noodzaak. E.L. 3,7.

n e d s t i g e r, *descendens*, afstammeling. F.R.44,16.

n e d s z i e, *fascia*, hoofdsiersel. H.6,15.

n e d w e r e, n e d w i r i, *defensio legitima*, noodweer. 1.E.2,12. A.5,5. F.O.L. 2,12.

n e e d, *gratia*, genade. O.3,11.

n e e d, *necessitas*, nood. F.R.12,13. — 2) *necessarius*, noodig. F.R.18,15.

n e e d b r a n d. F.R.40,2. Zie: n e d b r o n d.

n e e d d a e d e l, *factum violentum*, gewelddadige daad. O.4,1.

n e e d m o n d. O.11,64. Zie: n e d m o n d.

n e e d m o n d i g a, *rapere mulierem*, schaken. F.R.66,5.

n e e d r a e f. O.1,70. F.R.40,2. Zie: n e d r a f.

n e e d s c h y n. O.4,1. Zie: n e d s c h i n e.

n e e d s e c k e n. O.1,22. F.R.2,24. Zie: n e d s e i k e.

n e e d t r e f f t, *necessitas*, behoefte, nooddruft. F.R.26,20. 34,1.

n e e d t r e f t i c h, *necessarius*, nooddruftig. F.R.1,7.

n e e d t r e f t i c h e i t, *necessitas*, nooddruft. F.R.43,9.

n e e d v e r, n e e d w e r, *defensio legitima*, noodweer. O.4,14. 15,3. J.M.F.II, 281. Zie: n e d w e r e.

n e e d v y f, n e e d w y f, *violatio*, verkrachting. O.10,2: D a t s e t o n e e d v y f [illegible] v o n n e n i s. Dat zij geschaakt is. J.M.F.11,2.

n e e n, *nullus*, geen. F.R.1,1. 3,9.

n e e r s t e, n e d e r s t e, *infimus*, onderste, laagste. O.11,16. 17,3.

n e e r s t i g e r. F.R.45,6. Zie: n e d s t i g e r.

n e e r v r e s t e, *supremus infimorum*, [illegible] een na bovenste. Ch.I, 98.

n e e t w e r r e. J.M.F.II, 280. Zie: n e w e r e.

n e i, n e y, *ad*, naar; *secundum*, volgens. H.1,3. 10,14. F.R.22,16. — 2) *non*, niet. Ch.I, 771. — 3) *prope*, na bij. H.5,6. — 4) *postea*, daarna. O.v. F. R.22,23.

neybyld, *exemplum*, voorbeeld. F.R. 72,7.

neidam, *quia*, naardien. O.9,2. F.R. 32,25.

neijerlegerda, *vicinus*, naastleger. F. R.2,27.

neijes, nijes, *de novo*, op nieuw. O. 1,59. F.R.21,10. 32,25. III, 14.

neifolger, *successor*, navolger, opvolger. O.17,6.

neyfolginge, *successio*, opvolging. F. R.1,40.

neyl, neil, *unguis*, nagel. E.L.1,35.44. H.4,4. Ch.I, 99. 1.E.3,11. B.197. F.O.L.5,32.35. — 2) *clavis*, spijker. O.4,2. F.O.L.2,2.

neijlkerff, *scissura unguis*, nagelscheuring. O.11,29.

neilthiuster, *per obscurus*, stikdonker. 1.E.2,24. neijltiuester. O.6,5.

neyrenth, *persequitur*, naloopt. J.M.F. II, 327.

neyscrioun, *postscriptus*, nageschreven. F.R.27,10.

nekede, *apertus*, bloot. J.M.F.12 in fine: Dat nekede swerd, Het bloote zwaard.

nel, *non vult*, niet wil. 1.E.6,2. nele, A.2,6. nelle, F.O.L.4,24. Ch.I, 106. H.2,1. O.1,31: Jef se sine eed nellet ontfaen. Zoo zij zijn eed niet willen aannemen. 2.E.2,7. nelden, *nolebant*, niet wilden.

nelde, *acus*, naald. 2.E.1,1. Zie: nedel.

nelthera, *nullius*, geen hunner. F.R. 50,41: So was dat gued hyarens nelthera. Dan behoorde geen hunner dat goed.

nember, *numquam*, nimmer, nooit. H. 4,47.

nemende, nement, nemmen, *nemo*, niemand. E.L.3,29.33. F.R.1,28. Ch. I, 240.

nemmen, *nomina*, namen. F.R.65,3.

nen, nena, nene, *nullus*, geen. H.1,6. A.5,13. E.L.1,43.

nenerhanda, nenirhanda, nenrahonda, *nullus*, geenerhande. F.R. 25,20. 87,5. H.10,14.

nenerleye, *nullus*, geenerlei. Ch.1, 535. nenerleya wyss, *nullo modo*, op geenerlei wijs. nenerslachta. O.4,9.

nenya, *nominare*, noemen. J.M.F.II, 220: So scel hi thet land nenya. Dan zal hij het land noemen.

nenne, *nullus*, geene. B.51. H.1,3. A.5,5.

nentera, nenthera, nentra, *nullus eorum*, geen hunner. F.R.36,9. J.M. F.17 Zie: nelthera.

ner, *nec*, noch. O.*v*.

nera, *alere*, voeden. H.2,5. O.4,5.

nere, *angustus*, angstig. J.M.F.13: Dae was 't alle Romerum an nere, dat hia alle fara weren. Toen hadden alle Romeinen angst, dat zij (de Friezen) vooraan waren. Zie: nara.

nerra, *alere*, voeden; *sustinere*, *educare*, onderhouden, opvoeden. F.R.59,18.

nerringhe, *commercium*, handel; *sustentatio*, *educatio*, voeding. O.15,2.

nerst, *proximus*, *primus*, naast, eerst. J.M.F.14.

nerth (ne werth), *non fit*, *non revenit*, komt niet, wordt niet. A.3,18: Nerth ther nen neil mar. Komt er geen nagel weder. — nerthe, *non fiebat*, werd niet. F.O.L.5,30: And nammermar sprecande nerthe. En nooit weder sprekende werd.

nerth, *non erat*, niet was. 1.E.2,24: Thi lethera sleck nerth naute grat. De laatste slag werd niet aangeklaagd.

nerthe, *nocebat*, schaadde. H.4,47.

nesla, **nestla**, *ligamenta*, banden, nestels. B.67. Cod. Oelrichs ibid.

nest, *proximus*, naast, naaste. H.2,1. B.94. O.1,70. 1.E.4,2.

nesta, *concubinus*, *maritus*, bedgenoot. J.M.F.17: Ten lesten nam hio her Franck ty een nesta. Eindelijk nam zij (Jacoba) heer Frank tot bedgenoot.

nestcaep, *jus vicinii et propinqui, in venditione bonorum propinqui vel vicini publica*, niaarkoop, naderingsregt. F. R.30,23. Zie: nyaer.

nestla, zie: nesla.

nestleger, *is, cujus ager alius agro proximus est*, naastleger. F.R.30,2.

nestu, *non habes*, hebt gij niet. 2.E. 4,1: And thet nestu nauwet bitalat. En dat hebt gij niet betaald.

net, *nescit*, weet niet. A.7,9.

net, **neth**, **nethlic**, *utilis*, nuttig. O. *v.* F.R.18,9.

net, *rapit*, schaakt; *vim infert*, geweld doet. 1.E.2,18.

neth, *non habet*, niet heeft. B.133.

netha, *adire periculum*, zich wagen. F.O.L.3: Tha nethtend tha Fresan mitha liwe. Toen waagden de Friezen hun leven.

nethe, **netthe**, *gratia*, genade. H.1,11. B.B. — 2) *utilitas*, nut. H.*v*

nethe, *vis*, geweld. B.146.

nethekesta. 2.E.4,15. Zie: nedkesta.

nethere. Ch.I,103. Zie: nedera.

nethelic, **netherlick**, **nethlic**, *utilis*, nuttig. 1.E.2,23. F.O.L.*v*.1. O.*v*.

nethse, *fascia*, hoofdsiersel, muts. 2.E. 1,1. Zie: nedszie.

neticheyth, *utilitas*, nut, nuttigheid. J.M.F.II, 311.

netiga, *violare*, *vim inferre*, verkrachten, geweld aandoen. A.1,15.

netrefft, *alimentum*, *necessarium*, behoefte, nooddruft. F.R.60,19.

netreflick, *necessarius*, noodzakelijk. F.R.8,3.

netta, **nottia**, *uti*, gebruiken. F.R. 64,20. O.8,22.

nettaskredene, **netskredene**. A. 3,10.19. Zie: nittaskedene.

nette, *utilitas*, nut. F.O.L.5,16. — 2) *utilis*, nuttig. F.R.1,1. A.3,18. H.9,2. nettere, *utilior*, nuttiger. F. R.1,4.

nette, *omentum*, darmnet. A.3,10.

nettegia, **nottighia**, *administrare*, besturen. O.1,50. J.M.F.2,49.

nettegia, *uti*, gebruiken, nuttigen. F. R.32,24.

nettia, zie: netta.

netticheed, **netticheid**, *utilitas*, nu[illegible] O.12,13.

netticheed, *proventus*, opkomsten. [illegible] R.87,5.

netticheed, *necessitas*, noodzakelij[illegible]heid. F.R.32,14.

neua, **newa**, *nepos*, neef. B.119. F. L.3,16. H.2,15.

nevil, *nebula*, nevel. O.4,2.

ne werra, *sive*, ten ware, tenzij. F. O.L.2,9: Ne werra thet hi him hilpa wolt. Ten ware hij hem helpen wilde.

nhetzie. H.4,10. Zie: nethse.

ny, **ni**, *nec*, noch. B.22.194. H.1,10. *non*, niet.

ny, *novus*, nieuw. O.*v*.

ni, *prope*, *aequo jure*, na, nabij. A.2,6: Ther is alsa ni. Er is even na.

ny, *post*, na. O.1,8: Lijwet nij dij soen. Overleeft de zoon hem.

nia, *novus*, nieuw. B.13. nyara, nieuwere. O.3,2.

nyaer, *jus retractus*, naderingsregt. Zie: nestcaep.

nyaer, niar, niarra, *majoris juris*, nader. F.R.3,7. A. H. en F.O.L. 1,2. 2,6. nyer. O.1,49. F.R.III, 8.

niarkap. E.L.3,38. Zie: nestcaep.

nyarwixle, *commutatio bonorum jure retractus*, naderingswisseling. B.83.

niata, *uti*, nutten, gebruiken. F.O.L. 4,34.

niauwe, *nepos*, neef. J.M.F.Reg. 4. 2,70.

nicht, *invidia*, nijd. F.O.L.2,9: Vmbe aldne nicht. Wegens oude haat.

nida, *infra*, beneden. O.8,17.

nidla, nitla, *acus*, naald. Ch.I, 105. O.11,66.

nie, nije, *novus*, nieuw. F.R.7,6. 32,25. F.O.L.*v*.1.

nyerlegerda, *vicinus*, naastleger. F. R.2,27.

nyes, zie: neyes.

nieta, nyeta, *uti*, gebruiken, genieten. O.12,21. 14,4.

niewil, *nebula*, nevel. J.M.F.6,2. niewiltjoester, *perobscurus*, stikdonker. Zie: neilthiuster.

nift, niftline, *neptis*, nicht. E.L. 3,16. B.119. H.2,15. F.O.L.7,2.

niga, *inclinare*, neigen; *proclinare*, buigen, gehoorzamen. A.1,7: Til thiv thet wi Frisa suther nigi. Daarom, dat wij Friezen ten zuiden gehoorzamen.

nigun, niugun, *novem*, negen. A.9,6.

nige, *novi*, nieuwe. H.9,2: Thet Fresan ierahec nige redian him kere. Dat de Friezen zich jaarlijks nieuwe regters kiezen.

nil, nel, *non vult*, niet wil. B.166. Zie: nel.

nima, nimia, *capere*, *sumere*, nemen, vangen. H.3,3. F.R.25,8. B.143. 156. nom, *capiebat*, nam. 1.E.3,10. J.M.F.II, 287.

nymen, nimen, *sumtus*, genomen. F. R.21,22. 27,1. 1.E.1,17.

nymen, nymma, nymmen, nimmend, *nemo*, niemand. F.R.1,16. Ch. I, 401. 772.

nintera, *nullus*, geen hunner. O.9,1. Jef hia deer nintera sint. Zoo er geen hunner is,

nyoedsecken. F.R.2,24. Zie: needsecken.

niogen, *novem*, negen. 1.E.2,1.

niogende, *nonus*, negende. O.*v*.

nioghentendeste, *decimus nonus*, negentiende, 1.E.2,19.

nis, *non est*, is niet. F.R.III, 16.

nith, *invidia*, nijd. A.2,9. Zie: nicht.

nithere, nidere, nithereste, *infimus*, onderste, benedenste. 1.E.4,9. H.4,13. 6,9. E.L.1,26.

nitla, zie: nidla.

nittascedene, nittascredene, *laesio omenti vel scroti*, beleediging van het darmnet of van den balzak. F. O.L.5,19. H.8,16. Ch.I, 116.

niuent, *obscurus*, *immensus*, duister, grondeloos. A.9,11: Sa werth him edomad and edeled thiu niuent hille. Dan wordt hij gedoemd en veroordeeld naar de duistere hel (grondelooze hel). (Angelsaksisch: niuelnisse, afgrond.)

niugende, nivgunde, *nonus*, negende, A.*v*.1. H.1,9.
niure, *vena*, tongriem. 1.E.4,10.
niwil, *nebula*, nevel. F.O.L.2,2.
noch, nach, *adhuc*, noch. A.1,14.
noch, *satis*, genoeg. 1.E.1,8. F.O.L.1,8.
nochlik, *quod placet*, *satis*, voldoende, genoegend. Ch.I, 250.
nochtan, *attamen*, nogtans. F.R.25,13.
nochteren, *jejunus*, nuchteren. F.R. 1,47.
noder, nouder, novder, *nec*, noch. F·O.L.2,1.2. H.2,1.
noed, *periculum*, gevaar, risico. F.R. 32,1.
noeglick, noglik. F.R.3,8.9. Zie: nochlick.
noerd, *septentrionem versus*, noordwaarts. O.*v*. 4,2.
noerdsche, *septentrionalis*, noordsch. F.R.50,48.
noes, *nasus*, neus. O.11,23.
noet, *vis*, *potestas*, magt, geweld. O. 12,18.
noet, not, *fructus*, vruchten. J.M.F. 2,18. B.97.
noethtrederen, *qui fructus conculcant*, vruchtvertreders. F.R.III, 4.
nogelick. F.R.2,37. Zie: noeglick.
nogia, *satisfacere*, *sufficere*, voldoen. F.R.45,17.
nom, *capiebat*, nam. H.3,3.
noma, *tutela*, voogdij. H.4,14: Thet se a noma se. Dat zij onder voogdij is. — E.L.3,12: Alle frouwes noma (monda?) scel hebbe thenne berna ieff then kerna. Alle voogdij over vrouwen zal zijn bij den geborenen (verwante) of bij den gekorenen (echtgenoot).
noma, *nomen*, naam. A.*v*.1. H.3,1.
nomen, *capiebant*, namen. J.M.F.12,12. Zie: nom.
nomelic, *nominatus*, *cognitus*, bekend. F.O.L.*v*.1.
nomia, *nominare*, noemen. O.4,22.
nordischa, zie: northera.
north, *septentrionem versus*, noordelijk. H.1,7. 1.E.1,7. A.1,10.
northera, northeska, *septentrionalis*, noordsch. B.76. H.5,2.
northalde, northhaldne, *septentrionalis*, noordsch. H.2,25. 3,4. B.147. F.O.L.1,17. Zie: tre.
Northef, *Mare germanicum*, Noordzee. H.3,4.
northhiri, *exercitus septentrionalis*, noordsch leger, noormannen. A.1,10.
northkening, *rex*, *qui habitat in partibus septentrionalibus*, noordsche koning. F.O.L.3.
northliude, northman, *normanni*, noormannen. H.1,10. A.2,20.
nose, nosi, *nasus*, neus. E.L.1,24. A.3,6.
noseben, *os nasi*, neusbeen. B.198.
nosebreud, *laesio nasi*, neusbezeering, neustrekking. 2.E.1,3. E.L.1,24.
nost, *cloaca*, riool. E.L.1,51. 2.E.1,1.
nosteren, nostern, nosterle, nosterlin, nostar, nostrim, *nares* neusgaten. E.L.1,13. B.184. 1.E. 4,8. H.4,15. A.3,16. 2.E.1,4. F. O.L.5,7.
not, noth, *fructus*, vruchten. B.97. E.L.3,60. O.1,17. Zie: offnome.
nothrauwe, *raptus fructuum*, roof van vruchten. J.M.F.II, 304.
notya, *uti*, gebruiken, nuttigen. Ch.I. 471.
notma, *fructus*, vruchten. F.R.33,12. Den lesta notma hawn fa...

landen. De laatste vruchten van het land gehad.

nottredinne. J.M.F.II, 304. Zie: noethtrederen.

noulick. F.R.15,37. Zie: nochlick.

nout, *non*, niet. F.O.L.1,10. 2,2. 4,16.

nouuen, *nepotes*, neven. F.R.49,2.

nouwelicke, *satis*, genoegzaam. J.M.F. II, 281.

novder, *nec*, noch. H.2,1.

novte, *non*, niet. H.10,14.

nowa, *nepos*, neef. F.R.11,6. 15,27.

nowerna, *nullibi*, nergens. F.O.L.5,2.

nowet, *non*, *nihil*, niet, niets. F.O.L. 8,5. H.2,2.

nowlick. F.R.9,6. Zie: nochlick.

nu, nw, *nunc*, nu. E.L.3,1. O.*v.* F.R. 6,6.

nutha, *alere*, voeden. F.O.L.2,5. Zie: notya, nettia.

O.

obenen, *fornaces*, ovens. Ch.I, 394: Dat de Redeslioede moghen riuchte vr obenen ende thera, ende elkis punten, deer nette sin tojenis den brant. Dat de Raadslieden het opzicht zullen hebben over ovens en teerkokerijen en over alle zaken, die noodig zijn tegen brand.

och, *probatio*, bewijs. Ch.I, 103. [J.M. F.II, 187 heeft: oth (eth?), eed, bewijs.]

ocht, *competit*, komt toe. F.R.64,3. — 2) *oportet*, behoort. O.5,2. — F.R. 61,2. ochte, *exigebat*, eischte.

ocke, *etiam*, ook. 2.E,4,3.

oder, *secundus*, tweede. O.*v.* F.R.17,3. oderis, *alterius*, andere. oderem. *alteri*, den anderen. F.R.17,15.

oeef, zie: of.

oeentamen. F.R.6,8. Zie: oentame.

oeff, zie: of.

oeffdela, *abjudicare*, afwijzen. F.R.36.2.

oeffliuich, *mortuus*, aflijvig, dood. F.R.22,13.

oeffnyma, *impedire*, beletten, benemen. F.R.19,2.

oeffsetta, *amovere a*, *abrogare alicui*, afzetten. F.R.73,1.

oeffsinnich, *demens*, onzinnig. F.R. 51,1.noot.

oeffstoern, *defunctus*, *qui morte jus haereditatis amisit*, afgestorven. F.R.37,6.

oeffwerrer, *defensor*, verweerder, verdediger. F.R.63,9.

oefste, oeftelick, *saepe*, dikwijls. F. R.13,11. Ch.I, 743.

oefwynna, *impetrare a*, *auferre aliquid*, afwinnen, afvorderen. F.R.15,35.

oefwysd, *abjudicatus*, afgewezen. F.R.7,3.

oemen, *aliquis*, iemand. Ch.I, 699: Jeft er emmen oemen bytiga mith tyauwerya. Zoo er iemand iemand beticht van toverij. — Hwa oemen byfiucht in dykwirk. Wie iemand in dijkwerk hindert.

oen, *ad*, in aan. J.M.F.6,2. — 2) *in*, in. F.R.59,4. J.M.F.1,3: Des deys oen. Den volgenden dag.

oenbegin, oenbigin, *initium*, *principium*, begin, aanvang. F.R.2,18. 4,2. 49,1.

oenbern, oenebern, *innatus*, aangeboren. O.*v*. J.M.F.1.

oenberne, *nondum natus*, ongeboren, niet voldragen. J.M.F.4,1. O.2,1.

oenbihinderd, *liber*, ongehinderd. O. 17,7.

oenbikera, *interponere se*, *curare*, *admiscere se alicui negotio*, zich met iets bemoeien. F.R.26,4.

oenbiradedis, zie: onbirades.

oenbinda, *absolvere*, ontbinden. O.14,5. J.M.F.10,13.n.1.

oenbrengh, oenbringh, *probatio*, bewijs. F.R.13,21. O.9,2. J.M.F.9,37.

oenbringa, *probare*, bewijzen. O.4,24.

oenbringh, *immissio in possessionem*, het in bezit stellen. F.R.30,30.

oenbrocht, *convictus*, *probatus*, overtuigd, bewezen. F.R.43,1.

oencoeme (oentcoeme?), *evadebant*, ontkwamen. J.M.F.1,6. O.*v*.

oencommen, *adeptus*, aangekomen. F. R.17,13. 36,14.

oendeeld, *indivisus*, ongedeeld. O.1,33. J.M.F.2,34.

oendeen, *annihilatus*, vernietigd, ontdaan. J.M.F.12,17.

oenebern, zie: oenbern.

oeneerwet, *haereditarius*, aangeërfd. F.R.36,15.

oenfa, *occupare*, in bezit nemen. O. 12,18. J.M.F.12,19. oenfing, *capiebat*, aanvatte. F.R.44,1. oenfinzen, aangepakt. F.R.51,1.

oenfalla, *obtingere*, te beurt vallen. F.R.50,7.

oenfer, *executio*, inlaag. O.9,13. Ch. I, 239.

oenferd, *immissio in possessionem*, in bezitstelling. O.4,1.

oenfing, *capiebat*, ving, aanvatte. F. R.44,1.

oenfyuchta, *oppugnare*, bevechten. O.*v*.

oenflecht, *laesio*, bezeering. O.11,18. Ch.I, 102. J.M.F,II, 210.

oenfoel, zie: oenfalla.

oenforwrocht, *non amissus*, niet verwerkt, niet verbeurd. F.R.33,11.

oenga, *attinere*, aangaan, betreffen. F. R.15,14.

oenga, *probare*, *se defendere*, ontgaan. verdedigen. F.R.1,24.

oengaen, *accipere*, aannemen. O.12,10. J.M.F.12,9.

oenhaler, zie: onhaler.

oenheerd, *auditus*, aangehoord. F.R. 46,2.

oenheldicheed, *malum*, kwaad. J.M. F.1,1.

oenhinga, *laqueo vitam finire*, ophangen. F.R.64,12.

oenhlest, *festivus clamor*, gejuich. O. 8,22. J.M.F.7,50. onhleste.

oenkalta, oenkaltia, *accusare*, aanklagen. O.11,28.51.

oenledene, *ductus*, aanvoering. O.6,1.

oenleger, *instinctor*, *auctor*, aanlegger. F.R.58,5.

oenlenda, *attingere*, aangrenzen. O. 1,31.

oenmoetlyk, *impius*, *irreligiosus*, niet gemoedelijk. O.*v*. J.M.F.1,1.

oennaemd, zie: onnaemd.

oennyma, *accipere*, aannemen. F.R. 21,12.

oenprovia, *probare*, bewijzen. F.R.1,24.

oenprovinga, oenprowinge, oenprowyngha, *probatio*, bewijs. O. 16,23. F.R.13,1. III, 14.

oenriucht, *injuste*, ten onregte. O.*v.*

oenschiolde, *innocentia*, onschuld. J.M.F.1,1.

oensecka, *actor*, aanspreker, eischer. F.R.15,34.

oensyoen, *aspectus*, beschouwing. F.R. 13,2.

oensiucht, *aspicit*, aanziet. F.R. 2,14.

oenslita, *annihilare*, vernietigen. J.M. F.2,62.

oenspreeck, oensprek, oenspreke, *actio*, aanspraak, eisch. O.12,6. F.R. 7,1. J.M.F.II, 286.

oenspreker, *actor*, eischer, aanspreker. F.R.1,7.

oenspritzen, *in jus vocatus*, aangesproken. F.R.1,22.

oenstanda, *oriri*, *nasci*, ontstaan, opstaan. O.*v.* oenstoed, ontstond.

oenstoren, *morte ad aliquem devolutus*, *alicui relictus*, aangestorven, aanbeêrfd. F.R.7,3.

oenstrida, *oppugnare*, bestrijden. F.R. 58,8: Dyr oenstrith wirth. Die bestreden wordt.

oenswerra, *se purgare*, zich door een zuiveren, ontzweren. J.M.F.2,20.

oentala, *in jus vocare*, aanspreken. F.R.III, 14.

oentaelra, *actor*, aanspreker. J.M.F. II, 286.

oentame, *exceptio*, uitzondering, exceptie. F.R.6,8: Dat alle da oeentamen mey dij sitter nymma. Dat de beklaagde alle exceptien mag stellen. F.R.13,11.

oentasta, *capere*, aanpakken, aantasten. F.R.60,16.

oentgeet, *oblitus est*, vergeet, ontgaat. F.R.31,5.

oenthinga, *judicare*, vonnissen. F.R. 2,29.

oentingh, *probatio*, bewijs. O.8,5.

oentingere, *actor*, aanspreker. O.1,39.

oentingh, *accipiebat*, aanvaardde. F.R. 2,29.

oentoicht (oentiocht?), *induit*, aantrekt. J.M.F.II, 284.

oenwaexna, *abortivi*, onvolwassenen; *minores*, minderjarigen. O.3,11.

oenweemd, onwemet, oenwenned, *illaesus*, onbeschadigd. O.5,2. J.M.F. 2,11.

oenwerke, *machina*, werktuig. O.1,64. Zie: inwerke.

oenwerp, *instigatio*, *inspiratio*, ingeving. O.*v.*

oen wessa, *adesse*, tegenwoordig zijn. Ch.I, 537: By, wr ende oenwessen. Bij, over en tegenwoordig geweest.

oer, *alter*, ander. J M.F.2,65.

oer, *super*, op, over. F.R.76,6: Oer da noes. Op den neus, over den neus.

oerd, *acus*, spitse, punt. O.1,2: Mijt etkeris oerd. Met de punt van het zwaard.

oerde, *ordo*, *regula*, order, regel. F.R. III, 10.

oerhal, *unus et dimidium*, een-een-tweede, anderhalf. Ch.I, 97.

oerlef, oerloff, *permissio*, verlof. O. 1,64. F.R.5,2. 55,4. — orloff. J. M.F.2,65.

oerloefft, *permittitur*, geoorloofd is. F.R.55,5: Hwam dat oerloefft to striden. Wien het geoorloofd is te strijden.

oerlouit, *permissus*, geoorloofd. F.R. 55,5: So is 't him oerlouit. Dan is het hem geoorloofd.

oers, *alii*, andere. F.R.1,29.

oers, *porro*, overigens. F.R.21,10.

oerschet, *reliquium*, overschot; *altera pars*, ander gedeelte. F.R.60,21.

oerss, *porro*, overigens. F.R.15,12. 21,10.

oerste, *secundo*, ten tweeden, ten anderen male. F.R,26,19: Dat ze oerste tyd mannie. Dat zij ten tweeden male een man neemt.

of, *ab*, van. B.127. 1.E.1,9. — 2) *ex*, uit. H.*v.* A.2,22. — 3) *per*, door, met. A.7,16: Of stokke. Met den stok.

ofbreszen, *abruptus*, afgebroken. H. 6,15.

ofdrenka, *submergi*, verdrinken. Ch.I, 376. ofdrinste, *submergebatur*, verdronk.

ofdreuen, *expulsus*, verdreven. F.R. 2,31.

ofdriua, offdryuua, *expellere*, afdrijven, verjagen. A.2,3. F.R.1,41.

ofebreken, *abruptus*, afgebroken. H. 4,10.

ofecuruuen, ofekoren, *abscissus*, afgesneden. J.M.F.II, 189. 1.E.5,1.

ofelat, *ablatus*, afgevoerd. J.M.F.9,26.

ofera, *partem alius agri arando adimere, ac sibi vindicare*, af-, overploegen. 1.E.5,27.

ofeslein, *decussus, amputatus*, afgeslagen. A.*v.*1. ofeslagin. F.O.L. 5,14.

ofesnithen, *abscissus*, afgesneden. H. 4,4.

offara, *offerre*, offeren, aanbieden. O. 8,22. J.M.F.7,50.

offdeeld, *abjudicatus*, afgewezen. F.R. 7,3.

ofdryuua, *expellere*, afdrijven, verjagen. F.R.1,41.

offdrywa, *adimere, detrahere*, wegnemen. F.R.24,9.

offerman, *aeditimus*, koster. F.O.L.4,3.

offfara, *abire*, afgaan. F.R.37,1.

offhauwen, *abscissus*, afgehouwen. E. L.1,20.

offkera, *abscindere*, afsnijden. F.R.III, 10: Hand offkere. Hand afsnijdt. E.L.1,80. offkerth, *abscindit*, afsnijdt.

offketa, *proclamare*, afkondigen. B.B. 5,6.

offkirthe, *detrahere, deducere*, afkorten. E.L.3,44.

offlidza, *solvere*, betalen, voldoen. B. B.16. 2.E.3,16. F.R.59,7: Al den schada offlidza. Al de schade voldoen.

offleta, *omittere, desistere*, nalaten. F. R.60,23.

offnima, *aufferre*, wegnemen. E.L.1,57.

offnima, *impedire*, beletten, verhinderen. J.M.F.10,1.11. O.13,1.11.

offnoma, *proventus*, opbrengst. E.L. 3,60: Sa tali hia tha nota thet is tha offnoma fon butere and korne anda fon ther tetinge. Dan deelen zij de vruchten, dat is: de opbrengst van boter en van koorn en van den veeteelt.

offscheren, *tonsus, derasus*, geschoren. E.L.1,2.

offsella, *redimere*, afkoopen, lossen. F.R.24,13.

offsenga, *deurere*, afschroeijen, zengen. E.L.1,91: Huasa otherem sine clathar sine vlle offsangh. Wie den ander zijn wol van de kleederen afschroeide.

offsetta, *dimittere, dejicere (aliquem) magistratu*, afzetten. F.R.19,8.

offsla, *amputare*, afslaan. F.R.III, 10. E.L.1,11.

offsnithen, *abscissus*, afgesneden. E. L.1,6.

offsplita, *abripere*, afscheuren. E.L. 1,88: Then mantel offsplit. Den mantel afscheurt.

offstyora, *deducere*, afsturen, afbrengen. F.R.60,23.

offstritzen, *abreptus*, afgestreken, afgescheurd. E.L.1,1.

offta, *saepe*, dikwijls. F,R.4,2.

offwerrer, *defensor*, *reus*, verweerder. F.R.24,20.

offwinna, *usurpare*, *occupare*, afwinnen. E.L.1,71.

ofgebresken, ofgebreszen, *abruptus*, afgebroken. H.8,5.

ofgesnithin, *abscissus*, afgesneden. 2. E.1,6.

ofghenghe, *moriebatur*, stierf, verloor. Ch.I, 376.

ofginimin, *sublatus*, afgenomen. H.6,17.

ofgong, *discessio*, *discessus*, afgang. A. 3,18.

ofgunga, *abire*, afgaan, verlaten. B.5.

ofheva, *sublevare*, afheffen, aftillen. B. 48. E.L.1,70.

ofkera, *abscindere*, afsnijden. O.16,19.

ofketha, *proclamare*, *invitare ad exeundum*, uitroepen. B.218.

ofleda, *deducere*, afleiden. H.2,9.

ofledene, *aggressio*, aanval. H.7,1. 1.E.6,2. B.46. A.4,1. F.O.L.1,17.

ofleten, oefleten, *indulgentiae*, aflaten. Ch.I, 630.

oflethegenze, oflethenghe, *abscissio*, afslag. 2.E.1,1. 1.E.5,1. (P.d. Ms.: afsneden.)

ofljjuich, *mortuus*, aflijvig, dood. O. 1,50.

ofna, *exercere*, oefenen. A.*v*.2.

ofnima, *tollere*, *excipere*, afnemen, afzonderen. A.4,1.

ofnima, *impedire*, beletten. 1.E.6,5.

ofnima en lif, *occidere*, dooden. H. 2,23.

ofschera, ofscherra, *tondere*, afscheeren. O.1,64. J.M.F.2,65.

ofsedel, *descensio*, het afstijgen (van een paard). O.10,35.

ofsinghet, ofsinsghet, *deustus*, *adustus*, afgeschroeid. Ch.I, 109. J. M.F.II, 226.

ofsitta, *descendere*, afstijgen. 2.E.1,26.

ofsla, *amputare*, afslaan. A.1,16.

ofslech, ofslecht, ofslegt, *amputatio*, afslag. H.4,4. 8,15. A.3,9. 1. E.4,1. F.O.L.5,1.

ofsneyn, *abscissus*, afgesneden. J.M.F. II, 210.

ofstata, *detrudere*, afstooten. A,3,14.

ofstonda, *renuntiare*, *abnegare*, verzaken, afstand doen. A.8,1.

ofta, *saepe*, dikwijls. H.10,17.

of to slande, *amputare*, af te slaan. A.1.16.

oghe, *oculus*, oog. 2.E.1,1.

ogneil. *difformitas unguis*, wanstaltenis van den nagel. A.3,18. Zie: ongneil.

ol, olle, *omnis*, al, alle. E.L.1,13.

olderefter, *postea*, daarna. 2.E.4,19.

olderleresta, *levissimus*, allerlichtste. E.L.1,77.

olderminsta, *minimus*, allerminste. E.L.1,74.

olia, *administrare sacramentum extremae unctionis*, het H. oljjsel toedienen. F.R.60,11.

olie, oliene, *unguentum*, zalf. O.*v*. 2.E.*v*.

olinga, *per*, *illac*, *istac*, *versus*, langs. F.O.L.5,2.21.

olle, zie: ol.

ollena, *solus*, alleen. E.L.1,74.

ollike, *par*, gelijk. E.L.1,68: Ollike ful. Evenveel.

ologad, *unctus*, gezalfd. A.7,12: And wil i ologad wertha. En wil hij met de H. olie gezalfd worden.

olrackne, olracne, *unusquisque*, ieder. 2.E.1,26.

olreerest, olrest, *prius*, allereerst. 2.E.4,28.

olremonnec, *quisque*, ieder. 2.E.4,5.

olsa, *aeque*, evenzoo. E.L.1,13.15.

olsanaka, *cum*, als, zoodra. 2.E.4,37: Thet arre reskip and thet letere tuihscat olsanaka, sa da letera rediewa thene eth hebbeth esuerin. Het vroegere geregt en het latere scheiden, zoodra de latere regters den eed gezworen hebben.

olther, *ubi*, alwaar, waar. E.L.1,12. — *ibi*, aldaar. E.L.1,77.

oltherefter, *posthoc*, daarna. E.L.2,2.

ol to, *usque ad*, tot op. E.L.1,42: Ol to tha hamede. Tot op het hemd.

om, *quo ad*, wegens. F.R.1,4.

om, *spiritus*, adem. E.L.1,38.

ombecht, *districtus*, ambacht, regtsgebied. H.10,11. 2.E.4,23.

ombecht, ombeth, *officium*, *munus*, ambt, bediening. E.L.2,12.

ombithe, ombecht, *recommendatio animae*, aanbeveling der ziel. F.O.L.4,30. 31: Sin ombithe ther to herane. De aanbeveling zijner ziel daar te hooren. 2.E.4,39.

ombrecka, *deficere*, ontbreken. F.R.12,1.

omcomma, *impleri*, *finiri*, *elabi*, vervallen, eindigen, omkomen, verschijnen. O.1,15. F.R.7,1. — omcommen, *elapsus*, verschenen. F.R.9,1.

omdat, *ideo*, daarom. O.3,16: Omdat schillet alle Fresan wessa. Daarom zullen alle Friezen zijn.

omfo, *amplexus*, omhelzing. F.O.L.I, 52: En omfo, ieftha thet ma hia cleppe and kesse. Eene omhelzing, of dat men zich vleeselijk met haar vereenige en haar kusse.

omga, *perpetrare*, *uti*, bezigen, verkeeren, met omgaan. F.R.81,14.

omga, *se sententiam mutare*, van gevoelen veranderen. F.R.15,23.

omginsen, *factus*, geschied, gedaan. F.R.7,6.

omkaltya, *accusare*, aanklagen. Ch.I, 103. Zie: oenkaltia.

omkapia, *corrumpere*, omkoopen. F.R. 56,3.

omma, *spiritus*, adem. H.4,17. A.3,1 3. F.O.L.5,8.

ommecleed, *amiculum*, overkleed. J. M.F.6,22.

ommia, *spirare*, ademen. E.L.1,24.

ommietlick, *sine mensura*, *immensus*, *extra potestatem*, onmetelijk, boven magt. F.R.9,5.

ompachke, *districtus*, regtsgebied. F. O.L.9,10. Zie: ombecht.

ompel, *ampulla*, *calix*, beker, kelk. F. O.L.4,4.34.

omseth, *institutus*, ingesteld. F.R 50,34: Dat riucht is omseth, dat tet een man helpa schil. Het regt is ingesteld opdat het iemand helpen zal.

omsiaen, *attendere*, opletten, omzien. O.12,27.

omslaen, *agere de*, *tractare*, behandelen. F.R.60,23: Ende hwelck boesheyd ende misdede oen hym allermaest is, deer sel men al-

lermaest omslaen, ende men schil him ymmer tofara deer fan byrespa. En welke boosheid of misdaad bij hem de grootste is, die zal men het meest onderzoeken en men zal hem immer voor alles daarover berispen.

omtyaen, *satisfacere*, voldoening geven. F.R.58,6. — 2) *suscipere in se*, *sumere*, aannemen. F.R.64,1: Dy is dyn schade al truch schildich om to tyaen off op to riuchten. Die is verplicht de geheele schade te voldoen of te herstellen.

omtrent, *usque ad*, tot. F.R.1,47: Fan der sonna opgong omtrent middey. Van zonsopgang tot den middag.

on, *ad*, aan. E.L.1,84. A.1,13. 1.E.1,9.

onaefft, *illegitimus*, onecht, onwettig. F.R.47,1.

onaemed, *non nominatus*, niet benoemd. J.M.F.Reg.10. Zie: onnaemd.

onbannen, *liber*, vrij; *non gravatus*, niet bezwaard. O.8,8. J.M.F.Reg.11.

onbanplichtich, *banni non obligatus*, niet banschuldig, -plichtig. O.7. J.M.F.7,1.n*.

onbern, *non natus*, *nondum natus*, ongeboren. O.11,19. F.R.1,46.

onbesaend, *non disceptatus*, *de quo non est disputatum*, onbetwist. F.R.36,13.

onbescat, *indefinitus*, onbepaald. F.R.37,8.

onbewillet, *immaculatus*, onbesmet, onbezoedeld. O.12,10: Onbewillet wessa fan sondlika dedem. Onbesmet zijn wegens zondige daden.

onbynda, *solvere quaestionem*, oplossen. F.R.46,31: Dat onbynd ick aldus. Dat los ik aldus op.

onbinda, *alligere*, aanbinden. A.7,5.

onbiginna, *incipere*, beginnen. A.7,10.

onbiienne, *initium*, begin, aanvang. A.7,9.

onbinaemd, *non nominatus*, niet benoemd. O.7,5. Zie: bynaemd.

onbirades, oenbiraedadis, *sine consilio*, onberaden, zonder overleg. O.15,1. J.M.F.10,13.

onbiriocht, *non judicatus*, onberegt. Ch.I, 376.

onbisamyd. J.M.F.9,32. Zie: onbesaend.

onblara, *inflare*, *inspirare*, aanblazen, inblazen. 1.E.3,13: And tha bler em on thene helga om. En blies hem toen de ziel (heilige adem) in.

onbodet, oenbodath, *non citatus*, niet gedagvaard. O.1,57. J.M.F.2,58.

onbreek, *dissiliebat*, brak los. J.M.F.1,7: Dat dy hemel onbreek mei tonre ende mey blixemynge. Dat de hemel losbrak met donder en met bliksem. O.v. ontbreeck, zie: ontbreka.

onbrinscze, ónbrinsche, *accusatio*, aanklachte; *probatio*, bewijs. Ch.I, 98.

oncleue, *talus*, enkel. A.9,1.

ondeeld, *indivisus*, ongedeeld. F.R.30,18.

ondeelachtig, *non particeps*, niet deelachtig. F.R.56,1.

onder, *sub*, onder. O.v.

onder, *praesentia*, tegenwoordigheid. F.O,L.8,2: Inna thes riuchters onder schen is. In tegenwoordigheid van den regter geschied is.

onderde, *responsio*, antwoord. H.8,22.

onderde, *praesentia*, tegenwoordigheid. H.10,18.

onderdia, *respondere*, antwoorden. F. O.L.2,15.

onder ene gunghe, *invicem*, *per vices*, onderling, beurtelings. Ch.I, 500: Ende als disse twa grata ghae habbet onder ene gunghe fiouwer jeer, elck hiara eed ferd. En als deze twee groote dorpen op hunne beurt vier jaar, ieder hun regtsgebied gevoerd hebben.

onderfonden, *inquisitus*, onderzocht. O.*v.*: Alont hit to Roem worde onderfonden. Totdat het te Rome onderzocht werd.

onderhaua, onderhewa (ouder hewa?) *bona paterna*, ouderlijke bezittingen; *feudum*, leen? O.1,6. J.M.F. 2,6.33. [Het opschrift van § 6 is: Fan anderis (alderis) lawa.]

onderpanda, *oppignorare*, ten onderpand stellen. F.R.87,8.

onderreed, *proditio*, verraad. Ch.I, 590: Soe domdorstich were, dat hy enich onderreed oen wse Land dede. Zoo stoutmoedig was, dat hij eenig verraad jegens ons Land bedreef.

onderronnen, *circumdatus*, *obsidione cinctus*, berend. F.R.66,4: Jeff een man syn burich onderronnen wird. Zoo iemands burgt berend werd.

onderscheed, onderschyl, *differentia*, onderscheid. F.R.23,2. 50,5.

onderseka, *inquirere*, onderzoeken. F. R.73,2.

ondersetma, *pignus*, pand, pandstelling. Ch.I, 663.

ondersetta, *oppignorare*, borgstellen. Ch.I, 663.

ondersetten, *subditi*, onderzaten. F.R. 36,10.

ondersitta, *subditum esse alicujus jurisdictionis*, *habitare*, onderhoorig zijn, wonen. F.R.12,21.

onderstannisse, *intellectus*, verstand, kennis. F.R.1,1.

onderstonda, *intelligere*, verstaan. F. O.L.5,23.

ondert, onder, *responsio*, antwoord. F.O.L.4,36.

onderta, ondertia, *submittere se*, *parere*, onderstaan, gehoorzamen. 1.E. 1,8. H.1,8: Ande thi huskerl scel er ondertia ende er suera sine hera. En de huisman zal eerder onderdoen (gehoorzamen) en eerder zijnen heer zweren.

ondertia, *respondere*, antwoorden. H. 2,22. onderte, *respondit*, antwoordt.

ondeuwelika, *male*, *pessime*, verkeerdelijk, niet behoorlijk. Ch.I, 376: Jeftha ondeuwelika ofgenghe. Of niet behoorlijk (niet natuurlijk) stierf.

ondhafda, *agger contra aquam irruentem*, waterkeering, dijk. A.7,30. Zie: apala.

ondlanda, *expropriare*, onteigenen. Ch.I, 528: Ende hya Stinnert ondland werdden. En zij Stennert onteigend worden (voor zooverre hij te veel heeft).

ondleng, ondling, *in longum*, in de lengte, langs. B.202: Ondling and thweres. In de lengte en breedte. H.6,18. — 1.E.5,16: Ondlenges weis. Langs den weg.

ondletha, *facies*, aangezicht. 2.E.*v.*: Tho fara tha elemathiande Godes ondletha. Voor het aangezicht van den almachtigen God.

ondling, zie: ondleng.

ondrein, vndrein, *ablatus*, ontdragen. O.5,8. J.M.F.8,8. F.O.L.4,12.

ondriucht, *injustus*, onregt, onregtvaardig. F.R.19,5.

ondsere, *purgatio*, tegenbewijs. 1.E. 2,17. Zie: ondzera.

ondwaen, *destruere*, te niet doen. F.R. 22,2. 45,1. III, 10.

ondwardia, *respondere*, *restituere*, antwoorden, verantwoorden. A.1,7. 2,5. 13.17.

ondzera, *expurgare se*, *respondere*, afzweren, ontgaan, verantwoorden. 1.E. 2,2: Otheres ach hiu te ondzerane vmbe alle riuchte wendar. Overigens moet zij wegens alle geregtelijke misdaden zich verantwoorden.

one, **oni**, *sine*, zonder. F.O.L.2,12. A. 2,22.

onebonden, *liberatus*, ontbonden. J. M.F.1,6.

oneena, *discors*, *dissentiens*, oneenig. J.M.F.15.

oneerfgia, **oneerwia**, *exhaeredare*, onterven. F.R.50,24. J.M.F.Reg.18.

onefeng, *attactus violentus*, aanpakking. aanvatting. H.4,26.

onefinzen, *liber*, vrij, niet gevangen. F.R.60,22.

onefuchten, **onefiuchten**, *impugnatus*, aangevochten. A.2,9,23. 1.E. 2,23.

onekemen, zie: onkemen.

oneracht, *confinis*, *conterminus*, aangrenzend. B.83: Inna tha londe, thet et erest oneracht is. In het land, dat het naast daaraan gelegen is.

oneslagen, *affixus*, aangehecht, aangeslagen. J.M.F.II, 314.

onespien, *sputo conspurcatus*, aangespuwd. 1.E.5,18.

onespreka, *contradicere*, tegenspreken. H.4,42.

onfa, *accipere*, nemen, aannemen, ontvangen. O.1,9. 10,10.

onfa, *capere*, vatten, aanvatten. B.110.

onfarwed, *non coloratus*, ongeverfd. O. 1,64.

onferd, **onfere**, *immissio in possessionem*, inbezitstelling. A.2,1. 1.E.2,1. H.2,1. F.O.L.2,1.

onfest, *infirmus*, *loco suo remotus*, ontsteld. H.1,13. 1.E.1,13.

onfoersyonich, *inopinato*, *insperato*, onvoorziens. F.R.58,38.

onfoeruonnen, *invictus*, onoverwonnen. F.R.33,11.

onfoerwrocht, *non amissus*, niet verbeurd. O.*v*.

onforloren, *non perditus*, niet verloren. O.1,1. 7,1.

onfrede, *bellum intestinum*, binnenlandlandsche twisten. Ch.I, 345: Hwersoe brect manschouwinghe, is 't in da heringhum jefta bynna tha onfrede ende in alle reysem. Wie de inspectie verzuimt, is het in den oorlog of in tijd van binnenlandsche twisten en in alle tochten.

onfuchten, *oppugnatus*, aangevochten. E.L.1,84.

onga, *liberare se*, ontgaan, bevrijden. O.10,9.

onga, *accipere*, aannemen, aangaan, beginnen. F.O.L.4,24: Nu is hi niar mith ethe hia to sikriane, than hio thet ordel thor ongan. Nu is hij nader met eede haar te ontschuldigen, dan dat zij het ordale behoeft aan te gaan.

ongastlick, *non religiosus*, niet geestelijk. F.R.80,4: Deer wralsck sint ende ongastlick. Die wereldsch en niet geestelijk zijn.

ongefal, ongeual, onggefael, *mala fortuna*, *malum*, ongeval, ongeluk. F.R. 81,23. 82,15. Ch.I, 540.

ongerig, *minorennis*, minderjarig. F.R. 26,9.

ongert, *sine cingulo*, ongegord. O.1,64.

onghefuchten, *impugnatus*, aangevochten. 1.E.6,2.

ongle. zie: ele.

ongneil, ognel, ongnil, *hirquus*, hoek van het oog. O.11,12. 1.E.4,5. — 2) *delocatio unguis*, ontstelling der nagel. F.O.L.I, 9. Zie: ognel.

ongong, *negatio*, ontkenning, tegenbewijs. F.R.13,21: Dij ongong is nyaer, dan dij oenbreng. Het tegenbewijs (het ontgaan) is nader dan het bewijs (het aanbrengen).

ongosta, *anxietas*, angst. A.7,9.

ongripa, *arripere*, aanvatten, aangrijpen. E.L.1,91.

ongunga, *covenire*, *congregari*, aankomen. B.2.

onhaler, *auctor*, aanlegger. Ch.I, 535: Ende deer van onhaler weere der kase. En daarvan aanlegger van het gevecht ware.

onharsum, *inobediens contumax*, ongehoorzaam, wederspannig. J.M.F.13.

onheten, *promissus*, beloofd. F.R. 6,7.

onhetenisse, *promissio*, belofte. F.R. 23,1.

onhleste, zie: vnhleste.

onhoeschsta, *inhonestissimus*, alleronheuschte. F.R.59,25.

onhoueslick, onhouisk, *inhoneste*, *inhonestus*, onheuschelijk, onheusch. F.R.15,16. 51,1.

oni, *sine*, zonder. A.2,22: Oni lioda orloui. Zonder verlof van het volk.

onjerich, *minorennis*, minderjarig. F. R.26,3.

onjouwelykke, *indigne*, onwaardig. J.M.F.II, 276.

onjown, *impar*, oneven. F.R.21,1.

onkeme, *initium vulneris*, begin, oorsprong der wonde. E.L.1,25. A.3,4. F.O.L.5,5.

onkemen, onekemen, *factus*, geschied, aangekomen. F.O.L.5,15. B.50: Sa skel thi redieua thet wita, ther vr hine sveren heth, ther thiu dede onkemen is. Dan zal die regter het onderzoeken, die over hem gezworen heeft, daar de daad geschied is.

onkera, *uti*, gebruiken, besteden tot iets, beleggen. A.7,27: Thet thi liodamon hach to wetande thera helegena god mith thes presteres rede, ief ma ther auwet to jefth, hwer ma thet onkere, thet hit god se. Dat de kerkvoogd, met overleg van den priester het goed der heiligen behoort te kennen, zoo men daar iets aan geeft, waartoe men het besteden zal, dat het goed is.

onklewa. J.M.F.II, 236. Zie: ontclewe.

onkost, *impensa*, onkosten, uitgaven. F.R.64,26.

onladeth, *non citatus*, niet gedagvaard. F.R.31,2.

onlawlick, *incredibilis*, ongelooflijk, F.R.67,2.

onleclys, oenlecklys, *sine vitiis*, klakkeloos. Ch.I, 539.

onleda, *probare*, bewijzen. B.49: Let thi redieua thet on, thet hit binna wagum sken se. Bewijst de regter het, dat het binnenshuis geschied is.

onlege, *laboriosus*, *non vacuus*, onledig, werkzaam. F.R.5,4: Dyo onlege tyd, dat is: dyo haetyd ende dyo koerntijd. De drukke tijd, dat is: de hooi- en koornoogst

onleyde, *administrabat*, toediende. F. O.L.II, And thi helegha depinge onleyde. En den H. doop toediende.

onletene, *facies*, aangezicht, gelaat. Ch.I, 100.

onlyck, onlik, *impar*, *discors*, ongelijk. F.R.15,22. 46,7.

onlinga, *versus*, langs. F.O.L.5,15. Zie: olinga.

onluck, *infortunium*, ongeluk, toeval. F.R.58,29.

onmachtich, *impotens*, onmachtig, krachteloos. F.R.17,11.

onmare, *offensus*, verzet, beleedigd. J. M.F.13. Vrije Fries I, 263: Dat alle Romera heden den koning Kaerle onmare. Dat alle Romeinen den koning Karel beleedigd hadden. (Niebelungen-Lied. 1820, bl. 602: *unmaere*, *unlieb*; zie ook: *Theutonista*, voorr. XLIV: ommaere hebben, verachten; *Blommaert*, Oudvlaemsche Gedichten. bl. 124; *Meijer*, Leven van Jezus. bl. 345).

onmeens, *non false*, *juste*, niet valsch. F.R.56,12. O.1,44.71. Zie: meens.

onmyldicheed, onmyldicht, *malitia*, boosheid. O.*v*. F.R.1,1.

on missa, *deficere*, ontbreken. Ch.I, 117: Jeff hy aller syone on mist. Zoo hij zijn gezicht geheel mist.

onmoedelyk, *rixans*, twistend. J.M.F. II, 286.

onmugelick, onmuglick, *impossibilis*, onmogelijk. F.R.22,4.

onnaemd. O.8,15.20. J.M.F.7,6. Zie: bynaemd.

onnaetlick, *indignus*, onwaardig. F.R. 46,24.

onnayn, *improprius*, *alienus*, oneigen, vreemd. F.R.32,5.

onnette, *inutilis*, onnut. O.1,44. J. M.F.2,43.

onnyeta, *obesse*, *damno esse*, schaden. schadelijk zijn. F.R.50,54: Ende agen hyaere faders daed naet to onnyeten. En moet hun vaders dood hun niet schaden. O.12,10. J.M.F. 12,9. F.R.58,34. to onnieten.

onnosel, *innocens*, onschuldig. Ch.I, 344.

onpeynde, *reluere*, ontpanden. F.R. 59,2.

onpynget, *impunitus*, ongestraft. F.R. 23,11.

onprowinghe, oenprowinghe, *probatio*, bewijs. F.R.18,9.

onraeflic, *sine rapina*, ongeroofd. O. 9,29.

onrecklick, *ineptus*, onredelijk, ongeschikt. F.R.28,4.

onreda, *probare*, bewijzen. 2.E.1,1: On the redane mith tuam withem. Met twee getuigen te bewijzen.

onredelick, *injustus*, onregtvaardig. F.R.28,4. — 2) *non unanimis*, niet eensgezind. J.M.F.II, 287.

onreplick, onreppelick, *immobilis*, onroerend. F.R.36,9. 38,1.

onriucht, onriuchtelick, *injustitia*, *injuste*, onregt, ten onregte. O.1,35. F.R.1,1.

onsand, *inturbatus*, ongemaand, ongezaand, ongehinderd. O.9,29.

onscepen, *non elaboratus*, *rudis*, ongemaakt. J.M.F.14: Onscepena wede. Ongemaakte kleederen.

onschatenga, zie: inscatinga.

onschield, onschyld, *innocentia*, onschuld. O.14,2. F.R.1,1.

onschyldigia, *excusare*, verontschuldigen. F.R.6,1.

onschyldinge, *excusatio*, verontschuldiging.

onschinende, *invisibilis*, onzichtbaar. F.OL.8,7.

onsciolde, *innocens*, onschuldige. J. M.F.7,14. 10,12. onscioldich.

onse, zie: onsia.

onsecht, *facies*, aangezicht. E.L.1,31.

onsia, *aspicere*, aanzien. E.L.1,40: Anda thet tha liude onse. En het volk dit aanziet.

onsittand, *laxus*, *deformis*, ontsteld, misvormd. H.4,1. A.3,4. F.O.L.5,6.

onspyd, onspyn, *sputo conspurcatus*, aangespuwd. 2.E.1,17.

onspia, *adspuere*, bespuwen. E.L.1,90.

onspreka, *alloqui*, *in jus vocare*, aanspreken. H.2,4.

onspreke, *actio*, aanspraak, eisch. A. 7,3. 9,3.

onstaen, *non valere*, geen stand houden. F.R.46,20: So schillet da bokinghe onstaen. Dan zullen de inschrijvingen geen stand houden (nietig zijn).

onstal, *delocatio*, *luxata membra*, wanstalte, wanstaltig. O.11,9. 1.E.4,1.

onstedicheyt, *inconstantia*, ongestadigheid. F.R.85,1.

onsteta, *accendere*, aanstoken. B.30. 154.

onstondende, zie: ontstondende.

onsuerra, *abjurare*, ontzweren. O.1,9.

onszere, *responsio*, verantwoording. B. 153: Sa ne thur hi ther mith nanene onszere aienstonda. Dan behoeft hij daarvoor geene verantwoording te geven.

ont, *usque ad*, totdat. O.v.

ontach, *vestiebat*, aantrok. F.O.L.II: Ic wituie thi by tha forma wede, ther ma thi ontach. Ik bezweer u bij het eerste kleed, dat men u aantrok. 2.E.v.

ontaem, *exceptio* (*dilatoria*), uitzondering. F.R.11,1. ontaemlich. F.R.6,1.

ontanc, *mala gratia*, ondank. O.v.

ontanclyck, *ingratus*, ondankbaar. F. R.37,11.

ontankes, *non obstante*, *involuntarie*, ondanks. O.4,21.

ontbara, *indigere*, *carere*, ontberen. O. 11,9.

ontbynda, *absolvere*, ontbinden, kwijtschelden. F.R.72,7.

ontbreka, *dissilire*, losbarsten. O.v.

ontbroket, onbroket, *sine braccis*, *exutus braccis*, ontbroekt, zonder broek. O.1,64.

ontclewa, *talus*, enkel. Ch.I, 113. Zie: onclewe.

ontdaen, *ad nihilum reductus*, *sublatus*, *spoliatus*, *non impletus*, te niet gedaan. O.12,16.

onteyn, *inceptus*, begonnen. F.R.6,1: Dyr wirt dyo seeck by onteyn. Daar wordt de zaak bij begonnen.

ontele, *conventio*, *contractus*, overeenkomst. F.O.L.4,7: Hu long hiara ontele se. Hoe lang hunne overeenkomst duurt.

ontfa, *accipere*, ontvangen; *exercere*, uitoefenen. F.R.1,31.32. 22,18. 44,1.

ontfalla, *cadere*, vallen; *decidere*, ontvallen. O.1.S. J.M.F.3. oenfalla. (Bij *Richthofen*: excusare se, zich verontschuldigen).

nghe, *accipiebat*, ontving. J.M.
0.
sen, ontfinzen, *acceptus*, ont-
n. O.1,49. F.R.3,6. 32,6.
n, *evitare*, ontkomen; *defendere*
ch verontschuldigen. F.R,1,24.

n, *inire*, aangaan, ingaan. J.M.
1.
da, *solvere*, betalen. O.2,3. F.
14.
ıg, *contraprobatio*, tegenbewijs.
3,10: So mey hym dij ora
sykeria, ner ontgong hab-
ıer wedriucht byeda. Dan
de ander zich niet verontschul-
, noch tegenbewijs leveren, noch
laar tegenover aanbieden.
da, *retinere*, *amovere*, onthouden.
2.
delick, *abstinens*, *continens*, *cas-*
nthoudend, kuisch. F.R.13,3.
ıda, *decollare caput ense decutere*,
ofden. J.M.F.16.
a, *promittere*, beloven. F.R.23,6.
enisse, onthetingha, onhe-
ı, *promissio*, belofte. F.R.22,17.
3,1.
missa, de mis. J.M.F.7,31. O.

la, *luere*, *solvere*, betalen, ont-
ı, voor instaan. F.R.66,4.
ıstaftich, *liber*, niet dienstplich-
iet verplichtend. F.R.44,16.
ıed, *immobilia*, onroerende goe-
F.R.27,1.
h, ontiuch, *probatio*, bewijs.
.4,1.35.36. — 2) *accusatio*, klach-
.M.F.JI, 322.
a, *carere*, ontberen; *defraudare*,
ıden worden. F.R.46,47.

ontlyuet, *morte multatus*, ontlijfd, ontzield, gedood. F.R.56,9.

ontnyeta, *nocere*, schaden. F.R.62,6. Zie: onnyeta.

ontofande, zie: fande (on to).

ontoga, *induere*, aantrekken. 2.E.*v.*: By tha forma wede, ther ma thi ontach. Bij het eerste kleed, dat men u aantrok. F.O.L.II.

ontrenna, *evadere*, ontloopen. F.R. 58,34. ontronne, *evadebat*, ontliep.

ontrouheed, ontrow, *infidelitas*, *infidelis*, ontrouw. F.R.15,29. 87,2.

ontstondende, onstondende, *luxus*, *deformis*, wanstaltig. E.L.1,35. 2.E. 1,9.

ontswarra, *abjurare*, ontzweren. F.R. 24,18.

on twa spreka, *differre*, *discrepare*, verschillen. O.11,68.

ontwyeldia, *aufugere*, ontvluchten, uit de macht komen. F.R,35,1. ontwyldet, *aufugit*, ontvlucht.

ontwisa, *abjudicare*, ontregten. F.R. 42,6.

ontwywel, *sine dubio*, ongetwijfeld, zonder twijfel. Ch.I, 737.

ontwonnen, *abreptus*, *ademtus*, afgenomen, ontvreemd. F.R.17,13: Hwyrso een man syn sighel myt falscheed ontwonnen wirt. Wanneer aan iemand zijn zegel met valschheid ontnomen wordt.

ontwordia, *respondere*, antwoorden. E.L.3,1.

onueen, onwene, *inopinatus*, ongewoon, onverwacht. O.4,16. Zie: vnwena.

onuerheftinghe, *qui aliquid accipit in compensatione impensorum funeralium*; *ut maritus vel uxor superstes*, iets dat een der echtgenooten bij den dood van

een hunner tegen vergoeding der doodkosten ontvangt. J.M.F.2,72. (ouerheftinghe?)

onuuertlike, *indigne*, onwaardiglijk. 1.E.5,18.

onwilla, *nolente*, onwillens. O.4,12.

onvnga, *adire*, *intrare*, ingaan, bezetten. B.215.

onwad, *non vadosus*, *profundus*, niet doorwaadbaar, diep. O.7,13.

onwald, *extra potestatem*, buiten macht. O.4,12.

onwemed, *illaesus*, onbesmet, onbeschadigd. O.1,10. J.M.F.2,11. oenwennet.

onwennena. J.M.F.2,6. Zie: onwonna.

onwerp, *inspiratio*, ingeving. F.O.L. *v*,1. J.M.F.1,1.

onwilla, onwillens, onwilmis, onwillum, *non sua sponte*, *repugnantia*, onwillens. O.1.7,30. 11,69. J.M.F. 2,7. F.R.20,10. 64,7.

onwirdelic, *indignus*, onwaardig. O. 10,5.

onwyslick, *stultus*, dwaas. F.R.46,48.

onwis, *incertus*, onzeker. F.R.36,6.

onwitlyke, *illegaliter*, onwettig, straffeloos. J.M.F.II, 277.

onwytscip, onwitenheyt, *inscitia*, onwetendheid. F.R.46,61. 64,21.

onwonna, onwennena, *immeritus*, niet gewonnen, niet verdiend, niet eigen. O.1,6. J.M.F.2,6.

onwonnen, *victus*, verwonnen. J.M.F. Reg.11: Deer mey wallen wetter onwonnen wirdet. Die door het heete water verwonnen (overtuigd) worden.

onwrocht, *non elaboratus*, ongemaakt, onbewerkt. O.1,64.

onzere. 2.E.4,27. Zie: onszere.

onzuuara, *abjurare*, ontzweren. O.1,2.

opa, *supra*, op. A.*v*.1. 1,16.

opanderda, *respondere*, verantwoorden. O.1,50.

opberra, *accipere*, *capere*, beuren, nemen. F.R.24,9. 32,8. 47,3.

opbywda, *citare*, dagvaarden; *exigere*, eischen. F.R.20,12.

opbringa, *educare*, opbrengen, opvoeden. F.R.22,19. opbrinckt, *educat*.

opbringa, *jus dicere*, geregt houden. Ch.I, 344: Dat eelck Greetman zyn tinghet iefta zyn fellinghe opbringhen schil mith twam swerne syem. Dat ieder Grietman zijn geregt of zijne boeten, met twee gezworene bijzitters zal houden.

opbringh, *adstructio*, bewijs. F.R.8,8. O.13,4.

opclagia, *accusare*, aanklagen. F.R. 3,17. 37,13. 62,13: Opclayen wessa. Beschuldigd zijn.

opdeth, *invenit*, opdoet, vindt. F.R. 35,1.

op een komma, *concordare*, overeenstemmen. Ch.I, 98. J.M.F.II, 197.

openbeer, opinbere, *apertus*, openbaar. H.9,2. F.R.13,46.

openberer, *ex argumento*, naar luid. F.R.19,4: Dat B. openberer der breuen. Dat B. naar luid der brieven.

openbericheed, openbeerlicheed, *evidentia*, *perspicuitas*, openbaarheid. F.R.13,2.3.

opgongh, *adscendens* (*linea*), *ortus*, opgaande (lijn), het opgaan. F.R.50,19: Da opgongh dis slachten. De opgaande lijn van het geslacht. O.1,26.

opgripa, *accipere*, aannemen, aanvaar-

den. F.R.2,29: Een kamp opgript. Een kampstrijd aanneemt.

ophalda huus, *rem familiarem curare*, huishouden. F.R.46,56.

ophalya, *decidere*, beslissen, beslechten. O.4,10: Jefta mit ene kempa op ti halyane. Of met een kampstrijd te beslissen.

opheuen, oppehewen, ophouen, *inceptus*, aangevangen, begonnen, aangeheven. O.8,4. J.M.F.7,31.

ophliaept, *oritur*, ontstaat. O.*v.* Deer bij willa ende bij dwnheed ophliaept. Die met opzet en door euvelmoed ontstaat.

ophouen, *instituebant*, *erigebant*, stelden in. J.M.F.1,4.

opinbere, zie: openbeer.

opja, *renuntiare*, opgeven, overgeven. O. 1,22.

oplidza, *imponere*, opleggen. O.1,44.

opnyma, *tollere*, wegnemen. O.*v.*bl.5.7.

opnyma, *praevalere*, voorgaan, te boven gaan. F.R.1,15: Dat Landriucht nympt op beda Pawsriucht ende Keysersriucht. Het Landregt gaat voor het Pauselijk en Keizersregt.

oppa, oppe, *super*, op, in, in de. E.L. 1,13. F.R.10,1.

oppahalia, *gerere*, *incipere*, *decidere*, beslissen. 1.E.2,10. Zie: ophalya.

oppenbered, *patefactus*, bekend; *vulgatus*, geopenbaard. F.R.15,34.

oppehouen, zie: opheuen.

oppermon, *aeditimus*, koster. A.7,12.

oprera, *evocare*, *e vita altera in presentem hanc revocare* (*per testes*), oproepen, terugroepen. J.M.F.2,63: Mit aldusdena tioege schel ma den dada oprera. Met dusdanig getuigenis zal men den doode vertegenwoordigen.

oprisen, *ortus*, ontstaan. F.R.48,6: Hweerso dat sib is oprisen fan een onaeffter stemme. Wanneer de verwantschap is ontstaan uit een onechten stam.

oprisenisse, *resurrectio*, verrijzenis. O. 12,24.

opriuchta, vpriuchta, *restituere*, *reparare*, herstellen. B.16. F.R.2,9. 39,2.

opsanna, *admonere*, aanspreken, aanmanen. J.M.F.2,6: Jef him dy foghed opsanna wolle. Zoo de voogd hem wil aanspreken. O.1,6.

opsedel, *ascensio*, het opzitten, het opstijgen. O.10,35.

opsetma, *depositum*, bewaargeving. F. R.20,1.

opsetta, *concilium*, *animo deliberato*, opzet. F.R.63,3.

opsidza, *accusare*, beschuldigen. F.R. 63,1: Hweerso dij ena menscha da orem sweer secken opslacht. Wanneer de een den ander van misdaden beschuldigt.

opstalbaem, *judicium supremum alicujus districtus*, oppergeregtsplaats van een district (dus niet alleen de Opstalboom bij Aurich). F.R.III, 2. opstallisbaem, opstallisbame. J. M.F.11.

opstallingh, *judex supremus*, opperregter. O.16,23.

opstiger, *cognatus in linea adscendenti*, bloedverwant in de opgaande lijn. F.R. 44,16: Dy opstiger tojenst dyn nedstiger. De bloedverwant in de opgaande lijn tegen den bloedverwant in de nedergaande lijn.

opstonda, *ascendere*, beklimmen. O. 8,22: Ende hio breijdelike sine

besma opstoed. En zij als bruid zijn bedstede beklom.

optya, *uti*, *eloqui*, gebruiken, uitspreken, aannemen. O.*v*. Ner to nene ijdelnisse optijaen. En niet ijdel gebruiken.

opweckria, *renovare*, *excitare*, opwakkeren. F.R.21,10.

opwretsa, *vi aperire*, openscheuren, openrukken. Ch.I, 540: Jef dorra opwretst. Of deuren openrukt.

or, *alter*, ander. A.7,5. 3,16: Halue sione an tha ora aga. Het halve zien aan een der oogen. — F.O.L.5,32: Or sa diure. Eens zoo duur. F.R. 17,3. O.1,30. Ch.I, 242.

orber, *utilitas*, nut. F.R.5,3.

orberlyck, *utilis*, nuttig, oorbaar. F. R.75,9.

ord, *acies*, spies. E.L.1,90. 1.E.3,2. A.7,8.

ord, *verbum*, woord. 1.E.5,27: And scrif dit ord. En schrijf dit woord.

orde, *margo*, boord, rand, zoom. F.O. L.6,13: Thene orde met ma al vmbe. Den rand meet men geheel om.

ordel, *ordalium*, Godsoordeel. O.1,38. — *judicium*, vonnis. F.R.2,29. 21,9.

ordelwijenga, ordelwigenga, *consecratio ordalii*, proefwijding. O.7,17. F.O.L.4,30.

ordert (ondert?), *praesentia*, tegenwoordigheid. F.O.L.8,11.

ordil, *pugna*, strijd. H.9,2.

ordlinga, *margines*, boorden, randen. A.3,15.

orendeel, *altera pars*, het andere deel. Ch.I, 495.

ores, *insuper*, overigens. F.O.L.I, 48.59: And hi ores clagi umbe nene seke. En hij overigens over geene andere zaak klaagt.

orken, *testis*, getuige. O.1,50. F.R.1,7.

orkenschip, *testimonium*, getuigenis. F.R.1,38.

orknya, *testari*, getuigen. Ch.I, 533.

orle (orleue?), orleff, orleue, orloui, *permissio*, verlof. F.O.L.1,16. E.L.1,57. H.1,4.16. 2.E.1,16. A.7,10.

orloge, *bellum*, oorlog; *pugna*, strijd. O.17,4. J.M.F.1,6.

orna, *insuper*, bovendien. F.O.L.5,29.

orne, *alter*, *aliter*, ander, anders. A. 1,4. H.3,1.

ors, *aliter*, anders. Ch.I, 242.

ors, *porro*, verders. Ch.I, 518.

ors, zie: hors.

osa, *cloaca*, goot. 1.E.5,18. H.5,6. E.L.1,90.

osedroptha, *stillicidium*, waterdrup. E.L.3,47.

oth (ith?), *ad*, aan. Ch.I, 104. — 2) *juramentum*, eed. J.M.F.II, 187.

other, *alter*, ander. E.L.1,22. other—other, *unus et alter*, de een en de ander. H.1,2. 2,25: Other sa diure. Eens zoo duur. A.7,12. 2.E.2,1. — 2) *unus eorum*, een hunner. A.2,6. 1.E.3,2: Jeftha sin other age. Of een zijner oogen. B.159. othre, de andere.

otheres, *insuper*, *porro*, verders. 1.E.3,5.

otherhalue, otherhalwa, *unus et dimidium*, een-een-tweede, anderhalf. 2. E.2,10. E.L.3,48.

otmel, *spatium* 24 *horarum*, etmaal. Ch.I, 394.

oua, ouer, ova, *ad*, aan, in, over. A. 5,13. 7,8: Fon oua to uta, *in totum*, geheel. — 2) *super*, op. A.8,4. *v*.1: Ova thines ivenkerstena hava. Op de bezittingen van uwen medechristen.

oua, *exercere*, oefenen. 1.E.*v*. A.2,24. ouonade, *exercebat*, oefende.

ouawinna, *tollere*, *auferre*, afnemen. A.6,5. F.O.L.I, 41.

ouawnnen, *ablatus*, afgenomen. A. 6,11.12: Werth him thenne sin lif ouawnnen. Wordt hem dan zijn leven benomen. F.O.L.I, 41.

ouder, *prior*, *antecedens*, vroeger. H. 6,13.

oue, owe, *ab*, af. 1.E.4,6. F.O.L. 5,18. F.O.L.5,5.

ouer, *contra*, tegen. A.5,13: Ouer thes redieua willa. Tegen den wil des regters.

ouer, *citra*, over; *per*, door. 1.E.*v*.

ouerdede, *suicidebat*, zich vermoordde. A.*v*.1. verdeed.

ouerdelte, zie: ouerere.

ouerdemet, *condemnatus*, veroordeeld. 1.E.1,16.

ouere, ouir, *ripa*, oever. O.1,13. 9,28. A.1,10.

ouer-ere, -delta, -haeck, -meed, -ryp, ouerschere. J.M.F.2,55. *agere ultra suum proprium in*, overploeging, -graving, -haking, -maaijing, -plukking, oversnijding.

ouerhaeck, zie: ouerere.

ouerhalue (otherhalue?), *unus et dimidium*, een-een-tweede, anderhalf. F. O.L.6,5.

ouerkoma, *accidere*, gebeuren, overkomen. H.1,8.

ouerlendich, *extraneus*, vreemdeling. J.M.F.9,30.

ouermeed, zie: ouerere.

ouerryp, zie: ouerere.

ouerschere, zie: ouerere.

ouestrizen, *avulsus*, afgestreken. 1.E. 5,1.

ouir, *contra*, tegen; *supra*, boven. A. 5,9: Ouir wold and ouir willa. Met geweld en tegen den wil. O.3,17.

ouir, *ripa*, oever. O.9,28.

ouirbulgen, *iratus*, verbolgen. A.8,1.

ouirdelta. O.1,54. Zie: ouerere.

ouirfiuchta, *pugnando suum perdere*, vervechten (zijn goed). A.7,4.

ouirhere, *contumax*, *inobsequens*, ongehoorig. A.6,5. F.O.L.I, 26.

ouirlandich, *hospes*, vreemdeling, bovenlander. O.1,51. F.O.L.I, 26.

ouirlenda, *tradere*, *concedere*, overgeven, overlengen. F.O.L.I, 21.

ouirmeet. O.1,54. Zie: ouerere.

ouirscheer. O.1,54. Zie: ouerere.

ouirsitta, *supercedere*, verzitten, laten voorbijgaan. F.O.L.1,26.

ouirtia, *sumere plus quam justum est*, te veel nemen. A.5,13.

ounima, *auferre*, afnemen. 1.E.3,2.

ouonade, *exercebant*, oefenden, beoefenden. A.2,24.

ourtredder (nothtredder?), *destructor fructuum*, vruchtvertreder. O.16,3. F.R.III, 4. noethtreder.

ouwer, *ripa*, oever. J.M.F.2,2.

ouwinna. A.6,11. Zie: ouawinna.

ova. A.*v*.1. Zie: oua.

overdwa, *vitam laqueo finire*, zich verhangen, verdoen. A.*v*.1.

overhor, *adulterium*, overspel. A.*v*.1.

owene, *fornax*, oven. B.153.

owensens, *nihilominus*, desniettemin. F.R.50,41: So onteerwade 'r owensens thera bern. Dan onterfde hij desniettemin de kinderen.

ower, *alter secundus*, andere, tweede. F.O.L.5,3.

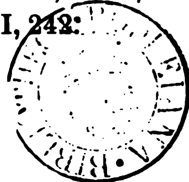
owere, owirra, *ripa*, oever. O.1,2. 3,10.

owereendreghen, *qui pacti sunt inter se, de aliqua re*, overeengekomen, zich verdragen hebben. Ch.I, 375.

owerhael, *unus et dimidium*, een-eentweede, anderhalf. Ch.I, 744.

owerhora, *adulterare*, overspel doen. H. 8,24.

owers, *aliter*, anders; *alibi*, elders. Ch. I, 242.

owerwrocht, *convictus*, *probatus*, overtuigd. J.M.F.5,3: Ende mey riochta thyngade owerwrocht es. En met wettig geding overtuigd is.

owet, *aliquid*, iets. F.O.L.4,15. 5,18.

oxa, *taurus*, os. Ch.I, 115. O.11,68.

oza. F.O.L.6,25. Zie. osa.

P.

pacht, *poena*, boete, bezwaar. F.R.46,6.

paellaes, palenzia, *palatium*, paleis. O.*v.* J.M.F.1,4. palas. H.9,1.

paepheed, *clerus*, geestelijkheid. O. 7,12. J.M.F.7,14.

paeplic, *religiosus*, geestelijk. O.8,9.

paert, *pars*, deel, partij. F.R.21,37.

paes, pas, *pascha*, paschen. O.14,4. J.M.F.10,12.

pagus, *papa*, paus. F.O.L.I, 21: Thi pagus Leo. De paus Leo.

payment, *pars certa solutionis*, betaling. O.11.8.

palas, zie: paellaes.

paleftreda, paliftredda, *vestimenta acu picta*, borduurwerk, borduursel. O.1.72. J.M.F.2,72 F.R.45,18.

palenzia, zie: paellaes.

palmere, *palmifer*, palmdrager. H.1,11. 1.E.1,11.

pannichschelda, *debita pecuniaria*, penningschuld. E.L.3. F.R.1,37.

papa, *sacerdos*, priester. B.54. F.R.III,16.

partie, *factio*, partij, verraad; *tumultus*, *conjuratio*, oproer, zamenzwering. E. L.3,31. Ch.I, 699. F.R.37,1.

partyelyodem, *conjuratores*, zamenzweerders. F.R.72,5.

pas, zie: paes.

passia, *passio*, het lijden. O.12,27.

passia, *ponere*, stellen, zetten, passen. O.14,4: Hi schil tojens sijn stef passia. Hij zal te vergeefs zijnen staf stellen.

pawsriucht, *jus canonicum*, geestelijk regt. F.R.1,15.

peen, *poena*, straf, boete. F.R.22,1.

peyndeldeghen, *dies*, *quibus pignora sua judices deponunt bene et juste judicandi*, borgtogtdagen der regters. Ch. I, 536.

pelar, pelen, *pali*, palen. B.163. 166.

pelin (plem?). B.67. Zie: plem.

penda, *oppignorare*, panden. O.9,28. F.O.L.8,21.

pende, *pars*, deel, pand. B.114.

pennegad, *solutus*, betaald. H.8,22.

penningschylda, zie: pannichschelda.

penningwirde, *valor monetae*, penningswaarde. F.R.2,27.

pent, *oppignoratus*, bepand. H.8,22.

persona, *presbiter*, *confessionarius*, priester, biechtvader; *curatus*, pastoor eener hoofdkerk. F.R.15,15.

phe, *parum*, weinig. B.154. Zie. fe.

pyke, *nummus quidam*, zekere munt. Ch. I, 103.

pilgramaetze, *peregrinatio*, pelgrimatie. F.R.25,8.

pina, *poena*, straf, boete; *dolor*, pijn. O.12,24. H.1,16.

pinkostratide, *pentecostes*, pinkster. A.9,10.

pyngya, **pinighia**, **pynningia**, **pinnigia**, *poenam infligere*, straffen. F.R. 2,9. J.M.F.II, 276. 277. O.16,3.

pynlyck oensprekka, *crimine accusare*, wegens misdrijf aanklagen. F.R. 63,4.

pint, *penis*, *membrum virile*, manlijkheid. Ch.I, 101. O.11,49.

pipe, *radius*, armpijp. E.L.1,36. 2.E.1,9.

pipermose, **pipemose**, *jus*, vleeschnat. E.L.1,83. 2.E.1,17. Pd.Ms.: **heten juchen, warm bere.**

piseldreple, **piseldura**, *porta culinae*, keukendeur. E.L.1,69. B.142. P.d. Ms.: **piseldoer, kamerdoer.**

pisle, *culina*, keuken. B.142. E.L. 1,69: **Hwersa ma thria dura to brecht, tha wachdure tha piseldura anda tha komerdura.** Wanneer men drie deuren vernielt, de buitendeur, de keukendeur en de kamerdeur. — B.142: **Binna pisle and binna piseldreple.** In de keuken en binnen den keukendrempel. [W. **pisel, pysele**, kleedkamer.]

pisse, **pissenge**, *urina*, pis. E.L. 1,83. H.6,21.

placht, **playte**, *causa*, pleidooi, pleit. F.R.3,1. 18,2.

placta, *corona sacerdotalis*, geschoren kruin der priesters. H.4,35.

plaghe, *vexatio*, *morbus*, *poena*, plaag, ziekte, straf. F.R.80,6.

playtia, *litigare*, *litem agere*, pleiten. F.R.1,11.

ple, *cura*, verpleging. H.8,8: **En ple and en plicht.** In verpleging en in verantwoording. F.O.L.2,2.17.

plegia, *curare*, verplegen, verzorgen; *administrare*, beheeren. B.177: **Nenra wraldeskera lena plegia.** Geene wereldlijke leenen beheeren.

plegia, *obligatum esse*, verplicht zijn. F.O.L.1,10: **Thet wi Fresan ne thoren nenes herabonnes farra plegia, tha kayser to hilpe.** Dat wij Friezen tot hulp van den keizer tot geen heerban verder verplicht zijn.

pleiga, **plega**, *solere*, *agere*, *exercere*, plegen, oefenen. 2.E.3,12. B.B.12.

plem, *fibula*, *pessulus ligneus*, houten pen, houten spijker. B.67: **Sa is thi pelin** (**plem** bij *Wiarda*) **and thiu sponne sex penningar.** Dan is de houten pen en de sponning zes penningen.

pli. E.L.1,22. 1.E.6,3. Zie: **ple.**

plicht, *periculum*, gevaar. 1.E.2,17. H.8,8. F.O.L.2,17. 5,3. Zie: **ple.**

plichtich, *obligatus*, verplicht. A.7,8.

pliga, *consuetudo*, gewoonte. O.*v.*

pliga, **pligia**. F.R.4,2. 13,11. 18,6. 72,6. O.12,27. Zie: **pleiga.**

pligia, *curare de*, verzorgen. F.R.45,1.

ploch, **ploech**, **plogh**, *aratrum*, ploeg. E.L.1,78. A.1,12. F.R.50,48. 64,12.

ploncke, *tabula*, plank. E.L.3,64: **Mith ene plonckene hlide.** Met een deksel van planken.

poda, *caput*, *cranium*, hoofd, hersenpan.

2.E.*v*: Buppa fon there poda, al tho re litteca thane. Boven van het hoofd tot aan den kleinen teen.

post, *tignum*, *clathrum*, balk, sluitboom. E.L.1,92: Hva sa others post ieftha forda vphant fon siner fenne. Wie dat iemands sluitboom of hek van zijn grasland opent (of wel: vphaut, openbreekt).

pot, *olla*, pot. F.R.20,2.

pre, *radius*, bovenste armpijp. E.L.1,36.

prelling, *testiculus*, teelbal. H.6,9. 1.E.5,12.

pryoweljeer, proweljeer, *annus probationis*, proefjaar. F.R.70,7.

prisia, *laudare*, prijzen. F.R.1,35. 44,12. prised, *laudatus*, geprezen.

professien lyued, *monasteriales*, kloosterlingen. F.R.70,7.

progia, *probare*, bewijzen. *Richthofen*, bl.255.

proginghe, prouige, provinghe, prowyng, *probatio*, bewijs. *Richthofen*, bl.254 en 255.

progost, prouest, *praepositus*, proost. A.7,3. O.8,1.

pronda, *beneficium ecclesiasticum. patronatus*, geestelijk beneficie, leen. 8,9. F.R.30,1. prondaland, leenland.

pronnisdey, *dies patronalis*, patroondag. Ch.I, 110.

prouest, zie: progost.

prowa, *approbare*, goedkeuren. O.*v*.

proweljeer, zie: pryoweljeer.

prowia, *inquirere*, onderzoeken, beproeven. F.R.1,1.24.

prowit, *approbatus*, goedgekeurd. F.R.9,6.

prowinghe, *probatio*, bewijs. F.R.13,2.

pundemeta, *mensura quaedam agri*, pondemaat (zekere maat, ter waarde van 36¾ are). Ch.I, 250.

Q.

qua, quaen, *loqui*, spreken. F.R.6,2. O.1,50.

quad, quaed, *malum*, kwaad. E.L. 3,61. F.R.1,3. 2,37.

quade, *squalor sordes*, vuiligheid. 1.E. 5,10: Thet hi lidza inna sine quade dey and nacht. Dat hij dag en nacht in zijn vuilnis ligt.

quade gast, *diabolus*, duivel, kwade geest. O.11,38.

quaed, zie: quad.

quaedheed, quaeddya, *malitia*, boosheid. Ch.I, 109. J.M.F.II, 224. O. 17,6.

qualic, qualike, *male*, kwalijk. F.R. 64,12. O.11,49.

quamben, quemben, *os femoris*, dijbeen; *os ilium*, buikbeen. Ch.I, 102. 104. 106. 112. J.M.F.II, 188. 233. O.11,27.

quede, *dicebat*, zeide. F.R.13,38.

quemben, zie: quamben.

querdzed, *suffocatus*, geworgd. 1.E. 6,8.

querna, *lac in butyrum cogere, densare, coagulare*, karnen. H.5,5. 1.E.6,7: Huuersa hir en mon wif nime to ku and querna. Wanneer iemand

eene vrouw neemt voor de koeijen en het karnen (als huishoudster).

ueta, *loqui*, spreken. H.2,5. F.O.L. 2,6.8.

ıetsene, queesene, *laesio*, bezeering, kwetsing. H.6,10.

ıic, quik, qwick, *pecus*, *animal*, dier, beest, vee. 2.E.1,18. A.7,31. B.60. F.R.26,5.

ıika, *vivus*, levend. O.8,3: To dae quika ende to da dada. Voor de levenden en voor de dooden.

uikfia, *pecus vivum*, levende have. O. 1,70.

quytduaen, *privare*, afnemen, bevrijden. O.12,1.

qwa, qwaen, *loqui*, spreken. F.R.63,2. Zie: qua, queta.

qwadier, *malus spiritus*, *diabolus*, kwade geest, duivel, de kwade. F.R.80,6. Zie *Melis Stoke* I, 425 v. 766: *peccator impius ;* II, 313: kwaadspreker.

qwelyck, *male*, kwalijk. F.R.4,3.

qwick, *pecus*, vee. F.R.26,5.

qwyt, *perditus*, verloren, kwijt. F.R.1,21.

qwytleta, *liberare*, *absolvere*, *condonare*, *exonerare*, bevrijden, kwijtschelden. F. R.44,7.8. Zie: quytduaen.

R.

a, *paratus*, *bonus*, *capax*, gereed, goed, geschikt. J.M.F.7,26. *sapiens*, wijs. Alsoe ra and alsoe rike. Zoo wijs en zoo rijk.

a, rad, *ruber*, rood. 1.E.6,4: Ra skeld. Rood schild. A.*v*.1. 1.E.*v*. H.3,4.

acht, *ducit*, voert, brengt. F.R.25,6: Alzofyr racht. Zoo verre brengt.

acht, *traditus*, gegeven, gereikt. F.R. 33,5.

ade rond, rad rond, *sanguis coagulatus*, rood geronnen. H.6,15. E.L. 1,8. 1.E.5,1. P.d.Ms.: Ein roedtrunne. (kneuzing van het vleesch.)

adeth, *paratus*, gereed. F.R.25,8: Hwanneer 't al to da ordel radeth is. Wanneer het tot het vonnis gereed is.

adich, *sapiens*, *sagax*, *consuetus*, oordeelhebbend. J.M.F.8,2: Dat hi soe radich ende soe wittich is. Dat hij zijn oordeel en verstand heeft.

raede, *consilium*, raad. J.M.F.13.

raefferde, *pax ob pignora data*, pandvrede. O.1,38.

raefferth, *raptus aratro factus*, roof door ploegen. F.R.64,16.

raefftreden, *degradatio fructus alterius in illos currendo*, vruchtvertrapping. F.R.64,16.

raefrede, *equitatio illicita*, *violenta*, *quae fit usu equi alterius sine ejus consensu*, roofrijden, iemands paard tegen diens wil rijden. O.9,34: Dat hi habbe syn ros an raefrede riden. Dat hij zijn paard steelswijze heeft gereden.

raefwere, *possessio illicita*, *raptu acquisita*, roofbezit. F.R.36,2.

raemkoer, *nassa*, *fiscella*, korf om visch mede te vangen. Ch.I, 743.

raf, raff, *rapina*, roof. H.4,9. B.66. *pignus*, pand. E.L.3,72.

raffforeferen, *defunctus*, overledene. 2. E.3,23. B.B. heeft: foreferene (raf

zal overtollig zijn en misschrijving).

raflike, *furtim*, steelswijze. A.9,7.

raka, reka, *dare*, geven. O.1.S: Da rachten him de koningh Radboed. Toen gaf de koning Radboud hem dien.

raka, *efficere*, *eo usque rem ducere*, brengen, voeren. F.R.25,6. Ende hy 't alzofyr racht. En hij het zooverre brengt.

ramed, *aedificatus*, gebouwd. O.2,7: Sinte Michiels dom, deer to der tijd was ramed mit holt ende reijl. H. Michiels kerk, die te dien tijde van hout en riet gebouwd was.

ramer, *auctor*, uitvinder, beramer. F.R. 58,4: Reder en ramer is des strides. Rader en aanlegger is van den strijd.

raminge, *constitutio*, bepaling. Ch.I,499: Als van der raminge in dae westera fiarndel. Te weten van de bepalingen in het wester vierendeel.

ramma, *constituere*, beramen, vaststellen. Ch.I, 499. 590.

ransastlath. 2.E.1,26. *Richthofen*, bl. 240 leest: ransak lath, en vertaalt het door: huiszoeking. Zie: *Grimm*, *Deutsche Rechts-Altherthumer*, I.640. op: ransak. — *Grose*, *Glossar of Provincial or local words*. London. 1839: *Ranshackled*, *out of repair applied to building*. — In het Yslandsch bij *Biörn Halderson* leest men: ransamr, *praedabundus*, roovend. — Ik lees dus: Hwa sa ransast lath sunder helgane monnen vmbe ene stelne inna ene huse. Wie wegens een diefstal zonder de geestelijkheid huiszoeking in een huis doet. — Punch, 11 Oct. 1862, bl. 148: ransacked, doorsnuffeld.

rant, raonth, *laceratus*, gescheurd, gereten. E.L.1,39. Ch.I, 105.

ratte, *constituebat*, beraamde, bepaalde. 1.E.6,7: And ma there ratte al tha riucht. En men daar alle regten beraamde (nazag). Zie: rada.

raue, *rapina*, roof. A.2,10. Zie: rawe.

rawa, *oppignorare*, *occupare pignora*, panden, pand nemen. B.57.

rawe, raue, *oppignoratio*, panding. B 40.

rawed, rawet, *raptus*, geroofd. O. 16,2. F.R.36,1.

rawer, *raptor*, roover. F.R.2,6.

rawia, rawega, *furare*, rooven, stelen. 1.E.2,2. J.M.F.II, 282.

re (hi), *ille*, hij. 1.E.1,3. H.4,21: Sa re wet is and wasech. Zoo hij nat en bevuild is.

rechscerd, *laesio dorsi*, rugbezeering. 1.E.4,1.

recht, *dat*, geeft, reikt. B.38. rechtan, *dabat*, gaf. J.M.F.3. O.1.S.

rechteuoert, *mox*, terstond. J.M.F.*16*.

reck, *donatio*, gift, schenking. E.L. 3,59: Bi reck anda bi tha sibdel and bi tha lawum. Bij schenking en door naaste verwantschap (*ab intestato*) en bij erfenis.

recka, *dare*, geven, reiken. F.R.8,6.

reckende, *fumans*, rookend. J.M.F.II, 273.

recklin, *amiculum*, overkleed. F.O.L. 6,18. Zie: hreclit. Yslandsch: rikelin, *alba*, *camisia*.

recknia, *computare*, rekenen. F.R.15,58. 54,6.

red, *jus*, regt. H.4,33: Red reda and vnred leta. Regt spreken en onregt nalaten.

red, *ratio*, *consilium*, rede, raad. A.2,1.

meratus, *praesens*, gereed. E.L. Sin red ield. Zijn gereed (baar) Ch.I, 97.
robare, bewijzen. 2.E.4,22.
ersuadere, raden, raadgeven; *cu-* verzorgen. F.R.26,5.
uxiliari, redden, helpen. O.15,1. .2,2.
qui, spreken. H.3,1.
udicare, regten. B.44.
isidiari, lagen leggen. F.R.51,1: oen hyaere lyff. Op hun lagen leggen.
alvare, redden. F.R.50,47: Re- o da lyue. Het leven redden.
assumere sibi, zich toevoegen. .2,4: And hire broder thet a welle. En haar broeder dit wil toevoegen.
a, reddra, *jura*, regten. H. Thes reddera and thes sti- Wegens de regten en instellingen. ,6. teddra (reddra?)
, zie: redgeua.
onsilium, raad, overleg. E.L.3,7. F.O.L.2,2. F.R.11,7.
lecisio, beslissing. 2.E.1,26.
paratus, *numeratus*, *praesens*, ge- A.7,12. reder, *paratior*, ge- r. F.R.13,15.
c, *honestus*, eerlijk. O.*v*.12,4.
ck, *aeque*, billijk, redelijk. F.R. .
lis, *causa*, *rationes*, *argumentatio-* wist, reden. F.R.18,1.
redene, *consilium*, raad. F.R.

probatio, bewijs. H.1,15.
, *jurisdictio*, regtsgebied. B.36. ,5: Redena vnred. Stoornis van geregt. — 2) *jus*, geregt.

redene, *res judiciariae*, geregtelijke zaken. B.3.
reder, *paratior*, gereeder. F.R.13,15.
reder, redir, *consiliator*, rader, aanrader. F.R.58,4.
redgeua, redieua, *judex*, regter. H. 10,5. B.1.82. redia, reddia, rediewa. H.9,2. F.O.L.5,37. 6,12. 9,4.
redia, *consiliari*, *rationem audire*, *in judicio stare*, aanraden, teregtstaan; *respondere*, antwoorden. O.4,1. A.2,1. F.R.81,23: Reedien sint. Zich beraden, in beraad houden.
redinge, *dispositio*, schikking, beschikking, regeling. E.L.3,56. 2.E.4,40. redinge, dat is scheydinge oers goedes.
redislywd, *consiliarii*, raadslieden. F. R.25,15.
redisman, *advocatus*, raadsman. F.R. 8,5. 11,3.
redlas, *sine jure*, regtloos. F.O.L.I, 60: Redlas and botelas. Buiten regt en buiten boete.
redskipe, redskipi, *judicis officium*, regterambt. B.7. F.O.L.I, 60.
reeck, *fumus*, rook. F.R.59,3.
reeckhol, *caminus*, schoorsteen. O. 1,65.
reed, *consilium*, raad. O.*v*. F.R.46,27.
reed, *utilitas*, nut. O.*v*.
reed, *paratus*, gereed. F.R.8,5. O.8,3.
reeder, *bestia*, rund, beest. O.1,10.
reed ield, *numerata pecunia*, gereed geld. F.R.32,6. Zie: red.
reedien. F.R.81,23. Zie: redia.
reedlick, *aequus*, *honestus*, redelijk. F. R.28,14.
reedsman, *consiliarius*, raadsman. F. R.1,7.

reemud, *adjudicatus*, toegewezen, ingeruimd. F.R.30,27: Eer dij fyaerde dey to reemud wirth. Voor dat de vierde dag toegestaan wordt.

reesraef, *furtum cadaveris*, lijkberooving. O.7,6. J.M.F.7,7.

reesschip, *instrumenta*, gereedschap. Ch.I, 701.

reffe, *septum*, *involucrum*, *diaphragma*, het rif. Ch.I, 115. J.M.F.II, 245.

reg, regh, regge, *dorsum*, rug. A. 3,19. F.R.1,27. O.11,27.

regiment, *administratio*, beheer, verzorging. F.R.58,1.

regstiwenga, *rigiditas dorsi*, stijfheid van den rug. F.O.L.5,19.

reyd ield. Ch.I, 250. Zie: reed ield.

reyl, *arundo*, riet. O.*v.*

reilbende, *vinctio ope funium*, binding met touwen. A.7,15.

reilmerk, *moneta quedam*, zekere munt. A.1,4. 7,33: Thiu reilmerk is fiuwer skillinga.

reyn, *pluvia*, regen. F.R.80,6.

reijnboga, *iris*, regenboog. O.*v.*

reyngbende, *vinctio ope vinculorum*, het in boeijen slaan, ringbinding. F. O.L.6,22. Zie: rembende.

reynth, *pluit*, regent. F.R.37,8.

reyse, *vice*, reis, maal. F.R.81,3: Tria reysa, *Ter*, driemaal.

reysinge, *peregrinatio*, reize. Ch.I, 600.

reyt, *calamus*, riet. Ch.I, 540.

reka, *tangere*, raken, reiken, bereiken. H.5,6.

reka, *solvere*, betalen; *dare*, geven, reiken. B.3. F.O.L.2,1. A.2,18.

reke, *administrata*, gegevene, uitgereikte. H.8,23.

rekenad, *purgatus*, schoongemaakt. J. M.F.9,1. 7,30: Rekin ende rede. In orde en gereed. Rekon. F.O.L.I, 22: Rekon anda rum. In orde en ruim.

rekkenen, *fumans*, rookende. J.M.F. II, 272: Deer fior rekkenen is. Waar het vuur rookende is (waar gestookt wordt).

rekinga, *donatio*, schenking, reiking. F.O.L.6,13: Tha leste rekinga. De giften ter zake des doods.

rema, *deserere*, *decedere*, ruimen, ontruimen. O.1,35. H.2,4. F.O.L.3.

rembende, *vinctio ope vinculorum*, het in boeijen slaan. H.8,18: Hwa sa otherum rembende deth, end kald irsen umbe sin ben leith. Wie den anderen eene *rembende* doet, een koud ijzer om zijne beenen legt.

reme, *ramus*, riem. O.1.S.

remed, *factus*, *constructus*, gemaakt. H. 6,9.

rend, *rima*, scheur. E.L.1,59. — 2) *scissura*, *fissura*, rijting. 2.E.1,1. E.L. 1,19.

rene, *purus*, rein. A.*v.*1.

renicheed, *munditas*, *sinceritas*, *innocentia*, *puritas*, reinheid, zuiverheid. F.R.71,1.

renna, *fluere*, vloeijen, loopen, stroomen. B.191.

rennande, rennende, *usui communi aptus*, bruikbaar, loopbaar. H.1,9. O. 3,9.

rennade, *fluens*, vlietend, stroomend, bruikbaar. F.O.L.1,9.

replick, *mobilis*, roerend. E.L.3,29.

reppa, *agere de*, reppen, roeren, spreken. F.O.L.5,17: Sa ofta sa ma lomme lithe rept. Zoo dikwijls men van lamme leden spreekt.

›th, *mobilis*, roerend. J.M.F.6,22: stoel schel wessa scethath ;e dat kessen schel wessa peth. De stoel zal vervoerbaar en kussen los zijn.

nghe, *appellatio*, beroep, appel, ıpraak. Ch.I, 660.

luma, *penna*, veder, pen, roer. 1. 27: Sa weth enna rer inna de and scrif dit ord vmbe vnde. Zoo doop een pen in het l en schrijf dit woord om de wonde.

raptus vestium, kleederenroof. H. F.O.L.4,36. 5,43.

ipe, reskipe, *jus*, geregt. 2.E. F.O.L.8,9.

n se, *oritur*, ontstaat. F.R.87,2.

pe, zie: reschipe.

, *ructare*, rispen, plukken. F.R. 2.

, *requiescere*, rusten. A.*v*.1.

quies, rust. F.R.36,10.

lick, *quiete*, rustig. F.R.30,11.

dare, *solvere*, geven, betalen. B. 94. Zie: retza, reka.

rota, rad. A.1,16.

, *ratio*, *probatio*, rede, bewijs. A. Ch.I, 242. *consilium*, raad.

like, *aeque*, *honeste*, redelijk. F. *v*.1.

retza, retzia, *dare*, *solvere*, ge- betalen. 1.E,2,6. B.13. E.L. ›. H.2,1.

judicare, regten. B.33.35. ret *zat*, spreekt regt.

ı, *tangere*, raken, bereiken. 1.E.

a (rhera?), *movere se*, roeren, be- en. 2.E.1,10.

, *cursus*, loop. F.O.L.7,1: A ful- hine riwat, and buta vppe- lizet. Behoorlijk geëgd en van boven vlak gemaakt.

rhoof, *tectum*, dak. B.26.

rhumeg, zie: rumeg.

riakande, *fumans*, rookend. 1.E.6,4.

rib, ribbe, *costa*, rib. O.11,27. B. 198. 1.E.3,13.

rychede, *divitiae*, rijkdom. J.M.F.1,3. Zie: dioerthe.

rycheftich, *dives*, *possessiones habens*, rijk. F.O.L.4,15.

ryck, *divitiae*, *possessio*, rijkdom, bezitting. O.13,11: Is ’t een ryck man, deer men ’t oenspreckt, so moet hi burgia op syn ryck. Is het een rijk man, dien men er om aanspreekt, dan moet hij borg stellen op zijn bezit.

ride, *latus*, zijde. B.96. — Bij *Wiarda:* federride, vaders zijde. (side?)

rider, *vestis*, kleed. F.O.L.6,8: And thet inreste iefta thet vterste rider. En het onderste of het bovenste kleed.

ried, *consilium*, raad. J.M.F.II, 276.

rient, *laceratus*, gescheurd. 2.E.1,12. Zie: rend.

righa, *obtinere*, bekomen. Ch.I, 242: And righede fan ene riochtere the absolutio. En verkreeg van den regter de absolutie. (Misschien moet men crigede lezen; bij J.M. F.II, 312. staat: aghede, zal eene schrijffout zijn.)

rihter, *pecus*, rund. A.2,11. bij *Wiarda*. Zie: rither, reeder.

rikenga, *donatio*, schenking, uitkeering. B.104. 2.E.4,14.

rikia, *possessiones acquirere*, *ditescere*, rijk worden, bezit krijgen. 2.E.4,37. And hi rikie therefter. En daarna bezit krijgt.

rimbendar, rinbende. H.6,18. 2. E.1,21. Zie: rembende.
rime, *regula*, *versus*, *series*, *calendarium*, rij, regel, kalender. O.12,13: Deer naet in da rime was. Die niet in de volgorde (in den kalender) voorkwam.
rinbende, zie: rembende.
rind, *rotundus*, rond. 1.E.5,14. 't rind umbe, *orbiculatim*, in het rond.
ringh, *cito*, spoedig. E.L.2,6: Hua sa alsa ringh sterft fon ene vnde. Wie zoo spoedig tengevolge eener wonde sterft. P.d.Ms.: gherynge, so geringe.
rýnna, *currere*, loopen. F.R.60,17.
rynske goudene, *florenus rhenanus*, rijnsche gulden. F.R.74,3.
riochtdey, *dies judicii*, regtdag. J.M. F.II, 266.
riouinge, *rasio*, *tritio*, schuring, wrijving. F.O.L.I, 48: En aubere riouinge. Eene zichtbare schaving (der huid).
riouwa, *taedere*, *poenitere*, rouwen, berouwen. O.8,18.
rira, *mobilia*, roerende goederen. 2.E.*v*: Alsa fliande werthe thi tha rira, sa thet wede oppa liwe. Even zoo slijtende worden uwe roerende goederen, als uw kleed op uw ligchaam.
risa, rysa, *oriri*, ontstaan. A.7,21. F.R.20,7.
rise, *virga*, roede, rijs. F.R.60,13.
risen, *ortus*, ontstaan. H.3,1.
rither, rhither, *pecus*, vee, rund. 1. E.2,11. Zie: thruchstrinzed.
ryths, *rapina*, roof. F.R.43,3. III, 152. of wel: *mobilia*, roerend goed. Zie: rira. (Het staat tegenover land, onroerend goed.)
rytzen, *conditus*, *obductus*, verborgen, berakeld. F.R.59,17: By rytzena fywr. Bij berakeld vuur.
riuchschyldiga, *sceleratus*, misdadige. F.R.54,4.
riucht, *jus*, regt. F.R.1,1. — 2) *jurisdictio*, geregt, regtsgebied. F.R.3,1.
riucht, *legalis*, *legitimus*, wettig. O. 14,3. B.6. Ch.I, 345.
riuchtafoerd, zie: riuchtefoerd.
riuchta, *judicare*, regten, te regt staan. A.1,8.
riuchta, *regere*, regeeren. H.9,1.
riuchtdegghen, *dies judicii*, regtdagen. J.M.F.II, 267.
riuchte, *justus*, regtvaardig, wettig. A. *v*.1. F.R.III, 2. — 2) *juste*. B.8: And riuchte elle riuchte. En beregte alles regtvaardig.
riuchtedich, *justus in munere*, wettig aangesteld. F.R.III, 14.
riuchtefoerd, riuchtafoerd, riuchtafoert, riuchtforth, *mox*, terstond. F.R.55,4. E.L.2,4. F.R.16,4.
riuchter, *judex*, regter. F.R.1,7.
riuchtfera, *jus agere*, regtvoeren. F. R.58,17.
riuchtferand, *potestate judicandi praeditus*, regtvoerend, stemgeregtigd. Ch. I, 499.
riuchtfirdich, *justus*, regtvaardig. F. R.16,4. 55,4.
riuchtfirdicht, riuchticheet, riuchtlicheit, *justitia*, regtvaardigheid. F. R.1,1. 2,1.
riuchtschyldiga, *justus legitimusque possessor*, regthebbende, geregtigde. F.R.61,1.
riuchtsculdiga, *sceleratus*, misdadige. Ch.I, 345.
riwat, *sarritus*, geëgd. F.O.L.7,1. Zie: rhine.

riwithe, *teret*, slijt. F.O.L.II: Also riwithe thi thina hewa, sa thi thet wede. Evenzoo slijten uwe bezittingen als het kleed. (2.E.*v.* heeft: Alsa werthe thi thina hewa. Evenzoo worden uwe bezittingen.)

roda, *virga*, roede; *flagellatio*, geeseling. Ch.I, 616.

rode, *patibulum*, galg. H.6,14. 1.E. 5,24. E.L.1,65.

roder, *gubernaculum*, roer. O.9,28. roer, O.1.S.

roeft, *clamor*, geroep. Ch.I, 100.

roester, *craticula*, rooster; *ordo*, regel. F.R.80,8.

roewer, *gubernaculum*, roer. J.M.F.9,31.

rofte, *clamor*, geroep. A.7,31.

rokeloes, *sine accusatione*, zonder aanklagte. J.M.F.Reg.14.

rokolos, *temerarius*, roekeloos. Ch.I, 607.

ropa, *clamare*, roepen. F.R.58,6. H.7,2.

rora, *attinere*, betrekking hebben, roeren. F.R.13,47.

rorende, *agens*, handelende. O.*v.* Deer dit boeck fan rorende is. Daar dit boek van handelt.

ros, hors, *equus*, paard. Ch.I, 101. O. 9,34.

rosche tyd, *festum civile*, burgerlijke feestdag. F.R.5,4: Dyo rorsche (rosche?) tyd is, als een landishere spreckt, hy se op dyn dey boren. Feesttijd is het, wanneer de landsheer zegt, dat hij op dien dag geboren is.

rossche weninghe, *opinio voluptuaria*, wellustige waan. F.R.13,6: Als me syucht ane man ende een frowe bede naken togara, so is dat een weninge, dat hi se byslepen habbe. Wanneer men een man en eene vrouw beide ontkleed te zamen ziet, dan is er een vermoeden, dat hij haar beslapen heeft.

rualde, *mundus*, wereld. E.L.1,42. ruald. F.O.L.II. Zie: wralde.

rudad, *tractus*, gesleurd. F.O.L.I, 52: Werth er ac en wif togad and rudad, and hiu se biwiri. Wordt er ook eene vrouw getoogd en gesleurd, en zij zich verweert.

rueka, *recusare*, wraken. B.80.

rufferie, *ignominia*, schandtaal. F.R. 86,8.

ruft, *clamor*, geroep. Ch.I, 118.

ruia, *accusare*, beschuldigen, wroegen. 2.E.3,14. B.B.14. Zie: ruogia en wreia.

rukia, *odorare*, ruiken. Ch.I, 115.

rum, rume, *spatiosus*, ruim; *amplus*, *patens*, ruim, breed. 1.E.1,9. H.1,9. 2,3.

rumeg, rhumeg, *fumans*, rookend. B. 147.

Rumfara, *Romipeta*, Romevaarder. H. 1,11. A.2,5. F.O.L.1,11. Rumere. A.1,11.

Rumfrethe, *pax Romipetis*, vrede voor die naar Rome gaan. 1.E.1,12. F. O.L.1,12.

rundvm, *ubique*, *post se*, *circum se*, rondom. E.L.1,31.

ruoga, *accusatio*, klachte. 2.E.3,14. B.B.14.

ruogia, *accusare*, aanklagen, wroegen. B.B.13.14. 2.E.3,14.

rutand, *screans*, rochelend. H.4,18: Werth et rutande and hi 't sawer nowet bihalda ni muge. Wordt het rochelend en hij zijn speeksel niet kan terughouden.

ruter, *servus*, bediende. J.M.F.Reg.8.

ruwidele, *rotunditas*, *orbis*, *circulus*, ronddeel, het erf waarop het huis staat. B.49. (bij *Wiarda*).

rwalde, *mundus* wereld. 1.E.5,20. Zie: wralde.

S.

sa, *sicut*, als: A.*v*.1. H.*v*. — 2) *tunc*, dan. E.L.1,13. H.1,3.

saamlyc, *simul*, *una*, *communiter*, gezamenlijk. Ch.I, 519.

saddik, *agger cespitibus extructus*, dijk van zoden. E.L.3,76.

sade, **satha**, *cespes*, zode. 2.E.1,25. E.L.3,77.

saden, *talis*, zoodanig. A.7,9: Er nen saden nas. Vroeger niet zoodanig een was.

saen, *septem*, zeven. J.M.F.II, 206. Ch. I, 101.

saen, *discordia*, twist. F.R.27,1.

saennad, *congregatus*, *convocatus*, verzameld, bijeengeroepen. O.10,20: Mith saennada (saemnada?) siden. Met verzamelde genooten. Zie: samana.

saghen, **sogin**, *septem*, zeven. 2.E.1,1.

salt, *salsus*, zout. A.2,1. H.2,1.

salua, *inquinare*, *squalere*, bemorsen, bevuilen. 1.E.*v*.: Ni hira wede ne saluade. Noch hun kleed vuil werd.

sam, *margo*, boord, zoom. H.6,4.

samana, *congregare*, verzamelen. O.1,73: Als me 't samanade. Zoo als men het bijeenbragt. — F.R.59,1: Myt samnada syden. Met verzamelde genooten. — samenda. J.M.F.11,14.

san, *discordia*, twist. O.16,11: Stryd jefta san. Strijd of twist.

sana, *admonere*, *exigere*, *appellare de pecunia*, *flagitare debita*, manen, aanmanen. O.1,6: Jeft him dij foget deerum sana wil. Zoo de voogd hem daarom wil manen. Ch.I, 520.

sand, *septem*, zeven. J.M.F.Reg.5. **sande**, *septimus*, zevende. F.R.51,1.

sande, *sanctus*, heilig. J.M.F.2,33.

sanderhanda, *septifarius*, zevenderlei. F.R.13,2.

sanlas, *sine discordia*, twisteloos. F.O. L.7,1.

sanna, *disputare*, verschil hebben. F. O.L.I, 32.

sanne, **san**, **saen**, *discordia*, twist. F.R.III, 6.

sannia, *disputare*, betwisten. O.9,1. [J.M.F.2,51 heeft: inia, *accipere*, ontvangen, innen. Deer den fengh scellet inia mey twam orkendum. Die het aandeel (van het gemeene deel) met twee getuigen zullen innen.] — Deer dine fangh sannia schillet mit twam orkenem. Zal het hier ook ijnnia moeten zijn?

sangwijand, *dies sacrationis cinerum*, aschwijding, aschwoensdag. F.R.5,1.

sansa, *submergere*, verzuipen, verdrinken. 1.E.6,4: Sa ach ma (him) north inna thet hef (toferans) and ther on (to) sansane. Dan moet men hem noordwaarts aan de zee brengen en daarin verzuipen.

nctus, heilig. O.1,5.
ı, *septuaginta*, zeventig. J.M.F.
l.
armatus, *bellicosus*, gewapend,
zuchtig; *tonsus*, geschoren. 1.
Zie: sered.
saxonicus, saksisch. F.O,L.6,24.
y, *dies saturni*, zaturdag. O.

uteus, put. E.L.3,63.64: Sath
a walle. Put of wel (bron).
cespes, zode. E.L.3,76.77.
mucus, snot, speeksel. 1.E.4,25.
erck, *cespites*, zoden. Ch.I, 743.
eptem, zeven. O.*v.* saunde,
us, zevende. saunteenste,
tiende, *decimus septimus*, zeande. O.*v.* F.R.31,9.
wherra, *septies*, zevenmaal. Ch.
.
mucus, snot, speeksel. E.L.1,24.
eptem, zeven. F.R.5,2.
r, mes. A.3,13. 5,17. O.10,34.
8.
epen, *arma nociva*, schadende
en. H.10,4.
nocere, schaden, beschadigen.
2.
icheed, *laesio*, beschadiging.
38.
da, skacraf, *latrocinium*, straatroof door geweld. F.R.2,31.

ef, scakera rawe. J.M.F.
Zie: scaekdede.
zie: schaen.
er, *scapularium*, schapelier, schouk. Ch.I, 344.
unt, geschieden. J.M.F.II, 266.
icheid, J.M.F.II, 243. Zie:
taheftícheid.

scakera rawe, zie: scaekraef.
scalc, *servus*, bediende. H.2,10. 1.E. 2,10.
scalkheed, *peccatum*, misdaad. E.L. 3,43.
scalkense, *insidiose*, listig. J.M.F. 12,20. (O.12,19. heeft: stolckens, stilletjes.)
scalle, *testiculus*, teelbal. Ch.I, 114. J.M.F.II, 239.
scalsine, *nervus testiculi*, teelbalspier. Ch.I, 114. J.M.F.II, 239.
scalsleeck, *ictus in testiculis*, slag tegen den teelbal. O.11,49. J.M.F.II, 239.
scamel, *pauper*, arm, schamel. F.R. 15,31.
scanct, *versebat*, schonk. H.9,1.
scara, *vomer*, ploegijzer, ijzer bij de godsoordeelen gebruikt wordende. J. M.F.6,23.
scard, *crinis*, haar. J.M.F.II, 237.
scardinge, *sepimentum*, scheiding, schutting. E.L.3,46.
scatha, *noxa*, schade. H.1,9. J.M.F. II, 243.
sced. J.M.F.II, 252. Zie: scerd.
sceda, *separare*, scheiden; *discernere*, onderscheiden. O.*v.*
scedda, *quatere*, schudden. E.L.1,91.
scedinge, *separatio*, scheiding. E.L. 3,56.
sceld, *scutum*, schild. H.3,4. 9,2.
scemma (scelma), zal men. F.O.L. 5. 22,29.
scenda, *nocere*, beleedigen, schade doen. J.M.F.14.
scene, skene, *pudenda*, *pudor*, schaamdeelen, schaamte. H.4,27: Sa hire clathar uperauuad send and hire skene blicht. Zoo hare klee-

deren opgetild zijn en hare schaamte zichtbaar is (blijkt).

scenzia, *infundere pocula*, schenken, inschenken. H.6,18. **scenc**, schenkt.

scep, **schep**, *cibus*, spijze. F.O.L.9,2. H.10,2: **Scep and skensie.** Eten en drinken (het geschepte en geschonkene). Zie: **schansa**, **skenzie.**

scepa, *praestare*, beschikken, verschaffen. O.3,15.

scepen, *factus*, *elaboratus*, gemaakt, voltooid. E.L.3,66: **Scepene clather.** Gemaakte kleederen.

sceppa, *creare*, scheppen; *constituere*, vaststellen. O.*v*.

sceppa, *decidere*, beslissen. E.L.3,24.

scerd, **scard**, **sterd**, *crinis*, haar. Ch. I, 101. J.M.F.II, 209. 237.

scere, *stigma*, brandmerk. 1.E.1,16. Zie: **skere.**

sceth, *liber*, los, schietend. 1.E.3,11: **An da niughenda monathe sa werthath se sceth.** In de negende maand dan wordt het (het kind) los.

scetta, *impedire*, beletten, schutten. Ch.I, 348: **Dat ghy dat scette mit rede ende mit dede.** Dat gij dat met raad en daad verhindere.

schadigia, *laedere*, beschadigen, benadeelen. O.1,64.

schaeckraef, **schaekraef.** O.12,10. F.R.59,17. J.M.F.10,13. Zie: **scaekdede.**

schaed, *fiunt*, geschieden. Ch.I, 239.

schaedachtig, *damno obnoxius*, schadeschuldig. F.R.64,4.

schaedafticheed, *laesio*, beschadiging. O.11,68.

schaedhelp, *restitutio*, *restauratio damni*, herstel van schade. F.R.44,6.

schaedloes, *indemnis*, schadeloos. F.R. 42,2.

schaen, **scaen**, *fieri*, geschieden. F. R.12,32. 60,4. Ch.I, 239. *fiunt*, geschieden. F.R.62,12.

schaet, *castula*, voorschoot. O.1,64.

schaete, *discedebant*, scheidden. J.M. F.1,6.

schaheftich eit, *laesio*, beschadiging. Ch.I, 115. J.M.F.II, 243. Zie: **therstaheftich eid.**

schaïja, *nocere*, schaden. O.16,1.

schaker, *latro*, *raptor*, *violator*, straatroover, schaker. F.R.15,27. 59,17. O. 15.1.

schalc, *servus*, bediende. F.O.L.2,10. O.4,10.

schalchicheed, *astutia*, loosheid. F. R.4,1. **schalicheed.** F.R.62,12.

schalkislada, *citatio propter furtum apertum*, dagvaarding wegens straatroof. F.R.60,18. (**schaekerislada?**)

schales, *indemnis*, schadeloos. Ch.I, 243.

schaluere, *actio ludendo facta*, in spel gedane daad. F.O.L.6,13. Bij *Von Wicht* vindt men: **schaloensboete is men halue boete.** Zie: **spildeda.**

schanda, *laedere*, benadeelen, schen[illegible] O.16,1.

schanka, *infundere pocula*, sche[illegible] inschenken. E.L.1,83.

schansa, *potus*, drank. F.O.L.9,2[illegible] **scep.**

schat, *pecunia*, geld. F.R.III, 4.

schat, *definitus*, gescheiden, besli[illegible] R.18,13.

schat, *impositio*, *collatio*, *census*, [illegible] belasting. O.17,7.

schat, *impensa*, onkosten; *summa*[illegible], so[illegible] O.1,45.

s c h a t a, *separare*, scheiden, eindigen, beslissen. F.R.2,1.
s c h a t e, *castula*, voorschoot. O.6,2.
s c h a t t a, *multam infligere*, boete opleggen. F.R.65,17.
s c h e d a, *separare*, *decidere*, beslissen, scheiden. F.R.2,24. 49,4.
s c h e d a, *discedere*, vertrekken, scheiden. O.12,20.
s c h e d a, *desistere*, afzien, afstaan, afstand doen. F.R.8,1.
s c h e e d, *vagina*, schede. F.R.58,30.
s c h e e n, *pulcher*, schoon. O.*v*.
s c h e e n, *apertus*, open, zichtbaar. Ch. I, 345: **O p 't s c h e e n s t e f a n d a e w a e r**. Op het meest zichtbare van de werf (geregtsplaats).
s c h e e p, *ovis*, schaap. O.1,64.
s c h e e r e, *vomer*, ploegijzer. O.7,17. Zie: **s c a r a**.
s c h e f t, *baculum*, staf. J.M.F.4,7.
s c h e l (**s c h e l d**?), *debitum*, schuld. E.L. 3,1.
s c h e l d i g i a, **s c h i e l d i g i a**, *accusare*, beschuldigen. O.10,10.
s c h e m a (**s c h e l m a**?), zal men. F.O. L.*v*.
s c h e n, zullen. F.O.L.1,3. 4,15. 7,11. voor **s c h e l e n**.
s c h e n, *factus*, geschied. E.L.3,43.
s c h e n i a, *purgare*, zuiveren, reinigen, schoonmaken. E.L.3,63.
s c h e n i n g e, *divisio*, deeling, scheiding. F.O.L.9,27.
s c h e p. F.O.L.9,2. Zie: **s c e p**.
s c h e p, *ovis*, schaap. F.O.L.6,1. Zie: **s c h e e p**.
s c h e p e n, *positus*, *constitutus*, *conformatus*, *ejus est naturae*, gesteld, geschapen. F.R.50,46: **D a t d e e r o m m e a l s o s c h e p e n**. Dat is aldus gesteld.
s c h e p e n, *factus*, gemaakt. O.1,70: **S c h e p e n a w e e d**. Gemaakte kleederen.
s c h e p p a, *excercere*, uitoefenen. O.*v*.
s c h e p p e n, *factus*, *elaboratus*, gemaakt, voltooid. F.R.45,18.
s c h e p p e n, *scabinus*, schepen. F.R.25,15.
s c h e r a, *forfices*, schaar. O.13,8.
s c h e r a, *metere*, maaien. O.9,17.
s c h e r d, *crinis*, haar. J.M.F.II, 225: **T w i s k a w e d e a n d s c h e r d**. Tusschen het kleed en het haar.
s c h e r e, *vomer*, ploegijzer. O.4,23. F. O.L.2,23. 4,28. Zie: **s c a r a**.
s c h e r i g a, *citare*, dagvaarden. Ch.I, 394. 590. 655. **s c h e r z i g e t**, gedagvaard.
s c h e r r e n, *tonsus*, geschoren. O.11,5.
s c h e r z i g e t, zie: **s c h e r i g a**.
s c h e t, *pecus*, vee. O.1,70.
s c h e t, *effluens*, uitstroomend, schietend. O.9,17.
s c h e t e n, *ablatus*, *transfixus*, *trajectus*, *transforatus*, gestooten, geschoten, aangebracht. E.L.1,28.
s c h e t h, *fit*, geschiedt. E.L.2,11.
s c h e t h a, *separare*, scheiden. F.O.L.*v*.
s c h e t s c h i a l e, zie: **s k e t s k i a l e**.
s c h e t t e, *mobilia*, los goed; *valor*, waarde. F.O.L.6,1: **H o n d e f t a s c h e t t e**. Handgeld.
s c h e t t e, *exiebat*, schoot. F.R.58,30: **W t e r s c h e e d s c h e t t e**. Uit de schede schoot.
s c h i a, *fieri*, geschieden. E.L.3,7.
s c h y c k a, *convenire*, schikken. Ch.I, 469.
s c h i d e, *fiebat*, geschiedde. J.M.F.1,3.
s c h i e l d, *scutum*, schild. O.1,2.
s c h i e l d i g i a, zie: **s c h e l d i g i a**.
s c h i e n, *factus*, geschied. J.M.F.II, 321.

schyla, *differre*, verschillen. F.R.15,77.

schyld, *debitum*, schuld. F.R.17,16. — *culpa*, schuld. F.R.40,4.

schyldboeck, *tabula accepti et expensi*, schuldboek. F.R.17,16.

schylde, *tributum*, belasting. F.R,1,44: Schot ende schylde. Schot en lot.

schyldnatha, *debitor*, schuldenaar. F. R.42,4.

schilinghe, *rixa*, *discordia*, *dissidium*, twist, verschil. F.R.21,19.

schylman, *debitor*, schuldenaar. F.R. 43,4.

schyn, *fiebant*, geschiedden. J.M.F.1,3.

schyn, *factus*, geschied; *perfectus*, voleind. F.R.32,4. O.1,80.

schyna, *lucere*, *videri*, *apparere*, schijnen. O.*v.* F.R.59,19.

schipbrekande, *naufragi*, schipbreukelingen. B.B.25.

schipisboerde, shipisboerde, *fori*, *orum*, scheepsboord. O.8,3. scepesborde. J.M.F.7,30.

schipliude, *navitae*, schippers. F.R. 81,14.

schira, *mobilia*, huisgeraad. F.O.L. 8,21. Zie: skira.

schirapertya, *factio schiringorum*, schieringer partij. Ch.I, 252.

schyt, *fit*, geschiedt. F.R.75,8.

schitst, *destinatus*, *commissus*, beschikt, aanbevolen. Ch.I. 617: Daejenne deer schitst wirdet dat regiment to feren. Diegene aan wien het beheer is aanbevolen, geschikt gevonden zijn.

schitza, *disponere*, beschikken. Ch.I, 590: Haet hya redet, rammit, schitzet ende ordinerat. Wat zij besluiten, beramen, beschikken en gelasten.

schiuld, *scutum*, schild. J.M.F.4.

scho, schoelde, schode, schoude, zoude. F.R.87,3: Scho haun habba, *acceptura fuisset*. Zoude gehad hebben. F.R.23,11. 25,8.

schoete, *tributum*, schot, schatting. J. M.F.II, 271: To schoeten ende toe schilden. Tot schot en lot.

schoff, *opprobrium*, schande, schofterij. F.R.63,2. 84,10.

schoya, *contemplari*, beschouwen. O.*v.* scoya. O.9,13.

scholder, *humerus*, schouder. O.11,27.

scholinga. O.4,4. Zie: scolanga.

schonck, *pes*, voet, been. O.10,8. F. R.59,18.

schot, *tributum*, schatting. F.R.1,44.

schoud, zoude. F.R.75,6. Zie: scho.

schoude, zie: scho.

schrede, *circumcisio*, besnijding. O.6,2: Mit fade ende mit schrede. Met vervalsching en met besnijding (van het geld).

schreeder, *circumcisor pecuniae*, geldsnoeijer. O.12,13.

schrene, screne, *scrinium*, schrijn, kast, kist. O.6,2. 12,13.

schriuwer, *scriba*, geheimschrijver. Ch. I, 344. J.M.F.II, 290.

schudda, *arcere*, *impedire*, schutten, beletten. F.R.7,8. Zie: scetta.

schula, *latere*, *occultare*, schuilen, verbergen, verschuilen. F.R.25,8.

schunck, *pes*, voet, been. J.M.F.Reg. 15.

schuppa, *ligo*, *pala*, schup. J.M.F.II, 227.

schurtinge, *separatio*, scheiding; *dissidium*, *discordia*, verschil; *noxa*, schade, schorting. F.R.39,5.

schuur, *scabies*, schurft. F.R.85,1.

schwerth, *jurat*, zweert. F.O.L.I, 62.
schzake, *maxilla*, kaak. Ch.I, 111.
scidel, *radius*, kleine armpijp. E.L. 1,36.
scildig, *reus*, *criminosus*, schuldig. F.O.L.6,16. **scildra** (**scildegra**?) schuldiger.
scilnese, **scilnisse**, *menstrua*, stonden. 2.E.1,13. E.L.1,40.
sciolde, *scutum*, schild. J.M.F.4,5.
scipa, *obtinere*, *affici*, verkrijgen, scheepen. F.R.58,29: **Ende dij ena bij onluck scipet daed ieffta dulg.** En de een bij ongeluk den dood scheept of wonde (krijgt).
scipman, *navita*, schipper. O.9,28.
scir, *praesens*, *numeratus*, baar, klinkend. E.L.2,4: **Mith scire jelda.** Met baar geld.
scirdmunic, *monachus canus*, schiermonnik. Ch.I, 332.
sciulde, *debitum*, schuld. J.M.F.2,70.
sclachte (**slachte**?), *stipes*, *stirps*, *familia*, stam, staak, geslacht. Ch.I, 335.
scobbe, *squamma*, schub; *moneta quaedam*, zekere munt. F.R.57,7: **Naet een scobbe.** Niets met al. Zie: **scubbe.**
scode, **scolde**, zoude. H.9,1.2. Zie: **scho.**
scoya, *contemplari*, beschouwen, schouwen. O.9,13.
scol, zult. F.O.L.v.1. **scol tu**, *debes*, zult gij.
scolanga, **scolenga**, *impensa*, kosten; *reparatio damni*, schadevergoeding. 1. E.2,4. O.4,4. H.2,4. F.O.L.6,9.
scomelike ewel, *pudendum malum*, geheime ziekte. F.O.L.5,30.
sconda, *pudor*, schaamte, schande. H. 6,15.
scone, *pulcher*, schoon. H.9,2.
scone, *calceus*, schoen. H.6,15.
scop, *creabat*, schiep. 1.E.3,13.
scortha, *defectus*, gebrek, schorting, nadeel. F.R.50,41: **Da scortha sware.** De benadeeling bezweren.
scote, *rastrum*, hark. B.171: **Jef thi werf ducht, sa nime re alsa stor, sa re mit tha scote winna muge.** Zoo de werf uitzakt, dan neemt hij zooveel, als hij met de hark verkrijgen kan.
scotfinger, *index*, voorste vinger. Ch. I, 99. O.11,37.
scotschieldich, *tributarius*, schotplichtig. O.9,13.
scouwa, *protrudere*, schuiven. J.M.F. II, 229.
scowet, *contemplatus*, *judicatus*, *agnitus*, beschouwd, geschouwd. O.9,13.
scranga, *vexare*, *disturbare*, benauwen, bevreesd maken. Ch.I, 733: **So leet ic jenna wita, dat ws scranghet, dat (ma) ws nen lauwa scil halda, wil ic to jesla byn.** Zoo laat ik u weten, dat wij bevreesd zijn, dat ons geen woord zal gehouden worden, wanneer ik in gijzeling zal zijn.
scred, *tonsus*, geschoren. F.O.L.1.8.10. Zie: **sered.**
screden, **scredene**, *scissio*, snijding. O.11,9. H.4,16.
screed, **streed**, *circumcisio*, besnoeing. O.12,14.
scrya, **skria**, *plorare*, *flere*, schreien. O.4,2. F.O.L.2,2.
scryeljeer, *annus luctus*, rouwjaar. F. R.87,1.
scrif, *scriptus*, geschreven. H.4,1: **Ther scrif is.** Die geschreven is.

scryfpanning, *salarium*, schrijfloon. Ch.I, 344.
scrift, *lex*, wet. F.R.37,1. — 2) *scriptura*, geschrift. F.R.7,2. F.O.L.5,29.
scrine, *arca*, *scrinium*, kist, schrijn. 1.E.6,2.
scrioua, scriwa, scrywa, *scribere*, schrijven. F.R.5,5. 11,3. 36,10. H.*v.* B.125.
scrioun, scriuen, *scriptus*, geschreven. O.*v.* F.R.46,3.59. H.8,24.
scriouwe, *scribebat*, schreef. J.M.F. 1,7.
scrodere, *circumcisor*, geldbesnoeier. J.M.F.10,7.
scrowen, *conscriptus*, beschreven. Ch. I, 100.
scubbe, *moneta quaedam*, zekere munt. Ch.I, 97: Ti grate is fior scubben. De groot is vier schubben.
sculd, zoude. F.R.46,38. J.M.F.7,25. Zie: scho.
sculderben, *scapula*, schouderblad. B. 198. Ch.I, 101.
scunka, *pes*, *os*, voet, been. E.L.1,37.
scura, *lacerare*, scheuren; to scura, verscheuren. F.R.7,9.
scuwa, scwa, *protrudere*, verschuiven. Ch.I, 98. O.11,11. Zie: scouwa.
sczaka, *maxilla*, kaak. Ch.I, 103.
sczenkele, *calvities cutis*, kaalheid van het vel. Ch.I, 102. J.M.F.II, 209.
se, *mare*, zee. H.*v.* O.1,2. A.*v.*1.
se, *illa*, zij. O.*v*: Jeft se naet ne swiwet. Zoo zij niet verschilt.
se, *se*, zich. O.*v.*
seburch, *cataracta*, *agger marinus*, sluis, zeedijk. A.7,8. Ch.I, 101. F.O.L. 1,16.
secht, sechte, *morbus*, ziekte. F.O.L. 2,1. 5,30. 1.E.6,5.
sechtesiak, *aegrotans*, sukkelend. A. 2,1.
secka, *causa*, zaak. F.R,1,14. 2,6.
secka, *accusatus*, beschuldigde. Ch.I, 550: Soe scil ma dae secka bythiode hwierom dat hy wroeget se. Dan zal men den beschuldigde voorhouden waarom hij beklaagd is. J.M.F.II, 276.
secke, *sarcina*, *saccus*, *pera*, zak, pak, reiszak. F.R.2,31: Jefte een kremer myt syn secke geet. Of een marskramer met zijn pak gaat.
secna, *accusatio*, *actio*, beschuldiging, actie. B.48. 134: Secna to makiande. Actien in te stellen.
secza, *quaerere*, zoeken. 1.E.1,15.
sed. F.O.L.1,17. Zie: sede. Vr send and vr sed, *in flagranti delicto*, op heeter daad.
sed (se hit), *sit* (*constitutum*), hetzij. B.62. bij *Wiarda*.
sed, *satis*, genoeg, verzaad; *perfectus*, geëindigd. Ch.I, 115.
sed, *semen*, zaad. F.R.76,1.
seda, *seminare*, zaaien. F.R.37,12.
sede. H.7,4: Ur soche end ur sende, *in flagranti*, op heeter daad. Zie: sed, fatada.
sedebode. 1.E.1,11. Zie: sendebode.
sedel, *habitatio*, zetel, het bewonen. C. 13,2.
seden, *ustus*, gebrand; *coctus*, gezoden. F.O.L.5,29: Seden dolch. Gebrande wonde.
sedzen, *dictum*, *declaratio*, verklaring, het zeggen. E.L.3,42: To goder liude sedzen. Op goeder mannen verklaring.
seeburich. O.9,13. Zie: seburch.

seec, seeck, *causa*, zaak. O.16,5.
seecknisse, seecknese, seecknis, *inquisitio*, *visitatio*, huiszoeking, huisaanval. O.1,66. 9,35. F.R.60,9.
seel, *animus*, ziel. O.4,5.
seelsillicheed, *beatitudo*, der zielen zaligheid. F.R.22,4.
seelmoninge, *recommendatio animae*, beveling der ziel. O.8,9.
seent, *pacat*, zoent, verzoent. J.M.F.9,27.
seer, *vulnus*, wonde. O.10,8. — 2) *laesio*, bezeering. Ch.I, 335.
seer, *valde*, zeer. F.R.15,31. 76,3.
seerfaldicheed, *moeror*, droefheid. F.R.87,1.
seerfallich, *sollicitus*, zorgvuldig. F. R.2,13.
seerlawa, *haereditas pecuniae occisi*, erfenis van het mangeld. F.R.53,1.
seet, *sedebat*, zat. F.R.36,18. J.M.F. 4,7.
seetma, *decima*, tiende. F.R.1,44.
seevta, *severitas*, *crudelitas*, *crudelia facta*, wreedheid. Ch.I, 610.
sege, *victoria*, overwinning. H.9.2.
sege, *decisio*, beslissing. O.9,7. sege, seghe, *judicium*, uitspraak. J.M.F. 9,32.
segong, *inundatio*, overstrooming. 2. E.4,6.
segongar, szegongar, *cataractae*, *aquaeductus*, sluizen, waterleidingen. B. 172.
sei, *judicium*, *sententia*, vonnis, uitspraak. J.M.F.9,7: Als dat aefte tioegh tiogid is ende dis thinglaze sei ghenzen is. Als het wettig getuigenverhoor afgeloopen is en de uitspraak bij verstek geschied is.
seid, *dictus*, gezegd. E.L.3,4.
seynd, *missus*, gezonden. F.R.18,15.
seyne, *sagena*, zeegen, vischnet. Ch.I, 743.
seininga, *benedictio*, zegêning. 1.E. 4,14. O.11,38.
sek, seke, *res*, *causa*, zaak. O.*v*.
seka, *quaerere*, zoeken; *visitare*, bezoeken. O.*v*.1,23. E.L.2,3.
seke, zie: sek.
sekenisse, seeknis, *inquisitio*, onderzoek. F.R.60,9.
sekka, *causae*, zaken. Ch,I, 550.
seknia, *negare*, ontkennen; *disputare*, betwisten. F.O.L.6,1.
seknie eth, seknian eth, *juramentum negationis*, wrakingseed, ontkenningseed. F.O.L.6,1: And hi en thing seknie, sa is ma niar enne seknie eth to swerane. En hij eene zaak ontkent, dan is men nader een ontkenningseed te zweren.
sel, *animus*, ziel. F.O.L.2,5.
sel, *idem*, hetzelfde. F.R.9,1.
seld, *venditus*, verkocht. O.1,37.
selda, *raro*, zelden. J.M.F.12,25.
sele, *anco*, *jugamentum*, *tigium*, *trabs*, gebint, balk. H.10,35. F.O.L.9,28.
sele, *anima*, *vita*, ziel, leven. 1.E.3,11. H.1,3.17.
sele, *juramentum*, *conscientia*, eed, geweten. B.3.
sele, *funis*, touw, band. F.O.L.6,22.
sele, *columna*, zuil. O.12,25.
self, *proprius*, *suus*, eigen. F.R.22,13: Fan hyare seluis gueden. Van hunne eigene goederen.
selff tredde, *ipse tertius*, hij zelf de derde, twee met hem. F.R.42,6.
selich, *beatus*, zalig; *sanctus*, heilig. H.3,1. E.L.2,1.
sella, *vendere*, verkoopen; *solvere*, betalen. B.90. H.2,2. A.3,21.

sella, *ligare*, binden. 2.E.1,21: And ma ene suartne dech vr sine achne selt. En men een zwarten doek voor zijne oogen bindt.

sella (to here), *locare*, verhuren. B. 86: To here seld. Verhuurd.

selle, sellim, selm, *idem*, dezelfde. Ch. I, 546. F.R.1,1. 20,1. F.O.L.1,3.17.

selscep, *societas*, gezelschap. F.R.56,1.

selschipia, *conjurare*, zamenspannen, zamenzweren. O.12,18.

selsketa, *arcus automatus*, koordboog, koordboogschieter. B.219.

selt, *salsus*, zout. Ch.I, 550: 't Selt wetter. Het zoute water, de zee.

selua, selua, *idem*, dezelfde. F.R.1,31. 40. F.O.L.9,3, in fine. p. 166. selun, *sibi*, zelven.

selua, seluer, seluis, seluua, selva, selwa, *ipse*, *proprius*, zelf, eigen. F.R.2,5. 1.E.*v*. A.*v*.1. H.*v*.

seluer, seluir, *argentum*, zilver. E.L. 3,32. H.10,6. O.1,71.

sen, *suus*, zijn. J.M.F.II, 248: In sen mund. In zijn mond.

sen, sin, *ingenium*, *sensus*, zinnen. Ch. I, 616: Wit ende sen. Verstand en zinnen.

sen, *seminatus*, gezaaid. B.160: Ered ande sen. Geploegd en gezaaid.

sena, *placare*, verzoenen. O.16,11.

send, zie: sed.

send, *pacatus*, gezoend. A.7,2.

sende, *peccatum*, zonde. A.9,2.

sendebode, *nuntius synodi*, bode van den zeend (van het geestelijk geregt). H.1,11.

senden, *judicatus*, *pacatus*, gevonnisd, gezeend. F.R.18,20.

senenga, seninge, *benedictio*, zegening. E.L.1,35. F.O.L.5,18.

sengha, *torrere*, zengen, schroeien. Ch.I, 120.

senid, *pacatus*, gezoend. J.M.F.9,27. O.9,25.

senne, *conjuges*, echtgenooten. E.L. 3,17. 58,59.

sennegath, *pacatus*, gezoend. J.M.F. 10,6.

sennesedle, *occasus solis*, zonsondergang. J.M.F.12,13.I.

sennighia, *contradicere*, *non concedere*, *arguere de aliqua re*, *cum aliquo altercari*, betwisten. J.M.F.2,76.

senoth, *pacatus*, gezoend. J.M.F.II, 192.

sera, *dolorem sentire*, pijn gevoelen. 1. E.*v*: Hira haued ne serade. Hunne hoofden geen pijn gevoelden.

sere, *valde*, zeer. E.L.1,39.

sered, sared, *tonsus*, geschoren; *armatus*, gewapend. F.O.L.1,8.10. 6,25. H.5,2: Thene sereda riddere. De geschoren ridder. H.3,4. De ridders waren hoog om beschoren. Zie: scred. P.d.Ms.: Sudersassen, suden wapende ridders, suther sareda, sutherna screda.

serk, *sepulchrum*, *sarcophagus*, *cippus*, graf, graftombe. H.6,21.

serilsa, *laesio*, bezeering. F.O.L.5,23.

serlik, *dolorosus*, pijnlijk. F.O.L.5,30: Thet hi heth tha serlika deda. Dat hij pijnlijke daden (de jicht) heeft.

serlike, *serius*, ernstig. H.9,2.

set, *positio*, stelling, positie. F.R.25,37: Eer ma da setten gaerbrinckt. Eer men de conclusien gewisseld heeft.

set, *oppignoratus*, verzet, verpand. F. O.L.2,2.

set, *institutus*, ingesteld. O.*v*. F.R. 1,3. 5,3. III. 10.

actus, gehandeld. F.R.87,1.
e, *vicis*, *vices*, maal. H.6,15: Fir sethen, *quater*, viermaal.
e, *pignus*, pand. Ch.I, 97: Mith la sethem. Met losse panden.
eg, *possidens*, bezittend. F.O.L. 0: Thi sethega thiaf. De in bezit zijnde dief.
er, *postea*, daarna, later. 1.E. .7.8.
mond, *tutor dativus*, gestelde voogd. .26,15.
ma, setma, *lex*, *constitutio*, wet, elling. F.R.29,1.2.8.9.
, zetta, *constituere*, bepalen. H. 3. E.L.1,63.
, *instituere*, instellen. O.*v*. H.2,1. .1. — 2) *cautionem dare*, borgstel- B.5. — 3) *sedere*, zitten. F.R. 1.
, sete, *cautio*, borgtocht, borg. .F.14. B.54.
n, *positiones*, positien in regten. .25,37.
ngha, *institutio*, instelling. F.R. 3. III, 2. O.16,20.
, sewer, *saliva*, speeksel. A. 3, O.11,18. F.O.L.5,10.
sex, zes. H.*v*. sexasum, *sexies*, naal. O.1,2. sexte, *sextus*, zesde.

enda, sextiende, sextinde, tendeste, *decimus sextus*, zesde. F.R.56,1. O.*v*. A.2,16. H. 5. 1.E.6,4.
ndon, *accusationes*, beschuldigin-, aanklachten. F.O.L.I, 64: Sa l thet lond wesa fon sextin- and fon alrahonda riuchte nge and thene di, ther ma sse honda bethwinge. Dan zal het land zijn buiten aanklachten en boven allerhande regten tot den dag dat men deze partijen bedwingt.
seza, *quaerere*, zoeken. 2.E.2,3: Sa moten thes thata erwa therinna seza. Dan moeten de erfgenamen van den overledene daarin zoeken.
si, sij, *victoria*, zege, overwinning. A. 9,1. F.R.5,4.
sia, *visus*, gezicht, het zien. F.O.L. 5,6: Thio siawerdene. De gezichtsbeschadiging.
sia, *videre*, zien. H.2,9. 6,14. A.3,3. 1.E.4,12. E.L.1,31. J.M.F.1,5. siode, *videbat*, zag.
sia, *sutere*, naaien. O.11,66: Ende nim nitla ende treed ende sie 't weer gaer. En neem een naald en eene draad en naai het weder te zamen. Ch.I, 105.
sia, *latus*, zijde; *gradus*, graad. E.L. 3,16. H.4,48: In then thredda sia. In den derden graad.
sia, sya, *assessor*, bijzitter. O.16,23.
siac, *aeger*, ziek, krank. 1.E.3,7. 6,5.
syaende, siande, *videns*, ziende; *qui videre potest*, ziende. F.R.1,5. A.1,3. O.*v*.
siama, *humor*, zeem, vocht. F.O.L.5,25: And thi siama ther vte rent. En het vocht daaruit loopt.
siand, zie: syaende.
siatha, *coquere*, zieden, koken. 1.E.6,4. P.d.Ms: seden, koken.
siawerdene, *laesio visus*, gezichtsbeschadiging. F.O.L.5,6.
sib, sibbe, *cognatus*, *cognatio*, verwante, verwantschap. F.R:15,1.20. B.80. H.2,6.
sib, sibbera, sibbest, *prope*, *propri-or*, *proximus*, na, nader, naast. F.R.

2,27. H.2,15. E.L.3,39. F.O.L.2,9.

sibdeel, sibdel, *proximus cognatus*, naastverwante. E.L.3,39.59.

sycker, *securus*, veilig, zeker. F.R.25,9.

syckerleyd, *salvus conductus*, vrijgeleide. F.R.18,15.

sicura, zie: sikera.

syd, syde, *mos*, zede, gewoonte. H. 10,8. F.R.1,18.

syd, *conjux*, echtgenoot. O.12,10. 14,3.

syde, zie: syd.

syde, *latus*, zijde; *margo*, boord, rand, zijde. A.3,10. E.L.1,20. O.17,1.

syde, *assessor*, bijzitter; sydena, syena, *assessores*, bijzitters. F.R.2,18. III, 14.

side, *profundus*, diep. H.7,9: Thes tredda dis, fallath se alsa side, thet se nen age bisia ne mi. Den derden dag, vallen zij zoo diep, dat geen oog haar aanschouwen kan.

sidza, *dicere*, zeggen; *loqui*, spreken. F.R.15,26.

sidzen, *dicta*, het zeggen, het spreken. F.R.15,27.

sie, sye, *sit*, is, zij. 2.E.1,13. F.R.31,8.

sied, *sutus*, genaaid. F.O.L.5,1.16.

syeck, *aeger*, ziek. O.4,1.

syeld, *venditus*, verkocht. F.R.32,8.

sielden, *raro*, zelden. O.12,27.

syena, zie: syde, *assessor*.

syerheyt, *ornamenta*, sieraden. Ch.I, 349. J.M.F.II, 304.

syeringe, *affinis*, zwager. F.R.25,13. Sibdelen, syeringen ende jelderen. Aanverwanten, zwagers en ouders.

syeta, *jaculari*, *jactare*, *inferre*, *infligere*, schieten, werpen, stooten. Ch.I, 98. O.11,9. F.O.L.6,13.

sigel, *sigillum*, zegel. F.R.3,6.

sygled, *sigillo confirmatus*, gezegeld, bezegeld. F.R.17,2.

sighende, *descendens*, *delabens*, *occidens*, zijgend, nederdalend, ondergaande. O. 1,27.

sigun, *septem*, zeven. A.8,2. sigun stunda, *septies*, zevenmaal. A.9,5.

syild, *solutus*, betaald. Ch.I, 489.

siker, *innocens*, onschuldig. O.4,24. B. 105.

siker, syker, *securus*, zeker, veilig. O. 4,5. F.R.13,15.

siker, *proprius*, eigen. H.2,17.

sikera, sicura, *securum praestare*, *reddere*, *convincere*, *certificare*, zekeren, verzekeren. H.1,8.

sikera, sikeria, *probare*, bewijzen. B.143. H.2,18.

sikerega, sikeringa, sikringe, *probatio*, bewijs; *certificatio*, verzekering. J.M.F.II, 313. F.O.L.2,18. O.8,15.

sykerleyd, zie: syckerleyd.

siker makia, *liberare absolvere*, vrijspreken. B.13: Siker jeftha scheldech makia. Vrijspreken of schuldig verklaren.

siker man, *vir probus*, vredig man. F.R.59,1. onschuldig man.

sikringa, *liberare*, bevrijden, zich zekeren. F.O.L.2,18.

sikur, *innocens*, onschuldig. A.2,10.

sikura, sicura, *securare*, *certum reddere*, zekeren. A.1,8. F.O.L.I, 40.

sil, syl, *cloaca*, riool; *cataracta*, sluis. O.9,13.

syld, *venditus*, verkocht. F.R.32,12.

sillen, zullen. J.M.F.II, 286.

sillicheed, *beatitudo*, zaligheid. F.R. 22,4.

sylrap, *funale*, zeel der tuigen. H. 8,18.

sylroda, *fossa, quae aquam ad cataractam ducit*, zijlroede, kolk voor de sluis. O.1,20.

sim, sime, *vinculum*, strik, strop, band. E.L.1,65. H.6,18. P.d.Ms.: Tow.

sin, syn, *sensus*, zinnen. E.L.1,18. F.R.1,1. F.O.L.5,2.

sin, syn, *suus*, zijn. E.L.1,13. B. 199.

sindbode, *missus dominicus*, afgevaardigde van wege den zeend. O.3,11.

sindelic, *secundum leges synodales*, volgens de voorschriften van den zeend. J.M.F.7,1.* — 2) *synodalis*, wat tot den zeend behoort. O.7.

sindia, *synodum agere*, zeend houden. O.8,2.

syndriucht, sindriucht, *jus synodale*, zeendregt (kerkelijk regt). O. 4,10. 7,1.

sindslitene, *turbatio synodi*, zeendstoring. J.M.F.7,1.*

sindstal, *jurisdictio ecclesiastica*, geestelijk geregt. F.R.42,3.

syndtingh, *res synodalis*, zeendzaak. F.R.20,8.

sine, *nervus, ligamenta*, spier. F.O.L. 5,1. B.199. Zie: sinespield.

synena, *conjuges*, echtgenooten. F.O.L. 7,6.

sinekerf. J.M.F.II, 240. Zie: siniskredene.

sinespield. J.M.F.II, 240. Zie: siniskredene.

sinetriucht, sinethriucht. 1.E.*v.* H.*v.* Zie: syndriucht.

sinewege, *via contusione nervorum orta*, weg over de spier. 1.E.4,3. Zie: lithwey.

sinewerdene, *laesio nervorum*, spierbeschadiging. 1.E.4,15.

singha, *torrere*, zengen, schroeien. O. 11,5.

sinhiga, *conjux*, echtgenoot. A.5,6.

*siniskredene, *sectio, laesio nervorum*, spiersnijding, -beschadiging. F.O.L.I, 11.

sinkael, sinkale, synkele, *calvities cutis*, het kaalblijven der huid. E.L. 1,7. H.4,16: Sinkele, ther nemmer nen her uppa ne gret. *Sinkele*, waar nimmer weder haar op groeit. 2.E.1,1. F.O.L.5,1.14.

synkerf, sinekerf. O.11,30. Zie: siniskredene.

sinna, sin, *sensus*, zinnen, zintuig. B. 103. H.4,2.

sinne, synned, sinneth, *synodus*, zeend (kerkelijke vergadering). A.2,20. J.M.F.7,1.

sinne, *suus*, zijne. 1.E.5,24.

sinne, *sol*, zon. Ch.I, 334.

synnedia. J.M.F.7,1. Zie: sindia.

sinnethe. B.136. bij *Wiarda*. Zie: sinhige, synena, sennena.

sinnetriucht, sinthriucht. *jus synodale*, zeendrecht. J.M.F.7,1. F.O.L. 4,1.

sinunga, *benedictio*, zegening. A.3,9.

sinuth, synuthe, *synodus*, zeend. A. 9,4. Zie: sinne.

sinuthia, *synodum agere*, zeenden, zeend houden. A.9,4.

sinutkost, *impensa synodi*, kosten van den zeend. A.9,4.

siode, *videbat*, zag. J.M.F.1,5.

sioecte, *aegritudo*, ziekte. J.M.F.6,1.

sioen, syoen, sione, syone, *visus*, gezicht, het zien. O.11,12. F.R.2,14. A.3,3. Ch.I, 99. J.M.F.1,3. syoen, *videbant*, zagen.

syoet, *jaculabatur*, schoot. Ch.I, 108:

Hwam so ma in da hemcase sin aghe wth syoet. Wien men in een huisgevecht zijn oog uitschoot.

syoket, sycket, *aegritudo*, ziekte. F.R. 73,1.

syongha, *cantare*, zingen. F.R.5,1. 77,9. O.7,14.

syoun, *signum ad evocandum populum*, sjou, alarmteeken. Ch.I, 599.

syrheed. *ornamenta*, versierselen. O.*v*.

sisterlingh, *sobrinus*, zusterling. F. R.15,27.

sithe, *collega*, ambtgenoot. B.15.16. 215.

sitma, *possessio*, bezit. O.1,50.

sitta, *habitare*, wonen; *sedere*, zitten. E.L.1,12. F.R.19,1.

sitta, *sistere*, zitten. F.O.L.I, 26: And nen thing sitta. In geen geregt plaats nemen.

sitten, *sedens*, zittend. F.R.18,16.5: Sitten ende naet standen. Zittende en niet staande.

sitter, *possessor*, bezitter. F.R.59,26: Een sitter, deer een gued mit wyeld bysit joff halt. Een bezitter, die een goed met geweld bezit of houdt.

sitter, *reus*, beklaagde. F.R.3,1: Deer ma oenspreckt, dat is dij sitter. Wien men aanspreekt die is de *sitter*.

sittinge, *possessio*, bezit. F.R.59,26.

syuckt, syuckte, *aegritudo*, ziekte. F.R.3,13. 19,2.

syucht, sywch, *videt*, ziet. F.R.13,6. Ch.I, 548.

siugunde, sivgunde, *septimus*, zevende. A.*v*.1. 2,7.

siuguntinda, *decimus septimus*, zeventiende. A.1,17. 2,17.

siuld, *venditus*, verkocht. J.M.F.2,74.

siune, sivne, *visus*, gezicht. B.10. 3. E.L.1,18. 1.E.4,5.

siurcgong, siuurgong, iurcgong. *aditus*, *iter ad ecclesiam*, kerkgang. 1.E.5,21.

siuth, *jaculatur*, schiet. F.O.L.6,13.

sivne, zie: siune.

sivne, *avulsio*, afschaving. B.196. Zie: efsivne.

siwnlik, swinlik, *visibilis*, zichtbaar. F.O.L.5,21.

sywch, zie: syucht.

skacraf, *latrocinium*, straatroof. B.70.

skäduwepne. A.3,13. Zie: skathewapen, scadewepen.

skalk, *servus*, bediende. A.2,12.

skamet, *pudenda*, schaamte, schaamdeelen. F.O.L.6,18.

skansa, *infundere*, inschenken. F.O.L. 5,43.

skaria, *compensare*, *rationes* (*alicujus rei*) *subducere*, *putare rationem cum aliquo*, in rekening brengen, afrekenen. B. 211: Nimth ma tha bota, sa skarie ma se anda thet ield. Neemt men de boete dan rekene men die van het geld af.

skate, *castula*, voorschoot. A.4,5. 1. E.6,2.

skathewapen, *arma nociva*, scherpe wapenen. E.L.1,68. Zie: scadewepen.

skathia, *nocere*, schaden, beschadigen. A.*v*.1. skatha, *noxa*, schade. A.6,11.

skecht, zie: skeka.

skefte, *vagina*, *baculum*, *decempeda*, schede, schacht, stok, staf. F.O.L.3,9.

skeka, *rapere*, schaken. B.108. skecht, *rapit*, schaakt.

skeld, *debitum*, *tributum*, schuld. B.99. A.1,9.

skeld, *scutum*, schild; *protectio*, beschutting. A.6,2: Ti skel wesa alle skeldon egengen. Die zal van alle bescherming verstoken zijn. 1.E.6,4.

skelda, *accusare*, beschuldigen. F.O.L. I, 61.

skelde, *protectum*, *stillicidium*, *protecta*, *orum*, afdak. B.52: Binna skelde. Onder het afdak.

skeldegia, *accusare*, beschuldigen. 1. E.3,1.

skeldich, *reus*, schuldig. A.1,6.

skeldige, scheldige, *reus*, schuldige. E.L.1,63.

skemma (skel ma), zal men. 2.E.2,8.

sken, *pulcher*, schoon. A.8,1.

sken, *factus*, geschied. B.49.69. 209. E.L.1,43. esken.

sken, schen (skelen), zullen. H. 10,11. F.O.L.4,15.

skena, *agnoscere*, *legitimare*, erkennen, wettigen (schoonmaken van de vlek van onwettigheid). H.5,5. 1.E.6,7.

skenast, *pulcherrimus*, schoonst. A. 8,1, 9,1.

skenca, *infundere pocula*, schenken, inschenken. 1.E.5,16.

skene, *pudenda*, schaamte. H.4,27. (skeme?)

skenzie, *potus*, drank. H.10,2: Thet him scep and skenzie mene se. Dat hem kost en drank gegeven werd.

skeninge, *donatio*, schenking. H.10,32. F.O.L.9,27. scheninge, zie aldaar.

skep, *ovis*, schaap. E.L.1,81.

skepen, *factus*, *elaboratus*, gemaakt. F. O.L.6,3.

skeppa, *nominare*, *decidere*, benoemen, beslissen. B.21. 107. 2.E.4,17.

skera, *metere*, *pascere*, afsnijden, afmaaien, afweiden. E.L.1,77.

skerd, *segmentum*, *pars*, *particula*, lap. F.O.L.5,22.

skerd, *incisio*, snijding. B.193.

skerd, *acuminatus*, gespitst. H.2,25. 2.E.1,24: Skerde fial. Gespitst wiel, rad.

skere, *vomer*, ploegijzer, proefijzer bij het godsoordeel. F.O.L.5,32. 1.E. 2,23. H.4,41. Zie: schere.

skere, *stigma*, brandmerk. A.1,16. H. 1,16. F.O.L.1,16.

skergest, skernigest, *stercore maculatus*, met drek bemorst. 2.E.1,17. E.L.1,52.

skeria (sikeria?), *purgare*, zuiveren, verontschuldigen. H.4,41.

skern, *stercus*, mest, drek. E.L.1,93.

skernigest, zie: skergest.

skerningha, *separatio*, scheiding, afscheiding. 2.E.4,30.

skerp, *acutus*, scherp, spits. B.110. 1.E.6,6. Zie: skerd, *acuminatus*.

sket, *custodit*, bewaart, schut. 2.E.1,18. Zie: schetta.

sket, *pecus*, rund, vee. 2.E.*v*. E.L. 1,57.

sketen, *jaculatus*, geschoten. H.6,2.

sketh, *pecus*, vee, rund. 2.E.1,18. Zie: sceth.

sketha, *separare*, scheiden. A.5,8. B.19.

sketrawe, *raptio pecorum*, veeroof. B. 62.

sketskiale, sketskiule, *stabulum*, beestenstal. B.128. E.L.1,87. 3,74. Zie: schetskiale.

sketta, *custodire*, schutten (van het vee). F.O.L.6,2: Skettene penningar. Schutgeld.

sketta, *cohibere*, schutten, stuiten. 1.E. 5,27. Zie: blodsketta.

skette, *mobilia*, roerend goed, los goed; *valor*, waarde. F.O.L.6,1: Fon nena hondefta skette. Van geen handgeld.

skettene, zie: sketta.

skia, *fieri*, geschieden. B.75. H.9,2: Thet ske. Het geschiedde.

skiata, *jaculari*, schieten; *cadere*, uitschieten, vallen, invallen. 1.E.5,16: Thet hi a sine kniu skiate. Dat hij op zijne knie valt. H.6,18.

skyd, schyd, schyt, *fit*, geschiedt. F. R.75,8.

skide (bernande), *gladius strictus*, uitgetrokken zwaard. H.4,33.

skidel, *radius minus*, *brachii medius os*, kleine pijp van den arm. 2.E.1,9.

skie, *fit*, geschiedt. H.10,14.

skiffa, *decidere*, beslissen. B.7.

skiffene, *decisio*, beslissing. B.127.

skifta, *separare*, scheiden, schiften. A.7,21.

skildwepern, *moneta quaedam*, zekere munt. F.O.L.6,6.

skina, *lucere*, schijnen. A.2,22. 4,1.

skipa, *constituere*, daarstellen, scheppen, vormen. H.5,1.

skipbreckande, *naufragi*, schipbreukelingen. 2.E.3,25.

skipisbord, *fori*, *orum*, scheepsboord. A.7,32.

skipnese, *dispositio*, *constitutio*, gesteldheid, toestand, geschapenheid. A.7,9.

skippere, *creator*, schepper. A.*v*.1.

skira, *mobilia*, meubelen. F.O.L.8,15. (Hoogd.: *Geschirr*.)

skiria, *decidere*, beslissen. B.33. — 2) *purgare*, zuiveren. B.174. — 3) *appellare*, beroepen. B.56.

skirra pannenga, *praesens pecunia*, baar geld. 2.E.2,4.

skiurkawage. H.6,21. Zie: sziurkawage.

skonda, skonnede, *pudenda*, schaamte, schaamdeelen. F.O.L.5,38. E.L.1,93.

skredene, *laesio*, *scissio*, snijding, kerving, bezeering. A.3,10.

skria, *lacrymari*, schreien. F.O.L,2,2.

skrichte, *fletus*, geschrei. A.7,31.

skrine, *arca*, *scrinium*, schrijn, kist. A.4,5.

skufth, *calcat*, schopt. A.7,16: Jef ma hini skufth. Zoo men hem schopt.

sla, *verberare*, slaan; *occidere*, verslaan, dooden. A.2,20. B.64. 127. H.2,25: A morth selit (sleit?). Dood sloeg.

slacht, *stipes*, *linea*, *stirps*, staak, geslacht, familie. F.R.46,12. 50,3. O. 12,18.

slachta, *moneta*, muntslag, de munt. H.1,2. A.1,9. F.O.L.1,2.9.

slachta, *homicidium*, doodslag. J.M.F.6,9.

slaet, slayth, *fossa*, sloot. E.L.3,34. Ch.I, 105.

slain, *occisus*, gedood. E.L,3,17. F. O.L.6,8. B.110.

slain, *verberatus*, geslagen. E.L.1,13. B.157.

slain, *cusus*, geslagen, gemunt. O.1,71.

slain, *pactus*, overeengekomen. F.R. 32,1: Ende dat gued malcoren toslayn habbet. En elkander dat goed hebben toegeslagen (over dat goed zijn overeengekomen).

slayth, *fossa*, sloot. J.M.F.II, 193. Zie: slaet.

slaitoth. F.O,L.I, 5. Zie: slautoth.

slata, *excitare incilia*, slatten, slootmaken. B.168. 2.E.4,32. E.L.3,34.

slaudolch, *vulnus ustum*, gebrande wonde. F.O.L.5,29.

slautoth, slaitoth, sleintoth, slei-

tot, *dens exertus*, slagtand, snijtand. 2.E.1,5. A.3,7. 15. 1.E.4,9. sleitech. 1.E.4,2. F.O.L.I, 5.

slec, sleeck, sleek, slek, *ictus*, *verbera*, slag. F.R.55,4. 1.E.2,24. F. O.L.5,17.18.23.

slein, *verberatus*, geslagen. 1.E.5,23. 28. B.54. Zie: slayn.

sleitech, sleitot, zie: slautoth.

slek, zie: sleeck.

sleke, *moneta*, muntslag. A.1,2.

slepa, *dormire*, slapen. H.4,33. E.L. 1,2. 1.E.4,6.

slepand, slepen, *dormiens*, slapend. H.3,4. F.R.1,13.

sleph, *injicit*, werpt. H.8,18: End thene silrap an thene hals sleph. En het touw om zijn hals werpt (of wel: sleth, slaat).

slet, *sera*, slot. O.9,7.

slete, *habitus*, kleed, omsluiting. J.M. F.6,22: Soe moet hi habba thria sletene oen. Dan mag hij drie kleedingstukken aan hebben.

sletel, slettel, *clavis*, sleutel. A.7,12. O.12,9.

sleth, *ductus*, gesleurd, gevoerd. F.O. L.2,3.

sletta, *claudere*, sluiten. F.R.25,28. 50,19. 81,14.

sletta, *confirmare*, *jungere*, sluiten, bevestigen, besluiten, voegen. Ch.I, 98. J.M.F.II, 198.

slettel, zie: sletel.

slettende, *clausi*, geslotene. J.M.F.II, 282: By slettende doeren. Bij geslotene deuren.

slinga, *ligamentum*, *fasciola*, lint, band. 1.E.5,1. 2.E.1,1. Zie: clinga.

slita, *frangere*, breken; *infringere*, slijten. B.26. O.7.

slita, *deolere*, *delere*, krachteloos maken. O.1,61. F.O.L.4,3. 6,1.

sliocht, sliucht, *simplex*, *solus*, *purus*, eenvoudig, slecht. Ch.I, 377. F.R. 15,79?

sliuchtis, *saltem*, *tantum*, slechts. F. R.37,7.

sloch, *vincebat*, versloeg. A.*v*.1.

slofbende, slopbende, slotbende, *ligatio simplex*, losse binding. H.4,14. 8,18. A.7,15. F.O.L.6,22: Slofbende, thet ma thene mon mith hondum halde and sin fiund hine hena wille. *Slofbende*, dat men den man met handen vasthoudt en zijn vijand hem beleedigen wil.

slot, *arx*, kasteel, slot, burcht. F.R.66,5.

sluter, *digitus minimus*, kleine vinger, pink. A.3,18: Thes halderes and thes sluteres. Wegens den duim en den kleinen vinger.

slwich, *simplex*, onnoozel. F.R.46,52.

smaul, *os*, mond. Ch.I, 111. Zie: snake, snaul.

smeck, smek, *gustus*, smaak. 1.E.4,5. A.3,3.

smekka, *gustare*, smaken, proeven. A. 3,3.

smel, *minor*, kleiner, geringer. H.10,4. F.O.L.5,31. J.M.F.16: Smelle heren. Geringe lieden.

smelenga, *angustatio*, versmalling. F. O.L.5,6.

smella, *angustare*, versmallen. E.L. 3,75.

smere, *adeps*, vet, smeer. E.L.1,38. 2.E.1,14.

smerte, *dolorosus*, smartelijk, smartend. F.O.L.1,17: Smerta knotta. De strop (smartende knoopdoek).

smethishuse, smidshuse, *domus fa-*

bri ferrarii, smidshuis. Ch.I, 101. 107. J.M.F.II, 206.

smetsa, *sapere*, proeven. 1.E.4,12. Zie: smekka.

smithe, smitte, smittha, *officina ferraria*, smidse. Ch.I, 101. 107. O. 13,8.

smughe, *obreptio*, inkruiping. J.M.F. 12,13. I, Zie: insmuge.

snabba, *os*, mond. E.L.1,13.

snayn, sneynd, *dies dominica*, zondag. F.R.5,1.2.

snake, *maxilla*, kaak. Ch.I, 98. J.M. F.II, 199.

snaud, *dies saturni*, saterdag. Ch.I, 605.

snaul, snawel, *os*, mond. Ch.I, 98. J.M.F.II, 199. 230. O.11,14.

snei, *scissura*, *scissio*, scheur, snede. O.11,9.

sneyn, *scissus*, gesneden. J.M.F.II, 210.

sneyn, *dies dominica*, zondag. F.R. 5,1. sneynds, zondags. Zie: snayn.

sneze, *numerus viginti*, twintigtal, snees. Ch.I, 99. J.M.F.16.

snya, *scindere*, snijden. O.11,9.

snycke, *navis quaedam*, zeker schip: snik.

snycke, *cervical*, peluw. Ch.I, 597: Want sie my oec om Godis willen een bed ende een snycke ghegheuen hebben. Want zij mij ook om Godswil een bed en een peluw gegeven hebben.

snida, *scindere*, snijden. F.R.58,41.

snide, snythe, *scissura*, snede. O.11,9. Ch.I, 98.

snithen, *scissus*, gesneden. E.L.1,23.

snithia, *secare*, snijden. Ch.I, 98.

snode, *pravus*, snood, slecht. F.R. 81,15: In snoda steden. Op slechte plaatsen.

snoed, *pauper*, *vilis*, arm. F.R.15,31: Snoed fan claen. Slecht in de kleederen.

snore, *fratria*, zwagerin. E.L.1,86. 3,30. B.150. 2.E.4,25.

snotta, *mucus*, snot, kwijl. E.L.1,24. 1.E.5,4.

so, soe, *tunc*, dan. F.R.1,1. — 2) *itaque*, *ergo*, derhalve. F.R.18,8. — 3) *si*, indien. F.R.61,2. — 4) So fyr so, *in quantum*, in zoo verre als. F. R.1,1. — 5) So eer. Zoo even. F. R.12,18.

soch, sooch, *causa*, zaak. H.2,9. J. M.F.6,9.

soche, zie: sede.

socca, socke, *socculus*, sok. H.6,15. O.7,17.

soeder, *jam inde*, sedert. J.M.F.12,12: Soeder hilden hit. Sedert hielden het.

soen, *filius*, zoon. F.R.12,9.

soen, *arbitrium*, zoen. F.R.21,7.

soenlyoed, soenlywd, *arbitri*, zoen-lieden, arbiters. F.R.21,1.

sogen, *septem*, zeven. H.*v*. E.L.1,13 1.E.*v*.

sogenath. B.43. Zie: somnath.

sogende, *septimus*, zevende. H.1,7.

sogentendeste, *decimus septimus*, ventiende. H.1,17. 1.E.1,17.

sogentich, *septuaginta*, zeventig. 1,2.

soghentena, *septemdecim*, zevent 1.E.1,17.

soka, *quaerere*, zoeken; *exigere*, vorde F.O.L.2,5. 21.

sold, *venditus*, verkocht. Ch.I, 250. — seld.

soldede, *facinus inquinatum*, bezoede A.3,11. B.207. E.L.1,75. 2.

H.4,8: Thet is en solded, wersa ne mon alsafir onfiucht, thet him sin spise eta tuan enden vngunge. Dit is een *solded*, wanneer men iemand zoo erg aanpakt, dat hem zijne spijze uit de beide einden ontgaat.

oldye, *militia*, krijgsmacht. J.M.F.16.

oma, *numerus*, *cohors*, som, aantal. H. 4,30.

omlike, sommelike, *aliqui*, sommige. O.11,9. F.R.47,7.

omma, *citare*, dagvaarden. J.M.F.13.

ommels, *interdum*, somtijds. F.R.12,33.

ommich, *aliqui*, sommige. O.17,5.

ommighe, *jumenta*, lastdieren. Ch.I, 656: Hweer sommigha haedloes ferby gheedt by da dycke, fan elcka foet een flemsche. Wanneer lastdieren zonder geleider langs den dijk loopen, van iederen voet een flaemsche. (Gallice: *bêtes de somme.*)

omnath, sogenath, *congregatio*, verzameling. B.214. — 2) *congregatus*, verzameld. B.43. Zie: sonhaga.

omnia, sompnia, *congregare*, verzamelen. A.7,9. H.3,1. 1.E.3,11. B.214. F.O.L.1,17.

on, *mox*, terstond. A.2,21. F.O.L. 2,21: Sa nome ic se son. Dan noem ik ze terstond.

on, *sanus*, gezond. 1.E.5,23. E.L.1,74.

ona merna, *mox*, terstond, zonder verwijl. F.O.L.1, 60. (Angelsaksisch: sona, spoedig.)

ond, *sanus*, gezond. O.1,70.

onda, *sanitas*, gezondheid. O.11,9. Zie: sunda.

ondema, *corrigia*, gezondheidsband. H.6,18. (P.d.Ms.: nedercleet.)

sonder, *sed*, maar. F.R.25,35: Sonder hy moet. Maar hij moet.

sonderlinga, sonderinga, *separatus*, afzonderlijk. O.11,26. F.R.50,50.

sonderlinghe, *imprimis*, inzonderheid, bijzonderlijk. O.*v*. F.R.50,28. 59,21.

sondiga, *peccator*, zondiger, zondaar. O.9,11.

sondiga, *peccare*, zondigen. F.R.72,1.

sondighen, *peccans*, zondigende. F.R. 2,11.

sondwey, *via aquatica*, waterweg. F. O.L.I, 22: Wenrwey (weinwey?) tha sondwey. Of rijdweg of waterweg.

sone, *pacificatio*, *arbitrium*, verzoening, zoen. A.2,23.

sonedey, sonnendey, *dies solis*, zondag. F.R.2,40. 5,4. 1.E.2,14.

song, *cantus*, gezang. A.9,10.

sonhaga, *citare*, dagvaarden. F.O.L.I, 26: And to ouirherne sonhagath. En als ongehoorige (*contumax*) gedagvaard.

sonia, *congregare*, verzamelen. E.L. 1,44. Zie: somnia.

sonna, soen, *pacificatio*, zoen. J.M.F. II, 281.

sonnasedel, *occasus solis*, ondergang der zon. O.1,28.

sonswitha, *alluviones*, aanspoelingen, aanwassen. A.7,30.

sont, *jam inde*, sedert. J.M.F.12,14.

soo, *sicut*, als, zoo, gelijk; *tunc*, dan. O.1.

sooch, *causa*, zaak. J.M.F.6,9: Thruch sine sochis willa. Ter wille van zijne zaak. Zie: soch.

sothe, *muria*, pekel. 1.E.5,17. E.L. 1,83. F.O.L.5,29. (P.d.Ms.: Heten sothe van vleysch, sode water).

sothe, zie: sede, soche.

sotte, *constituebat*, stelde in. J.M.F.1,9.

sowen, *septem*, zeven. Ch.I, 97.

spada, *ligo*, spade. O.1,2. A.7,8.

spaende, *dissolvebat*, afbond. J.M.F. 4,2.

spand, *ligatus*, gebonden, gespannen. O.*v*.

spand, *extensus*, gespannen, gerekt. O. 8,17.

spanna, *dissolvere*, ontbinden. O.2,2.

spara, *parcere*, sparen. O.17,6.

spatze, spetzie, *radius*, spaak van een wiel; *tigneus*, spakig. H.3,4: Tian spetzie fial. Tienspakig wiel, rad. 1.E.6,4.

specle, *saliva*, speeksel. E.L.1,27.

spedelspring, spedelsprengh, spedelsprig, *ejectio involuntaria salivae*, onwillekeurige uitwerping van het speeksel. E.L.1,26.27. O.11,47. A.3,13. 2.E.1,5. Ch.I, 113. H.6,4. F.O.L. 5,10,11.

spedla, *saliva*, speeksel. H.4,13. 1. E.5,5.

speer, *hasta*, speer. O.1,21.

speerfallich, *caducus*, *quo ad tigna tecti*, sparvallig, bouwvallig. O.10,26. Zie: balckfallich.

spelemede, *munera*, geschenken. J. M.F.11,20.

spera, *attingere*, bereiken, besperren. A.7,17. F.O.L.6,21.

sperahand, sperehond, *linea masculina*, mannelijke lijn, zwaardzijde. F.R.50,45. F.O.L.7,7.

speres orde, *mucro*, spits der spies. 1.E.6,2.

spertera, *attingere*, besperren, bereiken. A.7,17.

spetze, spetzie, *radiatus*, *radiis instructus*, spakig, met spaken voorzien. E.L.1,84. H.3,4. Zie: spatze.

spield, *fissura*, spleet. Ch.I, 114: Sinekerf and sinespield. Spierkerving en spierspleting.

spier, *hasta*, speer. J.M.F.Reg.3.

spiga, *spuere*, spuwen. H.6,19.

spil, *jocus*, boert, spel. F.R.58,38. 62,14.

spildede, spildethe, *actiones ludendo factae*, speeldaden (niet opzettelijke). E.L.3,55. 2.E.4,38. B.182.

spylia, *ludere*, spelen. F.R.72,4.

spilikheed, *jocus*, *ludus*, spel, boertigheid. F.R.62,14.

spylkind, *notus*, speelkind. F.R.47,1.

spiri, *hasta*, speer. A.7,9.

spisa, *hasta*, spies. B.B.5. 2.E.3,5.

spise, *esca*, spijze. H.4,8. 6,21. 2.E. 1,9.

spon, *fibula*, haak, span, gesp. 2.E. 1,18.

spondelsyde, *linea feminina*, vrouwlijke lijn. F.R.30,5.

spondoc, *linteum*, *quo sacerdos*, *in* [illegible] *lebranda missa olim utebatur*, *nunc* [illegible] *nipulus*, altaardoek, manipel. H.4,[illegible]

sponne, *epistomum*, duig, spon van [illegible] vat. B.67.

sponste, *seductio*, *persuasio*, verleidin[illegible] overreding. O.5,8. 12,10. F.O.[illegible] 4,12.

spont, *promittit*, *spondet*, belooft. [illegible] 107.

sprang, *oriebatur*, ontsprong. J.M.[illegible] 1,3.

sprangel, sprengel, *penicillus*, w[illegible] waterskwast. A.7,26: Thet is th[illegible] riuchta withume, binna tha fi[illegible] wer stenon, asa fir sa thi spra[illegible] gel hit bigunch and thi bisco[illegible]

ewiged heth. Dit is het wettig *withum* (gewijde grond); binnen de vier steenen, zoo verre de wijwaterskwast het gesproeid en de bisschop het gewijd heeft.

sprecka, *loqui*, spreken; *nominare*, noemen. A.*v*.2. 2,4. F.R.1,14.

sprecka (op een), *in jus vocare aliquem*, iemand in regten aanspreken. F.R.20,10.

spreeck, *loquebatur*, sprak. J.M.F.1,7.

spreeck, spreka, spretze, spreze, *loquela*, spraak. O.3,7. 11,21. B.186. A.1,7. E.L.1,27.

spreek, *actio*, aanspraak; *placitum*, pleidooi. F.R.17,6.

sprensze, *sacratus*, gewijd, besprengd. B.51.

spretze, zie: spreeck.

spretzen, spritzen, *locutus*, gesproken. 1.E.1,17. F.R.17,6.

spreze, *loquela*, spraak. 1.E.5,5.

spritzen, zie: spretzen.

sprideka, *diaphragma*, middelrif. O. 11,44. Ch.I, 113.

sprutha, *oriri*, ontstaan, spruiten, afkomstig zijn. E.L.1,86.

spud, *spuit*, spuwt. J.M.F.II, 218.

spurna, *contemplari*, bespeuren, zien, beschouwen, F.O.L.6,21. Zie spera.

sta, *stare*, staan. F.O.L.2,20.

sta, *praestare damnum*, voor iets instaan. F.R.25,19.

stac, *rigidus*, stram. F.O.L.I, 9: Stevande and stac. Stijf en stram.

stac, *sepes*, staketting, heining. B.67.

stad, *trudit*, stoot. J.M.F.II,192: Stad hi en bord wt. Stoot hij een plank uit.

stadewerder, *stauriensis*, staversch, van Stavoren. Ch.I, 111. J.M.F.II, 229.

staedick, stadelick, *firmus*, *certus*, vast, zeker, voldoende. O.12,1. J. M.F.12,1.

staepel, *truncus*, blok, geregtsblok. O. 12,13. J.M.F.12,14.

staepsijn, *nervi sacri*, *virilitas*, krachtspier, manlijkheid. O.11,49.

staerblijnd, *coecitas pupillaris*, *omnino coecus*, starblind. O.11,12.

staet, *trusus*, gestooten. O.11,24.

staet, *conditio*, staat, stand, toestand. F.R.37,4.

staheftícheid, zie: therstaheftícheed.

stak, stac, *rigidus instupus*, stijf, strak. A.3,18.

stal, *firmitas*, vastheid, stand. Ch.I, 435. F.R.12,31: Dat aegh een stal. Dat moet vast staan, stand houden. A.5. stede and stalle, steevast.

stalfestich, *instupens*, geheel stijf. O. 11,12.

stalle, *statio*, het staan. O.1,S: Deer orem oen stille stalle wrstoed. Die den ander met stilstaan overstond (overtrof).

stanaftich, *validus*, bestaanbaar. F. R.44,18.

standa, *consistere*, *ratum esse*, staan, stand houden. F.R.36,11.

standan, standen, *stans*, staande. Ch.I, 97. F.R.8,10. 12,19.30. 18,5. O.8,11.

standfestich, *firmus*, standvastig. F. R.33,2.

stapa helm, *galea alta*, hooge helm. A. 7,8. bij *Wiarda*: Ac skilu wi use lond wera mith egge and mith orde and mith tha bruna skelde, with thene stapa helm and with thene rada skeld, and

with thet unriuchte herskipi. Ook zullen wij ons land verdedigen met spies en met zwaard en met het bruine schild, tegen den hoogen helm (den Frank) en tegen het roode schild (den Saks) en tegen eenig onwettig heerschap.

stape, *gradus*, tred, stap. O.11,9.

stapel, stapul, *acumen*, *corona*, spitse. 1.E.4,9. H.8,13. A.3,7.

stapel, *locus forensis*, stapelplaats, markt. F.O.L.6,25.

star (starf?), *moriebatur*, stierf. F.O.L. 6,9: Star thera berna eng. Stierf een der kinderen.

starblind, stareblind, starublind. E.L.1,23. H.4,1. B.210. A.3,4. Zie: staerblynd.

Starem, *Stauria*, Stavoren. O.3,9.

stare meta, *mensura stauriensis*, maat van Stavoren. J.M.F.II, 111.

staringer, *stauriensis*, staversch. F.R. III, 10.

stat, *trusus*, gestooten. E.L.1,14.

stath, *trudit*, stoot. J.M.F.II, 192.

stathalder, *locum tenens*, plaatsbekleeder. Ch.II, 224: Fulmachtich stathalder in Hemsteradeel. Gevolmachtigde plaatsbekleeder in Hemsteradeel.

stathe, *habitatio*, *arx*, woning, kasteel, stins, state. 1.E.1,14. H.1,14. statta. Ch.I, 337.

stathul, *validus*, *firmus*, stevig. A.7: Thet ter ne dik stathul mithi halda mugi. Dat hij daarmede den dijk stevig kan houden.

statta, zie: stathe.

staure, stauere, stawre, *qui juramentum audit*, eedstaver. H.10,7. F. O.L.9,6.

stauuad, stawad, *stabilitus*, gestaafd. B.10.

stawia (eed), *juramentum audire*, eedstaven. F.O.L.4,6.

steb, stebbe, *instupens*, *rigidus*, strak, stijf, stram. 1.E.4,13. F.O.L.5,26. H.8,14. A.3,8.

stec, *punctio*, steek. H.6,4.

steckmesse, *pugio*, dolk. F.R.72,4.

sted, *urbs*, stad. A.*v*.1. F.R.28,16.

stedde, *staret*, zoude staan. F.R.7,1: Hor hij in da riuchta stedde. Of hij in het geregt zoude staan.

stede, *positio*, positien in regten. O. 1,46. J.M.F.2,45.

stede, *firmus*, *tutus*, vast, veilig. F.R. 36,1.

stede. A.5. Zie: stalle.

stede (oppa re), *mox*, terstond; *in loco*, in de plaats. B.33: Mit stede. Op staanden voet. J.M.F.2,41.

stedes, *continue*, steeds. E.L.1,37.

stedga, *confirmare*, bevestigen. A.*v*.1. stedgadon, *confirmabant*, bevestigden.

stee, *locus*, steed, plaats. F.R.1,44.

steed, *firmus*, vast; *continuus*, bestendig. O.*v*.

steedlick, *continue*, gestadig, aanhoudend. F.R.20,16: Ende steedlick is foerkeren. En gestadig woont (verkeert).

steen, *status*, gestaan. F.R.41,5.

steenewel, *calculus*, graveel. F.O.L.5,31.

steenhuys, *arx*, stins, kasteel. F.R. III, 10.

steente, *gemma*, edelgesteente. O.1,71.

steer, *moriebatur*, stierf. F.R.46,64.

steerlawa, zie: seerlawa.

stef, *vis*, geweld. A.1,14. 7,21: Uter stef and uter strid. Buiten geweld en buiten strijd.

ief, steue, *baculum*, *vexillum*, stok, standaard. O.1,30. 2,7.

iefgenza, stefgenzia, stefgende, stefgong. *baculo innitens*, op den stok steunende in het gaan. 1.E.5,11. B.210. H.4,1. E.L.1,37. A.5,9.

iefgong, *aditus ad baculum*, het naar den staf gaan, bij eene procedure wegens schaking. O.1,30: Ende tweer steuen to setten. En twee staven te zetten.

iefloma, *qui sine baculo ire non potest*, die niet zonder stok kan gaan. 1.E.4,1.

ieithe. E.L.3,42: Bi steithe ande bi stonde, *mox*, terstond, op staanden voet.

ieke, *moneta quaedam*, zekere munt. Ch. I, 97. — 2) *punctio*, steek. E.L.1,11.

ielen, *chalybeus*, van staal, stalen. O. 3,17.

elen, stelin, estelin, stelyn, stellen, stelna, *raptus*, gestolen, geroofd. 2.E.*v.* O.4,18. F.R.III, 4. — 2) *furatus*, bestolen. B.155.

embe, *instupens*, *rigidus*, stijf, stram. F.O.L.5,16.

emblenge, stemblinga, stemplinga, *mutilatio*, verstommeling. 1.E. 4,6, H.4,13. A.3,5. F.O.L.5,5.8.

empene, *obstructio*, verstopping. F. O.L.5,10,11: Omma stempene. Belemmering van den adem. Zie: thempene.

en, *lapis*, steen. O.*v.* A.7,9.

en, *status*, gestaan. F.O.L.4,23.

enhus. B.159. E.L.1,71. Zie: steenhuys.

enslek, *aedificatio*, bouwing met steen. B.159*n.*

epe, *gradus*, stap. F.O.L.5,24.

stepane (toe), *adjurare*, helpen, stijven, stoppen, aanvullen. J.M.F.5,15: Sae aeghen him zyn friond toe stepane. Dan moeten zijne vrienden voor hem aanvullen. (*Cod. Emmius* heeft: him to hilpane, hem te helpen.)

stepiten, *stipites*, *stirpes*, *lineae*, staken. F.R.48,1.

stepne, *prora*, steven van een schip. H.6,14.

steppa, *currere*, loopen; *incedere*, stappen. E.L.1,93.

stera, *stella*, ster. A.7,9.

stera, *mori*, sterven. O.4,2. F.R.21,15. 33,5. 87,8. F.O.L.6,9.

stera, *administrare*, bestieren, besturen, verzorgen. H.*v.* A.*v.*1. 7,10.12.

sterik, *firmus*, vast, sterk; *potens*, machtig. H.9,2.

sterka, sterkia, sterca, *confirmare*, bevestigen, versterken. A.7,10. 1.E. *v.* O.1,1. 8,22.

stert, *cauda*, staart. B.61.

stert, *moritur*, sterft. F.R.33,5.

stert, *effusus*, gestort. F.O.L.4,34.

sterwa, *mori*, sterven. B.63.

stet, *ictus*, *trusus*, geslagen, gestooten. H.4,25.

stetande (te), *destruere*, omver te halen. B.45.

stetha, *locus*, plaats. E.L.1,50. 2,2.9.

steuande, stevande, *immobilis*, *rigidus*, stijf. A.3,18. F.O.L.I, 9.

steue, zie: stef.

stewene, *prora*, voorsteven van een schip. 1.E.5,22. E.L.1,73.

stherekfrethe, *pax ecclesiastica*, kerkvrede. A.1,12.

stherekhoui, *cimiterium*, kerkhof. A. 7,8.

sthiake, *maxilla*, kaak. A.3,15.
sthzake. J.M.F.II, 229. Zie: sthiake.
stiapfeder, *vitricus*, stiefvader. H.1,14. A.1,14. stiepfader.
stiapsine, *nervi sacri*. Ch.I, 101. Zie: staepsijn.
stiarne, *gubernaculum*, roer. 1.E.5,22. H.6,14.
stickelband, *lemniscus*, gestikte band. E.L.1,4.
stidi, *locus*, plaats. A.7,9: Anna ene stidi. Op eene plaats.
stiepfader, *vitricus*, stiefvader. O.3,14. 5,6.
stiepmoder, *vitrica*, stiefmoeder. O. 3,14. 5,6.
stierwa, *mori*, sterven. F.R.87,6.
stift, *fundatus*, gesticht; *institutus*, ingesteld. 1.E.2,23*n*.
stifta, *fundare*, *instituere*, stichten. A. *v*.1. 7,8. H.*v*.
stifne, *status*, *conditio*, toestand. A.7,9: And tha stifne net nen manniska, buta God allena. En dien toestand kent geen mensch, maar God alleen.
stiga, *sublevare*, *adscendere*, stijgen. A. 7,9.
stile, *columen*, stijl, staaf. F.R.59,18.
stilnese. 1.E.5,13. Zie: scilnese.
stins, *arx*, kasteel, burcht. F.R.26,5.
stinsen, *status*, gestaan. O.7,11.
stynswynst, *expugnatio castelli*, het innemen van een kasteel. Ch.I, 547.
stioera, stiora, *regere*, sturen, regeeren. O.1.S. A.1,16.
stioerna, *gubernaculum*, roer. O.1.S.
stipa, *columen*, stijl, staaf. F.R. 59,18.
stirt, stirth, *cauda*, staart. O.8,17. E.L.1,79.
stirt, *effusus*, gestort. O.8,4.
stitha, *institutio*, instelling. H.2,25. 1.E.3,6.
stithle, *cacabus*, ketel. A.5,12.
stiua, *ob torpescere*, stijf worden, verstijven. H.8,14.
stiuand, *instupens*, stijf. 1.E.4,13.
stiura, *regere*, *coërcere*, *cogere*, bestieren, keeren, afwenden. 1.E.1,16. H. 1,16.
stiurcfrethe, *pax ecclesiae*, kerkvrede. H.1,12.
sto, *locus*, plaats. Ch.I, 99: Dolch an der selua sto. Wonde op diezelfde plaats.
stoc, stok, *carcer*, gevangenis. H.1,16. A.1,16. Ch.I, 335.
stocknaken, zie: stoknaked.
stode, *stabat*, stond. J.M.F.1,6: Dat een man onder da galga stode. Dat een man onder de galg stond. O.*v*. stoed.
stoe, *tempus*, oogenblik, stond. F.R. 84,27.
stoed, *locus*, plaats, steed. O.12,11. stoeth. Ch.I, 117.
stoel, *sedes matrimonialis*, echtstoel. J.M.F.II, 277. Zie: stol.
stoenda, stonda, *stare*, staan; *esse*, zijn. B.B.2. 2.E.3,2. F.R.35,1.
stoer, *magnus*, groot. O.11,14.
stoer, *moriebatur*, stierf. F.R.21,15.
stoern, *mortuus*, gestorven. F.R.26,15.
stoya, *juramenta praestare*, eedstaven. F.R.5,1.
stok, *rigidus*, *instupens*, stram. A.6,11. Stef and stok. Stijf en stram.
stoknaked, stocknaken, *prorsus nudus*, moedernaakt. O.4,2. F.O.L.2,2. 1.E.3,8.
stokke, *baculum*, stok. A.7,16.

ı, geregt, geregtstoel. H.1,7. F.O.L.1,7. F.R.2,31.
:t n e), *matrimonium legitimum*, huwelijk. H.5,4.
tola, stool. O.4,5. — 2) *jus*, F.R.2,31.
s, *clam*, heimelijk, stilletjes. 9.
clava, stomp, knods. O.12,10.
icis, stond, maal. O.12,13.
ıomentum, oogenblik. O.12,26.
stare, staan; *esse*, zijn. A.2,6.9.
durare, duren. B.4.
:.L.1,13. B.50. H.2,1. Zie:

moriebantur, stierven. F.R.

, *mortuus*, gestorven. F.R.57,6.
a. F.O.L.5,23. Zie: s t r o t-

ı d, *praestitus*, gestaafd. Ch.I,
e n s t o u w e n d e n e e t h. Een
len eed.
juramenta praestare, eedstaven. F.R.18,18. — 2) *confirmare*,
;en.
s t r a m, *flumen*, stroom, vloed.
:.L.1,73. 1.E.5,22. A.7,32.
, *obstare*, zich verzetten. E.L.
s h i t a c t h e t h i t h u a s t r a f-
het ook dat zich iemand daar-
'erzet.
·amen, stroo. O.1,44.
h e y n d e r, *grassator*, straat-
·r. Ch.I, 548. Zie: f e r d o r e-
ı.
n, *sparsus*, gestrooid, gesprengd.
.6.
, s t r e w e t, *consternatus*, *tur-*
listurbatus, in wanorde gebracht.
. E.L.1,1.

s t r i c h a l t, s t r i c k h a l t, *labans*, *qui ire nequit*, struikelend. B.210. O.11,39. F.O.L.5,21.

s t r i c l o m a, *impotens eundi*, langs den grond voortschuivend. E.L.1,37.

s t r i d, s t r i d e t h, *pugna*, *duellum*, strijd, kampstrijd. B.148. H.1,5. A.1,14. 1.E.5,25.

s t r i d e n d e r h a n d, *pugnans*, strijdend. F.R.55,6.

s t r y d f e r d a, *pax exercitus*, strijdvrede. O.1,38.

s t r y d h e f t i c h, s t r i t h e f t i c h, *incapax pugnae*, strijd wegnemend, niet strijdbaar. O.11,68. Ch.I, 101. 115.

s t r y d w i r d i c h, *de quo duellum inire licet*, strijdwaardig, waarover men strijden mag, moet. O.11,68. Ch.I, 101.

s t r o d b o l l a, s t r o t b o l l a, s t r o t b o l a, s t o t b o l l a, *larynx*, strottenhoofd, strot, keel. 1.E.5,8. E.L.1,30. O.11,25. F.O.L.5,23. Ch.I, 102. (P.d.Ms: k e l e.)

s t r u m p h a l t, s t r u m p h e l t e, *labans*, struikelend, strompelend. H.6,8. E. L.1,37.

s t u c k e. J.M.F.2,70: H l e e f e n d e s t u c-k e, *mobilia*, huisgeraad. Zie: h l e e f.

s t u d e n, *praeteritus*, verleden. F.R. 15,27: H o m a n i c h t y d i s 't s t u-d e n? Hoelang is het verleden?

s t u l t, *audax*, stout. H.9,1.2.

s t u l t l i k e, *audacter*, stout. H.9,2.

s t u n d e, *vicis*, stond; *momentum*, oogenblik. A.7,11. 1.E.3,12. H.9,1.

s t u p a, *vinculum*, band. A.1,16. H. 1,16. F.O.L.1,16.

s t u p a, *truncus*, *clava*, stompel, knods. O.11,9.

s t u r e, *moriebantur*, stierven. F.O.L.6,9: S t u r e t h e r a b e r n a e n g. Stierf een der kinderen. Zie: s t a r (s t a r f?).

stwe, *jus*, geregt. O.4,24.

stweren, *stuveri*, stuiver (5 centen). J.M.F.II, 326.

suagar, *affinis*, zwager. E.L.3,30.

suang, *affusio*, begieting, het zwengen. 2.E.1,17. E.L.1,83.

suanga, swanga, *affundere*, begieten. 2.E.1,17.

suarte, suatne, sward, *cutis*, huid. H.2,14. 6,7. E.L.1,83: Suarte suengh. Huidbegieting.

suarth, *niger*, zwart. O.*v*. 1.E.5,28.

subtijlheit, *subtilitas*, fijnheid. F.R. 13,23.

suda, *austrus*, *meridies*, zuid. O.*v*.

sudaest, swdaest, *eurotenus*, zuidoost. Ch.I, 744.

suder, suderna, *australis*, zuidelijk. O.2,7. J.M.F.5,10.

sudermuda. O.1,1. (Het J.M.F.2,1. heeft: suda moeta, *a parte australi*, van de zuidzijde.) To sudermuda (suda moeta) inkomma. Van de zuidzijde moeten inkomen.

sueg, sueng, *affusio*, *aspersio*, begieting. H.2,14. 4,22. 6,7. 1.E.2,14.

suengh, *peccatum*, misdaad. O.14,1.

suenga, E.L.1,83. Zie: suang.

suepene, zie: svepene.

suer, *gravis*, zwaar. H.1,2.

suerd, zie: swerd.

suertnesueng, *aspersio cutis*, huidbegieting. 1.E.2,14.

sues, swes, *proximus*, naast, verwant. H.2,9. 1.E.2,9.

suesbed, *incestum*, bloedschande. F. O.L.I, 19.

suesdeel, suesdel, swesdeel, *pars bonorum paternorum*, *filio familiae competens*, vaderlijk erfdeel van den zoon. 1.E.2,6. H.2,6. F.O.L.2,6.

sueslik, *talis*, zulk, zoodanig, dusdanig. H.1,12. O.3,12.

suet, *sudor*, zweet. 1.E.3,13. H.6,9.

suetha, suethe, suethta, *proximus*, het naaste, zwette. B.78. — 2) *limes*, grens, grensscheiding. 2.E.4,30. B.167.

suethaned, suethenat, *vicinus*, naastleger, zwetgenoot. 2.E.4,32. B.168.

suethma, *dulcedo*, zoetigheid. 1.E.*v*.

suethta, zie: suetha.

suiaring, *affinis*, zwager. H.4,30. 2. E.4,25.

suigia, *tacere*, zwijgen. O.8,6.

suimea, suimma, *defectio animae*, bezwijming. H.2,1. 6,14.

suimslec, *ictus*, *quo cui animus deficiat*, zwijmslag. H.4,2. 6,14. 8,3.

suin, *porcus*, zwijn. 1.E.2,11. H.2,11.

suinga, *crates*, *quo agri aditus occluditus*, wring, hek. H.6,18.

suingh, zie: suengh, swingh.

suite. H.1,8. 1.E.1,8. te suithe, *nimis*, te veel. A.1,8. heeft: to felo (P.d.Ms: to seer.)

suiue, *cohors*, *comitatus*, *assectatio*, gevolg. B.31: E ta redieuana suiue. In gevolg van den regter.

sulch, *quidam*, sommige. Ch.I, 99. 10

sulckdeen, *talis*, zoodanig. F.R.37

sullenge, *inquinatio*, bezoedeling. H. 6,21.

sum, *partim*, deels, gedeeltelijk. F.O.L. 5,5.27: Jef hit sum stant ende sum oue is. Zoo het deels staat en deels af is.

sum, *qui*, die. A.*v*.2: And ac sum kersten wrdon. En ook die christenen werden.

sum, *aliqui*, sommige, eenige. 1.E.5,3: Thet summe tar of tha aga le-

te. Dat het eenige tranen uit het oog liet.

sumlike, *aliqui*, sommige. A.*v*.1.

sumedre, sundre, *nepotes*, kleinkinderen. B.32. bij *Wiarda*, 104. sundere.

sumur, *aestas*, zomer.. A.7,8. sumersdey, sumeresnacht, *dies* 24 *Junii*, 24 Juni, St. Jan. E.L.3,60. B.97.

sun, sune, *filius*, zoon. E.L.3,17.53. A.*v*.1. B.110. H.*v*.

sund, sunt, *sanus*, gezond. E.L.3,52. B.104.

sunda, *sanitas*, gezondheid. Ch.I, 98. 100. J.M.F.II, 205. 227.

sundera, *specialis*, bijzondere, afzonderlijk. Ch.I, 102.

sunder, *sine*, zonder; *contra*, tegen; *extra*, buiten, behalve. H.2,3. F.O. L.4,6. 5,5. E.L.1,57. A.6,5. 2.E.*v*. 4,22.

sunderacht, *negligentia*, verzuim. F. O.L.7,1: Sa ach hi him to vrbonnana thingslitene, dern sone, sunderacht an vnhlest. Dan moet hij hem gerigtsstoring, zoenverbreking, verzuim en overlast verbieden.

sundre, zie: sumedre.

sunderge, *imprimis*, inzonderheid. H. 3,1.

sunderlepis, *separatim*, afzonderlijk. 2.E.1,11: Sa acht ma alrake sunderlepis te betane. Dan moet men ieder afzonderlijk boeten.

sundroge, idem. A.8,4.

sunna, *sol*, zon. 1.E.3,13. H.7,1.

sunnaewende, *vesper ante diem solis*, saturdagavond. B.134.

sunnandei, sunnandi, *dies solis*, zondag. H.2,14. A.*v*.1.

sunnaskine, *lucente sole*, zonneschijn, het klimmen der zon. B.148.

sunt. B.104. F.O.L.1,14. Zie: sund.

suolle, swolle, *abdomen*, onderbuik. O.11,51. J.M.F.II, 240. 212: Thes netheres zwollesbreke ief szenlesbreke. De breuk aan den onderbuik of de breuk aan het gemacht.

suomma, *natare*, zwemmen. O.*v*.

surgh, *cura*, zorg. F.R.72,9.

suter, suther, *sutor*, kleedermaker. 2.E.1,26. E.L.1,59.

suther, *austrum versus*, zuidwaarts. A. 1,7. H.1,9. O.4,2. B.76.

suthersch, *australis*, zuidelijk. F.R. 50,48. suthroste. A.2,5.

suudwirth, *austrum versus*, zuidwaarts. O.3,10.

svartasveng. B.205. Zie: swartaswangh.

svepene, suepene, *purgatio*, zuivering, het schoonvegen. B.212.

swa, *meridiem versus*, *meridies*, het zuiden. Ch.I, 547.

swanga, zie: suanga.

swara, swarra, *jurare*, zweren. F.R. 15,26. 26,2.

sward, *cervix*, nek. 2,E.*v*. 1.E.4,2. F.O.L.II. Zie: ile.

sward, *niger*, zwart. Ch.I, 98.

sward, *cutis*, huid, zwoor. A.3,14.

swardebende, swartabende, *ligatura*, *vinctio capitis*, hoofd-, halsbinding. H.8,18. A.7,15. swartebende. F.O.L.6,22.

swaren, zie: swarren.

swarge, *affinis*, zwager. F.O.L.6,6.

swarra, zie: swara.

swarren, swaren, *juratus*, gezworen. F.R.2,16. — 2) *praestatio juramenti*, eeddoening. F.R.15,33.

swartaswangh, swartenswengh, svartasveng, *aspersio cutis*, huidbegieting. F.O.L.2,14. 5,43.

swartasweng, swartenswengh, *crimen capitale*, hoofdmisdaad. F.R. 2,7. J.M.F.10,12: Fan dae swarta swengem. Van de hoofdmisdaden. (P.d.Ms: Vnrecht roef doet, dat is geheten swartne swen.) Het Omlander Landrecht heeft: swarenswengh.

swdaest, *eurotenus*, zuidoost. Ch.I, 744.

sweer, *gravis*, zwaar. F.R.7,4.

sweerlyck, *graviter*, zwaarlijk. F.R.1,1.

sweng, *crimen*, misdaad. O.*v*. F.O.L. 2,14. J.M.F.10,1.

swenga, swensa, *aspergere*, begieten. F.O.L.5,43.

swer, swera, *jurare*, zweren. F.R.11,2.

swera, *onerare*, *gravare*, bezwaren. A. 1,2.

swerd, suerd, *ensis*, zwaard. H.7,1.

swerlik, swerliken, *graviter*, zwaarlijk. J.M.F.II, 266. 267.

swern, swerren, *juratus*, gezworen. F.R.22,3. O.1,32. J.M.F.II, 281.

swerra, *jurare*, zweren. F.R.3,1.

swerringha, *juramentum*, eed. F.R. 22,6.

swerstae, *gravissimus*, zwaarste. O. 12,9.

swert, *cutis*, huid. O.4,15.

swertesweng. O.4,15. Zie: swartaswangh en swartenswengh.

swerth (swerfth?), *vagatur*, zwerft. J.M.F.1,8.

swerwa, *vagari*, zwerven. O.*v*.

swes, *proximus*, naaste. F.O.L.2,9.16.

swesdeel. F.O.L.2,6. Zie: suesdeel.

swesbedde, *incestum*, bloedschande. A. 1,6.

sweselik, *talis*, zoodanig. F.O.L.1,12. Zie: sueslik.

swester, *soror*, zuster. A.1,14. F.O.L. I, 31. swesternon, swesterna, zusters.

swesost, *proximus*, naast. A.2,16. Zie: swes.

swet, *suavis*, zoet. O.3,17.

swetha, *limes*, grens, grensscheiding. E.L.3,46.

swetnat, *vicinus*, naastleger. E.L.3,39.

swia, *tacere*, zwijgen. F.R.6,7. To swien.

swiaring, *affinis*, zwager. B.150.

swyd, *ultra*, daarboven, meer. J.M.F. 12,14. O.12,14. snide, *circumcisus*, besneden.

swide, swithe. O.3,8. F.O.L.1,8. Zie: suithe.

swierlick, *graviter*, zwaarlijk. J.M.F. II, 266.

swiga, swigha, *silentium*, het zwijgen. F.R.1,19.

swigia, *tacere*, zwijgen. O.1,44.

swika, *ducere*, trekken. A.2,9: An him sin friond thenne wili tha withon swika and to tha withon tella. En zijn vriend hem dan van de eeden wil trekken (op de heiligen) en op eeden (op de heiligen) zich beroepen (d. i. zelf zweren).

swila, *colligere fenum*, zweelen, het hooi te zamen brengen. E.L.1,77.

swila, *adaestuare*, vloeien, zwellen, toevloeien. A.7,8: Ther thi salta se betha thes dis an tes nachte to swilith. Waar de zoute zee des daags en des nachts tegen vloeit. Zie: toswila.

swymslec. O.11,4. A.3,12. Zie: swimslec.

swin, **swyn**, *porcus*, varken, zwijn. F.O.L.6,1. O.1,10. E.L.1,81. A. 2,11.

swinga, *crates*, hek, wring. E.L.1,67.

swingh, *crimen*, misdaad. O.14,1.

swinlic, *visibilis*, zichtbaar. F.O.L. 5,21. Zie: **siwnlik**.

swird, *ensis*, zwaard. O.1,2. F.R.86,5.

swirdkempa, *campio*, zwaardvechter. O.1,43.

swirdsyda, *linea paterna*, *masculina*, vaderlijke lijn, zwaardzijde. F.R.26,10.

swire, *linea*, lijn, staak van eene familie. F.O.L.6,5.

swithe. F.O.L.1,8. Zie: **suithe**.

swiwa, *disputare*, twisten, verschillen, strijden. O.*v*.

swolle. J.M.F.II, 240. Zie: **suolle**.

swomma, *defectio animae*, bezwijming. J.M.F.II, 252: **Thet hi swomma leghe**. Dat hij in bezwijming ligt.

swomma, *natare*, zwemmen. J.M.F. 1,8. F.R.64,8.

swommeldyer, *vacca*, koe. F.R.64,8: **Aen swommeldyer jeftha kw.** Een *swommeldyer* of eene koe. (Isl.: **swemla**, *vacca*, koe.)

swora, *jurare*, zweren. Ch.I, 110.

sxeremonne, *presbiter*, geestelijke, priester, kerkman. H.4,45.

sze, *illi*, zij. B.117: **Sen sze 'r nauwet**. Zijn zij er niet.

szegongar, zie: **segongar**.

szelner, *cella*, kelder. B.159.

szenles, *genitalia*, teeldeelen. Ch.I, 103. J.M.F.II, 212.

szerekspele, **szerekspili**, **szerspele**, *districtus ecclesiasticus*, kerspel. B. 213. F.O.L.I, 39,41.

szeremon. B.106. Zie: **sxeremonne**.

szetel, **szetele**, *cacabus*, ketel. B. 105. 106.

sziasa, *elegere*, kiezen. H.10,25.

szinbace, *maxilla*, kinnebak. B.198.

sziua, **sziwia**, *rixari*, kijven, twisten. B.78. H.4,29.

sziue, *rixa*, twist. H.4,42.

sziurcha, **sziurka**, **szurka**, *ecclesia*, kerk. H.10,2. B.215.

sziurchove, *cimiterium*, kerkhof. H. 10,2.

sziurkawage, *murus cimiterii*, kerkhofsmuur. H.6,21.

sziwegia, *discrepare*, verschil hebben. B.114.

szurka, zie: **sziurcha**.

T.

ta, *probatio*, bewijs. J.M.F.2,68: **Ende jef haet dae ta heth**. En zoo iemand het bewijs heeft. — **Jef him dera ta brect**. Zoo hem het bewijs ontbreekt. (Zie: **tawa**, **thawa** en **wta**. O.1,67. voor **dat awa** leze men **da tawa**, en voor **deert awa**, **deer tawa**.)

tach, *attamen*, evenwel, toch; *quamvis*, ofschoon. A.2,6.

tacht, *tectus*, gedekt, bedakt. O.7: **Alsoe tacht ende timmerad se**. Alzoo met dak voorzien en gebouwd is. **Taych**. J.M.F.II, 303. Ch.I, 349.

taefla, *mensae*, tafels. O.2,7.

taegh, *procreabat*, toog, teelde. F.R. 50,19: Dy taegh by synre aerste frowe twa kynden. Die verwekte (toog) bij zijne eerste vrouw twee kinderen.

taekerisjefta, zie: takerisjefte.

tael, *actio*, aanspraak, eisch. F.R.25,20: To tael ende to andert. Tot eisch en antwoord.

taele, *numerus*, getal; *enumeratio*, het tellen. O.*v*. J.M.F.1,2.

taem, *frenum*, toom, breidel. F.R.58,31.

taem, *genus*, geslacht; *numerus liberorum ex uno matrimonio*, toom. F.R.15,19.

taer, *lacryma*, traan. E.L.1,23.

taest, zie: tast.

taga, *ire*, gaan, trekken, togen. H.9,2. tegin, *proficiscebantur*, reisden, trokken.

tagethe, *decima*, tiende. H.9,1.

taych, zie: tacht.

takerisjefte, *donatio propter nuptias*, bedgifte, huwelijksgift. O.1,12. J. M.F.2,13.

tala, **talia**, *dividere*, deelen. E.L.3,60. B.97: Sa skel ma tha notha talia. Dan zal men de vruchten deelen.

tale, *actio*, aanspraak. F.R.33,15: Mey tale ende mit reden, ende mey riuchta tingade. Met eisch en bewijs, en met wettige regtspleging.

talelen, *officium tribuni plebis*, taalmansambt (schepensambt). B.7.

talemon, *tribunus plebis*, taalman (schepen). B.3.

talia, *numerare*, tellen, berekenen. B. 211.

talia, zie: tala.

tam. B.116. Zie: taem.

tame. O.11,67. Zie: taem.

tame, *exceptio*, uitzondering. F.R.24,22: Dio kest aegh neen tamen. De keure kent geene exceptien.

tanck, *proventus*, opkomsten; *usura, foenus*, rente, intrest. F.R.68,2.

tander, *ludibrium*, spot, schimp. E.L. 1,2. 1.E.5,1.

tandera, *niti*, *anniti*, trachten, tornen. Ch.I, 499: Dae habbet ondertyden dat riucht wel aen tandereth thoe habben. Daar heeft het regt eertijds wel naar getracht om het te hebben.

tane, *digitus pedis*, teen. B.197. A. 3,18. 1.E.5,11.

tapa, *capere*, vatten, grijpen. E.L. 1,29.

tar, *lacryma*, traan. H.4,24. 2.E.1,3. Zie: taer.

taraskete, *lacrymarum fluxio*, traanvloeiing. 2.E.1,3.

taresrene, idem. F.O.L.5,6.

tast, **taest**, *captus*, *apprehensus*, *attactus*, gevat, betast. F.R.15,54.

tathnenga, *actio*, daad, handeling. H. 10,13.

tauerna, **taweerna**, *caupona*, herberg. F.R.18,6. 72,4.

taulic, *institutus*, ingesteld. O.*v*. J.M. F.1,1.

tauwe, *instrumentum*, gereedschap. A. 7,8.

tawa, *probatio*, bewijs. O.1,67. Zie: ta.

taweerna, zie: tauerna.

tawerie, *ars magica*, toverij. O.7.

te (**thi**), *ille*, de. 1.E.1,1.

tech (**theth**?), *dentes*, tanden. 1.E.4,2.

tecke, *tectum*, dak. O.7.

tecknet, *signatus*, geteekend. F.R. 46,10.

teerua, *opus*, *necessitas*, behoefte, nooddruft. O.*v*.

tefel, *tabula*, tafel. H.*v*. A.*v*.1. meerv. tefla, tevla.

te fir, *nimis procul*, te verre. H.1,2.

tefta, *post*, achter. O.12,10. F.R. 18,12.

te gadera cuma, *matrimonium inire*, trouwen; *congregare*, vergaderen. H. 10,4. 21.

tegha, *appellare*, zich beroepen. J.M. F.1,6.

tegheta, **tegeda**, **tegotha**, *decima*, tiende. H.1,9. 9,2. A.1,7. F.O.L. 1,7.9.

tegin, *ibant*, trokken, reisden. H.9,2. Zie: taga.

tegothere, *qui decima accipit*, tiendeheffer. A.9,7.

te hauwen, *destructus*, *concisus*, vernield, in stukken gehouwen. B.157.

teycken, *signum*, teeken; *stigma*, brandmerk. F.R.1,27. 60,13. teken. Ch. I, 606.

teydeth, *procedit*, gaat voort. F.R. 12,24: So teydeth ma. Dan vaart men voort.

teyn, **tein**, *natus*, *procreatus*, *conceptus*, geboren, geteeld. B.111. E.L.3,6. A.5,6.

teywird, *consensus*, toestemming (toewoord). F.R.46,12.

teke, *tectum*, dak. Ch.I, 349. J.M.F. II, 303.

tel, **tele**, *numerus*, getal. J.M.F.1,2. F.R.74,2: In der tel. In getal.

tela (**tefla**), *mensae*, tafels. 1.E.*v*. Zie: tjoele.

tele, *actio*, aanspraak. O.4,1. 1.E.1,3. H.1,3. F.R.33,11. A.1,3. F.O.L. 1,4.

te leyder, *eheu*, helaas. O.12,10.

te liker wis, **al te likerwis**, *eadem ratione*, *simili modo*, gelijkerwijze. H. 4,29.

tella, *appellare*, beroepen. B.39: And hwa sa telt oppa ne ende. En wie zich op een vonnis beroept. A. 2,9. H.10,23. F.O.L.9,20.

telle, *sublevatus*, afgenomen. J.M.F.II, 214: Soe hio telle (tille?) se fon tha tothem. Zoo zij van de tanden los is (afgenomen is). (J.M.F.II, 248. heeft voor telle, alle, *totus*, geheel.)

temande, **temende**, **temed**, **temen**, *retinens*, sluitbaar. O.1,18. Ch.I, 350. J.M.F.2,19. 9,1.

tenda, *septa*, omheinde. F.O.L.5,44: Tenda tuim. Omheinde tuinen.

tenynghe, *rete quoddam*, zeker visch-net. Ch.I, 336. — 2) *piscatura apud cataractam*, visscherij bij eene sluis.

tenter, *sepimentum*, *ponticulus*, omheining, brugje. B.163: Alle silar and alle alde slatar, and alle tentra, and alle weinfera. Alle kanalen en alle oude sloten, en alle brugjes en alle rijwegen.

ter, *ibi*, daar. E.L.1,14. — 2) *ubi*, alwaar. F.R.22,5.

ter tyd, *tempore*, op tijd. F.R.37,4.

terfa, **terua**, *propendere*, *reclinare*, nederhangen. 2.E.1,3: Thet nithere lith to dele terft. Het onderste lid naar beneden hangt.

terinck, **teringe**, *impensa*, kosten, vertering. E.L.3,33. Ch.I, 346.

terp, *ager*, bouwland, terpland. O.1,71.

terring, *necessarium*, vertering. F.R. 1,37.

terthalue, *duo et dimidium*, twee-een-tweede, derdehalf. E.L.1,24.

tesch, *dentes*, tanden. 2.E.1,5.

tesse, *hic*, *haec*, *hoc*, deze. F.O.L.I, 22.

tetinge, *pastio*, *pastura*, veeteelt. E. L.3,60.

tetsia, *occultare*, verbergen, onthouden, bedekken. 1.E.2,4. H.2,4.

teula, tiola, *judicium*, geregt. Ch.I, 394: Hem naet vet der teule to letane. Hem van het geregt niet vrij te laten. J.M.F.4,7. F.O.L.3. — 2) *tabula*, tafel. Zie: tioele.

tha, *tunc*, dan; *quando*, toen. H.*v*, 4,42. 1.E.*v*. — 2) *usque ad*, *nec*, tot aan, noch. A.*v*.1. — 3) *vel*, of. A. 2,17.

thach, *attamen*, evenwel. E.L.2,3. 3,16. A.2,6. — 2) *licet*, ofschoon. F.R.50,41. F.O.L.5,31.

thach, *procreabat*, teelde. F.O.L.6,9.

thame, *frenum*, toom. Ch.I, 101.

thampene, thempene, stempene, *extinctio*, *coërcitio*, demping, verstopping, belemmering. A.3,16. 1.E.4,16. F.O.L.5,10.11.

than, thana, *tunc*, dan. Ch.I, 97. 1. E.3,2.

thana, *unde*, van waar. A.6,8: Thana se utegengen send. Van waar zij uitgegaan zijn.

thancke, *consensus*, toestemming. J. M.F.9,2.

thantse, thanze, *cogitare*, denken, plan hebben. 2.E.*v*: Jef thu 't mith falleske thanze te winnande. Zoo gij het met valschheid denkt te winnen. (F.O.L.II heeft: thautse en thauze.)

thar, tar, *lacryma*, traan. 1.E.5,3. F.O.L.5,4.

thard, *ibi*, daar. A.7,22.

tharesskette, taraskete, *lacrymarum fluxio*, traanvloeiing. 1.E.5,3.

thatha, *mortuus*, doode. 2.E.1,18.

thaueswisa, *furtim*, diefsgewijze. F. R.50,46.

thautze, thauze, zie: thantse.

thawa, *probare*, *ostendere*, *monstrare*, bewijzen, toonen, aantoonen. Ch.I, 375: Hi scil efter da kapittel syn breef thawa. Hij zal aan het kapittel zijn brief toonen. Zie: ta, tawa.

thawe, *experimenta*, *inventio*, bevinding. J.M.F.1,3: Ende fan treflika thawen nye riucht setta. En uit goede bevindingen nieuw regt instellen.

thahwile, thawile, *interdum*, terwijl, ondertusschen. H.2,3. 1.E.2,3. F. O.L.2,20.

the, *probatus*, bewezen; *cognitus*, bekend. B.B.10: The and epplick. Bekend en openbaar. (2.E.3,10 heeft: liudcuth and epplic, den volke bekend en openbaar.)

theez, *hic*, deze. J.M.F.1,3.

thegede, zie: tegetha.

they, *dies*, dag. Ch.I, 105.

theide, *trahebat*, trok. J.M.F.1,6. (C *v*. heeft: of ne te.)

theirmithe, *eo*, daarmede. 1.E.2,1

thempene. 1.E.4.16. Zie: thampene.

then, thena, thenne, *tunc*, dan. 1,3. 3,4. E.L.3,16. A.2,4.

thenzia, *cogitare*, denken. H.3,1.

ther, *ibi*, daar. 1.E.*v*. A.2,22.

ther, *nec*, *neque*, noch. 2.E.1,24: Th hit nebbe nauder her ther n ne neylar. Dat het haar noch nag heeft.

ther, *qui*, die, welke; *hic*, deze. H.*v*—

thera, therwa, *necessitas*, nooddruft. J.M.F.1,5. Zie: therua.

thera, *pix liquida*, teer. Ch.I, 39. B.153.

therefter, *postea*, daarna. A.*v*.1. 1.E.*v*.

therma, *alere*, voeden. J.M.F.12 in fine: Deer her Z. syns lyfs fan therma sculde. Daar heer Z. zijn leven mede onderhouden zoude.

thermer, thermar, *intestina*, ingewand, darmen. E.L.1,44. 1.E.3,11.

thermithe, thermithi, *eo*, daarmede, daardoor. H.*v*. A.*v*.1.

therpe, *villa*, *pagus*, *vicus*, *loco altiori*, dorp, buurt, terp. A.6,5.

therstahefticheed. (Ik lees: ther scahefticheed, *damnum non incumbens*, *damni non culpabilis*, niet schadeschuldig.) J.M.F.II, 243. en stahefticheid. 206. Ch.I, 101. Zie: scahefticheid en stridheftech.

ther to, *insuper*, daar te boven. H. 4,34. — 2) *ad hoc*, daartoe. H.1,15.

therumbe, thervmbe, thervmme, *ideo*, daarom; *quia*, dewijl. A.*v*.1. H. 2,20. E.L.3,72. 2,7. 1.E.2,20.

therwa, teerua, *opus*, *necessaria*, behoefte, behoef, nooddruft. O.*v*. F.O. L.*v*.1. J.M.F.1,5.

thes, *ideo*, hierom, daarover, dus. 1.E. 2,12. H.2,11.

thes, *hujus*, van dit, dezes. B.24. F. O.L.1,17. 4,22.26.

hesse, *hic*, deze. A.*v*.1.

hes te, *terminus comparationis*, des te. A.*v*.1.

het, *facit*, doet. F.O.L.6,18.

het, *quod*, dat. E.L.1,22. H.*v*. — 2) *hoc*, dit. 1.E.1,3.

hi, *ille*, de, hij. B.158. E.L.1,12. H.1,4.

hy, *ad*, tot, aan. F.R.48,1.

hia, zie: theide.

thiach, *os femoris*, dijbeen. E.L.1,37. 1.E.5,11.

thiachmerch, *medulla femoris*, dijbeenmerg. J.M.F.II, 207.

thiachscuncke, *os femoris*, dijbeen. J.M.F.II, 202.

thiade, *populus*, volk; *homines*, menschen. 1.E.2,24. A.2,24: Bi slepandere thiade. Bij slapende menschen.

thiadward, *caupona*, waard, volkswaard. concierge van een geregtsgebouw. B. 212: Thet is thiadward Johannesmonna. Die is de volkswaard Johannesman. (Andere vertalen thiadward Johanneszoon, doch monna beteekent niet: zoon. Man wordt nog wel in Friesland als achtervoegsel gebruikt: Janman; ook wel: om, Janom voor een op hooge jaren zijnd persoon van dien naam.)

thiadfesta, *carina quadragenaria*, veertigdaagsche vaste, volksvaste. A.9,10.

thiaf, *fur*, dief. H.4,34. 7,5. A.4,3. B.139.

thiafraf, *furtum*, diefstal. H.4,34. in tegenstelling van scackraef, *latrocinium*, straatroof.

thiaghe, *os femoris*, dijbeen. 1.E.5,11. Zie: thiach.

thiana, thiania, *servire*, dienen. A. *v*.1.

thianeste, *servitium*, dienst. 1.E.6,7.

thianestmon, *vasallus*, dienstman. B. 176.

thianst, *servus*, bediende. E.L.3,43.44.

thiasa, *eligere*, kiezen. J.M.F.11,7.

thiaweslaste, tiauesleste, *furtim*, diefsgewijze. H.7,4. F.O.L.1,17.

thi bet, *melius*, beter, te beter. O.*v*.

thicka brand, *ustio in diversis locis*, *una ustione*, verschillende brandwonden door eene branding (met kokend wa-

ter). Ch.I,114. Thicka schijnt verwant met ons dik en dikwijls.

thiede. J.M.F.1,3. Zie: thiade.

thye, *relinquit*, verlaat, trekt. F.R.37,7.

thyelda, *solvere*, betalen. J.M.F.Reg.2.

thienst (thi jenst), *contra*, tegen. Ch.I, 698.

thige, thighe, *intestina*, ingewanden. J.M.F.II, 211. Ch.I, 102: Hwa soe wirth in thine naula dolghat, kume tha thige, soe is thi bote. Wie aan zijnen navel gewond wordt, zoo het ingewand er uit komt, dan is de boete. (J.M.F.II, 238 heeft: binna tha tyge, tot in de ingewanden.)

thilda, *tolerare*, *sufferre*, dulden, verdragen. F.O.L.4,23.

thin (thriu?), *tres*, drie. 1.E.2,2.

thine, *tuus*, uwe. 2.E.*v*. F.O.L.II: Thine fia. Uw goed.

thinga, *pacisci*, bedingen. A.4,1.

thingfrethe, *pax judicii*, geregtsvrede. H.1,12. B.126.

thingh, tingh, *jus*, geregt. F.R. 15,63.

thingh, *causa*, zaak. H.*v*. 7,3.

thingathe, thinght, *processus*, geding. A.1,3. H.7,3. — 2) *judicium*, geregt. F.O.L.I, 57.

thingia, *judicare*, beregten. H.1,17. A.2,11.

thinglaze. J.M.F.9,7. Zie: sei.

thinglesne, *laesio judicii*, geregtsbeleediging. A.2,13.

thingmon, *procurator*, voorstander. H. 10,12. F.O.L.4,24. thyngman. J.M.F.2,33.

thingslitene. J.M.F.9,1. Zie: thinglesne.

thingstapele, *truncus judicii*, geregtsblok. H.1,16. O.3,16.

thins, *decima*, tiende, cijns. O.3,9.

thinze, *processus*, geding; *judicium*, geregt. 1.E.1,4.16.

thioeged, *testatus*, *convictus*, getuigd, overtuigd. O.9,2.

thionene, *laesio*, ontstelling, beschadiging. F.O.L.I, 2.3: Thionene anda ore aga. Beschadiging aan een der oogen.

thiothe, *lingua communis*, volkstaal. A.*v*.2: Thet sprekth to thiothe. Dat beteekent in de volkstaal.

thisse, *hic*, deze. H.2,25. E.L.1,84. F.O.L.5,5. thise.

thiu, tiu, *illa*, zij, de. 1.E.1,2.

thiuch, zie: tiuch.

thiuchda, zie: thiufthe.

thiuchke, thivcke, *tectum*, dak. B. 159.

thiucht, *it*, gaat, trekt. F.O.L.I, 45.

thiucht, *procreat*, teelt. E.L.3,17.

thiufthe, thiuvethe, thiuchda, thivta, *furtum*, diefstal. H.3,1. 1. E.6,2. A.*v*.1. 2,10. B.152. F.O.L. 1,16. 6,20.

thius, *hujus*, dezer. B.3. H.9,2.

thiuspel, *districtus*, kerspel. F.O.L. 8,11.

thiuster, *tenebrosus*, duister. F.O.L.2,2

thivcke, zie: thiuchke.

thiuvethe, zie: thiufthe.

thivta, zie: thiufthe.

thiwed, thiwede, *raptus*, *raptum*, gestolen, het gestolene. H.8,22.

tho, *ad*, tot. A.*v*.1.

thochta, *cogitatio*, gedachte. H.3,1.

thochtman, *executor*, regterlijk beamb— F.O.L.I, 57.

thoer, *turris*, toren. O.2,1.

thoer, *debet*, moet. F.R.2,29.

thojaen, zie: tojaen.

thola, *tolerare*, dulden; *pati*, lijden, verdragen. A.7,9: Ther hi an tha criose tholade fori us. Hetgeen hij voor ons aan het kruis leed.

thoncke, **thonke**, *memoria*, aandenken. 1.E.1,16.

thone, *illi*, dien. F.O.L.*v*.2.

thongersdei, zie: tonersdey, thunresdei.

thor, *licet*, durft; *debet*, moet; *oportet*, behoeft. 1.E.1,8. H.1,8. F.O.L.1,10. 2,15. Ch.I, 115.

thor, *per*, door. Ch.I, 115: Thor buch. Door buik.

thorpe, *vicus*, *loco altiori*, dorp, terp. E.L.2,9. H.2,20. F.O.L.2,20

thralle, *mox*, *repente*, terstond, spoedig. 2.E.2,6: Hwa sa tho dada vndad werth and hi vrfare thralle. Wie doodelijk gewond wordt en hij spoedig sterft (vervaart). Vergelijk E.L.2,6. ringh. (Angs. threalic, *severe*, *dire*, *afflictionis plenus*, *severus*, *calamitosus*.)

thre, tre, *arbor*, boom. 1.E.6,4. Zie: dre.

thre, *tres*, drie. E.L.1,13. A.7,3.

threck, *stercus*, drek, vuiligheid. E.L. 1,47.

thredda, **threddawordis**, *tertio*, *tertius*, ten derden. A.2,5.10.

thredda knia lawa, *haereditates in tertio gradu*, erfenissen in den derden graad. 1.E.1,5.

threde, **threid**, *filum*, draad. 2.E.1,17. E.L.1,90. Ch.I, 105.

thredknia, *cognatus in tertio gradu*, verwante in den derden graad. F.O.L. 1,5. thredkines, thredkinges, thredknilinge, thredkning, thredzia. A.1,3. F.O.L.2,7.8. 6,5.

thredtinde, **thredtendeste**, **threttendeste**, *decimus tertius*, dertiende. H.1,13. A.1,13.

threid, *filum*, draad. J.M.F.II, 192. Zie: threde.

thremede, *tertius*, *tertia pars*, derde, een derde. Ch.I, 112. J.M.F.II, 233.

threten, **treten**, *protritus*, getreden, getrapt. E.L.1,52.

thretha, *ingredi*, *gradi*, treden, stappen. Ch.I, 113: Neydam dat hi thine instap thretha schel. Doordien dat hij den aantred treden zal. J.M.F. II, 236.

thria, *ter*, driemaal. B.134.

thribete, *triplex poena*, driedubbele boete. Ch.I, 242.

thriewest, zie: triowest.

thrifalde, *triplex*, drievoudig, driedubbel. E.L.3,62.

thrimen, **thrimenath**, **thrimmenath**, **thrimnath**, *tertia pars*, derde deel, derde. E.L.1,16. 3,35. B.40,53. H.1,15. 10,25. 1.E.1,15.

thrine, *trinus*, driedubbel. Ch.I, 242: Under thribeta and trine gilda. Onder driedubbele boete en driedubbel geld (de regters).

thripntera mare. F.O.L.6,10. Zie: ele.

thriowa, *fides*, trouw. F.O.L.1,12.

thritech, *triginta*, dertig. H.4,14.

thriu, *tres*, drie. H.1,2.

thriuch thet, *quia*, omdat, doordien. H.1,15.

thriuchthingathe, *judicium definitivum*, *ultimum*, eindgeregt. B.122.

thriwalda, *triplex*, drievoudig. H.4,34.

thriwan, *conductibilis*, *mobilis*, roerend, drijvend. F.O.L.6,19: Buta thriwan ende dregan. Behalve het drijfbare en draagbare.

throma (**thor ma**), *debet*, moet men. H.3,4.

throtbolla. F.O.L.5,15. Zie: **strotbolla.**

thruch, zie: **truch**; *propter*, om.

thruch, *per*, door. H.*v.* — 2) *propter*, wegens. H.1,9.

thruchdeda, *vulnera transeuntia*, doorgaande wonden. F.O.L.5,19.

thruchestat, *transfixus*, doorgestooten. E.L.1,15.

thruchgonck, *transitus*, doorgang. 1.E.5,2.

thruchgungand, *transeuns*, doorgaande. E.L.1,38.

thruchkeme. F.O.L.5,5.19.31. Zie: **truchkeme.**

thruchschininge, **thruchskinegge**, *perluciditas*, doorschijnendheid. 1.E.5,20. H.6,15.

thruchsnithen, *persectus*, doorgesneden. H.6,18.

thruchstrinzed, *non ligatus*, los, losloopend. J.M.F.2,33: **Thruchstrinzede rithere.** Losloopend vee (vee in de weide).

thrucht, **truth**, *minatur*, dreigt. Zie: **thruga.**

thruga, *minari*, dreigen. E.L.1,71.90: **Huasa otherem thrucht.** Wie een ander dreigt.

thuinga, *cogere*, dwingen. H.5,3.

thuma, *pollex*, duim. 1.E.4,14. B.192. A.3,9.

thun, *hortus*, tuin; *arenaria*, *campus*, *ager*, duin, veld, akker. 1.E.6,3.

thunresdey, **thvnresdey**, **thunsdei**, **thvnsdei**, **thongersdey**, **thonersdey**, *dies jovis*, donderdag. H.10,7. F.O.L.9,6. O.1,23.25.

thuonge, *potestas*, macht; *vis*, geweld, dwang. 1.E.3,3.

thura, **thuruua**, *opus habere*, *necesse esse*, *debere*, *oportere*; behoeven, behooren. B.153. 1.E.1,10. 2,16. A.2,20. **thurva.** A.1,8.10. *audere*, durven.

thurva, *opus habere*, behoeven. 1.E.1,10.

thuwingga, *cogere*, dwingen. H.9,2. Zie: **twinga.**

thwedmat (**thwednath**). F.O.L.9,21. Zie: **tuednath.**

thweres, zie: **tweres.**

thwinga, zie: **twinga.**

thwyrhanda, *bifarius*, tweeërhande. F.R.17,1.

thwis, **thwiska**, *inter*, tusschen. Ch.I, 101. J.M.F.II, 203. 209.

ti, *in*, *ad*, aan. H.1,9. 5,5.

tia, **tya**, **tiaen**, *trahere*, *ferre*, *addere*, *conjungere*, *donare*, *haeredem instituere*, trekken, brengen, geven, zamenvoegen, erfgenaam maken. O.1,64. E.L.3,80. Ch.I, 345. 609. J.M.F.1,6. F.R.12,24. 37,7. **thija.**

tia, *gignere*, teelen. H.4,6. A.2,6. 1.E.5,12. F.O.L.5,41. 7,6. 8,16. F.R.48,1.

tia, *alere*, voeden. B.103. 110. **hati**

tia, *peregrinari*, *ire*, *adire*, reizen, trekken. O.10,29. B.43.

tia, *demonstrare*, aantoonen. B.62.

tia, **tya**, *appellare*, zich beroepen. 62. F.O.L.I, 44.

tia, *limites*, grenzen, lijnen. B.1 165. 2.E.4,30.

tiade, *populus*, volk. O.*v.*

tyader, *frenum*, tuier. J.M.F.II, 21 7.

tyaeht, *gignunt*, teelen. J.M.F.12,7.

tyaende, *trahens, fluens*, trekkend, vloeiend. O.1,18. Zie: temande.

tial, *rota*, rad, wiel. J.M.F.10,18. Zie: fial.

tian, *decem*, tien. H.1,4.

tiana (lees: tia), *trahere*, trekken. J. M.F.II, 211: Tha scel ma dela ty tha neylum tianath (lees: tia nath) vp thi tha liwe. Die (bezeeringen) zal men nederwaarts tot de nagels brengen en niet opwaarts naar het lijf rekenen. Ibid. 236.

tiande, *decimus*, tiende. A.v.1. 2,10.

tianspesze, tianspetzet, *decem radiorum*, tienspakig. B.147. F.O.L. 6,24.

tianutrofte, *fletus, clamor ut egrediantur ad opem nobis ferendum*, hulpgeschrei (letterlijk: komuit geroep). A. 7,31.

tiauwesleste, zie: thiawesleste.

tyauwerya, *ars magica*, tooverij. Ch. I, 698.

tichta, tichtega, tichtiga, *accusatio*, klacht, aantijging, betichting. A.1,17. F.O.L.6,21. 7,1. B.7. 2.E.2.

tid, *tempus*, tijd. H.1,2.

tydia, *appellare, niti, expectare auxilium*, zich op iets beroepen. F:R.58,39.

tidia, *ire*, gaan, trekken. B.32: Sa tidie tha liude alder oppa. Dan trekt het volk daarop.

tieder, tyader, *frenum, vinculum*, toom, tuier. O.11,67.

tieghmerg. O.11,27. Zie: thiachmerch.

tyegschonken, *ossa femorum*, dijen, dijbeenen. F.R.59,18. Ch.I, 117. Zie: tiachscuncke.

tief, *fur*, dief. O.9,25.

tyeffte, *furtum*, diefstal. F.R.39,1.

tyeflick, *furtim*, diefachtig. F.R.59,8.

tyelda, *pati*, lijden, dulden. F.R.12,12: Dat mey dat riucht naet tyelda. Dat kan het regt niet dulden (laten gelden).

tielda (ti ielda), *solvere*, betalen. O. 1,9.

tyel, *rota*, rad. F.R.59,18. Zie: tial.

tyenda, *decima*, tiende. O.3,9.

tyende, *decimus*, tiende. O.*v*.

tyener, tjener, *servus*, bediende. F.R. 37,9.

tyenfald, *decies*, tienvoud. F.R.III, 8.

tyenia, *servire*, dienen. O.*v*. F.R. 86,6.

tyenst, *servitium*, dienst. O.1,51.

tyenstman, *vassallus*, leenman, dienstman; *servus*, bediende. F.R.1,40.

tyesdei, tiesdey, *dies martis*, dinsdag. 1.E.1,17. F.O.L.1,17.

tieuta. F.R.58,36. Zie: tianutrofte

tiga, *accusare*, aantijgen, beschuldigen. H.4,6.

tigader, *congregatim*, te zamen. H.6,1.

tyge. Ch.I, 113. J.M.F.II, 211. 238. Zie: thige.

tigtega, *crimen, accusatio*, misdaad, aanklacht. 1.E.2,20. H.1,17.

til, *sublevatus*, getild. O.11,15: So dio were til se fen da tosschen. Zoo de lip van de tanden afgelicht is. J. M.F.II, 214. Zie: telle.

til, *apud*, bij. H.1,8: Til ene monne. Bij eenen man.

tila, *gignere*, teelen. O.5,8.

tila, *colere*, bouwen, teelen. B.160. E.L.3,41.

tilathe, *proventus*, opkomsten. H.3,1: Wera fon Godes ieven and riuchte thilathe scel ma bethe lif ende sele nera. Maar van Gods

32

gaven en wettige opkomsten zal men beide, lichaam en ziel, onderhouden.

tilber, *mobilis*, roerend. H.10,21. E. L.3,77.

til gued, *mobilia*, roerend goed. F.R. 27,1.

tilingha, tillinga, *genitalia*, teeldeelen. Ch.I, 104. O.11,49.

tilla, *ponticulus*, brugje. Ch.I, 464.

tille, *mobilis*, roerend. O.11.S.3. Ch. I, 97: Mith tilla sethem. Met losse panden.

tilled, tilleth, *sublevatus*, opgeheven, getild. Ch.I, 98. J.M.F.II, 230.

tillenga, zie: tilingha.

til thiv, *quia*, omdat. A.1,7.

tima, *decere*, betamen. O.*v*.

timber, *aedificium*, getimmerte, gebouw. A.7,9.

tymmereth, tymret, *aedificatus*, getimmerd, gebouwd. F,R.37,12.

tinchman, *actor*, aanspreker, dinger. O.1,31. thyngman. J.M.F.233.

tynet, *servit*, dient. F.R.1,44. Zie: tynia.

ting, tingh, *causa*, zaak, geding. O. *v*. — 2) *jus*, geregt. F.R.1,1.

tynga, *actionem instituere*, actie instellen, dingen. Ch.I, 105. J.M.F.II, 193.

tinger, *actor*, eischer. O.1,47.

tingh, zie: ting.

tinghet, *jus*, geregt. Ch.I, 344.

tinghlas, *sine actione*, dingeloos. O. 1,46. J.M.F.2,45.

tingstapele, *truncus judicialis*, gerigtsblok. 1,E.1,16.

tingstoel, *judicium*, geregt, dingstoel. O.12,27.

tynia, *servire*, dienen. F.R.13,46.

tins, tinze, tynze, *decima*, tiende, cijns. H.9,2. O.*v*. A.1,7. F.O.L. 1,7.9.

tynsa, tinza, *cogitare*, denken; *reminisci*, *in memoriam revocare*, *tenere*, heugen, zich herinneren. F.R.21,18. 28,7.

tynze, tinze, zie: tins.

tioch, *citatio*, dagvaarding. J.M.F.II, 319,

tyoech, *testimonium*, getuigenis. Ch.I, 462.

tioele, tiola, tyola, *jus*, geregt. Ch.I, 346. J.M.F.II, 295: Eer dae greetmaen hiara tiola lesset. Voor dat de Grietmannen hun regt uitspreken. J.M.F.Reg.1.1,7,8. — 2) *mensa*, *tabula*, *registrum*, tafel, register. Hyr beghint een tyola. Hier begint een register.

tyoesck, *germanus*, duitsch. Ch.I, 552. J.M.F.II, 287: Tyoesck prester. Duitsch priester. (In Westergo, dat onder het bisdom van Utrecht behoorde noemde men den geestelijke uit Oostergo, die onder het bisdom van Munster behoorde, een Duitschen priester.)

tyoge, *testis*, getuige. O.*v*.

tiola, tyola, zie: tioele.

tiona, *captare*, *sumere ad se*, betwisten, tot zich trekken. A.2,4.

tioster, *obscurus*, duister. J.M.F.6,2.

tysdei, *dies martis*, dinsdag. O.1,[illegible]

tystera, *devastare*, vernielen, verstoren. J.M.F.1,1.

tiuch, thiuch, tiucht, *testimonium*, getuigenis. O.*v*. 2.E.4,25. F.O. 6,13.

tyucht, *trahit*, trekt, brengt. F.R.3, [illegible]3.

tiuchtgath, *raptus*, gestolen. J.M.F. 6,17.

tiuester, *obscurus*, duister. O.4,2.

tiuftigad, *raptus*, gestolen. F.R.59,4. J.M.F.2,65. **tiuchtegad.**

tiuga, *appellare*, zich op iets beroepen. B.135.

tiuga, *gignere*, teelen. B.110.

tiuga, *attrahere*, *adducere*, trekken, aanvoeren, brengen. F.R.3,3.

tiuga, **tivga**, *testari*, getuigen. B.150. E.L.3,29.

tivch. A.*v*.1. Zie: **tiuch.**

tywga, **tywgha**, *testari*, getuigen. F. R.11,1. — 2) *probare*, bewijzen. F. R.8,9. 18,23.

tywget, *testatus*, getuigd. F.R.18,23.

tywgh, *testimonium*, getuigenis. F.R. 12,31.

tywster, *obscure*, duister. F.R.7,9.

tywsternisse, *caligo*, *tenebrae*, duisternis. F.R.13,46.

to, *ad*, tot; *juxta*, *apud*, bij, te. B.159. H.*v*. A.2,5. O.*v*.8,3. E.L.1,12.26. F.R.2,11. — 2) *a*, *ab*, van. H.2,5: **To hwam.** Van wien.

to aka, zie: **aka.**

to askia, *exigere*, afeischen. A.2,5. H.2,5.

to bek, zie: **toe beck.**

to beth, *melius*, beter. F.R.65,3.

tobiheer, *quae ad eum pertinent*, toebehooren. O.17,2.

to brecka, *destruere*, verbreken, vernielen. O.*v*.

to breka, *deficere*, ontbreken. 2.E. 2,8.

to breken, *destructus*, vernield, verbroken. A.7,9.

to bringa, **toe bringha**, *dilapidare*, doorbrengen. F.R.46,48. 83,4.

tochtalas, *impotens procreandi*, ongeschikt ter voortteling. 1.E.5,12. **tochtlos.** E.L.1,45.

tochtman, *conductor*, leidsman, aanvoerder. F.O.L.I, 64.

to comma, *accidere*, gebeuren. F.R. 13,14. 39,2.

tocommend, *futurus*, toekomend. R.22,18.

to dada slayn, *occisus*, gedood. F.R. 58,10.

to dela, **to delua**, *destruere fodiendo*, vergraven. E.L.1,77. 3,75. 1.E.5,27.

to deila, *decumbere*, *reclinare*, *pendulum esse*, nederzijgen, nederzakken. E.L. 1,24: **Thet him sin achhlid to deile.** Dat hem zijn ooglid nederzakt.

to diupa, *effodere*, uitgraven. 2.E.1,25. E.L.1,77.

toe, *ad*, tot, in. O.*v*. Zie: **to.**

toebeck, **to bek**, *retro*, terug. F.R. 1,10.20.

toe bringha, zie: **to bringa.**

toedela, *adjudicare*, toewijzen. F.R. 15,27.

to en dey, *ad diem*, tot een dag. Ch. I, 462.

toeienst, *contra*, tegen. O.*v*.

toekomt, *adfertur*, aangebracht werd. J.M.F.9,27.

toelat, *permittit*, toelaat. J.M.F.7,23.

toelfta dey, *epiphania*, Drie-koningen. Ch.I, 342. A.9,10: **Letora twilfta.** De twaalfde dag na kersttijd. (Angels. **twelfta daeg.** Grieksch: δοδικημερον.)

toelfte. *duodecimus*, twaalfde. O.*v*. **toelta.** F.R.80,2.

toerstigh, *sitiens*, dorstig. F.R.59,18.

toeseint, *accusatus*, beschuldigd. J.M. F.12,15.

toeseit, *accusat*, beschuldigt. J.M.F. 6,20.

toe stede, *in loco*, ter plaatse. O.*v*.

tó fara, *antea*, te voren; *ante*, voor. E.L.1,17. F.R.15,77.

tofere, *iter ad locum*, heenreis. H.10,4.

toferin, *adortus*, overvallen. A.2,22.

togad, *tractus*, gesleurd, getoogd. F.O. L.I, 52.

to gaen leta, *admittere*, *concedere*, toelaten, begaan laten. F.R.19,8.

togara, zie: togathere.

togara sitta, *cohabitare*, *vivere ut conjuges*, te zamen wonen, hokken, leven als man en vrouw. O.8,19.

togathere, togara, tegadere, *simul*, te zamen. B.173. F.R.13,6. E.L.1,67.

togta, *memoria*, gedachte. 1.E.3,13.

to handes, zie: to hond.

to hape, *congregatim*, te zamen, te hoop. B.2. E.L.3,6.

toharcker, *auditor*, toehoorder. F.R. 1,7.

to heynd, *multo proximus*, te nabij. F.R.20,14.

tohengenze, tohinsinghe, *consensus*, toestemming. F.R.60,3. Ch.I, 252.

tohera, *attinere*, toebehooren. F.R.20,1.

tohirdane, *excitatio*, aanhitsing, opzetting, versterking. F.R.60,3.

to hond, to handes, *mox*, terstond. A.6,6. O.*v*.

to hope, *simul*, te zamen. 2.E.4,28.

tohwyl, *dum*, als, terwijl. F.R.45,12.

tojaen, *concedere*, toegeven. Ch.I, 462.

tojegens, toiens, tojenst, *contra*, tegen, jegens. Ch.I, 463. F.R.1,9. — 2) *frustra*, te vergeefs. O.4,2. 14,4.

toionis, *obviam*, te gemoet. H.9,2.

toiowa, *concedere*, toegeven. F.R.22,13. 58,14.

tokomste, *eventus*, uitkomst. F.R.1,50: Hwant dyo tokomste dis riuchtes twiuelick is. Want de uitkomst van het regt onzeker is.

tokoren, tokorn, *scissus*, gekorven, gesneden. Ch.I, 98. O.11,11. J.M. F.II, 199.

to kude, *cognitus*, *notus*, bekend. F.R. 64,14: Als 't him to kude wirth. Zoo het hem bekend wordt.

toleger, *legatum*, legaat, toelage. F. R.46,17.

tolene, *vectigal*, tollen. 2.E.3,26.27. De tekst heeft § 27: ta lene.

toleta, *concedere*, *permittere*, toelaten, toestaan. F.R.5,1. 19,8. to gaen leta.

tolewa, toleua, *judex telonarius*, *judex vici*, tolregter, buurregter. Ch.I, 240. 349. II, 233. J.M.F.305. tolua, zie: tolwa.

toliftich, tolftich, *centum et viginti*, honderdtwintig. O.10,3. J.M.F.11,3.

tolike, *simul*, gelijkelijk. E.L.3,33,35.

to liker wys, *eodem modo*, insgelijks. F.R.6,7.

toliua, zie: tolwa.

to liwe wirtha, *reviviscere*, herleven. E.L.1,74.

tollim. Ch.I, 240. Zie: tolewa.

tolned, *vectigal solutum*, vertold, tolbetaald. O.1,64.

tolner, *publicanus*, tollenaar. O.13,1

tolof, toliff, *duodecim*, twaalf. Ch 99. F.R.46,55.

tolua, zie: tolewa.

tolwa, *judex vici*, buurregter. J.M 9,3.7: Mit tolwa sawenum. M[illegible] zeven buurregters. — § 7: Ende [illegible] ra toliua sauwen, en iets ver[illegible] Jef di scelta dat bitioecht [illegible] de dae tolue ende di aesga. Zoo

de schout en de buurregters en Asega dat betuigt. (Het schijnt dus een buurregter te beteekenen; misschien waren zij twaalf in gètal, en van hier hunne benaming. Zie: tolewa.)

to manne lyf, *dum homines vivunt*, zoo lang menschen leven. O.11,60.

to meta comma, *obviam venirè*, te gemoet komen, ontmoeten. F.R.58,37.

to monnon, *in mundo*, in de wereld, bij de menschen. A.7,18: Thet hiu morth to monnon brange. Dat zij een doode vrucht ter wereld bracht.

tona, *demonstrare*, toonen. F.R.30,30.

tond, *dens*, tand. H.2,11.

tonersdey, thongersdey, *dies jovis*, donderdag. O.1,23.25.

tonga, *forceps*, tang. O.13,8. J.M.F. 10,7. tanga.

tonge, zie: tunge.

tonghere, tonre, *tonitru*, donder. O. *v.* J.M.F.1,7.

top, *vertex*, top, bos (haar). H.6,9. A. 3,14. E.L.1,91.

top, *acumen*, spitse. E.L.1,73.

toraonth, *lacerat*, verscheurt. J.M.F. II, 192.

toreint, terent, *laceratus*, verscheurd, gescheurd. O.11,66. B.157.

tornig, *iratus*, toornig. H.9,1.

torotha, *destruere*, vernielen. B.166.

torp, *pagus*, dorp. O.4,21.

to samene, to semine, *simul*, te zamen. H.9,2. A.7,9.

tosch, *dens*, tand. O.11,15.

toschicka, *mittere*, toezenden. F.R. 25,38.

toseggen, *contradictio*, tegenspraak. F.R.1,50: Dat ter neen riucht soe claer ne se, deer ma neen toseggen to habbe ne moge. Dat er geen regt zoo duidelijk is, dat men daartegen niets zeggen konde.

toseka, *accusare*, beschuldigen. F.O.L. 2,15. — 2) *admonere, actionem instituere*, aanmanen. A.2,21. tosext, aanmaant, aanspreekt, eischt.

to semine, zie: to samene.

tosetta, *adjungere*, toevoegen, bijzetten. B.93.

toslayn, *concessus*, toegestaan, toegeslagen, toegewezen. F.R.32,1.

tosoka, *admonere, actionem instituere*, eischen, aanspreken. F.O.L.2,21.

to splitta, *lacerare*, verscheuren. A. 8,3. E.L.1,90.

tospreka, *actionem instituere*, aanspreken, eisch instellen. A.2,21.

tostinzen, *concessus*, toegestaan. F.R. 21,26.29.

to stoera, *destruere*, vernielen, verstoren. O.*v.* 12,16.

to stota, te steta, *destruere*, omverhalen, omverstooten. B.45.

to swila, *adaestuare, alluere*, aanspoelen, toevloeien. A.7,8.

to tancke, *ex animi sententia*, naar genoegen. O.11,50. Ch.I, 103.

toth, *dens*, tand. A.2,12. 1.E.2,11. B.195.

to thiuga, *intrudere*, toeduwen. E.L. 1,90. Zie: tiuga.

to tyt ner to fere, *nec tempore neque secundum conditionem*, noch op tijd noch volgens overeenkomst. F.R.37,1.

tow, *velum* zeil; *instrumenta*, gereedschappen. O.1.S.

towerie, *cantio*, tooverij. F,R.80,8.

traest, *solatium*, troost. O.12,20.

traest, *arbitrium*, goedvinden. F.R. 26,2: Naet by syn ayn traest. Niet naar zijn eigen goedvinden.

traeth (tre eth?), *tria juramenta*, drie eeden. J.M.F.II, 192.
tragda, *cupere*, begeeren, trachten naar iets. 1.E.*v*.
trayt, *impressus*, gedrukt. Ch.I, 475: Vs ynsygel op dit breeff trayt. Ons zegel op dezen brief gedrukt.
tre, *arbor*, boom; *lignum*, hout. F.O.L. 1,17. 1.E.6,4. H.2,25: Northhalde tre. Het noordsche hout, de eikenboom, het eikenhout, de galg, het rad. (P.d.Ms. Dat is eyn rad, dat is de galge of dat negenspakede rat.)
treck, *iter*, reis. F.R.1,37. 42,3.
treda, *proterare*, vertreden. F.R.58,31.
tredda lawa, *haereditates in tertio gradu*, erfenissen in den derden graad. F.R. 50,42.
tredde, *tertius*, derde. O.*v*. thredda stond, *tertio*, ten derden male. 1.E. 6,1.
tredkninge, thredzia, tretknenges, *cognatus in tertio gradu*, verwante in den derden graad. J.M.F.5,5. O. 3,3. 1.E.2,7. thredlinges. J.M. F.Reg.6.n. Zie: thredkinges.
tree, *tres*, drie. F.R.2,31.
treed, *filum*, draad. O.11,66.
treed, *proterebat*, vertrad, vertrapte. F.R.58,31.
treemdeel. Ch.473. Zie: trymdeel.
treesmed, treesmeth, triesmet, *suffocatus*, gesmoord, doodgemaakt. Ch. I, 343. J.M.F.II, 284.
treft, *necessitas*, noodzaak; *opus*, nooddruft. O.15,6.
treftiga, *bona publicata*, het verbeurde. O.13,8.
treftlijk, treftelick, *necessarius*, noodzakelijk. O.*v*. F.R.1,2. — 2) *necesse*, noodzaak. F.R.29,1.
trefticheed, *necessitas*, noodzakelijkheid; *utilitas*, nooddruft. F.R.III, 14.
treme, *tres*, drie. F.R.III, 12.
tre gongen, *trifarius*, drieërlei. F.R. 49,1.
treppa, *gradus*, trap. A.9,6.
tretknenges. J.M.F.5,5. Zie: tredkninge.
tretteenste, trettiende, *decimus tertius*, dertiende. F.R.56,1. O.*v*.
treuwa, trewa, *fides*, trouw. A.*v*.1.2.
tria, trija, *ter*, driemaal. O.11,68. F. R.3,12.
trybeeth, thribete, *triplex*, driedubbeld. F.R.2,28. B.71.
triesmet. J.M.F.II, 284. Zie: treesmed.
triind, *marginatus*, gerand. F.R.III, 12. Deer silueren ende triind se. Die van zilver en gerand zijn.
trymdeel, trimdeel, *tertia pars*, derde deel. F.R.45,11. Ch.I, 473.
trijmene, *tertio*, ten derden. O.9,30.
trimnath, thrimmenath, *tertia pars*, een derde. 1.E.1,15.
*tryn, *tres*, drie. F.R.2,28.
triowest, thriewest, *fidelis*, getrouw, geloofbaar. 2.E.3,14. B.B.14.
trijra, *trium*, van drie. F.R.1,7.
trijrahanda, trirahanda, *triplex*, drieërlei. F.R.2,2.3.
trijschet, *triplex*, driedubbel. F.R. 59,12.
tritichste, *trigesimus*, dertigste. F.R. 19,9.
triua, triuwa, triwa, *fides*, trouw. H.*v*.1,12. 1.E.*v*. 2,17.
triuchthingath, zie: truchtingath.
triuwena, *infidelitas*, ontrouw. B.151. Zie: festis, partie.
troen, *thronus*, troon. O.*v*.

trou, *certus*, zeker, geloofbaar. O.2,7.
trou, *fidelis*, getrouw. O.11,4.
trouyen, *matrimonium inire*, trouwen. J.M.F.Reg.19.
trouwa, *sponsalia*, trouwbelofte. O. 12,24. F.R.12,3.
trowa, *fides*, trouw. F.O.L.6,2.
trowa, *fidem habere alicui*, iemand vertrouwen.
trowa, *ire*, *currere*, loopen, draven. O.*v*. Ende bij da waijnen trowaden koninghen. En bij de wagens liepen koningen.
trowe, *declaratio*, verklaring. F.R. 12,13.
trowe, *credibile*, geloofbaar. F.O.L.3.
trowe, *fidelis*, *fidus*, trouw, vertrouwde. F.R.2,24. 14,2. III, 16.
trowsta, *consolari*, troosten. J.M.F.13.
truch, *propter*, om. O.*v*. Truch des ethes willa. Om des eeds wille.
truchagrewed. J.M.F.II, 185. Zie: truchgrioud.
truch ende weer truch, *vice versa*, heen en weerom. Ch.I, 540.
truchgrioud, truchagreweth, truchgreweth, *transfixus*, doorgriefd. O. 11,9. Ch.I, 103. J.M.F.II, 185.
truchgungend, *pervius*, doorgaande. O.11,31.
truchkald, *frigidissimus*, doorkoud. J.M.F.6,2.
truchkeme, *transitus*, doorgang, het doorkomen. A.3,2.
truchsketen, *transfixus*, doorgeschoten. A.3,6. 1.E.4,7.
truchskinand, *translucens*, doorschijnend. E.L.1,40.
truchslaijn, *percutiens*, doorslaande. O.1,21. — 2) *percussus*, doorgeslagen. O.10,7. A.3,2. 2.E.1,6.
truchstata, *transfigere*, doorstooten. E.L.1,12.
truchstetzen, *transfixus*, doorgestooten. 1.E.4,6.
truch thet, *quia*, omdat. A,1,8. H. 1,2.
truchthingath, triuchthingath, thruchtingath, *ultimum judicium semiannis*, het eindgeregt van het halve jaar. B.123. 149. 124: Thene thruchthingath skel ma halda tuiia an da iera. Het eindgeregt zal men tweemaal in het jaar houden (op St. Michiel en op St. Pieter).
true, triuwe, *fides*, getrouw, geloofbaar. B.208. J.M.F.14.
tsauen, tsawen, *septem*, zeven. Ch.I, 341. J.M.F.II, 265.
tsczake, tsczìake, scziake, *maxilla*, kaak. Ch.I, 111. 116. J.M.F.II, 230. 248.
tsestich, zie: tzestich.
tsetele, tsietele, *cacabus*, ketel. 2. E.4,15. 1.E.6,4.
tsiurcpathe, tsurkpathe, *via ad ecclesiam*, kerkpad. 2.E.4,31. E.L.3,50.
tsiurka, *ecclesia*, kerk. B.B.4. 2.E.3,5. **tsyureka, tsyvrka, tsyurcka**. B.218.
tsiurkfogeth, *advocatus ecclesiae*, *curator*, kerkvoogd. B.B.9,10. 2.E. 3,10.
tsiurkhera, *sacerdos*, priester. E.L.2,2.
tsiurspelsliude, *homines districtus*, kerspellieden. B.B.9.
tsiuwia, *litigare*, kijven, twisten. 2.E. 4,16.
tsive, twise, *lis*, twist. 2.E. B.B.
tsyvrka. B.218. Zie: tsiurka.
tsiwa, tsiva, *litigare*, twisten. E.L. 3,39.

tsurkpathe, zie: tsiurcpathe.
tsurksleeck, *poena ecclesiastica*, kerkelijke ban. B.B.15, 2.E.2,16.
tsurspel, tzurspel, tsierspel, *districtus*, kerspel. B.B.15. 2.E.3,10.
tu, *tu*, gij. F.R.1,6.
tua, twa, *duo*, twee. B.116. O.9,7. tuan. H.4,8.
tuangh, *coërcitio*, dwang. O.6,4. 14,2.
tuarent, *laceratus*, gescheurd. H.4,35.
tuchtelas, *impotens procreandi*, ongeschikt om voort te teelen. 2.E.1,12.
tueddere, *dimidius*, half. 1.E.2,11.
tuede, twede, *duplex*, dubbeld. 1.E. 2,18. — 2) *duae, de tribus partibus*, twee derde. F.O.L.1,15. — 3) *dimidium*, half. H.2,12. 2.E.4,38.
tuede, *bifarius*, tweeërlei. H.1,16. 1. E.1,16. 2,18.
tuednath, *bis*, *duae de tribus partibus*, tweemaal, tweederde. H.10,25. E.L. 3,62.
tuelef, *duodecim*, twaalf. 1.E.1,4. H. 1,4. tuelefte, *duodecimus*, twaalfde. H.1,12. tuelewasum, *duodeni*, twaalfersom, met twaalf (personen). H.1,8.
tuera, zie: twera.
tuia, tuiia, *bis*, tweemaal. B.37. 124. 112: Bernisbern is tuia bern. Kindskind is tweemaal kind. twya. O.9,2. A.*v*.1. F.R.7,3.
tuiielde, *duplex*, dubbeld. H.2,24.
tuigal, idem. 1.E.6,2.
tuihscat, *separat*, scheidt. 2.E.4,37.
tuihsat, zie: tuiskette.
tuim (tunim), *horti*, tuinen, velden. F.O. L.5,44: Inor sinne hofmar and invr sinne tenda tuim (tunim). In zijne hoven en in zijne omheinde tuinen.
tuina, *disputare*, betwisten. H.2,4. Zie: tiona.

tuina, *bifarius*, tweeërlei. E.L.3,56.
tuintech, *viginti*, twintig. H.1,2.
tuisa, tuise, tuisk, tuiska, twisscha, tuisscha, *inter*, tusschen. 2. E.*v*.3. B.8. E.L.3,56. O.1,15.
tuiskette, tuihscat, *duplex*, dubbel. 2.E.4,37. B.6.
tuiskia, *discernere*, onderscheiden. E. L.1,27: Jef ma se fon otherem tuiskie mey; mey ma hia nawt tuiskia. Zoo men ze van elkander onderscheiden kan; kan men hun niet onderscheiden.
tuisscha, zie: tuisa.
tuiualdere, tuiwald, *duplex*, tweevoud. 1.E.2,12.19. H.1,11.
tuma, tumma, *pollex*, duim. O.11,34.
tun, *hortus*, tuin. F.O.L.2,2. Zie: tuim.
tunge, *lingua*, tong. E.L.1,28. H. 1,17.
tuntichste, *vigesimus*, twintigste. F. R.III, 10.
tura, turf, *cespes*, zode, turf. O.1.S. A.7,8.
turn, *turris*, toren. F.O.L.3.
tusc, tusck, tusk, *dens*, tand. H.2,12. E.L.1,27. A.2,11. F.O.L.2,11.
tusend, *mille*, duizend. F.R.III, 2.
tuskesbite, *morsus dentis*, tandsbeet. B.196.
tute, *os*, mond, bek. F.O.L.2,11.
tvifald, *duplex*, dubbel, tweevoudig. O.1,9.
twa, *duo*, twee. E.L.1,13. O.9,7.
twadeel, *duae partes*, twee deelen. O. I, 115.
twangh, *coërcitio*, dwang. F.R.44. — to twangh, te drukkend. F.R.50.
twede, twedene, *dimidium*, half. 1. O.L.2,18. — 2) *duae de tribus partibus*, tweederde. F.O.L.1,15. 10,12. —

3) *duplex*, dubbel. H.2,18. 10,12. Zie: tuede.

twednath. 1.E.1,15. Zie: tuednath.

tweintich, *viginti*, twintig. O.3,9.

twelfauasum, tweluasum, twelfasum, twelwin, *duodeni*, twaalfersom. met twaalf. F.O.L.1,8. 2,6. Zie: tuelef.

twelfwintera. F.O.L.6,10. Zie: ele. (Goth. twalibwinthrus, twaalfjarig.)

tweluasum, *duodeni*, twaalfersom, met twaalf. Zie: twelfauasum.

twelwin, zie: twelfauasum.

twendista, *vigesimus*, twintigste. J.M.F.III, 196. **twendistahael**, *novemdecim et dimidium*, negentien en een half, twintigstehalf.

twene, *duo*, twee. A.*v*.1. 2,6.

twenpende, *communis*, mandeelig. B. 83. bij *Wiarda*. Zie: ewenpende.

twera, tuera (a), *vero*, voorwaar. O. 12,20. J.M.F,12,20.

twerahanda, *bifarius*, tweeërlei. F.R. 6,1.

tweres, thweres, *obliquus*, dwars. B. 202: Ondleng and tweres. In de lengte en breedte.

twethe, *dimidius*, half. J.M.F.II, 242.

twia, zie: tuia.

twibete, *duplex*, dubbel. A.2,13. E. L.1,25. F.O.L.2,19.

twyerley, *bifarius*, tweeërlei. E.L.3,56.

twifald, twifalder, *duplex*, dubbel. A.1,11. F.O.L.1,11.

twyflick, twyflich, *dubius*, twijfelachtig. O.12,13. F.R.13,2.

twiielde. A.1,9. Zie: tuiielde.

twila (twifla?), *dubitare*, twijfelen. Ch.I, 346: Ende twilet di riuchter. En twijfelt de regter. J.M.F.II, 294.

twilif, tuilif, *dubium*, twijfel. 2.E. 3,10: Hwer sa twilif (twifil?) on is. Waar twijfel aan is.

twilif, *duodecim*, twaalf. A.1,4. **twilifte**, *duodecimus*, twaalfde. A.2,12.

twilifta (to letora). A.9,10. Zie: toelfta dei.

twina, *duo*, twee. F.O.L.1,15.

twinga, thwinga, *cogere*, dwingen. A.2,20. F.R.24,17.

twinsch, *inter*, tusschen. Ch.I, 101. J.M.F.II, 208.

twintegeste, twintegoste, twingiste, twintichgiste, twintechgiste, *vigesimus*, twintigste. A.2,20. 1.E.2,20. F.O.L.2,20.

twinthic (twintich), *viginti*, twintig. F.O.L.I, 22.

twiraleya, *duplex*, *bifarius*, tweeërlei. F.R.1,17.

twyrasum, *cum duobus*, met tweeën, tweeërsom. O.1,9. (*J. Grimm*, Deut. Gram. II, 951 zegt: selbdritte, dat onjuist is.)

twiratale, *contradictio*, tegenspraak. O.3,17. F.O.L.1,17.

twise, *lis*, twist. 2.E.3. Zie: tsive.

twisk, twisscha, twiscka, *inter*, tusschen. F.R.3,12. H.10,13. B.B.

twisket, twischet, *duplex*, dubbeld. H.10,17. F.R.59,1. O.9,1.

twiskia, *discernere*, onderscheiden. F. O.L.5,29.

twispan, *lis*, twist, tweespalt. Ch.I, 496.

twiuel, twiuelachticheed, *dubium*, twijfel. F.R.13,20.46. 15,54.

twifelhlestich, twiuelick, *dubius*, twijfelachtig. F.R.13,15.39. 27,14.

twsch, *dens*, tand. O.1,10.

tzaka, tziaka, ztake, *maxilla*, kaak. F.O.L.5,9.23.

tzamith, *conficiunt*, bedragen, maken, komen op. J.M.F.II, 189: Ti 13 tzamith ewene vppa 15 merk. De dertien komen juist op vijftien marken.

tzare, *frenum*, toom. Ch.I, 101. Zie: tyader.

tzerckatta, *judex ecclesiasticus*, kerkelijke regter. Ch.I, 348. Zie: ehera.

tzerckbrecker, *violator ecclesiae*, kerkverstoorder. F.R.75,5.

tzercke, tzerke, *ecclesia*, kerk. F.R. 9,5. 75,4.

tzerckferd, *pax ecclesiae*, kerkvrede. F.R.75,4.

tzerckhou, *cimiterium*, kerkhof. O. 1,14.

tzerkstal. J.M.F.7,50. Zie: kerkstal.

tzerp, *loco altiori*, *vicus*, dorp, terp. Ch.I, 464.

tzesa, *eligere*, kiezen. J.M.F.Reg.19.

tzettel, *cacabus*, ketel. F.R.26,5.

tzextich, tsestich, *sexaginta*, zestig. F.R.III, 6. Ch.I, 706.

tziake, *maxilla*, kaak. E.L.1,25. F. O.L.5,9.

tzieerka, tzierka, *ecclesia*, kerk. F.R.81,11.

tzyelk, *calix*, kelk. O.7.

tzierka, zie: tzieerka.

tzierckrauwer, *raptor bonorum ecclesiasticorum*, kerkberoover. F.R.81,23.

tziesa, tzisa, tzysa, *eligere*, kiezen. O.5,1. F.R.21,1.

tzilick, *calix*, kelk. O.8,23.

tzirle, *homo*, man, kerel. Ch.I, 706.

tzisa, zie: tziesa.

tzysordel, *ordale purgatorium*, zuiverings-ordale. O.8,14. tzise-ordil. J.M.F.7,44.

tziurckfogeth, *patronus ecclesiae*, kerkvoogd. B.B.10.

tziurk, *ecclesia*, kerk. E.L.3,70.

tziurspelliude, *homines districtus*, kerspellieden. B.B.10.

tziwia, *litigare*, twisten. F.O.L.v.1. 4,31.

tzuist. E.L.1,68. Zie: hrock.

tzurcfodich, tzurkfochd. F.O.L. 8,18. Zie: tziurkfogeth.

U. *)

uaxa, *crescere*, groeien. B.92. Zie: waxa.

ued, ueet, *humidus*, nat, vochtig. 1.E. 6,3: And thi ueetkalde winter. En de natkoude winter.

ueine, *currus*, wagen. 1.E.5,14.

uelda (ielda?), *solvere*, betalen. H. 4,45: Tha uelde (ielde) se in nowet. Toen betaalde zij hem niet.

uella, *velle*, willen. F.R.2,22.

uerda, *fieri*, worden. A.7,17.

uexed, *cera illatus*, gewast. H.2,10: Uexede hexel. Gewast kleed. wexet hreil. 1.E.2,10.

ullen, *maculatus*. H.1,6. biullen besmet, bezoedeld. 1.E.1,6.

um, umbe, vmbe, *propter*, om. O.1,13. B.3. A.2,5.

umbe, *per*, door. F.O.L.I, 60: The ma thingia skil umbe thet lon mit alle tha redskipi. Waar me

*) U, V en W wisselen dikwijls met elkander.

door al het land met alle de geregten regten zal.
umbereped, *intactus*, ongerept, onaangeroerd. B.88. bij *Wiarda*.
umbewllen, *immaculatus*, onbesmet. A.1,6: Umbewllen an menethon. Onbesmet van meineeden.
umme, *propter*, om. O.8,14.
unaft, *illegitimus*, onwettig, onecht. A. 2,12.
unbern, vnbern, *nondum natus*, ongeboren. Ch.I, 111.
unbewllen, *immaculatus*, onbesmet. F.O.L.I, 60.
unblikand, *invisibilis*, niet zichtbaar. A.3,1.
und, zie: vnd.
unda, *vulnerare*, verwonden. B.B.6.
unde, *vulnus*, wonde. H.4,36.
unden, *mane*, 's morgens. O.1,26: Dat dae schelten deer bodtingh haldet toe middeij, eer unden, bannes bigonnen habba schillet. Dat de schouten, die tot den middag het bevolen geregt houden, in den morgen hun ban begonnen zullen hebben.
under, *sub*, onder, in. A.1,2. 7,23.
underdenoch, *subditus*, onderdanig. A.8,1.
underwnna, *eripere*, afwinnen, onderwinden. A.5,15.
undfa, *accipere*, ontvangen. A.2,8. 9,2.
undfalla, zie: untfalla.
undfangen, *acceptus*, ontvangen. A. 7,11.
undhalda, vndhalda, *vi retinere*, houden, onthouden; *sustinere*, onderhouden. B.93. bij *Wiarda*.
undhenda, vnhanda, vnthenda, *accipere*, ontvangen. B.100. bij *Wiarda*. 2.E.4,1.
undom, vndom, *judicium injustum*, onwettig vonnis. B.9. *W*. 9.
undriucht, vnriucht, *illegitimus*, onwettig. B.6. *W*. 6.
undsetta, *opponere*, verzetten. F.O.L. I, 43.
undsprekande, *mutus*, *sine loquela*, stom, sprakeloos. B.186. *W*. 186.
undswera, *concredita sibi bona abjurare*, *juramento negare*, ontzweeren. A.2,12.
undua, vnddwa, *destruere*, *annihilare*, vernietigen, te niete doen. B.82. *W*. 82.
undunga, vndvnga, vndga, *vitare*, *aufugere*, ontgaan. B.3. *W*. 3.
unelaf, *qui haereditatem non accepit*, die geen erfenis ontvangen heeft. H. 4,29.
unfach, *intactus*, ongeschonden, niet veeg. A.6,9: And otheres alle sine friond, unfach beliua. En overigens al zijne vrienden ongeschonden blijven (niet aantastbaar).
unforwrocht, vnforwrocht, vnforwerkath, *non amissus*, niet verbeurd. A.1,1. H.1,1.
unfreth, *implacidus*, onvreedzaam. A. 1,7: Redbate tha unfreth monne. Radboud den onvreedzamen man.
unga, vnga, *capessere*, *suscipere*, *subire* (*ordale*), in-, aan-, ondergaan. B.7. 105. *W*. 7. 105.
ungebern, *minoris conditionis*, niet volboren. H.1,8.
ungeroch, vngereg, vniereg, *minorennis*, minderjarig. 1.E.1,11. A. 1,14.
ungunga, vngunga, *defendere se*, zich verdedigen. 2.E.2,13.
uniaththa, *non judex*, geen buurregter. A.7,31: Thi aththa and thi

uníaththa. De buurregters en de niet-buurregters.

unidena, *non factus*, *improvisus*, ongedaan, onvoorzien. A.2,2.

unideld, *indivisus*, ongedeeld. A.6,8.

uniliaf, *aeque acceptus*, even aangenaam. F.O.L.I, 32: Ther hiam se bethen al uniliaf. Die hun beiden even lief zijn. (iuinliaf?)

uniskif, *non separatus*, *indivisus*, ongedeeld, ongescheiden, ongeschift. A.6,8.

unlike, vnlike, *impar*, ongelijk. B. 117. *W.* 117.

unlende, *immensum*, *profundus*, niet waadbaar. A.7,17: Ana en unlende wetir. In een onwaadbaar water.

unriuchte, unrivcht, *injustus*, onwettig. A.2,4. E.L.1,42.

unscheldia, unskeldigia, *excusare*, ontschuldigen. B.B.14. 2.E.3,14.

unsclitandi, zie: unslitande.

unskelde, *crimen*, misdaad. A.7,20.

unskeldich, *innocens*, onschuldig; unskeldiges, *innocenter*. A.2,10.

unslitande, unsclitande, vnsclitandi, *inexolescens*, niet slijtend. 1. E.2. 6,24.

unstede, *incertus*, onvast. F.O.L.I, 60.

untfa, *uti*, gebruiken, bezigen. A.*v*.1. Nawet idle untfa. Niet ijdel gebruiken (letterlijk: aanvatten).

untfalla, *purgare*, zuiveren, ontgaan. F.O.L.I, 61.

untgunga, *excusare*, *defendere se*, *purgare se*, ontgaan, zich verdedigen. A. 7,18.

untkuma, *effugere*, ontkomen. A.2,8.

untsetta, *opponere*, zich verzetten. F.O.L.I, 64.

unwerthlike, *indigne*, onwaardig. A. 8,3.

unwilla, vnwillem, vnwilla, *sine voluntate*, *sine studio*, onwillens. B. 106. A.2,12. Ch.I, 115.

unwis, *incertus*, onzeker; *perditus*, verloren, te zoek; *nimis debilis*, onwis. A.2,24. 7,12.

uoer, *pro*, voor; *cum*, met. F.R.15,35.

up, *versus*, tegen, opwaarts. H.1,9.16. 2) *supra*, op.

uperauad, *sublatus*, opgeheven, opgetild. H.4,27.

upgehewin, *inceptus*, aangevangen, aangeheven. H.9,2.

uphawa, vphawa, *incidere*, ophouwen, openslaan. B.25. *W.* 25.

uphliaepa, *oriri*, ontstaan, oploopen. O.*v*.

upnema, *accipere*, ontvangen. A.5,15.

upnima, *adjungere*, *vocare*, toevoegen, bijroepen. H.9,2.

uppa, vpper, *supra*, op. H.1,16. E. L.3,23.

uprethsa, *erigere*, oprichten. 1.E.1,13.

upriuchta, *levare*, opheffen. 1.E.3,11. H.7,1. A.2,22. 1.E.2,12.

upstalbaem, upstelesbame. 1.E. 6,7. Zie: opstalbaem.

upstonda, *surgere*, opstaan. A.7,9.

uptaga, *erectio*, optrekking. H.8,9.

uptia, *erigi*, optrekken. 1.E.5,14: And sin haud uptie. En zijn hoofd optrekt.

uptochte, *ortus*, opgang. H.10,3: Fon there sunna uptochta. Van zons opgang.

ur, vr, *trans*, *super*, over. H.10,15. — 2) *infra*, *minus*, beneden, minder. B. 88. 115: Is 't vr thene sexta del. Is het beneden het zesde deel (minder dan een zesde deel).

ura, *superior*, overman. Ch.I, 609: En-

de dyo seecken eynden by da soenlioed ende den ura. En de zaken eindigen bij de zoenslieden en bij den overman (hun toegevoegden scheidsman).

urbec, urbek, urbech, vrbec, *retro*, terug. A.2,12. H.2,12. 2.E.1,15. 1.E.5,28.

urbeden, *prohibitus*, verboden. A.*v*.1. H.2,17.

urbidda, urbieda, *prohibere*, verbieden. H.2,17. O.*v*.

urbote, *poena supra solitam poenam*, overboete. A.1,12.

urbruden, urbrwden, *delapidatus*, doorgebracht. A.2,17. H.1,14.

urburnen, *ustus*, verbrand. A.2,17.

urcrefta, *constuprare, vitiare*, verkrachten. J.M.F.II, 222.

urcuma, *deprehendere, convincere*, betrappen, overtuigen. H.1,15.

urdel, *judicium*, vonnis, oordeel. A.9,4.

urdela, *condemnare*, veroordeelen. H. 1,16. A.1,16.

urdema, idem. H.1,16.

urdemnese, *condemnatio*, verdoemenis. A.7,10.

uresueren, ursweren, *abjuratus*, verzworen. H.1,11. A.1,11.

urfa, vrfa, *plus sumere, quam sibi competit*, overtasten. B.104. 2.E.4,14.

urfara, vrfara, *perire*, omkomen, sterven. A.2,2. 2.E.2,6.

urfella, *solvere*, betalen. A.1,17.

urfiuchta, *ob pugnam accipere*, overvechten, bevechten. H.4,43.46: Sa ne mei thera frowena noweder on otherum nenne afrethe urfiuchta. Dan mag de eene vrouw aan de andere geen overboete bevechten.

urgelda, *solvere*, betalen, vergelden. A.1,7.16. B.86. vrgulden, *solutus*, betaald.

urgripen, *qui aberravit in apprehensione alicujus rei, aliena sibi assumpsit*, vergrepen, misdaan. A.1,6: Sa fir urgripen nebbe. Zoo verre niet verkeerd gedaan heeft.

urherad, *victus*, overheerd, overmeesterd. H.5,2.

urherech, vrherech, *inobsequens, contumax*, ongehoorig, ongehoorzaam. 2. E.1,22. 1.E.1,16. **urherga,** *contumaces*.

urherech, *non auditus*, niet gehoord. H.10,30.

urielda, vrielda, *solvere*, betalen. B.89.

urietin, *oblitus*, vergeten. H.9,2.

urieva, uriewa, *concedere*, overgeven, toestaan. A.*v*.1. 9,4.

unriucht, unrivcht, *injustus*, onregtvaardig. A.*v*.1.

urkapia, *vendere*, verkoopen. A.2,2.

urkera, *reprobare, rejicere*, afkeuren. H.3,4.

urkere, *conventiones inter districtus*, wetsbepalingen tusschen de districten. 1.E. 6,7. Zie: wrkerren.

urknia, vrkniaia, *cognationem computare*, verwantschap berekenen. B. 89. 121. 2.E.4,22.

urloua, *abjurare*, afzweeren. F.O.L.I, 16: Sa urlouad hi al unriucht. Dan zweert hij al onregt af.

urlouad, *illicitus*, ongeoorloofd. A.1,3.

urmeldia, *memorare*, vermelden. A. 1,17.

urmitha, *evitare*, vermijden. 1.E.3,6.

urmode, *superbia*, overmoed, hoogmoed. A.2,1.

urnima, *sentire*, *intelligere*, *cognoscere*, vernemen. H.9,1. urnomin, *cognoscebant*, vernamen.
urpa, *projicere*, werpen. H.1,17. urpen, *erectus*, opgeworpen.
urseld, *venditus*, verkocht. A.1,14.
ursetta, vrsetta, *oppignorare*, verzetten, verpanden. H.2,3. A.1,14. 1.E.2,3.
ursia, *aspicere*, aanschouwen. 1.E.5,13: And hit tha liude urse. En het volk het aanschouwt.
ursia, vrsia, *perquirere*, overzien, nazien, gebruiken. H.2,10: Jef thi erwa thet riucht ursia nelle. Zoo de erfgenaam dit regt niet wil nazien (gebruiken). 1.E.2,10.
ursien, *visus*, gezien. H.8,22.
ursitta, *negligere*, verzuimen, verzitten. 1.E.1,9. H.1,9. A.2,1.
urskrida, *transire*, overschrijden, voorbijgaan. A.7,32: And twa skipi hini urskridath. En twee schepen hem voorbij varen.
urstanda, *defendere*, wederstaan, tegenstand bieden. A.5,11.
urstelen, *expilatus*, ontstolen. A.2,17: Thet him sines godes urstelen se. Dat hem zijn goed ontstolen is.
urstenden, *impeditus*, belemmerd. H.10,30.
ursteppa, *negligere*, verzuimen. B.6.
urstera, *destruere*, verstoren, vernielen. J.M.F.16.
ursterua, *mori*, afsterven. H.10,31.
urstonda, *defendere*, verdedigen, wederstand bieden. 1.E.3,7. 6,5. A.2,1. urstode, *defendebat*, wederstond.
ursuera, *false jurare*, verzweren, valsch zweren. H.8,24.
ursweren, *abjuratus*, afgezworen, verzaakt. A.1,11.
urthia, urtia, vrtia, *retroire*, *retrogradi*, terugtrekken. B.162.
urthia, *relinquere*, verlaten. F.O.L.I, 20. A.5,8. urtiuch, *relinquebat*, verliet.
urtege, *solvebant*, betaalden. A.1,7.
urtia, *probare*, bewijzen, overtuigen. A. 1,7. 2,6.
urtygia, *probare*, *convincere*, bewijzen, 1.E.v. H.7,2.5.
urtiucht, *relinquebat*, verliet. F.O.L. I, 53.
urtiucht, *falsatur*, vervalscht. H.7,5.
urtiuga, *probare*, bewijzen. A.1,3.
urvnnen, *victus*, overwonnen. 1.E.1,16.
urwald, *vis*, geweld, overmacht. H. 2,3.
urweddia, *oppignorare*, verpanden. A. 1,17. — 2) urwedia, *promittere*, beloven. H.1,17.
urwena wessa thes liues, *mortuum apparere*, schijndood zijn. H.6,14.
urwinna, *vincere*, overwinnen. H.1,3.
urwixlia, *permutare*, verwisselen. A. 2,2.
us, *nos*, ons. A.1,2.
use, usere, usna, *noster*, onze. H. 1,9. 3,4. A.1,10. 7,8.
ut, *ex*, uit. H.1,9. — 2) *sit*, het zij zoo, zoo niet. H.9,2: Ut, mostin se him ihera her leta frilike waxa. Zoo niet, dan konde zij hun haar vrij laten groeien.
uta, vta, *insuper*, daarenboven. A.7,8: Vta skilu wi Frisa vse lond halda. Bovendien zullen wij Friezen ons land verdedigen.
uta, *infra*, beneden. A.7,8: Fon oua to uta. Van boven tot beneden.

utad, *solutus*, betaald, uitgegeven. A. 7,22.

utane, *solutio*, *extraditio*, betaling, voldoening, uitkeering. A.2,1: Sa mot hi hebba tha onferd, thi ther er utana onsprek. Dan moet hij, die het eerst de voldoening vorderde, de aanvaarding hebben.

utawardes, **utawerdes**, *extrinsecus*, uitwaarts. H.8,12. A.3,7.

utbelda, *dotare filiam*, een dochter uitboedelen, boedeldeel uitkeeren. A. 2,4. H.2,4.

utbioda, *offerre*, aanbieden. A.2,14.

utbreca, *effringere*, uitbreken. A.9,1.

ute, **vte**, *ex*, uit. B.46. 1.E.4,5.

utebreken, *effractus*, uitgebroken, uitgescheurd. A.3,5.

utedriuen, **vtedriuen**, *expulsus*, uitgedreven. B.157.

utegeuuen, *solutus*, uitgegeven. 1.E. 6,1.

uteketh, **vteketh**, *evocatus*, afgeroepen, afgekondigd. B.213.

utekwnken, *extirpatus*, uitgerukt. A. 3,4.

uteletzen, zie: eletzen.

uter, **vter**, *extra*, uit; *contra*, tegen, buiten; *sine*, zonder. 1.E.2,3. B.120. H.1,5.

uteriuen, **vteriuen**, **uteriwen**, *effractus*, uitgescheurd. H.4,14. 1.E.4,6.

uterste, *supremus*, *exterior*, bovenste, buitenste. 1.E.5,13.

utethma, *exitus*, uitgang. A.3,15: Inethma and uthetma. Ingang en uitgang.

utfere, *iter*, reis; *bellum*, oorlog. A. 5,14.

utgebelt, *dotatus*, uitgeboedeld. H. 4,48. Zie: utbelda.

utgelda, **vtgelda**, *expellere*, uitdrijven. uitgeleiden. B.220: Uta huse bernt iefta inna wirgat, ieftha vtgeld. Buiten het huis gebrand of daarin geworgd of uitgedreven.

utgeriwen, *effractus*, uitgereten, uitgescheurd. H.6,2.

utgerunnen, *effluxus*, uitgeronnen, uitgevloeid. H.6,3.

uthalden, *effluens*, uitloopend, uitvloeiend. A.7,32. 1.E.5,22.

utheeuenen (**uthegeuuen**?), *extraditus*, uitgegeven, uitgekeerd. 1.E.6,1: Inna tha honda ther hia utheeuenen hebbath. In handen van dien ze uitgegeven heeft.

uther, **vter**, *extra*, buiten; *sine*, zonder. 1.E.1,13.

uthethe, *capillare*, muts, huif. 2.E. 1,1. P.d.Ms: huue.

utia, **vtia**, *solvere*, betalen, uitreiken. B.113. 114.

utketha, **vtketha**, *proclamare modo judiciali*, geregtelijk bekend maken. B.6.

utlendes, *in aliam regionem*, *in terram peregrinam*, uitlandig. H.2,20.

utlendeska, **vtlendesca**, *peregrinus*, vreemd, uitlandig. B.76.

utmela, *depingere*, afschilderen, afmalen, uitspreken. H.1,17.

utmonnad, **vtmonnad**, *in uxorem datus*, uitgehuwelijkt. 2.E.4,43.

utra, **vttra**, *exterior*, uiterste. B.142.

utra, *extradere*, uitkeeren. A.7,22.

utrene, *fluvio*, *effluvium*, uitloop, uitvloeiing. H.4,6.

utresza, **vtresza**, *solvere*, betalen; *extradere*, uitreiken. F.O.L.I, 33. utracht, uitgeeft.

utroste, *externus*, buitenlander; *exterus*, buitenste. A.7,8.

utsteta, *expellere*, *excutere*, *extrudere*, uitstooten. H.4,1.
uttebelt, *dotatus*, uitgeboedeld. 1.E. 6,1.
uttera, vttera, utterste, *extremus*, buitenste, bovenste. 2.E.1,4. H.6,17.
utwaga, *paries exterior*, buitenwand, buitenmuur. F.O.L.I, 54.
uuach, *murus*, muur. 1.E.5,19.
uuachsele, *coagmenta*, muurgebinten. 1.E.5,19.
uueine, *currus*, wagen. 1.E.4,12.
uuetere, *aqua*, water. 1.E.5,14.
uuidse, *carrus*, kar, wipkar. 1.E.5,14.
uuif, *femina*, vrouw. 1.E.3,11.
uuiie, *via*, weg. 1.E.5,14: A uuidse ni a ueine, a uuiie ni a uuetere. Op de kar noch op den wagen, op den weg noch op het water.
uwerjewa, *tradere*, overgeven. 1.E.1,7.
uwermod, *superbia*, overmoed; *ferocia*, woestheid. E.L.2,4.
uwre, wre, *superius*, bovenst. A.3,4.
uws, *noster*, onze. F.R.2,32.

V. *)

vaine, *currus*, wagen. O.9,20: Mit vaine wrwint. Met den wagen overrijdt.
vanspreke, *malae loquelae esse*, *difficultas loquelae*, wanspraak. O.11,47.
vanuirk, *malum*, *vitiosum opus*, wanwerk, slecht werk. O.9,10.
vapeldepene, vapeldranck, vapelpina, *submersio*, waterdompeling. O. 4,15. 11,4.64.
vasich, *luteus*, slijkerig, modderig. O. 11,7.
vddrat, *ubera habens*, geuierd, uiers hebbende. F.O.L.6,1: Epenvddrat. Opene uiers hebbend.
vdera, *mulgere*, melken. H.5,5: To quern and to ku vdern. Te karnen en de koeien te melken.
vderbec, *retro*, achterwaarts, terug. 2. E.1,16.
ved. A.7,7. Zie: wede.
vedelesverp, *cimiterium*, *locus circa ecclesiam sacratus*, gewijde grond, kerkhof. O.8,6.
veden, weden, *laesus*, bezeerd. O. 11,1.
veet, *humidus*, nat. O.11,7.
veimeringhe, zie: weimeringa.
velethin (vteletzen?) *vulneratus*, bezeerd; *disruptus*, uithangend. 2.E. 1,3: Aghe velethin (*Richth.* vtelethin) iefta colc eghinsen iefta vtebretsin, en half lif. Het oog uithangend of uit de kolk gegaan, of uitgebroken een half lijf.
velike (evelike?), *semper*, eeuwig. H.9,2.
veninge, weninghe, *opinio*, *praesumtio*, waan, vermoeden. F.R.14,2.
vensitta, *debilitatum*, *luxatum esse*, wanzittend, ontsteld zijn. 2.E.1,3. venseteth, ontsteld is.
verdban, zie: ferdban.
verdomath, *condemnat*, verdoemt. F. R.81,21.
verdoren, *devastatus*, verwoest, verdorven. J.M.F.16.

*) Zie mede op U.

vere, were, *labium*, lip. H.8,12.
vergadert, *collectus*, bijeengebracht. J. M.F.Reg.5.
verlerin, *perditus*, verloren. 2.E.1,12.
verscrioun, *praescriptus*, voorschreven. O.11,27.
versia, *obniti*, *improbare*, tegenwerken, warsen, wars zijn. Ch.I, 692.
versprecka, *contradicere*, tegenspreken, weerspreken. F.R.84,13.
versumicheed, *negligentia*, verzuim. Ch.I, 343.
vespertyt, *ad vesperas*, *tempus vespertinum*, om avondtijd. F.R.18,8.
vessa, *esse*, zijn. F.R.2,39. O.12,15. wessen, *fuit*, geweest.
vest, *firmus*, vast. O.8.
vetbuer, *extraneus*, uitbuur. Ch.I, 394.
vyed, vielsena, *consecratio*, wijding. O.7,1. H.6,1.
viff, *quinque*, vijf. E.L.1,17.
vyfstreuen, *detractio capillaris*, mutsaftrekking. O.11,47.
viganda, wiganda, *descendentes*, afstammelingen. H.4,44.
vinst, *lucrum*, winst. F.R.2,12.
vir, *trans*, over. O.9,10: Vir da ieer. Over het jaar.
vird, *fiebat*, werd. F.R.12,18.
virda, *fieri*, worden. F.R.24,3.
virde, *pretium*, waarde. F.R.32,1.
vys, *sapiens*, wijs. F.R.1,8. vysera, *sapientes*, wijzen.
vitna, (?) *cognoscere*, te weten komen. Ch.I, 535: Off emma mysdede in wse Dele oppenbeerlick ofta hemelike, deer vitne kome. Zoo iemand in ons Deel openbaar of heimelijk misdeed, daar kennis van komt (er staat: wt ne kome, daar niet uitkomt, daar vreemdeling is?)

vlke, *nubes*, wolk Ch.I, 349. J.M.F. II, 304.
vlle, *lana*, wol. E.L.1,91.
vmbben, *unanimis*, eensgezind, overeen. B.140.
vmbe, *propter*, *in*, *circa*, in, op, omtrent, wegens. B.125.
vmbebur, *vicinus*, *qui non est proximus in vicinitate*, verder afgelegen buur, buur, in onderscheiding van naaste buur. H.2,24. F.O.L.2,24.
vmbehwerwa, *opponere*, tegenwerken. B.56.
vmbeide, *inturbatus*, onbehinderd, niet gehinderd. H.2,3.
vmbekera, *vertere*, omkeeren. 1.E.5,8.
vmberavad, *inturbatus*, ongestoord, niet beroofd. A.1,3.
vmberiuchta, *vertere*, omkeeren. 2.E. 1,8: Thet hi sine hals nawit vmberiuchte ne muge. Dat hij zijn hals niet omkeeren (verdraaien) kan.
vmbeteld, *non contradictus*, niet tegengesproken. H.1,4. 1.E.1,4.
vmbethingades, *non judicatus*, onbedongen, niet voldongen. H.1,4. 1.E. 1,4.
vmbewenda, *vertere*, omwenden, omkeeren. H.4,12.
vmbewllen, *immaculatus*, onbesmet. A. 1,6.
vmlandleggera, *proximus*, naastleger. Ch.I, 533.
vmme, *propter*, om, wegens. E.L.1,35. B.B.
vmmekera, *vertere*, omwenden, omkeeren. E.L.1,30.
vna, una, *habitare*, wonen. B.B.16. 2.E.3,16: Alder hi vnat. Daar hij woont.
vna, *exercere*, *praestare*, beoefenen. F.

O.L.1,17: And alle afte thing helde and vnade. En alle wettige zaken hielden en beoefenden.

vnaft, *illegitimus*, onwettig, onecht. E. L.3,80.

vnberepped. B.88. Zie: umbereped.

vnbern, *procreatus*, ontsproten. F.O.L. 7,2: Is 't farra vnbern. Is het verders ontsproten.

vnberna, vneberena, *nondum natus*, ongeboren. 1.E.5,12. E.L.1,45. Ch. I, 111. J.M.F.II, 230.

vnberauad, vnebirawat, vnbirawed, *securus*, ongestoord. H.1,3. B. B.25. F.O.L.2,1.

vnbitaled (vnbitellreda?). F.O.L. 1,4. Zie: vmbeteld.

vnblicande, *non apparens*, niet zichtbaar. 1.E.4,3.

vnbursten, *disruptus*, gebarsten. F. O.L.5,26.

vnd, *usque ad*, tot, totdat. J.M.F.II, 303.

vnda, *vulnerare*, verwonden. 2.E.3,6.

vndad, *vulneratus*, gewond. B.157.

vndbinda, *solvere*, ontbinden. H.6,21.

vnddua, *annihilare*, vernietigen. B.82.

vnde, vndenge, wnde, *vulnus*, wonde. B.189. E.L.1,14. 2.E.3,20.

vnderena, vndrena, *simul*, te zamen, B.2. 2.E.2,4.

vnderlidza, *oppugnare*, bevechten, bezwaren. F.O.L.6,1.17.

vnderstet, *accensus*, aangestoken. H. 10,14.

vndersceidelick, *differens*, onderscheiden, verschillend. F.R.III, 10.

vndersta, *subditum esse alicujus jurisdictionis*, onderstaan, behooren. B.3.

vnderstonda, *intelligere*, verstaan. H. 9,1. F.O.L.5,23.31.

vndfenguese, *conceptio*, ontvangenis. 1.E.3,11.

vndfensza, *accipere*, ontvangen. Ch.I, 250.

vndfliuga, *aufugere*, ontvluchten. A. 2,20. vndfliuch, ontvlood.

vndga. B.3. Zie: undunga.

vndhalda, zie: undhalda.

vndhuerwa, *arripere*, *effugere*, ontnemen, ontvlieden. 2.E.*v*. F.O.L.II.

vndirne, *mane*, voor den middag, 's morgens. J.M.F.2,28: Eer midda vndirne. 's Morgens, voor den middag. Zie: unden.

vndkuma, *vitare*, *negligere*, *derelinquere*, ontkomen, ontgaan. H.2,8.

vndom, zie: undom.

vndrein. F.O.L.4,12. Zie: ondrein.

vndrena, zie: vnderena.

vndriuchta, *abjudicare*, ontregten. H. 2,11.

vndschawidis, *illaesus*, onbeschadigd, niet gesleten. F.O.L.6,8.

vndscrifta, *lex de vulneribus*, wet op verwondingen, beschrijving der wonden. F.O.L.6,23.

vndslitand, *inexolens*, niet slijtend. J. M.F.6,24.

vndsluta, *aperire*, ontsluiten. H.3,1.

vndstonda, *negligi*, *omitti*, niet ten uitvoer brengen. Ch.I, 250.

vndvnga, *liberare se*, ontgaan, zich bevrijden. B.3. -- 2) *abire*, vertrekken. B.51: Vndvngande fon tha houwe. Bij het verlaten van het hof (geregt).

vndwa, *annihilare*, te niete doen. E.L. 3,39.

vndwertzie, *destruere*, vernielen. H. 6,21.

vneberena, zie. vnberna.

vnebinomat. F.O.L.4,1. Zie: **onbinaemd**, *non nominatus*, onbenoemd.

vnebirawat, zie: **vnberauad.**

vnedelmon, *qui immobilia non possidet paterna*, die geen vaderlijk erf bezit. E.L.3,79.

vnedeled, *indivisus*, ongedeeld. B.92.

vnefoge, *immodestus*, *immoderatus*, onvoegzaam, niet betamelijk, ongeschikt. 1.E.5,16.

vneforhelen, *integer*, *salvus*, *incolumis*, *apertus*, onverholen. F.O.L.6,1.

vnehlest, *non praestatio*, nietvoldoening. F.O.L.6,10.

vnelathadis, *non citatus*, niet gedagvaard, ongeroepen. H.9,2.

vneselad, *non excretus*, niet gebuild. F.O.L.6,3.

vnethela, *ignobilis*, niet edel. H.2,10.

vnewad, *non vadosus*, onwaadbaar. F. O.L.2,1.

vnewaxen, *minor*, minderjarige, niet volwassene. F.O.L.1,11.

vnewis, *incertus*, onwis, onzeker. H. 3,4. Zie: **vnwis.**

vnewlemeth, *immaculatus*, niet bezoedeld. F.O.L.4,6.

vnfa, **vntfa**, *accipere*, aannemen, ontvangen. F.O.L.4,28.33.34.

vnfalle, *calamitas*, ongeval. Ch.I, 463.

vnfliuga, *evadere*, ontvluchten. F.O.L. 2,20.

vnforwaret, *non custoditus*, niet bewaard, niet verzorgd, niet beveiligd. F.O.L.4,6.

vnforwerkath, **vnforwrocht**, *non publicatus*, niet verbeurd. H.1,1. 1. E.1,1. F.O.L.1,1.

vnfruchta, *timere*, vreezen. F.O.L. *v*.1.

vnga, *aufugere*, ontvluchten, ontkomen, ontgaan. B.140.

vngande, *obstans*, tegenhandelend. F. O.L.1,8.

vngelda, *non renumerare*, niet vergelden, onbetaald zijn. E.L.2,9.

vngulden, *sine solutione*, onbetaald. E.L.2,9.

vngulde, *solvebat*, betaalde. F.O.L.3.

vngereg, zie: **ungeroch.**

vngeroch, zie: **vniereg.**

vnghane (to), *exeundum*, te ontgaan. J.M.F.II, 193.

vngunga, *aufugere*, *evitare*, ontgaan. ontkomen. E.L.2,12. 3,31.

vngunga, *exire*, ontgaan. H.4,8.

vngunst, *retortus*, ontsteld. F.O.L.5,15.

vnhalda, *retinere*, onthouden, terughouden, verbergen. E.L.3,43.

vnhanda, **vnhenda**, *dare*, geven. B. B. — 2) *accipere*, ontvangen. E.L. 3,20. 2.E.4,1.

vnhant, *acceptus*, ontvangen. 2.E.4,1.

vnhlest, *sequela*, gevolg. F.O.L.4,3. J.M.F.7,50. **onhleste.**

vnicheed, *consuetudo*, gewoonte. F. O.L.*v*.1.

vnieer, *pravus annus*, slecht jaar. J.M. F.12.S: **Twiska jeer and vnieer.** Bij goede en slechte jaren.

vniereg, **vngerich**, **vnierga**, *minorennis*, minderjarig. E.L.3,7. F.O.L. 2,2. B.90. 2.E.4,2.

vnieue, *indecens*, onbetamelijk, onkiesch, ongaaf. H.6,18.

vnlanghe, *brevis*, niet lang, kort. J. M.F.17.

vnlatket, **vntlatket**, *non contradictus*, niet gelaakt. Ch.I, 394.

vnlic, **vnlike**, *impar*, ongelijk. E.L. 3,67. B.117.

vnmanich, *pauci*, weinige, niet vele. J.M.F.17.

vnmanslike, *impotentia procreandi*, ongeschiktheid tot de voortteling. Ch.I, 101. J.M.F.II, 208.

vnmothelik, *non religiosus*, niet gemoedelijk. F.O.L.*v*.1.

vnner, vnre, vure(?) unner, *miles*, soldaat; *servus*, bediende. F.O.L.8,3.4. B.B.5. 2.E.3,5.

vnorfades, *sine consensu*, zonder toestemming van den eigenaar. F.O.L. 6,15: Hors vnorfadis riden. Een paard zonder toestemming van den eigenaar bereden.

vnred, *injustitia*, onregt. H.4,33. 10,5.

vnriucht, zie: undriucht.

vnriuchtne, *injustus*, onregtvaardig. B.38.

vnsceldeges, vnscheldich, *innocens*, onschuldig; *innocenter*, onschuldiglijk. H.2,14. vnsceldegne. 1.E.2,14. vnschildiges. F.O.L.2,14.

vnsclitande, *inexolescens*, *quod consumi nequit*, niet slijtend. 1.E.2,6.

vnseika, *negare*, ontkennen. E.L.3,19.

vnseka, *purgare*, *negare*, zuiveren, ontkennen. F.O.L.4,29.

vnsekth, *negat*, ontkent. E.L.3,32.

vnskatenga, *laesio*, *eruptio*, inscheuring, openscheuring. H.8,9.

vnskeldigia, *excusare*, ontschuldigen. 1.E.6,2. E.L.2,2.

vnsometh, *non fimbriatus*, ongezoomd. F.O.L.6,3.

vnsprekande, *mutus*, sprakeloos. B. 178. 186.

vnstellin, *furto sublatus*, ontstolen. F. O.L.2,17.

vnswerra, *abjurare*, ontzweren. J.M. F.II, 193.

vntbidia, *morari*, vertoeven, wachten, verbeiden. J.M.F.13: Di koning hete se litick vntbidian. De koning gelastte hun een weinig te wachten.

vntfa, *accipere*, ontvangen. E.L.1,44. F.O.L.4,33.

vntfangnisse, *conceptio*, ontvangenis. E.L.1,44.

vntfen, *acceptus*, ontvangen. E.L.3,20. 32.

vntfruchta, *venerari*, eerbiedigen, vereeren. Ch.I, 348.

vntgunst, vngunst, *retortus*, verdraaid, ontsteld. F.O.L.5,1.

vnthanckes, zie: vnthonckes.

vnthaudia, *decollare*, onthoofden. F. O.L.4,2.

vnthelande, *non occultus*, niet verholen, niet geheeld. F.O.L.7,1.

vnthenda, zie: undhenda.

vnther, *sub*, onder. J.M.F.16.

vnthonckes, vnthanckes, *invitus*, ondanks. H.8,18. J.M.F.13.

vntyd, *missa*, *tempore celebrationis missae*, misse. F.O.L.4,34. Zie: ontyd.

vntinghe, *abjudicatio*, ontregting, tegenbewijs. F.R.III, 14.

vntioch, *probatio*, bewijs. J.M.F.7,32.

vntkanna, *agnoscere*, erkennen. F.O. L.1,7.

vntlatket, zie: vnlatket.

vntpant, *non oppignoratus*, niet bepand. F.O.L.6,15.21. vntpantis, *liber*, los, vrij.

vntriuchta, *abjudicare*, tegenbewijs leveren. E.L.1,18.

vntteztsa, *eripere*, *defraudare*, ontvreemden. F.O.L.1,6.

vnttya, *detrahere*, onttrekken. F.O.L. 1,6.

vntuiuelik, *indubitabilis*, ontwijfelbaar. H.9,2.

vnuuelde, *sine consilio*, *sine proposito*, *non vi*, niet opzettelijk. 1.E.5,15.

vnvrfengen, *quod capi potest*, tastbaar. F.O.L.6,1.

vnwad, *non vadosus*, onwaadbaar. E. L.1,73. 1.E.6,5. vnwald.

vnwarlinge, *indigne*, onwaardig; *inopinate*, onvoorziens. E.L.1,91.

vnweder, *tempestas*, onweder, slecht weer. 1.E.3,7. H.4,28.

vnwelde, *extra potestatem*, *involuntarie*, zonder opzet. F.O.L.2,11.

vnweldich, *impotens*, onmachtig. A. 2,20.

vnweldig. H.2,12. Zie: vnwelde.

vnwene, *insolitus*, ongewoon. 1.E.2,15. H.2,15. F.O.L.2,16. P.d.Ms: Dat is unwisse erfnisse.

vnwilla, *contra voluntatem*, onwil. 1. E.2,11. F.O.L.2,11.

vnwis, **vnwisse**, *incertus*, onzeker. 1. E.6,4. E.L.3,80.

vnwroch (vnwrocht?), *infectus*, *non elaboratus*, ongemaakt, ruw. F.O.L.6,3.

voerschrioun, *praescriptus*, voorschreven. F.R.13,46.

voirantwordya, *respondere*, verantwoorden. J.M.F.II, 321.

voker, **woker**, *usura*, woeker. F.R. 24,8.

volse, *tumultus*, oproer. J.M.F.5,8. Zie: feldsege.

volwilkerya, *approbare libera voluntate*, met vrijen wil goedkeuren. Ch. I, 463.

vonnen, *lucratus*, gewonnen. O.5,8. 10,2. Zie: needvyf.

vorrotat, *putrefactus*, verrot; (*dearticulatus*, verrukt?) F.O.L.5,31.

vort, *porro*, verders, voorts. F.R.23,10.

vortaschia, *citare*, dagvaarden J.M. F.II, 321.

vp, **vpper**, *super*, op; *apud*, bij. E.L. 3,56.

vpdela, *effodere*, opgraven, opdelven. E.L.1,77: Ieff huasa others forda vpdelt. Of wie eens anders dam opgraaft.

vpdeth, *aperit*, opent, open doet. E. L.2,3.

vphalda, *custodire*, bewaren. E.L.3,20.

vphanda, *aperire*, openen. E.L.1,92.

vphewa, *incipere*, aanheffen, aanvangen. F.O.L.3.

vphlapa, *assurgere*, *fluere*, *influere*, oploopen, naar boven komen. B.184: And thet blod et a arem vphlape and et ta muthe. En het bloed in de ooren en in den mond oploopt.

vpkuma, *surgere*, opstaan. 2.E.1,15.

vpnima, *accipere*, ontvangen. E.L.2,7.

vponderda, *respondere*, *tradere*, *restituere*, verantwoorden. F.O.L.2,17.

vppehlepen, *influxus*, opgeloopen. F. O.L.5,19.

vpper, zie: vp.

vprechta, **vpriuchta**, *erigere*, oprichten. 1.E.1,12. E.L.1,44. F.O.L.2,12.

vpsia, *sursum oculos intendere*, opzien. naar de hoogte zien. E.L.1,31.

vpstatte, *levatus*, opgeheven, opgestoken. F.O.L.6,11: Mith vpstatte hondum. Met opgestoken handen.

vpstonda, *surgere*, opstaan. E.L.1,74.

vpstonda, *reparare*, herstellen, voor instaan, voldoen. E.L.3,33: Sa schellath hia tha teringe tolike vpstonde. Dan zullen zij de onkosten gezamenlijk voldoen.

vpstricka, *illinire*, bestrijken. E.L. 1,91.

vptaga, *distorsio*, optrekking. F.O.L.5,6.

vptia, vptilla, *levare*, optrekken, opheffen, optillen. E.L.1,31.67.

vpvr, *super*, over. 2.E.2,2.

vpwaxa, *crescere*, opgroeien. Ch.I, 118. J.M.F.II, 253.

vr, *super*, over; *propter*, wegens. B.19. 160.

vrald, *mundus*, wereld. O.5,8.

vralsck, *civilis*, burgerlijk, wereldlijk. F.R.20,1.

vrbala, *dilapidare*, doorbrengen. F.O. L.6,9.

vrbarene, *publicatus*, verbeurd. Ch.I, 242.

vrbec, *retro*, achterover. F.O.L.2,11. 4,9. Zie: urbec.

vrbrinse, *multa*, boete. O.16,8.

vrburnen, *ustus*, verbrand. 1.E.2,17.

vrdede, *destruebat*, vernielde. A.*v*.1.

vrdela, *condemnare*, veroordeelen. F. O.L.4,37.

vrdelfta, *actio, qua quis ultra terminos fodit*, overgraving. B.62.

vrdemet, *condemnatus*, veroordeeld. F. O.L.1,16.

vrdera, *perdere*, bederven, verderven. F.O.L.*v*.2. 2,6.

vrdiligad, *destructus*, verdelgd. 2.E.3,1.

vrdilighia, *destruere*, verdelgen. O.*v*.

vrdriewa, vrdriwa, *expellere*, verdrijven. B.130. 160.

vrdua, *sibi satisfacere*, zich voldoen. B. 140: Sa vrdue hi ne selwa. Dan voldoet (betaalt) hij zich zelven.

vrdua, *destruere*, vernielen. A.*v*.1.

vre, *superior*, boven; vrest, *supremus*, bovenste. E.L.1,26. H.4,16.

vreka, *vindicare*, wreken. O.4,24.

vrera, *arare ultra terminos*, overploegen. E.L.1,77.

vresta, *supremus*, *superior*, bovenste. H.4,16.

vreuelat, *castigatus*, *laesus*, mishandeld. 1.E.2,23: And hiu se safir vreuelat. En zij zooverre mishandeld is.

vrfa, zie: urfa.

vrfa, *in judicio stare*, in regten staan. F.O.L.4,25: Sa ne thor hine farra vrfan. Dan behoeft hij niet verder in regten te staan.

vrfa, *ulterius ire*, verder gaan. F.O.L. 5,31: Het hit ouet vrfen. Is het iets verder gegaan. — 2) *plus sumere*, meer nemen, overtasten. 2.E.4,14.

vrfara, *mori*, sterven, vergaan, omkomen. F.O.L.2,2.

vrferelsa (vrserelsa?), *laesio*, bezeering. F.O.L.5,17.

vrfiuchta, vrfuchta, *pugnando perdere bona*, vervechten. B.62.

vrflokin, *maledictus*, vervloekt. 2.E.*v*.

vrgeld, *poena supra poenam*, overboete. 1.E.2,23.

vrhela, *occultare*, helen, verbergen. 2. E.*v*.

vrhera, *vincere*, overheeren, vermeesteren. 1.E.6,7.

vrherech, vrherich, *inobediens*, *contumax*, ongehoorzaam, ongehoorig. F. O.L.4,13.26.

vrhor, *adulterium*, overspel. F.O.L.4,2.

vrjeft, *absolutio*, vergiffenis, kwijtschelding. Zie: vrjewa.

vrjeld. F.O.L.9,3. Zie: urjeld.

vrielda, zie: urielda.

vri einne, *proprium*, vrij eigen, onbezwaard eigendom. Ch.I, 596.

vrjewa, *condonare*, schenken. 2.E.2,7. vrievon, schonken. A.*v*.1.

vrjewa, *tradere*, *donare*, geven, vergeven. B.133. **vrjeft**, *absolutio*, vergiffenis. P.d.Ms: **vorghyfnisse**.

vrleste, *promissio*, belofte; *liberatio*, verlossing. 2.E.*v*. F.O.L.II.

vrleue, *permissio*, verlof. B.57. bij *Wiarda*.

vr lyc staen, *ejusdem valoris esse*, van gelijke waarde zijn. Ch.I, 337: **Jof 't naut vr lyc staen mey**. Zoo het niet van gelijke waarde is.

vrliesa, *perdere*, verliezen. B.73: **Vrliust ma 'r clathar**. Verliest men daar kleederen.

vrliua, *supervivere*, overleven. H.4,48.

vrman, *superior*, overman (van de scheidslieden). Ch.I, 496.

vrmela, *memorare*, vermelden. 1.E.1,17. (**vtmela**? zie: **utmela**.)

vrmeta, *mensura supra mensuram computanda*, overmaat. F.O.L.5,21.

vrmethe, *messio ultra terminos*, overmaaiing. B.62.

vrmode. F.O.L.2,1. Zie: **urmode**.

vrnacht, **wrnacht**, *altera die*, des anderen daags. O.9,19.

vrreda. 1.E.4,6. Zie: **wrreda**.

vrredere, *proditor*, verrader. 1.E.6,4.

vrs, *equus*, paard. J.M.F.II, 206. Zie: **ws**.

vrsant, *transmissus*, overgezonden. F.O.L.1,14.

vr sed. F.O.L.1,17. Zie: **vr send**.

vrsed, *deponit*, verzet, legt ter neder. F.O.L.6,11.

vrseld, *venditus*, verkocht. F.O.L.1,14.

vr send. F.O.L.1,17: **Vr send and vr sed**, *inflagranti delicto*, op heeter daad.

vrserelsa, *laesio*, bezeering. F.O.L. 5,17.

vrsetta, zie: **ursetta**.

vrsia, zie: **ursia**.

vrsinca, *submergere*, verdrinken. F.O. L.6,13.

vrskera, *messio ultra terminos*, overmaaiing. B.62.

vrsketrawe, *retinentia illicita*, onwettige schutting van het vee. B.62.

vrsperinghe, *impeditio*, versperring. Ch.I, 435.

vrsta, *resistere*, wederstaan. F.O.L.2,1. **vrstonde**, *resistebat*, wederstond. A. 6,5.

vrstappa, *adscendere*, overstappen, beklimmen. F.O.L.4,3: **And breydelike sinne bethselma vrstop**. En als bruid zijn bedstede beklom.

vrstenden, *impeditus*, gehinderd. F. O.L.9,25. Zie: **urstenden**. H.10,30.

vrsteppa, *omittere*, *negligere*, overstappen, nalaten, verzuimen. B.6. Zie: **ursteppa**.

vrstod, **vrstonda**, zie: **vrsta**.

vrstop, zie: **vrstappa**.

vrsuera, *abjurare*, afzweeren, verzweeren. 1.E.1,11. **vrswern**, *abjuratus*, afgezworen. F.O.L.1,11.

vrtega, *solvere*, betalen, uitgeven. F. O.L.1,7.

vrthingade, *condemnatus*, veroordeelde, beregte. B.130.

vrthringa, *postponere*, *expellere*, *opprimere*, verdringen. F.O.L.6,1.

vrtia, zie: **urthia**.

vrvnnen, *convictus*, verwonnen. B.77.

vrwalda, *involuntarius*, *non spontaneus*, onwillekeurig. B.182.

vrwaxa, *transgredi*, *iracundum fieri*, toornig worden. B.27: **Vrwaxt hir aenge monne sin hei**. Wordt iemands gemoed toornig.

vrwinna, *vincere*, overwinnen. A.1,3.
vrwixla, *permutare*, verwisselen. F.O. L.1,14. 2,2.
vrwnnen, *victus*, overwonnen. A.1,15.
vse, *nos*, ons. A.7,8.
vta, *insuper*, bovendien. A.7,8. — 2) *extra*, uit, van buiten. H.8,22.
vta, *probatio*, bewijs. J.M.F.2,46: Soe di fria Fresa ti stride thinghie wille ende dy ora da vta habba wille. Zoo de vrije Fries het tweegevecht wil dingen en de andere het bewijs wil aanvoeren. Zie: wta.
vtaskie, *provocare*, uiteischen. E.L.1,72.
vtbedla, vtbelda, vtbelia, *dotare*, uitboedelen. F.O.L.7,2.7. B.118. 1. E.2,4.
vte, zie: ute.
vtebretsin, *effractus*, uitgebroken. 2. E.1,3.
vted, *impensus*, *datus*, uitgegeven. E.L. 3,20.
vtedriuen, zie: utedriuen.
vteriuen, zie: uteriuen.
vteketh, zie: uteketh.
vter, *extra*, *sine*, buiten, zonder. 1.E.1,5.
vteracht, *datus*, gegeven, uitgereikt. B.131.
vterbec, *retro*, terug, achterwaarts. E. L.1,31.65.
vtfleten, *egressus*, uitgegaan. F.O.L. 5,1.18.
vtfolgia, *persequi*, vervolgen. B.157.
vtgelda, zie: utgelda.
vtgunga, *exire*, uitgaan. E.L.1,72. vtgong, *exitus*, uitgang. B.201.
vthalden, *exeuns*, *profluens*, vloeiend, uitstroomend. E.L,1,73.
vthemeda, *peregrinus*, uitheemsche, vreemde. B.129.
vtia, zie: utia.
vtjewa, *in matrimonium dare*, uithuwelijken. F.O.L.6,7.
vtlendesca, zie: utlendeska.
vtmonnat, zie: utmonnad.
vtreka, vtretza, *tradere*, *extradere*, uitgeven, uitreiken. F.O.L.8,1. B. 41.
vtrendene, *elaceratio*, uitscheuring. F. O.L.5,28.
vtresza, zie: utresza.
vtretza, zie: vtreka.
vtsmita, *ejicere*, uitsmijten, uitwerpen. E.L.1,73.
vttera, *exterior*, buitenste, uiterste. E. L.1,24.
vttra, zie: utra.
vtunga, vtvnga, *exire*, *provenire*, uitgaan, voortkomen. B.181.
vtvr, *extra*, *sine*, buiten, behalve, zonder. F.O.L.2,16.
vtweie, zie: inweye.
vtwerpa, *ejicere*, uitwerpen. B.214.
vuyt, *ex*, uit. J.M.F.5,2.

W.*)

wa, *sicut*, *ut*, zoo als. Ch.I, 514: Ende anders wa it Heer Inthet tovoren gedaen heft. En overigens zoo als het Heer *Inthet* voortijds gedaan heeft.
wa, *aliquis*, iemand. H.1,15. — 2) *quis*, wie. H.*v*.
wach (o), *vae*, wee. O.1.S.
wach, *paries*, wand, muur, zijde. E.L.

*) Wisselt met U en V.

1,24.69. 1.E.4,15. B.26. H.8,16. F.O.L.5,19.

wachsele, *coagmenta*, muurgebinten. E. L.1,69.

wachtia, *respondere de aliqua re*, voor iets instaan. B.129: Sa skel hi thes wachtia, hwet sa hi deth. Dan zal hij daarvoor instaan, voor hetgeen hij doet.

wada, *vadere*, waden. A.9,1. wod, waadde.

waegh, *murus*, wand. O.1,67: Dine waegh in to breken. Den muur in te breken.

waeghe, *via*, weg. O.1,13.

waeyn, **weyn**, *currus*, wagen. J.M.F. II, 327. Ch.II, 233.

waenwircke. J.M.F.2,18. Zie: wanwirke.

waer, *judicium*, geregt, werf. F.R.12,19. 24,19: Standen waer. Staand geregt. Ch.I, 345.

waerdei, *dies judicii*, geregtsdag. Ch. I, 345.

waerlike, **warlike**, **wirlike**, *vere*, waarlijk. O.12,18. J.M.F.12,19. waren.

waes, *erat*, was. J.M.F.II, 282: Dan alsovolla als dat waes. Maar zooveel als het was.

wage, *paries*, dam (van den neus), neusbeen. F.O.L.5,8. 1.E.4,9.

wage, **waghe**, *domus*, huis. B.61: Binna wagum. In huis, binnen de wanden. Ch.I, 520. Zie: waegh.

waged, *periclitatus*, gewaagd. E.L.3,72.

waya, *flare*, waaien. F.R.59,18.

wayn, **wayne**, *currus*, wagen. F.R. 59,18. E.L.1,32. 78. O.v.

wayna, *lacrymare*, weenen. F.O.L.2,2.

waynfere, **waynpath**, *via*, *iter in curru*, rijweg, wagenpad. 2.E.4,30. E.L.3,45.

wakandon, *vigilantes*, wakende. A.2,24.

wakinghe, *qui vigilat*, *vigilans*, wakend. F.O.L.1,17. voor: wakendum.

walbare, **walbra**, *plene natus*, *nobilis*, welgeboren. J.M.F.6,13. F.O.L.1,3. 11. J.M.F.5,11. walbaren, dat sint braedghensen, broodbidders. 6,13: Walbra, dat sint warles bern, ieftha hit sent braedghinsen. Dat zijn weerlooze (onderlooze) kinderen of het zijn broodbidders. (P. d.Ms: Dat sint olderlose kinder). In Ms. Belg.: Sint welbôeren, nobiles.

wald, *possessio*, bezit. H.1,9.

wald, *vis*, geweld, macht; *imperium*, gebied. 1.E.1,14. O.1,30. H.8,1.

wald, *defensio*, verdediging, tegenstand. B.22.

wald, *sylva*, woud. 1.E.6,4.

wald, *mandatum*, bevel. H.1,14.

walda, *regere*, bestieren. B.94. E.L. 1,27. H.2,25.

walda, *agere*, bedrijven. F.R.60,2. F. O.L.1,1. 2,22. 9,20.

waldbrond, *incendium violentum*, gewelddadige brand. A.5,2.

walddeda, *maleficium*, *factum violentum*, misdaad. F.R.64,8.

waldede, *beneficia*, weldaden. F.R. 56,12.

waldelike, **waldlike**, *audacter*, stoutmoedig, geweldig; *potens*, vermogend. H.9,1.

walden, *regio sylvestris*, de wouden, woudstreken. F.R.30,23.

waldensine, **waldsine**, **waldandsine**, *spina dorsi*, ruggespier. E.L. 1,31.33. B.200.

waldewaxa, waldwaex, waldwaxa, walwax, walduwaxa, *spina dorsi*, ruggespier. F.O.L.5,2.15. H.4,12. 1.E.4,12. O.11,48. A.3,3.19.

walebera. H.2,13. Zie: walbare.

walle, *puteus*, *fons*, put, bron, wel. B.25. E.L.3,63.

walle, *paries*, dam. Ch.I, 99. Zie: wage.

wallend, *ebulliens*, kokend. O.5,2. F.R.1,33.

walpeldepene, zie: wapeldepene.

walubere. A.1,3.11. Zie: walbare. A.2,13. walubora.

wame, *quem*, wien. 2.E.2,2: Wame sa ma thenna skeldech maketh. Wien men dan voor schuldig houdt.

wamme, *uterus*, *venter*, buik. Ch.I, 116. J.M.F.II, 245.

wan, *quia*, *enim*, want. F.R.23,10.

wana, *consuetudo*, gewoonte. F.R.III, 16.

wana, *deficere*, verminderen, verergeren. J.M.F.6,17: Waxt hit, waneth hit. Wint het, verliest het.

wanandert, *non comparitio*, niet-verschijning. Ch.I, 345. F.R.24,22.

wanckel, *incertus*, onzeker, wankel. F.R.1,50.

wande, *nam*, want. H.1,3.

wandele, *permutatio*, verwisseling, wandel. O.16,15. F.R.31,9.

wandelet, *permutatus*, verwisseld, veranderd. O.*v*.

wandelia, wandlya, *permutare*, verwisselen. O.*v*. F.R.7,6.

wandweesigheed (wan dweesigheed, van dwaasheid?), *furor*, razernij. F.R.58,40.

waneth, *sordidus*, morsig; *luto aspersus*, slijkerig. 2.E.1,17: Thet hiu wet and waneth (wasech? zie: aldaar) se. Dat zij nat en slijkerig is.

wanfel, wanfelle, wanfellich, *cutis laesio*, huidbezeering. Ch.I, 98. 103. O.11,1.

wangede, *mala administratio*, slechte verzorging, behandeling. F.R.58,28.

wanhoed, *negligentia*, verzuim. F.R. 58,28.

wanith. J.M.F.II, 189. Zie: wasech.

wankedinge, *male*, *vel non citatus*, slechte of niet-dagvaarding. F.R.3,8.

wanlastinghe, *non solutio*, wanbetaling. J.M.F.2,10.

wanlauwich, *incredulus*, *infidelis*, ongeloovig. F.R.81,14.

wanmachtich, *impotens*, onmachtig. F.R.19,8.

wanmeta, *mala mensura*, slechte maat. O.13,6.

wanna, *habitare*, wonen. Ch.I, 534. wannade, *habitabat*, woonde. J.M. F.II, 319.

wanna, *impedire*, beletten, hinderen. E.L.1,60.

wanne, *quoniam*, want. H.1,8.

wanriucht, *injustitia*, onregt. F.R.2,9.

want, *mutatus*, veranderd, verkleurd. E.L.1,16: Thet him sin blie want wirthe. Dat hem zijne kleur verandert.

want, *quidquid*, wat. F.O.L.6,9: Alle want ther was. Alles wat er was.

wanten, *transferebant*, vertaalden, brachten over. J.M.F.12,18: Want hia se wanten an da latijnscha tungha. Want zij die in de latijnsche taal overbrachten (O.12,17 heeft: weinten).

wanvisinghe, *mala demonstratio*, miswijzing. O.10,19.

wanwaerlas, *neglectus*, verzuimd, verwaarloosd. J.M.F.2,11. O.1,10.

wanweder, *tempestas*, onweder, slecht weder. F.R.3,13.

wanwicht, *malum pondus*, slecht gewicht. Ch.I, 335.

wanwircke, **vanuirck**, *opus inperfectum*, onvolmaakt, slecht werk. O. 1,17. 9,10.

wanwissengha, **wanwytschip**, *ignorantia*, onwetendheid. O.10,19. J. M.F.11,13.

wapeldepene, **wapeldepinge**, **wapeldepna**, **wapuldepene**, **walpeldepinge**, **wapeldranck**, **wapeldranck**, **wapeldronc**, **warpelie**, **wapelpina**, **waterdepene**, *submersio*, waterdompeling. H.2,14. 4,2. 8,4. A.2,15. F.O.L.6,21. Ch.I, 100. J.M.F.II,225. 253. 1.E.2,14. E L.1,73. (P.d.Ms.: waterdöpent, wapel dopet, vnder dat water).

wara, *defendere*, verdedigen, verweeren. O.1,67. 13,10.

wara, *verificare*, *verum demonstrare*, bewijzen, waar maken. F.R.8,8.

wara, *custodire*, bewaren, hoeden. O. 1,17.

wara, *esse*, zijn; *vivere*, leven, waren. O.*v*. Deerefter ward een wijs keijser to Roem. Daarna leefde een wijs keizer te Rome.

wara, **hwara**, *sed*, maar. B.40. 177. B.B.28.

wara, *possessio*, bezit; *aerarium publicum*, de schatkist. O.3,4.

warande, **warade**, **warenda**, *cautio*, borg, waarborg. H.2,5 O.1,64. F. O.L.2,5. 6,13.

waranne, *calidi*, *calefacientes*, verwarmende. O.4,2. J.M.F.6,2. warma.

ward. J.M.F.1,4. Zie: wara, *vivere*.

wardia, *cautionem dare*, borgstellen. H.2,1.

wardia, *defendere*, verdedigen. 1.E. 2,24.

ware, *judicium*, geregt, volksgeregt, werf. F.O.L.1,15.16.

warenderhand, *armata manu*, *se defendendo*, verwerenderwijs. F R.55,4.

warenge, **waringa**, *administratio sacramentorum moribundis*, toediening der Heilige Sacramenten der stervenden. 2.E.1,20. H.6,14.

warenstew, *tutor*, voogd. E.L.3,11: Mith tha warenstew, thet is mith a formunder (voogd).

warfte, *area*, werf, heem; *judicium*, geregt. H.4,3.20: A bura warfte. Aan het burengeregt, buurgeregt.

waria, *custodire*, bewaren. E.L.1,84. H.2,25. — 2) *respondere*, verantwoorden. B.93. — 3) *procurare*, verzorgen. E.L.3,77. — 4) *probare*, bewijzen. F.R.2,31. — 5) *judicare de aliqua re*, over iets regten. F.R.21,24.

waringhe, *cautio*, borgtocht, borg. F. R.25,16. Zie: warenge.

warlas, *sine defensione*, weerloos. H. 1,11. O.3,11. (P.d.Ms.: Warlase, de sunder were synt, broedbydderen, kynderen.)

warlasheed, *negligentia*, verwaarloozing. O.1,10.

warld, *mundus*, wereld. 1.E.*v*. H.3,4.

warlike, *vere*, waarlijk. O.12,18.

warna, *recusare*, weigeren. O.9,1: Warnet hija se him. Weigert zij ze hem.

warpa, *submittere se*, zich onderwerpen. F.O.L.I, 60: Sa hwa sa an da heyda thinghe sinne hals nawet

ne warpth. Wie dat zijn hals niet aan het gespannen geregt onderwerpt.

warpelie, *submersio*, waterdompeling. 1.E.2,14. Zie: wapeldepene.

warra, *delocare*, *laedere*, ontstellen. E. L.1,18.

warria, *cautionem dare*, borgstellen. F.R.26,6.

warste, *area*, werf, heem. B.68.

wart, *laesus*, bezeerd. 2.E.1,7.

warte, wartha, werte, *papilla*, tepel der borst. 2.E.1,13. 1.E,5,14.

warua, *haereditatis jure accipere*, vererven. H.4,48: Ther agen alle laua an da sibbesta hond te waruane. Alle nalatenschappen moeten op de naaste hand vererven.

warue, warwe, *judicium*, geregt. B.22.

warue, *vicis*, werf, maal. H.4,35. achta warue, *octies*, achtmaal.

warve, *area*, *fundus*, *atrium*, heem, weer. H.4,3.

wasande, wasandi, wasandei, *gurges*, *oesophagus*, keel. E.L.1,30. 2.E. 1,8. F.O.L.5,31.

wasa, *lutum*, slijk, modder, vuilnis. A. 7,17. E.L.1,93.

wasich, wasie, wassech, wanith, *sordidus*, *luteus*, morsig, slijkerig. 1. E.5,16. E.L.1,47.91. J.M.F.II, 189.

wassa, wasza, *esse*, zijn, wezen. Ch. I, 376. 536.

waterdepene, *submersio*, waterdompeling. E.L.1,73.

wathemhof, wathemhuse, *sacristia*, *domus sacerdotis*, sacristie, huis van den pastoor, kleedkamer, garvenkamer der kerk. F.O.L.6,24. 1.E.6,4. (P. d.Ms.: Weduwenhues.)

wather, water, *aqua*, water. E.L.1,73. 2.E.1,17.

watirlesna, *aquaeductus*, waterlossing. F.O.L.I, 43.

waulde, *sylva*, bosch, woud. Ch.I, 239.

wax, *cera*, was. E.L.1,74.

waxa, uaxa, *crescere*, groeien. O.*v.* B.92. H.2,17.

waxschot, *tributum cereum*, wasschatting. O.7.

wech, *via*, weg. F.R.58,37.

wech, *totaliter*, geheel. J.M.F.16: Ende thio Picredie ward in Hollandt wech daedslaghen. En die van Picardien werden in Holland totaal verslagen.

weckia, *vigilare*, waken. F.R.1,13. weckien, *vigilans*, wakende.

wed, *laesio*, verwonding. A.9,9.

wed, *impensa*, *noxa*, kosten, schade. H. 2,4. O.4,4.

wed, *consecratio*, *promissio*, *cautio*, wijding, belofte, pand. H.1,17. F.O.L. 6,6. F.R.8,8. A.1,17.

wed, wede, *habitus*, kleed. J.M.F.II, 225.

wedda, *confirmare*, bevestigen. O.2,7.

wedda, weddia, *oppignorare*, bepanden; *promittere*, beloven; *constituere*, bepalen. H.7,1. F.O.L.1,17. A. 2,24. O.1,43.

weddad, *promissus*, beloofd. A.1,17.

wedder, *oppignorator*, bepander. F.R. 24,22.

wede, ved, *nummus quidam*, zekere munt. H.1,4. A.1,13. 7,7. 1.E.2,4.

wede, zie: wed, *consecratio*.

wede, wedene, *vestis*, kleed, gewaad. 1.E.*v.* 2.E.*v.* H.8,17. Zie: worma.

wedeben, *laesio ossis*, beenbezeering. Ch.I, 98. J.M.F.II, 198. Zie: wideben.

wedeleswerp, *districtus cimiterii*, kerk-

hof, gewijde grond om de kerk. F. O.L.4,36.

weden, **veden**, *laesus*, bezeerd. O. 11,1. F.O.L.5,16.26.

weder, *contra*, tegen. O.1,44.

weder, *quorum*, welker. H.4,29. — 2) *sive*, hetzij. H.4,16.

wederclaegh, *defensio*, verdediging. F.R.13,12.

wedereed, *contraprobatio*, tegenbewijs. O.1,44.

wedergaria, *congregare*, verzamelen, vergaderen. F.R.27,1.

wedergeld, *veregildum*, weergeld, mangeld. F.R.60,18.

wederwandlinga, **wederwendalenga**, **wederwondlonga**, **wederwoldinga**, **wederwondelenga**, *aeris mutationem sentiens*, pijnlijkheid bij verandering van het weder. 1.E.4,5. A.3,4. H.8,6.9. F.O.L. 5,1.26.

wedin, *laesus*, bezeerd. Ch.I, 98. J. M.F.II, 197. Zie: **weden**.

wedlingar, *laesiones*, bezeeringen. B. 66. 185.

wedmon, *tutor ecclesiasticus*, kerkvoogd. F.O.L.9,23.

wedneslek, *laesio ictu*, bezeering door een slag. A.3,21.

wednewonnelse, **wednewednelsa**, **wedscerdene**, **wedskemmene**, *corruptio*, *vitiatio vestium*, kleedbederving. 1.E.5,1.18. H.8,17. 2.E.1,1.

wedriucht, *contraprobatio*, tegenbewijs. F.R.13,10.

wedzia, zie: **widzia**.

weed, *habitus*, kleed. O.1,70.72. **beerweed**, doodkleed. 10,36.

weed, *coloratus*, gekleurd. O.1,72. J. M.F.2,72. Zie: **worma**.

weelcka, **welcka**, *quisque*, elke. Ch.I, 545: **Tojens weelcka Hem.** Jegens elke Hem (district).

weemd, *laesus*, beschadigd. O.1,11.

ween, **weninge**, *opinio*, waan, meening. F.R.11,1. 14,1.

weenman, *accusatus*, beklaagde. F.R. 1,14.

weer, *versus*, *erga*, met, jegens. Ch.I, 388: **Weer da conuentes lyode to Claricamp.** Met de lieden van het convent te Klaarkamp. J.M.F. 2,71.

weer, *verum*, waar, waarheid. F.R. 57,10: **Disse wrscrioun ponten haudet weer.** Deze voorschreven punten bevatten de waarheid, houden stand. J.M.F.1,8.

weerafticheet, *veritas*, waarheid. F. R.2,16.

weerbreek, zie: **werbreeck**.

weerbritzen, *fractus*, verbroken. J. M.F.2.71. **wrbritsen**. O.1,71.

weerfal, *pecunia pro homicidio jure haereditario competens*, erfenis van het geld wegens manslag. F.R.53,1.2: **So aegh hij dyn weerfal jeffta seerlawa op to berren.** Dan moet hij het geld wegens manslag of de *seerlawa* ontvangen. Zie: **seerlawa**.

weerfalla, *relabi*, terugvallen, terugkeeren. F.R.53,1.

weerkera, *impediri*, belet worden. F. R.1,41.

weerman, *reus*, aangeklaagde, verweerder. F.R.9,3.

weermakinga, *confirmatio*, bevestiging, F.R.III, 2.

weermode, *luctus*, rouwtijd. F.R.87,1. Zie: **scryeljeer**.

weerom, *ratione inversa*, omgekeerd. F.R.87,10: Jeft weerom dat wyff her man. Of omgekeerd de vrouw haren man.

weerrekrygingh, *reacceptio*, *acceptio iterata*, herkrijging. F.R.27,5.

weerreka, *reddere*, wedergeven. F.R. 12,26.

weerrhape, *revocatio*, herroeping. Ch. I, 517.

weerse, *ver*, lente. Ch.I, 471: In da weerse, in da herste. In het voorjaar, in den herfst.

weersecke, *adversarius*, tegenpartij. F.R.15,42.

weersprekense, *contradictio*, tegenspraak. F.R.45,6.

weervird, idem. O.7,2: Hodder to jechtvird, ner to seckwird, ner to nene weervird comma. Noch tot bekentenis, noch tot ontkentenis, noch tot tegenspraak komen.

weet, weeth, *humidus*, nat, vochtig. Vrije Fries II, 117: Ende dae was ther weet jeer. En toen was het een nat jaar.

wega, *instruere*, *docere*, *viam monstrare*, onderwijzen, den weg wijzen. O.*v*: Ende hem alle riuchte leerde ende wegade. En hem alle regten leerde en onderwees.

wega, *equitare*, *vehi*, rijden. 2.E.1,25: And vppa thene werf wege. En op den werf rijdt. E.L.1,77. weith.

wega, *ponderare*, wegen. J.M.F.14: Als hit dio wicht weith. Als het het gewicht weegt.

wege, weghe, *aqua*, water. O.8,15. F.R.1,33: Wallanda wege. Kokend water.

wege, weyge, *propter*, om, wegens. F.R.18,23: Fan neden wegena. Van wege de nooden. — J.M.F.II, 274: Van dae tzierka weygena. Van wege de kerk.

wey, *via*, weg. O.1,14. E.L.1,68. F. R.1,1.

weia, *vehi*, rijden. E.L.1,77. 2.E.1,25. 1.E.5,27. Zie: wega.

weide, *flabat*, waaide. F.O.L.3.

weide, *sacratus*, gewijd. A.7,8.

weyferdich, *iter faciens*, reizend. Ch. I, 394: Ende all weyferdegha liodum. En alle reizende lieden.

weigaria, *recusare*, weigeren. E.L.2,3. 3,38.

weyge, zie: wege.

weyjowa, *erogare*, weggeven. F.R.44,9.

weyke, *currus*, kar. A.7,8: Mit weyke and mith weine. Met de kar en met den wagen.

weymeringha, veymeringha, *impeditio viae*, wegbelemmering. O.11,75. F.R.81,14.

weyn, weine, *currus*, wagen. J.M.F. II, 327. A.7,8.

weina, *dolere*, *lacrymare*, weenen, schreien. O.4,2.

weind, *maleficium*, misdaad. F.O.L.1,17.

weinda, *transferre*, overbrengen, vertalen. O.12,18: Want hia se weinten oen da latinscha tonga. Want zij ze uit het latijn vertaalden.

weinfere, *via*, *qua curru vehi potest*, rijdweg. B.163. Wenrwey. bij *Richth.*

weinwey, zie: weinfere.

weir, *merces*, waren. E.L.3,2.3.

weyreka, *erogare*, *dare alicui aliquid*, weggeven. E.L.3,51.

weischettinge, weywend, weiuendene, weywendene. O.11,74.

B.66. 1.E.4,21. H.6,20. E.L.1,68: Heth is en weywendene? Huersa 'r en mon aien then otheren ganght mith skathewapen oppa mene wey anda him slait blaw ieftha blodich. Wat is eene wegbelemmering? Wanneer er iemand eenen anderen op den algemeenen weg met schadende wapenen tegemoet gaat en hem blauw of bloedend slaat. Zie: weymeringha.

weith, *ponderat*, weegt. J.M.F.14. Zie: wega.

wekand, *gracilescens*, dunner wordend. A.3,20.

weland, *debilis*, slap, zwak. A.3,20.

welda, *regere*, *dominare*, regeeren, beheerschen. A.7,10. wildon, *dominabant*, regeerden.

welde, *potestas*, macht, kracht. 2.E. 1,15: Hwersa thi mon vndath werth inna thene bec, thet him alle tha thrim welde ewert (se) Wanneer iemand in zijnen rug gewond wordt, dat hem alle drie krachten (krachtspieren) ontsteld zijn.

weldech wesa, *officio fungi*, in bediening zijn. B.3.

weldega, *assecurare*, *tutum*, *certum reddere*, verzekeren. H.2,6. 1.E.2,6. F.O.L.2,6.

weldega, *plenipotentiarius*, gevolmagtigde. A.1,9. F.O.L.1,9. H.1,16.

weldega, *culpabilis*, schuldige, geweldenaar. F.O.L.6,11: Thio secne vrsed strid and iechta, sa thi weldega itta hws is. Het zoeken stelt strijd en bewijs ter zijde indien de geweldenaar in het huis is.

weldegerahond, *vi*, *armata manu*, met geweld, gewapenderhand. B.47.

weldegera, *potentior*, machtiger, meer gerechtigd. B.96.

weldewax, *spina dorsi*, ruggespier. 2. E.1,15. Zie: waldewaxa.

weldich, *potens*, machtig. A.1,8.

welec, *aliquis*, eenig. 1.E.6,5.

wella, *velle*, willen. B.87. F.O.L.2,6. 1.E.*v*. A.*v*.1.

wemnid, *laesus*, beschadigd. J.M.F.2,12.

wena, *putare*, *credere*, wanen, gelooven, meenen. O.*v*. H.9,2. F.R.11,2.

wenaftich, *habitans*, woonachtig. F.R. 20,1.

wend, *maleficium*, misdaad, wandaad. A.4,1. H.3,4. F.O.L.8,11. 1.E.6,4.

wenda, *vertere*, *depravare*, *falso explicare*, keeren, verdraaien. A.5,13. B. 120. bij *Wiarda* B.38.

wende. J.M.F.II, 229. Zie: weinde.

wende, *actio*, handeling. H.3,1. F.O. L.5,2.

wendlinge, zie: ele.

wenech, *proximus*, naaste. 2.E.4,10. B.94: And thi ther lawena wenech se. En die het naast aan de erfenis is.

wenheed, *consuetudo*, gewoonte. O.*v*.

wenhefftich, *habitans*, woonachtig. Ch. I, 747.

weninge, *opinio*, meening, gevoelen. F.R.14,1.2. 15,16.

wenna, *obtinere*, verkrijgen. J.M.F.II, 227.

wennaeta, *vicinus*, naastleger. Ch.I, 747: Ende Sybo Hendricks is wennaeta an dae aestran zyda. En Sijbo Hendriks is naastleger ten oosten.

wenne, *cum*, wanneer, totdat. H.4,42.

wennen, *lucratus*, gewonnen. J.M.F. 6,1.

wennesdey, *dies mercurii*, woensdag. J.M.F.16.

wennester, zie: **winster**.

wennia, *habitare*, wonen. F.R.15,23. 72,4.

wennicheed, *consuetudo*, gewoonte. O.*v*.

wenrwey, bij *Richthofen*. Zie: **weynfere (weinwey?)**.

wenster, zie: **winster**.

went, *impedit*, hindert. B.49,60. 1. E.5,25.

went, *mutatus*, veranderd, verbleekt. 1.E.4,2.

wenthe, *actio*, handeling. 2.E.*v*.

wepa, *monstrare*, toonen. F.O.L.2,2: **And wepet thenne sine nakene lithe.** En toont dan zijne naakte leden.

wepande, *clamans*, roepende; *dolens*, klagende. H.7,2. F.O.L.1,17. 6,13.

wepeldepene. B.205. F.O.L.2,14. Zie: **wapeldepene**.

wepen, **weperne**, *bellum*, krijg, oorlog; *arma*, wapens. F.R.1,44. 1.E.6,5.

wepenaropta, *clamor ad arma*, wapengeroep, klaaggeschrei. F.R.59,18.

wepenederhand, **wepnaderehond**, *armata manu*, gewapenderhand. O. 10,21. B.60.

weperne, zie: **wepen**.

wepriath, *dolet*, klaagt. 1.E.6,3. (P.d. Ms. heeft: **woniath**, weent.)

wepilinge, *limites*, grenzen, grenspalen. A.1,10.

wepin, *arma*, wapenen. A.1,11.

wepinroft. A.4,2. Zie: **wepenaropta**. J.M.F.9,2: **Weppena ropende is.** Klagende roept.

wepnaderhond. B.60. Zie: **wepenederhand**.

weppen, *arma*, wapenen. A.1,11. F. O.L.4,6.

wer, *homines*, mannen. 1.E.6,5: **Mit wer and mit weperne.** Met mannen en met wapenen.

wer, *verus*, waar. E.L.1,13.

wer, *contra*, tegen. O.*v*. — 2) *cum*, met. F.R.8,5. O.9,1: **Ende wer sine euenkne naet dela wil.** En met zijn gelijke verwante niet deelen wil.

wer, **wera**, *possessio*, bezit. H.1,4. F.O L.1,4. F.R.59,12. O.1,21.

wera, **werwa**, *defendere*, verweeren, weeren, afweeren. F.O.L.*v*.1. 6,10. F.R.60,9. O.*v*.13,9. A.7,8. E.L.1,69.

wera, **were**, *labium*, lip. F.R.HI, 10. F.O.L.5,13. O.11,15.

wera, **wara**, *sicut*, als. B.52. — 2) *sed*, maar. H.4,43.

werand, **warend**, *cautio*, borg, waarborg. A.2,5.

werandstef, *familia*, huisgezin. B. 95. — 2) *tutor*, voogd, bestuurder. Zie: **warenstef**.

werawird, *contradictio*, tegenspraak. O 8,8. Zie: **weervird**.

werbreeck, **weerbreek**, *fractio labii*, lipbreuk. O.11,15.

werda, *declarare*, *certiorare*, verklaren, verzekeren. J.M.F.12. in fine.

werde, *verba*, woorden. J.M.F.12,24.

werde, *probatio*, bewijs. B.3,60. A. 1,15.

werde, *veritas*, waarheid. 1.E.*v*. H.*v*. A.1,1.

werde, **werden**, **werdene**, *laesio*, bezeering; *deterioratio*, verergering. H. 4,2. 6,6. A.3,3.

werdera, *aestimare*, waardeeren. F.R. 32,20.

werdmon. H.10,20. Zie: **wedmon**.

were, *labium*, lip. H.4,24. E.L.1,26. O.11,15. A.3,7.

were, *possessio*, bezit. A.2,6.24:
were, zie: weta.
were, *merces*, waren. B.53.
were, *procuratio*, volmacht. O.1,1: Mit wirder were. Met behoorlijke volmacht.
were, *cura*, zorg. J.M.F.II, 228: Ther bi tha werum. Daar te boven de verzorging.
were, wre, *superior*, bovenste. 1.E. 4,5.
werere, *accusator*, klager, aanklager. A.9,7: And thi werere thet wreit. En de aanklager dat klaagt.
werewert, *laeditur*, bezeerd wordt. F. O.L.5,31: Wasa were aldus jamelic fon enre dede werewert. Wie dus jammerlijk door eene daad bezeerd werd.
werf, *fundus*, *praedium*, *area*, werf, boerderij. E.L.3,41.
werf, *jus*, geregt. O.1,30.
werga, *strangulare*, worgen. B.181.
wergeld, werjeld, werielde, huergelt, *veregildum*, mangeld. H.1,15. 7,2. F.O.L.1,15.17. 1 E.6,2.
werhiewa, *reddere*, wedergeven. 1.E. 6,2.
weria, *probare*, bewijzen, waar maken. B.25.
werk, *actio*, handeling. H.3,4.
werka, *facere*, doen. A.2,10: Hwande hi ne mi an tha withon nen marra riucht werka. Want hij kan op de heiligen (te zweeren) geen meer regt verkrijgen.
werlas, warlas, *impotens*, weerloos; *sine possessione*, zonder bezit. H.1,3.
werlik, *secularis*, wereldlijk. E.L.3,54.
werloes, *negligens*, nalatig, verwaarloosend. O.1,68: Omdat hi ieer ende dey werloes was. Omdat hij jaar en dag nalatig was. Zie: warlas.
werman, *defensor*, verdediger. F.R.8,5.
werna, *oppignorare*, bepanden. B.35: Ne wernat ma naut, sa geie hi allena, ther eret heth. Heeft men geen pand gezet, dan betaalt hij (de regter), die het (vonnis) uitgesproken heeft.
werna, *recusare*, weigeren. A.5,9. F. O.L.2,1. — 2) *laedere*, beleedigen. A. 6,2. F.O.L.1,9. — 3) *impedire*, beletten. F.R.32,4.
werna, *reparatio*, schadeloosstelling; *pignus*, pand. B.4,33,35.
wernde, *cautio*, borgtocht, waarborg. J.M.F.2,65: Jef hit onwrocht (gold) is, so moet hi 't ti syne wernde tiaen. Zoo het onbewerkt (goud) is, dan moet hij het op zijn borg brengen. O.1,64 heeft: werende.
wernia, *oppignorare*, panden. B.33.
wernis (wernid?), *laesus*, ontsteld. J.M.F.II, 245: Ther send fan hem wernis syne fyff sen. Daardoor zijn hem zijne vijf zinnen ontsteld. Ch. I, 115: Ther snid fan hem wetnis syne fyf sen.
wernisdey, wernsdey, *dies mercurii*, woensdag. O.1,23. Ch.I, 252.
wernwey. F.O.L.I, 22. en bl.251. Zie: weinwey. Hwedder wenrwei tha sondwey. Hetzij rijweg of waterweg.
werpa, *projicere*, smijten, werpen. A. 7,10: Wrp er ne an da irthe. Wierp hij hem op den grond.
werpth, *monstrat*, toont. 1.E.6,3.
werra, *pejor*, erger, slechter. B.32. F.O.L.1,17. Zie: wirra.
werre, *defensio*, verweering. F.R.13,12.
wersa. Ch.I, 692. Zie: versia.

wersa, *quando*, wanneer, waar dat. 2. E.1,3.

werscop, *epulum*, feestmaal. J.M.F. 13: Ende meckeden en werscop graet. En hielden een groot feestmaal. Ch.I, 603 heeft: witscip.

wersne, *musculus*, spier. Ch.I, 98. J. M.F.II, 199.

werspreka, *contradicere*, weerspreken. F.R.18,10. werspritzen, *contradictus*, weersproken.

wert, *valens*, *dignus*, waardig. E.L.1,80.

werte, zie: warte.

werth, *laesus*, bezeerd, beschadigd, ontsteld; *depravatus*, verergerd.. H.8,7.

wertha, *fieri*, *oriri*, worden, ontstaan. A.3,18: Nerth (ne werth) ther nen neil mar. Komt er geen nagel weer. 2.E.1,1.

werthena, *laesio*, bezeering. 2.E.1,1.

wertheria, *aestimare*, waardeeren. B. 214.

werthma, werthmond, *viduum*, weduwengeld; geld aan de weduwe wegens haren verslagenen man. A.2,22.23: wetma, wedmond, *pecunia*, *vel poena mulieri solvenda pro marito occiso*. H. 2,21. 1.E.2,21. witma.

werua, *redire*, terugkomen. J.M.F.8,8: Aldeer in werua. Daarin terugkeeren.

werua, warue, *judicium*, geregt. F. O.L.2,24. A.1,17.

werua, *vicis*, maal. O.1,55: Nijogen werua. Negenmaal, negenwerf.

werwa, *impedire*, beletten. O.13,9.

werwe, werf, *possessio*, *fundus*, bezitting, werf; *familia*, haard, huisgezin. B.88.

werwed, *domui affectus*, aan het huis verbonden. B.88: Fon werwede lande. Van land bij het heem behoorende.

werwerpa, *rejicere*, verwerpen. F.R. 2,29.

wesa, *esse*, zijn, wezen. H.1,2. A.2,23: Sa wese re him. Dan zal hem zijn.

wese, weseke, wesencline, *pupillus*, wees. A.1,3. O.3,11. 5,5. F.O.L. 2,13. wesedme, *pupilli*, weezen. 1. E.2,13.

wesen, *fuit*, geweest. H.*v*. B.79.

wesenclene, *pupillus*, wees. J.M.F. 8,5: Dat dae wesenclene innie (O.5,5: weseken nijme) hiara aldfaderslawa. Dat de weeskinderen hun grootvaders nalatenschap zullen innemen (na hun vaders dood).

wessa, *esse*, zijn. wessen, *fuit*, geweest. F.R.1,6, 65,7.8. O.3,2.

westa, *occidens*, het westen. O.*v*.

westene, westenese, westenia, *desertum*, woestijn. H.*v*. O.4. 1.E.*v*. F.O.L.*v*.2.

wester, *occidentem versus*, westwaarts. A.1,10.

wet, weth, weet, weeth, ueet, *humidus*, nat, vochtig. B.205. E.L. 1,47. A.7,17. 1.E.5,16. 6,3. H.4,26.

wet, *aliquis*, *quid*, wat. H.1,8.17. 2. E.3. wete.

weta, *scire*, weten; *cognitionem habere*, *judicare*, kennis nemen, oordeelen. A. 7,26: Thet ti prestere hach to wetande ur sthereka and ur sthereklhof. Dat de priester behoort kennis te nemen wegens kerk en kerkhof.

weta, *punire*, straffen. J.M.F.1,3: Riucht setta, deer da durigha wete ende dae eerme beschirme. Regt instellen, dat den ongehoorzame straft

en den arme beschermt. O.*v.* heeft: wera, terughouden.

weter, wetir, *aqua*, water. H.1,9. A.2,1.

weterbrecma, *inundatio*, overstrooming, doorbraak. H.2,1.

weterrene, *urethra*, pislozing; *stimulus*, manlijkheid. F.O.L.5,20.

weterstreta, wetherstreta, *flumen*, stroom; *via aquatica*, waterweg. H. 1,9. 1.E.1,9.

weterwisene, *membrum virile*, manlijkheid. 1.E 4,1.

wetha, *tenere*, houden. F.O.L.4,2: Sa weth hire hir formund alle schildich. Dan houdt haer voogd haar voor geheel schuldig.

wetha, *imbuere*, *immergere*, indompelen, natmaken. 1.E.5,27: Weth enne rer inna blode. Maak een pen nat in het bloed.

wethem, *sacratum*, het geheiligde; *districtus cimiterii*, kerkhof; *domus pastoralis*, pastoors-erf. O.7.

wether, *aut*, of. F.O.L.4,7. Zie: hweder.

wetherfaert, *reditus*, terugkomst, terugreis. F.R.III, 16.

wetheriae, *reddere*, teruggeven. J.M. F.II, 191.

wetherstreta, zie: weterstreta.

wetherwonlinga, zie: wederwandlinga.

wethscepe, *cognitio*, kennis, wetenschap. Ch.I, 101. J.M.F.II, 207.

wetma (zie: werthma), *viduum*, weduwengeld. H.2.21. F.O.L.2,22. J. M.F.6,22. In het register wordt het liaefiefta genoemd. Zie op dat woord.

wetskamene, *laceratio vestium*, kleedscheuring. 2.E.1,17. *Richth.* heeft: wetskarnene.

wetter, wetther, *aqua*, water. O. 1,17. J M.F.7,42.

wettergong, *flumen*, stroom; *aquae cursus*, waterloop. O.9,17.

wetterkempa, *ordale aquae calidae*, heetwaterproef. J.M.F.7,44.

wetterland, *aqua palustris*, waterland. O.8,23.

wettringa, *opera aquatica*, waterwerken. Ch.I, 472.

wexet, *ceratus*, gewast. 1.E.2,10: Wexet hreil. Gewast kleed.

wi, *via*, weg. A.2,1.

wi, *bellum*, krijg. H.1,11.

wi, *nos*, wij. H.*v.* A.1,7.

wia, *flare*, waaien. J.M.F.12. in fine.

wia, wija, *sacrare*, wijden. O.1,41. B. 177. ewiged, *sacratus*, gewijd.

wiake, *recedere*, wijken. F.O.L.*v.*1: Ther scel nanne side wiake. Daar zal geen gewoonte wijken.

wic, wyck, *vicus*, buurt, wijk. B.71. J.M.F.16.

wich, *bellum*, krijg, strijd. A.1,11. O. 9,7. F.O.L.1,11. 6,17.

wichta, *pondus*, gewicht. O.13,1.

wijcka, *cedere*, wijken. O.*v.*

wicksket, *volatilia*, gevogelte. 2.E.*v.* Zie: woldsket, viervoetig gedierte, of wel: jong vee en oud vee.

wid, *latus*, wijd, breed. E.L.3,48. F. O.L.5,29.

wida, wide, widue, *vidua*, weduwe. B.102. A.1,3. O.3,11.

wideben, widuben, wydeben, *clavicula*, *jugulum*, hals- of sleutelbeen. E.L.1,36. 2.E.1,9. B.198. O.11,27. A.3,17. J.M.F.II, 232. 247.

widebora, *delinquere aliquid*, iets verbeuren. F.O.L.8,11: Thera wenda allerec widebere ene Angli-

sche merc. Alle deze wandaden ververbeuren een Engelsch mark.

wideleswerp. O.1,41. Zie: wedeleswerp.

widerwendinga, *extraditio*, uitkeering. F.O.L.8,17.

widesenda, *mittere*, afzenden. J.M.F.13.

widze, *cunae*, wieg. Ch.I, 552.

widzia, wedzie, *carrus*, kar. A.3,3. F.O.L.5,2.

wie, *via*, weg. A.1,16.

wied, ewied, ewiged, wieth, *sacratus*, gewijd. B.177. bij W. H.2,10. F.O.L.4,36.

wiedheftichne, *sacratus*, gewijd. J. M.F.7,21.

wyelde, *vis*, geweld; *actio violenta*, gewelddadigheid. F.R.20,9.

wieldelik, wieldig, *vi*, met geweld. Ch.I, 699.

wieldener, *is, qui vim facit*, geweldenaar. Ch.I, 699.

wieldich, wyeldich, *potens*, machtig. O.*v*. F.R.32,19. wieldigha boda. Gevolmachtigde. O.14,4.

wyeldlyck, *vi*, met geweld. F.R.54,5.

wyeldsin, wieldsine, *spina dorsi*, ruggespier. O.11,49. J.M.F.II, 208. Zie: fruchtsyn en staepsyn, en welden, *potestas*.

wielsa, *sacratio*, wijding. H.8,23.

wiena, *res sacratae*, gewijde zaken. A. 8,4: Hwa sa anna ena godishus fiucht, and tha helega wiena to brekth. Wie eene kerk bevecht en de gewijde zaken vernielt.

wyenga, *sacratio*, wijding. F.R.74,2.

wiert, *fiunt*, worden. J.M.F.II, 282.

wieth, wietha, *sacratus*, gewijde. F. O.L.4,36: Thio wiethe erthe. De gewijde aarde.

wif, *femina*, vrouw, wijf. 1.E.6,7. A. 2,6. wyfflick, *femininus*, vrouwelijk. F.R.26,16.

wifstrewene, wyfstreuene, wiuesstrewene, *tractio mulieri facta*, het sleuren van eene vrouw langs den grond. B.208. A.3,11. 1.E.4,16.

wiga, *sacrare*, wijden. 2.E.3,4.

wigande, zie: vigende, *pugnator*, strijder. 1.E.6,7.

wigandlike, *pugnax*, dapper, strijdbaar. H.9,2.

wige, *bellum*, strijd. O.*v*. F.O.L.2,1.

wige, *carrus*, kar. O.11,10: An wige ner an weynden. Op karren noch op wagens. Zie: widzia en wigghe.

wiged, *sacratus*, gewijd. 1,E.1,6.

wigelsa, wigena, vielsena, *sacratio*, wijding. H.6,1. A.7,10.

wigghe, *carrus*, kar. F.O.L.I, 7.

wika, *decedere*, wijken. 2.E.3. B.B.

wike, *hebdomas*, week. B.5. B.B.16.

wilas, wilos, *pacificatus*, *sine bello*, bevredigd. A.7,8: Oua tha wilasa werpa. Op den bevredigden, gewijden grond.

wilat, *debilis*, verzwakt, verwelkt. F. O.L.5,16.

wyld, *fera*, wild, wild beest. F.R.35,1.

wild God wael, *si Deo placet*, als het God belieft. Ch.I, 537.

wilda, *polluere*, bezoedelen. J.M.F.7,45: Dat hi schetten wildath. Dat hij zich met beesten bezoedelt.

wylde, *libertas*, vrijheid; *campus*, veld. F.R.35,1: In da wylde. In het veld, in het vrije.

wildinghe, *pollutio*, bezoedeling. J.M. F.7,45.

wildon, *regebant*, bestierden. A.7,10.

wiliga, *vaticinatio*, wichelarij. O.7.

wilkerad, wilkarad, *electus*, gewillekeurd. H.10,8. F.R.21,7.

wilkere, *electio libera*, willekeur. O.*v*.

wylisse, *sacratio*, wijding. F.R.56,5.

willa, *posse*, kunnen. F.R.21,6: Mer ellick wil dwaen, als hym galick is. Maar ieder kan doen, wat hem het geschiktst voorkomt. A.1,8.

willa, *velle*, willen. F.R.3,6: Dwe du deerin, deer du wilte. Doe daarin, wat gij wilt.

wille, *gratus*, aangenaam. B.215: And alle liudem was 't wille. En al het volk was het aangenaam.

willen, *laneus*, wollen. O.8,10: Willen ende berfoet. In wol en barrevoets.

willens, willich, *liber*, *lubens*, *lubenter*, vrijwillig. O.*v*. 1,30. F.R.70,7.

wilmec, *contractus matrimonialis voluntarius*, vrijwillig huwelijkscontract. B. 107. Zie: mec.

wilmis, *voluntarie*, vrijwillig. F.R.20,10: Hor wilmis ner onwilmis. Noch willens noch onwillens.

wilosa, zie: wilase.

wilte, zie: willa.

wima, *vendemiare*, *messem colligere*, oogsten. O.4,1.

win, *vinum*, wijn. H.9,1.

wincel, *cavus*, *spelunca*, hol, verblijf. F.O.L.2,2: On sine warme winclen. In zijne warme holen.

wynd, *ventus*, wind. O.1.S.

windsele, *funis*, touw. H.6,18: End a windsele biherselet. En in touwen gestrikt, met touwen gebonden.

winna, *obtinere*, verkrijgen. E.L.3,5. O.1,39. B.114. F.R.86,10.

winna, *dimicare*, vechten, strijden. O. 3,8. 1.E.1,8.

winna, *lucrari*, winnen. F.R.15,37.

winna, *laetitia*, vreugde. O.8,22: Mith winna sangh. Met vreugdegezang. F.O.L.4,3.

wynner, *conductor*, *herus*, aanbesteder, heer. F.R.37,9: Dy tjener is nyaer syn arbeidslaen in to wynnen, dan het dy wynner is to onthalden. De bediende is nader zijn arbeidsloon in te winnen, dan het de aanbesteder is om het hem te onthouden.

winster, *sinister*, linker. O.1,71: So aegh hi op to nijmen mit siner winster hand sine winstera hara (ghara) ende deer op toe lidzen tween fingeren mit sine fora hand. Dan moet hij de linkerzijde van zijn kleed opnemen met zijn linkerhand en daarop twee vingers van zijn rechterhand leggen. J.M.F.2,71. wennestra ghaera. E.L.1,31. winster.

wintersnacht, *nativitatis Christi festum*, kersttijd, midwinter. E.L.3,60.

wynth, *ventus*, wind. J.M.F.16.

winthrade, *annuus*, jarige. F.R.50,48: So aegh ma to kedane to der landwer dyne toleff winthrada. Dan moet men hen, die twaalf jaar oud zijn, tot de landweer oproepen.

wypa, *monstrare*, toonen. J.M.F.6,2. Zie: wepa.

wir, *pro*, voor. J.M.F.II, 320: Ende elck man toe waryaen wir syn braeditane lyode. En ieder voor zijne gebroode bedienden in te staan.

wyr, *ubi*, waar. F.R.1,41.

wyr, *verus*, waar. F.R.12,18.

wira, *labium*, lip. 2.E.1,16.

wira, *defendere*, verdedigen, verweeren.

A.3,11: And hiu se wire. En zij zich verweert.

wirckeldey, *dies communis*, werkdag. F.R.81,15.

wyrd, wird, *veritas*, waarheid. F.R. 1,1. 3,1. 15,9.

wird, *patronus*, voorspraak. O.9,2.

wird, *verbum*, woord. O.*v*.

wird, *testimonium*, getuigenis. O.12,22.

wird, *declaratio*, verklaring. F.R.13,17.

wird, *procuratio*, volmacht. F.R.25,19. 20.

wirda, *fieri*, worden. F.R.1,10.

wirde, *valor*, *pretium*, waarde, prijs. F. R.52,3. 54,6. — 2) *laesio*, beleediging. H.6,16.

wirderia, *aestimare*, waardeeren. F.R. 54,6.

wirderinge, *aestimatio*, waardeering. F.R.32,20.

wirga, *strangulare*, worgen. E.L.1,86. 2.E.2,4.

wyrheet, *veritas*, waarheid. F.R.17,7.

wirid, *defensus*, verweerd, verdedigd. A.5,5. F.O.L.I, 47.

wirlike, *vere*, voorwaar, waarlijk. J. M.F.12,19.

wyrm, *vermis*, worm. F.R.81,23.

wirra, *pejor*, erger, slechter. H.7,5. 1.E.3,9.

wirsena, wirsene, *musculus*, spier. H.4,16. O.11,11.

wyrt heten, *nominatur*, wordt genoemd. F.R.2,1.

wirt, *laesus*, beschadigd, beleedigd. F. R.51,2.n.*

wirtsa, *tegere*, dekken; *laborare*, maken, bewerken. O.1,4. 9,10. J.M.F.2,4.

wis, *certus*, zeker, wis. E.L.3,9. F.R. 36,6.

wis, *sapiens*, wijs. O.*v*. A.*v*.1.

wisa, *judicare*, *adjudicare*, *demonstrare*, regten, wijzen, aanwijzen, toewijzen. F.R.18,8. 1.E.2,22.

wisczia, *carrus*, kar. Ch.I, 115. J. M.F.II, 245.

wisdome, *sapientia*, de wijsheid, de vroedschap. H.3,1.

wisheed, wissichheed, *certitudo*, zekerheid. F.R.25,13. 42,3. — H.10,8. *sapientia*, wijsheid.

wijsingh, wising, *pirata*, zeeroover. O.1,2. F.O.L.6,25. P.d.Ms.: Nortmannen, Northescha gygandum.

wysinghe, wisinge, *judicium*, vonnis. gewijsde. F.R.18,12. 20,10.

wyslyck, *sapienter*, wijslijk, F.R.2,17.

wist (wi hit), *nos id*, wij het. J.M. F.13: Dat is bettera dat wist winne. Het is beter dat wij het winnen.

wiszegge, *latebra*, schuilhoek, wijkplaats. H.5,2.

wyt, *ex*, uit. J.M.F.II, 320.

wyt, *cum*, met. O.12,14. J.M.F.12,15. mit.

wit, *scientia*, kennis, verstand. 2.E.1,6. Ch.I, 616. with. 1.E.5,6.

wyta, wita, *probare*, bewijzen. O.1,3. 11,28. H.1,17.

wita, *judicare*, beregten. B.148.

wita, witha, weta, *scire*, weten; *probare*, bewijzen. O.1,65. A.1,14. E. L.2,2. B.3.

wita, *poena*, straf, verwijt. F.R.64,26. O.9,10. J.M.F.9,12. II,317. Ch.I, 377.

wyta, withe, *testis*, getuige. 1.E.2,7. B.153.

wytat, *panis sacratus*, gewijd brood. O.7,17. — 2) *corpus domini*, geconsacreerde hostie. O.8,23. F.O.L.4,30. wita.

wite, *iterum*, *in contra*, weder. B.157.

wytedum, *res sacrae*, heiligdom. O. 11,69.

wijteed, *juramentum de cognitione*, eed van bekendschap. O.4,15. P.d.M.s.: Wytum, dat is, deme dat kundich is. Mit synen eede yn der waerheyt; dat is yn den hilligen.

wytelick, *sciens*, wetende. F.R.1,9.

wytens, *scienter*, opzettelijk. Ch.I, 699.

witewlemmelsa, *laesio cutis*, zichtbare huidbezeering. H.4,16. Zie: wlitewilmensa.

witgia, zie: wytiga.

with, *apud*, bij. A.*v*.1. — 2) *contra*, tegen; *cum*, met. E.L.1,35. F.O.L.4,24.

with, *cognitio*, verstand. 1.E.5,6. 2.E. 1,6. Zie: wit.

with, *largus*, wijd. J.M.F.II, 189.

with, *albus*, wit. J.M.F.II, 189.

with (wi hit), *nos id*, wij het. F.O.L. 1,16.

witha (with tha), *contra*, tegen de. F.O.L.2,24.

witha, zie: wita, *scire*, weten.

witha, *probare*, bewijzen. F.O.L.1,17.

witha, *probatio*, bewijs. A.1,17.

witha, *res sacrae*, heiligdom. A.1,5. H.1,5. 1.E.1,5.

withe, *contraprobatio*, tegenbewijs. H. 1,17.

withe, zie: wyta, *testis*.

withe, wither, *iterum*, wederom, weder. B.15. E.L.2,4.

withecuma, *reverti*, terugkomen. B. 109: Sa ne mei se mit nanene thinge withecuma. Dan behoeft zij met geene zaken terug te komen, d. i. de vierde penning van haar goed niet in te brengen.

witheth, zie: wyteed, witheed. E.L.1,37. 1.E.4,18. *juramentum in reliquiis*, eed op de overblijfselen der heiligen. F.O.L.1,8.

wythede. F.R.2,31. Zie: wytedum.

withedriwa, *reducere*, *abjudicare*, terugdrijven, afwijzen. B.3.

withewrpa, *subjicere*, verwoesten, onderwerpen. F.O.L.6,25: Ther erst foren to Rome and thet withewrpen. Die het eerst naar Rome gingen en het verwoestten.

wither, *contra*, tegen. H.1,2.

witheracht, *restitutus*, wedergegeven. B.100. 2.E.4,12.

witheretza, *restituere*, wedergeven. B. 13.

witheriewen, *restitutus*, wedergegeven. E.L.3,32.

witherlaga, *adversarius*, tegenpartij. B.20.

witherseike, withersike, idem. 2. E.3,5. B.B.5.

withersteke, *contrapunctio*, wedersteek. H.8,17.

witherstride, *adversari*, tegenstreven. F.O.L.1,8.

withervmme, *iterum*, wederom. E.L. 3,21.

withir, idem. A.*v*.1.

withirfulia, *restituere*, wedergeven. F. O.L.I, 35.

withirield, *veregildum*, weergeld; *duplex poena*, dubbele boete. A.1,15.

withsedza, *contradicere*, tegenspreken. B.85.

withseka, *negare*, ontkennen. H.1,15. B.66.

withsitta, *obsedere*, beleggen. F.O.L. 6,10: Jef ter hwa vmbe en thing it ta hws withsete. Zoo iemand

wegens eene zaak een huis belegerde, beleide.

withsprecka, *contradicere*, tegenspreken. F.O.L.3.

withstaen, *reniti*, tegenstaan, tegenstand bieden. O.1,27.

withstonda, *cadere*, vallen. A.7,16: Jef ma hini skuft, thet hi opa there irthe withstont. Zoo men hem schopt, dat hij op den grond nederkomt.

withther, *contra*, tegen. 1.E.1,2.

withum, withume, *sacriva*, heiligdom. F.O.L.1,5. 2,9.10. Zie: sprangel. A.7,6.

withum. H.2,7. Zie: wytedum.

witi, *probat*, bewijst. A.1,17. Zie: wyta.

witide, *testimonium*, *conventus*, getuigenis, oorkonde, overeenkomst. Ch.I, 336: In orkenscip disser witide. In getuigenis dezer oorkonde.

wytiga, wytgia, *vaticinari*, waarzeggen. F.R.80,6.8.

wytelyck, witlike, *de industria*, met opzet. B.6. F.R.2,5.

wytlicheed, *cognitio*, kennis; *conscientia*, geweten. F.R.2,16.

witma. 1.E.2,21. Zie: wetma.

witscip. Ch.I, 603. lees: werscip, zie: werscop, feestmaal.

witscipe, witscepe, witskipe, *testimonium*, getuigenis. H.9,2. 2.E. 2,2. 1.E.2.7.

witsing, *pirata*, zeeroover. A.2,20. Zie: wijsingh.

witsprecka, witspreka. F.R.1,14. O.12,12. Zie: withsprecka.

witta, *torques*, band, halsband. O.*v.* 2,2. F.O.L.3.

witte, *testis*, getuige. F.O.L.6,1.

wittelike, *sciens*, wetende. F.O.L.I,42.

wittich, *sapiens*, wijs, wetend. J.M.F. 8,2.

witiua, wituia, *conjurare*, bezweeren. 2.E.*v.*

witum, *testimonium*, *testes*, getuigenis, getuigen. F.O.L.6,1.

witzend. F.O.L.3. Zie: witsing.

wiucha, *recedere*, wijken. F.O.L.*v.*1.

wiua, *nubere*, *uxorem ducere*, trouwen. F.R.50,40: Hweerso een man twia wiuet. Wanneer een man ten tweeden male eene vrouw neemt.

wiueda, *femininus*, vrouwelijk. B.92. bij *W.*

wixel, wixle, *permutatio*, wissel, ruiling. H.2,4. F.O.L.2,4. 1.E.2,4.

wixlad, *permutatus*, gewisseld. E.L.3,39.

wixlia, *permutare*, wisselen, verwisselen. B.160.

wlema, wlemma, *annihilare*, te niet doen, verlammen. H.10,19. F.O.L. 9,17.

wlemmelsa, *laesio*, *annihilatio*, beschadiging, tenietdoening. 1.E.4,5.

wlite, *visibilis*, zichtbaar. O.11,8: Bloedresene onder da andlete mit wlite. Bloedrunst beneden het aangezicht en zichtbaar.

wlitewilmensa, wlitewlemmelsa, wlitewlemelsa, wlitewimelsa, wlytwemelsa, wlitelemmelsa, witewlemmelsa, *laesio cutis aperta non vestibus tecta*, huidbezeering buiten de kleederen. H.4,16. E.L.1,11. Ch.I, 98. A.3,4. O.11,15.16. F.O.L.5,5. As. wlitan, *apparere*, *videri*. Goth. wleitan, *videre*. Isl. lita (at) *aspicere*. As. wlite, *facies*, *vultus*. Goth. wlits, *facies*. Isl. lit, *aspectus*. *Leye*, vlitevem, *vultus macula*.

w l u a, *inquinare*, bezoedelen. O.8,17: Dat hi schetten wluat. Dat hij zich met beesten bezoedeld heeft. J.M.F.7,45. wildath.
w n, *vulnus*, wond. A.2,9.
w n d e, idem. A.3,17.
w n d i a, *vulnerare*, wonden, verwonden. B.42.
w n d u n g e, *vulneratio*, verwonding. A. 6,11.
w n e, *domesticus*, huisgenoot. J.M.F.14: An wnum ende an megum. Aan huisgenooten en aan magen.
w n h l e s t, *importunitas*, overlast. O.7. J.M.F.7,1.n*.
w n n a. 2.E.4,5. Zie: winna.
w n n e (to wiue), *in uxorem sumebat*, tot vrouw nam. F O.L.4,28: Quet hi thenna, thet hi hia ne to wiue wnne. Zegt hij dan, dat hij haar niet tot vrouw nam.
w n r e, *servus*, bediende; *miles*, soldaat. B.215: Is 't en huthemede wnre. Is het een uitheemsche knecht.
w n u i r d s t e, *indignissimus*, onwaardigste. F.R.59,25.
w o b, *vestis*, kleed. O.2,1: Gold ende goed wob. Goud en goede kleederen.
w o d, *vadebat*, waadde. A.9,1.
w o e d, *volebat*, wilde. F.R.44,12.
w o e k n a r e, w o k e n e r, *usurarius*, *foenerator*, woekeraar. F.R.15,27 79,1.
w o e n h a f t i c h, *domicilium habens*, woonachtig. Ch.I, 335.
w o e n i c h e e d. J.M.F.1,1. Zie: wonicheed.
w o e n l y k, *solito more*, gewoonlijk. Ch. I, 520.
w o e r n i s d a g h e s, *die mercurii*, 's woensdags. Ch.I, 334.
w o k e n e r, zie: woeknare.
w o l c n e, *nubis*, wolk. 1.E.*v.*
w o l d, *volebat*, wilde. F.R.44,16.
w o l d s k e t, *pecus laniferum*, woldragend vee, jarig vee. 2.E.*v.* Zie: wicksket.
w o l u e, *lupus*, wolf. F.R.71,5.
w o n d e r g r a t, *permagnus*, zeer groot. O.*v.*
w o n d r i a, *vagari*, omzwerven. A.8,1.
w o n g a p a, *laesio oris*, wangaping, niet kunnende gapen. F.O.L.5,9.
w o n g a r a, *laesio vestium*, kleedbederving. 1.E.4,16.
w o n h e r e, *laesio auditus*, gehoorbederving. F.O.L.5,26.
w o n i c h e e d, w o e n i c h e e d, *consuetudo*, gewoonte. J.M.F.1,1.
w o n i a, w o n n i a, *diminui*, afnemen, verminderen. B.92,96: Waxa ni wonia. Winnen noch verminderen.
w o n i r, *servus*, bediende, knecht, soldaat. A.5,7.
w o n l i a, *mutare*, verwisselen, veranderen. F.O.L.8,9: To haldan and nout to wonlian. Te behouden en niet te verwisselen. Zie: wandelia.
w o n n e n, *acquisitus*, *lucratus*, gewonnen, verkregen. F.R.1,18. 15,37.
w o n n e n k n e p p a, *domesticus*, huisbediende. F.R.62,6.
w o n s i n, *laesio visus*, gezichtbederving. F.O.L.5,26.
w o n s p r e k e, *laesio loquelae*, spraakbelemmering. 1.E.4,16. E.L.1,27. A. 3,13. F.O.L.5,11.26.
w o n w a r a, *laesio labii*, lipbeschadiging. A,3,13. 1.E.4,16.
w o n w a r a, *merces pravae*, slechte waren. F.O.L.6,1.
w o p e n, *planctus quaedam*, noodgeschrei. O.6,4. F.R.64,14. Zie: wepenropta.

word, *fit*, geschiedt. J.M.F.2,13.

worde, *declaratio*, verklaring; *aestimatio*, waardeering. A.1,17. 2.E.4,16. E. L.1,59.

worden, *factus*, *obtentus*, geworden. F. R.11,3: Ende fan hwaem hit hym worden se. En van wien het hem geworden is.

wordering he, *aestimatio*, waardeering. F.R.32,22.

worma, *purpura*, purper. O.1,72: Ner weed ner worma. Noch gekleurd noch van purper. Angels. wurma, purperslek. J.M.F.2,72. wede ner worme.

worpen, *ejectus*, geworpen; *erectus*, opgeworpen. O.3,17. 11,14. F.O.L. 1,15. F.R.12,26. worpen waer, *erectum judicium*, opgeworpen geregt, buitengewone geregtsplaats.

wortafelspil, *ludus quidam*, kleurtafelspel. *troquedille*, *six-cinque*. F. R.72.4. Teutonista heeft: wortaifel bret. Alea. Isl. verpill, dobbelsteenen. Het kan dus het dobbelspel, het dobbelen beteekenen.

worte, *papilla*, tepel der borst. E.L. 1,39.

wortfolgya, *persequi*, vervolgen. J.M. F.II, 321.

woste, *ferox*, *destructus*, woest. A.*v*.1.

wostene, *desertum*, woestijn. A.*v*.1.

wr, *post*, over, na. F.R.19,7. O.13,11. — 2) *propter*, om, wegens. F.R. 18,15. — 3) *cum*, met. F.R.25,11. — 4) *coram*, in tegenwoordigheid. E.L. 3,56: Wr hire haudprester. In tegenwoordigheid van haren parochiepriester. — 5) *prae*, voor. E.L.1,65. — 6) *contra*, tegen. O.1,7. E.L. 1,62. F.R.2,26. — 7) *ad*, naar. F. R.49,1. — 8) *supra*, boven. F.R19,8. — 9) *quasi*, als. F.R.19,8. — 10) *a*, *ab*, van. F.R.21,10. — 11) *ante*, voor. F.R.15,27: Wr trym jerum. Voor drie jaar.

wr, *superior*, bovenste. Ch.I, 120. J. M.F.II, 258.

wra, zie: wrman.

wrac, zie: wrak.

wracka, *vindicare*, wraken. Ch.I, 535.

wraeschia, *exigere*, vorderen. O.13,9.

wrak, wrac, *deficiens*, gebrekkig, wrak. A.3,18.

wral, wrall, *ubique*, *prorsus*, *omnino*, overal, boven alles. Ch.I, 110. O. 1,75. F.R.72,7. 21,17. wral jowns, vooral in effen (even) getal.

wralde, *mundus*, wereld. O.*v*. A.7,9.

wraldesk, wralsch, *mundanus*, *secularis*, wereldlijk, wereldsch. B.177.

wraldfader, *abavus*, overgrootvader. F.R.48,1.

wraldsheed, *potestas secularis*, *regnum seculare*, wereldlijk gezag. F.R. 36,10.

wraldsch, wralsch. F.R.5,2. Zie: wraldesk.

wraudesc. O.*v*. Zie: wraldesk.

wraxlia, *luctari*, worstelen. F.R.58,29.

wrbaeden, wrbeden, *prohibitus*, verboden. F.R.5,4. O.12,13.

wrbaerna, *urere*, verbranden. O.1,41.

wrbala, *perdere*, doorbrengen. F.R. 50,41.

wrband, *bannitus*, *excommunicatus*, in den ban gedaan. F.R.2,4.

wrbanden, zie: wrbannen.

wrbanna, *prohibere*, verbieden. F.R. 50,24.

wrbannen, wrbanden, *prohibitus*, verboden. O.12,13. J.M.F.II, 284.

wrbarned, *ustus*, verbrand. E.L.1,7.

wrbec, wrbeck, *retro*, terug. E.L. 1,31. 3,55. O.4,12. 11. 69.

wrbeden, *prohibitus*, verboden. O.12,15.

wrbera, *amittere*, *publicare*, verbeuren. O.12,11. 16,4. F.R.46,23. 65,7.

wrbernse, *poena*, boete, verbeurte. F.R.III, 4.

wrbyeda, *prohibere*, verbieden. F.R. 25,5.

wrbynd, *hypotheca*, verband. F.R.20,1.

wrbreka, *frangere*, verbreken, misdoen. O.2,3.

wrbringelyck, *conveniens*, *aptus*, *possibilis*, volvoerbaar, uitvoerbaar, geschikt. F.R.43,8.

wrbringa, *dilapidare*, doorbrengen. F. R.26,5.

wrbringer, *alienator*, vervreemder. F. R.30,17.

wrbritsen, *fractus*, verbroken. O.1,71.

wrbroedt, *dilapidatus*, doorgebracht, verbruid. O.3,14.

wrdeeld, *condemnatus*, veroordeeld. O. 3,16.

wrdelte, *fossio ultra terminos*, overgraving. J.M.F.9,25.

wrdera, wrderua, *corrumpi*, *condemnare*, bederven, veroordeelen. F.R. 13,15. 26,5.

wrderwid, *devastatus*, vernield. Vrije Fries II, 117: **Ende ther warden fula sloten wrderwid in da lande.** En er werden vele sloten (stinzen, burchten) in het land verwoest.

wrdiligad, vrdiligad, *vastatus extinctus*, verdelgd. B.B.1.

wrdoemd, *condemnatus*, verdoemd, veroordeeld. O.3,16.

wrdrega, *transportare*, overdragen. F. R.32,19.

wrdrifte, *judicium contradictorium*, contradictoorgeregt, tegenspraak. F.R. 26,25.

wrdriua, wrdriwa, *expellere*, verdrijven. E.L.3,41.

wre, *superior*, bovenste. F.O.L.5,13: **Thio wre were.** De bovenste lip. A.3,4: **Wre lid.** Het bovenste lid.

wreeck, *ultio*, wraak. O.*v*. 14,2.

wreedheyt, *imprudentia*, onberadenheid. F.R.64,21: **Aen mannes onwytscip ende wreedheyt een can een orem naet schaedlyck wessa ney riucht.** Iemands onwetendheid en onberadenheid kan volgens recht een ander niet schadelijk zijn.

wr een, *uno animo*, overeen, eenstemmig. F.R.13,5. O.12,8.

wreergia, *depravare*, verergeren. F.R. 26,8.

wreeth, *pravus*, slecht. J.M.F.6,2: **Jefta dae ieer wreeth wirdeth.** Zoo er slechte jaren komen.

wreia, *accusare*, aanklagen. A.9,7.8. F.O.L.4,17.

wreka, *ulcisci*, wreken; *improbare*, wraken. O.*v*. A.6,7: **Wrekth enich mon sinne friond hwek.** Wraakt iemand een zijner vrienden.

wretze, *ultio*, wraak. 1.E.6,8.

wreueled, *depravatus*, verergerd. O. 4,23.

wrfa, *plus sumere quam licet*, overtasten, overvatten. E.L.3,22.

wrfa, *in judicio stare*, voor het gerecht verschijnen. O.7,13: **So ne thoer hy fora wrfaen dan to da nesta sind.** Dan behoeft hij niet eerder in rechten te verschijnen dan in den volgenden zeend.

wrfath, *representat*, vertegenwoordigt.

F.O.L.6,13: Tha wrfath tha forledene. Die vervangt den overledene.

wrfellinghe, *solutio*, betaling, voldoening. J.M.F.12. in fine.

wrfestighya, *confirmare*, bevestigen. J.M.F.1,1.

wrfiuchta, *pugnando bona perdere*, zijn goed vervechten. F.R.66,4.

wrfiuchta, *vincere*, verwinnen, tegenstand bieden. O.*v*. J.M.F.1,1.

wrfolgia, *persequi*, *evocare*, vervolgen, uitdagen. F.R.19,2. 46,7.

wrfolla, *adimplere*, vervullen. F.R.19,2. 26,3. O.4,3.

wrgamelick, vrgamelick, *negligens*, verzuimend. J.M.F.II, 284. Ch.I, 343. F.R.III, 6: Jefta wrgamelick hat wessen in der behoede des kindes. Of verzuim heeft gepleegd in de verzorging van het kind.

wrgared, *congregatus*, verzameld. F.R. 2,28.

wrgaria, *congregare*, verzamelen. F.R. 46,45.

wrgaringhe, *congregatio*, verzameling, vergadering, het te zamen komen. F. R.3,1.

wrhael, *praelegatum*, prelegaat. F.R. 46,56.

wrhalia, *exigere*, verhalen, vorderen. F.R.42,3.

wrheergens, wrheergenisse, *inobedientia*, *contumacia*, ongehoorzaamheid, ongehoorigheid. O.1,59. 9,11. F.R. III, 16.

wrhellen, *occultus*, verholen, verheeld. F.R.9,6.

wrhera, *juridice inquirere*, gerechtelijk onderzoek doen, verhooren. F.R.3,6.

wrhera, *audire*, aanhooren. F.R.11,8.

wrherd, *regnans*, heerschend. F.R.46,52: Wrherda syueckt. Heerschende ziekte.

wrherich, *inobediens*, *contumax*, ongehoorig. O.1,55. 9,11. F.R.III, 6. F. O.L.4,22. vrherich.

wrherichnisse, *inobedientia*, *contumacia*, ongehoorzaamheid, ongehoorigheid. O. 1,55.

wrhletten, *male auditus*, bepraat, beluid. F.R 15,14. Ch.I, 343.

wrhoer, wrhuur, *adulterium*, overspel. O.7. Ch.I, 377. F.R.9,5.

wrhora, *adulterare*, overspelen. J.M.F. 7,14.

wrhuera, *depravare*, verslimmeren, misbruiken. O.8,23.

wr hus dethe, *maleficia in domo facta*, huismisdaden. E.L.3,55.

wrhuur, zie: wrhoer.

wrhwirua, *defendere*, verdedigen. F.R. 60,12.

wrichte, *machina*, werktuig. O.1,42. (*vestes*, kleederen?)

wrichte, *operarius*, werkman, arbeider. F.R.37,8.

wrygiande, wrigiane, *capite prono incedens*, voorovergaande, waggelend. Ch.I, 102. 111. J.M.F.II, 210. 232.

wrja, *remittere*, vergeven. F.R.13,15.

wrjeffnisse, *venenum*, vergif. F.R.51,2n*.

wrjefnisse, *donatio*, schenking. E.L.2,7.

wrjeld, *veregildus*, weergeld, mangeld. O.4,23.

wrjelde, *satisfactio*, kwijtschelding, kwitantie. J.M.F.11,17.

wrjelda, *solvere*, betalen; *satisfacere*, voldoening geven. F.R.44,6.17.

wrierech, *post annum*, na het jaar. J.M.F.9,6: Jeff hi se wrherich ende wrierech halt. Zoo hij die opzettelijk en over het jaar houdt.

wrjeta, *oblivisci*, vergeten. F.R.25,26.

wrjetzem, *oblitus*, vergeten. F.R.17,8.

wrjewen, *datus*, geschonken. E.L.2,7.

wrjouwen, *infectus veneno*, vergeven, vergiftigd. J.M.F.16.

wrjown, *traditus*, overgegeven, gegeven. F.R.44,3.

wrkapa, *vendere*, verkoopen. E.L.3,1.

wrkerren, *electiones majores*, *conventiones inter duos districtus*, overkeuren, overeenkomsten tusschen districten. F. R.50,41.

wrkiesa, *electione legem annihilare*, eene wet afschaffen. F.R.50,41.

wrklagia, *accusare*, verklagen, aanklagen. E.L.3,26.

wrkrefta, *constuprare*, verkrachten. F. R.81,23.

wrlaet, *imponit*, oplegt. O.13,10: Deer hy tollen wrlaet. Waar hij tollen oplegt.

wrleren, **wrlerren**, **wrlern**, *perditus*, verloren. F.R.46,4. E.L.1,43.

wrliasa, **wrliesa**, **wrlysa**, *perdere*, verliezen. E.L.3,61. F.R.25,12.

wrlibba, *supervivere*, overleven. O. 4,6.

wrlidza, *imponere*, opleggen. O.13,10. Zie: wrlaet.

wrliesa, zie: wrliasa.

wrlywria, *tradere*, overleveren. F.R. 12,34.

wrlowad, *illicitus*, ongeoorloofd. O.3,3.

wrman, **wra**, *superior*, *qui praeest arbitrio*, overman der scheidslieden. F.R. 21,17.18.

wrmata, **wrmeta**, **wrmetta**, *audere*, vermeten. O.1,50. 9,3.29. J.M.F. 9,32. 11,19.

wrmia, *evitare*, vermijden. F.R.59,18.

wrmids, **wrmits**, *ob*, vermits, ten aanzien van, door middel van. F.R.1,15. 48. 18,21. 81,2. O.17,6.

wrmynria, *diminuere*, verminderen. F. R.40,1.

wrnacht, *altera die*, des anderen daags. O.1,17.

wrnya, *renovare*, vernieuwen. F.R.1,1.

wrnima, *cognoscere*, vernemen. O.12,27: Deer ma selden wrnimpt. Daar men zelden van verneemt.

wrocht, *factus*, gemaakt, gewerkt. O. 1,64.

wrogelick, *accusabilis*, klaaglijk, klaagbaar. O.7.

wrogenga. F.O.L.4,15. Zie: wroginghe.

wroger, *accusator*, aanklager. F.R.50,30.

wrogia, *accusare*, aanklagen. O.7. F. O.L.4,2.15.

wroginghe, **wrogenga**, *accusatio*, klachte. O.7.8,13. F.R.65,6. F.O.L. 4,15.

wrordelya, *condemnare*, verordeelen. F.R.1,33.

wrp, *projiciebat*, wierp. A.7,10: Wrp er ne an da irthe. Wierp hij hem op den grond.

wrpanda, *oppignorare*, verpanden. F. R.20,4.

wrpen, *projectus*, geworpen. 2.E.1,19.

wrpen, *erectus*, opgeworpen. A.1,17.

wrracht, *traditus*, overgegeven. F.R. 25,19.

wrrader, *proditor*, verrader; *malus procurator*, slechte raadsman. O.12,15: Een wrrader hiares guedis vessen. Een slecht raadsman over haar goed geweest.

wrrath, *prodit*, verraadt. J.M.F.Reg.15.

wrreda, **vrreda**, *prodere*, verraden. F. R.13,24.

wrreed, *proditio*, verraad. F.R.62,1. O.12,19.

wrreka, *tradere*, overreiken, overgeven. E.L.3,77.

wrriucht, *condemnatus*, veroordeeld. F. R.9,3.

wrriuchta, *judicare*, beregten. F.R. 3,19.

wrriuchta, *de novo judicare*, overregten, op nieuw beregten. F.R.1,1. 20,6.

wrrualde, *sine industria*, niet opzettelijk, boven macht. E.L.3,55.

wrscelt, *amissus*, *publicatus*, verbeurd, verspeeld. J.M.F.12,7.

wrschelda, *publicare*, *amittere*, verbeuren, verspelen. O.12,8.

wrscher, *messio ultra terminos*, overmaaiing. O.9,21.

wrscriouen, *praescriptus*, voorschreven. F.R.3,6. 50,19.

wrsetta, *oppignorare*, verzetten, verpanden. F.R.20,4. E.L.3,7. O.3,14.

wrsetta, *impedire*, beletten, verzetten. F.R.25,5.

wrsia, *contemplari*, *revidere*, beschouwen, overzien, herzien. E.L.1,84.

wrsinnicheed, *amentia*, waanzin. F. R.58,40.

wrsitta, *tempus negligere*, zijn tijd verzitten, niet komen. O.4,1: Jef dat hij tria lijoedtingh wrsete. Of dat hij drie volksgerechten verzat (verzuimde). J.M.F.6,1.

wrslaga, *occidere*, dooden, verslaan. O. 12,12. **wrslacht**, *occidit*, verslaat.

wrslaijn, **wrslain**, *occisus*, gedood, verslagen. O.1,7. 5,8.

wrsmaya, *vituperare*, versmaden. O. 12,27. F.R.59,8. J.M.F.II, 272.

wrsmaylick, *vituperabilis*, versmadelijk. F.R.6,2.

wrsmainge, *vituperatio*, versmading. F.R.14,1.

wrspeerd, **wrspiert**, *obtrudit*, verspert. J.M.F.II. 272. 273.

wrspil, *adulterium*, overspel. F.R.81,23.

wrsprecka, *contradicere*, *revocare*, tegenspreken, herroepen. O.2,1. F.R.26,11.

wrsta, *superior*, overste. F.R.81,4. O. 12,27.

wrsta, **wrstanda**, *resistere*, tegenstand bieden. O.1.S. — 2) *comprehendere*, *intelligere*, verstaan, begrijpen. F.R. 3,6. 19,5. 2,17. **wrstande**, zal verstaan.

wrstera, *relegare*, verbannen, verstoren. O.*v.*: Deer era leert ende onera wrsteert. Die eer leert en oneer verbant.

wrstera, *turbare*, verstoren, vernielen. F.R.64,14.

wrstinzen, *interrogatus*, onderstaan, ondervraagd. F.R.15,42: Deer syn orkenen wrstinzen habba. Die zijne getuigen verstaan (ondervraagd) heeft.

wrstolen, *furatus*, gestolen. O.4,18.

wrsuma, *negligere*, verzuimen. F.R. 25,18. 39,3.

wrsumet, **wrsumeth**, *neglectus*, verzuimd. F.R.39,3.4.

wrsumenisse, **wrsumicheed**, *negligentia*, verzuim. F.R.39,2. 50,33.

wrswerra, *ejurare*, verzweeren, afzweeren. O.3,11.

wrtella, *narrare*, vertellen. F.R.62,14.

wrtera, *impendere*, verteren, uitgaven doen. E.L.1,60. — 2) *comedere*, *delapidare*, verteren, doorbrengen. F.R. 50,41.

wrtesta, **wrfa**, *plus sumere*, *quam sibi competit*, overtasten. E.L.3,22: Anda nen fulbrother wrtest iefta

wrfeth then otherem. En geen volle broeder overtast of overvat (neemt meer dan) den anderen.

wrtha, *fieri*, worden. A.1,7.

wrthegha, *solvere*, betalen, overreiken. F.R.50,48: And wrthigen da clippaschylda. En betaalden de huisschatting (landsbelastingen).

wrthingnese, *processus*, regtsgeding. J.M.F.12. in fine. Dae allerschenista wrthingnese. Het hoogste rechtsgeding, het schoonste bewijs.

wrtyenia, *merere*, verdienen. F.R.50,56.

wrtigia, *deponere*, nederleggen. O.9,1: Ende deermede da faijte wrtigia. En daarmede de veete (vijandschap) nederleggen (overdekken).

wrtioga, wrtijogha, *demonstrare*, overtuigen. O.1,3.16. J.M.F.2,3.17.

wruald, wrwald, *vis*, geweld. O.11,73. F.R.III, 8.

wruinna, *vincere*, overwinnen. O.*v.* wruonnen, *victus*, overwonnen. F. R.11,2. 60,13.

wruinna, *obtinere*, verkrijgen, herwinnen (den ban). F.R.74,5.

wrwandlia, *permutare*, verwisselen. F. R.59,18: Dat hij syn weed wrwandlia moge. Dat hij zijn kleed verwisselen kan.

wrwerpa, *abjicere*, verwerpen, afwijzen. F.R.2,29.

wrwerria, *custodire*, bewaren, verzorgen. F.R.39,3.

wrwyeldlyck, *vis*, met geweld. F.R. 33,17.

wrwilkaria, *libere rem judicio alicujus submittere*, verwillekeuren. F.R.21,7: Een man mey syn riucht wrwilkaria op wilkarada riuchteren off op soenlyoed. Iemand mag zijn regt ter beslissing geven op gekozene regters of op zoenlieden.

wrwille, *libere*, vrijwillig. F.R.47,14: Wil hij 't hym al wrwilla jowa. Wil hij het hem alles vrijwillig geven.

wrwina, *vehi*, rijden. O.9,20: Mit vaine wrwint. Met den wagen berijdt.

wrwyna, wrwinna, *vincere*, overwinnen. F.R.6,7. 17,16. 28,8.

wrwynja, *persuadere*, overreden. F.R. 84,3: Als een man een wyff naet mey wrwynja eer hij se trouwe. Als iemand eene vrouw, voor dat hij haar trouwt, niet kan overreden.

wrwinna, zie: wrwyna.

wrwisa, *condemnare*, verwijzen, veroordeelen. F.R.13,15.

wrwixlia, *permutare*, verwisselen. E.L. 3,40.

wrwonden. J.M.F.7,29. Zie: wrworda.

wrwonnen, *victus*, *probatus*, overwonnen, bewezen. F.R.7,2.

wrworda, *depravari*, bederven, verworden. O.8,3: Als deer is wrworden di lyckwey. Wanneer de lijkweg bedorven is.

wrwunnen, vrwnnen, *victus*, overwonnen. B.B.14. 2.E.3,14.

ws (vrs), hors, *equus*, paard. Ch.I, 101. J.M.F.II, 206.

ws, *nos*, ons. O.*v.*

wt, *ex*, uit. E.L.1,38.

wta, wtha, *exceptio*, uitzondering; *dilatio*, uitstel; *probatio*, bewijs. O.1,47: Als ma dijn fria Fresa toe strijde tinghia wil ende di oera da wta habba wil, dat hi binna trim degem comma schil. Zoo men den vrijen Fries tot strijd wil aanspreken en de ander het uitstel wil

…, dan zal hij binnen drie dagen
… — O.9,2: Jef him dera wtha
…kt, dat is bewys. Zoo hem de
…, dat is bewijs, ontbreekt.
…htia, *adjudicare*, uitdeelen, toewij-
… O.13,9. J.M.F.10,9: Dat ma
…m an fara flette wtachte fyf
…illingen. Dat men hem aan los
…oed vijf schellingen uitdeele.
…baden, *oblatus*, aangeboden. F.R.
15,43. wtbyeda, aanbieden.
…tbalth, *dotatus*, uitgeboedeld. E.L.
3,58.
wtbedelet, zie: wthbedelet.
wtboedlia, wthboedlia, *dotare*, uitzet geven. F.R.50,31.
wtbretzen, *effractus*, uitgebroken. E.L.1,23.
wtdriwa, wthdryuwa, *expellere*, uitdrijven. F.R.64,8. 82,4.
wtdwa, *extinguere*, *delere*, te niet doen, afdoen, uitdoen. F.R46,20: Mey 't syn gued algaer wtdwaen. Kan zijn goed het geheel afdoen.
wtfalla, *ruere*, uitvallen. F.R.64,12.
wtfirdich, wtferdich, *citabilis*, indaagbaar; *itinerans*, reizende. O.13,1: To alle merckadum, deer ma wtfirdich oen is. Aan alle markten, waar men gedagvaard kan worden (of: waar men naar toe reist). J.M.F.10,1.
wtfleta, *fluere*, uitvlieten, vloeien. O.v.
wtfoel, zie: wtfalla.
wtgaen (by), *definiri*, bepaald worden. F.R.46,9: Aldeer schel 't bij wtgaen. Hiernaar zal het bepaald worden.
wtgette, *exitus*, *effusio*, uitvloeiing, uitstorting. J.M.F.7,31: Bloedis wtgette. Bloedstorting. O.8,4. wtrijn.
wtgong, *exitus*, uitgang. E.L.1,11. 1.E.4,6.

wtha, zie: wta.
wthbalda, *dotare*, uitzet geven. E.L. 3,18.
wthbedelet, *dotatus*, uitgeboedeld. F.R.46,68.
wthbyeda, *offerre*, aanbieden. F.R. 15,36.
wthboedlia, zie: wtboedlia.
wtbreka, *effringere*, uitbreken. F.R. III, 10.
wthdeen, *extinctus*, uitgedaan. F.R. 63,7.
wthward, *externe*, uitwaarts. J.M.F. II, 246.
wtinge, *finis*, einde. F.R.46,62. 2,17: End meckia da seeck to ynegem ende to wtingem. En maken de zaak tot vereeniging en tot een einde.
wtjefftighe, *tradibilis*, uitgeefbaar. F.R.27,10: Se hit fan wtjefftighe birnze. Is het van uitgeefbaar huwelijksgoed.
wtjown, *datus*, uitgegeven. F.R.3,6. 50,50. 64,12.
wtkedinghe, *sententia*, uitspraak. F.R. 59,16.
wtketh, *judicatus*, gevonnisd. F.R.2,23.
wtkommen, *ortus*, *natus*, geboren, uit gekomen. F.R.87,6.
wtladya, *evocare*, uitdagen, uitnoodige… F.R.III, 6: To helpe wtladye. … hulp uitnoodigt.
wtleyd, *bannitus*, verbannen. F.R.6…
wtlezen, *effractus*, afgetrokken. … 1,90: Ene huse tha osa wtle… De goot van een huis afgetrokk…
wtlidza, *amplificare*, uitleggen, … leggen, verbreeden; *extra agge… nere*, buiten den dijk leggen.
wtlidza, *persequi*, vervolgen.

535: Dat dae riochteren wtleythe op al sulcke liode. Dat de rechters dusdanige lieden vervolgen.

wtlidza, *provocare*, uitdagen; *citare*, dagvaarden. F.R.65,1: Hwaso een orem wrogia wil, jeff wtlidza schil om meeneden. Wie iemand beklagen wil of uitdagen zal wegens meineeden.

wtlikera, *externus*, *remotior*, uiterlijker. F.R.50,1.

wtloga, *in uxorem dare*, uithuwelijken, uitplaatsen. E.L.3,23.

wtmaked, *creatus*, ontstaan. J.M.F. 7,1.*

wtnyma, *excipere*, uitzonderen. F.R.46,8: So is ter ne naet wtnymen. Dan is er niemand van uitgezonderd.

wtnymer, *reus praecipuus*, hoofdbeschuldigde. F.R.58,4: Hwa so orem oenfyucht ende reder ende ramer is des strides, dy aegh wtnymer to wessen. Die een ander bevecht en aanlegger en beramer van den strijd is, die moet voor hoofdbeschuldigde gehouden worden.

wtoer, *extra*, buiten. O.3,14. F.R.50,7.

wtordela, *definitive disponere*, finaal beslissen, beschikken. F.R.12,29: Ende naet wtordelet. En niet ten einde brengt.

wtreda, *probare*, bewijzen. O.1,73.

wtreysgia, *peregrinari*, reizen. F.R. 72,5.

wtreka, *solvere*, uitkeeren, uitreiken. E.L.2,7.

wtrenna, *effluere*, uitloopen, uitvloeien. O.12,19. wtryn, *excursio*, uitloop. O.8,4: Ende di prester toe dae bloedis wtrijn slain is. En de priester geslagen is, dat het bloed er uit geloopen is.

wtriuchta, *conficere*, *praestare*, *judicare*, uitvoeren, oordeelen. F.R.2,23.

wtrunnen, *effluxus*, uitgeloopen, uitgevloeid. E.L.1,13.

wtschaet, *exceptus*, uitgezonderd, uitgeschoten. F.R.46,9. *excipit*, zondert uit. F.R.1,46.

wtschetten, *effractus*, uitgeschoten, uitgestooten. O.10,7.

wtscryft, *copia*, afschrift. F.R.1,46. 3,1. 15,27.

wtseyd, wtseyt, *pronuntiatus*, uitgesproken. F.R.21,26.30.

wtseyd, *excepto*, uitgezonderd. F.R. 3,15. 15,13.

wtseynda, *emittere*, uitzenden. F.R. 15,31.

wtseyt, zie: wtseyd.

wtsluta, *excludere*, uitsluiten. F.R. 15,75. wtsleth, *excludit*, uitsluit.

wtsplitan, *effractus*, *scissus*, uitgespleten. E.L.1,21.

wtspreten, wtspruten, *ortus*, *natus*, geboren, uitgesproten. E.L.3,16. F. R.26,21.

wtstecka, *excludere*, uitstooten, uitsluiten, uitsteken. F.R.57,8.

wtstirtinghe, *effusio*, uitstorting. F. R.76,1.

wtstowed, *approbatus*, gestaafd. F.R. 23,10.

wtteyn, *extractus*, *perfectus*, uitgetrokken, uitgetogen. O.*v.*

wtuardis, *externe*, uitwaarts. F.R. 75,3.

wtuendelyck, *aperte*, openlijk, uitwendig. F.R.46,19.

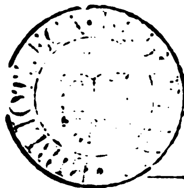
wtuisinghe, *definitio*, uitwijzing. F. R.21,26.

wtwara, *excludere*, uitsluiten, uitweeren. F.R.50,17.

wtward, *externe*, uitwaarts. J.M.F.II, 246.
wtweyendich, **wtuendelyck**, *externe*, uitwendig. F.R.33,1. 46,19.
wtwynna, *aequirere*, *obtinere*, uitwinnen, afwinnen. F.R.59,5.
wtwirtza, *facere*, *perficere*, doen, voltooien. F.R.37,8.
wtwisa, *excipere*, *demonstrare*, uitzonderen, toewijzen, aantoonen. O.*v*. F.R.32,8. 46,57. **wtwysd**, *adjudicatus*, toegewezen. F.R.13,25.
wtwriten, *circumscriptus*, omschreven. F.R.21,1: Deer in da forwirda wtwriten sint. Die in de voorwaarden omschreven zijn.
wuis, *noster*, onze. Ch.I, 616: Ney inhaldt wuis welkern. Naar inhoud van onze willekeuren.
wuytwysinghe, *definitio*, uitwijzing. Ch.I, 616.
wunde, *vulnus*, wonde. E.L.2,8.
wunnen, *lucratus*, gewonnen. E.L.3,71.
wurde, *poena pro homicidio*, geld, boete wegens doodslag aan het volk. 1.E.2,20. Liuda wurde.
wurpen, *projectus*, geworpen. E.L.1,40.

Z.

ze, *illi*, zij. F.R.51,1.
zeerawer, *pirata*, zeeroover. O.17,6.
zetta, zie: **setta**.
zy, *conjuges*, echtgenooten, zijden. J.M.F.II, 279: Twa sibba zy. Twee te na verwante echtgenooten.
zylschot, *tributum pro cataracta*, sluisbelasting. Ch.I, 348. J.M.F.II, 303.
ziurka, *ecclesia*, kerk. 1.E.6,2.
ztake, zie: **tzake**.
ztiurkhof, *cimiterium*, kerkhof. E.L.3,62.
zonder, *minus*, min. Ch.I, 120: Zonder ene hala Engelse. Min een halve Engelsche.
zonderacht. J.M.F.9,1. Zie: **sunderacht**.
zw, *illos*, zij, hun. Ch.I, 601: Hwar zw kriget. Waar men hen krijgt.
zwarra, *jurare*, zweeren. F.R.11,1.
zwolle, zie: **suolle**.

OCKE SCHARL, Croniike ende warachtige beschryvinghe van Vrieslant. *Leeuw.* Jac. Jansen. 1597. folio. *ƒ* 2,50

—— ——, Chroniik en waaragtige beschryvinge van Friesland. *Leeuw.* 1742. 4⁰. 1,60

—— ——, Cronycke ende waerachtige beschryvinghe van Vrieslandt.
Handschrift in folio, door Gerbrandt Jacobsz. van Bolswardt. a⁰. 1580.

WINSEMIUS, P., Chronique ofte historische geschiedenisse van Vrieslant. *Fran.* 1622. fol. Met eene kaart en met portretten. 4,50

—— ——, Rerum Frisicarum liber. *Leov.* 1646. folio. 1,90

SCHOTANUS, De Geschiedenissen kerckelyck ende wereldtlyck van Frieslant tot 1583. *Fran.* 1658. folio. 5,50

Die olde Freesche cronike, met aantt. van E. Epkema. — Gesta Frisiorum. — M. Alvini tractatus. *Leeuw.* 1853. 4⁰. 2,50

Thet Freske riim, met aantt. van E. Epkema. — *Leeuw.* 1835. 4⁰. 1,25

FURMERIUS, Annal. Phrysicor. libri tres. *Fran.* 1609. 1,80

Gesta Fresonum, uit de Apographa Juniana; ed. De Crane. *Leeuw.* 1837. 4⁰. 1,25

Analecta, of enige oude ongedrukte schriften van diversen inhoud, tot Friesland alleen specterende. *Leeuw.* 1750. 4⁰. 1,20

WORP VAN THABOR, Chronicon Frisiae libri tres. *Leov.* 1847. (*ƒ* 1,80) 1,—

—— —— ——, Vierde boek der Kronijken van Friesland, bevattende de geschied. v. de XVe eeuw. *Leeuw.* 1850. (*ƒ* 2,—) 1,—

—— —— ——, Vijfde boek der Kronijken van Friesland, bevattende de geschied. van het begin der XVIe eeuw. *Leeuw.* 1871. 2,50

BROUËRIUS v. NIDEK, Analecta medii aevi. 1e (eenigst) deel. *Amst.* 1725. 1,80
Beninga, Chronickel der Vriescher landen. — *S. Jarichs*, Van de herkomste d. Vreesen, enz.

SUFF. PETRUS, De Frisiorum antiquitate et origine. *Fran.* 1698. 24⁰. 1,40

—— ——, De Scriptor. Frisiae. *Fran.* 1699. — Apologia Suff. Petri. *Fran.* 1699. 24⁰. 1,80

UBBO EMMIUS, De agro Frisiae inter Amasum et Lavicam fl. *Gron.* 1646. 1,50

VAN DOORNINCK, Commentatio ad quaest: quia fuerunt Frisiae termini pro diversis aetat. diversi. 4⁰. 1,80

JANCKO DOUWAMA (Friesch edelman), Geschriften. *Leeuw.* 1849. 4⁰. (*ƒ* 12,—) 3,50
Boeck der partyen. — Articulen van foerantwording. — Instructie an sijn wijff. — Tractaet fan sijner recenscop. — Handel sed. 1590.

Proeliarius of strijdboek, bevattende de jongste oorlogen in Friesland, in 1518 beschrev. door Br. *Paulus Rudolphi*, van *Rixtel*, vroeger geheeten *Joh*. *Gruyter*. Ed. Ottema. *Leeuw.* 1855. (*ƒ* 2,—) 1,—

FOEKE SJOERDS, Alg. beschryving van Oud en Nieuw Friesland. 4 dln. *Leeuw.* 1765. 4,90

——————, Historische jaarboeken van Oud- en Nieuw Friesland. 5 dln. *Leeuw.* 1771. 4,90

Tegenwoordige staat van Friesland. 4 dln. *Amst.* 1785. 8⁰. *onafgesn. ex. in 7 stukken ingen. met kaarten en platen.* *ƒ* 4,60

DE HAAN HETTEMA, Oud en Nieuw Friesland, of aardrijksk. beschrijv. van die provincie. *Leeuw.* 1840. 1,20

Het verward Frieslandt. *Leeuw.* 1749. 1,40

GABBEMA, Verhaal van de stad Leeuwarden. *Fran.* 1701. 4⁰. 1,90

EEKHOFF, Beknopte geschiedenis van Friesland. *Leeuw.* 1851. (*ƒ* 4,20) 2,70

Stamboek van den Frieschen, vroegeren en lateren adel. Uit oude en echte bescheiden en aanteekeningen, en met bijvoeging van de wapens der onderscheidene geslachten, opgemaakt door Jhr. Mr. M. de Haan Hettema en Mr. A. van Halmael Jr. 2 dln. fol. *Leeuw.* 1846. 100,—
Inhoud, Ie deel: Geslachtregister. — IIe deel: Geschiedk. aantt. en alphab. register, met 42 platen, bevattende 262 afbeeldingen van wapens. in goud en kleuren.
Van dit, voor de studie der vroegere geschiedenis van Friesland onmisbaar werk, zijn slechts 150 ex. gedrukt. Het hier aangeboden exemplaar is zuiver geconditionneerd, ook wat de platen betreft (hetwelk bij de meeste exemplaren niet het geval is) en gebonden in twee half lederen banden.

Frisia Nobilis, of lijk- en graf- sampt. mengeldichten, op diverse Friesche edelen. *Leeuw.* 1755. 1,70

GRABNER, Brieven over de Vereenigde Nederlanden. 2 dln. *Haarl.* 1792. 1,80
Met afbeeld. v. h. oud-Friesch costuum.

ARENDS, Physische Geschichte der Nordseeküste und deren Veränderungen durch Sturmfluthe. 2 vol. *Emden* 1833. 2,70

J. CAROLI De rebus Casparus à Robles Billaei in Frisia gestis. *Leov.* 1731. 4⁰. 1,50

YPEY, Verhandeling over de zeedijken. *Harl.* 1777. 1,—

MINNEMA BUMA, Bijdrage tot de geschiedenis van het dijkregt in Friesland. *Leid.* 1855. (*ƒ* 1,50) 1,25

Ostfriesisches Landrecht nebst dem Deich- u. Syhlrechte (zum ersten Mahle durch den Druck ausgefertigt). *Aurich.* Tapper. (1746) 4⁰. 3,60

Lex Frisionum, ed. S. Siccama; acced. Statuta Opstalbomica A⁰. 1323 rogata. rec. C. G. Gaertner. *Leipz.* 1730. 4⁰. (Zelden) 2,50

Oude Friesche Wetten, met eene Nederd. vertaaling en ophelder. aantt. (door Wierdsma). *Campen* en *Leeuw.* (1782) 2 stukken. 4⁰. 2,50

Oude Friesche Wetten, bijeenverzameld door Jhr. Mr. M. de Haan Hettema. 2 dln. *Leeuw.* 1846—1851. (*ƒ* 4,50) 2,50
Hunsingoër regt. — Rustringer regt. — Broekmer regt. — Emsiger regt, 1e en 2e codex. — Jus Municipale Frisonum. — Boetregisters. — Geestelijke regten. — Willekeuren. — Lex Frisionum.

VON RICHTHOFEN, De Lex Frisionum, naar Pertz *Monumenta Germaniae*, met verhand. over de Lex Fris. door Lintelo de Geer. *Leeuw.* 1866. 1,60

DE WAL, Lex Frisionum. Lex Angliorum et Werinorum. *Amst.* 1850. 0,90

DE HAAN HETTEMA, Het Emsiger Landregt van het jaar 1312. *Leeuw.* 1830. *f* 1,80

— ——— ———, Jurisprudentia Frisica, of Friesche regtskennis. Een HS. uit de XVe eeuw. 3 dln. *Leeuw.* 1834. (*f* 7,80) 4,50

Groot placaat- en Charterboek van Vriesland, door G. F. Baron thoe Schwartzenberg en Hohenlansberg. 5 dln. in folio. *Leeuw.* 1778—1793.

Een buitengewoon fraai exemplaar op *groot papier* in egale half lederen banden 40,—

Een exemplaar *op gewoon papier, onafgesneden,* in egale half lederen banden 32,—

Een exemplaar op *gewoon papier,* in half lederen banden 19,50

Afzonderlijke deelen, voor zoover voorhanden, zijn verkrijgbaar.

Beneficiaalboeken van Friesland. *Leeuw.* 1850. folio. 7,50

VAN LEEUWEN, Alphabetisch register of algemeen repertorium op het Groot Plakkaat- of Charterboek van Friesland. *Workum* 1857. 2,50

BRUCKER ANDREÆ, De origine juris municipalis Frisici. *Traj. ad Rh.* 1840. 2,20

Statuten, ordonnantien, reglementen en costumen van rechte van Friesland. *Leeuw.* 1770. 2,20

BINCKES, Verklaaringe van de Statuten, ordonnantien enz. in Friesland. 4 dln. *Leeuw.* 1785. 2,50

WIERDSMA SCHIK, Staatsregterl. geschiedenis der Staten van Friesland, van 1581—1795. *Leeuw.* 1857. 1,20

DE WAL, De claris Frisiae jureconsultis. *Leov.* 1825. 8°. 1,90

DIRKS, De koophandel der Friezen tot aan den dood van Karel den Grooten. *Utr.* 1846. 1,90

CORONEL, Het gildewezen in Friesland. *L.* 1868. 0,30

EELCO VERWIJS, De Abdij van Corvei en de kerk van Leeuwarden. *Leeuw.* 1864. 1,—

DIEST LORGION, De Nederd. hervormde kerk in Friesland, tot het jaar 1795. *Gron.* 1848. 3,90

BLAUPOT TEN CATE, Geschied. der doopsgezinden in Friesland. *Leeuw.* 1839. gr. 8°. *met kaart.* 3,90

WERDENHAGEN, De rebus publicis Hanseaticis. *Lugd. Bat.* 1631. 24°. 2,40

SARTORIUS, Geschichte des Hanseatischen Bundes. 3 vol. *Gott.* 1802—1808. 8°. 5,75

De Vrije Fries. Mengelingen, uitgegeven door het Friesch Genootschap van Geschied-, Oudheid- en Taalkunde. 12 dln. *Leeuw.* 1839—1878. (*f* 28,90) 12,—

Belangrijke verzameling van stukken over de geschiedenis en de letterkunde van Friesland.

Afzonderlijke deelen en stukken zijn uit deze serie steeds te bekomen.

Archief voor de Vriesche Geschiedenis, Oudheid- en Taalkunde, door Visser en Amersfoordt. 3 dln. *Leeuw.* 1824—1828. (*f* 6,75) 3,20

DIRKS, Bijdragen tot de penningkunde van Friesland. *Work.* 1843—1851. 5 stukken m. platen. 2,50

——, Nieuwe bijdragen tot de penningkunde v. Friesland. *Work.* 1858. m. platen. 1,25

——, Monnaies anciennes trouvées en Frise. 2 livr. *Brux.* 1858—59. m. platen. 1,20

DE HAAN en EEKHOFF, Angelsaksische munten, in 1866 gevonden in Friesland. *Leeuw.* 1866. *f* 1,—

Met 2 platen. Niet in den handel.

VAN HAREN. — Verzameling van Gedichten, van, voor en tegen Jhr. Willem van Haren; Met 3 vervolgen en een aanhangsel. *Utr.* 1742. 18,50

Keurig ex. in folio. Met ingevoegd portret van Van Haren door Akkema en Tanjé en dat door de Putter.

Hierachter: Missive aan haer H.M. over de devassalagie der steden Vlissingen en Vere (11 Dec. 1732); Verzameling van brieven enz. rakende het verkiezen van de zes generaals enz.; Eenige pamfletten betreffende de jaren 1745 en 1746 en meer dan twintig spotprenten, historieplaten en portretten, betreffende de zaken van Maria Theresia.

HALBERTSMA, It ewangeelje fen Matthéwes. — Het evangelie van Mattheus vertaald in het Landfriesch. *Impensis Ludovici Luciani Bonaparte. Lond.* 1858. 4°.

Niet in den handel. Van dit werk zijn slechts 250 ex. gedrukt.

ALTHUYSEN, Friesche rymlary. *Liouw.* 1755. 4°. 1,50

GYSBERT JAPICX, Friesche rymelarye, in trye deelen forschaet: d'eerste binne ljeafd in bortlijcke mingeldeuntjes: 't oarde sinte gemiene aef huwsmanne petear, in oare katerye; 't efterste iz: Hymmelsch harp-luwd, dat is to sizzen, ijtlijcke fen Davids psalmen. 3e druk, ed. E. Epkema. *Ljeauw.* 1821. 4°. m. portr. (*f* 8,90) 5,—

EPKEMA, Woordenboek op de Gedichten enz. van Gysbert Japicx. *Leeuw.* 1824. 4°. (*f* 8,90) 5,—

DE HAAN HETTEMA, Proeve van een Friesch en Nederlandsch woordenboek. *Leeuw.* 1832. 1,—

— ——— ———, Hints on the thesis „the old Friesic above all others the fons et origo of the old English. (*Lond.* 1856). 1,—

BENDSEN, Die Nordfriesische Sprache nach der Moringer Mundart, herausg. v. Prof. *M. de Vries. Leid.* 1860. 8°. (*f* 6,—) 4,20

GWILT, Rudiments of a grammar of the Anglo-Saxon tongue. *Lond.* 1829. 8°. (Zelden) 3,60

SEYMOUR and FLÜGEL, General engl. and germ. glossary; coll. of words, phrases, names, customs, proverbs etc. wich occur in the engl. and scotsh poets from *Chaucer. Leipz.* 1835. imp 8°. 5,20

SYTSTRA, Friesche spraakkunst. 1,80

Inleiding. *Leeuw.* 1854. — Klank- en Schriftleer. *Leeuw.* 1856. — Woordenleer. 1e (eenigst) stuk. 1862.

Friesch jierboeckje. 6 vol. *L.* 1829—1835. 3,—

TEN BROECKE HOEKSTRA, Nuttigheid van de taalkennis der middeleeuwen, alsmede van die der oude Vriesen. (Zelden.) 2,—

JOHN BOWRING, Brieven op een reize door Holland, Friesland en Groningen. *Leeuw.* 1830. (*f* 3,60) 1,90

Hierin: Iets over de Friesche letterkunde.

EV. WASSENBERGH, Taalk. bijdragen tot den Frieschen tongval. 2 dln. *Leeuw.* 1802. (*f* 4,—) 2,80

— ————, Verhandeling over de eigennaamen der Friesen. *Fran.* 1774. 1,—

Voorts: Diverse geschriften in de Friesche taal; *pièces fugitives* betrekkelijk de geschiedenis van Friesland, enz. enz.

